M Y S T I E K

- schep je eigen wereld -

R U U D M U S C H T E R

herzien 26 februari 2026

muschter@home.nl

alle werken:
zie www.kb.nl
zie www.archive.org

INHOUD

1. Voorwoord

Sinds onheuglijke tijden zijn er mensen die zich proberen af te stemmen op hun diepste innerlijk. Zij streven dit na, in het besef dat zij uit meer bestaan dan het stoffelijke lichaam en het denkvermogen. Er schuilt als het ware een authentieker 'ik' in hun binnenste, dat zij missen en met wie zij het sinds lang verloren contact hopen te herstellen. In hun afstemming trachten zij niet alleen verbinding te leggen met hun eigen zelf, maar ook met dat wat daaraan ontstijgt. Dit te ondernemen, is het wezen van de mystiek, ofwel het bewandelen van het Pad. Wie dit Pad bewandelt, noemt men een mysticus. Hij voert zijn speurtocht alleen uit of samen met anderen die eveneens het herstel van de band met hun innerlijk nastreven. Wanneer het samenwerken met anderen een vaste structuur krijgt waarin kennis wordt overgedragen, kunnen we spreken van een mysterieschool of inwijdingsschool.

De oudheid kende onder andere in Egypte en Griekenland vele van deze scholen, waarin de leerling onderricht werd in de kennis omtrent de gesteldheden van het innerlijk. Ook in onze tijd zijn er scholen die hetzelfde volvoeren. Of men nu lid is van een mysterieschool dan wel zonder begeleiding de mystieke geheimen tracht te ontraadselen, de weg is geen gemakkelijke. De reiziger in de spirituele gebieden wacht menige valkuil. Slechts weinigen zijn hem tot gids. Hij moet alles zelf doen. Soms zijn medereizigers hem behulpzaam.

Wie met anderen spiritueel verenigd is en het mystieke pad bewandelt, doet kracht op, gebruikt haar en kan haar vervolgens doorgeven. Er zijn veel soorten mystici en vele mystieke paden. Elke leerling kiest het pad dat het beste bij hem aansluit. Hij moet zich, ook in de beproevingen die hij ondergaat, thuis kunnen voelen, zich op eigen terrein weten. Hij is als een kern, en in de cirkel om hem heen speelt zijn leven zich af. Wanneer wij elkaar ontmoeten, raken die cirkels elkaar. Soms schuiven ze zo over elkaar heen dat hun kernen elkaar bijna raken. Dan verdwijnen de belemmeringen die ons gescheiden houden. Krijgen wij niet allemaal te maken met inspanningen, moeilijkheden en beproevingen? Het leven is echter niet alleen een strijd. Er is ook rust en beloning. Het ene moment zitten we in de put en het andere moment op de bergtop. Daaraan herkennen wij elkaar, aan het streven om te ontstijgen aan de menselijke tekortkomingen en binnen te treden in de wereld van schoonheid, die altijd aanwezig is en op ontdekking wacht. Het samenwerken aan dat doel, de wil om iets positiefs te bereiken, vormt ons krachtveld.

Het mystieke leven is niet geïsoleerd van het gewone bestaan. Het is één pool van de werkelijkheid. De mysticus leeft niet in een hutje op de berg. Hij of zij staat midden in de maatschappij. En dat is goed, want veel waarmee de leerling in het gewone leven te maken krijgt, heeft raakvlakken met het mystieke werk. De verderop in ogenschouw genomen onderwerpen spelen een rol in de ontwikkeling van een ieder die zijn leven op een mystieke manier inricht. De leerling slijpt een aantal facetten van het juweel van het innerlijk, dat daardoor stralender wordt. Schoonheid heeft echter vele gezichten. Wat wij mooi noemen, weerspiegelt onze persoonlijkheid. Als dat waarmee wij geconfronteerd worden voor ons schoonheid betekent, laten wij dan overeenkomstig handelen. Wanneer wij in vrede verkeren, zijn denken, voelen en handelen in harmonie met de verlangens van het hoger zelf. Zelfvertrouwen en karaktervastheid zijn de overige begeleiders op onze lange, maar wonderschone weg.

Alchemy

So this art must ever secret be,
the cause whereof is this as ye may see;
if one evil man had thereof all his will,
all Christian peace he might easily spill;
and with his pride he might pull down
rightful kings and princes of renown.
Wherefore the sentence of peril and jeopardy
upon the teacher resteth dreadfully.

(Norton, Ordinal of Alchemy)

Alchimie

Dees' kunst onthulle haar geheimen niet
en wel op deze grond zoals gij ziet:
als één slecht mens daaruit zijn wil bezat,
de Christelijke vrêe hij zo te spillen had;
en in zijn trots trok hij terneêr
rechtmaat'ge koningen en prinsen van eer.
Het oordeel dat onheil en gevaar belooft
schrikwekkend daarom rust op 's meesters hoofd.

(vertaling RM)

Ons werk wordt verdedigd door zijn eigen aard.

2. Mystiek, een levenslange studie

Het studeren in de mysterieschool

Zoals de mens zonder longen niet kan ademen, een adem die hij niet kan ontberen; zoals een mens zonder organen geen voedsel kan verteren, voedsel dat hij nodig heeft; zoals de wereld zonder hartelijke mensen geen liefde kan ontwikkelen, liefde die nodig is; zo kan de mystieke leerling scholing niet ontberen, want alleen door scholing kan een aards wezen leren hoe het zich kan afstemmen op het goede, het ware en het schone. Deze scholing wordt verzorgd door de mysteriescholen, die er zich sinds eeuwen op toeleggen hun leerlingen te laten zien dat er, behalve het uiterlijke leven, een innerlijke wereld bestaat. Net zoals een uiterlijke leerschool een vast programma heeft, en haar leerlingen langzaam voorbereidt op het toepassen van wat zij geleerd hebben, doet de mysterieschool, de esoterische school, dat ook.

Er is geen enkele andere studie, geen enkel ander ontwikkelingspad, waar de leerlingen na tientallen jaren nog steeds hun opleiding volgen. Er is geen enkel ander opvoedkundig pad waar men om de zoveel tijd denkt dat men klaar is voor zijn eindexamen en toch zakt voor zijn diploma. Er is geen enkel ander onderzoeksterrein waar men zo gemangeld wordt tussen de eisen van de wereld, de eisen van zijn eigen geest, van zijn ego en zijn spirituele zelf, die elk de boventoon willen voeren, en waar de student al die elkaar tegensprekende stemmen moet proberen te volgen en in evenwicht brengen. Mystiek is een uitgesproken gevecht om het voortbestaan van de sterkste.

Het onderscheid tussen de diverse inwijdingsscholen is gebaseerd op hun verschil in uitstraling, in techniek, en in doelstelling. Wanneer wij ons op ons gemak voelen bij de een of andere esoterische school, dan betekent dat, dat wij met die school in harmonie verkeren. Wanneer wij de inwijdingen van de school ondergaan en haar leringen volgen, beginnen wij als het ware vanaf de buitenzijde van de spaak van een groot wiel. Wij kunnen aan de andere kant van het wiel zoekers aantreffen die andere soorten scholing volgen, en toch zouden wij elkaar uiteindelijk in het centrum van het wiel kunnen vinden. Een van de verschillen tussen de scholen betreft hun manier van onderricht. Een universele school zal gericht zijn op het toeleiden van de leerling naar innerlijke harmonie, vervolgens op het ontwikkelen van harmonie tussen de leerling en zijn omgeving, en dan op de harmonie tussen de leerling en zijn innerlijk Zelf en de hogere sferen. De methoden zijn meditatie, contemplatie en concentratie, die samenkomen in het onderricht en de inwijdingen. Dit alles vindt plaats in de beslotenheid van de studeerkamer thuis, of met andere studenten, in afdelingen van de broederschap.

De meeste universele scholen benadrukken dat alle kennis die verworven wordt, aangewend moet worden ten voordele van de mensheid en de bescherming van de menselijke beschaving. Met deze wetenschap kan elke leerling zijn eigen ontwikkelingsplan maken. Op basis van de leringen kan hij zijn eigen meditatietechniek ontwikkelen, zijn eigen manier om aan harmonie te werken, zijn eigen plannen om zijn kennis te gebruiken ten gunste van de mensheid, en zijn eigen manier om de dingen die hij geleerd heeft, op anderen over te brengen.

Het is de vraag of het nut heeft om anderen te vertellen dat wij het mystieke pad bewandelen. De maatstaf kan zijn of wij ons in harmonie voelen wanneer wij onze mystieke bindingen prijsgeven. Veronderstel dat er in ons leven het een of ander is dat ons veel waard is, dat grote kwaliteit bezit, waarin wij onze algehele interesse hebben gesteld, waaraan wij ons met liefde wijden en dat veel voor ons betekent: aan wie zouden wij dat onthullen? Ongetwijfeld alleen aan iemand van wie wij een helder oordeel verwachten, die bereid is ons een gewillig oor te lenen en die onze parels niet verkeerd behandelt. Dat hoeft niet altijd een persoon te zijn die het met ons eens is ten aanzien van wat wij met hem delen, maar we moeten wel een vertrouwenswaardig iemand voor ons hebben. Anders heeft niemand er wat aan dat wij er ook maar iets

over vertellen.

Wat biedt dit pad ons en hoe lang duurt het voor we daar iets van merken?

Of we nu kijken naar de kunsten, de wetenschappen, mystiek of sport: wanneer wij voordat wij onze kundigheden zouden toepassen, zouden wachten totdat wij alles hadden verworven wat er te bereiken was, zouden we nooit tot iets komen. Op het eerste gezicht lijkt het dat wij eerst elk aspect moeten beheersen van de kundigheid die wij willen leren beheersen, voordat we deze toepassen. Maar elke kleine stap brengt ons al enig meesterschap. Wanneer wij die ogenblikkelijk toepassen, doen we elke keer nieuwe ervaringen op, die aan onze kennis bijdragen en de komende stadia in onze studie steeds doelmatiger maken. Wanneer wij in plaats van het volgen van mystieke leringen besloten hadden om pianoles te nemen, dan hadden wij ontdekt dat dezelfde worstelingen die men in de mysterieschool ondergaat, gevonden worden bij het nemen van pianoles. Wanneer onze pianolessen beginnen met de eenvoudigste experimenten en oefeningen, kunnen wij ons niet voorstellen dat wij wellicht op een dag zo zullen spelen als wij het de grote pianisten in een concertzaal zien doen. Wij worden niet ontmoedigd door hun meesterschap. Die voorbeelden sporen ons aan verder te gaan, omdat wij weten dat de meesterpianisten op dezelfde manier zijn begonnen als wijzelf. Maar is dit een reden om eindeloos de begindeuntjes en eenvoudigste melodietjes te spelen? Nee, wij gaan door, dag na dag, week na week, maar dan begint onze ontwikkeling kleine sprongen te maken.

De eenvoudigste oefeningen worden gevolgd door ingewikkelder oefeningen. Sommige daarvan beheersen wij op den duur, andere niet. En zo gaan wij door, jaar na jaar. Hoewel wij misschien niet eindigen als meesterspeler in de concertzaal, zou zelfs dat nog kunnen gebeuren ...wanneer wij dat willen en talent hebben. Maar het kan ook zijn dat wij afstand doen van de wens om voor het grote publiek te spelen. Het spelen voor familie en vrienden geeft ons misschien veel meer genoegen. Wat de mystieke oefeningen betreft: wanneer wij de eenvoudigste pianodeuntjes spelen om een meesterspeler te worden, is ons doel niet, het stadium te bereiken waarop wij op meesterlijke wijze die simpelste deuntjes spelen. Lang voordat wij een meester geworden zijn, zullen wij afstand hebben gedaan van die deuntjes en verwikkeld zijn in de ingewikkeldste oefeningen. Wanneer wij mystieke oefeningen uitvoeren, kunnen wij die oefeningen laten vallen waarmee wij geen succes hebben. We nemen een andere oefening. En nog een. En dan nog een. Wij zullen ongeacht alles vooruitgaan. Het is een dialectisch proces. Mystiek is als een studie waarin wij regelmatig een uitnodiging ontvangen voor een examen dat op het laatste moment wordt geannuleerd. Wij bereiden ons dan voor op het volgende examen, ontvangen een nieuwe uitnodiging en opnieuw wordt het examen geannuleerd. Wanneer dit zou gebeuren op een ander studieterrein dan dat van de mystiek, zouden wij zeker niet in staat zijn de enorme druk te verdragen die de annuleringen met zich meebrengen. Maar in de mystiek zijn wij vreemd genoeg in staat om dit te hanteren. Het heeft een alchemistisch resultaat. Het is alsof wij heen en weer worden bewogen, als metaal, en dan breken. Dit brengt de transmutatie met zich mee van de ene in de ander staat van zijn.

Is een mystieke studie eindig?

Het mystieke werk duurt een heel leven lang. Hoewel wij langdurig bezig zullen zijn om onszelf te vormen en de geleerde dingen tussendoor toe te passen, bereiken wij geen punt waar de studie af is. Ons leven omvat opeenvolgende fasen, die ontelbare gebeurtenissen omvatten. Een groot deel van ons leven wordt in beslag genomen door de inhoud van die gebeurtenissen te bestuderen en toe te passen en ons eigen te maken. Wie aan zijn mystieke studie begint, wordt al spoedig verrast door de enorme uitgestrektheid van de gebieden waar hij de eerste stappen heeft gezet. Op gezette tijden zullen er doorbraken zijn in

zijn persoonlijkheid, en raakt hij doordrongen van de grootsheid en permanentie van het mystieke werk.

Hoe kunnen wij overigens dergelijke gebieden herkennen? Iemand die zich niet van de schoonheid van de natuur bewust is, zou rakelings langs bloemen en bomen kunnen lopen zonder ze op te merken. Maar wanneer iemand hem zou inwijden in de rijkdom van alles wat er te zien is, zou de onbewuste persoon zijn ogen openen voor de schoonheid die hij zo lang genegeerd en verwaarloosd heeft. Niet eens verwaarloosd, want dat zou een begin van bewustzijn betekend hebben. Het zou een echt ontwaken inhouden, waarbij de vreemde verschijnselen der natuur voor de allereerste keer manifest zouden worden in zijn bewustzijn. Deze doorbraak zou betekenen dat er voor die persoon een tweede wereld opengaat, een wereld waarvan hij zelfs van te voren nooit het bestaan had kunnen vermoeden. Daarna zou hij constant weer naar die vreemde, geheime, tweede wereld worden toegetrokken, terwijl hij te midden van vele andere personen zou leven die niet zouden weten dat die wereld er was.

Het nastreven van een mystiek ideaal is als het lopen op de treden van een trap. Langzaam groeiend, komen wij op het punt waar wij inzien dat onze levenservaringen en idealen naar een reusachtige kathedraal leiden, een kathedraal waar in elke kapel een nieuwe waarheid te ontdekken is. Met een ideaal proberen wij een doel te bereiken op korte of lange termijn, maar het is geldig ongeacht het resultaat. Idealen wekken in ons een spanning op die ons verheft. Een oneindige studie is daarmee geen last meer, maar een drager van het ideaal. Wij zien verlangend uit naar vooruitgang. In elke fase zullen we sterk verlangen naar de volgende. En in die fase is er het sterke verlangen om in een volgende te komen. Totdat we inzien dat al die fasen als traptreden zijn. Ze leiden naar een geweldig natuurrijk dat zonder grenzen is en daarom ook nooit ten volle kan worden verkend. Elk onderdeel van de studie is als een instrument dat ons de grootste van alle tempels binnenleidt: de tempel der Natuur. Daar willen wij ons ten volle aan wijden, mits wij onze strijd ooit beëindigd weten. Daarom kunnen wij het nauwelijks verkroppen dat onze strijd, onze speurtocht, zonder einde is.

Hoe zou het komen dat wij verlangen te vorderen en dat wij een eind willen zien aan onze mystieke studie? Waarom willen wij ooit kunnen zeggen dat wij die studie volbracht hebben, en dat er niets meer te leren valt? Misschien omdat wij onze innerlijke stem steeds horen praten over het prachtige gebied dat wij moesten verlaten toen ons huidige leven begon. Pas als wij dat gebied hebben weergezien, zijn wij tevreden, achten wij onze studie voltooid. Zou er bij ons geen enkel verlangen zijn naar dat schone gebied, zou er geen vonkje van overblijven of een herinnering? Door op aarde te proberen de wereld van hierboven te evenaren of te weerspiegelen, brengen wij harmonie tussen beide werelden en voelen wij ons gelukkig. Daarom willen wij dat geluk bestendigen. Het moet het slotstuk van onze studie zijn. Daarna mag er niets meer komen. Dat kan de verklaring zijn waarom wij hopen dat onze studie ooit ten einde is. Het idee dat het onderricht van het leven ons tot een eindpunt brengt, heeft dan ook bij menig beginnende leerling postgevat. Dit idee is zowel waar als onvolledig. De dagelijkse ervaringen van het leven vormen een sleutel tot het bereiken van grootse dingen, en daarin zijn zij volledig. Maar het terrein van studie is onbegrensd. Er zal geen moment komen dat zij voltooid is, dat alles bereikt en ontdekt is. Daarom is er slechts een grote lijn in de manier waarop de leerling wordt voorbereid.

Mystiek is herkenning

Al eeuwen lang wordt de mensheid in de waarheden van de twee werelden onderwezen. En al eeuwen lang sluimert, tijdens onze levens in de stof, de kennis van die schitterende andere wereld. Talloze sprookjes vertellen ons ervan. De sprookjesfiguren, zoals de prinses die in de slottoren door een draak bewaakt wordt; de ridder die geen kans onbenut laat en gewapend met het zwaard van zijn liefde de machten der duisternis breekt en zijn geliefde bevrijdt; de toverfee; de legendarische drie wensen; allen verwijzen zij

naar die tweede wereld. Deze indirecte kennis wordt van eeuw tot eeuw doorgegeven, op tal van manieren die deel zijn gaan uitmaken van het cultuurgoed van ieder volk. Daarom is veel van wat wij in het leven leren, ons al vertrouwd. Geen waarheid is zo verrassend, of zij vindt wel ergens in ons herkenning. Alles wat wij van onszelf door middel van uiterlijke methoden aan het licht brengen, is al in ons diepste zelf aanwezig, en doordat wij attent gemaakt worden op wat reeds in ons innerlijk aanwezig is, komen wij vanzelf tot een herbeleven van wat wij allang wisten. Het is alsof wij een bloemengeur ruiken, en dan ineens beelden uit onze vroegste jeugd in ons zien opkomen, toen wij die geur leerden kennen. Een onverwachte geur of kleur kan beelden te voorschijn brengen waarvan we niet vermoedden dat ze in ons diepere bewustzijn lagen opgeslagen.

De rol van de natuurwetten

Om een juist beeld te hebben van de scholing die het innerlijk Zelf nodig heeft, moet duidelijk zijn door welke wetmatigheden de ontwikkeling van dit innerlijk Zelf geregeld wordt. Zulke wetmatigheden noemt men 'natuurwetten' of 'kosmische wetten'. Deze termen zijn niet helemaal aan elkaar gelijk. Wanneer er natuurwetten zijn in het universum, zijn die noodzakelijkerwijs kosmisch, omdat zij zich in de kosmos voordoen. Maar hoewel beide termen vaak door elkaar gebruikt worden, wordt de term 'kosmische wet' binnen de mystiek op een beperktere manier gebruikt. Er wordt dan een deel van de natuurwetten bedoeld. Onder de gewone 'natuurwetten' worden bijvoorbeeld de electriciteitswetten verstaan zoals die door de natuurkundigen zijn geformuleerd. Maar wanneer mystici over 'kosmische' wetten spreken, denken zij aan de wet van karma, de wet van reïncarnatie, of de wet van compensatie, omdat deze van groot belang zijn voor hun geestelijk functioneren. Het onderscheid tussen deze en de 'gewone' natuurwetten is subtiel, omdat wij ook door de electriciteitswetten geregeerd worden en door allerlei andere soorten wetten. Kennis van de andere wetten is dus even belangrijk. Het ware onderscheid zit erin, dat de term 'kosmische wetten' vaak wordt gereserveerd voor dat deel van de natuur dat met innerlijk functioneren, mystiek, en innerlijke ontwikkeling te maken heeft.

Er is niet zoiets als een index van natuurwetten of kosmische wetten. De 'gewone' en de mystieke wetenschap beginnen nog maar net een klein deel te begrijpen van waar het allemaal om gaat. Er zullen nog veel ontdekkingen worden gedaan. Vandaag de dag is het zelfs zo, dat wanneer iemand met een nieuwe theorie over het universum of over de realiteit komt, ons begrip van de reeds geformuleerde natuurwetten misschien niet langer geldig is. Wij zijn dan mogelijk gedwongen een geheel nieuw concept te ontwerpen van wat een bepaalde wet werkelijk betekent. Wanneer wij een nieuwe regelmaat in het universum waarnemen, kunnen we die in een omschrijving onderbrengen, dus in een wet. Maar zelfs wanneer wij over een complete index zouden beschikken, hebben wij jaren nodig om zelfs maar te bevatten hoe een enkele wet werkt.

Sommige wetten kennen we intuïtief. Wanneer we een goede inborst hebben, zullen wij er niet over peinzen iemand kwaad toe te voegen. Waarom dat zo is, weten we niet. Het kan in het verleden zijn opgebouwd, en mogelijk is het in onze aard ingebakken, en dan is dat nóg geen verklaring. Er zijn veel verschillende persoonlijkheden in het universum, die elk op hun eigen bandbreedte van frequenties zitten. Sommigen zijn inherent goed, anderen slecht. Een wet die de ene persoon heeft leren beheersen, kan wel van geen belang zijn voor iemand anders. Niet omdat laatstgenoemde persoon die wet ontgroeid is, maar het kan zijn dat hij niet naar zijn innerlijke stem wil luisteren als die probeert over te brengen dat een wet in aanmerking moet worden genomen. De wetenschap onderscheidt vele natuurwetten. Ze kunnen alle apart worden beschreven, maar hoewel zulke beschrijvingen een speciaal verschijnsel van de natuur in kaart brengen, betekent dit niet dat de natuur zelf gefragmenteerd is. Een natuurwet die door de mens geformuleerd wordt, bevestigt niets meer dan de uniformiteit, de regelmaat van een verschijnsel, doch

geen enkel afzonderlijk symbool kan het universum geheel reflecteren of representeren. Wij scheppen een formule om aan te geven dat wij ons bewust zijn van de aanwezigheid van een wet; een wet zoals die door ons bewustzijn wordt gerealiseerd. De wet is immers geformuleerd op basis van verschijnselen die wij opmerken en interpreteren, niet andersom. Het is niet zo, dat de natuur zich gedraagt overeenkomstig de wijze waarop wij haar beschrijven. Wat de mens een natuurwet noemt, is niets anders dan dat hij vindt dat de natuur op een bepaalde manier werkt.

Waar doen we het allemaal voor?

Er moet iets zijn dat ons in de richting van het mystieke pad drijft: het magnetisme dat uit een situatie van incompleetheid voortkomt. Verstandelijk gezien, zal het niet altijd zeer duidelijk zijn wat wij precies missen (in beide betekenissen van het woord), maar wij zullen het voor onszelf toch zo goed mogelijk geprobeerd hebben te benoemen. Deze aanvankelijk emotionele of intellectuele reden kan zo logisch zijn of zo voor de hand liggen, dat wij kunnen denken dat het de ware reden vormt waarom wij tot het mystieke pad worden aangetrokken. Gedurende onze studie kunnen wij een tijdlang ons pad vervolgen met deze reden in ons achterhoofd, maar na enige tijd veranderen wij van binnen. Dit maakt ons in zekere zin tot een nieuw wezen. Er vindt een betere afstemming plaats, en op zijn beurt verandert dit onze aanvankelijke doelstelling; de doelstelling die ons voor ogen stond toen wij onze eerste stap zetten. Onze huidige reden om het pad te bewandelen kan dus veel verschillen van de reden waarmee wij zijn begonnen. Diep van binnen blijft er sprake van een constante factor, want ook al veranderen onze doelstellingen, de diepere reden waarom wij ons innerlijk Zelf willen ontplooien, verandert niet. In essentie doen wij niet anders dan proberen ons geluk te hervinden, en dat geluk ligt in ons innerlijk. Er is zoals wij zagen een middel dat het mystieke werk succesvol helpt maken en dat is een persoonlijk ideaal. Niet een willekeurig gekozen, kunstmatig ideaal, maar een ideaal dat de weerspiegeling is van de ware mens die wij zijn, en dat vanuit onze ziel opbloeit. Hebben wij niet allemaal een dergelijk ideaal? Misschien hebben we wel nooit geprobeerd het zo precies onder woorden te brengen.

Zijn er in dit leven dingen die van groot gewicht voor ons zijn? Voor ons levensgeluk, of voor het idee dat het de moeite waard is hier te vertoeven? Als het ideaal beantwoordt aan het diepe roepen van ons hart, dan zal het ideaal ook aan ons hart verwant en van grote schoonheid zijn. Het ideaal zal goed zijn, geluk - brengen en inspiratie. Want als íéts ons inspireert, is het wel ons ideaal. Kennen wij iets of iemand die ons inspireert? Of zijn wij nog zoekende? Of hebben wij het ideaal verloren? Als wij onszelf kennen en ook ons hart goed kennen, dan zullen we het stellig ontdekken. Maar het ideaal leidt niet tot een eindstand, tot het stilstaan van onze opwaarts gerichte beweging. De mystieke levenswijze is onbegrensd; aan de studie komt geen einde.

Waardoor wordt iemand eigenlijk aangetrokken tot de mystieke weg? Het is geen gemakkelijk pad. Een reden voor die aantrekking kan zijn dat hij in de mystiek idealen zoekt. Hij wil zich daarvoor best een weg banen door de barrières heen. Mystieke scholing is de poort en voor sommigen de doolhof die leidt tot psychisch ontwaken. Die weg is begaanbaar, maar gaat zeker vergezeld van beproevingen. Deze ontwikkelen zich zodra iemand de moed heeft om op zoek te gaan naar innerlijke kennis. Dit streven zal automatisch krachten oproepen die de zoeker de toegang dreigen te beletten. Maar het innerlijk is sterk, het kan zich tegen elke duistere kracht te weer stellen. Er kan geen duisternis zijn waar licht is. Het persoonlijke ideaal is een belangrijke inspirerende kracht in ons leven. Onze uiterlijke wereld is de hermetische deur die toegang kan geven tot de innerlijke wereld. Het besef daarvan houdt een mystieke leerling gaande.

3. Mysticus

Bedenk, gij hoeder van de harde steen
Uw bouwsel wordt niet door cement gedragen
Al staan de friezen honderdduizend dagen
En wordt uw werk betreden door 't gemeen

Het staat zo star als botten in een been
Eer zal de dood de mens ten grave dragen
Dan dat de muzen die de muren schragen
Bezwijken onder klagelijk geween

Versterk met al uw kracht het fundament
En let niet op de blinde antipoden
Uw beren houden alles in bedwang

Maak van uw strijd een eeuwig document
Werk niet voor wie u slaan, maar voor de goden
Bouw stevig voort en wees voor niemand bang

4. Innerlijk veranderen

Dat mystiek een mens kan veranderen, is voor iemand die dit niet aan den lijve heeft ondervonden misschien niet goed te begrijpen. Een buitenstaander meent dat de verandering in het gedachteleven plaatsvindt, in opvattingen, in gedrag, wat inderdaad ook zo is. Er gebeurt echter meer. Er vindt een psychische transmutatie plaats. De lagere elementen van het karakter worden omgezet in elementen van een hogere orde. Dat valt van iemands gezicht niet zo maar af te lezen. De verandering wordt slechts zichtbaar voor iemand die weet waarop hij moet letten.

Het is goed dat de zoeker zijn weg zelf moet bewandelen en niet constant aan de hand wordt genomen. Wat hij tijdens de reis langs dit pad ontmoet en ontdekt, zal zo des te beter wortel schieten. Hij heeft er niets aan als hem een waarheid wordt getoond die hij niet zelf kan toetsen. Elke etappe wordt afgesloten met resultaten die ons helpen het voor ons liggende weggedeelte te betreden. Er voltrekt zich een verandering die we niet meer naar buiten duidelijk kunnen maken. Het gaat niet slechts om een deel van ons wezen, zoals denkvermogen, gevoel of begrip, maar om de hele persoon. Het is alsof wij al die jaren vreemden waren voor onszelf. Net of we onszelf voor het eerst leren kennen, nu de ontwikkeling aanbreekt die we mystieke rijping noemen, het ontvouwen van de roos, het overwinnen van de draak.

Wij hebben toegang tot de natuur, waarvan we een onverbrekelijk deel zijn en die vaak laat zien welke grote schatten zij herbergt. Maar menigeen kijkt vreemd op als hij hoort dat kennis van de natuur een ander mens van hem kan maken. Er zijn niet veel mensen die erg enthousiast zijn bij dat idee. We zijn huiverig om op een ochtend te ontwaken en te merken dat we een ander mens zijn geworden. We zijn bang dat we onze persoonlijkheid verliezen. Deze angst kan voortspruiten uit onvoldoende begrip voor wat de kern van een mens eigenlijk is. Wie het mystieke pad volgt, verandert radicaal, zodat het lijkt alsof hij een ander mens wordt. Maar ook wie een gewoon, niet-mystiek leven leidt, verandert dagelijks. Onder invloed van zijn omgeving en van persoonlijke ervaringen blijft niemand dag na dag dezelfde. Dit wordt algemeen erkend en zonder problemen aanvaard. Binnen de mystiek wordt de wetmatige loop van het leven nauwgezet bestudeerd en op een subtiele manier bijgestuurd. Allereerst wordt het stoffelijke wezen onderzocht, zodat we het beter leren kennen. Langzamerhand ontdekken we dat er ook nog een innerlijke persoonlijkheid is. Deze ontdekking is net zo ingrijpend als wanneer we een ander mens zouden zijn geworden. Wanneer we dit beseffen, zullen we de veranderingen in onszelf verwelkomen.

De mens is geneigd aantrekkelijke aanbiedingen af te slaan als hij niet beseft dat ze voor hem van waarde kunnen zijn. Het mystieke goud dat door de mystici wordt aangeboden, wordt vaak genegeerd. Als geschenk is het te mooi om waar te zijn. Toch tonen mystici de samenleving dagelijks hoe zij kan veranderen. Maar de mensen zijn bang van het vertrouwde afstand te doen en een pad te betreden dat naar een onbekend doel voert. Als iemand ons voor de keus stelt om op de oude manier door te leven of een weg te bewandelen die een ander wezen van ons maakt, geven wij er waarschijnlijk de voorkeur aan te blijven wie we zijn, omdat we dan tenminste weten wat we hebben. Wij zijn eigenaardig genoeg bang, van onszelf te vervreemden, terwijl dat al gebeurd is. Het oneigenlijke zelf ziet zichzelf immers aan voor het hoger zelf.

Een andere vrees zou veel begrijpelijker zijn, namelijk dat we door de overstap van het niet-mystieke naar het mystieke leven in een vacuüm terechtkomen. Hoe komen we de periode van duisternis door, als we na het afleggen van onze oude gedaante niet direct een nieuwe kunnen aannemen? Tijdelijk verkeren we in een niemandsland, maar als we daar niet doorheen trekken, zullen we geen ware verandering ondergaan. De drang die ons op onze zoektocht voortdrijft, beschermt ons in het niemandsland waarvan wij verder op onze expeditie nog diverse kolonies zullen doorkruisen. De reis is zwaar, omdat innerlijke groei zo langzaam gaat dat hij niet opvalt. De perioden van duisternis en stilstand vallen wel op. Dat maakt het moeilijk om te vertrouwen op de goede afloop van de ontegenzeglijk riskante onderneming die we zijn begonnen. Door om de zoveel tijd terug te kijken, wordt zichtbaar wat er allemaal ten goede veranderd is.

De vooruitgang die we op ons conto kunnen schrijven, is een aansporing om te blijven volhouden.

Iemand die niet wil groeien en geen strijd wil leveren, lijkt een rustig leventje te leiden, veel rustiger dan dat van de mysticus. Maar de rust die ons niet gegund is en waarnaar we vaak verlangen, lijkt bedenkelijk veel op inertie, en daar zit de mystieke leerling niet op te wachten. Dat hij strijd moet leveren, staat vast. De rust van het niet-strijden geeft hij inderdaad prijs. Strijd is de tol die hij betaalt.

Willen wij het hoger zelf leren kennen, dan moeten we meer afstand nemen van de buitenwereld. Op het eerste gezicht is dit een verlies. Want tussen het afstand nemen van de uiterlijke wereld en het betreden van de innerlijke gebieden ligt het niemandsland. Op de mystieke weg zal afstand nemen meermalen worden gevraagd, maar we krijgen er iets waardevols voor terug. Vertrouwen en doorzettingsvermogen is de bagage die meegenomen moet worden. Er is moed nodig om het zwaarste pad te gaan dat de mens kent. Aan weerszijden van de weg lokken de diepe ravijnen ons naar de beschermende duisternis waar we ons te ruste kunnen begeven. Hun uitnodiging klinkt verlokkelijk. Nog verlokkelijker is het om gewoon voort te gaan, met het vooruitzicht van een ware innerlijke dageraad.

5. De mysteriescholen

Mystici hebben altijd moeten worstelen om in evenwicht te blijven tussen de buitenwereld en de binnenwereld. Een goed waarnemer kon altijd het diepe ravijn zien dat deze twee werelden van elkaar gescheiden hield. Op het grensgebied daarvan moest de mysticus zich maar overeind zien te houden. Hij moest zich in de grote massa verbergen. Dat lijkt zo eenvoudig, maar hoe houd je je staande? Het is toch geen sinecure om je te handhaven in het tumult van de derde eeuw na Christus, of ten tijde van de Renaissance, of gedurende de zesde Egyptische dynastie, of in het Azteekse rijk. Er was één beginsel waardoor het lukte en dat de mystici bijeen heeft gehouden: een ideaal. Het idee dat er voor elke menselijke handeling een ideaal, een goede intentie moest zijn, werd de basis die uiteindelijk zou leiden tot het ontstaan van de Grote Witte Broederschap. Niets kan de mystici stoppen met het zoeken naar zichzelf. Het zoeken is inherent aan hun wezen, deel van hun aard, deel van hun taak.

Als wij ons naar de poorten van de mysterieschool begeven, zullen wij verwachtingen koesteren. Anders hoeven wij niet naar een mysterieschool te komen en hebben wij genoeg aan het gewone leven. De verwachtingen die ons op weg hebben gestuurd, zullen veranderen. De leerling van de innerlijke wetenschappen moet afstand doen van al het geleerde. Hij leeft niet langer het leven van iedereen. Hij staat haaks op het leven. De gemiddelde mens leeft naar wat de buitenwereld hem voorschrijft. De mysticus luistert naar een stem die van binnen komt.

Inmiddels heeft de vroegere mens in de buitenwereld gebruikgemaakt van zijn mogelijkheden. Hij schiep filosofieën, maar ook de wetenschap van de filosofie. Hij dreef handel en ontwikkelde de economie. Hij maakte scheikundige verbindingen en bracht de chemische wetenschap voort. Hij bestudeerde het planten- en dierenrijk en stelde de biologie in. Hij schreef verhalen en gedichten, en riep daarnaast ook de taalwetenschap in het leven. De mystici waren intussen allang bezig met hun eigen onderwijs. Zij waren betrokken bij de wetenschappen van de buitenwereld, maar stemden zich daarnaast af op het hogere zelf. Dat hoort bij het ideaal van de Grote Witte Broederschap. Zo ontstonden er verschillende mysteriescholen. Vanuit de mystieke leerschool sprongen geïnspireerde gedachtevonkjes over naar elke uiterlijke school. Verder bleef het grootste deel van het werk beschikbaar voor de leden zelf. Zij vonden het een voorrecht te behoren tot hun illustere broederschap, maar koesterden zich vooral in de warmte die daarvan uitging.

Mysteriescholen genieten al heel lang grote faam. Wie de geschiedenis van het oosten en van het oude Europa bestudeert, komt er spoedig achter welke rol zij gespeeld hebben. Zij oefenden aantrekkingskracht uit op talloze zoekers die ernaar verlangden iets meer te leren begrijpen van het licht dat zij in zich voelden branden en wilden doorgeven. Zo werd de mysterieschool een proeftuin, een smeltkroes, een werkplaats en een laboratorium. Het werk bleef relatief onbekend. Onbekender dan de uiterlijke wetenschap. Zelfs leerlingen hebben vele jaren nodig om te ontdekken wat er in hun school verborgen is. De innerlijke wetenschappen worden niet in brede kring bestudeerd en gewaardeerd, maar er is praktisch geen land te noemen waarvan de geschiedenis niet minstens voor een deel werd geschreven door de mysteriescholen die zich binnen haar grenzen bevonden. Tussen hen en de koningshuizen, de gevestigde kerk en de geleerden bestonden doorlopend connecties.

Of de behoefte aan een esoterische school beperkt is, kan afhangen van de ontwikkeling van onze planeet. Wij kennen geen enkele menselijke organisatie die het altijd uitgehouden heeft, of gegrondvest was vanaf de allereerste dagen van de mensheid tot aan onze tijd. Organisaties zijn geen statische gebeurtenis, maar zijn voertuigen, beelden van de geest, van menselijke wezens, die ze scheppen al naar gelang zij ze nodig hebben of menen nodig te hebben, hetgeen elke tien jaar wel kan veranderen. Wanneer een esoterische school in breder verband wordt bekeken, zou men tot de conclusie kunnen komen dat de mens altijd een bepaalde leiding nodig zal hebben, die hem helpt om zijn innerlijke zintuigen te ontwikkelen en hem naar afstemming op het kosmische leidt. Mystiek kan

dus een deel zijn van de innerlijke behoefte van de mensheid om contact te leggen met het innerlijk Zelf. Er zijn vele wegen die naar dit doel leiden, waaronder de esoterische scholen.

De mystici gaan in het dagelijkse leven praktisch onopgemerkt hun weg. In de mysterieschool gaan wij met onze studie aan de slag. Als we behoefte hebben aan contact met een gewijde atmosfeer, kunnen we ons afzonderen. Wij leren de sluiers weg te nemen die over het bewustzijn liggen. Niet alle sluiers, maar wel een aantal daarvan. Behalve aards voedsel hebben we ook geestelijk voedsel nodig. Als we er bijna doorheen zijn, moeten we weer wat tot ons nemen. En dan gaan wij weer de poorten van onze school binnen. Soms vallen wij terug in de schaduwen. Onze persoonlijkheid verkent zijn mogelijkheden en springt er door onervarenheid onhandig mee om. Een troost is, dat het iedereen op zijn tijd overkomt. Natuurlijk maken wij fouten, maar in onze mysterieschool kunnen we alle ballast van ons afwerpen, eenvoudig onszelf zijn. Er is altijd wel iemand die ons opvangt. En uiteindelijk is daar altijd nog de goede intentie die tot de Grote Witte Broederschap heeft geleid.

Gevoed en gesteund gaan wij vanuit de mysterieschool de maatschappij in, om na verloop van tijd terug te keren. Komen en gaan, zoals een kind periodiek naar huis terugkeert om daar liefde en kracht op te doen. De mysterieschool is voor de mens van tegenwoordig nog steeds een goede plaats om tot rust te komen. De plaats waar hij met een voorzichtige aanpak zijn persoonlijkheid leert verfijnen. De instrumenten voor de innerlijke ontplooiing zijn meditatie, contemplatie en concentratie, en op het uiterlijke vlak vervult de studie van filosofische beginselen en mystieke wetten dezelfde rol. Geen wonder dus dat de mysterie-scholen sinds lange tijd het fundament van de beschaving vormen. Plotinus, Avicenna, Albertus Magnus, Paracelsus, Francis Bacon, Jacob Boehme, Newton, Leibnitz en vele andere persoonlijkheden, hebben zich op hun gemak gevoeld binnen de poorten van de mysterieschool. Als een moeder die haar kinderen de gelegenheid geeft om in alle vrijheid te handelen, was de school voor hen een toevluchtsoord. Ze konden er tot rust komen, zich afstemmen, brandstof innemen. Wat in hun geest opbloeide, schonken zij aan de wereld. Ze waren nooit bang om zich te wijden aan het onderzoek van de natuur, ook al werd hun dit dikwijls belet door de heersende opvattingen van hun tijd. Hun persoonlijkheid zocht een sublieme verfijning. Hun wetenschap werd daardoor een wetenschap met een geweten. Dat aan hun prestaties ook heden ten dage nog veel aandacht wordt geschonken, is mede daaraan te danken.

In de geschiedschrijving zoals men die op school overbrengt, worden de minst belangrijke invloeden het uitvoerigst behandeld, terwijl met geen woord gerept wordt over de invloed van de mysteriescholen. Toch zijn er talloze historici die uitputtend over die invloed hebben geschreven. Wat de universiteit is voor de gangbare wetenschap, is de mysterieschool - de mystieke broederschap - voor de wetenschap van de geest. Aan de gewone universiteiten kan men zijn wens vervullen om kennis voor het brein te verwerven. Daar zijn ze ook voor. Om daarnaast aan onze psychische en mystieke behoeften tegemoet te komen, hebben wij de universiteit van de geest nodig.

Er is tussen de universitaire wereld en de wereld van de mysterieschool geen eenheid. Misschien wordt dat anders. De maatschappij raakt er langzaam van doordrongen dat de mens een ander doel heeft dan zich in een tijdsbestek van zeventig tot tachtig jaar zoveel mogelijk te verrijken, vol te stoppen met kennis en zich niet te bekommeren om het gebruik van die kennis en om het welzijn van zijn omgeving en zijn fysieke en psychische persoonlijkheid. De ontwikkelingen van de laatste jaren hebben de leringen van de mysteriescholen op ten minste één punt bevestigd: dat alle wereldburgers met elkaar in diepe verbondenheid verkeren. Zodra een volk in nood de hand uitsteekt, zou de wereld zich geroepen moeten voelen deze te grijpen, omdat we één familie zijn.

Wij, die hiermee vertrouwd zijn, merken dat ons hart niet langer verborgen blijft binnen de mysteries-chool. Daarvoor heeft het te lang de buitenwereld gediend. Het is juist om die reden dat de uiterlijke wereld meer zal luisteren naar de mysteriescholen. Talrijke mislukkingen op het vlak van de techniek en het milieu hebben de wereld geleerd dat de kennis van de gewone wetenschap maar zeer eenzijdig is. Die

ontwikkeling zal in de toekomst kunnen leiden tot een verbroedering tussen de buitenwereld en de mysteriescholen. Velen willen terug naar een liefdevolle omgang met de natuur. Dat is altijd de eerste stap geweest naar het openen van de schatkamer die de mystieke geheimen bevat.

Het verschijnsel van de universele mens behoort tot het verleden, als we letten op de inhoud die dat begrip eeuwen lang heeft gehad. Het schilderde iemand die zich in elk onderwerp verdiept had. Ondanks onze beperkingen hebben wij het vermogen om scheppend te denken, te visualiseren en ons af te stemmen op het universum; dan worden wij zelf universele mensen. Die mensen kunnen een evenwichtige persoonlijkheid verwerven en midden tussen de uiterlijke leerschool en de mysterieschool staan. Mystiek leven is in essentie eenvoudig, als we maar niet te veel naar allesomvattende kennis zoeken. We moeten onszelf zijn. De sluiers over het bewustzijn verdwijnen niet door boekenkennis, contemplatie of concentratie. Er is meer voor nodig en dat is afstemming, meditatie. Wij zijn niet voor niets geïnteresseerd in mystiek en hebben niet zo maar iemands stem gevolgd. Dag in, dag uit, werden wij belaagd door de stemmen om ons heen die ons met het zoveelste verlokkelijke voorstel van alles probeerden wijs te maken. Maar op zekere dag verscheen er een beeld dat resoneerde met het diepste in onszelf, alsof het in een spiegel keek. En dat denkbeeld maakte ons tot de behoeders van het licht.

Wie zich geïnspireerd door een ideaal aan het bevorderen van de beschaving wijdt, zoekt een manier waarop dat werk gestalte kan krijgen. Net zoals een ziel een voertuig nodig heeft om zich uit te drukken, moeten intenties en impulsen een kanaal hebben om zich te openbaren. Dat kanaal is de mystieke leerling die zich bewust is van zijn opdracht. De leerling wordt op het aardse vlak in wereldlijke situaties getraind. De mystieke school traint hem op het spirituele vlak. Hij volvoert een innerlijke opdracht en werkt anderzijds gewoon in de maatschappij. Afgestemd op zijn ideaal zoekt hij naar wegen en middelen om krachten te bundelen.

De taak van de leerling is weids en toch niet onmogelijk. Hij hoeft slechts zijn intentie te bewaken. Deze werkt door middel van zijn aura op de buitenwereld in. Het proces is moeilijk te beheersen, maar de oprechte zoeker krijgt hulp, ook van medeleerlingen, die een gewijde cirkel van ingewijden vormen die de hoogste idealen belichamen. Daarvoor werken zij samen. Organisaties waarbinnen mystici hun werk verrichten, hebben pas een goede uitwerking wanneer de daarbij aangesloten personen in kosmische zin aan hun broederschap gestalte geven. De mysterieschool is de uiterlijke, stoffelijke organisatie die door de vereniging van persoonlijkheden een broederschap vormt. Reeds in de beginjaren van de mensheid werden gelijkgestemde geesten naar elkaar toegetrokken. Hun samenwerking leidde tot het oprichten van uiterlijke organisaties. De uiteenlopende karakters die zich op grond van hun idealen verenigden, vormden een psychisch veld, de mystieke wereld.

Mystiek vormt ons op een speciale manier en als wij door haar veranderd zijn, begrijpen wij beter dat wij een taak hebben. Soms ligt zij binnen de broederschappen, om ze te versterken, kennis door te geven en de burchten van kennis in stand te houden voor andere zoekers die een thuishaven nodig hebben terwijl zij verlangen naar het licht. Niet het licht waarop wij het monopolie hebben, maar dat ons is toevertrouwd en waarvan wij het bezit zolang mogen koesteren als wij het uitdragen naar de zoekende medemens. De mysticus is ethisch geschoold en heeft een visie op de toekomst en op het nut van zijn werk. Hij beziet de toekomst van de mensheid en houdt ook rekening met de rol van het individu. Hij koestert op dat punt zowel een hoogst abstracte als spirituele visie, die door de maatschappij in het algemeen niet begrepen wordt. Voor de massa spreekt de mysticus zijn hogere idealen niet steeds letterlijk uit. Hij gebruikt liever zijn praktische werk om begrepen te worden.

Het beschrijven van doel en werkwijze van een mysterieschool lijkt niet eenvoudig, maar wanneer we proberen de kern te vinden, blijkt het niet echt moeilijk te zijn. De mysterieschool besteedt zorgvuldig aandacht aan het ontwikkelen van de innerlijke persoonlijkheid. Zij probeert dit zo te doen, dat de harmonische samenwerking met de uiterlijke persoonlijkheid niet verbroken maar versterkt wordt.

Wanneer men innerlijk en uiterlijk in harmonie is, ook ten opzichte van andere mensen, komt de afstemming op de natuur als vanzelf naderbij.

Het onderricht bevat de instrumenten om dit te bereiken. Deze instrumenten vat men samen met de naam Traditie. Er zijn ongeschreven, traditionele regels in de menselijke omgang waaraan wij vasthouden. De traditionele regels waaraan de natuur zich houdt, zijn de natuurwetten. Daarnaast is er de Traditie: een naam voor de gezamenlijke leerstelsels die spirituele kennis doorgeven; ook wel de Grote Witte Broederschap genaamd. Deze scholen werken langs vaste principes, en in hun opbouw en werkwijze kunnen ze weerspiegelen wat genoemd wordt: de 'orde der dingen'. De Traditie zet het mystieke onderricht voort. Om bepaalde redenen gebeurt dit dikwijls via een systeem van inwijdingen. Onze zielepersoonlijkheid is gevoelig voor symboliek en traditie. Die vormen het spirituele voedsel. Daarom voorzien de mystieke broederschappen ons van dat speciale voedsel. Het lichaam wordt met chemische elementen op aardse wijze gevoed. De zielepersoonlijkheid op een andere manier. Waarom dit nodig is, is een geheimenis van de menselijke persoonlijkheid. Ze heeft nu eenmaal twee soorten voedsel nodig, en het spirituele voedsel schept en genereert warmte en liefde. In de mysteriescholen wordt hiermee rekening gehouden. Dat is de reden waarom traditionele inwijdingen worden gehouden, en ook de broederschappen zelf zijn op traditionele wijze geïnitieerd.

In de mysteriescholen wordt de Traditie bewaakt. Wij vinden dit benadrukt in rituelen en graadsinwijdingen, en bij beëdigingen en ledeninstallaties. Zo wordt een heilige taak voortgezet, en geen tijdperk, hoe verduisterd ook, heeft dit licht, deze traditie, kunnen doven. Dit is zeker niet iets om te verwaarlozen. Het gaat om een instrument van alchemistische schoonheid. De mysteriescholen zijn de bewakers van Kennis, en proberen de menselijke beschaving op het hoogste niveau voort te zetten. Dit gebeurt onder andere via diverse vormen van onderricht.

Allereerst is er de intellectuele scholing. Het wezen van de mysteriescholen, van de bestaande filosofieën en de wetmatigheden in de natuur, wordt via een verstandelijke beschouwing uitgelegd.

Ten tweede is er de gevoelsmatige scholing. Zij krijgt onder andere gestalte door de woordkeus in het onderricht, de eventuele rituelen en wat daarmee verband houdt, en door de geest van broederschap die de leden verbindt.

Ten derde monden deze elementen samen uit in de scholing door het hoger zelf. Door afstemming op een hoger bewustzijn wordt het innerlijk waarnemingsvermogen geactiveerd en leren we te leven in harmonie met de influisteringen van het zelf. Dan ontstijgen de ervaringen het niveau waarop ze nog in woorden kunnen worden overgebracht. Ze komen vanzelf uit ons voort. Omdat ze persoonlijk zijn, zouden wij ze als een persoonlijke verworvenheid moeten koesteren. Ze worden daarom ook niet tot in detail met anderen besproken.

De vierde scholing is de ethische, die als een rode draad door alles heenloopt en het belang leert onderkennen van juist denken en handelen en het op de juiste wijze in de praktijk brengen van onze mystieke ervaring. Ze wijst ons erop dat het gevoel en het verstand op een harmonische manier moeten samengaan en is een aspect van de intellectuele scholing. Geen van beide zou afzonderlijk in staat zijn te zorgen voor een volledig afgestemde persoonlijkheid. Daarvoor is het evenwicht nodig tussen verstand, gevoel en hoger zelf.

De verschillende vormen van onderricht komen in de mysterieschool niet scherp gescheiden of chronologisch voor. Er is een constante dosering van een kleine hoeveelheid van het een, en een kleine hoeveelheid van het ander. Een mysterieschool is een broederschap die de gereedschappen meditatie, contemplatie en concentratie gebruikt. Ze voegt daar ademhalings- en ontspanningsoefeningen aan toe. Dat is de vijfde scholing in de reeks, het praktische onderricht. Alles wordt harmonieus samengevoegd. Zo ontstaat het Grote Werk, uit de edelste gedachten, oogmerken en daden van de mens.

De mysteriescholen onderwijzen natuurwetten, maar dan gericht op hoe de mens in zijn aardse en

spirituele omgeving functioneert. Dikwijls bevestigen wetenschappelijke ontdekkingen het onderricht dat al eeuwenlang door de mystieke leerscholen wordt gegeven. De oppervlakkige waarnemer zou tot de gevolgtrekking kunnen komen dat het een kwestie van tijd is dat de wetenschap de kennis van de mysteriescholen achterhaald zal hebben. Dit geeft geen juist beeld van de functie van mystiek, maar ook niet van de wetenschap en de oorzaken waarvan beide afhankelijk zijn. Wetenschap en mystiek blijven zich beide immers voortdurend ontwikkelen. Als wij inzien dat de bron waaruit de mysticus kan putten, dezelfde is als waaruit de beoefenaar van de wetenschap zijn inspiratie krijgt, dan begrijpen wij dit.

De universiteit onderwijst bepaalde natuurwetten. Door zijn afstemming op een bepaald gebied doet de student ontdekkingen die zijn ontwikkeling een impuls geven. Hij maakt zich eigen wat hem op de universiteit geleerd wordt en raakt afgestemd op wat we de aura van zijn wetenschap kunnen noemen. Zodoende neemt zijn bewustzijn toe, wat hem naar ontdekkingen op zijn vakgebied voert. Dit kunnen geniale invallen zijn, afhankelijk van de mate waarin hij daarvoor openstaat. Hij zal ethisch besef moeten ontwikkelen om de verworven kennis positief te kunnen aanwenden.

De mysticus volgt een zelfde weg. Via het onderricht in de mysterieschool neemt hij kennis van innerlijke wetten, en ook langs andere weg verwerft hij kennis. Niet meer alleen in de mysterieschool, maar ook rechtstreeks vanuit het hoger zelf. Deze wetten omvatten zijn hele bestaan. De wereld waarop de mysticus zich afstemt, is net zo veelomvattend als die waarmee de wetenschapsman zich bezighoudt. De kosmische wetenschap kristalliseert uit en komt het bewustzijn binnen van mystici en van de beoefenaars van de reguliere wetenschap. Er zijn vele geleerden die ontzag hebben voor de geheimen van de natuur. Mystiek en wetenschap zijn geen tegengestelden en moeten ook niet als zodanig worden beschouwd. Zij liggen in elkaars verlengde. Mystieke beleving mondt uit in wetenschap en omgekeerd. Wij moeten de wetenschap de plaats geven die ze verdient. Als zij samengaat met de mystieke houding die de zoeker op het pad kenmerkt, hebben wij de gelukkige combinatie waarnaar de wereld verlangend uitziet, namelijk wetenschap met een geweten en met een visie. Alleen zo en niet anders, kunnen wetenschapsmensen de wereld dienen en wordt wetenschap niet bedreven om zelfzuchtige redenen. Mystiek en wetenschap zijn op hun best als zij elkaar erkennen als twee aspecten van hetzelfde streven: het bereiken van kennis en inzicht.

De mysteriescholen zijn erop gericht hun leden kennis bij te brengen die een aanzet vormt tot inzicht. De mens ontleent kennis aan het universele denkvermogen. Hij bewaart de verkregen inzichten en geeft ze door. Ze komen terecht bij mensen die zich op hun beurt afstemmen en kennis verwerven, die zij dan weer doorgeven. Zowel de lagere als hogere scheppingsbeginselen zijn belangwekkend, maar zelfs voordat zij ook maar enige kijk hebben op de inhoud daarvan, worden de leerlingen al naar de mysterieschool gedreven. Het is alsof de aantrekkingskracht een reactie is op hun behoefte aan ontwikkeling. De leerling wordt geroepen, maar in het begin kan hij maar voor een klein deel van die impuls openstaan en erop reageren. Daarmee wordt een zekere oververhitting van zijn gestel voorkomen.

De eerste magnetische actie vanuit de mysterieschool gaat vergezeld van een kleine, maar zeer werkzame impuls, door de leerling een beeld te geven van wat hij kan bereiken. Daarna wordt dit beeld hem weer ontnomen. De aspirant zal niet rusten voordat hij opnieuw veroverd heeft wat hem vrijwel direct weer werd afgenomen. De mysterieschool heeft als taak de leerling te helpen tot inzicht te komen. Zij geeft de richting aan en bereidt de leerling voor op zijn nieuwe leven. Hij onthoudt de visioenen die hem getoond werden, gaat geheel op in zijn mystieke werk en heeft de indruk dat dit altijd op hem heeft liggen wachten. Hij weet misschien niet dat de school hem alleen maar tot wegwijzer dient en dat zijn inspanning en het enthousiasme dat hij tentoonspreidt hem langs de gebaande wegen vanzelf tot het doel voeren.

Indien zij waarlijk tot een mysterieschool kan worden gerekend, werkt de school als een cirkel waarbinnen ieder een deeltje van het onderricht op zich neemt. Men voelt zich als het ware aan de mysterieschool uitgeleend en biedt in ruil voor het onderwijs zijn hulp aan, overal waar die in het werk van pas

komt. Het werk van de school wordt misverstaan zolang niet wordt ingezien dat iemand er door zijn persoonlijke evolutie belandt. Zodra de leerlingen onderkennen dat hun vorderingen niet te danken zijn aan de leringen die zij ontvangen, zijn zij op de goede weg. Zij gaan een verschillend pad, komen elkaar tegen, volgen gezamenlijk lessen en bouwen een schat aan geestelijke wijsheid op. Hun verschillende achtergrond en bekwaamheid kunnen niet anders dan zich manifesteren, net zoals dat op andere terreinen gebeurt.

Binnen de mysterieschool kan de leerling de instrumenten vinden om het verborgene te onthullen, om de in hem sluimerende vermogens tot ontwikkeling te brengen. Daardoor worden de verschillen die er met anderen zijn, geaccentueerd, maar niet in negatieve zin. De opbloeiende persoonlijkheden openbaren steeds meer van het kosmische vuur. Zij stimuleren elkaar en scheppen hun eigen pad in samenwerking met anderen, door wie ze tot de noodzakelijke reflectie komen. In de weerspiegeling herkent de leerling zichzelf in andere leerlingen. Zij zien elkaar als de vruchtbare grond waarop zij kunnen aarden, en delen de vooruitgang. De leerlingen voegen aan elkaar toe, nemen elkaar niets af. Door de bijzondere weg die zij bewandelen, mag in de mysterieschool geen strijd om de macht voorkomen. Een dergelijke strijd is vanuit mystiek oogpunt niet alleen schadelijk maar ook nutteloos, want zij houdt verband met het ego. Het ego is dat deel van het denkvermogen wat door de leerling getransmuteerd moet worden.

De visie van de mysticus op leiderschap heeft te maken met zijn afkeer van machtsstrijd. Deze staat hem tegen, valt buiten zijn golflengte. Hij is gericht op dienstbaarheid en moet zich slechts weten over te geven. In de gezamenlijke beoefening van de levenskunst vervaagt elk zoeken naar macht en invloed vanzelf, omdat ze slechts de exponenten - en niet de doelstelling - van een gevorderde persoonlijkheid zijn. Een broederschap kan heel goed floreren zonder de praktijken die in het gewone leven gelden.

Een mystieke school is een wonderbaarlijk lichaam. Zij wordt zoals elke organisatie volgens bepaalde regels bestuurd, maar is van een bijzondere soort. Terwijl sommige aardse organisaties een log lichaam vormen dat zich onmisbaar acht en zichzelf dikwijls overleeft, is de mysterieschool een verlengstuk van een onzichtbare broederschap. Het feitelijke werk wordt niet binnen de zichtbare organisatie gedaan, maar binnen de onzichtbare. Het kan zijn dat iemand zich aanmeldt bij de zichtbare organisatie, zonder ooit toegang te vinden tot de onzichtbare. De hiërarchie van de onzichtbare broederschap wordt niet door menselijk toedoen geformeerd. Om te worden toegelaten, moet men voorbereid zijn.

Alle broederschappen komen op een bepaald punt samen, bij de mystieke ervaring van de toegewijden. Zij doen de ervaringen op die nut hebben. Andere gaan voorbij of worden als minder belangrijk beschouwd. De indrukken zijn aangepast aan de grondtoon van de mysticus. Hij moet er met heel zijn wezen toegankelijk voor zijn, en zijn aard bepaalt welke school voor hem de beste mogelijkheden biedt. Hij ziet ook onder zijn medeleerlingen veranderingen tot stand komen. Een onbetekenend voorval kan de leerling het enthousiasme geven dat hij nodig heeft.

Wij kunnen wel een ogenblik wijden aan de stimulansen die de mystieke student ontvangt. Zijn deelname aan de mysterieschool brengt hem in het psychische veld daarvan. Het karakter van zijn school is spiritueel. Hij past daarbij, als hij afgestemd is op het gebied dat erdoor wordt bestreken. Wanneer de afstemming lukt, bereikt hij met zijn medeleerlingen mentale harmonie. De inspiratie van de mysticus wordt aangevuld met de psychische aard van de broederschap waarvan hij deel uitmaakt, en met de eenheid die hij met andere mystici ervaart. Het onderricht binnen de mysterieschool roept krachten in hem wakker en laat hem zien hoe hij die kan beheersen. Geïnspireerd en gestimuleerd zal hij die energie richting willen geven.

Het lijkt erop dat, naast de afstemming op het hoger zelf, samenwerking met medemensen een bijzondere en onmisbare hulp is bij het werk. En dat wordt in het algemeen ook zo ervaren. Het moet mogelijk zijn een ervaren mysticus te worden zonder met andere leerlingen om te gaan. Deelname aan een verband van gelijkgestemden is geen absolute voorwaarde om vooruit te komen. In afzondering werken is mogelijk. Deze weg wordt door sommigen bewandeld. Wel is het de vraag of werkelijke groei mogelijk is

zonder een systeem om tot kennis te komen. Het zou interessant zijn te weten welke werkwijze gevolgd wordt door de solitaire werkers. Zij missen de inspiratie die het samenwerken met anderen kan geven, maar misschien biedt het vertoeven in de vrije natuur hen voldoende inspiratie en kracht, of de steun van vrienden. Andere mystici hebben het nodig dat zij zich, onopgemerkt door anderen, in een mensenmassa kunnen begeven. Als mystici samenwerken en hun krachten bundelen, heeft dat voordelen, want het geheel is meer dan de som der delen.

Zelfs als wij individualist zijn, zal ons binnen een groep van medeleerlingen een plaats kunnen toevallen waar we naar hartelust onszelf kunnen zijn en anderen kunnen dienen. Zo komen onvermoede talenten tot bloei, mede dankzij het tegenwicht dat ons ego krijgt. Wij leren het beheersen, doen er geen afstand van, maar smeden het om tot een dosis gezonde prestatiedrang die ons voortstuwt. Niemand ontvouwt zich op dezelfde manier. In de broederschappen komt dit tot uiting. Uit het veelvoud van karakters wordt een uniek lichaam gesmeed, waarin iedereen een rol heeft en niemand gemist kan worden. Terwijl het in profane organisaties vaak een gevecht is om bepaalde posten, zal de ware broederschap hieraan een verademend gebrek laten zien. In de profane wereld vecht men dikwijls vóór zichzelf, in de broederschappen mèt zichzelf. Men stelt zich in op het mystieke werk en zie: alles vloeit in de vorm die nodig is.

De onderlinge band met medereizigers op het pad hoeft zich niet in een bijzondere vriendschap te uiten, maar wordt stilzwijgend erkend. Overal ter wereld wordt men binnen zijn broederschap als een bekende binnengehaald en alle barrières vallen weg. Dit maakt het de leerling gemakkelijker zijn arbeid voort te zetten. Tijdens momenten van bespiegeling kan hij zich zijn broederschap als aardse en psychische werkelijkheid voor de geest halen. Dit geeft een verbondenheid die men moet kennen om haar te begrijpen en te waarderen.

Het uitwisselen van ervaringen komt tussen mystici maar beperkt voor. Zij hebben een natuurlijke geremdheid om over hun mystieke leven te vertellen. Indrukken op spiritueel gebied vallen nauwelijks zo te vertalen dat ze een juiste weergave zijn van wat heeft plaatsgevonden. Onthullingen kunnen het grote werk niet rechtstreeks schade doen, maar door in de valkuil van de ijdelheid te lopen, of door te veel persoonlijke gegevens prijs te geven, kan men medeleerlingen en anderen wel op een dwaalspoor brengen. Mystici laten het uitwisselen van ervaringen met lotgenoten en de buitenwereld dan ook vaak achterwege, en zoeken de directe ervaring, want alleen die brengt volledig inzicht. Onderling hebben wij dikwijls geen woorden meer nodig om te laten merken wat ons het meeste bezighoudt. Een enkele keer zullen wij met elkaar in diepgaande discussie treden. In zulke gesprekken worden meer vragen opgeworpen dan beantwoord. Samen met onze gesprekspartners hebben wij dan stof te over voor verder onderzoek. Het is een nieuwe stap naar vooruitgang, en samenwerking is een grote beloning.

Doch vooral worden wij beloond door onze afstemming, omdat op die manier het profane leven ophoudt zich te roeren, als een rad dat men tot stilstand brengt. De poort naar grotere eenheid gaat open. In stilte verenigd met de kern van onze broederschap ervaren wij hoe belangrijk het werk is dat zo veel aandacht vraagt, zo veel jaren van ons leven vult. Het is onmogelijk een vage indruk, een afschaduwing te geven van wat bereikt kan worden. Het zijn ontwende, sprookjesachtige ervaringen. Hun bestaan wordt geaccepteerd, maar als behorend bij een wereld die niet de onze lijkt te zijn. Toch horen ze bij ons, zoals de zintuiglijke ervaringen bij het stoffelijke lichaam horen.

6. Mystiek - een vlucht?

Mocht het ons al niet persoonlijk worden aangewreven, dan kennen wij het wel uit de algemene reacties van de samenleving op het mystieke werk: mystiek zou een vlucht uit de werkelijkheid zijn. In de regel begeeft men zich op het mystieke pad uit een behoefte om zich te verbeteren en zichzelf en de wereld beter te leren kennen. Soms is de zoektocht een vlucht uit de wereld. Soms, en niet als regel, zoals vele tegenstanders van de toegewijden ons willen doen geloven, want vaker is het een poging om aan de oppervlakkigheid van de wereld te ontsnappen en een beter gebied te betreden. Ieder mens zoekt het geluk. Het merendeel van de mensheid zoekt het op een conventionele, onopvallende manier. De overige mensen doen het anders. Daarmee onttrekken zij zich nog niet aan hun verantwoordelijkheden of keren zij zich af van de werkelijkheid uit angst voor een confrontatie daarmee. Wel nemen zij afstand van onvruchtbare, onaangename en nietszeggende omstandigheden.

Of wij een alternatieve levensweg op zijn waarde schatten, hangt af van het aanzicht van de werkelijkheid en van de gevolgen die een confrontatie daarmee heeft. Als de werkelijkheid alles loochent wat goed is, behoren wij naar verandering te streven. Als confrontatie met de werkelijkheid ons belet het hoger zelf te ontmoeten, dan moeten wij ons terugtrekken. Echter alleen om ons van de barrières te ontdoen, terug te keren naar de wereld die wij verlieten en die te helpen veranderen.

De gangbare, consumptieve manier van leven en wat daarmee samenhangt, blijkt niet duurzaam te bevredigen. De onvrede die dit opwekt, leidt bij sommigen tot het verlangen naar iets beters, weg van het deprimerende, op weg naar wat waarde lijkt te hebben. Zij keren zich af van de beperktheden van de gangbare werkelijkheid en trachten daarin licht te brengen. Het werken aan de vooruitgang van de menselijke beschaving en het zich afwenden van wat dit in de weg staat, kan men geen vluchten noemen. Het geeft critici geen pas de mystici te beschuldigen van vluchten, als niet tegelijk wordt aangeven wat er fout zou zijn aan mystiek.

Vluchten is een negatief geladen begrip, dat door verschillende mensen voor zeer uiteenlopende situaties gebruikt wordt. Men kan het bekijken vanuit psychiatrisch, pedagogisch of sociologisch standpunt. Als iemand een ander verwijt dat hij vlucht, kan dat iets zeggen over de geesteshouding van degeen die de beschuldiging uit. Soms heeft het te maken met gebrek aan inzicht. Men is vooringenomen of gewoonweg verkeerd geïnformeerd. Als iemand een lange werkdag achter de rug heeft en zich voor de televisie ontspant, noemen sommigen dit ontspanning, anderen noemen het een vlucht. Maar onder degenen die televisie afwijzen, zijn er die concert- of operabezoek om onduidelijke redenen geen vlucht noemen, maar een verantwoorde vrijetijdsbesteding.

Elk gedrag heeft een doel en voldoet aan een behoefte. Wij kunnen alleen maar hopen dat gedrag en gekozen doelstelling ons tot harmonie voeren en het beste uit ons te voorschijn halen. Sommig gedrag is collectief, zoals televisie kijken, op een terrasje uitblazen of vakantie houden. Iedereen die op vakantie gaat, doet dit om er eens tussenuit te zijn en alles achter zich te laten. De maatschappij keurt dit niet af, omdat iedereen het doet. Men realiseert zich dat het nuttig is en een tijdelijk karakter heeft en om die reden wordt het geaccepteerd. Wie van vakantie terugkomt, gaat immers weer gewoon aan het werk? Wie niet aan deze vorm van tijdsindeling deelneemt, wordt als zonderling beschouwd.

Het rijtje voorbeelden van collectief gedrag kan moeiteloos worden uitgebreid en al deze dingen zijn een uitgebreide behandeling waard. We kunnen naar het voornaamste aspect kijken. Mystici richten zich in de eerste plaats op wat zij innerlijk nodig hebben. Hoog in hun vaandel staat 'ken uzelf'. Wij moeten diep in onszelf afdalen om de ware motieven voor ons gedrag te ontdekken. Meditatie is een van de beste methoden om die motieven terug te vinden.

Is mystiek een negatie van de werkelijkheid? Laten we nog eens kijken naar onze definitie van vluchten. Een element daaruit was, dat wij een onaangename situatie willen ontlopen. Ons gezonde verstand zegt, dat dit niet meer dan logisch is. Waarom zouden wij in een vervelende situatie willen blijven zitten? Wij zoeken naar een omgeving waarin we ons veilig en beschut voelen, waar we begrip

ontmoeten en onze idealen kunnen ontplooien. Dit heeft de mysticus gemeen met iemand die een niet-mystieke weg kiest, maar de wegen die in de buitenwereld gewoon zijn om deze doelen te bereiken, wijken af van de onze. Dit is de bron van het verzet tegen mystiek. Omdat haar methoden in de minderheid zijn, worden ze het voorwerp van tegenwerking.

De mystieke weg is niet voor iedereen geschikt. Ze blijft gereserveerd voor de enkeling die zich via afstemming op het hoger zelf wil ontworstelen aan de belemmeringen die hem zijn opgelegd. Wat kenmerkt deze enkeling? Hij is zich zo bewust van zijn situatie dat hij onderkent dat deze niet optimaal is voor zijn ontwikkeling. Hij is zo wilskrachtig dat hij zich inspanningen getroost om aan die situatie wat te doen. Hij is zo intelligent dat hij beseft dat hij een manier moet zoeken die naar het tegenovergestelde leidt van de situatie waaruit hij zich probeert los te maken. Hij is zo menslievend dat hij beseft dat de nieuwe levenssituatie niet alleen tot nut van hemzelf moet dienen, maar ook anderen ten goede moet komen. Hij is zo reëel te beseffen dat er vele wegen zijn die naar Rome leiden. Hij is zo ervaren dat hij weet dat alleen mystieke scholing, die recht doet aan de stoffelijke en spirituele kant van zijn persoonlijkheid, hem daar kan brengen waar hij thuis is en noodzakelijk zijn moet.

Is de mysticus een vluchteling? Laat ieder van ons deze vraag voor zichzelf beantwoorden. Maar het is goed om één ding in herinnering te roepen. Menigeen die zonder blikken of blozen een zware academische studie ter hand neemt waarvoor hij zes of zeven jaar van zijn leven diep over de boeken gebogen moet doorbrengen, zou zich wel honderd keer bedenken het pad van de mysticus te gaan als hij van te voren wist wat het met zich meebracht. Een studie die letterlijk tientallen jaren, zo niet een leven lang, in beslag neemt. Er is geen drempel, geen belemmering, geen beproeving waarvoor de serieuze leerling niet komt te staan, als hij zich door de nevelen om zich heen een weg baant naar boven. Geen verschrikking blijft hem bespaard. Hij krijgt kans op kans geboden om op zijn schreden terug te keren. Alle schrammen die hij kan oplopen aan de doornen langs zijn pad, loopt hij op. Het pad is alleen voor de sterksten. Kan men dat vluchten noemen? Zou iemand die een gemakkelijke uitweg zoekt, een vluchtweg voor verkieslijk houden die zo vol valkuilen is, zo vol verleidende stemmen die hem van zijn goede voornemens af willen praten, met zovele influisteringen om hem aan het wankelen te brengen?

Wat in de buitenwereld een probleem wordt genoemd, is vergeleken bij de weg van de mysticus comfortabel. En zo is het goed. Alleen door het pad te gaan, wordt men sterker. Alleen door anderen bij te staan, verdient men verlichting. Alleen door zich in te spannen, verdient men de beloning. Bovenal brengt het pad ons waar wij willen zijn, bij het doel dat wij ons gesteld hebben. En, hoewel het voorgaande anders doet vermoeden, is het niet alleen een weg van beproeving. We vinden er kameraadschap, liefde, broederschap en humor.

7. Leerlingschap

Wie naar een prachtige wolkenlucht kijkt en zich daardoor gelukkig voelt, wordt ingewijd in de schoonheid van de natuur. Men kan op vele manieren ingewijd worden, wat steeds weer een ander effect veroorzaakt. Het zien van de samenhang van de natuurwetten of van de schoonheid in het streven van sommige mensen werkt ook als een inwijding. We kunnen worden ingewijd in het profane leven, op school, tijdens de arbeid, in een gesprek met vrienden of in het mystieke werk dat tegelijk dit alles omvat. Soms is het een kleine inwijding, soms strekt zij verder. We wijden onszelf in, of worden ingewijd door iemand anders, of door een situatie of een kracht.

Mystieke werkwijzen kunnen ons op het spoor zetten van grote waarheden. Ze zijn richtingaanwijzers die ons een werkelijkheid openbaren die niet met zoveel woorden in persoonlijk onderricht kan worden overgebracht. Wie zich schaart aan de kant van het verhevene en schone, wordt ermee verbonden. Het gaat deel uitmaken van zijn persoonlijkheid. De soefi-mysticus Hazrat Inayat Khan zegt: "De menselijke ziel wordt begiftigd met alles wat ze in zich opneemt, en dat zal de ziel worden." Door de mystieke principes toe te passen, komen we op het punt waarop we de waarheid van dit gezegde onderkennen, hoewel de vooruitgang van de zielepersoonlijkheid zo geleidelijk verloopt, dat een incarnatie voorbij is zonder dat we het gevoel hebben ook maar enigszins te zijn opgeschoten.

Onze ervaringen zijn een rimpeltje op de kosmische oceaan, maar ze zijn reëel. Zelfs een droom treft ons vaak omdat hij zo helder is. Onze individuele taak kan een te verwaarlozen indruk maken als we haar isoleren van onze omgeving. Maar is het niet zo, dat zelfs de sterkte van een majestueuze piramide bepaald wordt door de afzonderlijke stenen waaruit zij is opgebouwd? Het is niet nodig dat we ons als een zwakke steen opstellen. Door ons open te stellen voor inspirerende invloeden komen we op ideeën en dan moeten we zelf aan het werk.

In de loop der jaren zijn vele boeken verschenen waarin verhaald wordt van een leerling die gevaarlijke tochten onderneemt, waarna hij in het oosten wordt ingewijd. We lezen dat hij vele ontberingen doorstaat, door vele uitdagingen wordt beproefd en zo tot het doel komt. Hij ontmoet vele misleiders op zijn weg, vele gevaren. Hij beklimt hoge bergen en wordt op een geheimzinnige manier naar grote meesters geleid, ver van de beschaafde wereld vandaan. In de aanvang heeft hij te stellen met uiterlijke barrières, uiterlijke werelden, die hem vooralsnog de toegang versperren tot het mystieke, innerlijke paradijs.

We zijn geneigd ons met deze heldenfiguur te vereenzelvigen, omdat we in hem onze eigen strijd weerspiegeld zien die wij voeren om de innerlijke mens tot manifestatie te brengen. Die strijd is niet zwaarder of gemakkelijker. Hij is gewoon de onze. De genoemde verhalen zijn metaforen. Ze onthullen waardevolle mystieke principes. Het zijn middelen die ons behulpzaam zijn bij het volbrengen van onze reis. De leerling verwacht dat zijn inwijdingsweg in het oog loopt. Geen wonder, want na een leven geleefd te hebben zonder bijzondere spirituele voorvallen of ontwikkelingen, moet een inwijding zoals die door mystici wordt beschreven hem wel iets speciaals openbaren, liefst op een voor iedereen zichtbare manier of op bovennatuurlijke wijze.

Een inwijdingenreeks is inderdaad wel bijzonder, maar om een heel andere reden en die is, dat zij zich niet aandient in de gedaante die men zo graag zou wensen of ten minste verwacht. De principes van het universum zijn eenvoudig. Deze principes zijn het die de leerling zoekt, die hij tracht te doorgronden. Ze worden hem door inwijding bijgebracht. Hij kan ze zich eigen maken, zich ermee verenigen. Als wij dit voor ogen houden, zal de aard van inwijdingen niet gauw worden misverstaan. Ze hoeven niet altijd zichtbaar, spectaculair of uniek te zijn. Wat ze wel zijn, ligt voor de hand. De kandidaat moet de reeds afgelegde wegen opnieuw bewandelen. Hij bemerkt een verschil, want hij legt de weg nu heel bewust af. Alle triviale dingen vindt de inwijdeling weer op zijn pad. De inwijding laat hem zien hoe het alledaagse in elkaar zit, welke rol het heeft in het leven dat hij leidt. Zijn houding ten opzichte van de natuur is de sleutel tot het ware meesterschap over het leven. Hij moet bescheiden zijn en onder aan de ladder beginnen. Door de inwijdingen doorloopt hij alle mogelijke stadia van het leven dat hij geleefd heeft. Er vindt

een herwaardering plaats van al zijn daden en gedachten. Hij ontmoet dezelfde mensen, komt met hen in dezelfde situaties, maar handelt anders.

Inwijding is een middel en geen doel. Een sleutel tot het ontplooien van onze persoonlijkheid. Ze slijpt een van onze facetten. Inwijding egaliseert de oneffenheden van het leven dat wij leiden, opdat wij het grote licht ontdekken dat ons inspiratie geeft. Daarom is er in de mystiek sprake van dat een kandidaat zichzelf kan inwijden. Wij moeten zelf aan het werk, in eerste aanleg op het meest alledaagse vlak. De grootste beproevingen liggen in de kleinste dingen. Grote keien op het pad zien we wel liggen. Ze worden met een beetje moeite omzeild. Maar struikelen doen we over een kiezelsteentje. Het pad van de inwijdeling is bezaaid met kleine steentjes. Stap voor stap moet hij die hindernissen nemen.

De ware inwijdingen zijn, zoals ook in vele mystieke boeken gesuggereerd wordt, een groots avontuur. Inwijding en beproeving gaan hand in hand. Soms wordt een stuk van de weg met grote moeite afgelegd, maar onderweg zijn er plateaus waarop het goed toeven is. Men kan er uitrusten of inwijdingen ondergaan die niet zo ingrijpend zijn. Ondertussen reflecteert de leerling steeds beter het grote licht waarnaar hij op zoek en - daardoor - onderweg is.

Het voortschrijden op het pad brengt langzame vooruitgang, maar als wij denken met onze pogingen slechts andere uiterlijke werelden, hoe verheven ook, binnen te trekken, hebben wij het mis. De mystieke ijveraar komt zeker in een betere wereld terecht. Maar behalve vooruit te gaan naar een nieuwe uiterlijke wereld, maakt hij inwendig nog een andere reis, naar een innerlijke wereld. Een uiterlijke wereld is dus niet het eindpunt. Er is een parallelle ontwikkeling op een tweede pad. Op de kruising tussen de uiterlijke en innerlijke wereld komen we tegenover onszelf te staan, als een wezen dat uit twee helften bestaat die samen een eenheid willen vormen. Omdat dit zo'n belangrijk punt is, dienen rechtgeaarde leerlingen zich niet te laten afleiden door de kleine en grote problemen waarmee zij regelmatig te maken krijgen. Zij kunnen beter belang stellen in datgene wat van direct nut is voor hun ontwikkeling. Zonder beproevingen wordt geen meesterschap bereikt. Vele geschriften uit de oudheid en de ervaringen van de mystici bevestigen dit.

Vele mythen spreken van een afdaling in donkere diepten en van het licht dat ten slotte overwint. Er zijn gebieden die onbegaanbaar, fataal zijn voor wie de toegang ernaar zou willen forceren. Maar voor de mysticus betekenen scholing, volharding, overgave en geduld de authentieke sleutels naar een land waar hij veilig is. Het is belangrijk dat wij onze ogen en oren open houden voor elke aanwijzing die ons helpt de moeilijke overgang naar het mystieke leven te maken. Een overgang die in het teken staat van persoonlijke beproeving, en helpende handen noodzakelijk maakt. Er zijn diverse fasen waar de neofiet doorheen gaat. Hij bevindt zich soms midden in de golven. Er wordt tegen hem geduwd, in de hoop dat hij zijn voet weghaalt van het pad dat hij wenst te bewandelen. Dit zal hij op vele manieren ontdekken. De confrontatie met deze negatieve invloeden is noodzakelijk. De leerling kan van het negatieve gebruikmaken voor zijn mystieke groei.

In het begin weten wij niet wat te kiezen: de houding van onzekerheid en twijfel, of die van zekerheid en vertrouwen. De keuze wordt ons niet door de omstandigheden voorgeschreven. Willen wij vertrouwen? Dan is vertrouwen ons deel. Willen we onzeker zijn? We zullen het zijn. In de beginfase doen wij de eerste belangrijke stap. We beslissen of we doorgaan of ermee stoppen. Gaan we door, dan hebben we de eerste slag gewonnen, wat zekerheid geeft en twijfel uitbant. Deze keus is niet eenmalig. Zij zal verscheidene keren op het pad van ons gevraagd worden.

Na een tijdje merken we een ander soort strijd. Wij gaan in onze ijver zo ver, dat we totale onthechting nastreven. We hebben gehoord dat dit moeilijk is en proberen het daarom te bereiken, tot blijkt dat het middel erger is dan de kwaal. In plaats van onthecht en gelukkig te zijn, verliezen we alle prikkels die een gezonde omgang met de materie kan geven. We worden ongelukkig. Niets kan meer bekoren. Alle pleziertjes worden vergald door naargeestige gedachten omtrent hun schijnwerkelijkheid. We verliezen

elke gezonde belangstelling in stoffelijke zaken, terwijl die belangstelling bij ons past omdat we duaal zijn.

Dit is een voorbijgaande crisis, maar nu ontstaat er een ander probleem. De overwaardering van het aardse die gevolgd werd door een te krampachtig streven naar onthechting, slaat nogmaals om in een tegendeel, namelijk in overwaardering van het spirituele gebied. Als we met mystieke scholing beginnen, verwachten we dat de ervaringen op dat vlak wel heel vreemd zullen zijn, haast niet menselijk. Maar, waar zou een ervaring anders aan gebonden moeten zijn dan aan het denkvermogen dat ons eigen is? Wat voor zin zou het hebben iets te leren op een niveau of plaats waar wij er ongevoelig voor zijn?

Hier dwingt de wet van de dualiteit ons tot evenwicht. Het aardse en het spirituele moeten in overeenstemming worden gebracht. Als wij onze studie voortzetten, begint langzaam de gedachte baan te breken dat de natuur niet kan worden doorgrond met het verstand of met het gevoel. Er moet contact zijn met het spirituele, het hogere zelf.

Nog een probleem doet zich voor. Wij koesteren bij voorkeur een gepersonifieerd godsbeeld, omdat het een middel is om ons een beeld van het goddelijke te vormen. Het zou anders te ver van ons verwijderd blijven. De mystiek laat een gepersonifieerd godsbeeld nu juist achterwege, om de leerling in de gelegenheid te stellen zich een voorstelling te maken van 'de god van zijn hart'. Dat maakt het er niet eenvoudiger op. De leerling voelt aan, dat het gepersonifieerde godsbeeld niet voldoet. Hij kan in de verleiding komen om een persoonlijke leraar te kiezen, die als substituut voor het verdrongen godsbeeld gaat fungeren. Daarentegen laat hij in deze fase misschien alle vertrouwde denkbeelden los en komt hij in een niemandsland terecht waarin hij slechts aan kille natuurwetten denkt. Maar ook van de gedachte dat god een natuurwet is, zal hij afstand moeten doen, wil hij zich echt ontwikkelen als een kind dat op eigen benen probeert te staan. Hij worstelt met de menselijke aard die graag een leermeester wil hebben, een tastbare uiting van het spirituele, als een begripvolle ouder bij wie men zo nu en dan zijn hart uitstort. Hij wil iets van het hogere kunnen zien in een tastbare vorm.

Langzaam ontstaat evenwicht tussen de uitersten van totale onthechting en materiële verafgoding, en van het persoonlijke godsbeeld en een universeel godsbegrip. De materiële aspecten van dat evenwicht bestaan uit een gezond en afgewogen gebruik van wat de materie ons biedt en uit het relativeren, niet het verachten, van bezit. Door geestelijke ontplooiing wordt de materie minder belangrijk, zonder dat we deze als onbelangrijk van de hand doen. Het godsbeeld blijft bestaan, maar het wordt de hoogst persoonlijke afspiegeling van wat wij zelf als belangrijkste principe zien. Het is geen persoon meer, geen natuurwet, maar omvat dit alles.

Al worstelend, klimmen wij verder op de weg die naar ons eigenlijke zelf leidt. Ons beeld van goed en kwaad zal veranderen, doordat wij steeds beter luisteren naar de stille stem van binnen die ons minder afhankelijk maakt. Over veel kwesties hebben we een uitgesproken mening. Die hoeft niet te verouderen. Misschien is ze aan verandering onderhevig door onze geesteshouding, die ons leven veel meer bepaalt dan onze omgeving dat doet. Er kan een omkering van waarden plaatsvinden. Dingen die ons fascineerden, verliezen hun aantrekkingskracht, en wat wij verfoeiden, begrijpen we beter. De morele ontwikkeling slaat een andere richting in. Materiële en psychische vraagstukken lossen we op door de juiste inspanning. We laten ze vóór ons werken, in plaats van tegen ons.

Ten aanzien van vele verschijnselen ontluikt begrip. Alles heeft twee kanten. Weinig is uitgesproken negatief of positief. Wanneer we ernstig aandacht besteden aan de aard en bedoeling van zowel het negatieve als het positieve, zullen we zien dat deze verschijnselen een plaats hebben in het grote geheel. Het kost tijd dit te leren inzien. Uit het lange verhitten en destilleren van de eigenschappen van onze persoonlijkheid ontstaat wat de alchimisten de Steen der Wijzen noemen. Dit proces van 'vermoeien' levert als eerste produkt op: zelfvertrouwen. Wanneer dat ontbreekt, is men letterlijk machteloos, maar wordt het tot ontwikkeling gebracht, dan komt de Steen der Wijzen te voorschijn. Zoals metaal op den duur warm wordt en buigzaamheid verkrijgt als het onophoudelijk gebogen en teruggebogen wordt, kunnen wij ons wezen door herhaalde inspanning tot buigzaamheid brengen. Wordt de inspanning voortgezet, dan komt

het ogenblik waarop wij, net als het metaal, het breekpunt bereiken.

Wanneer ons oog valt op een karaktertrek die voor verbetering vatbaar is, kunnen wij daar al onze aandacht aan besteden. Wij stellen regelmatig een paar doelen vast. Het zal vele moeizame pogingen kosten om daadwerkelijk verbeteringen tot stand te brengen, alsof wij langs een kronkelpad de berg opgaan. Wanneer wij ons zonder restricties aan het doel wijden, worden de goede voornemens waargemaakt. Het brengt ons op een nieuw breekpunt, dat bijdraagt aan de verlichting waarnaar we zo sterk verlangen, en dat een weids uitzicht verschaft op het landschap dat voor ons ligt. Wanneer wij ons ego op een hoger plan brengen, oefenen wij invloed uit op onze omgeving. Wij staan niet los van wat ons omringt. Wij zullen, als wij van goede wil zijn, het positieve aantrekken dat in onze omgeving voorhanden is. Is het er niet, dan scheppen wij het. De omgeving bestaat uit gouderts, dat door onze warmte tot smelten komt. Wij maken het goud uit het erts vrij omdat wij onszelf van alle sintels ontdoen.

Een beproeving die zich waarschijnlijk wel zal aandienen, is het denkbeeld dat wij alle mensen behoren lief te hebben. Uit wat ons over mystici bekend is, komt het beeld naar voren van ontwikkelde persoonlijkheden die alle aardse vijandschappen ver achter zich hebben gelaten. Een te haastige conclusie zou kunnen zijn, dat zij met alle mensen dus wel op goede voet zullen staan en iedereen zullen liefhebben. De waarheid is, dat de mysticus harmonie weet te scheppen tussen hemzelf en zijn omgeving, en tussen hemzelf en zijn hogere natuur. Hij komt dus zelden met iemand in conflict, maar hij zal niet iedereen kunnen liefhebben.

Waarom verwachten wij dat dit anders is? Er is een verstandelijke, cultureel bepaalde opvatting over de ideale mysticus. Het beeld dat men van hem heeft, houdt er geen rekening mee dat hij een gewoon mens is, met net zulke gevoelens als iedereen ze heeft. Men denkt dat hij in zijn verlangen om niemand in liefde te kort te doen, voor iedereen hetzelfde verheven gevoel kan opbrengen. Maar dat is een onmogelijke opgave. Niet alles wat op het eerste gezicht positief is, is dit ook naar hogere maatstaven. Er is immers de wet van aantrekking en afstoting. De natuur laat zich niet dwingen. Er zijn wezens die elkaar aantrekken en wezens die zo verschillend zijn dat ze elkaar onverschillig laten of afstoten.

In hoeverre moeten wij anderen liefhebben? Wanneer wij andere wezens volledig trachten te begrijpen, ruimte geven aan hun drang om zich te ontplooien en hen zo veel mogelijk bijstand verlenen, dan geven wij liefde. Deze liefde is niet voornamelijk persoonsgebonden. Verschillende soorten liefde kunnen goed naast elkaar bestaan. Dit leidt tot een nieuw vraagstuk. In hoeverre moeten wij de ander vrijlaten in zijn persoonlijke ontwikkeling en wanneer mogen we onze stem laten horen? Hoever gaat onze tolerantie, hoever mag ze gaan en waar moet ze ophouden? Die beslissing hangt af van het motief waarmee we handelen, van de reikwijdte ervan en van de belangen die we ermee veilig stellen of schaden. Er zijn persoonlijkheden die het slechte belichamen en willens en wetens de menselijke zaak schade berokkenen. Het mag heel duidelijk gezegd worden: het is niet mogelijk deze mensen lief te hebben. Men zal ze tegendruk moeten bieden. Hoe bepalen we dan of we de ander in zijn ontwikkeling mogen vrijlaten? Daar moet onze innerlijke stem het antwoord op geven. Dit hoogste gezag bepaalt of wij onze stem moeten verheffen of er het zwijgen toe doen.

Op het gemoed van de neofiet rusten zware belastingen, die gelukkig niet allemaal tegelijk worden geïnd. Een voor een doen zich aan hem situaties voor waarin hij stelling moet nemen. Hij heeft zich daarover nooit eerder het hoofd hoeven breken. Het leven slingert hem in een maalstroom van oude problemen die hij allang de baas dacht te zijn. Hij krijgt maar weinig rust en moet zich buitengewoon inspannen. De mysticus kent de grootste vreugde en de diepste smart. Beurtelings is hij 'himmelhoch jauchzend' en 'zum Tode betrübt'. Er zijn verschillende soorten vreugde. Er is een vreugde die oppervlakkig is en voorbijgaand. Deze heeft zeker een rol in het leven. Het leven is echter niet compleet als we niet weten wat mystieke vreugde is. Waarom zouden we ons niet opgelucht voelen als we werken aan onze spirituele ontwikkeling? Waarom zouden we niet diep tevreden zijn wanneer ons denkvermogen zich met de

verheven dingen in het leven bezighoudt en zich verdiept in de wonderen van de mystieke waarneming? De wereld zou echter niet duaal zijn, als er niet ook verdriet was. Er is aardse smart en er is mystieke smart. De gewone vreugde en het gewone verdriet kunnen samengaan en ook de mystieke vreugde kan zich op een en hetzelfde moment verenigen met mystieke smart.

Het is niet goed mogelijk om zonder een tijd van voorbereiding de afstemming op het hoger zelf, langdurig te handhaven. Al te vaak zakken wij terug naar een lager niveau en soms ontaardt dat in een periode van zweven. Dit gebrek aan standvastigheid moet tijdelijk zijn, een fase. We klimmen weer uit dit dal door de herinnering aan enkele mystieke sleutels. Ze zijn ons vroeger heel even getoond en toen weer afgenomen. Wij moeten er al onze tijd aan besteden om de sleutels opnieuw in ons bezit te krijgen, in het besef dat ze des te sneller terugkeren naarmate wij ontvankelijker zijn.

Hoe belangrijk de intentie van de leerling ook mag zijn, hij blijft zich realiseren dat hij beperkt is. Weinig leerlingen zullen tevreden zijn met wat zij bereiken. Dat kan verklaren waarom zij steeds vooruitgang te zien geven. De impulsen van het hoger zelf, zijn sterk. Het staat een ieder vrij er weerstand aan te bieden. Als we ons aangetrokken voelen door de universele bron van kennis, accentueert dit onze onvolmaaktheid. Dat hoeft niet frustrerend te zijn. Het is immers niet de soort onvolmaaktheid zoals de wereld die afkeurt. Daar kan het onvolmaakte betekenen, dat het ego zich nog niet de positie heeft verworven die het volgens iedereen hebben moet. Of de persoonlijkheid schade lijdt onder het najagen van zulke materiële doeleinden vraagt men zich meestal niet af. De onvolmaaktheid of beter gezegd de eerbied die de mysticus ervaart, komt voort uit het inzicht dat hij slechts een klein onderdeel is van de overweldigende schoonheid van de natuur.

Wij leren het pad van kennis te betreden en ons te wapenen tegen de invloeden die dit willen verhinderen. In ons zoeken naar kennis en wijsheid worden wij gedwongen waakzaam te zijn, alert, bereid de oude en nieuwe waarheden goed te gebruiken. Onze geestelijke speurtocht gaat gepaard met het opbouwen van verdedigingswerken. Wij leren de ontdekte waarheden versluierd weer te geven en ze daardoor te beschermen. Wij leren te onderscheiden wie wel of niet, waar, hoe en waarom, hulp nodig heeft en hoe wij daarbij kunnen dienen. Omdat wij er alles aan doen om het onvoltooide te voltooien, zal vaker een beroep op ons worden gedaan. Hiermee verhoogt de buitenwereld de verantwoordelijkheid van de mystieke leerling en geeft zij hem talloze gelegenheden om aan het werk te gaan.

Hoewel wij vrijwillig het mystieke pad kiezen, worden wij gedwongen ons te verdedigen. Bij het woord 'vrijwillig' denken we aan een wilsbevel dat uit onszelf komt. Bij het woord 'gedwongen' denken we aan een wilsbevel dat van een ander stamt. Bij de mysticus komt de wens tot het volgen van het mystieke pad uit hemzelf, en komt ook de drang tot verdediging uiteindelijk uit hemzelf, niet uit een ander. Zijn verlangen om mystiek te groeien, is vrijwillig. De aanvallen die hij te verduren heeft, kan hij op twee manieren tegemoet treden. Hij negeert ze uit vrije wil of hij neemt onmiddellijk gepaste maatregelen, ook uit vrije wil.

Wanneer hij passief is, zal hij het onderspit delven. Neemt hij maatregelen, dan beschermt hij zichzelf en het werk waarmee hij bezig is. Dit vraagt om overgave. Zodra hij besloten heeft zich tot het uiterste in te spannen om alle aanvallen het hoofd te bieden, stelt hij zich aan tegenwerkingen bloot. Doordat hij tegenwerking ervaart, stelt hij zich te weer. Door zich teweer te stellen, ontwikkelt hij kracht. En met kracht overwint hij. Hij vertrouwt steeds meer op het hoger zelf, waardoor dit ook in de toekomst een grote rol vervult.

Voor de buitenwereld wordt zichtbaar dat zich binnen de mystieke leerling iets bijzonders voltrekt. Men voelt zich aangetrokken door zijn magnetische uitstraling en de gelijkmatigheid die hij in zijn stemmingen tentoonspreidt. Er wordt een bepaalde evenwichtigheid zichtbaar. De leerling boekt in het persoonlijke vlak vooruitgang en krijgt ook in de maatschappij invloed. Het komt hem voor, dat wat van hem gevraagd

wordt, te moeilijk is. De praktijk wijst uit, dat hij niets hoeft te doen wat boven zijn capaciteiten uitgaat. Hij kan zich afstemmen op een werkelijkheidsniveau dat hem als een elektrische stroom in al zijn vezels zal raken. De energie die hem vervult, laadt zijn gestel telkens opnieuw op. Dan is het niet moeilijk meer om op de juiste wijze op te treden en licht te verspreiden, want ook de beperkingen zijn beperkt. Het licht heeft eerst het wezen van de leerling doordrongen. De eerste die erdoor verlicht wordt, is hijzelf. Alles wat zich via hem openbaart, heeft hij eerst zelf doorleefd. Daarna manifesteert het zich aan de buitenwereld.

Er is geen reden voor angst of hulpeloosheid. Evenwicht, persoonlijke vrede, begrip en vertrouwen zijn tijdloos en komen vanzelf op ons toe, als wij niet opgeven. Dit is het goud dat de ware alchimisten maken. Het wereldse goud staat daarbij in de schaduw. De studie van mystieke principes is niet aan tijd gebonden. Mystiek is iets anders dan een hobby. Ze is een levenswijze, gericht op de mens die een nieuwe dimensie in zijn leven schept, en deze niet kan en wil beperken tot de buitenkant van zijn persoonlijkheid. De universiteit van de student in de mystiek is de wereld. Alleen daar kan hij leren, alleen daar zijn kennis uitdragen. Er vindt een wisselwerking plaats. De wereld werpt de mysticus op zichzelf terug. Hij leert zichzelf kennen en vindt beter zijn plaats in de maatschappij. Wie zijn medemens bijstaat, wordt herkend aan zijn positieve denken. Wie met zo iemand geconfronteerd wordt, zal door hem geïnspireerd worden en op zijn beurt anderen inspireren, zoals een steen die in de vijver is geworpen talloze rimpels veroorzaakt.

8. Het innerlijk zelf

Het is gemakkelijk om binnen de mystiek in een bepaalde terminologie te vervallen. Daar is niets op tegen, als maar duidelijk wordt afgesproken wat onder de diverse termen verstaan wordt. Een aantal daarvan worden behandeld achter in dit boek. We zullen ons nu beperken tot de termen die met de persoonlijkheid te maken hebben. De woorden hoger zelf, innerlijke meester, zielepersoonlijkheid en innerlijk zelf worden nogal eens door elkaar gebruikt, terwijl ze niet aan elkaar gelijk zijn. In vele culturen kent men omschrijvingen voor de persoonlijkheids-lagen van de mens. Ook de bewustzijns- of persoonlijkheidsniveaus die boven die van de mens uitgaan, geeft men namen.

Het eerste bewustzijnsniveau dat we kunnen onderscheiden, is de ziel. Hiervan een goede definitie te geven, is allerminst eenvoudig. Laten we de ziel daarom slechts definiëren als een projectie van de hoogste wetten van de natuur, waarvoor wij allen kunnen openstaan. Een begrip dat hiermee kan worden gelijkgeschakeld, is de innerlijke meester of het hoger zelf. Wanneer we spreken over de innerlijke meester, hebben we het over een stem die tot ons spreekt wanneer we op de spirituele wereld zijn afgestemd. Deze stem is in staat ons een indruk te geven van wat juist is, en is een afspiegeling van het gebied dat wij kosmische intelligentie plegen te noemen. De innerlijke meester is daarom niet dezelfde als de zielepersoonlijkheid.

Een aspect van de innerlijke meester is de zielepersoonlijkheid. Deze is in onze filosofie een energie die individualiteit en persoonlijkheid heeft en een psychisch zelfbewustzijn kent. De zielepersoonlijkheid doet ervaringen op, waardoor zij steeds verandert en zich onderscheidt van andere zielepersoonlijkheden. Men zegt wel, dat zelfs de meest verstokte vijand van het goede, de stem van zijn innerlijke meester zou horen wanneer hij zich maar zou openstellen. Als een dergelijke persoon een negatieve uitstraling heeft, moet die van zijn zielepersoonlijkheid afkomstig zijn; ze kan niet van het karakter van de innerlijke meester of ziel afkomstig zijn, die volmaakt is.

Het lichaam ten slotte is het voertuig voor de zielepersoonlijkheid waarin deze zich kan openbaren en ervaringen opdoen. Als we het over de ziel hebben, spreken we over de kern van de mens, die geen verbetering behoeft, volmaakt als zij is in haar eigen wezen. Voor de ziel is de zielepersoonlijkheid een mantel. En voor de zielepersoonlijkheid is het lichaam weer een mantel.

Laten we ons voorstellen dat de kern zich in een cirkel bevindt. De kern vertegenwoordigt onze ziel, het ware deeltje hemels licht, een rechtstreekse uiting van goddelijk bewustzijn. De cirkel om de kern begrenst de zielepersoonlijkheid, die zich uitstrekt tussen de kern en de wand van de cirkel. In die ruimte worden onze ervaringen als het ware ingekleurd. De kleuren die ontstaan, kunnen beschouwd worden als de aura van de zielepersoonlijkheid. Denken we ons nu een tweede cirkel om de eerste heen. Die begrenst het lichaam met al zijn gradaties van gezondheid, uitgebeeld door de ruimte tussen de binnenste en de buitenste cirkel. De afstand tussen de kern en de binnencirkel en de binnen- en de buitencirkel, verschilt van persoon tot persoon en geeft ons een beeld van de mate waarin onze gedachten en handelingen volmaakt zijn. Als zij verheven zijn, krijgt het gebied tussen de cirkels de juiste kleur en een overeenkomstig karakter en aanzicht. Neemt de afstemming op de hogere bewustzijnsgebieden toe, dan wordt de binnencirkel groter. Wanneer denken en handelen aan de verheven aard van de kern beantwoorden, straalt onze zielepersoonlijkheid meer licht uit, tot deze het hoogste goddelijke bewustzijn verbeeldt. Men spreekt dan van een kosmisch verlichte zielepersoonlijkheid, die in zijn meest sublieme vorm een avatar is. Het is de verlichte mens die doorlopend het heilige van de kosmische wetten demonstreert.

Iemand die zijn leven wijdt aan het verbeteren van zijn gedachten en handelingen zodat zij meer in afstemming komen met zijn hoger zelf, heeft niet alleen een gezonde psychische aura - in onze

vergelijking de ruimte tussen de kern en de binnenste cirkel -, maar ook een gezonde lichamelijke uitstraling, gesymboliseerd door de ruimte tussen de binnenste en de buitenste cirkel. Daar uit de fysieke aura zich als een magnetische aantrekkingskracht. Wie erop is afgestemd, kan zowel de ene als de andere aura onderscheiden. Het is mogelijk dat de lichamelijke aura van een spiritueel ontwikkeld mens verzwakt is, wat zeker in de laatste levensfase normaal kan zijn. Daarentegen toont een sterke lichamelijke aura niet aan dat iemand spiritueel ontwaakt is. Uit de aura rond het centrum valt op te maken welke ervaringen de zielepersoonlijkheid heeft doorgemaakt en op welke spaak van het kosmische wiel zij zich bevindt. Wanneer wij het karakter van mensen proberen te peilen, doen wij dit via de aura van hun zielepersoonlijkheid. Niet via hun fysieke aura.

De zielepersoonlijkheid weerspiegelt onze ervaringen, gedachten en stemmingen. Voordat wij contact kunnen krijgen met de innerlijke meester, passeren wij onze zielepersoonlijkheid. Het is een boeiende vraag welk 'zelf' de Grieken bedoelden toen zij ons aanspoorden tot het "Ken uzelf." Er valt wat voor te zeggen om het te betrekken op onze zielepersoonlijkheid. Als we ons zelf, onze zielepersoonlijkheid kennen, leren we open te staan voor de innerlijke meester, het hoger zelf.

9. Ogen

Volgens een oude uitspraak zijn ogen de vensters of de spiegels van de ziel. Wanneer we met iemand kennismaken, is onze aandacht gevestigd op zijn gelaat, kleding en manieren. We zoeken ook contact met zijn ogen. Er is een grote verscheidenheid in de grootte van het oog, de iris en de pupil, en in de kleur en de entourage of omlijsting. We letten op de onderlinge afstand van de ogen, hun verhouding tot de rest van het gezicht, hun helderheid en stralingskracht. Ze kunnen ons zeer veel vertellen over de persoon aan wie ze toebehoren. Een goede arts kan bij het binnenkomen van zijn patiënten vaak al aan hun ogen zien of zij iets mankeren, of concreet iets zeggen over hun gezondheidstoestand.

Wij maken moeilijk contact met iemand die het licht in zijn ogen mist. Veel moeilijker dan met iemand die het gebruik van een ander zintuig kwijt is. Kijkt iemand ons tijdens een gesprek niet aan, dan mag hij ons niet, heeft hij iets te verbergen, of is hij bang om zichzelf prijs te geven; of hij is onbetrouwbaar, wenst ons buiten te sluiten of zijn emoties niet te tonen. Wij gaan er allen onbewust van uit dat we toegang tot het wezen van een mens vinden via zijn ogen. Uit de blik, die zowel dromerig, passief kan zijn als indringend, verleidend, uitstralend, actief, kunnen wij vele emoties en gemoedstoestanden aflezen en soms zien wat de ander denkt.

Ogen kunnen ons een diep inzicht verschaffen in iemands werkelijke wezen. Er valt veel uit af te lezen. Schuwheid, moed, achterdocht, voldaanheid, angst, arrogantie, spot, waanzin, geluk, haat, gemoedelijkheid, hartstocht, vertrouwen, hebzucht, goedheid, leed, slimheid, ziekte, tolerantie, sluwheid, begrip, moedeloosheid, gulheid, vreugde en verdriet.

10. Spirituele ontwikkeling

Persoonlijke vorderingen zijn wat ze zijn: persoonlijk. Het heeft geen zin ermee te koop te lopen alleen om ons harde werken te laten zien, of de experimentele manier waarop wij de natuur en de innerlijke wereld benaderen. Wel is het nuttig om het gebruik en de toepassing van de kennis die daaruit ontstaat, te toetsen. Vorderingen zijn een momentopname op de weg naar meesterschap over het leven. Ze zijn alleen een bespreking waard met mensen die begrijpen waar wij het over hebben. Het heeft niet veel zin onze ervaringen in detail met anderen te delen. Onze belevenissen zijn de hunne niet en omgekeerd. In een gesprek onder vier ogen kunnen we wat meer van ons persoonlijke leven vertellen. Dat hangt van de situatie af. Er dient een bepaalde afstemming te zijn tussen de gesprekspartners die een gedachtewisseling vruchtbaar maakt voor beide deelnemers.

In het dagelijkse leven komen onze capaciteiten aan het licht. Ze verschillen van mens tot mens, ook op het psychische en mystieke vlak. Onze interessen verschillen en daarom zijn de mystici niet op dezelfde mystieke terreinen thuis. Iedere mysticus heeft een terrein dat hem het meest vertrouwd is. Voert hij bepaalde activiteiten goed uit, dan moet hij dat niet te veel laten doorschemeren. Het kan iemand ontmoedigen die zich net op het mystieke pad heeft begeven. Het kan diens doorzettingsvermogen ondermijnen, waardoor hij niet merkt wat zijn eigen capaciteiten zijn. Ieder mens moet de ruimte krijgen om zelf te ontdekken hoe hij uit zijn innerlijke bron kan putten.

Als ergens aan af te meten is of wij vorderen op het mystieke pad, dan is dat aan onze reacties op goede of minder plezierige dingen. Ook op de goede, want het is niet zo eenvoudig om op de juiste manier te reageren als wij iets aangenaams meemaken. Vreugde kan omslaan in een feestroes, met alle bijverschijnselen van dien. Het onderscheidingsvermogen is het eerste slachtoffer: het plezier lijkt eeuwig te zijn, maar staat niet meer in verhouding tot de aanleiding. Bij het verwerken van een plezierige gebeurtenis komt het erop aan dat we afgestemd blijven op de wensen van het hoger zelf. Dat is nog veel belangrijker bij onaangename of verdrietige gebeurtenissen, want menselijkerwijs kunnen wij objectiviteit op zo'n moment niet altijd opbrengen. Ons mentale denkvermogen bestempelt dat, wat ons overkomt, als negatief of hopeloos. Ons subjectieve zelf vertelt ons een heel ander verhaal, maar die stem kan op de achtergrond zijn geraakt en bijna niet meer te horen.

Als wij in het leven steeds positieve of negatieve robotachtige reacties zouden geven, zou dit niet bijdragen aan het opbouwen van een persoonlijkheid met een rijk innerlijk leven. Wij zouden immers telkens op dezelfde wijze reageren wanneer hetzelfde feit zich opnieuw voordoet, alsof we een elektrische schakelaar zijn die na het ontvangen van een stroomimpuls alleen maar kan reageren met open- en dichtgaan. Maar omdat wij geen robotten zijn, reageren we met steeds wisselende gevoelens en emoties. Dat is een heel gewone en natuurlijke respons die bij het leven hoort. Als het hierbij bleef, zouden wij niet afgestemd raken op het hoger zelf. Daarvoor is contemplatie en zelfonderzoek nodig. Wanneer wij onszelf dikwijls genoeg met onze reacties confronteren, zien we dat de omstandigheden niet inherent en automatisch een reactie teweeg hoeven brengen die wij positief of negatief noemen. Veeleer hebben ons geheugen en de eerder opgedane ervaringen invloed op deze reactie, die een spiegel van onze vooruitgang is.

Het maken van vorderingen is heel betrekkelijk. Het pad dat anderen volgen, kan ons pad zijn geweest. Het pad dat wij gaan, zijn anderen eens gegaan of ze zullen het gaan. Iedereen heeft zijn eigen formule, en de weg leidt voor allen naar het licht. Het is minder belangrijk dat wij op dezelfde manier denken, dan dat wij een gemeenschappelijk streven hebben, hoe wij dat ook formuleren. Deze inspanning beloont zichzelf. Tijdens de zoektocht wordt geleidelijk vooruitgang geboekt, terwijl we door allerlei mentale stadia heengaan. De gevorderde zoeker zal nooit de worstelingen vergeten die hij op een vergelijkbaar punt van de reis heeft gevoerd. Hij kent de soorten van emoties van de neofiet, zijn overgave en hoop, zijn angst en

onzekerheid, zijn speculaties en worstelingen. Maar ook de beloning die komt wanneer de moeilijkheden uit de begintijd achter de rug zijn.

Op onze verdere reis blijven beproevingen komen, wat niet hoeft te ontmoedigen. Zodra we op school een nieuw rekenboekje kregen, keken we even achterin om te zien tot hoever de materie ging. Hoe zouden we ooit kunnen leren wat er in de laatste hoofdstukken van ons gevergd zou worden? Kwamen we er eenmaal aan toe, dan deed het ons niet meer zo veel, omdat we goed voorbereid waren. Zo is het ook in het mystieke onderricht. De spirituele beproevingen kunnen toenemen, maar gaan nooit onze krachten te boven. Net zoals het rekenen ons telkens meer praktische voordelen bracht, rechtvaardigt onze oefening op het mystieke gebied alle voorafgaande moeilijkheden. Aan het einde van een schooljaar bleek dat de een beter rekende dan de ander. Daar zullen wij nooit de rekenboekjes op hebben aangekeken. De ene leerling heeft nu eenmaal meer aanleg of doet beter zijn best. Maar niemand had ons rekenen kunnen leren als wij niet zelf hadden meegewerkt.

Er bestaan verschillende meningen over de strekking van psychische ontwikkeling. Een deel van de zoekers vindt, dat dit helderziendheid omvat of het overbrengen van gedachten, of het vermogen om zieken op afstand te genezen. Wanneer de aandacht alleen beperkt bleef tot deze ongetwijfeld belangrijke vermogens van de menselijke geest, zou dat de diepere en meer omvattende betekenis van psychische ontwikkeling geen recht doen. Hoewel de technieken die helderziendheid of soortgelijke vermogens op gang brengen een deel zijn van het brede scala van mystieke leringen, is het ontwikkelen van het buitenzintuiglijk waarnemingsvermogen niet hetzelfde als het werken aan mystieke groei, al kan het samengaan. Mystieke werkzaamheid verhoogt de gevoeligheid voor indrukken, waaruit vanzelf een andere kijk op het leven ontstaat. De ontwikkeling richt zich op het verkrijgen van inzicht: wie is de mens eigenlijk, waaruit bestaan zijn vermogens en hoe kan hij zijn hele persoon afstemmen op de diepere krachten van de natuur. Afstemming is de manier om vermogens te activeren. Het hoeft dus geen verwondering te wekken als helderziendheid het resultaat is van het langdurig werkzaam zijn op het geestelijke vlak.

Het is echter maar een van de vele mogelijke resultaten. Het vooruitzien van gebeurtenissen in de nabije of verre toekomst is heel iets anders dan het bereiken van contact met het hoger zelf. Wel zijn het allebei vormen van buitenzintuiglijk waarnemen, van afstemming op hogere bewustzijnsgebieden. Het vooruitzien van toekomstige gebeurtenissen brengt het leven van de mysticus niet op een hoger plan, in tegenstelling tot het verlichtende contact, dat wel degelijk zijn ontwikkeling beïnvloedt. Dat contact transformeert hem en voert hem naar nieuwe stadia van bewustzijn. Het ontwikkelen van helderziendheid is geen voorwaarde om een verlicht leven te kunnen leiden, noch gaat spirituele ontwikkeling altijd gepaard met helderziendheid. Het bewustzijn reageert heel verschillend op de impulsen die het ontvangt en dat draagt bij tot de kleurrijke reis van ons allen. Naarmate wij dichter bij het doel komen, is er meer ruimte voor de verschillende mystieke golflengten die wij elk vertegenwoordigen.

De kern van de mystiek is het inschakelen van bepaalde methoden om de afstemming te verbeteren tussen het uiterlijk (lichaam), het innerlijk (mentaal denkvermogen en zielepersoonlijkheid) en het hoger zelf (de innerlijke meester, de stem van binnen). Ook het kennen en beheersen van de wetten die daarmee samenhangen, is een belangrijk punt in de mystiek. Door de harmonie die ontstaat in de verhouding tussen de twee eerstgenoemde kanten van ons wezen en het hoger zelf, ziet de nieuw ontstane eenheid de wereld met andere ogen. Dit is niet alleen het kenmerk van mystiek, maar ook van alchimie. Op zoek naar de Steen der Wijzen vonden sommige alchimisten noch het begeerde goud, noch zichzelf. Op sommigen had de speurtocht een niet gezocht, verrassend effect. Goud konden zij niet samenstellen, maar door hun onderzoek kwamen zij op het spoor van elementen in hun eigen wezen die wel een transmutatie doormaakten. Hierdoor raakten zij in de greep van het innerlijke goud.

In ons hart ligt een wezen te sluimeren dat erop wacht te worden aangehoord. Het tracht de twee werelden waarin wij vertoeven te verenigen. Het is een scheppende kracht, die ons uit de slaap wil wekken. Vaak zoeken wij deze kracht in de buitenwereld, terwijl we haar met ons meedragen. Het werk van de leerling is niet gedaan zodra hij dit ontdekt heeft, want dan pas begint voor hem het Grote Werk. Hij gaat aan de slag en weet dat de langdurige strijd om verlichting slechts in zijn beginfase is.

Het universum heeft een aantal instrumenten die ons in harmonie of disharmonie kunnen brengen. Het hanteren van dit alchemistische instrumentarium is niet moeilijk. Er is geen ander laboratorium waar met zo weinig middelen zulke grootse resultaten geboekt kunnen worden. Het is echter niet voor iedereen mogelijk een leven in harmonie te scheppen. Het is een onontkoombare constatering dat karmische condities ons een tijdelijke beperking kunnen opleggen ten aanzien van wat we willen realiseren. Ons leven kan hard zijn, maar het kan door het kosmische ook subtiel en lieflijk worden ingericht. Het bestaat uit vader, moeder, familie, vrienden, materiële geborgenheid, mogelijk rijkdom, zelfs armoede, de mysteriescholen, kosmische scholing en aardse scholing, mentale en spirituele genoegens, inspiratie en overgave. Deze hebben op het moment van de geboorte nog nauwelijks invloed op ons. Later brengen zij ons - in het laboratorium van het leven - tot harmonie of disharmonie.

Zoals in elk laboratorium, bevinden zich de zachtmoedige naast de zeer agressieve en bijtende stoffen. Hoewel sommige chemicaliën gevaarlijke eigenschappen hebben, staan zij ontegenzeglijk niet voor niets op de plank, naast de vele anderen middelen. De gevaarlijke stoffen kunnen, meer nog dan de andere, alleen goed gehanteerd worden door een ingewijde. In ons leven zijn deze stoffen eerzucht, verleiding, haat, prestatiedrang, werklust, egoïsme, hebzucht, agressie, oneerlijkheid, onmenselijkheid, misdadigheid, omkoopbaarheid en zelfs bepaalde soorten vriendschap. De mensen hebben hun laboratorium allemaal op hun eigen manier ingericht. Sommigen betreden het met de bijzondere vaardigheid en intentie om goede stoffen te verbeteren en de slechte zo te hanteren dat zij, op de juiste wijze gedoseerd, een functie kunnen vervullen bij het verbeteren van de elementen die al in orde zijn.

Elk van ons heeft slechts een tiental of twintigtal mensen om zich heen die zijn incarnatie meebepalen. Zij reflecteren onze goede en slechte kanten, stimuleren ons tot zelfonderzoek, wijzen ons op fouten of gebreken. Deze mensen zijn de omgeving voor onze geest, samen met alles wat wij lezen, het onderricht dat wij krijgen, de plaatsen die we bezoeken, de landen en culturen waarvan we kennis dragen. Ze zijn een deel van ons wezen en als wij het toelaten ook een deel van ons laboratorium. De mysticus zal zelf zijn toekomst moeten kiezen. Hij moet beslissen of hij vermogens wil ontwikkelen die zijn persoonlijkheid raken en veranderen, of deze vermogens ongemoeid laten. Hij kiest een weg die door zijn achtergrond bepaald wordt. Van de gekozen weg hangt het af welke psychische en materiële gebieden hij ontgint.

Vele vormen van vooruitgang zijn mogelijk, waardoor de mysticus iemand is met vele gezichten. Hij begint aan de buitenkant van het mystieke wiel en vanaf het uiteinde van een der spaken tracht hij het centrum te bereiken. Zijn werk kan hem ten opzichte van iemand anders op een tegengestelde positie van het wiel gebracht hebben, maar via de tegenover elkaar liggende wegen kunnen beiden hetzelfde doel bereiken, ook al verschillen de vertrekpunten en wordt er met verschillende snelheden gereisd.

Als de ontwikkeling van een mysticus en een niet-mysticus in een grafiek kon worden afgezet, zou het beeld er als volgt uitzien. De niet-zoeker zou een lijn vertegenwoordigen die zich in de grafiek nagenoeg horizontaal voortbeweegt. Omdat er altijd sprake is van groei, ook als deze niet nagestreefd wordt, klimt de curve. Het vooruitgaan brengt het stijgen met zich mee. De lijn van de mysticus loopt dankzij een bewust geleverde inspanning sterker op. Bovenaan in de grafiek bevindt zich een horizontale lijn. De curve blijft stijgen tot zij, op het breekpunt gekomen, bij de horizontale lijn een steilere hoek maakt. Wie voorbij de lijn geraakt, heeft een transmuterende inwijding ondergaan. Transmutatie treedt op als gevolg

van het zoeken naar verlichting. Het zoeken is voorwaarde om tot verlichting te komen, maar het is niet de verlichting zelf.

In het verre verleden bepaalde de omgeving hoe het leven van de mens eruitzag. Nadat hij controle kreeg over zijn denkvermogen, ging hij zelf in toenemende mate bepalen wat er met hem gebeurde en werd hij langzaam meester over de natuur. Het is het oudste magische werk dat wij kennen. In de loop van de tijd ontdekte de mens, dat hij het goede deelachtig kon worden door eerst een concept te maken. Dat concept werkte hij uit en vervolgens werd het geestelijke beeld tot materialisatie gebracht. Hij ontdekte dat hij verlangens had, maar dat het verlangen alleen niet voldoende was. Hij moest het gewenste tot stand brengen door er een eenheid mee te vormen.

Er is verschil tussen het ondernemen van een zoektocht en het bereiken van het gezochte. Het eerste toont de wilskracht van het ontwakende bewustzijn en leidt tot inzicht in de weg die gevolgd moet worden om bij het doel uit te komen. Het is echter slechts de aanloop naar de werkelijke realisatie van het doel. De mens geeft gestalte aan wat hij wenst, door daarmee één te worden. De esoterici onder de Egyptische priesters gaven er een veelzeggend voorbeeld van. Zij wisten dat er geen onderscheid moet zijn tussen de wens en degene die de wens formuleert. Zij moeten samenvallen. De mens moet als het ware de gestalte van de godheid aannemen.

Terwijl de priesters van de mens een god maakten, gaven omgekeerd andere vroege beschavingen hun onpersoonlijke god een lichamelijke afbeelding, wat de Egyptenaren overigens ook deden. De opzet bleef gelijk, namelijk om door het laten samenvallen van god en mens de natuurkrachten te beteugelen. Er zijn talloze situaties waarin dit principe kracht blijkt te hebben. De mens wordt beïnvloed door de politiek en de reclamewereld, die hun denkbeelden proberen over te brengen via projectie en identificatie. Deze groeperingen bereiken het gewenste resultaat als ze hun doelgroep zo ver krijgen dat deze samenvalt met de voorgeschotelde denkbeelden.

Door stapsgewijs te realiseren wat in onszelf aanwezig is en samen te vallen met het centrum, komen wij nader tot het doel. De mens kan de rol van Egyptische priester vervullen, door de houding van de god in hem aan te nemen. Hoe meer wij, net als de priester, samenvallen met het hogere zelf, des te meer brengen wij tot stand. Men is wat men denkt. Dit denkbeeld staat in nauwe relatie tot de hiërofant die de gestalte der goden aanneemt om zijn scheppend werk te verrichten. Het staat ook in nauw verband met de materiële en transcendentale alchimist die, alvorens goud te kunnen maken, zichzelf tot goud moet omsmeden. Het is de sleutel tot meesterschap over het leven en tot het mystieke werk.

Het is aan ons dit geheim te leren kennen en beheersen. Het denkvermogen, het scheppende bewustzijn, is daarbij een hulpmiddel. Hoe wij het hanteren, is bepalend voor onze levensloop. Maar het kenmerk van de ware, in de mystiek vorderende, leerling is, dat hij openstaat voor advies. Hij beslist zelf en voert zelf uit, maar blijft voor advies ontvankelijk, ongeacht uit welke richting dit komt. Soms wordt goede raad onomwonden gepresenteerd, soms op indirecte wijze aangeboden. Wie met voortdurende scholing bezig is, maakt vergissingen. Dat is natuurlijk en menselijk. Niets komt ineens tot stand. Om de trap van inzicht te bestijgen, kan de leerling niet een aantal treden overslaan. Het is zijn recht te luisteren of niet te luisteren, te leren of niet te leren.

De leermeester neemt het werk van de leerling niet over. Dat zou al te gemakkelijk zijn. Een positieve intentie is niet voldoende om van alle kanten medewerking te verkrijgen. Wie zich in een diepe kuil bevindt en naar buiten wil, kan van mening zijn dat het genoeg is om iemand aan te roepen die boven bij de rand staat. Doch deze persoon zal hem hooguit een touwladder toegooien. De mens in de kuil zal zelf de moeizame klim naar boven moeten doen. Verwacht niet dat een redder in de kuil afdaalt, ons daar op

zijn schouders neemt en ons er met grote moeite uittilt. Waarom zouden de gevorderden zich in het stof buigen om de onwilligen of onkundigen te verheffen? Zij zijn bereid ons hun krachten ter beschikking te stellen, mits wij onze handen uit de mouwen steken en ze gebruiken.

11. Natuurgeesten

De natuur trekt ons aan, zeker in de lente en dat is niet toevallig. In het uitbottende leven herkennen wij intuïtief de fundamentele processen van afbraak en opbouw. Vele krachten werken samen en worden zichtbaar in de wisselwerking tussen zonnestralen en ontvankelijke aarde. Schoonheid treedt ons tegemoet. Valleien, bergen en wouden hebben, net als de jungle of de waterval, magnetische kracht. Ze geven inspiratie. Het personifiëren van elementen in de natuur berust op de intuïtieve bewustwording dat zij een haast persoonlijke uitstraling hebben. In veel culturen pleegt men de natuurverschijnselen te zien als uitingen van de goden of als de goden zelf. De wind en het onweer geeft men godennamen en men neemt aan dat de natuur zijn eigen onzichtbare bewoners heeft. Zo lijken de verhalen over elfen, bosgeesten en faunen te zijn ontstaan. Om de eerste sporen hiervan aan te treffen, moeten we ver in de historie teruggaan.

Natuurgeesten vormen een ongewoon onderwerp van beschouwing en lijken te maken te hebben met bijgeloof. Toch zit aan dit onderwerp een mystiek aspect, wat het de moeite waard maakt er iets over te zeggen. Anorganisch zowel als organisch materiaal straalt energie uit en ons bewustzijn reageert daar op. De reacties nemen de gedaante aan van zintuiglijke indrukken en emotionele gewaarwordingen. Ze leiden tot kennis van de zichtbare en onzichtbare werelden. Een natuurgebied dat door de zon is opgeladen, blaakt van energie. Het openbaart zijn tweeledige karakter aan wie zich afstemmen op zijn complete symfonie van harmonische energieën. Zo zou men de 'natuurgeesten' kunnen horen en zien.

Alle uiterlijke verschijningsvormen dragen het stempel van hun innerlijke werkelijkheid. Alles wat wij zien, verbergt zich onder de mantel die om de gestalte gehuld is. Wij zien de mantel en zijn vorm en denken daardoor de gestalte zelf te zien. Elke plooi en elke vouw zien wij scherp, zonder werkelijk het personage waar te nemen dat in de kledij gehuld is. Wij bevinden ons te midden van vormen die hun ware aard, hun ware geest verbergen. Het kristal bijvoorbeeld verbergt zijn aard in de kristalvorm waardoor het is zoals het is. De ware aard der dingen is slechts subtiel en op indirecte wijze door zijn uitwerking waar te nemen.

De natuur is samengesteld uit stoffelijke elementen die in hun uiterlijke verschijningsvorm hun werkelijke kracht verbergen. Als een inductor vormen zij resonanties, die hun oorsprong vinden in de bestaande ordening der dingen. Het menselijk lichaam is een ander voorbeeld. Het genereert trillingen, die zichtbaar worden doordat er een bepaalde structuur voor aanwezig is. Hetzelfde geldt voor dieren en planten. Wanneer het onstoffelijke beginsel zich in de stof uitdrukt, ontstaat individualiteit. De levende organismen waarin de kosmos zich manifesteert, kunnen herleid worden tot dat waaruit ze zijn samengesteld: de levenskracht en de materie die daarmee verbonden is. In de natuur werken vele soorten levenskrachten en ontvangers samen. Evenals de samengevoegde lichaamscellen het lichaam vormen dat de menselijke persoonlijkheid expressie verleent, zo schept in een natuurgebied de samenvoeging van losse onderdelen een soort natuurwezen. Het voltooide geheel doet een nieuwe uitstraling ontstaan.

Natuurgeesten hoeven wij ons niet voor te stellen als saters, Panachtige wezens of elfjes. Wie in de natuur rondloopt en niet te veel analyseert wat hij daar aantreft, raakt afgestemd op de geest van de omgeving. Wat we bij gebrek aan een betere term natuurgeesten noemen, zijn de frequenties die ontstaan nadat het natuurgebied is gevormd. Het zijn manifestaties op het secundaire plan. We kunnen het de zeer subtiele afwerking noemen van een afgerond geheel.

Wij zijn zelf gepersonifieerde trillingen. Naar analogie van de menselijke persoonlijkheid kunnen we bestaande trillingen een persoon-lijkheid, een dier-lijkheid of een ding-lijkheid toedichten. Men kan elke frequentie zogezegd een eigen karakter toekennen. Deze frequenties manifesteren zich onder andere via

onze emoties. We spreken over de geest van liefde, het wezen der schoonheid. Al in de oudheid sprak men over de god van de liefde, de god van de wind, et cetera. Men bouwde een godenrijk op waarin elke bekende trilling persoonlijkheid en intelligentie werd toegeschreven.

Sommige uitstralingen geven ons een gevoel van gelukzaligheid en doen zelfs ons psychisch waarnemingsvermogen toenemen. Zo ontstond in de mythologie wellicht de dialoog tussen mensen en goden, waarbij de laatsten werden aangesproken alsof zij een vleselijke gedaante hadden. Wij denken vaak dat een mens met wie wij contact hebben, een veel reëler verschijnsel is dan zo'n natuurgod. Maar is die mens, die zo tastbaar en zo stoffelijk is, dan zo veel werkelijker? Degeen die tegenover ons staat, is niet synoniem aan zijn stoffelijke lichaam, wat het gewaad is dat hem tijdelijk werd omgehangen. Wij communiceren met een persoonlijkheid die uit stoffelijke en spirituele elementen is opgebouwd, en ook met de andere wezens in de natuur is communicatie mogelijk. Met alles wat zichtbaar en onzichtbaar leeft, is uitwisseling mogelijk, wat de natuurvolkeren in de praktijk brengen.

12. Ontwikkelingsvoorwaarden

Genialiteit openbaart zich als iemand elementen die ogenschijnlijk geen verwantschap hebben, zo met elkaar combineert dat er een verbazingwekkend resultaat uit ontstaat. Dankzij een verhelderende flits in het bewustzijn worden verbanden zichtbaar of gecreëerd die niet uitsluitend via redenering ontstaan. Het intuïtieve en geniale zijn gaven die ontwikkeld kunnen worden door het bewustzijn af te stemmen op het kosmisch denkvermogen. Het is een vermogen dat door mystieke scholing versterkt en tot bloei gebracht wordt.

Wanneer de uitvinder een omwenteling teweegbrengt, noemt men hem een genie. Hij wordt hogelijk gewaardeerd of verguisd. Als hij onthult dat zijn idee in hoofdlijnen van iemand anders afkomstig is, van een vriend wiens oorspronkelijke plan hij alleen maar heeft uitgewerkt, hoe zullen dan de reacties zijn? Men zal de genialiteit van de uitvinder bagatelliseren omdat hij hulp van iemand anders heeft gehad. Misschien denkt men zelfs dat iedere willekeurige persoon de uitvinding op die manier op zijn naam had kunnen brengen.

Er is een tweede situatie denkbaar. De uitvinder vertelt, dat hij niet zelf op het briljante idee gekomen is, maar zijn inspiratie ontving vanuit het universele bewustzijn. Zijn eigen aandeel bestond erin dat hij het idee verder uitwerkte. Waarschijnlijk zal men nu de uitvinder toevoegen dat hij niet zo bescheiden moet zijn. Hij heeft de uitvinding immers zelf voor elkaar gekregen? Dat hij de eer geeft aan een kosmische inspiratiebron siert hem des te meer en tekent zijn bescheidenheid.

Was het in het eerste voorbeeld niet vanzelfsprekender om de uitvinder geniaal te noemen, omdat zowel hij als zijn vriend feilbare mensen zijn? En zouden we in het tweede geval de uitvinder niet eerder een gewoon, ongeniaal mens moeten noemen omdat, wanneer zijn idee werkelijk vanuit de hogere sferen kwam, hij de beste hulp gehad heeft die men zich kan voorstellen? Iedereen kan immers een knappe uitvinding doen als hij daarover beschikt. Hoe succes wordt beoordeeld, hangt dus van onze visie af.

In de wetenschap kent men het begrip spin-off. Hiermee vat men de ontdekkingen en resultaten samen die de nevenproducten van een bepaald onderzoeksprogramma zijn. Zo zijn door het ruimteonderzoek veel ontdekkingen ten goede gekomen aan de elektronische industrie en de medische en andere wetenschappen. Iets dergelijks vindt in de mysterieschool plaats. Door het in harmonie brengen van onze persoonlijkheid neemt ons inzicht toe. Dit strekt zich niet alleen uit tot onze directe, persoonlijke omstandigheden, maar heeft ook betrekking op veel daaromheen. Het is de spin-off van de mystieke arbeid.

Mystiek gezien is het verantwoord ons zo te ontplooien, dat alles wat wij verkrijgen het volkomen natuurlijke gevolg van onze ontwikkeling is en niet de voorwaarde ertoe. Wie aan zijn ontwikkeling voorwaarden stelt, komt in moeilijkheden als de gewenste dingen eenmaal verkregen zijn of als ze hem later ontvallen. Lodewijk van Deyssel had zich een ideale voorstelling gemaakt van de schilder Thijs Maris. Maar de ontmoeting met deze man viel hem tegen. Van Deyssels reactie is kenmerkend: "Mijn ziel had zich verrekt en kon zich om dat sublieme niet meer sluiten." Dat kan ons gebeuren wanneer wij onze ontwikkeling te veel laten afhangen van buiten ons liggende factoren. Wie zich niet te veel laat beperken door zijn eigen wensbeelden, ziet wensen die hij niet geprobeerd heeft te verwerkelijken spontaan in vervulling gaan. We kunnen gerust iets op ons verlanglijstje hebben, als we van die wensen maar niet het slachtoffer, niet de slaaf zijn. Wat wij aan verlangens hebben, moeten we integendeel onder controle brengen en, wanneer ze positief zijn, in realiteit omzetten.

Stel dat wij nergens zo goed op onze plaats zijn als in de medische sector. Wanneer wij hiertoe

voorbestemd zijn, moeten nog andere wetmatigheden vervuld worden, zoals het aanleren van het schrift en het volgen van de geijkte opleiding. Omdat niet dadelijk aan alle voorwaarden voldaan kan worden, komt onze taak geleidelijk tot openbaring. Bij elke gelegenheid die zich voordoet, zal die zich verder ontwikkelen.

Het streven naar de verwezenlijking van ons ideaal moet de gelegenheid krijgen te worden vervuld. Daarvoor is tijd nodig. Wij zullen in de eerste plaats de leeftijd moeten bereiken waarop wij een conceptie kunnen hebben van een medische doelstelling. Ook moeten wij de vrijheid hebben om een keuze te maken en de middelen aantrekken waarmee we een loopbaan op medisch gebied kunnen beginnen. Het wachten is op het bereiken van een leeftijd waarop dat kan. We kunnen aan de hand van het verlangen een blauwdruk maken en onze wilskracht gebruiken om de natuurkrachten te beïnvloeden. Soms komt door het stopzetten van verlangens het gewenste spontaan tot manifestatie. Het gaat als vanzelf, als gevolg van onze natuurlijke ontwikkeling. Het regelmatig navolgen van mystieke principes zorgt daarvoor.

13. Schoonheid

Zowel op het uiterlijke als innerlijke vlak worden de hogere gebieden weerspiegeld in kunst en wetenschap. Inspiratie is te zien in vele vormen van het menselijk kunnen. Het kan een boek zijn of een schilderij, een beeldhouwwerk of een film. Het kan ook het werk zijn van een smid, een chirurg, een glasblazer of een computerontwerper. Een vakman aan het werk te zien die geconcenteerd en met liefde bezig is, wekt bewondering. Bij het waarnemen van de manifestaties om ons heen, zien we de hand van degene die het schone schiep.

Zien we een gebouw, dan denken we aan de architect. Zien we een schilderij, dan denken we aan de schilder. Zien we een film, dan denken we aan de tekstschrijver. Sommige filmdialogen zijn mystiek van karakter en ademen een groot inzicht in de menselijke psyche. Wij denken misschien dat het maar een film is. Maar geen film komt tot stand zonder dat de inhoud ervan gevisualiseerd is door mensen. Zij hebben een verantwoordelijke taak, omdat zij een groot publiek bereiken. Sommige filmmakers realiseren zich dit en trachten het beste te brengen waartoe een mens op moreel en ethisch gebied in staat is. Ze beïnvloeden miljoenen kijkers positief, want uit hun werk komt een groot pleidooi voor menselijke warmte en liefde naar voren. Dat is voor de tekstschrijver belangrijk, maar ook voor de toeschouwers. Wanneer wij naar een geïnspireerd kunstwerk kijken, zien wij iets van de hogere beginselen in het universum. Het is een zegen dat veel mensen dag in, dag uit, via de moderne communicatiemiddelen kennis kunnen nemen van hoogstaande principes, ook al worden die niet altijd als zodanig gepresenteerd.

In de wereld wordt onderscheid gemaakt tussen mooi en lelijk, aantrekkelijk en onaantrekkelijk. Dat er mooie en minder mooie dingen zijn, valt niet te ontkennen. Wij hebben er immers twee woorden voor bedacht. Waarin ze verschillen is niet zo eenvoudig uit te maken. Het wordt door onderlinge vergelijking vastgesteld. Van twee dingen zal men er een aanwijzen dat het mooiste is. Zet men er een derde voorwerp bij, dan zal dat misschien het mooiste van de twee eerste voorwerpen in schoonheid overtreffen. Schoonheid en lelijkheid zijn relatieve begrippen. Het hangt van de waarnemer af in hoeverre hij iets mooi of lelijk noemt.

In een Arabische vertelling zegt een man tegen zijn vriend: "Ik vind jouw vrouw Fatima helemaal niet mooi." De ander antwoordt: "Dat kan zijn, maar jij hebt haar nog nooit door mijn ogen gezien." Er was wel een fraai antwoord nodig om zo'n opmerking te neutraliseren. Wij hebben ongetwijfeld een opvatting over wat de schoonheid van een bloem is. De ideale bloem kunnen we beschrijven zonder een bloemsoort te noemen. Hij heeft in onze voorstelling een gezonde, sterke steel. De bladeren zien er goed doorvoed en fris uit. Van de rest verwachten wij dat die het oog aangenaam aandoet, dat de blaadjes er allemaal aan zitten en dat het geheel er gezond en stralend uitziet. Dat is echter een opsomming die voortvloeit uit een abstract beeld van de ideale bloem en alleen geldig is in bepaalde omstandigheden.

Dat er verschillende schoonheidsidealen zijn, zien we wanneer een kind vol trots op ons komt toelopen om ons een bloempje aan te bieden. Een bloem die we in alle andere omstandigheden lelijk zouden noemen. De blaadjes zijn er voor de helft afgevallen, de steel is geknakt, het geheel is verfomfaaid, maar het kind dat de bloem in zijn handjes omkneld houdt, straalt. Deze bloem doorstaat met glans de wedijver met de eerder geschilderde 'ideale' bloem. Wat lelijk leek, wordt overstraald door de liefdevolle intentie van het kind.

Wij houden niet van wat naar onze begrippen lelijk is. Alles moet mooi zijn. Wij handelen naar deze stelregel wanneer wij menselijke karaktertrekken beschouwen. Niet in die zin dat wij een lelijke karaktertrek hopen te leren waarderen, maar wel dat wij graag zouden zien dat hij verdwijnt en van uitdrukking verandert, of dat wij hem begrijpen. De verandering vindt bij onszelf plaats. Ook zodra wij ergens de

schoonheid van leren in te zien, is er in onszelf, in onze beleving en bewustwording iets veranderd en niet in het voorwerp.

De hoofdfiguur uit het bekende verhaal over het lelijke eendje roept gevoelens van bescherming op. We voelen de behoefte dit eendje af te zonderen van zijn andere, o zo mooie, veel te mooie broertjes en zusjes. De isolatie die door lelijkheid wordt opgeroepen, vinden we in dit geval zielig. De isolatie daarentegen die de misdaad in al zijn afschrikwekkende lelijkheid aankleeft, vinden we allerminst zielig: die isolatie moet dan ook blijven. Daarmee krijgt het begrip schoonheid in het maatschappelijke bestel dezelfde functie als het witte bloedlichaampje in het menselijk lichaam. Het lelijke dat het goede probeert binnen te dringen en te vergiftigen, moet door schoonheid geïsoleerd worden om het zijn schadelijkheid te ontnemen.

Er is geen vaste maatstaf voor schoonheid. Er is altijd wel iets dat de een aanspreekt en de ander onverschillig laat. De verschillende meningen over dezelfde verschijnselen bewijzen het betrekkelijke van schoonheid, want eigenlijk hebben we het nooit over hetzelfde. Wij zien de omgeving altijd anders dan onze medemensen. Ieder realiseert zich de wereld op zijn manier. Ten eerste vergelijken wij steeds het een met het ander. Ten tweede verschillen onze interpretaties met die van andere mensen. Ten derde verandert onze eigen waarneming ten aanzien van een en hetzelfde verschijnsel. Het bewijst hoe relatief waardeoordelen zijn. Niettemin onderscheiden wij het ons omringende in termen van schoonheid. We verlangen ons van de schoonheid van de natuur een beeld te vormen en dit beeld in onze stoffelijke en psychische gedaante en creatieve uitingen uit te dragen. Van wat we lelijk noemen, zien we vaak de functie niet.

Het verhaal gaat dat iemand de reikwijdte van die functie als volgt wilde demonstreren. Hij plaatste een schilderij op een ezel en hing er een groot doek voor, waarin een uitsparing was gemaakt van zo'n tien bij tien centimeter. Toen hij iemand vroeg of deze wilde weergeven wat hij zag, was het antwoord: "Een lelijke verfvlek." Daarop werd het doek van het schilderij genomen. De vlek was niet meer terug te vinden, opgenomen in het schone geheel van de compositie waarvan zij deel uitmaakte. De mysteriescholen maken de mens keer op keer bewust van de schoonheid die zich zo vaak in tegenstellingen uit. Door het mystieke onderricht gaat het licht de wereld in, waar het bij zoekende zielen terechtkomt die de weg opgaan naar hun hoger zelf.

14. Meesters

In het mystieke spraakgebruik komt men regelmatig de term 'meester' tegen. Deze benaming wordt in vier verschillende situaties gebruikt. Onder het begrip 'kosmische meester' wordt een persoonlijkheid verstaan die zich op een onstoffelijk niveau bevindt. Maar niet elke persoonlijkheid op dat gebied wordt zo aangeduid. Mystici reserveren de benaming 'kosmische meester' voor een persoonlijkheid die zijn innerlijk niet via cycli van wedergeboorten tot manifestatie hoeft te brengen en een hoge plaats in de rangorde van zielepersoonlijkheden inneemt. Kosmische meesters zouden invloed hebben op de evolutie van de wereld, door de mens te begeleiden en hem spirituele impulsen te geven.

Dan is er de term 'meester' in verband met het bereiken van een bepaalde studiegraad in een mystieke broederschap. Deze titel betekent voor de betrokkene een onderscheiding. Er wordt niet een graad van ontwikkeling mee aangeduid. De meeste broederschappen zullen hun leden erop wijzen dat het verkrijgen van de meestertitel geen maatstaf is voor ontwikkeling en vooruitgang.

Voorts geeft het woord 'meester' de rang aan van voorzitter bij een afdeling van een broederschap. Soms ziet men de voorzittend meester als het tijdelijke spirituele middelpunt.

De vierde verklaring houdt verband met het bereiken van persoonlijke vooruitgang. Iemand die de materiële en psychische aspecten van zijn leven voldoende beheerst, noemt men meester over het leven. Dit meesterschap proberen wij allen te bereiken. Het is ook het interessantst. Wie zulk meesterschap bereikt heeft, zal zijn medeleerlingen helpen hetzelfde niveau te bereiken. De leerlingen helpen op hun beurt de meesters, zodat die blijven voortgaan en telkens herwaarderen wat zij bereikt hebben.

15. De mysticus en de dood

Als we aan de mysticus denken, zien we activiteit, streven, inspanning, licht. De dood zien we als verdriet, passiviteit, duisternis. Twee ogenschijnlijke tegenstrijdigheden. Toch horen mysticus en dood dicht bij elkaar. De mysticus weet dat het leven een continue stroom is. Hij leeft in het aardse en in het spirituele gebied. De stoffelijke dood boezemt hem geen angst in. Angst blijft in stand door onbegrip van wat de dood betekent. Tot de een spreekt hij de taal van duisternis, kilte van het graf, koele zerken. Voor de ander is de dood juist de toegang tot een heerlijk licht, tot leven, tot diepe vrede. De mysticus vreest het sterven niet, maar wel voelt hij verdriet als hij iemand verliest die hem dierbaar is. Zijn eigen dood ziet hij niet met zorg tegemoet. Het leven kan pas goed worden begrepen als we weten wat het verschil is tussen leven en dood. Een glimp daarvan op te vangen, verandert ons. Is het een wonder dat hij, die een glimp van het eeuwige licht heeft gezien, de dood niet vreest?

De mens probeert van vorm te veranderen en als een bloem te zijn die zich in het zonlicht ontvouwt. Maar de bloem wil niet groeien als zijn wortels niet in de aarde staan. Hij moet met al zijn wortels de aardse krachten absorberen, wil hij een volmaakte, volgroeide bloem worden. De schoonheid van zijn gestalte vindt zijn oorsprong in een verantwoorde en gezonde gehechtheid aan de aarde. Hier moet hij opbloeien, hier het oog van de mens strelen. Is de mysticus anders dan die bloem? Hij verlangt te groeien, uit te botten, nader tot de zon te komen. Hij moet zelf de zon worden, anderen warmte geven, tot bloei brengen.

Het is geen wonder dat hij zo nu en dan verlangt naar de rust die het afleggen van het stoffelijk lichaam hem zal geven. Zo nu en dan wenst hij uiteen te vallen, zoals elke bloem. Hij verlangt niet naar de dood, maar wenst wel meer inzicht te krijgen in de fouten die hij gemaakt heeft, en de beproevingen te begrijpen die hij niet begrijpend heeft moeten doorstaan. Wie dit aanvoelt, wie weet hoe het is te sterven terwijl hij leeft, is niet bang meer voor de dood, die hij herkent als de laatste drempel tot het hoger zelf, als de poort tot de hoogste inwijding. De mens verlangt op het punt van verscheiden niet altijd werkelijk de overgang te maken, maar de mysticus, hoe weinig ook hij erom verlegen zit de aarde vaarwel te zeggen, kent er geen angst voor. Integendeel, het sterven is voor hem niet anders dan het vertoeven in ander licht.

16. Dromen en karma

De mens neemt met zijn bewustzijn kennis van wat hij is en van het feit dat hij is. We onderscheiden een subjectief en een objectief bewustzijn dat afwisselend gebruikt wordt. Naarmate wij objectiever worden, dat wil zeggen: de zintuigen van het stoffelijke lichaam meer inschakelen, verwijderen wij ons van het subjectieve gebied, zijn niet meer volledig afgestemd op de innerlijke zintuigen, en omgekeerd. De ene keer is het objectieve bewustzijn paraat, de andere keer het subjectieve bewustzijn. Wij functioneren niet uitsluitend op een van beide gebieden. We zijn altijd wel bezig met objectieve waarnemingen als we hoofdzakelijk subjectief zijn. En als wij denken volledig met onze uiterlijke zintuigen in de weer te zijn, is er altijd wel iets dat ons werkzaam houdt op een innerlijk werkterrein.

Het subjectieve bewustzijn dient zich aan in twee gedaanten. De ene heeft betrekking op persoonlijke gebeurtenissen die niet (meer) in het objectieve bewustzijn aanwezig zijn. De andere is subtieler en stijgt uit boven de dingen die persoonlijk zijn. De mysticus tracht voortdurend contact te houden met die tweede laag van het subjectieve bewustzijn. Het objectieve bewustzijn domineert het leven dat wij overdag leiden. Tijdens onze slaap, of wanneer wij contempleren en vooral wanneer we mediteren, nemen wij op een heel ander niveau waar. Via het objectieve en subjectieve bewustzijn ondergaan wij impressies. Hoe intensiever mystieke scholing is en hoe langer zij duurt, des te rijker worden de innerlijke gewaarwordingen. Wanneer wij deze leermethode aan het toeval overlaten of op geen enkele wijze ondersteunen of nastreven, laten de resultaten op zich wachten.

De confrontatie tussen het uiterlijke bewustzijn en het diepste innerlijk, wekt een spanning op. Het is een uiting van een strijd om de macht. Zolang wij gehoor geven aan de stille stem van binnen en in harmonie zijn met de natuur, verloopt ons bestaan op harmonieuze wijze. Wij zijn lang niet op ieder moment in staat het oor te lenen aan die stem, hoewel wij dit misschien wel graag willen. Er zijn aspecten in onze aard die te sterk zijn om ze aan de kant te kunnen zetten. Daar moeten we mee leren leven, totdat ze getransformeerd zijn.

Wij kunnen werken in overeenstemming met de wil van het kosmische. Als we daarvan afwijken, wordt tussen de hogere wil en de wil van het ego een strijd om de heerschappij uitgevochten die zich in het karma uit. Karma is de wetmatigheid die regelt dat elke oorzaak een gevolg heeft. Dit hoge principe vergt een aanpassing van onze opvattingen over rechtvaardigheid. Terwijl onze aardse wetten en persoonlijke opinies vaak spreken over straf en beloning, zijn de kosmische wetten er uitsluitend op berekend dat oorzaak en gevolg met elkaar verbonden zijn. Ook het gehoor geven aan de kosmische wil schept karma. Karmische ervaringen worden door negatieve en positieve intenties gevormd, die bewust en onbewust totstandkomen. Zij worden ervaren op het vlak van het objectieve of het subjectieve bewustzijn. Het maakt voor ons betrekkelijk weinig uit op welk niveau ervaringen worden doorgemaakt, want het leven is een geheel. Wat wij beleven, wordt onder alle omstandigheden door òns beleefd.

De aura, als een actieve exponent van de zielepersoonlijkheid, bepaalt de bescherming van het lichaam en de persoonlijkheid, en is de sleutel waarmee het kosmische rijk kan worden binnengetreden. Het hoge-energieveld, de aura, is een functie van de persoonlijkheid, en bepaalt op welk moment de voor ons bestemde ervaringen uitkristalliseren. Op het moment dat de gevolgen van een oorzaak zijn vastgelegd in de persoonlijkheid en daardoor in de aura, blijven ook andere wetmatigheden actief. Er is een intelligent samenspel tussen de verschillende wetten. Zij spreken elkaar niet tegen en belemmeren elkaars werking niet. Daardoor komt de karmische impuls tot manifestatie op het objectieve gebied, en de andere op een subjectief niveau. In alle gevallen maakt bewustwording het karma zinvol.

Karma dat niet bewust op objectief of subjectief niveau beleefd wordt, stijgt in betekenis niet uit boven elk

ander willekeurig effect van de werking van een natuurwet. Als wij bijvoorbeeld ergens bloemen hebben geplant en dit feit vergeten, zullen zij desondanks floreren. Al nemen wij het gevolg van onze actie niet bewust of onbewust waar, de bloemen groeien er niet minder om. Ze volgen gewoon de natuurwetten die door ons handelen zijn geactiveerd. Zouden wij het opkomen van de bloemen van dag tot dag gevolgd hebben, dan hadden wij genoegen beleefd aan de autonome gevolgen van ons handelen. Door onze perceptie krijgt het karma, de relatie tussen oorzaak en gevolg, dus een extra dimensie.

Karma dat op een objectief niveau wordt ervaren, is ons allen welbekend. Maar karma wordt ook op subjectief niveau ervaren, zoals tijdens de slaap. Dan doen zich gewaarwordingen voor die wij dromen noemen. In een droom kunnen wij handelen alsof we een lichaam hebben. Andere keren lijkt het alsof we alleen maar registreren wat om ons heen gebeurt, vanuit een onbelichaamd bewustzijn. In alle gevallen roept de droom gewaarwordingen op die met het gevoel samenhangen. We dromen fijn, hebben een nachtmerrie, of dromen een neutrale droom die geen emotionele uitwerking heeft. Het lijkt volledig op wat wij overdag meemaken. Ook daar hebben we situaties die ons emotioneren, en situaties die ons onverschillig laten. In de droom kan een voorval ons zo benauwen dat wij radeloos, angstig en paniekerig worden. Treedt het waakbewustzijn in en worden wij wakker, dan kan de sfeer die tijdens de droom overheerste, ons lange tijd bijblijven. Fysieke verschijnselen zoals angstzweet en hartkloppingen kunnen optreden.

Karma bestaat niet uit zichzelf, maar ontwikkelt zich - net als het leven en de natuurwetten - vanuit oorzaken en gevolgen. Het heeft een medium nodig. De mens is zo'n medium. Hij reageert op het karma en ondergaat het. Ook in een onbetekenende situatie kan karma zich ontladen. De rol die het karma heeft, is die van een neutrale, natuurkundige reactie op oorzaken en impulsen. Het is niet per se een reactie die door een hogere intelligentie voor onze ontwikkeling van belang wordt geacht. In het waakbewustzijn kunnen zich talloze aanleidingen voordoen waardoor karma gecreëerd of ontladen wordt, wat eveneens gebeurt wanneer we op een subjectief niveau verkeren. Het lichaam is dan passief, maar de impulsen die tot karma leiden, gaan gewoon door.

Er wordt vaak gesteld dat wanneer het karma niet tot ons waakbewustzijn doordringt, wij het dan wel subjectief zullen verwerken. Het is niet duidelijk waarop deze visie berust. Als iemands huis in brand staat terwijl hij aanwezig is, dan neemt hij de gebeurtenis objectief waar. Is hij echter elders in het land zonder dat het bericht van de brand hem bereikt heeft, dan is er geen enkele reden om te veronderstellen dat hij zich de brand op een subjectief, onderbewust, innerlijk niveau zal realiseren. Het is niet uitgesloten dat het gebeurt, maar het is op geen enkele manier vast te stellen.

Laten wij nu eens kijken naar de fysieke oorzaken die tijdens de slaap het karma activeren. Het is bekend dat sommige mensen niet op hun rug kunnen slapen zonder een nachtmerrie te krijgen. De ervaring die tijdens een nare droom wordt opgedaan, is net zo wezenlijk als die welke overdag met het waakbewustzijn wordt geregistreerd. Alleen de toestand waarin het bewustzijn verkeert, verschilt. Tijdens de slaap moet er een prikkel zijn die de droom oproept, het karma activeert. In het genoemde voorbeeld is dat het liggen op de wervelkolom.

Wanneer men een onderzoeker naast ons bed zou neerzetten om apparatuur op ons lichaam aan te sluiten, zou hij daarvan de fysiologische werking tijdens de slaap kunnen controleren. Hij zou dan iets van de gevoelens bemerken die wij tijdens een droom ondergaan. We zouden in grote angst kunnen verkeren terwijl al die tijd iemand over ons welzijn waakt. Dat we tijdens de droom fysiek geen gevaar lopen, baat ons weinig, want tijdens de slaap is ons bewustzijn niet in staat die conclusie te trekken. Pas het ontwaken brengt verlichting.

Wij verkeren herhaaldelijk in zo'n situatie. Na ontwaakt te zijn, weten wij dat onze gewaarwordingen binnen het bewustzijn hun oorsprong vinden en daarom als reëel worden ervaren. De nihilistische filosofen die beweren dat wij niet bestaan of dat ons bestaan zinloos of een schijnbestaan is, hebben geen gelijk. Ons aardse en ons spirituele bestaan zijn een realiteit die noodgedwongen afhankelijk is van de waarnemingen die we met onze uiterlijke en innerlijke zintuigen doen, en deze werken altijd wel op de een of andere manier.

Dromen zijn realiteiten, evenals dagelijkse belevenissen dat zijn. Het aardse bestaan is, vergeleken met het bestaan in de onstoffelijke regionen, net zo belangrijk als het dromen ten opzichte van het waken. Het een is niet reëler dan het ander. Dromen zijn ànders dan waarnemingen in het wakende bestaan. Er is ook verschil tussen de waaktoestand - het bewustzijn van de dagelijkse realiteit - en het spirituele bewustzijn. Veel mensen geven de voorkeur aan één realiteit en willen niets weten van de andere gebieden, terwijl de sleutels daar naartoe ook door hen gevonden kunnen worden. Er zijn vele sleutels, vele plaatsen waar ze te vinden zijn, vele manieren om ze te ontdekken en vele resultaten wanneer men gebruik van ze weet te maken. Wie hierop voorbereid is en met de sleutels in zijn bezit de deuren van het verborgene wil openen, zal bemerken dat deze als vanzelf voor hem opengaan. De niet voorbereide mens kan niets doen, want ziende is hij blind, horende doof, levende is hij dood, wakende droomt hij.

17. Het begin

De laatste tijd staat het onderzoek naar planeten als Mars en Venus in de belangstelling. Het is interessant te weten of het leven zoals wij dat kennen er ooit een kans heeft gehad. Hoe zou het zijn als wij op een wereld rondliepen waar geen levende ziel te vinden was? De majestueuze eenzaamheid van het lege landschap zou een overweldigende indruk op onze psyche maken. We kunnen een lege planeet visualiseren in het universum en er in gedachten naartoe gaan. Met ons bewustzijn zijn we er aanwezig als het enige levende wezen. Wat een contrast met onze aarde, waar miljarden mensen en dieren in het volle leven staan en bewustzijnsindrukken uitwisselen. De onbekende wereld is afschrikwekkend in zijn ongereptheid. De aarde is overweldigend op een andere manier, omdat daar zo ontelbaar vele dingen in het verborgene en in het openbaar, profaan en mystiek - op ontelbaar veel bekende en onbekende plaatsen en manieren gebeuren en gebeurden. Wellicht zijn er scheppende krachten in het universum die ooit in de onherbergzame oorden actief zullen zijn, waar nu alleen stilte heerst.

Over lange tijd kan zich op de barre vlakten een bloeiende beschaving bevinden, met persoonlijkheden die net zo zelfstandig leven als wij. Zij zullen, net als wij, over een antiek verleden spreken waaruit ze zijn voortgekomen en dat hun ware oorsprong versluiert. Het zal lang duren voor de eerste wezens zullen kunnen terugkijken in het verleden. Misschien vangen zij een indruk op van de aardse stervelingen die even aan hun wieg hebben gestaan. Ons leven is ooit op zo'n planeet begonnen. Het stoffelijke organisme kwam tot ontwikkeling en op zeker ogenblik werd het de woonplaats van de ziel. Toen was de mens een feit.

Het innerlijke wezen heeft een organisch voertuig van een bepaalde frequentie nodig. Alleen daarin kan het ongestoord verblijven en mens zijn. Het is moeilijk aan te geven welke ontwikkeling een organisme moet hebben doorgemaakt voordat wij het als mens kunnen bestempelen. Als wonderbaarlijk samenvoegsel van pulserende, ritmisch werkende organen, vloeistoffen die in een kringloop gaan, delende cellen, doet het stoffelijk lichaam dienst als voertuig voor ons innerlijk. Reagerend op warmte, reagerend op koude, zich scheikundig aanpassend aan veranderende omstandigheden, zich verdedigend tegen aanvallen op zijn continuïteit van werken, wordt dit organisme door de zielepersoonlijkheid bestuurd. Het is een goddelijk instrument. In de tijd dat de mens op aarde is, heeft hij een onuitwisbaar stempel op de planeet gedrukt. Niet overal in het universum zullen organismen kunnen optreden als ontvanger van de zielepersoonlijkheid, maar het getuigt van weinig visie als wij denken dat zielepersoonlijkheden alleen op onze aarde te vinden zijn.

18. Trouw

Liefde, die bij uitstek dienend is, vindt een aanvulling in trouw. Ook deze veronderstelt een overgave die niet wordt bepaald door wat de ander doet, maar afhangt van de behoefte om te dienen. Evenals liefde, kan ook trouw van een hogere orde zijn, namelijk wanneer degene die trouw is, zichzelf wegcijfert, niet gekenmerkt wordt door slaafsheid en niet aan verafgoding of kruiperij doet. Anders zou trouw gelijkstaan aan zelfzucht. Het kenmerk van positieve trouw is juist zelfopoffering. Zij beperkt haar actieveld niet en wordt niet alleen maar aangewend voor één mens, één idee. Ze is niet uitsluitend gereserveerd voor geestverwanten, maar gaat verder. De juiste trouw werkt niet discriminerend, verliest nooit de menselijke waardigheid uit het oog en is universeel en opbouwend. Wie op een positieve manier aan de wereld en aan zichzelf werkt, verdient het dat wij hem trouw zijn.

Mystici zijn hun medezoekers trouw zolang dezen positief zijn. Elke tegenstelling in opvatting en politieke kleur valt weg bij het gezamenlijk streven naar innerlijke ontwikkeling. Zouden wij het hierbij laten en verder op alle terreinen van het leven ontrouw zijn, eden breken, opportunistisch zijn, dan zouden we het verkeerde spoor volgen. Trouw is belangrijk wanneer ze geleid wordt door het hoger zelf en door gevoel voor waarheid. Ze brengt ons ertoe gelijkgezinden zoveel mogelijk bij te staan en te bemoedigen. Als wij trouw bewijzen, dienen wij geen beloning te verwachten. De wetenschap dat wij ons scharen aan de kant van degenen die hun leven naar beste eer en geweten positief proberen in te richten, moet voldoende zijn.

Blijft trouwbetoon binnen de proporties die door het hoger zelf worden aangegeven, dan verliezen wij onze identiteit niet. Het behouden van onze eigen persoonlijkheid is uiterst belangrijk. Wanneer wij de verkeerde beginselen of mensen trouw zijn, versterken wij de verkeerde eigenschappen van de persoonlijkheid van een ander ten koste van onszelf en mogelijk ook ten koste van derden. Slechts als wij volledig onszelf blijven, kan trouw een goede functie hebben. Als trouw blindelings is, heeft zij geen oog voor menselijke zwakten. Wie zijn ogen half gesloten heeft, ziet de gebreken van zijn idool niet meer. Trouw wordt op de proef gesteld in een noodsituatie. Wij moeten zo nuchter blijven dat we hulp kunnen verlenen aan iemand die wij trouw zijn. Dat is niet zo gemakkelijk als we hem eerst op een voetstuk hebben geplaatst waardoor hij onaantastbaar is geworden. Hem een crisis te zien doormaken, kan gênant zijn.

Laten we de ander zien als iemand die net als wij onderweg is. Dan kunnen wij hem zo nodig opvangen. Objectieve hulp is niet langer mogelijk als we van onze medemens een projectie van onze eigen verlangens hebben gemaakt. Op het moment dat een hulpbehoevende zijn hand naar ons uitsteekt, vervaagt zijn aureool. Daarom is het goed dat de authentieke mystieke leerscholen geen persoonsverering kennen en niet bepaalde leden als de belichaming van hun kennis aanwijzen. Wanneer wij blindelings trouw zijn, komen wij bedrogen uit. Het is een eerste vereiste dat we met beide benen op de grond staan. Trouw heeft een goede functie als wij onszelf niet in de ander verliezen.

19. Zelfvertrouwen

Wie een plan gaat uitvoeren, doet dit niet zonder bij voorbaat op succes te rekenen. We ervaren het als onzinnig iets na te streven zonder in de goede afloop vertrouwen te hebben. Zelfvertrouwen is een belangrijke voorwaarde voor het resultaat van onze verrichtingen. Een onderneming die zonder vertrouwen wordt begonnen, is bij voorbaat tot mislukken gedoemd. Vertrouwen heeft een grote invloed op het lichaam. Dat zien we wanneer iemand aan gevaar is blootgesteld. Is hij vol zelfvertrouwen, dan weet hij veel energie aan te boren. Ontbreekt dit zelfvertrouwen, dan raakt hij verlamd van schrik of de angst geeft hem vleugels.

Chemische stoffen in het lichaam, bestuurd door het denkvermogen, werken verlammend of zorgen voor verhoogde activiteit. In het laatste geval kan die activiteit diverse gedaanten aannemen: bijvoorbeeld op de vlucht slaan of juist een afwerende houding aannemen. Is er geen impuls tot actie en is men zonder zelfvertrouwen, dan kan men verlamd zijn van schrik. Het lichaam weigert zich aan de dreigende situatie aan te passen omdat het daartoe geen innerlijk bevel krijgt. In zijn biochemische reactie toont het geen verdedigingskracht als vertrouwen ontbreekt. Wanneer het lichaam gehoor geeft aan een onderbewust bevel om zich te verweren, zal het niet altijd het dreigende gevaar te boven komen, want dat is van andere factoren afhankelijk.

Het veranderen van een situatie vergt vertrouwen op de goede afloop. Anders kunnen we er net zo goed niet aan beginnen. Evenzeer is het nodig dat we de natuur de tijd te geven om haar werk te doen. Vaak willen we een bepaalde ontwikkeling een handje helpen door met onze rede in te grijpen of actie te ondernemen. Wat langzaam wordt opgebouwd, ondervindt tegenwerking als we ongeduldig ingrijpen en geen vertrouwen hebben in de werking van de natuurwetten. Ons concept kan dan niet meer op het gunstigste tijdstip materialiseren. Het vertrouwen moet sterk zijn, wat niet eenvoudig is. Het is niet gemakkelijk om vertrouwen te hebben in het leven, in onszelf, in de ander of in de goede afloop van bepaalde situaties. Soms lijkt daarvoor een bovennatuurlijke krachtsinspanning nodig te zijn. Zelfs de raad om met objectief denken te stoppen zodat het subjectieve de gelegenheid krijgt om tot uiting te komen, kan dan niet worden opgevolgd.

Het stilzetten van het raderwerk van ons objectieve denkvermogen betekent dat we een probleem al voor vijftig procent oplossen. Het resultaat kan op een wonder lijken. Hoewel wonderen niet tegen de natuurwetten indruisen, komen ze vaak onverwacht en benadrukken ze de schoonheid van het kosmische bestel. Als de oplossing voor een probleem ons op deze manier in de schoot wordt geworpen, kan ons zelfvertrouwen een gunstige impuls krijgen. We zien immers dat krachten plotseling actief kunnen worden. Niet alles in het leven loopt naar wens, maar soms zijn er onverwachte voordelen als gevolg van een gebeurtenis die oorspronkelijk nadelig was. Daarin laat de natuur iets van haar ondoorgrondelijke werking zien. Wat ons overvalt, heeft vaak slechts tijdelijk een negatieve waarde. Wie moeilijkheden heeft gekend die later zegeningen bleken te zijn, leert rekening te houden met steeds nieuwe mogelijkheden.

Het is begrijpelijk dat wij in een tijd waarin problemen opdoemen, daarvan nauwelijks loskomen. Ze vergen gewoon te veel energie, en maken ons lichamelijk passief en moe. Het zelfvertrouwen verdwijnt. De moeilijkheden waarin we onvermijdelijk van tijd tot tijd verkeren, kunnen een leerschool zijn. Iemand die zich in de mystieke kunst bekwaamt, maakt in het begin vaak fouten, maar hij kan sterk zijn in zijn beproevingen, omdat zij niet het leven zelf zijn. Het zijn exponenten daarvan, aan de buitenkant van zijn persoonlijkheid. In tijden van weerstand is soepelheid nodig, het meebuigen zonder onze persoonlijkheid te verliezen.

Het Chinese orakelboek I Tjing zegt hierover: "Wie zich door uitputting innerlijk laat breken, heeft

inderdaad geen succes. Maar in een mens die er zich alleen door terneer laat buigen, wekt de benauwenis een kracht tot reactie, die mettertijd stellig aan het licht komt." (Hexagram 47, de Benauwenis.) Beproeving en geluk wisselen elkaar af. Het is een golfbeweging die afgevlakt kan worden door de wil om het goede te doen. Er is geen sterkere kracht om tot evenwicht te komen. Met goede wil beheersen we wat het moeilijkst te beheersen valt: het objectieve denkvermogen. Een mens die vol vertrouwen de weg van het goede kiest, ontdekt dat hij meer moeite heeft met wat hij wil bereiken dan wanneer hij de weg van de minste weerstand bewandelt. Maar wat de mens van goede wil bereikt, dat behoudt hij en dat is duurzaam.

"Wie zelfvertrouwen bezit, zal,
evenals de koningin haar bijenzwerm,
als aanvoerder anderen leiden en besturen."

Quintus Horatius Flaccus
(65-8 v. Chr.)

20. Versobering

De veranderingen in de maatschappij worden over het algemeen op een geleidelijke manier ingevoerd. Ze vallen niet op en zijn de gewoonste zaak van de wereld voor we er erg in hebben. Het is net als met plaatsen die op de kaart van een atlas met grote, uiteenliggende letters worden aangeduid en moeilijk te ontdekken zijn. Ons bewustzijn is er zonder oefening niet op berekend een breed terrein te bestrijken. Een getraind bewustzijn kan zich oriënteren op fenomenen die verder uit elkaar liggen. Twee dingen die ogenschijnlijk niets met elkaar te maken hebben, verbindt het met elkaar, waardoor wetmatigheden ontdekt en geformuleerd kunnen worden of raadsels ontsluierd.

In de maatschappelijke processen komen de veranderingen over een groot tijdsbestek tot stand. Ze worden gemakkelijk over het hoofd gezien. Zulke geleidelijke ontwikkelingen worden in het begin niet opgemerkt. Er wordt te weinig afstand van ze genomen om ze op te merken. Daarom is de tendens tot versobering die op veel gebieden te bespeuren is, al een feit voordat we het ons realiseren. Op designgebied is deze invloed sterk geweest. De inrichting van de huizen werd soberder. Van volumineuze meubels ging men over op abstractere vormen en minder warm materiaal. Auto's maakte men een tijdlang minder rond van vorm. Ze kregen scherpere, langere lijnen als ze door de tekenaar op papier werden gezet. Nu komen de ronde vormen terug.

Ontwerpers handelen misschien wel onder invloed van een groepsbewustzijn, al denken zij misschien beïnvloed te worden door de smaak van de consumenten of spontaan een eigen ontwerp te lanceren. Om met de tijd mee te gaan, geven bedrijven om de zoveel jaren een nieuw jasje aan hun handelsmerk. Er zijn diverse voorbeelden van merken die in de loop der jaren een duidelijke versobering lieten zien en abstracter zijn geworden. Drukletters, vroeger barok, ontdeed men van krullende vormen. Ze werden zo gestileerd dat men ze soms alleen nog maar aanduidde, suggereerde.

In de woning- en kantorenbouw is stilering niet een gevolg van een gebrek aan middelen, maar van het verarmde besef dat architecten hebben van het menselijk bewustzijn. De versobering heeft in de architectuur zijn meest tragische vorm aangenomen. Het toont een nietsontziend negeren van de menselijke behoefte aan warmte en geborgenheid. Er is niets tegen de speurtocht van de mens naar het hogere wiskundige, het abstracte, de kern der dingen, het symbolische. Maar door het uitsluitend via doelmatigheid gestalte te geven, negeert men het duale in de mens.

Abstractie moet geen doel op zichzelf zijn. Omgekeerd moet een manier van uitdrukken die rijk is aan vormen en het oog strelende elementen, gepaard gaan met innerlijke rijkdom. Stoffelijke dingen hoeven geen dekmantel over het innerlijke leven te zijn en ook onder een eenvoudige mantel kan rijkdom schuilgaan. I Tjing zegt op het punt van de soberheid: "De wet van de noodlotsmachten is, aan het volle afbreuk te doen en aan het bescheidene geluk te schenken. Ook de mensen haten het volle en houden van het bescheidene." En: "Binnen in de aarde is een berg: het beeld van de Bescheidenheid. Zo vermindert de edele wat te veel is en vermeerdert hij wat te weinig is. Hij weegt de dingen tegen elkaar af en brengt ze in evenwicht." (Hexagram 15, de Bescheidenheid.)

21. Het kind

Het menselijke bewustzijn verandert onder de invloed van de tijd. Dit is goed te zien aan de onbewuste manier waarop een kind de taal leert. Het aanleren van de moedertaal is een raadselachtige gebeurtenis. Het geheugen moet woord, beeld en geluid opslaan en combinaties mogelijk maken. Er moeten woorden worden aangeleerd die een abstract begrip aanduiden. Het kind maakt zich zo'n woord eigen door verband te leggen tussen handelingen of emoties, en dat woord. Tussen tientallen woorden kan net dat ene woord aanwezig zijn dat hoort bij de situatie, de handeling of de emotie van het ogenblik.

Het kind moet uit een zin die voor volwassenen samenhangend is, zien te destilleren waar het om draait. Daarna moet het kind bepalen wat de betekenis is van de rest van de woorden in de zin. Zegt de moeder lieve woordjes tegen haar kind en behandelt ze het overeenkomstig, dan merkt het, dat woord en daad niet tegenstrijdig zijn. Maar gebruikt de moeder dezelfde woorden terwijl ze zich anders gedraagt (ze kijkt bijvoorbeeld quasi-boos), dan weet het kind meestal nog steeds wat moeder werkelijk bedoelt. Het dient uit feitelijke en niet-feitelijke of zelfs tegenstrijdige informatie de juiste woordbetekenissen af te leiden en vooral de bedoeling van de spreker aan te voelen.

Het aanleren van de taal heeft met een hoge graad van intuïtieve gevoeligheid te maken. Er blijkt eens te meer uit, dat het kind objectief bezien misschien een onbeschreven blad is, maar een hoog ontwikkeld vermogen bezit om vele soorten informatie te associëren, selecteren, corrigeren en interpreteren. Het kind moet zelfs met vele soorten taal leren omgaan, bijvoorbeeld met algemene gesprekken die tussen ouders en derden plaatsvinden terwijl het kind daar niet in gemengd wordt, en taal die door de ouders gebruikt wordt om met het kind te communiceren.

Er zijn ook mengvormen van. De ouders praten met het kleine kind niet op dezelfde toon die zij onderling gebruiken, maar spreken kindertaal. Het kind beseft, dat het de kinderjaren zijn die deze spraak met zich meebrengen en het accepteert die als heel gewoon. Ook het uiterlijk denkvermogen van het kind realiseert zich dit. Het neemt zichzelf vanaf een afstand waar en komt dan tot verbazingwekkende, zelfbespiegelende uitspraken als: "Ja, maar ik ben ook nog maar een klein kindje, hè mamma?" Informatie die in kindertaal wordt gesproken, wordt door het kind onderkend als aangepast aan zijn uiterlijke leeftijd, niet aan die van zijn innerlijk. Maar als het kind dit onderscheid al kan maken, heeft het kindertaal niet meer nodig. Niettemin blijft die een tijdlang haar functie houden. Ouders en kinderen vinden dit allerminst bezwaarlijk. Kindertaal moet dus toch wel effect hebben op het innerlijk van het kind.

Het kind groeit op en komt op een leeftijd dat het in denken en gedrag de gewoonten van de grote mensen overneemt. Tegelijk verliest het veel van zijn spontaniteit en wikkelt het zijn innerlijke zelf in. Het kind groeit naar de buitenwereld toe en raakt het contact met die andere wereld: de binnenwereld, langzaam kwijt. Tegen deze ontwikkeling is wel wat te doen. Daarvoor is een gerichte inspanning nodig die al het goede van de kinderlijke geest weer naar boven haalt.

Ook de mysticus is als kind ter wereld gekomen. Hij probeert zijn leven weer als een kind in te richten. De mysterieschool is de plaats waar deze onderneming vorm wordt gegeven. Zij heeft haar eigen kinderen. Onder haar vleugels wordt een sublieme vorm van ouderschap zichtbaar. De leden van een mystieke broederschap hebben met hun school een ouder-kindrelatie. Hebben zij die relatie zelf gekozen? Wie kan van te voren aangeven tot welke ervaringen een nieuwe verbintenis leidt? Diep in ons verborgen is er iets wat de beslissingen neemt die van vitaal belang zijn: het hoger zelf. Wij merken dat deze leidende hand er is wanneer we onze zinnen op iets hebben gezet. Soms wordt het vervangen door iets dat tot een betere vervulling van ons oorspronkelijke verlangen leidt. Het is alsof het kosmische wacht tot het moment dat het gewenste in een optimale vorm aan ons kan worden toevertrouwd.

De mystieke leerling lijkt vaak op een kind dat ernaar verlangt met voorwerpen om te gaan waarmee het zich alleen maar kan verwonden. Hij wil van alles regelen, zelfs onder het mom dat hij van zijn eigen fouten wil leren. Meermalen wordt voor hem beslist, dat hij geen schade mag aanrichten die zeer moeilijk te herstellen is. Een kind krijgt niet alles van zijn ouders gedaan. Bij alles wat zij doen, proberen zij het voor te bereiden op het leven. Wil het in dat leven niet ten onder gaan, dan zal het moeten leren zichzelf te handhaven, allereerst door te leren gehoorzamen.

Roger Bacon zei: "Hoewel alles mogelijk is, is niet alles geoorloofd." Het kind wil uitgerekend nieuwe dingen doen die het nog niet heeft kunnen beproeven. Natuurlijk moet het leren allerlei nieuwe vaardigheden onder de knie te krijgen. De oplettende ouders zullen het erover eens zijn dat het kind die kans geboden moet worden. Zij laten het echter niet aan zijn lot over. Dat zou geen waar ouderschap zijn. Het kind krijgt ruimte voor ontwikkeling en eigen onderzoek, maar, als het aan de ouders ligt, zonder dat het de kans loopt te verongelukken.

Het kosmische laat ons eveneens ruimte, maar niet alle ruimte die wij willen. Wij zijn zo gewend aan het aardse leven, dat alles binnen ons bereik lijkt te liggen. Maar wij weten evenmin als kinderen waar onze grenzen liggen. Het kind kan onmogelijk beseffen waartoe het op latere leeftijd in staat zal zijn. Net zo min kan de volwassen mens in staat worden geacht te weten wat het is om verlicht te zijn. Hij moet met vallen en opstaan, onder deskundige leiding en toezicht, leren zijn eigen mogelijkheden te ontdekken.

De mysteriescholen vervullen een ouderrol. Zij werken in openheid of in het verborgene aan het begeleiden van de mystieke leerling en stellen zich opvoeding in de meest ruime zin van het woord ten doel. Hier en daar suggereren zij de leerling een kleine verandering in zijn leven aan te brengen, maar alleen als het zijn ontwikkeling dient, en dit door hem zelf gecontroleerd kan worden. Voorop staat, dat hij tot een evenwichtig en verlicht wezen opgroeit. Hij voelt de medewerking van anderen. De begeleiding die hij op het pad ondervindt, maakt zijn beproevingen goed. Als hij vooruit gaat, neemt de invloed van zijn begeleiders toe, wat in zijn bewustzijn merkbaar wordt. Hij weet dat hij niet alleen en verloren op de wereld staat. De zekerheid dat hij tot twee werelden behoort, neemt van hem bezit. Hij heeft daarbij vanaf zijn allereerste levensfasen hulp nodig, want het leven is een inwijding die met de geboorte begint. Een mysterie dat moeilijk te doorgronden is.

Een pasgeboren wereldburger groeit op in een beschermde wereld; de omgeving die gevormd wordt door de koesterende invloeden van vader en moeder. Het kind is als inwijdeling temidden van een paar miljard andere mensen geplaatst, de andere inwijdelingen. De volwassenen bezitten bepaalde geheimen waar het kind later in mag delen. Wat weet het kind, als het jong is, van het leven? Wat van de dood? Van voorgaande levenscycli? Van de liefde tussen man en vrouw? Wat van oorlog en vrede en de impulsen waardoor de mensheid bestuurd en geleid wordt? Langzaam wordt het wereldje uitgebreid, ontsloten. Het kind gaat vragen stellen en wordt in het leven ingewijd. De antwoorden krijgt het van mensen die in zijn ogen veel kennis bezitten van dingen waarvan het slechts een vermoeden heeft. Grote geheimen in de ogen van een kind, dat niet te snel mag leren zien, omdat het de onthulde dingen niet zal begrijpen wanneer ze niet zorgvuldig gedoseerd worden. Helaas zal niet elk kind zo'n opvoeding meemaken.

Ouders kunnen hun kroost slechts bijbrengen wat het zonder vooringenomenheid aanvaardt. Daarom blijft het onderhouden van een open geest een van de belangrijkste voorwaarden voor geestelijke groei. Het is moeilijk om tegelijk volwassene en kind te zijn, maar het gaat niet om het bijeenvoegen van wat een volwassene een volwassene maakt en een kind een kind. Het gaat om het samenvoegen van het beste van beiden. Het wordt samengevoegd tot een nieuw wezen, dat zich zelfstandig kan afstemmen op grond van een aantal eigenschappen die het kind in hoge mate bezit: binding met de oorsprong van al het bestaande,

ongedwongen overgave, onschuld en meegaandheid. Onder alle omstandigheden bewijzen deze kwaliteiten hoe belangrijk ze zijn. Door zijn ontdekkingstocht is de inwijdeling weer als een kind, vol hoop en vertrouwen. Ten slotte gaat hij de weg naar spirituele volwassenheid en heeft daarvoor het kinderlijke bewustzijn nodig. Dan heeft hij de sleutels in handen om de hogere inzichten te veroveren en wordt hij bijgestaan door wie hem voorafgingen.

De mysterieschool daagt de volwassene uit om een kinderlijke geest en een kinderlijk hart te behouden. Het kind is ontvankelijk, onbevooroordeeld. Het kan nog verwonderd zijn en ergens op vertrouwen. Het is eerlijk en representeert liefde. Dat is het uitgangspunt voor de nieuwe wereld. De mensheid wordt pas volwassen als zij tot haar kinderjaren terugkeert. Het kind is niet alleen iemand van een bepaalde leeftijdsgroep, maar ook iemand die in de geestestoestand verkeert die we in een kind zo bijzonder vinden. Onder druk van de buitenwereld die vindt dat wij ons als grote mensen moeten gedragen, gaat de kinderlijke ontvankelijkheid snel verloren. Maar die volwassenheid is schadelijk gebleken voor de hele mensheid. Kinderen zijn in beide betekenissen van het woord ontwapenend. Ze hebben geen behoefte aan wapens, maar aan beschutting. Daarin verschillen zij niet van volwassenen, die in hun hart hetzelfde nodig hebben.

"Mens, wordt ge niet gelijk een kind
dan kunt ge daar nooit zijn
waar Godes kinderen toeven
de deur is veel te klein."

Angelus Silesius
(1624-1677)

22. Onthouden en vergeten

Op ieder moment van ons leven speelt het geheugen een rol. Het is waardevol en onuitputtelijk en beschermt ons. Voordat we tot handelen overgaan, geeft het geheugen ons als een wijze gids tekst en uitleg. Het vertelt wat we moeten doen om narigheid te ontlopen, of spoort ons aan iets te doen wat doelmatig of voordelig is. Ons hele leven houdt het geheugen ons gezelschap, samen met zijn metgezel, de intuïtie. Een enkele keer worden we alleen gelaten. Dan kunnen we ons even niets meer herinneren. We hoeven niet krampachtig te proberen herinneringen terug te halen. Nemen we de moeite een verzoek bij ons geheugen in te dienen om de sleutel tot onze voorraad ervaringen te krijgen, dan komt deze wijze raadsman na korte tijd terug, op het moment dat we ons al weer met andere werkzaamheden bezighouden. We kunnen ons geen ogenblik van de dag goed voorbereid bewegen indien we niet geholpen worden door coördinatievermogen, verstand, begrip, intuïtie en herinnering. Als we willen ontleden hoe vaak we ons geheugen gebruiken, staan we voor een onmogelijke opgave.

Het geheugen bepaalt een belangrijk deel van alle handelingen. We pakken een boek uit de boekenkast. We hebben deze kast weten te onderscheiden van de andere kasten in de kamer, doordat ze kenmerken heeft die in ons geheugen zijn vastgelegd. Het boek is in het Nederlands gesteld, zo hebben wij daarna geregistreerd, want we herkennen de lettertekens en weten dat ze bij de Nederlandse taal horen. We lopen met het boek in de hand naar een stoel, terwijl we om allerlei meubelstukken heenlopen. Ons geheugen deelt ons in fracties van seconden mee dat we ons zullen stoten wanneer we rechtdoor lopen.

U ziet op straat een kennis lopen die met een ander in een druk gesprek gewikkeld is, zonder dat hij u opmerkt. Niets in zijn gedrag wijst erop dat iets in zijn denkvermogen met u verbonden is. Niets dat de voorbijganger op dit ogenblik aan u doet denken. Toch is ergens in zijn drukbezette geest een plaatsje voor uw gegevens ingeruimd. U roept hem aan over straat en in de volgende seconde staakt hij zijn gesprek en wendt zich naar u toe. Hij steekt zijn hand op, hetgeen bewijst dat hij uit alle miljarden indrukken in zijn geheugenregisters feilloos indrukken omtrent u heeft ontvangen.

Wij kunnen eindeloos doorgaan met het zoeken van voorbeelden waarin ons geheugen een rol speelt. Als er niet talloze beelden in het geheugen waren opgeslagen, zouden we in de dagelijkse omgang niemand kunnen herkennen. Vanaf het moment dat de mens een geheugen deelachtig werd, wat zeer vroeg in de geschiedenis het geval moet zijn geweest, begon hij het leven te beïnvloeden. Zijn cellen geven de wonderbaarlijke werking van het geheugen aan, en op basis van het geheugen blijven de levensprocessen in het stoffelijke wezen langs vaste banen lopen. Doordat de mens de wetmatigheden die hij om zich heen ziet, in zijn geheugen vastlegt, kan hij de toekomst in beperkte mate voorspellen. De herhaling van gebeurtenissen wordt in het geheugen onderkend en van daaruit kan door inductie en deductie de wetmatigheid ervan worden afgeleid.

Het leeuwedeel van de herinneringen heeft betrekking op handelingen die dagelijks vele malen terugkeren. Ze worden routinematig verricht, zonder dat we ons ervan bewust zijn dat onze indrukken tot bruikbare gegevens voor het geheugenarchief worden omgevormd. Het coderen van gewaarwordingen naar het geheugen is iets bijzonders. Niemand van ons zal zich in zijn woonplaats vergissen, of verdwalen in zijn eigen buurt. Maar kunnen we de straten beschrijven waar we elke dag doorheen lopen? Veel verder dan een paar vage karakteristieken van de huizen zullen we niet komen. Een gedetailleerde beschrijving van de gevels en dergelijke zullen we niet kunnen maken. Wij letten niet op de details van de straten waar wij talloze malen gedachteloos doorheen lopen. Ze zijn onmogelijk te onthouden. Zo selectief en efficiënt is het geheugen, dat zonder ons te overstelpen met nutteloze informatie, het zo veel gegevens geeft, dat wij de weg naar huis kunnen terugvinden en toch onderweg aan allerlei dingen kunnen denken.

Er moet voldoende informatie in het geheugen zijn opgeslagen, anders kan het geen aanknopingspunten vinden waaruit het totale beeld kan worden gereconstrueerd. Welke punten dat zijn, is niet aan te geven. Het opslaan gebeurt in ieder geval op een effectieve manier. Des te wonderlijker dat ons nog na jaren de details van een volstrekt onbelangrijke gebeurtenis kunnen bijblijven. Tegelijkertijd heeft het geheugen behalve het vermogen om de meest onmogelijke of onnodige dingen vast te houden, een selectie-inrichting, een censuur die belet dat informatie waaraan geen behoefte is, naar boven komt.

Onze maatschappelijke bewegingsvrijheid hangt voor een belangrijk deel af van het juiste gebruik dat we van ons geheugen maken. Het wordt op de proef gesteld als we in een onbekende situatie verzeild raken. Doorgaans vangen we dit op door gebruik te maken van de hulpmiddelen die we vroeger al eens hebben toegepast en die in onze herinnering blijven leven. Als het geheugen en de intuïtie ons in de steek laten, zijn we als een schip dat van zijn ankers is losgeslagen, maar meestal hoeven wij een nieuwe situatie niet als onwetende, hulpeloze wezens te ondergaan. Ons geheugenarchief is met alle mogelijke oplossingen voor de uiteenlopendste problemen voorzien.

Niet alle feiten liggen voor het grijpen. In dat geval is het het beste alles even los te laten terwijl we ons met andere zaken bezighouden. We zouden het een stuk gemakkelijker hebben wanneer we herinneringen bewust konden opwekken of wegzenden, maar ze zijn onafhankelijk van onze grillen en verschijnen spontaan, of pas als we er met geduld om vragen. Dat gedachten weerspannig zijn, blijkt niet alleen wanneer we van het geheugen een antwoord proberen te krijgen. Het omgekeerde geldt eveneens. Dragen we een herinnering mee die we het liefst zo snel mogelijk naar de verste uithoeken van ons geheugen zouden willen verbannen, dan blijft ze in onze geest rondwaren en kost het ons de grootste moeite haar kwijt te raken. Als we ons maar niet in de verleiding laten brengen dat te proberen, want het onderdrukken van herinneringen geeft ze nu juist de nadruk die ze niet mogen hebben.

We kunnen alleen door ontspanning loskomen van dat waarvan we bevrijd willen worden. Alleen door ons geduld te bewaren, zullen wij op den duur de herinnering beheersen, haar wegzenden wanneer we aan haar aanwezigheid geen behoefte hebben. Soms blijven gedachten ons achtervolgen tijdens het werk en onze vrije tijd en kost het ons jaren om ze uit te bannen. We kunnen in zo'n geval afleiding zoeken om op die manier dat wat ons uit ons evenwicht brengt, te beletten tot ons door te dringen. Beter is het afzondering te zoeken en in meditatie los te komen van alle aardse gebondenheden. Na verloop van tijd verdwijnt de herinnering aan een bepaalde gebeurtenis, of ze wordt minder pijnlijk. Ook wanneer wij iets uit ons geheugen willen opdiepen, kunnen we ons een korte tijd in meditatie terugtrekken. Niet zelden zal het geheugen ons na enige tijd tegemoet snellen met een pakje vergeelde feiten. De ene keer zijn ze overzichtelijk gebundeld, een andere keer slechts gedeeltelijk leesbaar. Ze zijn soms incompleet en soms compleet maar wanordelijk. Het is een hele kunst de feiten te rangschikken die ons ter beschikking staan.

Het geheugen heeft een speciale, belangrijke en beschermende functie in het leven en bouwt onze ervaring op. Als we die niet hadden, zouden we willoos ronddolen en van de ene situatie naar de andere geleid worden, zonder de mogelijkheid terug te blikken en daarmee vooruit te zien. Het geheugen wordt gevoed door de voortdurende herhaling van gegevens. Wij onthouden het beste wat we het meeste nodig hebben. Het geheugen kan met positieve dingen worden gevoed. De herinnering is er niet alleen om terug te blikken. We kunnen haar gebruiken als hulpmiddel voor het reizen naar de dageraad die vóór ons ligt. Niet gebruikte verworvenheden moeten uit het geheugen opgeroepen en geactiveerd worden. Onze ervaring moet toegepast worden. Dat geeft ons nieuwe en betere ervaringen, dus betere herinneringen. Het voeden van het geheugen met positieve feiten versnelt deze ontwikkeling.

23. De oneindige bron

Er is in de stoffelijke wereld veel te zien wat niet verwant lijkt te zijn. Ogenschijnlijk hangen sommige dingen die wij waarnemen, als los zand aan elkaar. De kernfysica en de chemie hebben echter inzichtelijk gemaakt dat de uiterlijke wereld herleid kan worden tot bouwstenen die voor alle stoffen gelijk zijn. De natuur is eenvormiger dan we verwachten. In het dagelijkse leven maken wij onderscheid in natuur en cultuur. Onder Natuur verstaan de mysticus en de alchimist alle bekende en onbekende verschijnselen van de stoffelijke en de spirituele werelden. Deze hebben elk een ander aanzien doordat hun elementen een verschillende samenstelling hebben. De natuur is niet alleen het mooie bosgezicht. Ze bestaat niet alleen uit zeeën, bergen en bloemenvelden. In de biologie verstaat men onder 'natuur' de mensen-, dieren- en plantenwereld. In de mystiek is de 'Natuur' de kosmos, die alle voortbrengselen van het universum omvat, dus ook de spirituele werelden.

Alle verschijnselen in de natuur komen voort uit één bron, maar de samenleving is zo ingewikkeld geworden dat het gevoel voor eenheid de mens ontnomen is. In zijn opvatting is er sprake van natuur aan de ene kant en cultuur aan de andere kant. Ons denkvermogen probeert verschijnselen te classificeren om er greep op te krijgen. Wij splitsen het eenvormige in delen, en dan pas krijgen wij er greep op. Wanneer ons denkvermogen zo synthetisch zou werken dat het niet meer analyseert, zou het geen uitspraken over de werkelijkheid kunnen doen. Dat wij de werkelijkheid indelen, is begrijpelijk. Wij hebben een denkvermogen en gebruiken dat. Wat wij waarnemen, delen wij in.

Zelfs wanneer wij in ons eentje in een hutje op de hei wonen, wat toch een metafoor is geworden voor leven in zijn allernatuurlijkste staat, zullen wij de ruimte inrichten en ons eigen groentetuintje opzetten. Het denkvermogen zal die zuivere manier van leven indelen in natuur en cultuur. Alles wat wij als kluizenaar aan meubels maken en aan groente verbouwen, rekenen wij tot de cultuur - een indeling die niets zegt over kwaliteit. De cultuur van de kluizenaar is een andere dan die van de geïndustrialiseerde samenleving, maar het blijft cultuur.

Kan ons denkvermogen, gezien onze behoefte om op te splitsen en in te delen, het bestaan alleen doorgronden wanneer dat opgedeeld wordt? Als wij het universum willen leren kennen, moet het zich dan opdelen? Laten we deze gedachte een tijdlang volgen. Zodra het 'zijn' gesplitst is, bestaat het uit minstens twee gedeelten die energie uitwisselen wanneer ze met elkaar in aanraking komen. Zolang de oerenergie slechts in aanleg twee- of meerledig is, is ze onkenbaar. Zodra ze zich heeft gesplitst, komt uit haar dualiteit datgene voort wat wij de kenbare wereld noemen. Die heeft een zichtbare en onzichtbare, een fysieke en een spirituele kant.

Door de splitsing in het oerelement wordt het bestaande kenbaar. Dit hoeft niet te betekenen dat het volledig toegankelijk is. Voor het overgrote deel van de mensheid lijkt het voornamelijk uit de stoffelijke sfeer te bestaan. Deze materiële werkelijkheid is nog lang niet geëxploreerd. Voor een kleinere groep mensen bestaat de kenbare wereld behalve uit de stoffelijke ook uit de onstoffelijke wereld. En ook die is nog niet volledig bekend. Het spirituele gebied behoort tot de kenbare wereld en is voor ons gedeeltelijk toegankelijk, zoals we uit ervaring weten. De aspecten van dit gebied zijn kenbaar en herkenbaar voor een denkvermogen dat zich daarop kan afstemmen. Telkens wanneer ons inzicht groeit, krijgen we meer aansluiting bij de stoffelijke en de spirituele wereld.

Een beschouwing van de wereld toont hoe eenheid veelheid werd en hoe veelheid nieuwe eenheden schept, die mogelijk nooit meer tot een oorspronkelijke bron terugkeren. Zij komen immers niet rechtstreeks daaruit voort, maar uit de combinaties van eenheden die zelf reeds afgeleiden waren. Op dezelfde manier is ook de stoffelijke mens een afgeleide van een oerbron. Wij ervaren onze menselijke gedaante

als een dualiteit. Wij worden ons ervan bewust dat dualiteit overal in de natuur te zien is en trachten contact te houden met de eenheid daarachter. Niet omdat wij ons verscheurd voelen, maar omdat wij ons niet gelukkig voelen met het idee dat wij van onze bron zijn afgesneden. Doch de eenheid leidt, wanneer zij tot in de essentie zou worden doorgevoerd, tot het verdwijnen van alles wat geweest is, want alles zou dan immers naar de staat van de ongedeelde oorsprong terugkeren. De eenheid die de mysticus zegt na te streven, is dan ook een andere: die van harmonie met wat er is en altijd zijn zal.

Heeft het aanvankelijk ongedeelde oerbeginsel opgehouden te bestaan nadat het zich in dualiteit heeft uitgedrukt, nadat eenheid plaatsmaakte voor een manifestatie in veelheid? Of bleef het oerbeginsel na de splitsing bestaan? Een dergelijke oerbron kan eeuwig scheppen en de natuur zonder ophouden vernieuwen. Een bron daarentegen die na haar splitsing niet meer bestaat en helemaal opgedeeld is, is uitgeput. Deze kracht achter alle krachten zou zijn energie verbruikt hebben om de schepping tot stand te brengen. De bron zou opgehouden hebben te bestaan. Vernieuwingen die dan nog ontstonden, zouden afkomstig zijn van de combinaties die de reeds geschapen dingen met elkaar zouden vormen.

Deze theorieën staan of vallen met het beeld dat de mens van de kosmos heeft. Schept het kosmische dingen of openbaart zij het aanwezige in haarzelf; is zij duaal? Volgens vele mystici zijn beide gezichtspunten waar, omdat zij twee aanzichten van hetzelfde verschijnsel zijn. Alles is, niets wordt geschapen dat er in aanleg niet is. Maar wat in aanleg bestaat, behoort nog niet tot de waarneembare werkelijkheid en moet in die zin nog geschapen worden. Het wordt getransformeerd. Zijn elementen krijgen een nieuwe vorm en wat reeds aanwezig is, wordt op een nieuwe wijze kenbaar.

Als we het beeld vasthouden dat het kosmische een onuitputtelijke dan wel een eindige bron kan zijn, waar alles in beginsel aanwezig is en waaruit alles voortkomt zonder dat het als iets volkomen nieuws wordt geschapen, kunnen wij dat als volgt illustreren. Een stuk touw is uit twee of meer draden samengesteld, die zo in elkaar gedraaid zijn dat ze ogenschijnlijk een ondeelbaar, een samenhangend geheel vormen. Het touw kunnen we met de oerbron vergelijken. We maken het touw aan een uiteinde los, zodat we de samenstellende draden in de hand houden. Trekken we ze uit elkaar, dan krijgen we lange draden die telkens langer worden ten koste van de hoofddraad, die telkens korter wordt. Op het laatst houden wij een hoeveelheid dunne koorden in de hand en is de oorspronkelijke draad verdwenen.

Dit zou het beeld zijn van de bron die zich opdeelt in plus en min en in zichtbare en onzichtbare werelden. Zij is zelf eindig en houdt op te bestaan op het moment dat ze in iets anders is omgezet. Teruggaand naar de beeldspraak kunnen we het touw ook zien als een oneindig koord. Dan komt aan het opdelen geen einde. Dit is het andere wereldbeeld, waarin de oneindige bron zichzelf blijft manifesteren in polariteit, terwijl zij als bron niet uitgeput raakt.

Uit het wereldbeeld van het kosmische dat de wereld geschapen heeft en zelf nog steeds bestaat, kan niet worden afgeleid of de bron zich rechtstreeks met haar manifestaties bezighoudt. Als zij doorgaat met zich in polariteit te manifesteren, bestaan weliswaar op hetzelfde moment de bron en een deel van haar manifestaties, maar hoeft de bron niet rechtstreeks de manifestaties te besturen. Er hoeft niet een sturende invloed van de bron uit te gaan naar een of meer van de niveaus die zij gemanifesteerd heeft. Het woord 'besturen' heeft een inhoud die past bij het menselijk denkniveau. Het veronderstelt een actieve betrokkenheid bij iets dat binnen of buiten ons gelegen is. Zoiets kunnen we tamelijk goed definiëren, maar de relatie tussen de kosmische bron en haar schepping kan wel van een heel andere rangorde zijn die wij niet kunnen begrijpen.

Kan het zijn dat het kosmische het bestaande hergroepeert zonder er iets aan toe te voegen, of schept het alle dingen uit het niets, of schept het een bepaald aantal dingen die zelf verder nieuwe combinaties vor-

men? Maar, als het universum het bestaande hergroepeert, waar is dat dan vandaan gekomen? Als het universum daarentegen dingen werkelijk schept, doet het dan uit het 'niets' 'iets' voortkomen? Dan moet er buiten het universum, dus buiten de opperste scheppende macht, nog iets zijn dat de substantie of niet-substantie kan leveren waaruit iets geschapen kan worden dat niet in het universum zelf aanwezig is. Een term als 'het alomvattende kosmische' wordt dan onmogelijk; het universum zou opnieuw gedefinieerd moeten worden. Doch dan moet weer een andere, alomvattende, scheppende entiteit worden bedacht. Als wij iets van het bestaande kennen, is dat omdat de natuur, waarvan wij deel uitmaken, en de kracht die haar schept of emaneert, één zijn. Kennis van de ongedeelde bron zelf, lijkt een inherente onmogelijkheid te zijn.

24. Kosmische missie vervuld

Onlangs kreeg ik van iemand het boek 'Cosmic Mission Fulfilled' (Kosmische Missie Vervuld) te leen, dat geschreven is door de vroegere Imperator van de Rozekruisers Orde A.M.O.R.C., Ralph Lewis, de zoon van de eerdere Imperator Harvey Spencer Lewis. Ik kende het bestaan van het boek al zo lang als ik lid ben van A.M.O.R.C., maar ik had het nog nooit gelezen. Op de een of andere manier voelde ik, dat ik het moest gaan lezen als huldeblijk aan Harvey Lewis, een illustere man, die een enorme invloed heeft gehad op de voortzetting van de Rozekruiserstraditie in de westerse wereld. Ik ben blij dat ik het gelezen heb, en kan iedereen aanraden het ook te doen.

Ik wist dat Harvey Lewis vele moeilijkheden heeft moeten doorstaan. Hij werd van vele kanten aangevallen, en naast zijn inspanningen om het gedachtegoed van de Orde - die door een periode van ondergrondse activiteit was gegaan - bovengronds te vestigen in de Verenigde Staten, en later in Europa, moest hij veel energie steken in het bestrijden van allerlei duistere krachten die hem en de Orde het werken onmogelijk trachtten te maken. Maar dat het zo'n zware opgave was als door zijn zoon beschreven, had ik nooit kunnen denken. Hier is werkelijk een kosmische strijd gevoerd. Harvey Lewis heeft een karaktervastheid getoond die je ook wel aantreft in wetenschappelijke en technische kringen (afgezien van het feit dat hij ook op die terreinen opmerkelijk werk heeft verricht).

Lewis' werk vond gaandeweg uitbreiding, hoewel hij constant gedwarsboomd werd. Het had dus allemaal veel sneller kunnen gaan, als niet een van de allereerste door hem benoemde leden van de Opperste Raad er met de kas vandoor was gegaan; of als de Orde niet verdacht en voor de rechter gedaagd was geworden wegens oorlogszuchtige sympathieën, enkel en alleen omdat er in een Amerikaanse haven een vijandig schip aan de ketting gelegd was dat rampzalig genoeg de 'Imperator' heette, waardoor ten onrechte een link tussen de vijand en A.M.O.R.C. gelegd werd; of als niet enkele leden van het eerste uur zich van de Orde hadden afgescheiden, en via waarheden, onwaarheden, halve waarheden en verdraaide waarheden A.M.O.R.C. beticht hadden van al het slechte dat denkbaar is. Door het boek van de heer Ralph Lewis werd mij ook duidelijk waarom het Imperatorschap in die tijd van zijn vader op hem, als zoon, was overgedragen. Verre van dat het een familiekliek was, blijkt uit de hele geschiedenis dat er een zeer duidelijke en acceptabele reden voor deze interne overdracht van het hoge ambt is geweest.

Er zit nog een geheel andere kant aan het levensverhaal van Harvey Lewis. Je ziet er aan, dat een esoterische school niet op een heel ijle en mystieke wijze tot stand hoeft te komen. We vinden het misschien niet goed voorstelbaar, dat bij de oprichting van zo'n school mensen betrokken zijn geweest, met al hun feilen en falen. Die gedachte lijkt profanerend. Een esoterische school moet liefst iets hebben van een uit de hemel neergedaalde entiteit, waarvan wij vervolgens lid worden. Maar als we het leven van Harvey Lewis bestuderen, dan zien we de worstelingen van iemand die met een bijna onmogelijk uit te voeren opdracht, hem gegeven door de Oude Rozekruisers uit Frankrijk, aan de slag is gegaan. Er zijn persoonlijkheden van het hoogste niveau die voor minder zijn afgehaakt. De taak van Lewis was gigantisch, want het lijkt er wel op dat hij de opdracht heeft gekregen om niets minder dan een nieuwe wereld te scheppen. Hij was als een kaars die aan twee kanten tegelijk brandde: het heeft tot zijn zeer vroege dood geleid.

Ondanks de profane worstelingen van de begintijd in Amerika, waar alles draaide om geldgebrek, improvisatie, het verhuizen van de ene naar de andere locatie, het verlies van geld, het verliezen van leden, de crisistijd, en rechtszaken om tegenstanders van het lijf te houden, daagt het ons, dat achter al deze aardse inspanningen een patroon zit van kosmische omvang. De inspiratie straalt door alle belemmeringen heen. Het accentueert daarmee nog beter de enorme en geheimzinnige samenhang tussen het kosmische en de profane wereld dan mogelijk zou zijn geweest als A.M.O.R.C. als esoterische school

er inderdaad altijd 'gewoon' geweest zou zijn, en iemand zich er alleen maar bij had hoeven aansluiten. Het boek geeft er een goed beeld van waar het binnen A.M.O.R.C. allemaal om draait, en wat zij voor iemand zou kunnen betekenen. Het maakt ook duidelijk dat er altijd krachten in de wereld zijn die ons kunnen inspireren. Het bouwwerk dat Harvey Lewis voor die krachten heeft opgericht, is nu de verantwoordelijkheid van zijn opvolgers. Hij was er altijd van overtuigd dat fakkeldragers na hem zijn werk zouden voortzetten. En ook hierin heeft hij gelijk gehad.

25. Weten en geloven

Aan het begin van onze studie vernemen wij, als mystieke leerlingen, dat wij de oude standpunten die wij meedragen tijdelijk opzij moet zetten. Wij hoeven niet alles overboord te gooien, of waardeloos te vinden wat wij als waardevol hebben leren kennen. Wij leren welke methoden de mystiek toepast, om zo te komen tot kennis die op ervaring gebaseerd is. Het gaat ons niet meer om het op gezag aannemen van wat een ander als werkelijkheid ziet, maar om het weten, dat van binnenuit komt. Als wij die weg bewandelen, leren wij verstaan of dat wat wij thuis, op school of elders geleerd hebben, op de juiste principes gebaseerd is. Ook leren wij onderscheid te maken tussen wat op voorhand - op gezag - wordt aangenomen en dat wat afkomstig is van de innerlijke meester. Een veel gehoorde opmerking van zoekers op het pad is, dat zij geleerd hebben dat de mens niet alles kan weten, en dat hij daarom tevreden zou moeten zijn met vraagtekens en veel dingen in geloof zou moeten aanvaarden. Laten we deze belangrijke tweeledige opvatting eens analyseren.

Het eerste punt stelt, dat de leerling niet alles kan weten. Hij heeft deze opvatting van anderen geleerd. Hij is met mensen in aanraking gekomen die hem kennis hebben bijgebracht en hem tegelijk verteld hebben dat deze kennis onvolledig is. Ondanks deze vermaning is het voor hem niet gemakkelijk om te onthouden dat de kennis die hij opbouwt inderdaad beperkt is en niet onder alle omstandigheden dezelfde waarde behoudt. Dat is een probleem voor opvoeders van kinderen. Het kind weet aanvankelijk nergens iets vanaf. Wat de volwassene weet, is daarentegen beperkt. Elke keer als hij het kind iets bijbrengt, zou hij dat onder voorbehoud moeten doen. Maar hij kan moeilijk bij elke over te brengen wetenswaardigheid of levenswijsheid restricties inbouwen. Geen enkele mededeling zou dan nog uitkomen boven het niveau van een slag in de lucht.

Ouders beperken zich daarom tot het zo nu en dan plaatsen van een algemene opmerking over de betrekkelijkheid van het menselijk denkvermogen, van het geheugen en van kennis. Zij brengen ondertussen het merendeel van hun kennis over alsof deze vaststaat. Daardoor kan hun kind niet anders doen dan alle aangereikte kennis voorlopig maar voor waar aannemen, tot mocht blijken dat een deel ervan niet (meer) geldig is. Kinderen komen als een onbeschreven blad op de wereld, afgezien van de ervaringen die zij meenemen uit vorige levens en die deel uitmaken van hun persoonlijkheid. De eerste figuren die op het onbeschreven blad worden getekend in de vorm van persoonlijke verzorging en opvoedkundige lessen, laten een diepe indruk achter.

Als wij opgroeien, zorgt de menselijke drang naar zekerheid ervoor dat we telkens teruggrijpen op die eerste lessen. Er is immers geen ander toetsingsmateriaal waartegen wij onze telkens vernieuwde impulsen kunnen afzetten om te bepalen wat voor ons geëigend is of niet. Zeker is, dat onze allereerste confrontaties met de werkelijkheid de neiging aankweken om datgene te verwerpen of wantrouwend te bekijken wat niet met onze eerstverworven indrukken overeenstemt, ongeacht of de nieuw verkregen informatie juist of onjuist is. We hechten aan onze oudste indrukken. Nieuwe informatie, die van feilbare mensen afkomstig is, wordt door ons gezeefd door haar te vergelijken met informatie die we eveneens via feilbare mensen verkrijgen. Het hangt van onze innerlijke verlichting af, in hoeverre we de waarheid van een nieuw gegeven open kunnen beoordelen.

De indrukken uit onze vroegste jeugd moesten wij aanvaarden zoals ze tot ons kwamen. We hadden daarbij geen andere keuze dan die welke door ons toenmalige bewustzijn werd voorgeschreven. De eerste beginselen aanvaardden wij op basis van goed vertrouwen in ouders en leraren. Vertrouwen heeft echter een tegenpool, namelijk argeloosheid of naïviteit. Daarvoor dienen we op onze hoede te zijn. Wat wij van anderen geleerd hebben, kan wel waardevol zijn, maar we zullen het nooit volledig begrijpen of vertrouwen als we het niet door eigen onderzoek bevestigd hebben. Dat de mens niet alles kan weten, lijkt vol-

strekt juist te zijn. Kennis kan niet begrensd worden. Ze is niet iets wat in een afgepaste hoeveelheid in een doosje valt op te bergen. Het ontwikkelt zich in een dialectisch proces, als het resultaat van gegevens die op steeds nieuwe wijze bijeengevoegd worden.

Dit hoeft ons niet te verleiden tot de stellingname dat wij daarom niets weten, of dat het verlangen naar uitbreiding van kennis verwerpelijk is. Het voortdurend zoeken naar meer kennis en wijsheid helpt ons beter te functioneren. Niet alle vraagtekens worden opgelost, maar als we vinden dat we met onkunde tevreden moeten zijn, volgen we de raad van buitenstaanders op en niet de raad die het hoger zelf ons wellicht verschaft.

Het tweede punt van de zienswijze die we in het begin aanhaalden, had te maken met geloof. Het uitgangspunt dat we sommige dingen maar moeten geloven, snijdt de weg naar kennis af. In de praktijk moeten we veel dingen aannemen omdat we niet alles op waarheid kunnen controleren. De meeste kranteberichten zullen we noodgedwongen voor waar aannemen, omdat we ze niet allemaal kunnen verifiëren. Voor het vaststellen of iets al of niet waar is, moet dit geen uitgangspunt zijn. Geloof betekent dat ons eigen onderzoek niet ver genoeg is voortgeschreden of kan voortschrijden. Via rede en intuïtie moet onderzoek tot conclusies leiden en tot kennis en wijsheid. Door een tijdelijk gebrek aan informatie kunnen we blijven steken op de doodlopende weg van het geloof. Deze weg moet weer verlaten worden. De mystiek leert ons dat wij niets moeten aannemen op gezag. Kennis die van buiten tot ons komt, is twijfelachtig zolang ze niet innerlijk wordt bevestigd. Dat geldt evengoed voor minder profane, voor mystieke leringen. Alleen het hoger zelf wijst de weg naar authentieke kennis. Het paradoxale is dat de leerling eerst op gezag moet aannemen (geloven) dat dit binnen de mystiek de juiste weg zal blijken te zijn.

Wij kennen drie manieren om over de realiteit te spreken. We zeggen dat we iets weten, iets niet weten, of ergens in geloven. Wanneer wij in iets geloven en daarmee in feite bedoelen te zeggen dat wij het niet weten en maar aannemen dat het misschien zus of zo is, laten wij de mogelijkheid open dat de werkelijkheid anders is. Wanneer wij geloof gebruiken om de juistheid van andermans leringen te toetsen, gebruiken wij het verkeerde instrument. Geloof is een (on)voorwaardelijke acceptatie van iets wat we niet direct op waarheid kunnen beoordelen (berichtgeving in de krant, theologische stellingnames). Maar geloof kan nooit een geldig argument zijn om iets te aanvaarden of af te wijzen. Sommige mensen verwarren geloof met kennis. Zij zeggen dat ze iets niet zo maar geloven, maar het van binnen ervaren. Als ze daarin gelijk hebben, spreken ze over innerlijke kennis, wat iets anders is dan dat zij ergens simpelweg geloof aan hechten.

Wat wij werkelijkheid noemen, kan alleen door onderzoek worden getoetst. Wanneer wij de waarheden van het leven op gezag aannemen, moeten wij - als wij consequent zijn - ook het geloof van een ander erkennen. Is er een verschil in opvatting, dan blijkt er eens te meer uit dat de waarheid vele gezichten kent. Als wij ons afvragen of ons geloof ons in strijd brengt met wat de mystiek leert, kunnen wij ons hoger zelf raadplegen. Dit zal ons vertellen of ons geloof kennis is. Zo ja, dan zal die geen verwijdering brengen van de mystiek. Is ons geloof niets anders dan het aannemen op gezag, dan moeten wij kiezen voor onwetendheid of kennis. Daarom is het belangrijk te weten waarom wij aan bepaalde standpunten vasthouden, bijvoorbeeld omdat ze ons zijn bijgebracht door mensen aan wier oordeel wij hechten, of omdat wij geen alternatief hebben. Wij zullen hierdoor tot waarheid komen, maar... het zal ònze waarheid zijn.

26. Het respecteren van symbolen

Symbolen kunnen hun oorspronkelijke betekenis verliezen, waardoor men die na lange tijd niet meer herkent. Hun karakter verschuift van een stoffelijke naar een psychische, of van een psychische naar een stoffelijke functie. Soms blijven ze hun oorspronkelijke, psychische of stoffelijke functie houden, maar verandert die van aard. Het symbool, waarin een deel van de menselijke ervaring is opgeslagen, heeft niet altijd een diepgaande betekenis. In een tekening, een beeld, een mythe of een ritueel kunnen oppervlakkige of gewone gevoelens een plaats vinden, naast sterkere emoties als ontsteltenis, vreugde of verdriet. Niet alleen gevoelens en emoties worden in symbolen uitgedrukt. Ook diepere zieleroerselen (psychische en archetypische beelden) en sterke uiterlijke, zintuiglijke impulsen volgen deze weg. Het begint ermee dat we ze ons bewust worden. Dan brengen wij ze naar buiten en leggen ze vast in een symbool. Ze zijn dan in een vorm vastgelegd die wij beheersen. Voorwaarde is dat we een geschikte manier vinden om de indrukken te vertalen. Daarna wordt het symbool via de weg van de beschouwing weer in ons bewustzijn opgenomen. Daarmee is de cyclus voltooid van bewustwording, expressie, transformatie en reflectie.

Het uit onze persoon losmaken van ervaringen, het verplaatsen van wat we innerlijk hebben waargenomen naar de buitenwereld (de wereld van de noodzakelijk symbolische uitdrukking), wordt gevolgd door de behoefte of de noodzaak om alles weer in ons op te nemen, te integreren en een betekenisvolle plaats in het leven te geven. Maar naar het oorspronkelijke uitgangspunt keren wij niet terug. Reflectie brengt namelijk wel inzicht, maar die vertakt zich tot nieuwe impulsen, wat weer tot andere symbolen leidt. De moderne mens is het symbolische, rituele en mythische denken niet ontgroeid. Kwesties die een diepe, symbolische achtergrond hebben, worden als de gewoonste zaak van de wereld afgedaan, omdat ze een ingeworteld bestanddeel van onze cultuur zijn geworden.

In vele situaties houden wij rekening met bestaande symbolische gebruiken, tenzij wij naar algemene maatstaven ongeciviliseerde, dus ontraditionele mensen zijn. Want een kenmerk van beschaving lijkt te zijn, dat wij een algemeen besef hebben van bepaalde normen en waarden die vanuit het verleden in de geest wortelen en in ere worden gehouden, ook al herkennen wij hun bron niet altijd meer en doen ze zich versluierd aan ons voor. Een tweede kenmerk van beschaving is het vermogen om normen, waarden en andere culturele verworvenheden, zoals symbolen of verhalen over de menselijke geschiedenis, te toetsen aan hun onmisbaarheid op stoffelijk, spiritueel en ethisch niveau. De werkelijkheid zelf, dus de feitelijke toedracht van gebeurtenissen die ons vanuit het verleden bereiken, lijkt daarmee ondergeschikt te kunnen zijn aan een hoger doel, zoals het ontwikkelen van wetgeving (ethisch niveau), het ondergaan van de schoonheid die in reflectie ligt (spiritueel niveau), of het uitroeien van honger door het ontwikkelen van de landbouwwetenschap (stoffelijk niveau). Reflectie alleen zou ons te veel beperken en is het doel niet, evenmin als de droge studie van feiten dat is. Het bestuderen van de feiten vormt samen met het inzicht dat wij ons door onderzoek, afweging en herwaardering eigen maken, een eenheid. Het is de eenheid van het menselijk bewustzijn dat antwoorden tracht te ontvangen op vragen die het zelf schept.

Is het juist om een symbool te respecteren, het te ontzien en te verdedigen, hoewel het voor ons toch alleen maar een bepaalde gevoelswaarde heeft? Doen we er verstandig aan, respect te hebben voor wat in feite uit stoffelijke elementen bestaat? Om deze vraag te beantwoorden moeten we ontleden wat een symbool is, of het eerbiedigen ervan in principe verkeerd is en wat de waarde van een symbool is. In ons leven zijn symbolen niet meer weg te denken. Ze zijn nodig om tot op de eenvoudigste terreinen communicatie tot stand te brengen. Men zou chemische stoffen symbolen kunnen noemen, omdat ze iets aan hun omgeving meedelen. Het symbool lijkt de enige manier om tot communicatie te komen. Het wordt als wiskundig communicatiemiddel gebruikt en heeft ook niet wiskundige vormen. Om informatie over te dragen, wordt immers ook het gesprek of een gebaar, een woord of een beeld gebruikt. Er is geen wezenlijk verschil tussen een symbool in de vorm van een voorwerp, een gesprek, een gebaar of een handeling

die te kennen geeft dat wij een gedachte proberen weer te geven. Een getekend voorwerp is de afspiegeling van een realiteit in de geest, en de afspiegeling zelf is ook weer een realiteit. Het maakt niet uit of we een stoel tekenen of een huis, een cirkel of een roos. In alle gevallen is het getekende voorwerp een sleutel op het slot van ons geheugen.

Op het moment dat we de tekening van een stoel zien, gaan we na of iets dergelijks al in het geheugen voorkomt. Dit gebeurt automatisch. Onze wilskracht heeft hierop nauwelijks enige invloed. Is in het geheugen inderdaad iets aanwezig wat overeenkomsten heeft met de getekende stoel, dan weten we hoe we die kunnen plaatsen. Een soortgelijk voorwerp is bestemd om op te zitten, het kan verplaatst worden en is in veel gevallen van hout gemaakt. De tekening geeft iets weer dat wij verder op elk moment van de dag in concreto kunnen tegenkomen. Iets bestaat pas voor ons als het in ons bewustzijn gerealiseerd is. Zowel de stoel als de tekening ervan is pas een realiteit zodra we ons van hun werkelijkheid bewust zijn. De stoel van hout die wij doorgaans de enige en echte noemen, is net zo goed of net zo min een symbool of een werkelijkheid als de tekening van de stoel.

Symbolen bezigen wij ook in persoonlijke contacten en leiden daar tot begrip of verwarring. Wanneer wij met iemand contact willen leggen, dan kunnen we dit uiten door vriendelijk te zijn. De ander kan daaruit een verkeerde conclusie trekken, want vriendelijk gedrag is niet per se een afgeleide van onze werkelijke gedachten. Uit berekening kunnen we de schijn ophouden dat we vriendelijk zijn. Gedrag stemt dus niet altijd overeen met onze gedachten. Het geeft ons innerlijk denken weer zoals het is, of het is er de camouflage van, als wij anders handelen dan wij denken. Vriendelijkheid is een symbool waarmee wij de ander een bepaalde impressie willen geven. Maar aan de buitenkant kan men niet zien wat onze werkelijke gedachten zijn. Tegelijk kunnen wij zonder symbolen iemand niet duidelijk maken hoe we over hem denken, of welke indruk wij wensen te maken. Zelfs als we ons zouden uitputten in woorden, zouden we nog van symbolen gebruik moeten maken. Het zijn middelen waaruit men een boodschap kan afleiden.

Gedachten zijn ongrijpbare eenheden. Willen wij er een ander deelgenoot van maken, dan moeten ze kristalliseren in begrijpelijke symboliek, zoals een woord, een gebaar, een afbeelding of een kunstuiting, dus in een vorm die herkenbaar is. Woorden en gebaren zijn - net als tekeningen - produkten of afgeleiden van ons bewustzijn. Het komt voor, dat communicatie zonder zichtbaar symbool plaatsvindt en rechtstreeks van bewustzijn tot bewustzijn gaat. We kennen het empathische en non-verbale contact, en natuurlijk zijn er nog de verschijnselen telepathie, helderziendheid, helderhorendheid. Diepgaande analyse zou ons tot de conclusie kunnen brengen dat ook dan symbolen worden gebruikt. Communicatie vindt, zoals we gezien hebben, via symbolen plaats. Ze geven uitdrukking aan stoffelijke of psychische waarheden. Bepaalde vormen van symboliek, zoals de taal, herkennen we al bijna niet meer als zodanig. Toch is ook taal symbolisch gereedschap. Hiermee hebben we een aantal aspecten van de aard van symboliek aangegeven. Zij vormt de communicatie wanneer we met elkaar omgaan of contact leggen met de geestelijke wereld.

Wij komen nu dichter bij de beantwoording van de vraag of het vereren van symbolen juist is. Symboliek heeft een uitwerking op het bewustzijn. Het positieve zowel als het negatieve dringt zich aan ons bewustzijn op via de symbolen waarin het zich moet uitdrukken. Wat wij respecteren, is met symboliek verweven. Omdat symbolen een uitdrukking zijn van hogere of lagere begrippen, is ons respect voor een symbool niets anders dan het respect voor een idee. De stoffelijke en psychische wereld zijn ons bekend in de gestalten, ofwel de symbolen, waarin ze weerspiegeld worden. Een object dat we respecteren omdat het het hoogst bereikbare in de mens verzinnebeeldt, is van dat ideaal het symbool. Daardoor vormt het de uitdrukking van haar evenbeeld op het onzichtbare gebied en is het de sleutel tot dat authentieke evenbeeld. Een stoffelijk of mentaal symbool kan een voertuig zijn naar de rechtstreekse ervaring van een

mentaal idee. Dat zien we aan de werking van de I Tjing, de kabbala, de tarot en de astrologie. Het respecteren van een symbool (het voertuig naar het rechtstreeks ervaren van een geestelijke waarde, het voertuig naar direct bewustzijn) is schadelijk wanneer dat symbool zijn functie als voertuig verliest door de wijze waarop het gerespecteerd wordt, en aangezien wordt voor dat wat het behoort te representeren. Het treedt dan in de plaats van de geestelijke waarde, of het geeft iets negatiefs weer en bepaalt onze gedachten overeenkomstig negatief.

Onze menselijke geest kan een beeld verbinden aan een ander beeld. Dat doen we via associatie, die bepaald wordt door de achtergrond en opvoeding die we genoten hebben, en door onze opleiding. Onze bewuste wilsinspanning kan aan die associaties richting geven. Dit is een soort Kunst die wij in de mystiek leren. Wij zijn misschien gewend aan het denkbeeld dat een driehoek bepaalde kosmische wetten vertegenwoordigt. Dankzij dit denkbeeld kunnen wij ons bewust zijn van processen die ons in ons leven goed kunnen helpen. Het bewust zoeken naar associaties die ons op het mystieke pad van dienst zijn, heeft veel betekenis. Dit gezegd hebbend, is het mogelijk om aan bijvoorbeeld begrippen als de draak of mythische persoonlijkheden een willekeurige betekenis te hechten. Het punt is echter, dat wanneer wij een eenvoudig symbool hebben, wij er een betekenis aan kunnen geven die uit onszelf stamt en die coherent is. Maar wanneer iemand anders voordien dit symbool al uitgewerkt heeft, kunnen we er moeite mee hebben om onze eigen interpretaties aan dat reeds uitgewerkte idee te geven. Want de ontwerper ervan kan de betekenis ervan al zodanig beperkt hebben, dat wij er nauwelijks nog naar eigen keuze van kunnen afwijken.

Een entiteit krijgt dankzij ons een symbolische functie. Als het symbool een voertuig is van positieve waarden, kan misbruik ervan het niet krachteloos maken. Alleen degenen die misbruik maken, verliezen kracht. Het leven heeft lichte en donkere aspecten. Aan ons de keus om het lichte aspect tot inspiratiebron te kiezen. Wie een symbool hoogacht omdat het het beste vertegenwoordigt wat de mens bekend is, komt ermee in wisselwerking en in harmonie. Wie zijn achting alleen met woorden bewijst en een handelwijze laat zien die rechtstreeks in tegenspraak is met de positieve inhoud van het symbool, misbruikt het. Iets onwaars wordt dan voor het ware gehouden, of het ware wordt benaderd alsof het onwaar is. Wij kunnen ons door positieve symbolen laten inspireren en uitvoeren wat bij hun betekenis hoort. Dan doen we recht aan hun bedoeling en zijn we ermee in harmonie.

"Verwar de vinger die naar de maan wijst
niet met de maan zelf."

Moela Nasroeddin

27. Meditatie, contemplatie, concentratie

De zichtbare en onzichtbare aspecten van de natuur worden geregeerd door de zogenaamde wet van de driehoek. Deze wet is een metafoor voor de vaststelling dat het bestaande drie kenmerken heeft: het is het resultaat, de manifestatie (1) van de samenkomst van het actieve of scheppende (2), met het receptieve of ontvankelijke (3). Zij vormen de drie punten van de driehoek. Hoe ziet de mysticus deze krachten? De scheppende kracht is de sterke, dominerende energie. De ontvangende kracht heeft een ander trillingsgetal en zou een ontvankelijke energie genoemd kunnen worden. De vergelijking blijft betrekkelijk. Er is geen sprake van dat er enerzijds een kracht is die zich dominant opstelt met aan de andere kant een toegeeflijke, inschikkelijke kracht. Het is niet te vergelijken met de manier waarop mensen zich wederzijds opstellen: op basis van gelijkwaardigheid of in een onevenwichtige machtsverhouding. De aantrekking of afstoting van krachten in de natuur heeft geen morele of ethische basis. Het gaat niet om menselijke begrippen als gelijkwaardigheid; eerder om gradaties van gelijke geaardheid en onderlinge afhankelijkheid.

Het scheppende en ontvangende hebben beide iets met elkaar gemeen; anders kunnen zij niet wederzijds worden aangetrokken of elkaar aanvullen. Ze zijn niet uitsluitend scheppend of ontvangend. De scheppende kracht zou de stuwkracht genoemd kunnen worden. Zij is in haar toepassing beperkt en in de beperking vinden wij dat, wat normaal gesproken het ondergeschikte wordt toegedacht. Het ontvangende, vaak ondergeschikt geachte principe, is in haar ontvankelijkheid omvangrijk, onbeperkt. De ongebreideldheid die bij die ontvankelijkheid behoort, is een aspect dat wij ook wel onder het scheppende principe rangschikken. De ontvangende kracht is niet de negatieve kant van een energie, maar de tegenhanger van een dominerende energie.

Over de ogenschijnlijke sterkte van het scheppende, en de ogenschijnlijke zwakte van het ontvangende principe, onthult I Tjing: "Het zwakke is boven, het sterke onder; daardoor trekken hun krachten elkaar aan, zodat ze zich verenigen. Dat brengt welslagen." (Hexagram 31, de Inwerking.) Het zwakke is ontvangend, vaak ondergeschikt gedacht aan het sterke scheppende, dat overheersend is. I Tjing plaatst echter het zwakke boven en het sterke onder. Het sterke, scheppende principe geeft zich over en laat zich gewillig door het ontvangende principe opnemen. Omgekeerd is het zwakke, ontvangende in die zin actief dat het de binnenstromende kracht niet meer laat ontsnappen, en er samen een manifestatie mee tot stand brengt. Alleen het ontvangende principe belichamen, staat gelijk aan het aannemen van een goedwillende, berustende houding. Alleen het scheppende principe aannemen, betekent rusteloze activiteit. In ons wezen zijn beide aspecten gecombineerd. De inspanning om innerlijk te groeien, komt tot uitdrukking binnen ons bewustzijn, dat als een ontvanger kan worden aangemerkt. Voordat wij creatief worden, hebben wij onszelf eerst in een ontvangende kracht getransformeerd.

Het scheppende en het ontvangende zijn zeer verwant. Hun samenspel kan opgeroepen en in stand worden gehouden. Zo blijft ons sympathisch zenuwstelsel openstaan voor de instromende, scheppende kracht. Op die wijze zijn wij het ontvangende principe geworden en brengen we tot uitdrukking dat wij instrumenten willen zijn waarvan de scheppende krachten gebruik kunnen maken.

In het symbolische verhaal uit de zeventiende eeuw over het Alchemistisch Huwelijk van Christian Rosencreuz, gaat de hoofdfiguur op pelgrimage, opgeroepen om te verschijnen op een belangrijke, koninklijke bruiloft. Als hij bij een driesprong komt en wil uitrusten om te overdenken welk pad hij zal kiezen, wordt hij afgeleid door een raaf. Deze raaf probeert een duif die door Rosencreuz gevoederd is, van zijn brood te beroven. Rosencreuz holt de raaf achterna en verjaagt haar, maar ongemerkt heeft hij daarbij reeds een van de drie paden betreden. In zijn argeloosheid is hij op het pad terechtgekomen vanwaar, zo werd hem eerder bekend gemaakt, op straffe des doods geen terugkeer mogelijk is. Het dilemma welk pad te kiezen, werd hem ontnomen doordat hij op zijn werk geconcentreerd was. Het probleem werd

voor hem opgelost doordat hij zijn gedachten stilzette en leeg was.

De mysticus die het raadsel van het Scheikundig Huwelijk tracht te doorgronden, staat voor de diepgaande beelden van de alchimie, de goddelijke Kunst. Indien hij het leven ten volle leeft, herkent hij de processen in zichzelf en begrijpt hij ook waarom het boek waarin de gebeurtenis is opgetekend, toevallig de vitale laatste bladzijden mist. Op vele wijzen is verwoord dat de laatste fase van elk werk leegte moet zijn. In de bijbel spreekt het boek Genesis van zes scheppingsdagen en een zevende rustdag. Toen Gods energie was geëmaneerd, waren er symbolisch zes dagen verstreken. Op de zevende dag gebeurde er niets. Hier zien wij dat de wet van het creëren is behandeld op het hoogst mogelijke niveau. De zevende dag, de rustdag, staat gelijk aan meditatie, volgend op concentratie. We kennen dit uit het mystieke werk van nabij. De zes dagen zijn een schijnbaar volledige scheppingsgebeurtenis; het verstrijken van de zevende, symbolische dag, is schijnbaar het nietsdoen. Toch is de creatie pas voltooid door de combinatie van zes dagen met een zevende dag. Alleen de combinatie van concentratie en meditatie (het loslaten, de leegte) schept een nieuwe situatie. Meditatie is daarom slechts in relatieve zin het nietsdoen.

I Tjing zegt het als volgt: "Alle bewegingen voltrekken zich in zes etappes. De zevende etappe brengt dan de terugkeer. Zo komt in de zevende maand na de zomerzonnewende (waarna het jaar bergafwaarts gaat) de winterzonnewende; evenzo komt in het zevende dubbele uur na zonsondergang de zonsopgang. Daarom is de zeven het getal van het jonge licht, die ontstaat doordat de zes, het getal van de grote duisternis, met één vermeerderd wordt. Daarmee komt er beweging in de stilstand." (Hexagram 24, de Terugkeer.) We kunnen dit vergelijken met de handelingen van een slingeraar. Hij draait zijn slinger vele malen in het rond om deze gang te geven. Dan laat hij zijn arm in één stand staan terwijl hij de steen laat ontsnappen. Het beoogde resultaat volgt na enige tijd. Het ronddraaien van de slinger is de concentratie. Ogenschijnlijk wordt dit werk tenietgedaan door de daaropvolgende stilstand van de arm. Niettemin is de eerste handeling in combinatie met de tweede nodig om het derde punt te bereiken: het resultaat, ofwel de kristallisatie van de voorbereiding.

De voorbereiding op een eindtoestand vormt reeds de aanloop naar de realisatie daarvan. De stilstand van de arm is de meditatie, hier dus ook: het loslaten. Het slingeren is gelijk aan de scheppingsfase van zes dagen. Het stilhouden van de arm is de zevende dag. Het treffen van de steen op het doel is de voleinding, de volledige schepping. Het handelen en het niet-handelen, in welk laatste begrip een vorm van handelen is weergegeven, maakt de natuur volledig. In het mystieke werk bereiken wij ons doel door een steeds verdergaande inspanning. De samengebalde kracht moet echter een kans tot expressie krijgen. De stilstaande hand van de slingeraar is een vingerwijzing dat wij na het werken moeten rusten, teneinde creatief te kunnen zijn. Deze dingen zijn een. Scholing leidt tot groei en ontplooiing, maar niet door voortdurend actief te zijn. Hoe verder het onderricht gaat, des te meer blijkt dat ontwikkeling niet alleen via mystieke lessen, breinwerkzaamheid en mentale inspanning tot stand gebracht wordt. Op een bepaald ogenblik ervaren we dat ze ons tot een zeker niveau hebben opgetild en dat we ze dan moeten loslaten.

Vooral uit het werk dat wij als mystieke neofieten verrichten, blijkt dat alles met actie begint (de zes dagen) en met loslaten, overgave en stilte eindigt (de zevende dag). Pas dan is ons werk voltooid en worden wij een cirkel, in staat aan ons doel te beantwoorden. Wij beginnen met een grote krachtproef, alsof we een stilstaande auto opduwen. Na een moeilijke beginperiode krijgt het voertuig, dat wij zelf zijn, vaart. Onze innerlijke krachtbron neemt het voortbewegen over, steeds gevoed door de brandstof die de vorm heeft van lesstof. De leringen worden minder belangrijk dan hun uitwerking, die steeds subtieler wordt. Omdat het mystieke scheppingswerk in moeilijkheidsgraad door niets wordt overtroffen, is het verstandig dat wij ons vooral aan het streven wijden en ons het hoofd nog niet breken over het doel dat wij daarmee dienen. Al lijkt dat ook de omgekeerde wereld.

Leegte en activiteit wisselen elkaar af. Na inspanning volgt ontspanning. Dan vervluchtigt alles. Een geschikte tijd om dit te doorleven, is het holst van de nacht. Als we luisteren, voelen we de leegte, de stilte. Het is aardedonker. De dag daarvoor was een onstuimige wereld in beweging die nu door de bevrijdende sluier van de slaap is toegedekt. Morgen zal het weer net zo zijn. De hele aarde lijkt te mediteren. Vervlogen zijn de zorgen en worstelingen die ons overdag bezighouden. Op dat moment van stilte lijken ze onwezenlijk. Misschien horen wij ons hart of een heel subtiele toon in onze oren. We zijn stil en luisteren, want op dat moment waken wij onder de slapenden. We ervaren vrede. De herinnering keert terug aan vroeger en voor een moment zijn we weer kind.

Uit vele bronnen weten we, dat stilte en leegte voorafgaan aan vervulling. Bijna alle scheppingsverhalen spreken over een tijd waarin de leegte het enige was dat bestond. Leegte is ook meditatie. Een volmaakte leegheid in het wezen is de voorbereiding tot het ontvangen van inspiratie en vrede. Een behoorlijk begrip van het nut van leegte bij het mystieke werk is elementair. Veelal begint een bespreking van meditatie met het aanleren van ademhalingsoefeningen, het bijbrengen van de juiste houding en het wijzen op de noodzakelijke leegte. Het is de inleiding tot het doel van meditatie: het leren kennen van het zelf. Achtereenvolgens worden dan de eigenschappen van het fysieke lichaam behandeld, de meditatietechniek (waarvan het bereiken van leegte een onderdeel is) en het doel van de meditatie.

Van het belangrijkste onderdeel van de techniek, de leegte, horen wij doorgaans niet meer dan dat ze onontbeerlijk is voor het bereiken van de juiste afstemming. Wat het is om leegte te bereiken, in hoeverre men leeg moet of kan zijn, komt dikwijls niet goed uit de verf. Vandaar dat het nuttig is om te kijken naar het effect dat leegte op onze werkzaamheden heeft. Als duidelijk is wat leegte betekent, weten we welk deel van ons wezen leeg wordt. Leegte, zo wordt algemeen verklaard, wijst op het ontbreken van iets. Toch bestaat ze in deze zin niet. Een plek in de natuur kan leeg zijn, maar daarmee is er nog niet het 'niets'. Het niets heeft geen zelfstandig bestaan, het is zelfs niet het niet-bestaan. Wat is leegte dan? Moeten wij leegte scheppen, realiseren of ons inbeelden? We kunnen ons bewustzijn in een staat brengen waarin het niets anders ervaart dan leegte. Dat wil niet zeggen dat leegte actueel is, bestaan heeft. Volkomen leegte realiseren in het bewustzijn is ook niet de bedoeling, want wanneer wij die zo volkomen willen maken dat wij van alles zijn afgeschermd, kunnen we ook gedachten van een hogere orde niet binnenlaten.

Ons vermogen tot het realiseren van een bepaalde leegte is beperkt, maar als gewone indrukken uit het bewustzijn gebannen worden, kan het indrukken van een hoger gehalte opnemen. Dat is de bedoeling van meditatie. Wij zullen niet geheel leeg willen zijn, maar wel de indrukken willen tegenhouden die onze realisatie van de hoogste mystieke waarheden in de weg staan. We ontdoen ons van praktisch alle indrukken die we kennen, zodat het erop lijkt alsof we leeg zijn, maar we zijn het alleen van dat, waarvan wij ons menselijkerwijs los kunnen maken. Wie volkomen leegte zou bereiken, zou ophouden te bestaan. In het passieve en in het actieve, in meditatie en in concentratie, is leegte van vitaal belang; de leegte zoals we ons die weten te realiseren.

We proberen ons in een niet-bestaan te verplaatsen en scheppen de indruk van leegte als hulpmiddel. In aanleg zijn wij echter bevreesd voor het leegmaken van ons bewustzijn. Wanneer we afstand doen van alle indrukken, verliezen we de beheersing over ons leven, tenminste dat denken we. We verwachten in een niets terecht te komen waarin we geen identiteit meer bezitten, geen vluchthavens hebben, geen beroep op onze levenservaring kunnen doen. Kortom, we denken als vreemdelingen op een plaats terecht te komen waar iedereen zich kan redden behalve wij. Wij willen niets loslaten van onze zekerheden. Als we in leegte verblijven met uitsluitend ons innerlijk, zijn we van alles verstoken. En dat beangstigt ons. We hebben geen kleding, geen voedsel, geen onderdak, geen metgezellen, geen kennis, geen geld, geen lichaam. Wat blijft ons nog over dan alleen leegte?

Toch raken we zelfs al tijdens de slaap de realisatie van vele eigenschappen en bezittingen kwijt. Iets bezitten zonder het te weten, zonder daarvan een realisatie te hebben, laat ons onberoerd, en ook als ons iets ontbreekt zonder dat wij dat merken, laat ons dat onaangedaan. Waarom zouden wij dan angstig zijn om een bewustzijnstoestand te bereiken waarin wij geen moment meer stilstaan bij wat we bezitten of bij wat ons ontbreekt? 's Avonds bij het slapen gaan, liggen wij er niet wakker van dat wij 's nachts elk besef van onze stoffelijke en andere bezittingen kwijtraken. Ons bewustzijn wordt leeg van de dingen die wij bezitten en toch deert het ons niet.

Het loslaten, het brengen van leegte in ons bewustzijn, verlost ons van bezit en verlies, van vreugde en verdriet. Het laat ons verblijven in het eeuwige Zijn, vredig en in diepe rust. Als wij zo volmaakt mogelijk loskomen van alles wat ons bindt, komt in die ogenschijnlijke leegte een straal van licht die alles vult. Daardoor zijn wij niet leeg meer. Er is niets meer wat niet het licht is. Op weg naar het bereiken van leegte ontdoen we ons geleidelijk van alle ballast. Er is rust en niemand verwacht op dat moment enige inspanning van ons. We hoeven slechts te zijn, in weldadige stilte. Er zijn geen verplichtingen. Het verblijf houden in het licht, terwijl men alles heeft achtergelaten, vraagt overgave, passiviteit, zelfvertrouwen en vertrouwen op het hoger zelf. Terwijl alles stilstaat, worden wij onderricht in de hogere beginselen, maar ook tijdens intensieve arbeid is overgave mogelijk en is leegte bereikbaar.

Muziek is een goed hulpmiddel bij meditatie, contemplatie en concentratie. Op het eerste gezicht lijkt het niet verstandig om muziek te gebruiken bij deze vormen van geestelijke activiteit. Bij meditatie moeten we immers leeg zijn en mag niets van de buitenwereld tot het bewustzijn doordringen. Bij contemplatie beschouwen we een onderwerp van alle kanten en lijkt muziek alleen maar te kunnen afleiden. Tijdens concentratie staat één ding in het brandpunt. De aandacht mag niet afdwalen. Niettemin kan muziek ondersteunend werken. Ze kan ons ontvankelijk maken voor psychische indrukken. Ze is een hulpmiddel dat via de geopende waarnemingskanalen van het lichaam ons innerlijk zelf bereikt en in beweging brengt. Bij meditatie maakt ze de overgang gemakkelijker tussen het actieve bewustzijn en het volstrekt ledige. Zachte, kalmerende muziek leidt ons de stilte binnen, totdat we niets meer van onze omgeving opmerken, ook de muziek niet. Bij contemplatie schept ze een vredige omgeving die onze beschouwing bevrijdt van vooroordelen of een ongeduldige benadering. Bij concentratie is zowel kalme als stimulerende, activerende muziek mogelijk, want beide kunnen kracht geven en het vitaliseren van het lichaam of het creatieve werk ondersteunen.

Klassieke en niet-klassieke muziek bestaan uit klanktrillingen die een uitwerking hebben op het psychische wezen. In hun goede vorm kunnen zij bruikbaar zijn. Muziek is gezond zolang zij harmonieus is en niet zo hard dat we er hinder van hebben en onze oren er zeer van doen. Klanken beïnvloeden het lichaam alsof het met een toverstaf wordt aangeraakt. Ze raken de organen, het weefsel, het bewustzijn en het onderbewustzijn, en zijn geneeskrachtig of werken tegengesteld. Als de essentie niet objectief wordt waargenomen, wordt in het onbewuste een reactie opgeroepen.

Het is opmerkelijk dat we klanken kunnen vertalen in gevoelens. Gedachten, emoties en gevoelens zijn een respons op trillingen en onderworpen aan trillingswetten. De onmisbare werking van muziek berust op de invloed van klanktrillingen op het bewustzijn. Er zijn opeenvolgingen van klanken die een merkbaar emotionele uitwerking hebben. Ze staan alom bekend om hun dramatische, ontroerende, deprimerende, irriterende, of opgewekte, opwekkende werking. De muziekleer kan dit niet verklaren. Zijn bepaalde emoties kosmisch gezien inherent aan bepaalde klankvormen? We weten dat klank belangrijk is en dat die materie en geest kan beïnvloeden. Goed gebruikte klank is als een gezond voedsel voor ons stoffelijke en mentale gestel.

Meditatie, contemplatie en concentratie verschaffen ons de nodige ingrediënten om ons bewustzijn te ontwikkelen. Maar het werk is daarmee niet voltooid. Er is meer nodig dan een techniek die ons waarnemingsvermogen activeert. Ons psychische zelf is niet tevreden met een geoefend waarnemingsvermogen. Het wil daarmee ook iets zien. Het mystieke leven is niet voltooid als wij het psychisch waarnemingsvermogen hebben doen ontwaken. Van iemand die blind is en na een oogoperatie zijn gezichtsvermogen terugkrijgt, verwachten we niet dat hij kan zien als wij hem voortaan in een donkere kamer opsluiten. Zijn waarnemingsvermogen is hersteld, dus moeten wij hem wat te zien geven. Ons stoffelijk lichaam heeft er niets aan dat het steeds gevoed wordt om alle zintuigen goed te laten functioneren, als het daarna in wikkels wordt gelegd en van een blinddoek wordt voorzien zodat het niets kan waarnemen. Voeding heeft geen zin als het lichaam na gevoed te zijn geen impulsen krijgt om activiteiten te ontplooien. Dat geldt ook voor het psychische lichaam en voor mystieke scholing. Wij hebben er niets aan als we tot waarnemen getraind worden, wanneer er daarna niets valt waar te nemen. Daar schiet ons innerlijk niets mee op. Het moet wat te doen krijgen. Als er impulsen op ons worden afgestuurd, moeten wij er iets mee kunnen aanvangen.

Onze wereld zit vol mogelijkheden om een eenmaal ontwaakt psychisch bewustzijn het arbeidsveld te verschaffen dat het nodig heeft. En wanneer we het juiste voedsel genuttigd hebben, kunnen we actief worden. Dit voedsel komt tot ons in de vorm van meditatie, contemplatie en concentratie. De benodigde energie wordt via natuurkrachten opgewekt en door het menselijk denkvermogen gestuurd. Het bundelen van elementaire krachten brengt een bepaalde creatie tot stand. Dit bundelen is concentratie. Wellicht denken wij het alleen nodig te hebben om iets te verkrijgen, terwijl we ook onszelf ermee moeten veranderen. Ons leven zou meesterschap kunnen tonen - de macht om door concentratie dingen tot stand te brengen waar we echt wat aan hebben. Maar, zoals al gezegd is, ook meditatie en contemplatie zijn belangrijke instrumenten. Omdat deze begrippen een stuk toegankelijker voor ons bevattingsvermogen worden wanneer we ze met een voorbeeld verbinden, zullen wij ze nu op die wijze kort toelichten.

Een bekend thema dat voor standbeelden wordt gebruikt, illustreert op een aansprekende manier wat concentratie is. Het is het thema van de ridder te paard die een draak aan zijn voeten doodt. Een oude allegorische uitbeelding van de strijd tussen de goede en kwade impulsen. De ridder draagt een schild, wat een toepasselijk symbool voor de mysterieschool zou kunnen zijn. Ze is de plaats waar wij worden opgeleid voor de strijd tegen de lagere elementen in ons karakter. Als we proberen aan te voelen wat er door de ridder te paard heen gaat, begrijpen wij ook welk principe hij belichaamt. Op het moment dat hij moet ingrijpen, is zijn inspanning het grootst. Met gespannen spieren en in opperste concentratie, geeft hij een definitieve wending aan de strijd. Het is erop of eronder. Concentratie is inspanning, bundeling van krachten, die in zijn meest volmaakte vorm te zien is bij deze actieve ridder.

Een heel ander effect heeft het standbeeld van een ridder zonder hoofdbedekking, die op het gevest van zijn zwaard leunt, heel ontspannen en contemplatief. Hij gelijkt in niets op de ridder die wij zojuist bekeken. En toch, als hij zijn helm droeg, zou hij misschien de drakendoder blijken te zijn. Het lijkt of zijn gevecht voorbij is, of dat het nog moet beginnen. Hij staart dromerig in de verte en staat zo roerloos te peinzen dat vogels het wagen op zijn schouders plaats te nemen. Wat is het verschil tussen de actieve en de passieve ridder? Zij gebruiken hun energie verschillend. De ene keer wordt zij gebundeld, de andere keer anders aangewend. Aan de concentratie gaat contemplatie vooraf en na gedane arbeid volgt opnieuw de overweging. Vóór de actie is bespiegeling nodig om de pro's en contra's tegen elkaar af te wegen. Nadien om het resultaat te beoordelen. Contemplatie geeft inzicht in de aspecten van een voorgenomen of verrichte handeling. Zowel bij concentratie als contemplatie is er bewuste activiteit, hoewel die bij concentratie anders is dan bij contemplatie.

En dan meditatie. Gelijk dit bij het onderwerp past, zullen wij hieraan niet te veel woorden besteden.

Waar woorden ophouden, waar de uitleg stokt, waar de tijd stilstaat, daar is meditatie. Meditatie verbindt concentratie met contemplatie, en deze drie kunnen elkaar in alle mogelijke combinaties afwisselen. Gustave Doré maakte voor De Goddelijke Komedie van Dante een afbeelding van het engelenrijk in concentrische cirkels. Twee stille gedaanten staan, op de rug gezien, op de voorgrond van het tafereel. Dante met zijn geleider Vergilius. Twee zielen in vervoering voor het onuitsprekelijke. Daar is meditatie.

Meditatie en concentratie zijn verschillende fasen van een en hetzelfde bewustzijn en hebben ieder hun eigen draagwijdte. Is er een aspect uit ons leven dat wij willen verbeteren of veranderen, dan is het nodig een brandpunt te hebben voor onze gedachten en te weten wat wij willen. Het concept proberen wij vervolgens in een schepping om te zetten. De mentale energie waarover wij kunnen beschikken, wordt via concentratie opgewekt. Daarna wordt de energie gericht; wij sturen de uitwerking van de natuurwetten bij. Sommige mystici roepen daarbij het kosmische aan, of richten zich tot de natuurkrachten zoals zij zich tot menselijke persoonlijkheden zouden richten. Laten we deze handelwijze eens wat meer van nabij beschouwen.

De genoemde mystici richten zich op de uitwerking van de natuurwetten terwijl zij ze als gepersonifieerde krachten zien. Enerzijds stellen zij zich bij hun mystieke werk op als smekelingen die de hogere gebieden aanroepen met het verzoek of hun psychische scheppingen gerealiseerd mogen worden. Aan de andere kant voeren zij de concentratie steeds opnieuw uit. Hoewel zij het kosmische als een onpersoonlijke entiteit beschouwen, wordt het door hen op zulke momenten min of meer gepersonifieerd, maar als zij een feitelijk onpersoonlijke macht te hulp willen roepen op een manier die aansluit bij de aard van die macht, kan dit alleen door haar te activeren en te besturen, niet door haar aan te spreken alsof zij een mens is. Hoewel het voor ons menselijke bewustzijn moeilijk is om contact te leggen met een onpersoonlijk gebied zonder dit te visualiseren alsof het een menselijk bewustzijn heeft en menselijke oren om onze smeekbeden te vernemen, impliceren smeekbeden dat de natuurkrachten worden aangeroepen alsof zij persoonlijkheden zijn.

Wanneer wij niet goed analyseren wat hier gebeurt, kan ons een tegenstrijdigheid ontgaan. Want enerzijds beschouwen sommige mystici het kosmische als intelligent en toegankelijk voor hun smeekbeden; anderzijds herhalen zij hun verzoeken steeds, alsof ze aan dovemansoren gezegd zijn. Een weinig besproken vraagstuk dat hiermee verband houdt, is waarom, en hoe vaak, energie moet worden toegevoerd om het weglekken van eerder gebruikte energie te compenseren. Wanneer alle energie goed zou worden aangewend en direct effect zou sorteren, zou een eenmalige actie voldoende moeten zijn. Bepaalde mystici zijn van mening, dat het inzetten van mentale energie tot een langzame realisatie leidt, alsof een huis wordt gebouwd waarbij steen voor steen op zijn plaats moet worden gelegd. Dit is heel plausibel.

Als wij het kosmische niet personifiëren, kunnen wij te werk gaan door ons af te stemmen. Zo ontdekken we of het innerlijk zelf en het hoger zelf zich verzetten tegen onze pogingen om een gewenst doel te realiseren. Concentratie, die scheppende krachten inzet en vergezeld gaat van inspanning, moet worden afgesloten met de rustgevende krachten van de meditatie. Deze werkzaamheid wordt, in afwisseling met het mentaal loslaten van het gemaakte concept, herhaald tot het doel bereikt is. Eén gedachte houden wij in het brandpunt van het bewustzijn, terwijl alles daar omheen verdwijnt in een nevelig niet-bestaan. Het geheim ligt in het afwisselend actief zijn en loslaten. Stilte is er in het begin (meditatie). Dan komt overweging en strategie (contemplatie), gevolgd door handelen, het bundelen van geesteskrachten (concentratie). Het proces wordt afgesloten door alles los te laten (meditatie), omdat het werk zijn bekroning vindt door iets noch niet, noch wel, te willen of niet te willen.

Het actieve gedeelte van het concentratiewerk vergt een emotionele betrokkenheid bij het doel. De tegelijk noodzakelijke passiviteit vergt eveneens een emotionele binding. Hoe tegenstrijdig dit ook mag klinken:

er is een actief inleven nodig in de diepe rust die bereikt wordt wanneer het doel eenmaal werkelijkheid zal zijn geworden. Er moet evenwicht zijn tussen inspanning en ontspanning, maar altijd voorafgegaan door, en afgesloten met, het scheppen van leegte in onszelf, alsof wij niets zouden bezitten. Met andere woorden, nadat wij actief hebben deelgenomen, dienen wij ons als een passief toeschouwer op te stellen. Terwijl wij emotioneel bij het geschapen beeld betrokken blijven, dienen we de kalmte in persoon te zijn. Terwijl alles de natuur beweegt om het gevraagde tot stand te brengen, is er de volkomen vrede van de innerlijke rust. Gaan deze twee dingen niet samen, dan volgt geen resultaat.

Op diverse momenten in ons leven concentreren wij ons op het tot leven brengen van een mentaal beeld. De tijd van het wachten op realisatie geeft onrust. De tijd van het ontvangen geeft vrede. Maar elke nieuwe toestand is ook weer het uitgangspunt voor een toekomstige verandering. De rust die ons ten deel valt als onze wensen vervuld worden, ebt vaak weer weg. Dan gaan we ons zorgen maken om het behoud van het verkregene. Als dat materiële dingen zijn, werken de natuurwetten op hun eigen manier onverstoorbaar door en keert alles na verloop van tijd tot stof terug. De verworvenheden die niet tastbaar zijn, zoals vriendschapsbanden, komen ook ooit tot een eind, terwijl wij in afwachting zijn van een eventuele voortzetting in de toekomst. Het stoffelijk leven van wie wij liefhebben, is eindig.

De langste levensduur lijken de dingen te hebben die we voor onzelfzuchtige, hogere doelstellingen proberen te bereiken, en die inspanningen kunnen nog na vele generaties een gunstige uitwerking hebben. Door over deze doelstellingen na te denken, zullen wij ontdekken wat het concentreren zinvol maakt. Wij kunnen ons tijdens het bundelen van krachten proberen in te leven in de rust die ontstaat nadat resultaat is verkregen. Deze stap is erop gericht contact te leggen tussen drie elementen en deze te laten samensmelten: de scheppende kracht; de inspanning die nodig is om deze kracht richting te geven; en de rust die ontstaat nadat het doel bereikt is. Zo ontstaat een visualisatie waarin heden en toekomst niet meer van elkaar verschillen.

Wanneer wij ons bewustzijn richten op ons hoger zelf, willen wij dat doen zonder afgeleid te worden door allerlei aangelegenheden die met het bewustzijn zelf samenhangen en voor ons op dat moment niet terzake doen. Om afgestemd te zijn, moeten wij selectief zijn. Om tot het hoger zelf te komen, ontdoen wij ons stap voor stap van al het onbelangrijke door langzaam over te gaan van de ene gedachte naar de volgende, en niet over te stappen voordat wij alles werkelijk doorleefd hebben. Daarna visualiseren wij wat ons bewustzijn doormaakt wanneer het gewenste tot stand is gekomen. In dit werk is een houding van rust nodig, zoals we die ook tijdens ons dagelijkse werk moeten opbrengen. Het bewustzijn dient zo te veranderen dat wij ons permanent inleven in wat wij willen zijn. Tijdens het concentreren worden wij één met het onderwerp van onze aandacht.

Door onze geestelijke inspanning komen wij langzamerhand in de goede richting. Het doel wordt soms tamelijk abrupt bereikt, en verschijnt dan niet langzaam in gedeelten om ons de tijd te geven eraan te wennen. Maar meestal hebben manifestaties een incubatietijd nodig. Is die eenmaal verstreken, dan kristalliseren ze plotseling uit. Het resultaat is vaak anders dan wij voorzagen. We maken een concept, beginnen te werken, en verwachten op een van te voren vastgestelde manier op ons doel uit te komen. Dat moet wel, want wanneer wij op het mentale schildersdoek geen voorstelling maken van wat wij willen bereiken, komt er niets uit de verf. Toch zal het resultaat de schets die wij maakten hooguit benaderen. Met ons voorstellingsvermogen maken we een zo goed mogelijke benadering van de toekomst, hoewel de realiteit, het gerealiseerde, er anders uitziet.

Het is niet onverstandig het eindbeeld van ons streven zo summier mogelijk te houden, van plannen alleen schetsmatige blauwdrukken te maken, en in grote lijnen het doel vast te stellen. Daarna gaan we aan de slag en proberen te vergeten welk resultaat we gepland hebben. Zo komen we langs de weg van de minste

weerstand op het doel uit. De realisatie van onze wensen kan op de verbazingwekkendste en onverwachtste manieren tot stand komen. Wij krijgen het verlangde, maar anders dan wij het ons voor ogen hadden gesteld. Omdat wij maar twee dingen zien: het begin van onze scheppende werkzaamheid en het eindresultaat, zonder iets gewaar te worden van het alchemistische proces in de incubatietijd van onze wensen, kunnen wij maar moeilijk inzien hoe een resultaat kon ontstaan dat zo aansluit bij onze verlangens.

Er kan een gedetailleerde visualisatie gemaakt worden van de methoden en voorbereidingen die tot het doel moeten leiden, terwijl het doel zelf zo summier mogelijk wordt gevisualiseerd. Het concentreren op de details van het resultaat is mogelijk, maar als de concentratie daarna nog een paar keer herhaald wordt, is het onvermijdelijk dat er afwijkingen komen van eerdere detailleringen. Het vinden van de juiste techniek om iets te bereiken, is voor de op praktische resultaten ingestelde mysticus een studie op zich.

"De wijze sterft niet meer
daar dit zijn zalig lot is:
dat hij zo lang reeds stierf
aan alles wat niet-God is."

Angelus Silesius

28. Reizigers

Als we het besluit hebben genomen om het mystieke pad te bewandelen, is het alsof ons van links en rechts de dingen worden aangegeven die voor onze reis onontbeerlijk zijn. Alles wat wij krijgen: kleren, voedsel, onderdak, geld, heeft instrumentele waarde. Hoezeer wij er ook van genieten, ze blijven een middel. Wie ze als doel ziet, is als de reiziger die stilstaat om een praatje te maken langs de weg en daardoor zijn doel niet bereikt. Door wat de natuur ons biedt, kunnen wij de opdracht vervullen waartoe wij geroepen zijn. Ook culturele verworvenheden zijn instrumenten om dit doel te bereiken.

Wij zijn reizigers die telkens in een andere herberg vertoeven. Ons lichaam lijkt op de herberg waarin de reiziger, de zielepersoonlijkheid, logeert. Het lichaam is het doel niet en ook de reiziger ziet de herberg niet voor zijn doel aan, hoe prettig het ook is om er verblijf te houden. Wij kunnen geen weggedeelten overslaan en moeten een bepaalde route volgen waarvan wij al of niet afwijken. Dit brengt met zich mee dat wij allerlei reisbenodigdheden, allerlei ballast nodig hebben om de tocht te kunnen maken. Zonder deze bagage komen we er niet, doch als de omstandigheden het maar even toelaten, werpen wij onderweg het nodige van ons af. Wat het reizen gemakkelijk maakt, houden we bij ons. Wat het voortgaan bemoeilijkt, werpen we weg. Wat is weggegooid, blijkt minder glans te hebben dan wij dachten. We gooien niet alles weg. Soms kopen wij zelfs iets als wij onderweg zijn. Bevalt het ons verder op de route niet langer, dan werpen wij het alsnog weg of we schenken het aan een voorbijganger die er een beter gebruik van kan maken.

We zien in ons leven veel mooie dingen. Sommige zijn het verwerven waard omdat ze onze reis gemakkelijker maken. Andere dingen zijn als ballast die zwaarder en zwaarder wordt naarmate wij er langer mee moeten rondsjouwen. Alles wat we hebben, onverschillig wat, is niet meer dan een garantie dat wij weer een stukje van de weg kunnen afleggen. Het reizen moeten wij zelf doen. De 'toeleveringsbedrijven' kunnen ons hooguit van het nodige voorzien. Als ervaren reizigers ontdekken we zo nu en dan dat ons iets ontbreekt. Onze navolgers zullen hetzelfde signaleren. Dan reizen we even niet verder, maar laten anderen meeprofiteren van onze reiservaring door voor hen langs de weg een wegwijzer te timmeren. Die wijst onze navolgers op een rustplaats die voor hen van nut kan zijn.

29. Evenwicht

Het nastreven van positieve gedachten en daden vraagt om enige structuur en een methodische aanpak. Wij, die de keus gemaakt hebben om ons op het hoger zelf af te stemmen, hebben een drietal toetsstenen tot onze beschikking. Wij kunnen positief denken en handelen, of negatief denken en handelen vermijden, of beide methoden combineren. Positief denken en handelen werkt, maar biedt niet een oplossing in alle gevallen waarin wij dingen willen veranderen. Uitsluitend negatieve invloeden uit de weg gaan, valt niet aan te raden. De combinatie van verschillende strategieën geeft vanwege haar dualiteit een betere kans op succes.

Het voortdurend ontwijken van negatieve gedachten en handelingen blijft een negatief tintje houden. Het is niet plezierig om voor het verkeerde op de vlucht te zijn, een verdedigende houding aan te nemen, passief te zijn. Het vermijden van het negatieve is geen vruchtbare aanpak. Wij ontlopen de confrontatie, maar het helpt ons niet vooruit. Misschien zit er een positieve kant aan, namelijk dat we erdoor in een toestand van evenwicht blijven. Maar zouden wij echt tevreden mogen zijn met zo'n onbeweeglijke toestand? Wat voor positiefs hebben we gemobiliseerd? Zolang de krachten van het goede ontbreken, hebben de actieve negatieve krachten vrij spel.

Wat is hun verhouding tegenover de positieve krachten; zijn zij in evenwicht? Dat hangt af van de definitie die we aan het woord evenwicht geven. Een glas met een inhoud van honderd knikkers kunnen we vullen tot de rand, zodat de potentiële bergruimte volledig wordt benut. We kunnen het glas vullen met vijftig rode en vijftig blauwe knikkers, die samen een evenwichtig geheel vormen. We kunnen het ook met twintig rode en tachtig blauwe knikkers vullen en toch het afgeronde geheel behouden. De harmonie, het volle glas, is immers niet afhankelijk van de kleur van de knikkers, maar van de plaats die beide soorten in het geheel innemen. Wordt op een andere wijze naar het doel gekeken waarvoor het glas bestemd is, dan kan de uitkomst anders zijn.

Werken we voor het licht, dan gaat de balans aan de positieve zijde naar beneden. Er is nooit een feitelijk, stilstaand evenwicht in de natuur. Evenwicht is de theoretisch ideale toestand waarnaar de natuur streeft, maar ze benadert die slechts, via het evenwicht van de afzonderlijke delen. Daartussen bestaan verschillen en schommelingen, omdat de delen elkaar beïnvloeden. zodat ze onderling tot elkaar aangetrokken blijven. De afzonderlijke elementen dienen in evenwicht te zijn voordat het geheel in harmonie is. We kunnen niet volstaan met het brengen van harmonie in ons persoonlijke leven zolang buiten ons niet alles in orde is. Wanneer wij in balans zijn, kunnen wij proberen meer harmonie en evenwicht in de wereld te scheppen. Daarvoor is positief gerichte arbeid nodig.

Ons werk is nooit voltooid. Steeds doemt aan de horizon een nieuwe taak op. De negatieve krachten in de vorm van persoonlijke tegenstanders, desinteresse of het verlies van enthousiasme, blijven op de loer liggen en krijgen de overhand als wij er de brui aan geven. In kosmisch perspectief zou men kunnen spreken van de kwade machten tegen de goede. Het kwaad is de minpool van het goede, maar is anderzijds soms een actieve, zelfstandig bestaande kracht, gestuurd door een zelfbewustzijn. Het goede zal het kwade kunnen verdrijven door gewoon zichzelf te blijven en zich op het hoger zelf af te stemmen. Het negatieve presenteert zich vaak onder het mom van goedheid, omdat slechts weinig mensen zich naar het kwade voegen als het zich open en bloot kenbaar maakt. Juist door haar bedrieglijke voorstelling, de schaapskleren van goedheid waarin ze zich kan hullen, worden velen verblind.

Wie neutraal is, merkt niets van goed of kwaad. Naarmate wij ons positiever gedragen, wordt de tegendruk van het negatieve groter. Het kan de vorm aannemen van een gepersonifieerde aanval uit de omgeving. Dan lijkt het vinden van evenwicht een noodzakelijkheid om te kunnen overleven. Als het

evenwicht boven een bepaalde limiet verstoord is, sterft het stoffelijk lichaam. De persoonlijke grens van het evenwicht kan in hoge mate verschoven worden. De ontreddering kan nog zo groot zijn, wij blijven het centrum van onze ervaringen, omdat ze altijd op onszelf betrekking hebben. Het is moeilijk om een toestand aan te geven waarin we onze problemen niet verwerken. Zelfs geestesziek worden is een manier voor het bewustzijn om het ondraaglijke of onbegrijpelijke te verwerken. Ook de dood die volgt op een uitputtingsslag die tegen het lichaam of de geest gericht is, is een aanpassing aan de omstandigheden. Het bewustzijn van de zielepersoonlijkheid blijft. Voor wie sterft, is het verwerken van de bijzonderheden van het aardse plan niet langer actueel. Het wordt op een hoger niveau voortgezet of tot staan gebracht. De omstandigheden die het aardse wezen beperkingen oplegden, oefenen niet langer invloed op hem uit.

Wanneer onze arbeid positief gericht is, doen de tegengestelden zich voelen. Vandaar dat zij die het pad bewandelen, afgeleid worden door allerlei negatieve zaken. Een neutrale toestand is kwetsbaar. Een klein duwtje naar links en we vervallen in het negatieve. Een duwtje naar rechts en we doen het positieve. De ideale werkwijze bestaat uit twee componenten, uit het gelijktijdig vermijden van negatieve doeleinden, en het nastreven van positieve doeleinden. In plaats van ons verwijten te maken over de fouten die we maken, kunnen we het accent leggen op ons welgemeende streven om iets positiefs te doen.

Er is een keuzevrijheid tussen twee wegen. Telkens naderen we een tweesprong met een weg naar links en naar rechts. Het geweten is onze gids. Wie de positieve weg kiest, krijgt een aanval van de andere kant te verduren. Die kan zich in vele gestalten aandienen. We kunnen door twijfel bekropen worden: is onze weg wel de juiste? De twijfel wordt terzijde gestaan door zelfbedrog, want de verleiding is groot om een verontschuldiging te vinden voor het kiezen van een verkeerd pad. Oefening brengt ons op het punt waarop deze valse gids verbleekt bij de gloed van ons innerlijk licht. Dan worden we niet langer gehinderd en van het doel afgehouden. Het werken aan het positieve, ook al behoeft het nog verbetering, heeft meer nut dan het bestrijden van het negatieve. Het resultaat van beide methoden zou gelijk kunnen zijn, maar de positieve methode is doeltreffender, aangenamer en menselijker.

30. De evolutie van idealen

Wie een kijkje kon nemen in ons hart, dus in het hart van de aspirant-mysticus, zou daar een bonte keur aan motieven kunnen waarnemen waarmee wij toegang tot de poorten van het geheime leven zoeken. De wens om de natuur te onderzoeken, delen wij met anderen, maar hoe wij dat willen aanpakken, wordt gekleurd door wie wij zijn, hoe wij denken, en hoe onze idealen eruitzien. Een optimistische kijk op de wereld leidt tot een heel andere benadering dan wanneer alleen de sombere ervaringen van het mensdom als voorbeeld worden genomen. In het motief om onderzoek te doen, zit behalve een dosis bereidwilligheid om te leren en dienstbaar te zijn ook een andere onmisbare drijfkracht, namelijk de hoop en het vertrouwen dat er vooruitgang mogelijk is, als er maar iemand gevonden kan worden die leiding wil geven aan dat verlangen. Wij kunnen een groots concept hebben van hoe de wereld er naar onze smaak zou moeten uitzien, en ons in de praktijk werkelijk houden aan de principes die zo'n wereld mogelijk maken. Maar wij hebben hulp nodig.

Een ideaal hebben is één ding, het omzetten in zichtbare resultaten is iets anders. Daarvoor hebben we ook een bewustzijn nodig. Het kan geoefend worden in het vormgeven van een ideaal en de uitvoering ervan op zich nemen. In beginsel is elk denkvermogen dat in staat is zich een voorstelling van iets te maken, begiftigd met de mogelijkheid die in een schepping om te zetten. Het onstoffelijke denkbeeld stelt energie in werking. Deze komt vanuit het onstoffelijke gebied de waarneembare wereld binnen. Het is geen echt binnentreden, maar voor ons doel kunnen we deze vergelijking gebruiken. Het denkbeeld kristalliseert uit. De relatie tussen het onstoffelijke en stoffelijke gebied is er altijd. Wij voelen de onbewuste drijfveer aan. Daarom blijven wij doorgaan, ook als er nog geen directe aanwending voor onze studieresultaten te bedenken is.

Mystieke scholing geeft ons de mogelijkheid een innerlijk reservoir aan te boren, en van daaruit moeten wij rustig op zoek gaan naar een nuttige aanwending voor de krachten die wij uit hun slaap hebben gewekt. Wij kunnen de energie die zich manifesteert, gebruiken om ons goed voor te bereiden, waardoor wij ook onze medezoekers kunnen helpen hun doelstellingen in werkelijkheid om te zetten. De inspanning die wij willen leveren, is evenwel niet in de eerste plaats voor anderen bedoeld. Wij moet eerst zelf tot een goed instrument worden opgeleid en ons leven op orde brengen. Wij vragen om leiding en onderricht, en zijn bereid daar iets tegenover te stellen, zoals doorzettingsvermogen, aandacht bij de studie en het moreel bijstaan van anderen. Het geven en nemen houden gelijke tred. Hoe meer wij ons inzetten, des te groter is het nut dat wij van onze studie hebben. Er is bij ons een grote verscheidenheid aan motieven om daarmee te beginnen. De rode draad die er doorheen loopt, is de bereidheid en het verlangen om meer te begrijpen van onze gevoelens en emoties, want die zijn de directe reacties op wat in onze omgeving en in ons bewustzijn voorvalt.

Op het moment dat wij onze persoonlijkheid beter leren begrijpen, vindt er een aanpassing van onze motieven plaats, wat als een springplank fungeert om naar een gewenste hoogte te springen. Een geïnspireerd bewustzijn zal proberen zijn idealen op een zo goed mogelijke wijze te realiseren. Het werken aan een ideaal ontstaat niet steeds vanuit een wilshandeling. Wanneer wij, al is het nog zo kort, leeg zijn en ontvankelijk zijn voor het kosmisch denkvermogen, openen zich deurtjes in ons bewustzijn en kijken we door de opening. Dan worden wij met een beeld gevuld. Wij zouden aan denkbeelden genoeg hebben, ware het niet dat we als stoffelijke mensen pas volmaakt gelukkig zijn als we kans zien die denkbeelden stoffelijk net zo waar te nemen als psychisch. Omdat wij met natuurlijke vermogens begiftigd zijn, kunnen wij doelstellingen en idealen een tastbaar aanzien geven.

Wij zouden verwachten dat we met een bepaald motief starten dat constant blijft, terwijl ons leven zich verder ontwikkelt. De praktijk wijst uit, dat de motieven die ons in het begin op weg helpen, aan groei

onderhevig zijn terwijl wij op het mystieke pad voortschrijden. Wie kan aan het begin vermoeden naar welke plaatsen zijn mystieke reis hem zal brengen? Onze aanvankelijke motieven liggen nog dicht bij de oude staat die wij achter ons wensen te laten. Aanhoudend passen wij deze motieven aan. Het bewustzijn krijgt een wijder blikveld, en daarop worden de motieven afgestemd. In de leerperiode ontwaakt het besef dat wij verborgen vermogens bezitten. Die willen wij leren gebruiken. De overtuiging dat we er iets mee kunnen bereiken, wordt bevestigd wanneer de nood aan de man komt. Dan blijken wij meer in onze mars te hebben dan wij voor mogelijk hielden.

Op onze zielepersoonlijkheid oefent de volheid van het kosmische een aantrekkingskracht uit, die in een evenwichtig menselijk wezen aanvankelijk merkbaar wordt als religieus besef, gevoel voor romantiek, de neiging tot het goede, onderzoekingsdrang, schoonheidsbesef en liefde. Nieuwe gedachten komen onophoudelijk ons bewustzijn binnen. Als de stem van binnen zo sterk wordt dat ons stoffelijke wezen niet meer tevreden is te stellen met stoffelijke verworvenheden, is het moment gekomen dat wij op zoek gaan naar wat uitgaat boven een simpel genoegen voor onze zintuigen. De mystieke aspiraties komen niet op datzelfde ogenblik, maar in een later stadium. En als ze er eenmaal zijn, neemt de ontwikkeling vanaf dat hoge punt een hoge vlucht.

Iemand die een mystieke levenswijze gaat volgen, doet uitkomen dat hij zijn leven een nieuwe inhoud wil geven. Er is een onweerstaanbare drang die ons stoffelijke wezen op de juiste tijd naar de poorten van de mystiek voert. Daar aangekomen, proberen wij of de aangereikte middelen geschikt zijn om ermee vooruit te komen. Zo niet, dan zijn wij klaarblijkelijk te snel gegaan en doen wij weer een stapje terug of we zoeken een andere weg. Aan een stabiele en duurzame groei moet voorzichtig worden gebouwd. Wanneer alle persoonlijke krachten gemobiliseerd zijn, zijn wij opgewassen tegen de invloeden van de buitenwereld en beter in de gelegenheid hulp te verlenen aan andere mensen.

De meeste motieven waarmee wij ooit begonnen, hebben een verandering ondergaan. Iets waarvan wij vroeger dachten dat we het moesten nastreven en niet konden missen, kan nadien onbelangrijk zijn geworden of iets van zijn urgentie verloren hebben. Er is een juiste tijd voor alles. Onze motieven worden veredeld. Een boeiend verschijnsel, dat goed past in het concept van de mens als evoluerend wezen. In de mystieke scholen wordt van oudsher uitgedragen dat deze evolutie een morele verplichting inhoudt. Dat is noodzakelijk om de leerlingen op een bepaald peil te brengen. Zij leren een steeds hogere morele standaard te voeren, dus ook hun motieven hoger te stellen, wat effect heeft op hun persoonlijkheid en de wereld ten goede komt.

In de buitenwereld staat de ontwikkeling intussen ook niet stil, al is die anders dan in de mysterieschool. Zou er in de wereld geen vooruitgang plaatsvinden, dan werd het met het verstrijken van de eeuwen steeds moeilijker deel te nemen aan een mystieke organisatie waarin wel evolutie plaatsvindt. Er zou een te grote kloof ontstaan tussen het peil van de gemiddelde mens en het peil van de steeds voortschrijdende mysterieschool. De ontwikkelingen in de wereld gaan evenwel verder, zodat de mystieke leerling zijn idealen kan blijven nastreven met het vooruitzicht dat zij in de maatschappij op den duur zullen aanslaan. Daardoor gaat de stimulans om aan het werk te blijven niet verloren en blijft de impuls om een ideaal na te streven, behouden. Als wij ons met hart en ziel geven aan wat de speciale aandacht waard is die bij het goede en schone hoort, worden wij daar in mystieke zin een onlosmakelijk deel van.

Als onze inspanningen niet meteen tot een zichtbaar resultaat leiden, hoeven we niet ontmoedigd te zijn. Ontwikkelingen hebben een incubatietijd. Wanneer we het gestelde doel bereiken, vinden we meteen weer een nieuw ideaal op ons pad. Er is geen beperking aan wat we kunnen nastreven, al kan niet al het gewenste worden verwezenlijkt. Maar laat ons de hogere waarden najagen, in plaats van het aardse gewin. Die vormen veel grotere kostbaarheden dan al onze aardse bezittingen. Ze zijn zelfs van meer belang dan

alles wat aardse machthebbers onder controle hebben. Het lijkt dus een onbescheiden onderneming dat wij ons in het bezit willen stellen van die hogere waarden, maar het verlangen naar kostbaarheden is niet per se verderfelijk of onbescheiden. Ons verlangen naar verlichting is geoorloofde onbescheidenheid. En als onze idealen slechts voor een deel gerealiseerd worden, betekent dit altijd nog persoonlijke vooruitgang.

31. De natuurwetten

Filosofen discussiëren al eeuwen met elkaar over de vraag of de mens vrij is. Deze vraag is nauw verbonden met hoe zij tegen de natuurwetten aankijken. De een verstaat onder vrijheid dat hij nergens aan gebonden is en heeft het idee dat dat pas het ware leven betekent. De ander stelt daar tegenover dat het ontbreken van regels of regulerende mechanismen ons helemaal niet vrijmaakt, omdat een wereld zonder een houvast chaos betekent. En wie in chaos verkeert, is angstig omdat hij nergens op kan bouwen. Angst maakt de mens onvrij.

Hoewel de wereld soms op een chaos lijkt, is zij aan vele wetten onderworpen. Wat gebeurt er wanneer die niet meer werken? Het magnetisme dat ons lichaam bijeenhoudt, zou ophouden te functioneren, waardoor wij tot stof zouden uiteenvallen. Geluidsgolven zouden zich niet langer voortplanten, dus zouden we onverstaanbaar worden. Er zou geen woord meer uit onze mond komen. In plaats van gebonden te zijn door de zwaartekracht die alles op aarde op zijn plaats houdt, zouden voorwerpen de ene keer blijven staan en de andere keer de ruimte in zweven. Ze zouden buiten ons bereik raken. Wat zou er gebeuren wanneer de psychische natuur van de mens losgeslagen zou zijn? Iemand met een goed karakter zou zo instabiel kunnen worden, dat hij in een kwaadaardig schepsel zou kunnen veranderen. Maar een dag later zou hij misschien weer ten goede zijn gekeerd of misschien wel volkomen apathisch zijn geworden.

In een wereld waarin niets meer aan regels gehoorzaamt, loopt ons leven onmiddellijk gevaar. Als er geen regel en orde is in het universum, kan niemand zich meer handhaven. Het is geen vrijheid om zonder de regels te leven die de mens tot mens, en de kosmos tot de kosmos maken. Dat wij aan die regels richting kunnen geven, maakt ons tot betrekkelijk vrije mensen. Wat we niet kunnen, is het wijzigen van de regels. Vrijheid bestaat uit kennis van de natuurwetten, en uit het vermogen ze zodanig aan te wenden dat wij iets kunnen scheppen dat zonder ons ingrijpen niet tot stand was gekomen. De mens heeft dus een aandeel in de uitbreiding van vormen. Natuurwetten vormen de stof, met haar specifieke eigenschappen. Wijzelf maken met die stof complexere structuren.

Een natuurwet heeft niet in werkelijke zin een structuur. Het menselijk denkvermogen deelt een aantal verschijnselen in en noemt ze 'natuurwet'. Deze verschijnselen worden in een formule uitgedrukt die hun werking verklaart, vastlegt. Formules classificeren en rubriceren de geïsoleerde verschijningsvormen van de natuur. Ze zijn afleidingen. We kijken door middel van de formules tegen de buitenkant van de natuurwetten aan. Formules beschrijven de verschijnselen zonder precies te kunnen zeggen wat ze zijn of wat hun oorzaak is. Met een formule kijken wij naar de uiterlijke verschijningsvorm, naar de manifestatie van de natuurwet. Een symbool dat wij aan een natuurwet verbinden, zal van die wet niet méér zeggen dan dat zij bestaat en dat wij haar werking kunnen volgen.

De wetenschap onderscheidt diverse natuurwetten. In theorie kunnen ze allemaal afzonderlijk worden beschreven, maar hoewel dergelijke beschrijvingen bijzondere fenomenen van de natuur in kaart brengen, betekent dat niet dat de natuur zelf gefragmenteerd is. De door de mens geformuleerde natuurwet bevestigt slechts de gelijkvormigheid, de wetmatigheid van één verschijnsel, en geen enkel symbool kan het universum volledig weergeven of vertegenwoordigen. We ontwerpen een formule om aan te geven dat we ons bewust zijn van de aanwezigheid van een wet; een wet zoals ons bewustzijn zich die realiseert. De wet is immers geformuleerd op basis van verschijnselen die wij waarnemen en interpreteren, en niet omgekeerd. Een natuurwet bestaat daarom nooit op zichzelf. Ze beschrijft de werkelijkheid op een bepaalde manier.

Van al deze soorten werkelijkheid zouden wij de relatie tussen het onzichtbare en zichtbare via een

zandloper kunnen symboliseren. Het stoffelijke en onstoffelijke gebied bijvoorbeeld, zouden we door twee driehoeken kunnen symboliseren, die met de punten tegen elkaar geplaatst op een zandloper lijken. De driehoek met de punt naar beneden vertegenwoordigt het totaal van natuurwetten, werkzaam over een oneindige breedte maar zich uitdrukkend in een beperkt aantal chemische elementen, die te voorschijn komen in het middelpunt van de zandloper. De driehoek met de punt naar boven vertegenwoordigt het beperkte aantal chemische elementen, die tot een oneindige verscheidenheid van uitdrukkingsvormen in de stof gecombineerd worden. Het aantal combinaties van elementen is onbeperkt, gesymboliseerd door de basis van de zandloper, waar alle geschapen vormen zich bevinden.

In de mysterieschool worden de leerling interesse en ontzag bijgebracht voor de wetmatigheden in de natuur. De mysterieschool begint zich voor de toegewijde te ontvouwen als een broederschap die hem de spirituele aspecten van de natuur onderricht. De leerling wordt opgenomen in studiegroepen die voor hem de entree betekenen tot een uniek gebied van onderzoek. Als het goed is, volgt hij kritisch wat hem via de leerstellingen wordt meegedeeld, en neemt hij niets als vanzelfsprekend aan. Het bestuderen en toepassen van natuurwetten wekt ontzag. Vroeger werd dat ontzag opgeroepen doordat men onbekend was met vele fundamentele principes. Veel van wat wij nu heel gewoon vinden, werd als een mysterieus of als een mystiek fenomeen gezien. De moderne mysticus beschouwt de natuurkrachten nog steeds met bewondering en ontzag, maar ook voor hem is een verschijnsel als elektriciteit vertrouwd en beredeneerd. Hij zal net zo min als iemand anders met eerbied en ritueel ontzag een elektrisch toestel in werking stellen. Daarin verschilt hij niet van de niet-mysticus.

Hoe is onze vanzelfsprekende omgang met elektriciteit te rijmen met onze duidelijk eerbiedige houding tegenover natuurverschijnselen die minder algemeen bekend zijn? De verschijnselen die met een sluier waren afgedekt, werden met eerbied behandeld omdat ze zich dicht bij het kosmische gebied leken te bevinden. Ze vertegenwoordigden het geheimzinnige, het onbekende, maar ook het heilige, het beschermende. Ze drukten ons met de neus op het feit dat wij nog maar weinig wisten van de ons besturende krachten. Door eerbied onderstreepten we de betrekkelijkheid van de menselijke vermogens. Wat weinig bekendheid genoot en door weinig mensen beheerst werd, trok ons aan. De bestudering en toepassing van moeilijk te doorgronden natuurwetten hadden tot gevolg dat wij een eerbiedige houding aannamen.

Maar in elk tijdperk komt een deel van het onderzoek van de mysterieschool terecht in de buitenwereld. Een deel van de reeds bestudeerde onderwerpen vindt zijn weg naar de gewone wetenschap. Daarmee verdwijnt langzaam de verwondering over de ontraadselde fenomenen. Maar een goed inzicht in de werking van natuurwetten alleen, is geen garantie voor verdere groei op het mystieke pad. Het leert ons wat wij in een gegeven geval wel of niet kunnen doen, wel of niet mogen doen, en leert ons welke wetten een rol spelen bij de omstandigheden waarmee wij te maken krijgen. Het is echter niet meer dan een eerste stap naar het beheersen van die wetten. Niemand zal genoegen nemen met theoretische kennis over elektriciteit. Wij zullen deze kennis een praktische toepassing willen geven. Op grond van de elektriciteitswetten zullen wij gaan speuren naar methoden om stroom op te wekken en met behulp van machines richting te geven voor een bepaald doel. Voor de psychische wetten geldt hetzelfde.

Het valt op dat de natuurwetten door de wetenschap in verschillende disciplines worden onderzocht. Niettemin maken de wetten deel uit van één werkelijkheid. Terwijl sommige mensen zich speciaal wijden aan het onderzoek van wetten die op één wetenschapsterrein zijn ondergebracht, leren wij vanaf onze geboorte te leven en te werken met wetten die alle kanten van ons bestaan bepalen. In de mystiek let men speciaal op wetten die met de innerlijke natuur van de mens te maken hebben. In het leven komen wij daar steeds mee in aanraking. Wij experimenteren ermee en trachten zo onze plaats te vinden te midden van natuurlijke verordeningen.

De leerling van de mysterieschool onderscheidt zich van de gewone wetenschapper door voor het toepassen van zijn kennis ethische normen aan te leggen. Een in eerbied en ontzag verrichte mystieke studie doet in ons een geheimzinnig licht opgloeien en daaraan zijn wij herkenbaar voor andere zoekers. Het kenmerk van de mystieke alchimist is, dat hij het onderwerp van zijn studie, de natuurwetten, ondergeschikt acht aan de transmutatie van zijn persoonlijkheid. Daarom zal hij door streven en strijd, ethische vorming en studie, een blijvende, innerlijke verandering ondergaan. Het echte goud wordt uitsluitend op die manier gevormd. Het is niet zo, dat wie de natuurwetten beheerst, de zwakheden en de sterke kanten van zijn persoonlijkheid onder controle heeft. Het is niet waar dat alleen mensen die hun wezen op een hoger niveau hebben gebracht, greep hebben op de natuur. Wie dat wel van mening is, denkt als een magiër en niet als een mysticus. Het intellect maakt zich op een bepaald ogenblik meester van de eigenschappen van een natuurwet en van haar toepassingen, en zal daar net zo ethisch of onethisch mee omgaan als het zelf wil. Dat de innerlijke persoonlijkheid bij de intellectuele groei kan achterblijven, wordt vooral in deze tijd met haar wetenschappelijke uitwassen overduidelijk gedemonstreerd.

32. Beproeving en karma

Een oud gezegde luidt, dat de goden beproeven wie zij liefhebben. Veel mensen laten zich door deze gedachte leiden. Maar wie veel te verduren heeft, is daarom nog niet een uitverkorene. Beproevingen maken deel uit van het karma. Deze opvatting is in het licht van de mystiek juister en troostrijker dan de gedachte dat beproeving een teken van uitverkiezing is. Er zijn altijd mensen geweest die het lijden verheerlijken als een manier of voorwaarde om te groeien. Als het niet spontaan ontstaat, roepen zij het op door zich te pijnigen of te kastijden. De gevolgen voor hun gezondheid blijven niet uit. Er zijn gevallen bekend dat men aannam dat een ziekte zijn oorsprong vond in een speciale, goddelijke uitverkiezing of een heiligende werking had. Er werd niet overwogen dat ook het veronachtzamen van de elementaire wetten die voor het instandhouden van een gezond lichaam zorgen, ziekten kan veroorzaken.

Sommige mensen zijn van mening dat wie verlichting wil bereiken, het lijden als een noodzakelijkheid moet accepteren. Zij veronderstellen een relatie tussen de ernst van het lijden en de mate van verlichtheid. Er is een andere visie mogelijk, namelijk, dat in elke incarnatie op een onpersoonlijke manier voor de dosering van het karma wordt zorggedragen, en niet op een selecte manier waarbij de ene persoon gunsten worden verleend die een ander worden onthouden. Er hoeft niet een intelligentie te zijn die naar willekeur beproevingen uitdeelt terwijl elders op grond van dezelfde willekeur speciale gunsten verleend worden. De gedachte dat sommige mensen uitverkoren zijn en anderen daarentegen gestraft worden en in korte tijd de ene na de andere ongelukkige belevenis doormaken, hoeft er niet op te duiden dat dit karma naar willekeur verdeeld wordt.

We kunnen karma beschouwen als een vorm van energie die door de zielepersoonlijkheid wordt aangetrokken of opgebouwd, en de vorm aanneemt van gedachten, gevoelens en situaties die zich aan onze persoonlijkheid hechten. Zij brengen de mens geluk of ongeluk of laten hem onaangedaan. In deze visie openbaart karma zich niet willekeurig, maar op een wetmatige, onpersoonlijke manier. Een nadelig karma is nadelig omdat het denkvermogen er die kwalificatie aan verbindt. Wie lijdt, volgt niet altijd de innerlijke weg. Omgekeerd kan het volgen van de innerlijke weg leed met zich meebrengen. Maar ook geluk kan een resultante zijn van beproevingen, want onze mystieke reis brengt beide. Waarom zou iemand willen aannemen dat de natuur erop gericht is ons schade te berokkenen? Als wij meegaan met de kosmische stroom zal ons karma zich gunstig ontwikkelen, wat een andere uitspraak omtrent de goden in herinnering brengt, namelijk dat zij helpen wie zichzelf helpt.

In het leven staan we soms voor een muur, maar het ligt in ons vermogen uitzicht te krijgen op de zonovergoten tuin die achter de verschansing wacht, en ontdekt en betreden wil worden. Het is niet iedereen gegeven een aanvang te maken met het afbreken van zijn muur, en vaak heeft men dat vermogen zelf afgesneden. Wanneer meer mensen zich deze werkelijkheid zouden realiseren, zou hun situatie er aanzienlijk op vooruit kunnen gaan.

Voor veel mensen is karma een fascinerend onderwerp. Niet alleen hopen zij te begrijpen wat het inhoudt, maar ook hoe het in hun persoonlijke leven tot uitdrukking komt. De eigenschappen van karma zijn net zo gecompliceerd als de eigenschappen van bijvoorbeeld liefde, en tot op een bepaalde hoogte zijn ze met elkaar te vergelijken. Als wij van iemand houden, moeten wij hem of haar eerst kennen. We moeten ons met de ander verbonden voelen, anders is liefde niet mogelijk. We kunnen van de mens in het algemeen houden of van een mensenkind in het bijzonder. In het laatste geval weten we vaak heel wat van de door ons beminde persoon af: de expressie van het gezicht, de gebaren, het karakter. Ons hart en onze innerlijke en uiterlijke zintuigen zoeken de gelegenheid om zo iemand te leren kennen.

Wanneer wij spreken over liefde voor de mensheid, gaat het om een vorm van abstract en innerlijk waar-

nemen. Wij kennen immers niet de gehele mensheid. Maar zowel bij een persoonlijke liefdesband als bij liefde voor de mensheid, moeten wij op de een of andere manier met onze medemens, dus met een onderwerp, verbonden zijn. Liefde is niet een gevoel dat nergens op gericht is en zonder een object kan bestaan. Zij is altijd het derde punt van de driehoek. Op het ene punt bevinden wij ons zelf. Op het tweede punt bevindt zich dat waarop wij gericht zijn. Op het derde punt ontstaat de liefde, als gevolg van de wisselwerking tussen het eerste en het tweede punt. Liefde bestaat niet als een onafhankelijk verschijnsel, maar kan wel potentieel aanwezig zijn, zoals bij aanstaande ouders, die weten dat zij te zijner tijd veel van hun op komst zijnde kindje zullen houden. Maar wij kunnen aan het kind denken alsof het onafhankelijk is.

Voor karma lijkt hetzelfde op te gaan. Karma bestaat niet als een zelfstandige entiteit, maar kan wel in aanleg bestaan, of op realisatie wachten. Karma als een zelfstandige entiteit zou alleen mogelijk zijn als we konden voorspellen hoe het zich ongemanifesteerd en wel, en niet aan een persoonlijkheid of gebeurtenis gebonden, kan gaan manifesteren. Het enig voorspelbare en waarneembare is, dat het samenvoegen van gebeurtenissen karma tot gevolg zal hebben. Wij kunnen echter niet potentieel karma wáárnemen zoals wij een psychisch wezen waarnemen dat, of het nu wel of niet in de stof gemanifesteerd is, een herkenbare hoedanigheid en individualiteit bezit. En toch zouden wij karma kunnen 'waarnemen' op dezelfde manier als wij het op komst zijnde kindje 'waarnemen'.

Iedereen ondervindt dagelijks aan den lijve de manifestaties van de wet van karma, van oorzaak en gevolg. Deze wet kan zich op talrijke manieren manifesteren, maar in deze beschouwing kijken we voornamelijk naar de gevolgen die als een beproeving worden ervaren. Inwijding en beproeving liggen heel dicht bij elkaar. De eerste inwijding en beproeving begint met de geboorte, omdat wij het kosmische gebied moeten verlaten. Het is een inwijding omdat we het onstoffelijke bestaan verruilen met het stoffelijke. Het is een beproeving omdat we bij de overgang van de spirituele wereld naar de stoffelijke wereld, moeten loslaten wat met ons verbonden is. Het is het verscheurende gevoel dat we van onze wortels zijn losgerukt. De tegenzin in het loslaten roept de spanning op die wij beproeving noemen.

De beproevingen die een onstoffelijk wezen ervaart, kunnen niet worden aangevoeld door een wezen dat belichaamd is. Omgekeerd staan de beproevingen van de stoffelijke wezens ver weg van het bewustzijn van een wezen dat op het kosmische gebied verblijft. Wij begrijpen zelfs vaak niets van de beproevingen die andere mensen moeten ondergaan. En dan te bedenken dat wij allen op hetzelfde stoffelijke gebied verkeren. De beproeving van een wezen op het stoffelijke niveau wordt niet volledig door een ander wezen op datzelfde niveau begrepen, evenmin als een wezen op het kosmische niveau alles kan begrijpen wat een ander wezen op hetzelfde gebied overkomt. Men kan zich goed voorstellen dat een beproeving of toets die van doen heeft met de aardse wereld, geen nut heeft voor iemand die hier niet meer vertoeft, want het bewustzijn maakt dingen mee die bepaald worden door zijn eigen grenzen en de grenzen van zijn omgeving.

Een voorbeeld kan illustreren dat dit geldt voor verscheidene staten waarin het bewustzijn kan verkeren. Veronderstel dat wij in een kamer zitten waar de ramen aan verscheidene kanten een ruim uitzicht bieden. Een vlieg komt door een klein raampje de kamer in. Vanuit de buitenwereld, waar het echte domein van het beest is, vliegt het argeloos een andere wereld binnen. Het is er zich niet van bewust dat het op eigen gelegenheid de raamopening waarschijnlijk niet meer zal terugvinden. Alles lijkt normaal. Als de vlieg na verscheidene uren nog steeds rondvliegt, heeft zij vergeefs naar het voedsel gezocht dat nodig is om te overleven. Ze denkt nog steeds buiten te vliegen, omdat het uitzicht door de ramen haar die indruk geeft. Wij kunnen voorzien hoe deze tragische misvatting moet aflopen. Daarom besluiten we een glas te pakken, de vlieg te vangen en haar via het raam naar buiten te helpen. Onze reddende handeling wordt prompt misverstaan. De vlieg kan onder het glas geen kant meer op en raakt in paniek. Zonet vloog ze nog

vrij rond en van het ene op het andere moment is ze gevangen. Ze ondergaat een beproeving waarvan ze de noodzaak absoluut niet kan ontdekken. De kortstondige beperking van haar vrijheid heeft tot doel haar een ergere beproeving te besparen. Als de vlieg eenmaal weer buiten is, heeft ze geen idee waartoe de nare ervaring gediend heeft.

Uit het voorgaande kan volgen, dat de reactie van het individu op het karma afhankelijk is van zijn bevattingsvermogen en van de omgeving waarin hij verkeert. Of hij het karma positief of negatief noemt, wordt bepaald door de wijze waarop hij tegen het leven aankijkt.

Beproevingen doen zich aan ons voor in gedachten, daden en situaties en onderscheiden zich door hun aard en hun aanwezigheid. In hun meest subtiele vorm uiten beproevingen zich in de gedachtewereld en worden ze gevolgd door handelen of niet-handelen. De gedachten zijn te verdelen in twee groepen: de positieve en de negatieve. Een beproeving treft ons op de plek waar wij te treffen zijn: onze achilleshiel. Zijn we gehecht aan bezittingen? Dan worden onze bezittingen ons kwetsbare punt. Zijn we lichtgeraakt? Dan kan onze lichtgeraaktheid ons in moeilijkheden brengen. Betekent ons werk alles voor ons? Dan zal een beproeving op dat punt extra aankomen. We leren het intensiefst op de punten die in ons bestaan de toon aangeven. Is liefde voor ons het meest wezenlijke? Dan zullen onze diepstgevoelde ervaringen zich rond dat thema afspelen.

Dat wij zulke ervaringen opdoen, wil niet zeggen dat er spirituele persoonlijkheden aan het werk zijn die, via de daarbij behorende ervaringen, iets ten behoeve van ons welzijn op ons afsturen. Het zijn onpersoonlijke wetten die zulke ervaringen bewerkstelligen en die automatisch geactiveerd worden. Het spreekt vanzelf dat wij iets kunnen leren als we met iets in aanraking komen, en als het daarbij bleef, was het al een bijzonder mooi resultaat. Deze aspecten zullen wij wat gedetailleerder onderzoeken. Daarbij betrekken we ook voor wie beproevingen gelden, wat zij betekenen en wat hun verband met karma is. Tot slot komt de ontwikkeling ter sprake die de mens onder de invloed van beproevingen doormaakt.

De hoofdgroep van de negatieve gedachten kunnen we verdelen in een aantal categorieën. We zullen ze achtereenvolgens bekijken. Allereerst zijn er de gedachten die niet tot handelen of niet-handelen uitnodigen. Het gebeurt wel dat we worden overvallen door gedachten die ons ontstellen. Ze dwingen ons nergens toe en willen ons ook niet ergens vanaf houden. Ze zijn van nature negatief en kwellen ons daarom: zijn wij het werkelijk die zo denken? Het zijn bijvoorbeeld akelige beelden van een niet bestaande omgeving zoals we die uit nachtmerries kennen. Waar komt dat vandaan? Hebben wij onbewust een verboden deur opengedaan en zijn de gedachten daardoor binnengekomen? We zouden deze gedachten negatief, maar neutraal kunnen noemen.

Vervolgens kennen we de gedachten die ons tot iets negatiefs aanzetten, of die willen dat wij verhinderen dat er iets positiefs gebeurt. Ze kunnen ontsteltenis wekken, net als de hiervoor genoemde neutrale gedachten, maar wie moreel vast in zijn schoenen staat, zal een dergelijke opwelling slechts signaleren. Wij spelen ermee om ons ervan bewust te worden op welke rationele gronden we verkeerd kunnen doen als we dat echt willen, en welke middelen ons ten dienste staan om het kwaad ongestraft te bedrijven. We vragen ons bijvoorbeeld na het horen van een nieuwsbericht over een bankroof af, of wij het handiger zouden hebben aangepakt dan de gevangen genomen bankrovers, als wij dezelfde overval hadden willen beramen. Als we moeite hebben met het handhaven of opbouwen van een hoog moreel peil, zijn deze gedachten de aanleiding tot een werkelijke strijd tussen het hoger zelf en onze persoonlijkheid.

Dan zijn er de negatief geaarde gedachten die ons dwingen iets goeds na te laten zodat er iets negatiefs gebeurt, of die ons uitnodigen het verkeerde toe te laten. Ze verschillen alleen daarin van de vorige categorie, dat de aandrang bestaat om iets na te laten of toe te laten, en niet om iets te doen. Wij zijn ons

bijvoorbeeld bewust van een misstand waaraan wij gemakkelijk een halt zouden kunnen toeroepen, maar waaraan wij uit wrok of frustratie niets doen.

We hebben onderscheid gemaakt tussen gedachten die niet tot handelen of niet-handelen uitnodigen, en die daarom neutraal zijn. Daarna hebben we de gedachten genoemd die de aandrang vormen om iets te doen; onder te verdelen in gedachten die ons tot iets negatiefs aanzetten, en gedachten die ons uitnodigen het goede te voorkomen. Tot slot waren er de gedachten die de aandrang vormen om iets na te laten; onder te verdelen in gedachten die ons uitnodigen het goede na te laten of het verkeerde toe te laten. Er zijn dus vijf vormen van negatieve gedachten.

De andere hoofdgroep wordt gevormd door de positieve gedachten. Ze zijn te verdelen in gedachten die neutraal zijn, en in gedachten die tot handelen uitnodigen. De positieve gedachten die tot handelen aanzetten, kunnen in twee subgroepen worden onderscheiden. Zo zijn er gedachten die verhinderen dat kwaad geschiedt, of die nopen tot het nastreven van het goede. Verder kennen we de gedachten die uitnodigen tot het laten voortbestaan van het goede of tot het nalaten van het kwade. De neutrale gedachten kunnen ook hier niet worden onderverdeeld.

Het verschil tussen de vijf positieve en de vijf negatieve gedachtegroepen zit in hun effect op onze ontwikkeling en in hun geaardheid. Vervelende gedachten worden dikwijls gevolgd door zelfkritiek. Wij zijn het in ons hart niet met de negatieve ideeën eens. Onze morele standaard is in het geding en we trachten de negatieve gedachte uit te bannen. Tegen positieve gedachten hoeven wij ons niet te verzetten. Wel kan het gebeuren dat zij meteen gevolgd worden door negatieve gedachten die het beoogde resultaat teniet willen doen en vice versa.

De gedachten die we besproken hebben, kunnen gevolgd worden door daden. Een gedachte leidt niet automatisch tot handelen. Het volgen van impulsen en gedachten, of het afwijzen ervan; het uitvoeren in daden of niet: het is steeds het resultaat van de samenspraak met ons innerlijk. Gedachten en voorgenomen daden gaan eerst voorbij ons innerlijk alvorens we ze accepteren. Als het goed is, leggen we daarbij ook contact met ons hoger zelf. Die confrontatie neemt de vorm aan van beproeving, aanvechting, afstemming of intuïtie. Daden kunnen net als gedachten in vijf groepen worden verdeeld. Gedachten en daden leiden elk tot hun eigen soort beproevingen.

Tot slot kunnen beproevingen ontstaan uit de confrontatie met situaties. Deze kunnen worden verdeeld in situaties die ons positief of negatief raken of neutraal zijn. Een situatie wordt pas een volledig deel van onze persoonlijkheid als we haar in ons bewustzijn realiseren. Veel situaties waarin wij terechtkomen, komen logisch voort uit de gedachten en handelingen die wij ons over een lange periode eigen hebben gemaakt.

Op wie hebben beproevingen een uitwerking en wie zijn er werkelijk bij betrokken? De meeste beproevingen die we ondergaan in gedachten, daden of situaties spelen zich af rond onze eigen persoon. Alles lijkt om onszelf te draaien, onafhankelijk van de ander. Er zijn beproevingen waarbij dat niet zo is. Wij kennen allemaal de druk die andermans problemen op ons uitoefenen. De manier waarop we beïnvloed worden door wat iemand anders meemaakt, bepaalt dan de aard en de grootte van de beproeving. Iedereen is aan beproevingen onderhevig. Niemand kan verschoond blijven van de reacties waaraan de natuurwetten de mens onderwerpen. Iedereen, in welke staat van ontwikkeling hij zich ook bevindt, vindt beproevingen op zijn pad. Zij hebben verwantschap met ons, en staan in verband met innerlijke ontwikkeling. Als ze zich voordoen, kunnen we van ze leren. Soms hebben we te weinig mogelijkheden om er direct wat mee te doen.

Beproevingen sorteren op twee manieren effect: door hun aard en door hun aanwezigheid. In de regel worden ze negatief genoemd omdat ze op ons denkvermogen een onplezierige uitwerking hebben. Ze leiden tot stress, lichamelijk ongemak, of kosten veel energie. Dit ongemak ontstaat doordat de beproeving van een bepaalde hoedanigheid is. Ze raakt ons bijvoorbeeld op het persoonlijke, financiële, sociale of economische vlak. Anderzijds is de beproeving alleen al door haar aanwezigheid hinderlijk. We vragen ons af waarom het probleem uitgerekend nu moet komen en waarom bij ons. Het karma zoals wij dit ervaren, is voor een ander niet of niet volledig toegankelijk en begrijpelijk. Onze reactie op karma wordt immers bepaald door de staat waarin ons bewustzijn verkeert.

Zo stellen wij de aard of de aanwezigheid van ons karma vast. Tegelijkertijd worden wij door beide factoren beperkt in ons inzicht in het karma van onze medemensen. Hun karma en hun beproevingen worden immers door hun eigen bewustzijn, waartoe wij niet volledig toegang hebben, gekleurd. Wat de ene mens als een beproeving ervaart, vindt de andere misschien heel gewoon of onbelangrijk. Voor de persoon die eraan onderworpen is, kan de beproeving inhoudelijk meevallen. Het feit dat ze bij hem terechtkomt kan van meer gewicht zijn als het een interessante confrontatie betekent met een onvolkomenheid in zijn karakter, of omdat het een steeds terugkerend thema is. Een buitenstaander zou zo'n onvolkomenheid wel oninteressant kunnen vinden, en veeleer onder de indruk kunnen zijn van de feitelijke inhoud van de beproeving die hij bij de ander gemanifesteerd ziet.

Dagelijks zijn wij getuige van de uitwerking van beproevingen bij andere mensen. De moeite die we hebben met het begrijpen van andermans beproevingen, ligt aan ons bewustzijn dat gebeurtenissen indeelt naar aard en aanwezigheid. Afhankelijk van wat aansluit bij onze persoonlijke ontwikkeling en perceptie, worden we getroffen door het belangrijkste van beide aspecten: de aard of het aanwezig zijn van de beproeving. Het is begrijpelijk dat alleen de persoon op wie de beproeving direct van toepassing is, met al zijn bewuste of onbewuste kennis van zijn eigen achtergrond en ontwikkeling, ten volle kan aanvoelen welk belang een gebeurtenis voor hem heeft. Hij kan dit beter aanvoelen dan wie dan ook, tenzij iemand in staat zou zijn volkomen spirituele eenheid met hem te bereiken. Maar zelfs de persoon die de beproeving ondergaat, heeft moeite om te begrijpen wat er karmisch in hem omgaat. Veel zal in zijn onderbewustzijn blijven. Daarom is het niet verwonderlijk dat andere mensen nog veel minder van zijn karma begrijpen. Die staan er verder van af. Zodra ons bewustzijn kennis draagt van andermans karma, wordt dat overigens een deel van ons eigen karma.

Het is voor ons essentieel te weten waarom beproevingen nodig zijn. Als ze voornamelijk naar hun aard worden beoordeeld, zullen ze moeilijker te dragen zijn dan wanneer de reden van hun aanwezigheid de doorslag geeft. Als we er immers in slagen te weten te komen waarom een beproeving ons overkomt, is het minder interessant te weten of zij plaatsvindt op financieel, sociaal of ander gebied. Sommige mensen beschouwen beproevingen als een test. Het gaat er om dat de gebeurtenissen ons inzicht brengen. Het kan zijn dat een groeiend verlangen naar ontwikkeling, samen met een werkelijke inspanning van onze kant om dat verlangen gestalte te geven, verklaart, waarom we soms onverwacht een soort examen moeten ondergaan. Door een beproeving een toetsing te noemen, gaan we ervan uit dat er voor onze persoonlijkheid een les uit te leren is. De natuurwet wordt in deze visie gestuurd door een intelligentie die ons een les oplegt, of de natuurwet is zelf deze intelligentie.

Dit moet worden onderscheiden van het denkbeeld dat een natuurwet op neutrale wijze geactiveerd wordt zonder dat zij iets beoogt, en zonder dat zij door een kracht bestuurd wordt die ons een les bijbrengt. Wellicht komen beide situaties voor. Vele gebeurtenissen noemen wij normaal gesproken geen toetsing, zoals in het geval dat we onze hand branden aan een hete kachel. De beschadiging van de zenuwuiteinden van onze hand is onpersoonlijk en gaat door, ook als wij geen waakbewustzijn hebben en ook als onze zielepersoonlijkheid deze beschadiging niet kan gewaarworden.

In veel gevallen onttrekt de betekenis van wat wij meemaken zich aan een analyse. Dat is ook zo met beproevingen. Ze worden zelden als zinvol ervaren. Waarom moet dit gebeuren en waarom dat? Wat is de zin hiervan en wat de zin daarvan? Waarom moeten wíj dit doormaken en waarom een ander niet? Wat wij zinloos noemen, is veeleer dat waaraan wij met ons verstand geen zin kunnen geven. Voor onze zielepersoonlijkheid kan het zinvol zijn en vol betekenis. Het is niet ongewoon dat we onszelf beschuldigen wanneer we door beproevingen belaagd worden. Daar zit het idee achter dat wat ons overkomt, met ons diepste zelf te maken heeft. Wanneer wij erop rekenen, dat al ons denken en handelen zijn neerslag vindt op het geestelijke of stoffelijke vlak, kunnen wij ons schuldig voelen als er in ons leven iets misgaat. De oorzaak van een beproeving valt niet los te zien van de persoonlijkheid waarbij ze zich manifesteert. Ze kan het directe gevolg zijn van ons denken of handelen, maar zeker is het niet. Waar komt ze dan wel vandaan?

Deze vraag is belangrijk, want het maakt verschil of we beproevingen toeschrijven aan een kosmische toetsing of aan het negeren van natuurwetten. In het eerste geval kunnen we ons met de situatie verzoenen. In het tweede geval schept het verplichtingen voor ons handelen en denken, want het karma komt dan kennelijk voort uit gedachten of acties. Ondergaan we een kosmische toetsing in de veronderstelling met karmische gevolgen van ons denken of handelen van doen te hebben, dan wordt van ons het bijna onmogelijke verwacht, namelijk dat wij - terwijl we het inzicht missen in de relatie tussen onze gedachten en daden en ons karma - de moed niet verliezen, al zegt niemand ons waarom. Als we dan de oorzaak zoeken in fouten in het verleden die er niet geweest zijn, of als we zoeken naar natuurwetten die we mogelijk niet geëerbiedigd hebben, is er geen antwoord. Alleen iemand die een diep vertrouwen heeft in de rechtvaardige werking van de kosmische krachten, kan dan het onverklaarbare accepteren.

Het ondergaan van een beproeving kan een vorm van karma worden genoemd, zelfs in het geval dat de beproeving als toetsing kan worden uitgelegd. Niets gebeurt zonder oorzaak. We hebben geen garantie dat een bepaald probleem ons in de toekomst geen parten meer zal spelen. Wat wij nu niet belangrijk vinden, zal mogelijk later belangrijk zijn en omgekeerd. Het kan ons inzicht vergroten in de regelmaat van de natuur. Dat bepaalde beproevingen steeds terugkeren, hoeft ons streven naar een verfijnder bestaan niet in de weg te staan.

Het is strikt genomen niet juist te zeggen dat beproevingen onderdeel zijn van negatief karma. De begrippen goed en kwaad, positief en negatief, zijn morele begrippen van het menselijk denkvermogen. Voor ons doel is het gebruik van de term 'negatief' evenwel duidelijk. In werkelijkheid is er een neutrale wet van oorzaak en gevolg. De uitwerking die deze op ons heeft, is plezierig of onplezierig, afhankelijk van onze maatstaven en de wijze waarop ons bewustzijn reageert. Iedereen weet dat beproevingen verdriet geven, vergezeld van zelfverwijt, spijt of twijfel. Maar zelfs in omstandigheden die wij normaal gesproken positief zouden noemen, komen zulke gevoelens voor. In negatieve omstandigheden kan het ballast zijn uit het verleden: een aspect dat wij in het verleden niet voldoende doorleefd hebben, of dat verwaarloosd of verkeerd behandeld werd. Er zijn veel verschillende oorzaken van beproevingen, en een daarvan kunnen we als volgt illustreren.

Ouders kunnen hun kind herhaaldelijk waarschuwen voor het gevaar van een brandende kachel, maar waarschuwen helpt niet altijd. Er komt een moment dat het kind zich naar de kachel begeeft en er toch zijn vingertjes tegenaan houdt, vol onbegrip over de opmerkingen van zijn ouders. Dan trekt het snel zijn handje terug. De kachel is 'stout'. De ouders met hun grotere ervaring weten wat er aan de hand is, maar het kind reageert op twee niveaus. Aan de ene kant is het geschrokken van de onverwachte, pijnlijke ervaring. In die zin heeft het geen begrip voor de stoute kachel, die toch maar voor een vervelende pijn heeft gezorgd. Aan de andere kant realiseert het kind zich, dat wanneer het zijn handje opnieuw op de

kachel legt, de pijnervaring precies dezelfde zal zijn. Het kind kan dus een relatie leggen tussen oorzaak en gevolg, maar heeft er geen begrip, geen waardering voor. De wetmatigheden begrijpt het pas later.

Dat het kind een korte negatieve ervaring doormaakt, behoedt het later voor narigheid, maar het is goed erop te wijzen, dat de pijnervaring niet een eigen intelligentie bezit die zich kenbaar maakt met de bedoeling een les over te brengen. Het kind tekent de opgedane ervaring op in zijn geheugen. Sommige ervaringen worden maar één keer gearchiveerd en op de plank gezet. Andere moeten telkens opnieuw gearchiveerd worden. Het lijkt wel of ze steeds weer van de plank afstappen en het geheugenarchief uitwandelen. En toch is het zeker dat nieuwe ervaringen niet onze eerdere ervaringen vervangen, maar eraan worden toegevoegd. Wordt het kind grootgebracht zonder de kans te krijgen zich aan de kachel te branden, dan zal het zich ongetwijfeld later wel een keer branden als het zelfstandiger is, en alsnog een blijvende ervaring opdoen. Het kind leert door soortgelijke gebeurtenissen hoe de natuur in elkaar zit.

We kunnen het kleine kind vergelijken met de mens die zich nauwelijks bewust is van het bestaan van het hoger zelf. Vrijwel dagelijks om ons heen vernemen we de vraag hoe God, als hij bestaat, kan toestaan dat er op deze wereld zulke verschrikkelijke dingen gebeuren. Dit lijkt op de verschrikte verbazing van het kind dat zich aan de kachel brandt en de oorzaak van de pijn niet inziet. Er is alleen maar de pijnervaring. Het kind lijkt daarin op de volwassen mens, en de alwetende ouders van het kind lijken op God. De ouders bevinden zich op een hoger bewustzijnsplan dan het kleine kind. Zij beseffen dat de pijnlijke ervaring een oorzaak heeft. Het bewustzijn van het kind bevindt zich op een ander niveau dan dat van zijn ouders, en als het toeneemt, zal het kind meer van zijn vermogens leren gebruiken. Het komt daardoor in harmonie met de natuur. Wanneer wij terugkijken op de ervaringen die ons in dit leven deelachtig zijn geworden, zien we dat beproevingen veranderingen in ons denkvermogen teweegbrengen. Negatieve ervaringen kunnen een positief gevolg hebben, als ze ons op onszelf terugwerpen.

De beproevingen die we positief zouden kunnen noemen, bestaan onder andere uit gedragingen en stellingnames die voortkomen uit het vrijwillig dragen van verantwoordelijkheid. Een voorbeeld is de tegendruk die iemand ervaart die zich inzet voor het bestrijden van onrecht in de wereld. Hij zal, door de onderdrukten te helpen, de onderdrukkers tegen zich in het harnas jagen. De strijd met deze beproevingen is niet gemakkelijker dan de strijd met 'negatieve' beproevingen. Soms is zij aanmerkelijk zwaarder. Positieve beproevingen kunnen om verschillende redenen bij ons horen. Ze zijn een logisch voortvloeisel van bepaalde kwaliteiten in ons karakter. Ze maken ons duidelijk of we voor een bepaalde werkzaamheid goed, minder goed of niet geschikt zijn. Men kan ze vergelijken met een toelatingsexamen, dat geen prettige ervaring is, maar onze bekwaamheden en zwakheden aan het licht brengt.

Beproevingen zijn een vorm van inwijding. Ze geven strijd, net als negatief handelen, alsof het deeltjes zijn die wedijveren met andere deeltjes, als gewichtjes die in de schalen van een weegschaal zijn gelegd. Als een van de schalen wordt gevuld, treedt verstoring van het evenwicht op. Het verrichten van werken die onze hogere ingeboren natuur welgevallig zijn, doet de balans overhellen naar de positieve kant. Negatieve krachten zullen de schalen weer in hun oude stand proberen te brengen. Dit is de tegendruk die wij altijd zullen ervaren.

Nog één voorbeeld over de betrekkelijkheid van de begrippen positief en negatief, om ons overzicht mee te besluiten. Een vader en moeder wonen met hun kinderen in een slechte buurt. Veel kinderen in de wijk ontwikkelen zich op de slechtst mogelijke wijze, staan onder invloed van drugs en plegen misdaden. De genoemde ouders proberen hun kinderen met hoogstaande principes op te voeden, maar telkens dreigt de invloed van de slechte omgeving hun inspanningen teniet te doen. Zij hebben de grootste moeite om hun kinderen op te voeden, en hun jaren zijn van zorgen vervuld. Moeten we dit negatieve beproevingen noemen? Wij zijn geneigd bevestigend te beantwoorden wanneer wij midden in het proces staan. Laten

we nu aannemen dat de kinderen uit dit ene gezin na vele jaren zijn opgegroeid, en dat zij eindelijk begrip tonen voor de wijze lessen van hun vader en moeder. Ieder ander in de buurt is het verkeerde pad opgegaan, behalve deze kinderen. Het blijkt dat de beproevingen van de ouders geleid hebben tot buitengewoon gunstige resultaten. Wanneer wij in dat stadium zijn aangekomen, zouden wij de beproevingen met terugwerkende kracht positief kunnen noemen.

Veronderstel nu, dat na al deze jaren de inspanningen van de ouders op niets zijn uitgedraaid. Hun kinderen zijn het slechte pad opgegaan ondanks de wijze lessen van hun ouders. Dan zijn we geneigd onze eerdere opvatting te handhaven dat de beproevingen negatief zijn. Toch zijn de beproevingen daar op geen enkele wijze anders door geworden.

De tegendruk voor het negatieve bestaat onder andere uit de werking van het geweten. Wanneer we bezig zijn met arbeid die in harmonie is met de kosmische wetten, ondervinden we als beproeving steeds de tegendruk van het negatieve. Het negatieve komt in actie om de gemaakte overwinningen teniet te doen. Dit vindt op een steeds hoger niveau plaats. Beproevingen brengen aan het licht hoever ons inzicht reikt. Boven alle problemen straalt het licht van ons hoger zelf. Beproeving ontstaat uit handeling en gedachte. Herstel en correctie ontstaan uit beproeving. Ervaring ontstaat uit herstel en correctie. En inzicht ontstaat uit ervaring.

33. Mystiek en mystiek

Er zijn verschillende vormen van mystiek. Niet elke lading wordt door de juiste vlag gedekt. De pseudomystiek, die bijna een subcultuur is, presenteert zich met allerlei onechte en zweverige theorieën. Dit zet de mystiek in een bedenkelijk daglicht. Niettemin zijn veel mensen in de gelegenheid kennis te nemen van de universele beginselen die het domein zijn van de mysticus. Het wordt de westerling niet bepaald gemakkelijk gemaakt zich een juist beeld te vormen van de oude, eerbiedwaardige en veerkrachtige levensfilosofie die de naam mystiek heeft meegekregen. Hoewel veel mensen beseffen dat er een aanmerkelijk verschil is tussen mystieke en mysterieuze dingen, heeft bij velen de gedachte postgevat dat de westerse mystiek iets van vroegere tijden is, dat haar beoefenaars heiligen waren die altijd in extase verkeerden en een sober, zo niet ascetisch leven leidden, en dat zij tot de literair begaafden moeten worden gerekend. De oosterse mystiek vooral, heeft het aureool van versterving en ascese gekregen.

Het feit dat mystici ook nu nog onder ons leven, als burgers die niet opvallen of als geleerden van wereldnaam, zal heel wat buitenstaanders verbazen. Voor veel niet-mystici is hun eerste confrontatie met mystiek waarschijnlijk debet aan het beeld dat zij zich van mystici gevormd hebben. Op de middelbare school is het de gewoonte geworden een handvol mystici te noemen die steevast literair werk hebben nagelaten. Daardoor raakt op de achtergrond dat mensen als Meister Eckhart, Teresia van Avila en Hadewych, die vaak genoemd worden, op elk moment van de geschiedenis metgezellen hebben gehad. Zelfs wanneer mystici niet tijdens de Nederlandse taalles ter sprake komen maar tijdens het geschiedenisonderricht, worden zij praktisch altijd genoemd als vertegenwoordigers van religies, terwijl de mystiek toch in alle tijdperken en in alle geledingen beoefenaars heeft gekend. Namen als St.-Augustinus, de Graaf van St.-Germain, Leibnitz en Einstein, die zich lieten leiden door mystieke beginselen, krijgt men op school nooit te horen in verband met mystiek.

Behalve dat zij literair actief heten te zijn, worden mystici in verband gebracht met extase. Hierover bestaan veel misverstanden. Iemand die gedurende vele jaren intensief bezig is met mystieke arbeid, maakt vorderingen. Zelfs zonder extase te bereiken, kan hij een goed mysticus zijn. De ware mysticus loopt met zijn ervaringen niet te koop en loopt niet de hele dag met zijn hoofd in de wolken. Niet elke spirituele belevenis is een mystieke ervaring van de hoogste orde. Er zijn ziekten die gedragspatronen met zich meebrengen die ten onrechte worden aangezien voor de gedragingen van een mysticus die in extase verkeert. Zij doen zich voor bij hysterici, epileptici of andere mensen met een labiele gezondheid. Deze verschijnselen zijn vanzelfsprekend niet terug te voeren op mystieke extase. Die is soms uiterlijk van de persoon af te lezen, maar dan zeker niet in de vorm die zojuist genoemd is, en zij moet ook niet met een ziektebeeld verward worden. In vroegere tijden was de maatschappij niet ver genoeg ontwikkeld om te onderkennen dat sommige verschijnselen die tot de extasen werden gerekend, niet anders waren dan de symptomen van ziekten waarvan men niets begreep en die men nog niet onder controle had.

De mystieke extase is niet een bewustzijnstoestand die onder de grootste zelfkwelling verkregen wordt. Wij kennen het belang van een gezonde geest en een gezond, niet door verstervingen getergd, lichaam. In de wereld waarin ons stoffelijk lichaam zich bevindt, zijn we geen vreemdelingen of vijanden. We horen er thuis. Zuiver ascetisme is onnodig, daar dit de realiteit van onze stoffelijke gedaante ontkent. Zouden wij honger lijden en ons afzonderen en geselen, dan zouden we hallucinaties krijgen. Die vormen een schijnwereld voor de echte leerling in de mystiek. Een gezond, goed gevoed lichaam dat niet door drugs of ander wanbeheer wordt geteisterd, is magnetisch en sterk. Samen met een gelouterd mentaal denkvermogen en een positieve instelling, wordt het een voertuig waarin het innerlijk zelf en het hoger zelf zich optimaal kunnen bewegen.

Het bereiken van illuminatie of van een extatische toestand valt niet te vertalen in woorden, al hebben

velen daartoe pogingen ondernomen. Het lijkt gemakkelijker te omschrijven wat het niet is, dan wat het wel is. Voor ons is illuminatie een gradatie van een zich ontvouwend bewustzijn, niet het eindpunt van onze mystieke reis. Hogere geestelijke gevoelens en gewaarwordingen zijn een stimulans, inspireren tot nieuwe gedachten en handelingen die onze persoonlijkheid en het mensdom ten goede kunnen komen. Zo'n redelijk ernstige weg moet een tegenwicht vinden in ontspanning en humor. Ontzeggingen van het ascetische type vormen eerder een sta-in-de-weg dan een hulp. Wij nemen liever een goedgemutste filosoof als Democritus tot voorbeeld, dan iemand die in zak en as zit en met een lang gezicht de wereld zijn lijden verkondigt. Wanneer wij ons verzoend hebben met de wereld, ons daarin volkomen thuis weten en qua lichaam en geest één zijn, dan zijn we in harmonie met onze omgeving. Wij onderstrepen dat niet door ons tegen die wereld af te zetten. Iemand heeft eens gezegd: "Het gescheurde kleed maakt de derwisch niet."

Na alle stormachtige veranderingen die sinds de industriële revolutie over ons zijn gekomen, snakken wij naar een adempauze waarin wij opnieuw op zoek kunnen gaan naar de ware kern in ons menselijke bestaan. Wij denken wel eens dat de techniek ons op een hoog beschavingspeil heeft gebracht, maar wij verschillen niet veel van de middeleeuwers. Zij verkeerden in een wanhopige positie door onkunde die zich uitte in lichamelijke ziekten, hongersnoden, oorlogen. De moderne mens zit met dezelfde problematiek, echter meer door onwil dan door onkunde. Van het kerkelijk gerichte leven uit de middeleeuwen dat bedoeld was om te ontkomen aan materiële nood, zijn we beland in een tijdperk waarin een mystieke zienswijze diezelfde rol lijkt te moeten vervullen. Een tijdperk ook, dat gekenmerkt wordt door een voortschrijdende decadentie. Wij proberen ons een weg te banen en te ontkomen aan materiële nood. Dat kan alleen via een spirituele methode. Het is niet verkeerd dat sommige mensen om materiële redenen een zoektocht op mystiek gebied aangevangen. Wanneer zij enigszins vorderen, wordt hun duidelijk dat veel problemen hun oorsprong hebben in een verkeerde leefwijze. Dit is een ontdekking die een verkeerde motivatie tot een goede kan maken.

Er zijn grote verschillen tussen de leerlingen. Het pad dat bewandeld wordt, is voor iedereen anders. Wie zich aan de toepassing van mystieke principes wijdt, heeft vaak een reeks bijzondere ervaringen achter de rug. Zodra wij het pad betreden, begint onze ontwikkeling een ander patroon te volgen, wat voor een deel afhangt van de reis die wij in de toekomst willen afleggen. Er zijn talloze factoren die verklaren waarom er uiterlijke en innerlijke ontwikkelingsverschillen zijn tussen de leerlingen. Dit verandert niets aan de waarde van het mystieke onderricht, integendeel. Het is universeel, geldig voor verschillend gestructureerde persoonlijkheden. Toch zal het op den duur in de wereld niet een standaard-mysticus opleveren, of 'de ideale mens' die de verpersoonlijking is van wat wij een volmaakte ontwikkeling noemen en aan wie wij het gedrag van alle leerlingen afmeten. Mystiek blijft aan ons ondergeschikt. Wij zoeken mystieke waarheden om onze individuele aard tot grotere ontplooiing te brengen, maar zulllen nooit een standaard-persoonlijkheid worden. Persoonlijke ontwikkeling - weliswaar op basis van vaststaande mystieke principes - staat voorop. Mocht er al een standaardmysticus bestaan, dan is het de mens die in alle opzichten onvoorspelbaar is.

Meesterschap over het leven leren wij niet alleen door mystieke principes te bestuderen; we moeten ze toepassen en aanvaarden. De studie van mystieke onderwerpen is als een sleutel die op ons innerlijk past. Wat wij weten te realiseren, staat nergens op papier. Telkens komt een ander deel van ons zelf tot ontwikkeling. Wij leren ons diepste wezen te ontsluieren en te genieten van het moois dat daar te vinden is. Mystiek werkt als een katalysator. Zij kent vele gezichten, in overeenstemming met iemands ontwikkeling en achtergrond. De buitenwereld zal altijd verschillen blijven zien en onder ons vergeefs zoeken naar een uniforme ontwikkeling.

34. De scheppingsrijken

Van kind af aan leven wij temidden van vele levensvormen. We groeien op tussen mensen, dieren en planten, en de voornaamste partners waarmee we op de wereldbol communiceren, zijn mensen. Het onderscheid tussen planten, dieren en mensen is soms moeilijk te maken. We kennen immers allemaal wel uitspraken als: "Dit huisdier is net een mens", of: "Deze mensen gedragen zich als beesten", of: "Deze persoon leidt een leven als een plant." Afhankelijk van de situatie relateren wij een indeling aan de morele of fysiologische toestand van de betrokkenen. Een kind maakt nog geen onderscheid tussen scheppings-klassen. Het onderscheidt geen niveaus van bestaan, van slapen en ontwaken, van verlicht zijn en niet verlicht zijn. Ook kan het geen onderscheid maken tussen diverse vormen van bewustzijn. Wel leert het - en het wordt daarin mede door zijn ouders benvloed - dat mensen zogenaamd belangrijker zijn dan dieren, en dieren belangrijker dan planten. Deze willekeurige kwalitatieve indeling wordt door de ouders zelf meestal niet begrepen. Waarom achten zij het ene hoger of belangrijker dan het andere? Dat zal voor een deel aan hun eigen opvoeding liggen, waardoor zij bepaalde dingen hebben leren aannemen.

Aan het beginsel van de trapsgewijze, hiërarchische schepping, van een gelaagde opbouw van de diverse levensvormen in de natuur, hebben Aristoteles, Thomas van Aquino, Jan van Ruusbroec en vele anderen een deel van hun filosofie gewijd. Ook in de kabbalistiek, de I Tjing, de Tarot, de Theosofie en talloze andere stelsels of denksystemen in de gehele wereld, wordt uitgegaan van een hiërarchische structuur van het universum. Een bekende indeling, die van oudsher wordt gebruikt, stelt dat de laagste hiërarchie wordt gevormd door de mineralen. Dat zijn de delfstoffen, die niet-plantaardig, niet-dierlijk en niet-menselijk zijn.

In het mineralenrijk hebben we te maken met een rustige, tamelijk onbeweeglijke staat van zijn. Het tweede rijk is dat van de planten. Daarin is een uitgebreidere vorm van leven zichtbaar. De plant is niet altijd aan de plaats gebonden waar zij zich bevindt. In het plantenrijk zien we het mineraal opgenomen. Het is een bestanddeel waar de plant niet buiten kan. Het derde scheppingsrijk in deze hiërarchische indeling bestaat uit de dierenwereld. Hier zien we eveneens een grote bewegingsvrijheid. Het dier heeft de twee voorgaande gebieden nodig: het plantaardige en het minerale, en soms vertegenwoordigers uit zijn eigen gebied. Zonder deze gebieden zou het dier niet kunnen bestaan. De vierde fase is die van de mens, de hoogst ontwikkelde stoffelijke levensvorm die wij op aarde waarnemen. Vergeleken met de overige categorieën heeft de mens een fenomenale bewegingsvrijheid. Niet alleen kan hij zich over vrijwel on-beperkte, fysieke afstanden voortbewegen, maar hij kan ook reizen buiten tijd en ruimte, op het psychis-che gebied. In de mens keren het mineralenrijk, het plantenrijk en het dierenrijk terug.

Het is ons nog mogelijk, ons een voorstelling te maken van het verschil tussen mineralen, planten, dieren en mensen. Die zien wij elke dag om ons heen. Maar alleen met moeite kunnen we ons een beeld vormen van onstoffelijke scheppingsvormen. De wezens van dit rijk noemt men psychisch of astraal, al wordt in de mystiek-filosofische literatuur en binnen het occultisme een grote verscheidenheid aangebracht in soorten astrale wezens. Die rangorde houdt verband met hun goede of slechte geaardheid.

Wij hebben geen idee van de behoeften en taken van levensvormen die zo van ons verwijderd zijn. Het is niet duidelijk waar de grens loopt tussen de ene en de andere levensvorm. We herkennen de verschillende uitdrukkingsvormen, maar kunnen ze niet goed definiëren. En als we ze definiëren, dan doen wij dat door hun hoedanigheden te begrenzen. In dat geval scheiden wij de levensvormen strikt van elkaar op een biologische grondslag, maar een totale afgescheidenheid van vormen in de natuur is moeilijk voorstelbaar. Er kunnen raakvlakken zijn, energieën die in elkaar overvloeien. Wanneer een levensvorm gekenmerkt wordt door zijn trillingsfrequentie, dan zullen er scheppingsrijken zijn waarmee hij wel en waarmee hij niet harmonieert.

Alles beweegt zich in een bepaald spectrum, een bepaalde bandbreedte van het kosmische. En binnen deze bandbreedten benoemen wij het planten-, dieren-, mensen-, en astrale rijk. Mogelijk wordt de scheidslijn tussen de diverse rijken gevormd door een abrupte overgang. Er is ook een geleidelijke overgang denkbaar. Wat er op zo'n grensvlak plaatsvindt, is een groot ontologisch vraagstuk. Hoe moeten wij ons dit voorstellen? Bevinden trillingen uit het ene scheppingsrijk zich 'naast' trillingen van het andere scheppingsrijk? Wanneer zij elkaar ook maar enigszins beïnvloeden, zijn de verschillende scheppingen dan met elkaar verbonden? Kan van een trilling worden vastgesteld of zij andere trillingen op de een of andere subtiele of niet-subtiele manier beïnvloedt?

In theorie zullen trillingen die met elkaar interfereren een derde trilling oproepen. Zijn er trillingen die met bepaalde andere trillingen helemaal niet interfereren? Kunnen zij naast elkaar bestaan zonder iets uit te wisselen? Ons gevoel zegt van niet. In de zichtbare wereld zijn de scheppingsvormen met elkaar verbonden. De plant met mineraal en dier. Het dier met plant en mens. De mens met dier en astraal wezen. Het astrale wezen met de mens en misschien nog ijlere of fundamenteel andere levensvormen. Wij lijken de enige stoffelijke scheppingsvorm te zijn die zich bewust is van zijn afkomst en toekomst. Wij beheersen de onder ons liggende gebieden, maar kunnen niet buiten ze. En toch is onze heerschappij betrekkelijk: dieren zouden deze in een handomdraai kunnen ondermijnen, bijvoorbeeld wanneer insecten ziekten zouden verspreiden op een niet meer te beheersen schaal. De niveaus zijn ten opzichte van elkaar en van zichzelf aan wetten gebonden. Wij zijn afhankelijk van de mineralen, planten en dieren, en wij zijn niet het eindpunt van de ladder. Hoewel wij niet onafhankelijk zijn, hebben wij grote vrijheden. Dat geeft ons een zware verantwoordelijkheid. Wij moeten waken tegen het misbruiken van plant, dier en eigen soortgenoten en moeten ons spiegelen aan positieve levensvormen.

De mens die niet aan de kosmische wetten tegemoetkomt, denkt daardoor vrij te zijn. In werkelijkheid wordt hij door zijn houding heen en weer geslingerd. Allerlei wezens en krachten op het onstoffelijke en stoffelijke gebied komen op ons af. Wij kunnen ons staande houden door ons op het liefdevolle en positieve te richten. In die ontwikkeling krijgt alles de juiste plaats. De kennis omtrent de bestaande scheppingsrijken brengt ons eerbied bij voor wat ons omringt. Door verschillen te onderkennen, zullen we inzien dat alles zijn plaats heeft. De scheppingsrijken hebben hun eigen betekenis. Ook wij hebben betekenis, vooral als wij ons vermogen benutten om ons op het hoger zelf af te stemmen.

35. Verwondering

Er zijn mensen die zich over de gevarieerdheid van het leven verwonderen. Aan anderen gaat zij volstrekt voorbij. Wanneer we ons over schoonheid kunnen verwonderen, zijn we niet uitsluitend materialist. We hebben niet veel nodig om rijk en gelukkig te zijn. Elke dag doen wij nieuwe ontdekkingen. Elke dag leven wij een ander leven. Ieder moment komt het leven ons tegemoet. Vele stoffelijke en onstoffelijke dingen nodigen ons uit tot onderzoek. We kunnen ons zelfs over onze eigen verwondering verwonderen. Misschien komt het door de gedachte dat slechts de buitengewone en abnormale dingen verwondering kunnen wekken, dat zoveel mensen over de kleine, waardevolle geschenken van het leven heenstappen. Alles heeft zijn plaats, tijd en reden van bestaan, en geeft vorm aan het universum. Alles kan verwondering wekken, mits we er voor openstaan. Een enkele keer hangen mistbanken om ons fysieke lichaam, maar als ze het zicht op de buitenwereld belemmeren, geven ze ons de gelegenheid de binnenwereld te aanschouwen.

Het hoger zelf spreekt ons onophoudelijk toe, al verwaarlozen wij het dikwijls en luisteren wij er vaak niet naar. Het staat altijd klaar om ons het schone te laten zien. Als we acht geven op de details van het leven, op kleinigheden, zal het ons inspireren. Het gemoed dat onbevangen staat tegenover de influisteringen van het hoger zelf leeft op, ook al is de innerlijke stem in lijnrechte tegenspraak met de meningen van het uiterlijk zelf. Voor het gewone denkvermogen lijken de onaanzienlijke dingen weinig waardevol, terwijl we inwendig voelen dat er meer aan het licht treedt wanneer we ze met andere ogen bekijken.

Laten we de problemen van kinderen en volwassenen maar eens vergelijken. De problemen van grote mensen lijken meer gewicht te hebben dan de zorgen van het kind. Het kind vindt dat zijn problemen een reuzenomvang hebben. Volwassenen kunnen een kinderprobleem veronachtzamen. Een volwassene ziet op zijn beurt een niet begrijpend kind tegenover zich, dat zich de problemen van een ouder iemand niet realiseert. Wellicht is kosmisch gezien het grotemensenprobleem inderdaad erg klein. Dat kleine dingen belangrijk zijn en grote onbelangrijk, ligt aan het gezichtspunt van waaruit we ze waarnemen. Elk onderwerp in het bestaan is belangwekkend. Wij kunnen er echter voor kiezen om bepaalde gebieden niet te onderzoeken als ze voor onze ontwikkeling ongewenst of ronduit schadelijk zijn. Mystici richten zich op onderwerpen die hun verwondering werkelijk verdienen. Ook prozaïsche onderwerpen gaan leven, waardoor ze een nieuwe dimensie krijgen. Het leven is een aaneenschakeling van wonderbare zaken. Mystici zijn uit hun aard betrokken bij het onderzoek daarvan.

36. Mystieke afstemming

Het woord 'afstemming' is in de voorgaande hoofdstukken diverse keren gevallen. Wanneer wij zijn afgestemd, zijn we ons bewust van affiniteit tussen ons eigen zelf en iets wat zich daarbuiten bevindt. Een woord als sympathie duidt dit vrijwel letterlijk aan. Het begrip sympathie reserveren wij meestal voor situaties waarin wij ons op een plezierige manier met iets of iemand verbonden voelen. Letterlijk is alles wat met ons wezen verbonden is en in het brandpunt van ons bewustzijn staat, sympathisch met ons verbonden. Soms op een manier die wij graag zouden willen veranderen, zoals wanneer wij ons willen losmaken van iets dat ons gevangen houdt. Er is ook een andere vorm van sympathie, van afstemming. Wanneer wij ons afstemmen op plaatsen die bekend staan om hun vredige en rustgevende uitstraling, voelen wij ons opgeheven. Afstemming is een kostbaar vermogen dat elke vezel in ons lichaam doordringt met energie. We zien het bij personen die een goede relatie met elkaar hebben en een diep psychisch contact onderhouden.

Afstemming kan nog meer omvatten. Ons innerlijk bewustzijn kan ook contact leggen met hogere gebieden, via een onbaatzuchtige houding. Het is moeilijk aan te geven welk soort afstemming het belangrijkste is. Misschien moeten wij dit ook anders beschouwen en is elke afstemming belangrijk, zolang ze uit ons binnenste opwelt en positief getint is. Wij leggen doorlopend contact met de zielepersoonlijkheden van de mensen die ons na staan, en deze contacten zijn er op alle niveaus van het aardse bestaan. Er zijn ook contacten met anderen die ons minder na aan het hart liggen en zelfs tussen ons en onze tegenstanders.

Afstemming is verwantschap; een gericht zijn op, en interfereren met, frequenties. Te vaak vergeten we, dat als we iemand onze vijand noemen, hij ook ons als vijand kan bestempelen. Dikwijls is het idee dat we met een tegenstander te doen hebben, een rechtvaardiging voor haat of ergernis. We hebben immers slechts met een tegenstander te doen? Wie realiseert zich dat ook over ons kan worden gedacht in termen van tegenstand? Dit betekent niet dat wij ons daarom altijd maar op elk soort persoonlijkheid moeten afstemmen. De stem van ons geweten moet ons vertellen hoe wij moeten handelen als wij op tegenstand stuiten. Wij zullen vijanden, of ze nu stoffelijk of astraal zijn, moeten verslaan als zij de vrede van het mensdom verstoren. Dan is ingrijpen een heilige plicht.

Voor afstemming op anderen moet een bepaald klimaat bestaan, maar dat is tamelijk gemakkelijk te realiseren. Niemand stelt zich bijvoorbeeld open wanneer wij onvriendelijk zijn. Het verhindert dat iemand de stap in onze richting doet die ons onafscheidelijk maakt. Er is vaak geen groter obstakel tussen twee mensen dan woorden. Woorden zijn een hinderpaal; zij verstoren afstemming. Zij kunnen als bouwstenen gebruikt worden, maar ook als hamers. Ze wellen op in onze geest en willen eruit. Als ze eenmaal zijn uitgesproken, kunnen ze niet worden teruggenomen. Vaak spreken we meer uit dan we kunnen verantwoorden en hebben we grote moeite om de gevolgen van onze impulsieve uitspraken te verzachten of ongedaan te maken. Hoe anders is het met woorden die vanuit ons hoger zelf komen. Ze verheffen ons, en wij ondervinden hun gunstige effect. Een goed gericht woord verricht overal wonderen. Een liefdeloos woord wekt weerstand. De ander is gealarmeerd, voelt zich aangevallen en wil zich verdedigen. Als wij onze taak willen vervullen die synoniem is aan afstemming, dan is vooral zwijgen de eenvoudigste methode om zich op andere mensen af te stemmen.

37. Pril bewustzijn

Ik kan me goed herinneren hoe ik, een jaar of vier, vijf oud, in de huiskamer aan het raam stond en naar boven keek. Het was al aardig donker. Daar ergens in de verte moest zich de hemel bevinden, zoals mijn vader en moeder mij dat, bij wijze van analogie, hadden geprobeerd duidelijk te maken. Ik keek naar de sterren, terwijl ik me in stille vervoering voorstelde dat daar God en de engelen waren, wat zeer tot mijn verbeelding sprak. Toen ik voor het raam stond, was het of daar in die onbereikbare hoogte, die grote stilte, die blauwzwarte late avondhemel met lichtjes die verschenen en dan weer verdwenen, inderdaad een onaantastbare heerlijkheid was. Ondanks het feit dat ik later begreep dat de hemel niet een stoffelijke plaats is, blijft het voor mij het mooiste beeld van deze aard. Ook omdat deze visie niet verkeerd was, maar onvolledig.

De menselijke geest maakt zich een voorstelling van de werkelijkheid, en daarom is moeilijk uit te maken in hoeverre in ons bewustzijn het juiste beeld wordt gevormd. Het is moeilijk om de juiste conclusies te trekken, en zelfs onder mensen kunnen we niet altijd begrijpen wat er plaatsvindt. Ook vinden wij het moeilijk om het verschil te begrijpen tussen het bewustzijn van verlichte en niet-verlichte menselijke wezens. Net zomin als wij dieren kunnen vertellen wat er door het menselijke bewustzijn heengaat, kan iemand die verlichting ervaart, mededelen wat hij voelt en ziet. Wil het menselijke bewustzijn communiceren met dat van een dier, dan kan dat alleen als het meest voortreffelijke bewustzijn het andere bewustzijn tegemoetkomt. Wil de communicatie optimaal zijn, dan moet de mens afdalen tot het niveau van het bewustzijn van het dier, zonder zich daarbij te verlagen. Zo ontstaat er contact, zonder dat beiden elkaar geheel begrijpen. Evenzo kunnen wij slechts contact krijgen met een hogere vorm van bewustzijn door open te staan voor dat voortreffelijke bewustzijn. Het zal zich niet aan ons aanpassen, maar ons wel ten dele tegemoetkomen.

In onze kinderjaren kunnen we met ons beperkte bewustzijn niet in de nabije toekomst kijken, eenvoudig omdat we niet op de hoogte kunnen zijn met wat er in de wereld gebeurt. Wij kunnen op grond van de kennis die wij als kind bezitten nog niet een algemene visie ontwikkelen. Men kan een kind niet alles duidelijk maken, al doet men alle mogelijke moeite. Het prille bewustzijn kan nooit volledig op de hoogte worden gebracht met de ervaringen die het krijgt wanneer het in ontwikkeling stijgt. Dit is een onverbiddelijke wet. Het jonge kind, in stille verrukking over de hemel, kon niet anders dan veronderstellen dat de wereld met zijn geboorte was begonnen. Het had nooit kunnen begrijpen dat vóór hem vele generaties dezelfde hemel hadden aanschouwd en er geleerde en wijsgerige beschouwingen aan hadden gewijd.

Het onontwikkelde bewustzijn heeft nog een belangwekkende kant. De wereld staat zorgzaam tegenover de onschuld van kinderen. We zien hoe zij hun eigen leventje leiden, onbewust van de gevaren waardoor ze bedreigd worden, maar ook onbewust van de beschermende maatregelen die de maatschappij - idealiter te beginnen bij de ouders - neemt om hun veiligheid te waarborgen. Als het kind zelf groter is en dit in overweging neemt, staat het verbaasd over alle beslissingen die achter zijn rug genomen zijn. Kinderen leven in hun eigen wereld en hebben weinig besef van hun omgeving. Wanneer wij onze plaats in de kosmos beschouwen, lijken ook wij kinderen. Ons stoffelijke wezen wordt vanaf de geboorte door zichtbare, aardse beschermers beschut. Maar zijn wij ons bewust van alle goede zorgen die hogere vormen van bewustzijn aan ons besteden? Als wij door hogere intelligenties net zo begeleid worden als kinderen door hun ouders, zullen wij daarvan pas het meeste profijt trekken wanneer we volwassen worden en het hogere niveau naderen.

38. Afstand doen

Als wij in ons leven een doel hebben, worden we als door een magnetische kracht naar de vervulling ervan toegetrokken. We kunnen een gemakkelijk te bereiken doel voor ogen hebben, maar ook iets wat inspanning vergt. We kunnen één doel hebben, maar ook verscheidene dingen tegelijk willen bereiken. Soms luisteren wij bij het vaststellen van ons doel helemaal niet naar het stemmetje van binnen dat ons vertellen kan of wij goed gekozen hebben. Soms denken we het juiste na te streven en komen we pas na teleurstellingen tot de ontdekking dat onze plannen niet de zegen van hogerhand dragen. Resultaat is te vinden als wij er aan werken, niet als we het alleen maar willen aantrekken. Door te willen aantrekken, stoten wij af. Door afstand te doen van verlangens, trekken wij aan. We gunnen ons vaak de tijd niet om te luisteren naar ons hoger zelf. We hebben misschien iets voor ogen dat we willen bereiken, of we willen voorkomen dat we iets verliezen dat ons dierbaar is. Soms spreekt ons verstand zo luid, dat ons hart zich niet meer kenbaar kan maken.

Sommige dingen zijn voor ons niet zozeer uit hun aard verkeerd, maar omdat ze onze persoonlijkheid belemmeren zich in vrijheid te ontwikkelen. Wanneer wij met iets of iemand verbonden zijn, schenkt dit zekerheid en geborgenheid. Maar soms moeten we afstand doen. Het hoger zelf, dat meer kan overzien dan wij vermoeden, wil worden gehoorzaamd. Als we niet luisteren, ontwikkelt zich een grote strijd die veel verdriet met zich meebrengt. Het knagende gevoel van onbehagen zal bestaan zolang we het hoger zelf weerstaan. Wij kunnen het in zo'n ongelukkige toestand lang volhouden. Hoewel wij er door verscheurd worden, lijkt het vastklampen aan een verkeerd streven ons minder erg dan geheel met lege handen te staan. Als we, behalve ons verstand, ook ons diepere zelf laten spreken, zullen we een moment bereiken waarop we vanuit leegte worden opgeheven naar nieuwe hoogten, naar een nieuw leven. Van binnen ontwikkelt zich rijkdom, omdat we de stem volgen die ons naar nieuwe ervaringen leidt.

De tijd waarin iets van ons dreigt te worden afgenomen, is belangrijk, maar het is vaak ook de tijd dat er nieuwe dingen op ons staan te wachten. Er kan iets op ons pad komen dat we vooralsnog niet erkennen of herkennen. Het kan een persoon zijn of een roeping. Iets dat echt bij ons hoort. Iets dat aan de behoeften van ons diepste wezen tegemoetkomt. Iets dat vervulling zal brengen als we de moed hebben het tegemoet te gaan en te aanvaarden, omdat het bij onszelf hoort. Wat wij met ons hart wensen, kan zich vroeg of laat manifesteren. Soms denken wij daarvoor eerst opnieuw te moeten incarneren, omdat we veronderstellen dat het onze tijd nog niet is. Geen gedachte geeft onherroepelijker weer dat wij afstand wensen te doen van onze verlangens. Vaak echter manifesteert zich nu al wat wij in gedachten voor een volgend leven hadden bestemd. Doordat wij het naar de verre toekomst projecteren, naar een volgende incarnatie, geven wij te kennen er afstand van te doen voor de huidige tijd. Het lijkt wel of we daarmee bepaalde wetten activeren waardoor toch nog op ons afkomt wat wij gewenst hebben.

De techniek om dit proces te beheersen, is niet gemakkelijk aan te geven. Wanneer wij op dit gebied ervaring hebben opgedaan, hoeft niemand het ons meer uit te leggen. Het doorschuiven van verlangens naar een volgend leven kan onverwacht snel resultaat geven in ons huidige leven. Als we een diep besef hebben van de continuïteit van het bestaan en weinig waarde hechten aan het tijdstip waarop onze wensen verwerkelijkt worden, is de realisatie er eerder dan we denken. We bereiden het nodige voor, en doen wat menselijkerwijs mogelijk is. De rest laten we over aan het universele denkvermogen. Dat heeft voor alles een tijd, ook in het 'nu' waarin wij leven. Niet alles hoeven wij voor de toekomst te bewaren, integendeel. We leven op dit moment. De realiteit van dit ogenblik is ons waardevolste bezit en daar zou onze energie voornamelijk naartoe moeten gaan.

39. Interpretatie

Door een mystiek pad te bewandelen, leren wij op een nieuwe manier tegen de wereld aan te kijken. Wat wij om ons heen waarnemen, behoort tot de werkelijkheid. Maar ieder van ons weet hoe bedrieglijk die werkelijkheid is. Er hoeft maar een bepaalde soort licht op een voorwerp te vallen en het lijkt ineens te zijn verdwenen. Een geluid hoeft maar iets harder te klinken dan de muziek waarnaar we zitten te luisteren, of zij wordt onhoorbaar. Gezichtsbedrog benadrukt, dat de werkelijkheid zoals wij die beleven en menen te kennen, grotendeels gebaseerd is op de indrukken die via de zintuigen ons bewustzijn bereiken. Is alles wat wij actualiteit noemen, ook 'werkelijk'? De onzichtbare, ongrijpbare vorm van het zijn, van de werkelijkheid, noemt men wel de actualiteit. Als via de innerlijke en uiterlijke zintuigen een gewaarwording in het bewustzijn wordt opgeroepen, nemen wij op indirecte wijze kennis van die actualiteit, en datgene wat wij dan waarnemen, is realiteit. Het is een afspiegeling, en omdat die kenbaar en tastbaar is, staat zij dichter bij ons dan de bron, de actualiteit zelf. Het zich bewust worden van de afspiegeling noemen we de interpretatie van de werkelijkheid.

Als er zo veel verschillende afleidingen van de actualiteit zijn omdat onze zintuigen de ene keer dit, de andere keer dat waarnemen, is ze dan nog interessant en van direct belang? De werkelijkheid heeft veel aanzichten; is er dan wel één werkelijkheid? We worden steeds met realisaties geconfronteerd, die op de een of andere manier met hun oorsprong in contact staan. Een rode roos die in een verduisterde kamer staat, kan niet worden waargenomen. Als we langzaam steeds meer licht binnenlaten, zien we de roos langzaam bestaan krijgen, alsof ze vanuit het niets wordt gematerialiseerd. Het wijzigen van de voorwaarden waaronder onze zintuigen een roos kunnen waarnemen, leidt dus tot een betere gewaarwording, een helderder realisatie van de roos in ons bewustzijn. Maar is de roos die we zien in het verlichte vertrek wel de echte? Is het de actualiteit of nog steeds een afspiegeling daarvan? Nemen wij de rode blaadjes waar en zijn zij de echte kern van de roos? Hoe zit het dan met de atomen die de roos vormen: voelen wij hun actualiteit aan? We kunnen ze niet afzonderlijk zien. Missen we dan niet de realiteit van die atomen? Wat ís de echte roos?

Ons bewustzijn kan zich afstemmen op een diepere vorm van realiteit door zich naar binnen te keren en zo de actualiteit te naderen. Maar het blijft een schijn die bedriegt. Als we de eerder beschreven roos determineren en tot haar diepere bestanddelen terugbrengen, vinden we daardoor dan de kern, de actualiteit en het ware wezen van de roos? Ontleent zij haar diepste betekenis niet aan de samengesteldheid waarin haar onderdelen synthetisch zijn opgegaan? De rode blaadjes, de geur, de steel met de doornen en de symbolische waarde die door de eeuwen heen aan de roos gehecht is, kunnen veel meer vertellen over haar actualiteit dan haar uiteengerafelde bestanddelen op een petrischaaltje.

Door de diamant van ons bewustzijn te slijpen, komen de onzichtbare stralen van de actualiteit die er doorheen vallen, als realisaties haarscherp en loepzuiver in ons bewustzijn aan. Eigenlijk is de werkelijkheid zelf een afspiegeling. Alles is een afspiegeling, op elk niveau van het onderzochte. Wat we ook aantreffen, het is steeds de afspiegeling van wat dieper ligt. Wat we waarnemen mag dan werkelijkheid zijn, maar niet alle werkelijkheden kunnen wij waarnemen. De maan ontleent haar licht aan de zon en schijnt daarom minder sterk dan de zon. Het meertje waarin de maan schijnt, ontleent haar licht aan de maan en is weer zwakker in haar weergave van het licht dan de maan.

Door de beperktheid van onze zintuigen en van ons innerlijk waarnemingsvermogen, neemt het bewustzijn slechts een gedeelte van de werkelijkheid waar. We kijken als het ware omlaag in het meertje waarin de maan zich spiegelt. Het wateroppervlak beweegt, zodat het lichtschijnsel onvolledig en vertekend tot ons komt. Dit symboliseert de beperkte interpretatie van de werkelijkheid. Wordt het meertje spiegelglad, dan wordt onze interpretatie zuiverder. Als we omhoog kijken, ontwaren we de maan. Geleid door ons

begrip van de afspiegeling van het maanlicht in het meer, ontdekken we dat het maanlicht zelf een afspiegeling moet zijn. De bron van de maan, de zon, geeft meer licht dan de maan en het meertje samen, maar is tijdelijk versluierd door de nevelen van de nacht.

40. Overheidsdienaren

Het lijkt of een beschouwing over overheidsdienaren een niet-mystieke noot vormt in onze gedachten over het mystieke leven. Een gedachte wijden aan functionarissen die in dienst van het land arbeid verrichten, is echter te rechtvaardigen. Met hun werk zijn veel mystieke aspecten gemoeid. De aarde vormt een woonplaats voor talloze mensen, die zich op deze plek in het universum zo goed mogelijk proberen te handhaven. Om dat te bereiken, leven sommigen in afzondering, aangewezen op de levensbenodigdheden die zij alleen of in samenwerking met een enkele andere lotgenoot weten op te brengen. Anderen, de meesten, kiezen de weg die midden door het leven van alledag loopt. Iedereen zoekt naar een taak die helemaal bij hem past.

In de natuur bepaalt een hiërarchische wet dat alle manifestaties hun eigen plaats en rangorde hebben. Deze rangorde geeft niet een kwaliteitsverschil aan, want dat is een menselijk begrip. Dat wat boven is, neemt een andere plaats in dan wat beneden is. Uit de plaatsing van het hogere volgt, dat het de hoedanigheid heeft die hoort bij wat boven geplaatst is. Voor wat beneden geplaatst is, geldt dat het een lagere hoedanigheid heeft. De wereld heeft op psychisch en stoffelijk niveau een hiërarchische structuur. Als die er niet was, zou chaos ontstaan. In alle mogelijke maatschappelijke instituten treffen we hiërarchische structuren aan. Soms zijn ze met elkaar verweven. De mens is in verscheidene hiërarchische systemen terug te vinden, terwijl hij in de ene structuur een hogere en in de andere een lagere plaats inneemt.

De wereld is op hiërarchie gegrondvest. Het ene verschijnsel is geplaatst ten opzichte van het andere. Het hoger geplaatste deel noemt het lagere 'het lagere'. Het lager geplaatste noemt het hogere 'het hogere'. Het lagere noemt wat onder hem ligt 'het lagere', wat op zijn beurt het daarboven liggende lagere 'het hogere' noemt. Vanuit zijn plaats binnen de hiërarchische structuren beleeft de mens zijn omgeving, is hij in staat gehoor te geven aan de stem van binnen en kan hij zelfs leiding geven. Van oudsher kiezen mensen op grond van afspraak, door natuurlijke factoren gedreven, een vorm van hiërarchisch bestuur dat kan zorgen voor het maatschappelijke bestel. Van latere datum is de uitbreiding van de primitieve vormen hiervan tot grotere bestuurseenheden die ten slotte hele gebiedsdelen gingen omvatten. De dubieuze positie waarin de deelnemers aan zo'n bestuurseenheid zich aanvankelijk bevonden, werd verbeterd. Hun rechten en plichten werden nauwkeuriger omschreven. In alle fasen van de ontwikkeling van bestuursvormen heeft de betekenis van het begrip 'overheidsdienaar' onder druk gestaan, en zelden heeft het zijn glans en betekenis kunnen waarmaken.

I Tjing geeft een uitstekend inzicht in de functie en taak van overheidsdienaren, en laat in zijn beschrijving van het samenspel tussen vorst, edelen en ambtenaren goed uitkomen hoezeer de vorst de aard van zijn assistenten bepaalt, hoe zorgvuldig ze door hem moeten worden uitgekozen en welke kracht hij aan hen ontleent wanneer zij in zijn geest in het land onder de burgers opereren. De zegen van een goede vorst wordt concreet weerspiegeld in de handelwijze van zijn dienaren. De verantwoordelijkheid en plichtsbetrachting van overheidsdienaren is een hoog goed. Ze hoeven geen teken te zijn van slaafse onderworpenheid aan de wetten van het land. Het zijn aspecten van een hiërarchische structuur die voor een gezonde maatschappij dient te zorgen. Het gaat er niet om, welk werk de overheidsdienaren bedrijven. Wel in welke geest zij het doen. In het beste geval zijn zij door het volk benoemd om voor het volk en met het volk de gezamenlijke beslissingen uit te voeren. Beslissingen die door alle geledingen van de menselijke hiërarchie in harmonie vastgesteld behoren te worden. Wanneer de ambtsdragers verzaken, benadelen zij het hele land, maar wanneer zij hun gedelegeerdheid in mystieke zin begrijpen, kan vrede en vooruitgang het vooruitzicht zijn van alle inwoners.

41. Inzicht

De Atheense wijsgeer Diogenes liep met een lantaarn naar een mens te zoeken. Hebt u zich wel eens afgevraagd of het soms aardedonker was toen Diogenes zijn quasi-speurtocht aankondigde? En als het niet donker was, waarom kon hij dan niet gewoon rondkijken om naar die mens te zoeken en had hij daarvoor extra licht nodig? In de werkwijze van Diogenes is een deel van een mystieke wet gedemonstreerd. Wie op zoek gaat naar het onbekende, heeft licht nodig. Soms komt het ons tegemoet en dat is de andere kant van de wet. Er is een wisselwerking tussen de mens en het licht, die elk moment plaatsvindt, bij mensen die thuis of buitenshuis werken (in de wetenschap, in de handel, in de kunst) of die anderszins bezig zijn. Er schijnt licht door mensen die zich met politiek bemoeien of als vrijwilliger de binnenlanden ingaan. Het licht bereikt de mensen die in de ruimtevaart werken en het licht schijnt ook over de chirurgen die een ingewikkelde operatie uitvoeren. Het licht straalt over de componist en de beeldhouwer en over de moeder met haar kind. Het licht verlicht jong en oud, arm en rijk, iedereen die er voor openstaat. Het heeft altijd geschenen en draagt zijn stralen voor iedereen uit, maar het wordt niet steeds opgemerkt.

Wij zoeken naar middelen om de bron van het licht te vinden, omdat de stem van het onbekende roept. Wij voelen ons gedreven om het raadsel dat wij zijn, te doorgronden, al moeten wij niet te plotseling geconfronteerd worden met een alles verblindende wijsheid. Anders zouden onze psychische centra, onze zekeringen als het ware, doorbranden. Het is niet zonder goede reden dat de mysterieschool de wetten van de natuur geleidelijk onder onze aandacht brengt. Een te snelle scholing zou onze balans ernstig kunnen verstoren. Een geleidelijke voorbereiding op het nieuwe voorkomt in elk geval deze verstoring. Maar het tegenovergestelde, namelijk het bereiken van afstemming, moet dan nog bereikt worden.

Sommigen die het licht ontdekten, hebben ons hun resultaten meegedeeld. Onder hen zijn filosofen en mystici, wetenschappers en kunstenaars. Maar het interessante is, dat wij in hun voetsporen kunnen treden en zelf het licht kunnen vinden en doorgeven. Bij dit werk hebben wij iets nodig dat onze interesse en werkkracht gaande houdt. Vaak is dat de essentie die we uit de geschriften halen van mystici die ons zijn voorafgegaan. De mystieke geschriften die ons begeleiden en waaruit wij fijnzinnige gedachten weten te halen die onze groei ondersteunen, vormen een blijvende bron van inspiratie. Elke tijd vraagt nieuwe inspirerende gedachten die de groei van dat moment bespoedigen. Laten we bedenken dat het in onze aard ligt een schone gedachte steeds opnieuw te overdenken en precies datgene te willen ervaren wat verbonden was met de periode waarin ze de meeste indruk op ons maakte. Uit gehechtheid aan wat ons ten deel viel, proberen wij zo het verleden mee te nemen naar het heden.

Het teruggaan in het verleden met de opzet een voorbije tijd opnieuw te doorleven, remt onze vooruitgang af als we niet tegelijk mentale brandstof uit het heden tot ons te nemen. Betekent dit, dat wij nu ineens niet meer gehecht mogen zijn aan de mystieke uitspraken die wij ons tot geestelijk eigendom hebben gemaakt? Het antwoord hierop is eenvoudig. Elk moment zijn nieuwe gedachten beschikbaar die bevorderlijk zijn voor onze persoonlijke ontwikkeling. De mystieke werken van anderen zijn nuttig voor zover ze ons weten op te wekken vooruit te gaan. Ze zijn geen doel, maar middel. Hebben ze ons op weg geholpen dan kunnen ze, zonder dat hun functie wordt ondergewaardeerd, als gereedschap eventueel worden neergelegd, als wij dat zelf willen. Het kan zijn dat andere gereedschappen op ons wachten. Niet omdat de oude geen waarde meer zouden hebben, maar omdat de nieuwe misschien meer geëigend zijn voor het nog onbetreden gedeelte van het pad.

Er zijn verscheidene manieren om inzicht uit te dragen. Deze dienen zorgvuldig op elkaar afgestemd te zijn. Want niet iedereen is ervan gediend dat hij geholpen wordt, en voor mystiek zijn veel mensen zelfs allergisch. Het openlijk aanroeren van een mystiek onderwerp kan bij hen schade aanrichten. Vóór die tijd stonden zij misschien open voor advies en nu zijn ze er voorlopig van genezen. Dat was van onze kant dus

verspilde moeite. We hadden veel beter onze mond kunnen houden en een goed voorbeeld kunnen geven door te tonen dat wij in staat zijn harmonieus te leven, wat veel meer zegt dan het theoretiseren over mystiek. Er zijn ook mensen die niet in een goed voorbeeld geïnteresseerd zijn. Die vinden persoonlijk meesterschap misschien helemaal niet zo interessant. Zij willen alleen maar discussiëren over wat hen bezighoudt, een gewillig oor vinden of een arm om zich heen voelen.

In elk geval kan inzicht op een positieve manier met een ander gedeeld worden, als wij ons maar afstemmen op de geestesgesteldheid van de ander. Wanneer wij in contact komen met mensen die morele ondersteuning nodig hebben, weten we vaak intuïtief of dit vertaald moet worden in een handeling of in een gesprek. Begripvolle woorden en een behulpzame instelling zijn allereerst belangrijk naar hun uitwerking. Zij moeten de ander niet als een mystieke oplossing worden gepresenteerd en ze hoeven niet als zodanig herkend te worden. De gevorderde zoeker herkent ze vanzelf wel. Iemand die onbekend is met mystiek wordt er langzaam door gewekt. De achtergrond van ons handelen hoeft niet uitgelegd te worden. Het gaat om het resultaat. Sommige mensen zijn ermee gediend dat wij meer geven dan alleen morele ondersteuning via woord of gedrag. Dat kan door nader in te gaan op de aard en achtergrond van bepaalde beginselen.

Wie zich in een mystieke levenswijze oefent, merkt dat het inzicht dat hij verkrijgt, uit ervaringen is opgebouwd. Uit ervaringen en conditionering ontstaat nieuw gedrag en dit gedrag gaat een vast patroon volgen. Uit reflectie en uit de confrontatie van het bewustzijn met dit levenspatroon volgt nieuw inzicht. We kunnen leren onze eerdere inzichten aan te passen bij nieuwe ervaringen. Door dit vol te houden, scheppen wij uiteindelijk een mystieke levenswijze. Later slaan wij inzichten niet meer ongebruikt op, maar zetten ze in zodra dat nodig is. Dan weten wij niet alleen wat we doen moeten om vooruitgang te bereiken, maar ook waarom. Inzicht en ervaring geven ons de kans om gedachten en daden te herzien of te bestendigen, afhankelijk van wat er gebeuren moet.

Zowel nieuw gedrag als het voortzetten van een oude leefwijze heeft een tweeledig effect. Er wordt nieuw karma gevormd en de bedoeling ervan begint tot ons door te dringen. We ontdekken wat we wel en niet kunnen doen om onze ontwikkeling naar tevredenheid te laten verlopen. Door ons aan te passen en te verbeteren, leren wij met onzekere situaties om te gaan. Het verband tussen onze aanpak en het resultaat daarvan, komt aan het licht. Dat noemen wij inzicht. Karma, beproeving en ervaring zijn dan niet meer de willekeurige elementen van het leven die ze lijken. Ze blijken schakels te zijn die tot een en dezelfde keten behoren. Als wij dit onderkennen, wordt de schoonheid van het leven dieper ervaren.

42. Vraagstuk en oplossing

Het is bijna een contradictie dat een probleem voor een groot deel bestaat uit iets wat ontbreekt. Een probleem heeft een inhoud en die inhoud kan worden omschreven. Daarna moet de juiste manier worden gevonden om de kwestie op te lossen. Vraagstukken ontstaan niet zo maar. Ze worden geschapen. Wanneer ze stap voor stap worden ontleed, blijft er tenslotte misschien weinig van over. Voordat zij wordt opgelost, wordt de kwestie geformuleerd. Dikwijls is het niet mogelijk haar goed te omschrijven en daardoor te begrenzen. Dit geeft spanning, net als wanneer de juiste techniek ontbreekt om een oplossing te vinden.

Misschien moeten wij ons bij het definiëren van een probleem niet fixeren op de inhoud ervan, maar meer letten op de uitwerking op ons bewustzijn. Onze persoonlijkheid kan bijvoorbeeld voor een bepaald soort probleem extra vatbaar zijn. Iemand die driftig is, zal met regelmaat botsen met de mening van anderen. Vroeg of laat komt er weer eens een uitbarsting. Er is voor elke driftbui wel een aanleiding aan te wijzen, een zogenaamde oorzaak, maar de echte oorzaak ligt toch voornamelijk in de perceptie bij de driftige persoon. Zelfs de neutraalste dingen bekijkt hij op een agressieve manier. Latente, vooropgezette meningen komen naar boven. In combinatie met de inhoud van de kwestie kan zo een probleem ontstaan dat was uitgebleven bij iemand met een minder verhit temperament.

Wij hebben allemaal te maken met de wederzijdse invloed van ons temperament en onze omgeving. Er is altijd enige wrijving tussen de eisen die de omgeving ons stelt, en de wens om ons te laten gelden en op te komen voor onszelf en onze principes. Of problemen wel of niet uit ons innerlijk wezen stammen of er alleen aan de buitenkant mee verbonden zijn: het feit blijft dat ze bestaan. Nauwkeurig onderzoek ervan is nodig om tot vrede en rust te komen. Door de weerstanden in de buitenwereld is dit niet gemakkelijk. Het definiëren en oplossen van een vraagstuk horen bij elkaar. De juiste benadering omvat zowel een beroep op logica als op intuïtieve kennis en is afgestemd op de aard van het vraagstuk. Er zijn verschillende benaderingen mogelijk, want een universele manier is er niet.

Door het ontleden van een probleem blijkt, welke onderdelen ervan meteen aangepakt kunnen worden. Een probleem heeft niet alleen een inhoudelijke kant. Ook onze houding maakt er deel van uit. Als wij ons ergens druk over maken, wat vormt dan het wezenlijke probleem? Datgene waarover wij ons druk maken, of het feit dat wij ons druk maken? Om een vraagstuk te kunnen oplossen, is informatie nodig. Die kan van buiten komen of van binnen uit. Wij krijgen informatie door boeken te lezen, met anderen te praten en te leren hoe zij soortgelijke vraagstukken hebben opgelost, of door telkens terug te keren in dezelfde problematiek. Van binnenuit, bijvoorbeeld door meditatie en contemplatie, door afstemming in het algemeen, kunnen vraagstukken worden ontleed. In een flits van inzicht kan duidelijk worden wat er aan de hand is. Ook de techniek om wat aan het probleem te doen, kan via die weg worden geopenbaard. Als het zwaartepunt van een probleem ligt in een geëmotioneerde houding, moet de aandacht daar naar uitgaan. Dat moet allereerst worden aangepakt, omdat het de rest blijft overheersen.

Het werken aan de gevoelsmatige aspecten van het probleem neemt een deel van de moeilijkheden weg, die dikwijls verergeren door onze houding. Het denken aan het probleem, plus onze emotionele houding, plus het denken aan die houding, vormen samen een nieuw probleem. Het lijkt een cyclus te vormen die niet te doorbreken is. Meditatie kan afstand scheppen tot deze ballast. Het denkvermogen en de emoties vormen samen de brug tussen lichaam en zielepersoonlijkheid. Door het denkvermogen en de emoties via meditatie zo veel mogelijk uit te schakelen, stijgen wij uit boven de aardse last en komen wij in het stille centrum. Daar kan ons een manier aan de hand gedaan worden om iets aan het probleem te doen.

Wij kunnen het goede versterken, en op die wijze het disharmonische indirect buitensluiten. Het bestrijden

van disharmonie is verspilling van kracht. Er komt nooit harmonie uit voort. Men kan het negatieve uitsluitend ontkrachten door zich op het positieve te richten, niet door het negatieve rechtstreeks te bestrijden. Dat wij disharmonie negeren, betekent niet dat wij onze ogen sluiten voor wat er aan de hand is. Het betekent dat het verkeerde alleen kan worden bestreden door krachtig vooruit te gaan in het goede.

Soms brengt meditatie zoveel rust en kalmte dat een vraagstuk in het niets oplost, zonder dat verdere ingrepen nodig zijn. Ook verstandelijk redeneren kan een techniek opleveren waarmee wij de dingen kunnen aanpakken. Het kan een methode zijn die we allang kenden, maar die we terzijde hebben geschoven omdat ze onwerkzaam leek. Veel mensen denken dat zij een oplossing kunnen vinden zonder dat zij gebruikmaken van hun verstandelijke vermogens. Maar als wij spirituele hulp willen vinden, dienen wij eerst de weg naar het verstand te kennen. Anders is het raadplegen van het hoger zelf zinloos en zouden wij onze dualiteit verwaarlozen.

Een gezond samenspel van verstandelijke en intuïtieve begaafdheden leidt tot een constructieve situatie. Het oplossen van een probleem vereist dus behalve intuïtief inzicht een verstandig gebruik van onze hersens. Een probleem hoeft niet alleen op rationele wijze te worden opgelost. Het zou echter jammer zijn om het verstand, dat zeer geschikt is om de wetmatigheden van een probleem te ontdekken, niet te gebruiken. Oplossingen zijn zeer goed op gang te brengen langs de weg van de verstandelijke analyse. Zij brengt kennis van de structuur van het probleem en dat is altijd de eerste stap naar de beheersing ervan. Naarmate we de onderdelen van het vraagstuk beter op een rij hebben, wordt de kans groter dat we elementen op het spoor komen die het vraagstuk onnodig opblazen of in stand houden. Alle bestanddelen van het probleem hebben hun tegenhanger. Ze kunnen misschien met een tegengesteld gericht middel geneutraliseerd worden. Contemplatie en meditatie kunnen antwoord geven op de vraag welk middel bruikbaar is en hoe het aangewend kan worden.

Een intuïtief ingesteld mens weet wat hij wel of niet moet doen om zijn problemen op te lossen, met wiens hulp hij dat kan proberen, hoe lang hij welke middelen moet toepassen en wanneer hij ermee moet beginnen. Afgestemd op het vredige centrum van zijn hogere bewustzijn komt hij tot de kern van de zaak. Zelfs als we vinden dat het probleem, plus onze emotionele houding, plus de teleurstelling over het uitblijven van resultaat het ons steeds moeilijker maken, kunnen we de weg naar het innerlijke centrum vinden. Wie daar aankomt, doorbreekt de vicieuze cirkel en ziet alles vanzelf tot helderheid komen.

43. Het godsidee

Voordat we het denkbeeld aanvaarden of verwerpen dat er een God is, moeten we het erover eens worden wie we met dit begrip omschrijven. Welke definitie is valide? Hoe leveren we het bewijs dat God wel of niet bestaat? Welke van die bewijzen, zo ze te vinden zijn, zijn geldig voor iedereen? Dat wij het ergens over eens worden, veronderstelt een vergelijking, het tegen elkaar afzetten van filosofieën of ideologieën of logische ideeën. Om te weten hoe God eruitziet, zullen wij de beperkte visies van ons denkvermogen willen inschakelen. Wie geen gedachte wenst te wijden aan het bestaan van een hogere intelligentie, hoeft zich daar het hoofd niet over te breken. Degene die zegt dat er wel zo'n intelligentie bestaat, zou een definitie moeten geven.

Tot een onomstotelijke vaststelling van de goddelijke aard komen wij niet; het zal altijd een consensus, een afspraak blijven tussen mensen. De theologie heeft uitgewezen dat er veel uitgangspunten bestaan. Kunnen er wel zoveel definities zijn als er maar één godheid is? Degenen die God definiëren als een alomtegenwoordig wezen, zullen zeggen van wel, want als God onbegrensd is, zijn ook veel definities op hem van toepassing. Hoe wordt God door de mensen gezien? Primitieve samenlevingen zoeken God in natuurkrachten, beelden of voorwerpen. Soms worden deze voor een godheid aangezien, in andere gevallen daarmee alleen geassocieerd. In andere culturen acht men voorwerpen door de goden belevendigd, maar niet aan hen gelijk. Vele volkeren gaan mee met westerse en oosterse denkwijzen dat de mens een door God belevendigd en aan hem verwant, maar niet aan God gelijk, wezen is.

In alle samenlevingen treffen wij godheden aan die zonder vorm (amorf) zijn. Verder zijn er goden die gebonden zijn aan een vorm of kracht, of daaraan gelijk zijn. Ook zijn er goden die aan een mens gebonden of aan hem gelijk zijn, de antropomorfe goden. Er zijn dus diverse verschillen in de beschrijving van het goddelijke principe. Een mens, een voorwerp, of een natuurkracht, wordt met God geïdentificeerd of geassocieerd. In het ene geval is de mens, het voorwerp, of de kracht, aan God gelijk; in het andere geval van God afkomstig of met God verwant. Daarmee is het wezen van een god nog niet omschreven.

Lang geleden is het westen officieel afgestapt van het oud-magische idee van een stoffelijke godheid. Onder invloed van de leer van Christus is men overgestapt van een primitieve, magische godsgedachte op de leer van een onstoffelijke godheid, maar tegelijkertijd werd de verkondiger van de nieuwe visie de belichaming van de godheid genoemd. Verder zien we in de rooms-katholieke kerk dat het denkbeeld van de belichaming van Christus in de hostie, magische elementen bevat. In het christendom kan de uitspraak "Ik en de Vader zijn Een" verwijzen naar de mystieke afstemming van Christus op het hoger zelf. In de mystieke terminologie betekent het 'één zijn' dat Christus in essentie een was met het goddelijke, een met zijn oorsprong; eerder eraan verwant dan eraan gelijk. De mens kan zich moeilijk losmaken van het idee dat een mens een godheid kan zijn, en dit is minder primitief dan het lijkt. Het is eerder vreemd dat wij er waarde aan hechten het goddelijke als een ongepersonifieerd beginsel te zien, en het alleen de mens toestaan - die toch ook een vorm van energie is - gepersonifieerd te zijn.

Het godsbegrip is door ons in zoverre van personificatie ontdaan, dat wij afstand hebben genomen van een stereotiep godsbeeld: de god van Michelangelo, de oude man met een lange, grijze baard. Maar waarom vinden we het gewoon dat de mens, die ook een zielekracht is, een zichtbare persoonlijkheid heeft? Wanneer we aan een mens met een lichaam, een gepersonifieerd zielewezen, gewend zijn, wat is er dan op tegen om ook een godheid te visualiseren in een vorm die een gepersonifieerd aspect heeft, een soort stoffelijk omhulsel? Door Christus als God te huldigen, namen de eerste christenen geen nieuw idee aan, maar zetten zij in wezen de oudste mystieke tradities voort, hoewel zij zich dit vermoedelijk niet bewust waren. Als zij aan de godheid dachten, zagen zij deze als een menselijke gestalte. Dit is niet vreemd, want

als er een onstoffelijke godheid is die alles emaneert, openbaart zijn wezen zich ook in verlichte menselijke wezens, omdat zij de goddelijke essentie bevatten.

Zelfs als de verlichten zich niet kenbaar maken als wezens met een goddelijke natuur, kunnen hun volgelingen hen nog wel als goden binnenhalen. Het is te vergelijken met een druppel water die zich van zichzelf bewust is, en weet dat hij in essentie gelijk is aan de oceaan. Als de waterdruppel tegen andere oceaandruppels zou zeggen dat hij een is met de Oceaan, zou de samenleving hem mogelijk gaan vereren als 'de Oceaan'. Niet iedereen luistert goed naar de waterdruppel, want ook als deze benadrukt dat hij slechts in essentie aan de oceaan gelijk is, voorkomt hij niet dat de andere waterdruppels hem vereren als de Zoon van de Oceaan en daardoor als de Oceaan zelf. Op gelijke wijze is het idee van de avatar gaan leven, die gedentificeerd en geassocieerd wordt met het goddelijke.

Na onze verkenning weten wij nog steeds niet wie God is, met welke middelen hij aangetoond kan worden en of hij aantoonbaar is. De wereld is het niet eens over de manier waarop de mens dit soort kennis kan verwerven. Er bestaat kennis die uit het logische denken voortkomt en mystieke kennis, die zich openbaart zonder dat het verstand daar tussen zit. Iemand kan op grond van innerlijk weten aannemen dat God bestaat. Logica lijkt een te beperkt middel om tot dezelfde gewaarwording te komen. Er zijn mensen die God niet met een woud van verklaringen proberen te bewijzen, en volstaan met erop te wijzen dat hij voor hen een opperste, universele kracht is. Het beeld daarvan omvat alle denkbare grootheden. Technisch gezien is dat een kwestie van logica.

De wetenschap rafelt de fysieke wereld in frequenties of trillingen uiteen. De natuurkundigen beweren, dat energie, zoals elektriciteit of kosmische straling, een trillingsgetal heeft. De grens tussen het stoffelijke en het onstoffelijke wordt bij bepaalde trillingsniveaus overschreden. Ons brein kan trachten zich de belangrijkste trillingen voor te stellen waarin alles vervat is, en die God noemen. Het is niet mogelijk te berekenen wat de trillingslimiet van zo'n energie is en of er een limiet is. Misschien is God alleen realiseerbaar in relatieve zin, wanneer wij ons afstemmen op een steeds ijler gebied waarin de rede niet meer bij machte is de ervaringen van het innerlijk te verklaren of te verduidelijken.

Dit sluit aan bij de bevindingen van mystici. Zij beweren dat kennis van God, verkregen op grond van afstemming, niet naar buiten toe bewijsbaar is. Ontvangt iemand kennis van deze aard, dan stelt hem dit niet in staat God in wiskundige zin te bewijzen. Wel kan hij zo zeker zijn van de werkelijkheid van het goddelijke als hij zeker is van zijn eigen bestaan, dat evenmin in wiskundige zin te bewijzen is. Het ongrijpbare van het goddelijke beginsel heeft de mens er nooit van weerhouden op zoek te gaan naar zijn kern. De mens, met zijn speciale denkgestel, ontdekte dat er een belangrijke energiebron in hem huist en dat hij er van binnenuit informatie over ontvangt. Wanneer de levenskracht de cellen of bouwstenen van ons lichaam binnentreedt, is er sprake van stroom, van menselijk leven. Wanneer de verschillende kosmische energieën net als stroomdraden bij elkaar zijn gekomen en een levend wezen hebben geschapen, is er een spanning tussen de ene helft (het meest aardse deel) en de andere helft (het meest goddelijke deel). Hoewel het ene deel in de aardse, zichtbare levenssfeer verblijft en het andere onstoffelijk is, hebben zij een gemeenschappelijke bron. De spanning uit zich zowel in het onstoffelijke deel van de mens als in zijn stoffelijke, zichtbare lichaam.

Dit heeft de mens van oudsher aangevoeld, en dit heeft hem tot godsdienst gebracht. Wij voelen de behoefte onszelf te leren kennen - ons innerlijk zelf. Niet dat deel wat armen en benen heeft. Wij zoeken met ons mentale bewustzijn naar onze spirituele tegenhanger. Beide trekken elkaar aan als een magneet. Ons denkvermogen onderkent, dat wij niet degene zijn die wij in de spiegel zien, en dat het lichaam slechts één kant van ons onthult. Wanneer wij in de spiegel kijken, krijgen wij geen antwoord op de vraag wie degene is die in de spiegel kijkt. Willen wij daar achter komen, dan moeten wij beginnen met ons uiterlijke wezen

te verfijnen en zijn aantrekkingskracht te vergroten. Wij raken dan in overeenstemming met het psychische deel in onszelf, zodat het ons halverwege tegemoetkomt. Wanneer wij daarnaast ook ons mentale wezen verfijnen, net zoals wij dat met het uiterlijke lichaam gedaan hebben, zal ook die kant van ons een ontwikkeling doormaken. Behalve dat het leven hierdoor evenwichtiger wordt, geeft het ook een subtiele kennis van wat we het hoger zelf of, in de hoogst realiseerbare fase, God noemen.

Eén vraag moeten wij stellen: zouden wij ons de belangrijkste energievorm, zoals wij die in het begin bespraken, werkelijk volledig kunnen realiseren? Het lijkt buiten het bereik van het bewustzijn van een aardse sterveling te liggen. Wie kan zeggen dat hij contact heeft gelegd met de bron van alles en dat zijn bewustzijn niet verzengd werd door het allerheerlijkste licht? En zou hij kunnen volhouden dat hij het volledigste inzicht heeft gekregen in het goddelijke van die bron, met andere woorden, dat hij heeft kunnen omvatten wat per definitie alleen door een god zou zijn te omvatten? Zou het niet eerder zo kunnen zijn dat, naarmate onze afstemming toeneemt, de ervaringen van onuitsprekelijker aard worden, ons dieper ontroeren, ons verder opheffen, wonderbaarlijker geestesgesteldheden oproepen? Zouden wij werkelijk de uitersten hebben bereikt van wat het universum bevat? Zou degene die beweert het goddelijke in zijn geheel te kennen, in de toekomst nog nieuwe onthullingen kunnen krijgen? Is zijn ontwikkeling tot stilstand gekomen nu hij alles geleerd heeft wat er te leren valt?

Aan de andere kant, wie zal het ons kwalijk nemen als wij sommige van onze ervaringen goddelijk noemen? Wie zal ons de schone, zij het kortstondige, impressie willen ontnemen dat wij weten wat God is? Wij krijgen de gelegenheid naar ons ware zelf op zoek te gaan of dat niet te doen. In het andere geval, dus als wij uitsluitend naar onze uiterlijke omgeving luisteren en onze innerlijke stem verwaarlozen, is disharmonie het gevolg. Het contact leggen met hogere gebieden geeft ons misschien niet altijd het juiste beeld van de aard van die gebieden, maar wat telt, zijn alleen onze gevoelens wanneer wij er vertoeven, en niet de nauwkeurigheid waarmee wij ze definiëren. Het licht dat ons vult, schept verplichtingen. Het moet worden doorgegeven. Dit is de mystieke praktijk, die alles te maken heeft met het godsbegrip.

De sleutels tot het wezen van het goddelijke liggen binnen ons bewustzijn. Door ons zelf te kennen, leren wij begrip te krijgen van de scheppende krachten die ons bewegen. Door met deze krachten rekening te houden, zijn wij op weg naar harmonie. Wanneer wij op logische gronden tot het bewijs van het bestaan van het goddelijke proberen te komen, zullen wij daarin nooit het genoegen vinden dat vanuit de ervaring ontstaat. In de logica vinden wij een welkome tweede benadering van het godsbegrip, maar niet meer dan dat, want de wetenschap van het goddelijke is in diepste essentie een kwestie van ervaren.

44. Het ontsluieren van ons geheim

Als iets ons zo intrigeert dat wij er jaren voor over hebben om het fijne ervan te weten te komen, zullen wij bij het naderen van de kern ook andere raadselen ontsluieren. In ons karma blijkt dikwijls een geheim te schuilen dat niet alleen onze belangstelling wekt, maar dat van vitaal belang is. Onze zielepersoonlijkheid en ons stoffelijke lichaam ontwikkelen zich beide onder invloed van uiteenlopende krachten, tenzij die in een bepaalde richting worden geconcentreerd, zoals door mystieke scholing. Pas dan worden de stukjes van de legpuzzel die ons leven is, beetje bij beetje op hun plaats gelegd. Dat draagt bij aan zelfkennis. Het kan zijn dat we er een speciale belangstelling aan overhouden voor dingen uit het verleden. Dat hoeven geen onafgesloten ervaringen te zijn; het kan van alles betreffen. Ze kunnen ons zo blijven fascineren, dat wij er een doelstelling voor ons huidige leven aan kunnen ontlenen. Die is er in het begin van dit leven natuurlijk nog niet.

Wij komen op de wereld met een vaag omlijnde doelstelling. We nemen intuïtief misschien een aantal kenmerkende tekens waar; bijzonderheden die vanuit ons vorige leven tot ons doordringen en die ons huidige leven kunnen gaan bepalen. Dat kunnen verlangens zijn, zoals de wens om menslievend werk te verrichten of tot aanzien en invloed te komen. Tussen de eerste gewaarwording van deze tekens en het moment dat ze worden uitgewerkt, ligt een periode van duisternis. Want wanneer wij opgroeien, verliezen wij de herinnering aan de tekens, tenzij wij als een bewust denkend mens de gesloten deur weer trachten te openen. Zodra ons dat lukt, komen wij tegenover iets bekends te staan. Het maakt deel van ons uit en opnieuw roept ons de oude herinnering.

Na deze tweede opwekking gaan wij ons inspannen om ons leven duidelijker op te bouwen. In de achterliggende jaren heeft het karma dat direct bij ons geheimenis betrokken is, zijn werking gewoon voortgezet. Het meeste karma ondergingen we zonder dat wij er erg in hadden. Wij gingen zo volledig op in het leven, dat we nog maar vagelijk aan het innerlijke thema dachten waarvan wij ooit een glimp hadden opgevangen. Wij worstelen ons door deze eenzame tijd heen en doen ten slotte een poging om uit te groeien boven wat onze ontplooiing in de weg dreigt te staan. Dit mondt uit in het volgen van de scholing die bij ons past. Dan wordt de strijd van de voormystieke tijd voortgezet op een hoger plan. Zodra wij inzicht beginnen te krijgen in de wetten van de natuur, spannen wij al onze krachten in om de tekens van onze incarnatie te begrijpen. Wij zoeken bewust naar de betekenis en inhoud van het geheim. Geleidelijk lukt het ons misschien de tekens van onze persoonlijkheid een plaats te geven, als wij er langdurig mee in de weer zijn geweest. Zo krijgt ons mentale bewustzijn geleidelijk aan een mystieke dimensie.

Enkele kritieke ogenblikken zijn onvermijdelijk in dit proces. Het innerlijke thema dat in de aanvang van onze incarnatie even doorschemerde, nam in de navolgende jaren aanvankelijk een verhulde vorm aan, en het werd verhuld door breinwerkzaamheid. Wat resteerde, was een hunkering naar vergeten thema's. Als gevolg van mystiek onderricht krijgen zij meer contouren en geven ze hun geheimen steeds meer prijs. Wij worden daar toch enigszins door overvallen en kunnen door de opeenvolging van weten en niet-weten in de war raken. Van jongs af voelden wij, dat we ergens door werden aangetrokken, terwijl we dat niet konden benoemen. En nu we de contouren leren onderscheiden, is het alsof we iets nieuws zien dat ons niet vertrouwd is.

We neigen ertoe de nieuwe inzichten af te stoten, en opnieuw gaan we een periode van duisternis in. Maar bij elke onthulling komt het ware, het diepe van ons verlangen naar boven, dat ons de verwantschap met ons persoonlijke geheim toont. Er komen steeds meer onthullingen. Het gevoel verdwijnt dat de ontraadseling en beheersing van het geheim geblokkeerd is. De krachten die nodig zijn om alles zijn plaats te geven, leren wij steeds beter te beheersen. Het onderkennen dat er een verlangen is, de speurtocht om de finesses ervan te onthullen, en het bereiken van het doel: het hoort allemaal bij ons.

Het mystieke werk heeft een bewustzijn tot gevolg dat uitstijgt boven het gewone waakbewustzijn. Het brengt onze persoonlijke voorgeschiedenis naar boven, maar dit is niet de reden waarom mystieke ontwikkeling zo belangrijk is. Er zijn weliswaar doeleinden in het leven die met onze hoogst persoonlijke ontwikkeling te maken hebben en met het karma uit voorbijgegane levenstijden. Maar ongeacht hoe wij deze gegevens inpassen in een nieuwe toekomst, is het afstemmen op de hogere bewustzijnsgebieden ons belangrijkste vermogen. Het ontraadselen van het geheim van onze huidige incarnatie, vindt zijn bekroning in de contacten met het hogere bewustzijn dat ons leidt.

45. Bescherming

Er zijn kinderen die geboren worden zonder bescherming, zonder liefde, zonder andere mensen met wie ze harmoniëren. Ze hebben niemand die zich over hen ontfermt. Een schrijnender ontzegging kan men zich nauwelijks indenken. Om gekoesterd te worden en evenwichtig te kunnen opgroeien, heeft het kind ouders nodig. Wij zijn werkelijk gezegend als er mensen zijn die zich met liefde om ons bekommeren. Veel mensen die emotioneel of psychisch niet in balans zijn, hebben thuis moeilijkheden gehad of kennen geen geborgenheid. Wij kunnen alleen tegen een hoge prijs zonder bescherming en liefde opgroeien. Als wij die moeten missen, merken we aan de roep van ons hart dat het heel natuurlijk is om met mensen te verkeren die ons door en door begrijpen. Het is niet iedereen gegeven dit voorrecht te genieten. Helaas is het ook niet iedereen gegeven zich te leren afstemmen op het spirituele gebied.

Wanneer wij het mystieke pad nog maar net bestijgen, denken we wel eens dat het leerlingschap ons vrijwaart voor alle aardse ongemakken en dat het pad ons een bijzondere bescherming biedt. Deze opvatting kan niet alleen onnodig leed veroorzaken, maar werkt ook stagnerend, omdat wij de mystieke grondregel vergeten dat gedachten en daden een voorname oorzaak zijn van hetgeen ons in het leven toevalt. Is onze uitstraling harmonisch en positief, dan kunnen we in het leven veel aan. Reageren wij in ons leven niet in harmonie met de natuurwetten, dan veroorzaakt dat een reactie die op den duur tegen ons werkt.

Sommigen onder ons verwachten dat mystiek werk hen voor de nukken van de fortuin behoedt. Om te weten in hoeverre dit klopt, moeten wij in kaart brengen hoe wij als mystieke leerlingen met ons nieuwe studieterrein omgaan. In het begin weten wij weinig van de energieën die ons omringen. Het gevolg daarvan is, dat wij herhaaldelijk in botsing komen met krachten die ons de goede richting willen uitsturen. Als wij ons niet openstellen, slaan we de tegenovergestelde richting in, en dat kan ons op een verkeerd pad brengen. Het is gemakkelijk om een zichtbaar negatief pad te vermijden, want dat herkennen wij als zodanig. Daarentegen kan een ogenschijnlijk positieve weg een negatieve uitwerking hebben die wij over het hoofd zien. Indien ons bewustzijn goed is afgestemd, onderscheiden wij welke weg acceptabel is. Aanvankelijk weten wij dit nog niet, zodat wij herhaaldelijk verkeerde keuzes maken, met alle gevolgen van dien. Bepaalde beslissingen nemen wij door de dingen te beredeneren, maar vaak hebben wij een onderbewuste denkwijze die ons een bepaalde kant opduwt. Voor het overige hangt het van het toeval af waar wij terechtkomen.

Mystiek probeert ons ontvankelijker te maken voor het positieve, door te leren hoe wij beter afgestemd kunnen raken op de stem van binnen. Zo leren wij te onderscheiden welke situaties er zijn, door welke krachten ze beheerst worden en hoe wij daar op een soepele manier bij kunnen aansluiten. Dat is van grote invloed op de bescherming die wij menen te ontvangen. Laten we als voorbeeld nemen, dat wij verwachten dat wij met gesloten ogen de straat kunnen oversteken omdat wij als leerling wel voor een ongeluk gevrijwaard zulllen zijn. Het is volkomen waar dat de studie van mystieke beginselen bescherming biedt, maar niet tegen alles. Ze biedt ook gevaren, bijvoorbeeld zelfoverschatting en ijdelheid. Als leerlingen leren wij ons te weren tegen krachten die de ontwikkeling van het menselijke ras trachten tegen te gaan of anderszins op verval gericht zijn, maar tegen zelfbedrog kan niemand ons beschutten. Onze zwaarste tegenstander is ons eigen waakbewustzijn. Het kan ons tijdens ons hele leven tegenwerken. Daarom doen wij vergeefs een beroep op bijstand als wij met dichte ogen een weg oversteken. Een verkeerssituatie heeft zijn eigen wetten en het is fataal de werking van twee natuurwetten met elkaar te verwarren.

Inderdaad worden wij als mystieke leerlingen beschermd, en wel door de mystieke wetten en de daarbij behorende krachten op de juiste wijze toe te passen. Als leerling kunnen wij van binnen en van buiten worden aangevallen. Van binnen en van buiten worden wij soms in bescherming genomen en omgekeerd

kunnen wij proberen anderen te beschermen. Maar als wij met dichte ogen de straat oversteken en verwachten dat de kosmische wetten ons voor een ongeval zullen behoeden, dan vergeten wij dat onze handelwijze volgens een volkomen begrijpelijke, natuurlijke wet tot een ongeluk kan leiden. Wij hebben dan een belangrijke mystieke wet niet onderkend en verwarren innerlijke bescherming met uiterlijke bescherming, die wij in dit geval zelf in de hand hebben. Wij begrijpen niet dat wij zelf bij machte zijn om een paradijs op aarde te scheppen, en denken dat een reddende hand uit de hemel alles voor ons zal regelen.

We noemden zojuist het onderscheid tussen innerlijke en uiterlijke bescherming. Laten we eens kijken waar het verschil zit tussen deze twee. Ons lichaam maakt het innerlijke wezen zichtbaar. Het wordt door dit wezen bestuurd, dat het lichaam als zijn voertuig gebruikt. Het voertuig heeft zijn eigen soort bescherming nodig. Het innerlijk kan zich openbaren als zijn voertuig geschikt is en de juiste natuurwetten op het juiste moment worden geactiveerd. Het lichaam moet het juiste voedsel krijgen en de juiste voorwaarden creëren waaronder het innerlijke wezen zich kenbaar kan maken. Het lichaam moet zijn rol kunnen blijven vervullen. Daarom moet niet alleen ons voertuig, maar ook de omgeving waarin het verkeert, op een hoger plan worden gebracht.

Ons innerlijk zelf kan het lichaam alleen goed benutten als dat een omgeving heeft waarin het gezond en vitaal en daardoor beschermd kan blijven. De omgeving moet veranderen wanneer zij niet meer aan onze innerlijke behoeften voldoet. Gebeurt dit niet, dan zullen wij ons ervan losmaken. Ons leven verandert dan, of het komt tot een natuurlijk of onnatuurlijk einde. De oude situatie laten wij achter en wij betreden een nieuw levensveld. Wanneer wij toegewijd zijn en ernst maken met de onderwerpen waarin wij onderricht worden, beginnen wij de zekerheid te ontwikkelen dat wij tegen veel negatieve en gevaarlijke zaken bestand zijn.

Wij zullen niet direct ten volle profijt kunnen trekken van deze mogelijkheid, maar de beschutting neemt toe naarmate wij voortschrijden. Eerst gaan wij voornamelijk af op wat onze zichtbare leerschool ons vertelt, maar spoedig leren wij vertrouwen op de lessen van het hoger zelf, de lessen die wij van onze innerlijke leerschool ontvangen. Dan begint onze vooruitgang pas echt en worden wij steeds sterker. Wij leren bestand te zijn tegen het ongewenste, mits wij de natuurwetten in acht nemen. Wij komen in aanraking met ongewenste situaties, ondergaan er de invloed van, kunnen ze nog niet buitensluiten maar leren ons te verweren. Er is een gevorderd bewustzijn nodig om het ongewenste daadwerkelijk buiten te sluiten, wat veel moeilijker is dan het ongewenste alleen maar draaglijk te maken.

Iemand zei eens: "Geef mij het vermogen te veranderen wat ik kan veranderen, het geduld om te accepteren wat ik niet kan veranderen, en het inzicht om tussen deze twee onderscheid te kunnen maken." De wijze waarop wij bescherming genieten, is afhankelijk van de mate waarin wij voor lering openstaan. Hoe subtieler de lessen zijn die wij ons eigen kunnen maken, des te sterker wordt de bescherming. In het beginstadium kunnen we een speelbal zijn van krachten die ons willen gebruiken. Naarmate wij voortschrijden, leren wij in te keren tot onszelf, en de energieën buiten te houden die wij geen toegang wensen te verlenen. In een ideale situatie brengen wij in onze omgeving niet langer negatieve trillingen teweeg.

Omdat het niet doenlijk is steeds hetzelfde gelijkmatige gemoed te bewaren, bewegen wij ons regelmatig door al deze stadia. Zodra wij in staat zijn energie-impulsen onder controle te houden en destructieve krachten buitensluiten, bewegen wij ons op een zuiver niveau dat het meeste aansluit bij onze persoonlijke mogelijkheden. Wij kunnen ook terugvallen naar de onderliggende stadia, maar hoe verder deze van ons doel verwijderd zijn, des te zekerder is het dat wij ons alleen nog moedwillig in die lagere regionen begeven. Dit kan als experiment bedoeld zijn. Wanneer we zoiets doen, zullen we ons er rekenschap van moeten geven hoe riskant dat is. Het is beter op het beste niveau te vertoeven, want waarom zouden wij

ons onnodig in gevaar begeven?

Kunnen we ons eenmaal verweren en tegenwerking neutraliseren, dan zijn grote dingen mogelijk. Onze vooruitgang wordt nog het meest belemmerd door angst. Die ontstaat zodra ons bewustzijn iets waarneemt waarvan het schade verwacht te ondervinden. Wanneer het aanvallende element gekarakteriseerd is, zal ons bewustzijn proberen het een halt toe te roepen of een plaats te geven. En hoewel ons dat vaak lukt, is het heel menselijk dat wij zo nu en dan bevreesd zijn. We hebben een bewustzijn, maar wij werken niet zo neutraal als bijvoorbeeld witte bloedlichaampjes dat doen. Als zij merken dat een vreemd organisme het lichaam binnenkomt, gaan ze het te lijf. Ze vragen zich niet af of ze dat wel zullen overleven. Nee, ze zijn gewoon tot in hun diepste wezen zichzelf en volgen hun opdracht. Angst kennen ze niet. Wanneer de bloedlichaampjes geen bewustzijn hadden, zouden ze geen kennis dragen van de indringers die op hen afkomen en nooit in staat zijn hun taak te verrichten. Des te opmerkelijker is het dat ze gewoon hun werk verrichten, niet afgeleid door het bedreigende karakter van hun tegenstanders.

Door zijn inwendige kennis en bewustzijn is het bloedlichaampje in staat de actie uit te voeren waarvoor het in het leven werd geroepen. Het bewustzijn van het kleine organisme is beperkt, maar het omvat alle noodzakelijke kennis om een wezensvreemde stof te onderscheiden van andere dingen in het lichaam. Daardoor weet het bloedlichaampje wat de ware aard is van zijn opponent. En uit kennis komt beheersing voort. Als wij afgestemd zijn op het hoger zelf, doorzien wij de dingen. Ze komen onder onze beheersing. Wanneer wij weten wat de aard is van wat op ons pad verschijnt, kunnen wij ons in een oogwenk daarop instellen. Blijkt het positief te zijn, dan kunnen wij er ogenblikkelijk een verbond mee aangaan. Is het negatief, dan zouden wij ons te weer moeten stellen door ons af te sluiten en beschermende krachten te mobiliseren, voornamelijk door gewoon vooruit te gaan in het goede.

Soms lijkt de aanleiding tot zo'n verantwoorde sprong naar de veiligheid een kleinigheid te zijn, voor bijna iedereen onbelangrijk. Maar wanneer wij als mysticus in een negatieve aangelegenheid verwikkeld worden, weten wij of wij de aftocht moeten blazen. Wij meten dit af aan wat wij inwendig zien en slaan geen acht op de uiterlijke onschuld van wat zich aan ons voordoet. Tijdens het bewandelen van het mystieke pad winnen wij aan inzicht. Wij leren de dingen te doorzien. Als wij het nodig achten, trekken wij een scherm van licht op en weren daardoor het verkeerde af. In essentie zijn wij aan niets overgeleverd.

46. Invloed

Door gebruik te maken van ons denkvermogen, plannen te ontwerpen en die op het aardse vlak gestalte te geven, oefenen wij invloed uit. Dezelfde psychische, scheppende invloed gebruiken we om dingen tot stand te brengen die onstoffelijk blijven. Het laatste is niet uitsluitend weggelegd voor degenen die hun psychische vermogens hebben leren gebruiken. Alle mensen kunnen met hun gedachten een onstoffelijke werkelijkheid opbouwen. Zij hebben echter zelden vat op wat ze scheppen. Hun gedachten zijn als pijlen die door een geblinddoekte boogschutter worden afgeschoten. Ze komen overal terecht en hoogst zelden zit er een treffer bij. Welk verschil is er tussen de mysticus en de niet-mysticus op dit vlak? De niet-mysticus bepaalt zijn leven door de inhoud van zijn denken. Hij probeert zijn gedachten in daden om te zetten. Hij doet al het mogelijke om zijn verlangens te verwezenlijken. Hij werkt aan de vervulling van zijn diepste wensen. De mysticus denkt en handelt op dezelfde manier, maar maakt ook gebruik van het bijzondere vermogen van de menselijke geest om zich af te stemmen, psychische energie te verzamelen en te wachten op de goede gelegenheid om de verzamelde krachten gericht toe te passen.

Wij kunnen psychisch invloed uitoefenen op onze omgeving. Als we bijvoorbeeld op een plaats zijn waar mensen bij elkaar zijn, luisteren we soms passief naar wat er gezegd wordt. De verveling slaat toe als het onderwerp ons niet kan boeien of als het afstandelijk wordt behandeld. Door niets te doen, sleept de situatie zich voort. Dan staat de weg open naar het verbeteren van deze conditie. Het is een goed moment om onze psychische vermogens in te zetten. Rustig om ons heen kijkend, zenden wij positieve gedachten uit en daarna zetten wij onze gedachten stil. Bij elkaar hoeft dit niet langer dan een minuut te duren. Verveelt een bijeenkomst ons, laten wij daar dan iets tegen doen. Wij zijn begiftigd met verstand en wilskracht en met het vermogen om de uitstraling van onze omgeving op te vangen. Waarom zouden wij het negatieve op ons laten inwerken als we kunnen proberen het te transformeren?

Als wij een gezelschap vermoeiend of oninteressant vinden, kunnen we visualiseren dat we de aandacht van het gehoor vragen. We brengen het in een denkbeeldige cirkel en nemen iedereen in gedachten mee naar vrede en onderlinge broederschap. We activeren goede wil en verdraagzaamheid. Dit heeft zijn uitwerking op de aanwezigen. Het onzichtbaar communiceren met mensen is verantwoordelijk werk, want er gaat geen moment voorbij of we kunnen iets overbrengen van de energie die de drijfveer vormt om een mystiek leven te leiden.

Wij krijgen verantwoordelijkheid te dragen in verhouding tot de energie die wij hebben opgeroepen. Het komt er op aan dat wij volkomen de wil van het hoger zelf volgen wanneer wij onze innerlijke kracht mobiliseren en invloed uitoefenen. De bronnen waarop wij een beroep doen, zijn onuitputtelijk. Daarom dienen wij eerst inzicht te vragen; dan moeten wij weten wat te doen; en tot slot moeten wij handelen. De invloed die ons door afstemming op het universum ten deel valt, is de sterkste kracht die door mensen kan worden opgeroepen. Op de lange duur is zij sterker dan atoomkracht, die in zijn uitwerking op de menselijke beschaving hoe dan ook beperkt is. Wij mogen de beschikbare energie niet misbruiken. Onze ethische vorming dient gelijke tred te houden met de krachten die wij aanboren, terwijl we in het oog houden welke kosmische impulsen in een bepaald tijdperk dominant zijn.

47. De jaren des onderscheids

Als we willen aangeven dat iemand zelfstandig kan oordelen, zeggen we dat hij de jaren des onderscheids heeft bereikt. Onderscheiden kan betekenen dat iemand de dingen uit elkaar kan houden en geleerd heeft dat het één niet gelijk is aan het ander. Hij heeft leren inzien dat alles zijn plaats heeft, dat elke afzonderlijke eenheid zijn eigen schoonheid heeft. Onderscheid kan ook een spirituele betekenis hebben. Het kan aangeven dat mystiek inzicht is bereikt. Voordat wij de natuur kunnen beheersen, is kennis nodig van de universele wetten. Zeker, wij kunnen de stap overslaan waarin wij ons hoger zelf raadplegen. Wij kunnen desgewenst zonder het zegel van bevoegdheid te bezitten, schrikwekkende natuurkrachten ontketenen. Maar in zo'n geval zijn wij niet tot de jaren des onderscheids gekomen. Het leven heeft een grote verscheidenheid en veelvormigheid. Door te onderscheiden, kunnen wij scheiden, indelen, hergroeperen. Wie dit vermogen deelachtig wordt, kan actief invloed uitoefenen.

In de volksmond spreekt men, behalve over de jaren des onderscheids, over de jaren des verstands. Dit geeft aan dat iemand op verstandelijke wijze reageert op de prikkels die op zijn bewustzijn afkomen. Het betekent niet dat dit bewustzijn ontwikkeld is en ontvankelijk geworden voor indrukken van psychische of spirituele aard. Het kan zijn dat het verstand, wanneer het eenmaal op sterkte werkt, naar behoren benut wordt, terwijl het bewustzijn toch verstoken blijft van alle indrukken van een hogere aard.

Behalve de jaren van het verstand en de jaren van het onderscheid, zijn er de jaren van het hart en de jaren van het handelen. Het handelen begint bij het benutten van wat onderscheiden, ingedeeld en gehergroepeerd werd. De kroon op het werk is het verwerken in ons hart van alle opgedane ervaringen; wanneer wij hebben leren luisteren naar ons hoger zelf en naar de raad die het geeft, dan zijn de jaren van het hart aangebroken. Wanneer wij ons hart laten spreken, vernemen wij hoe wij kunnen leven met wat ons tegemoetkomt. Wij zullen datgene aantrekken wat harmonisch is en spontaan reageren op innerlijke impulsen. Ons wezen zal automatisch dat doen wat goed voor ons is. Daardoor komen wij terecht in een nieuwe fase van handelen. Onze verrichtingen zijn die van ons hoger zelf, juist omdat wij daarmee volkomen in harmonie zijn. De harmonische mens verspreidt licht, als een diamant waar licht doorheen schijnt.

Dwalen is menselijk

Lang zocht ik naar een hemels element
Als tegenhanger van het aardse leven
Want eerder wordt het hart niet opgeheven
Dan dat een klare gloed zich daarop ent

Doch hoede zich, wie zich tot hitte wendt
Want dat is slechts de sterke geest gegeven
Die altijd in de schaduw is gebleven
En zo zijn eigen vurigheid ontkent

Misschien is dat de dwaling van mijn pad
- En moet ik u er niets meer van vertellen
Of toch, als dit uw mededogen voedt -

Was er een rustpunt als ik vreugde had
Dan had ik met mijzelf het meest te stellen
Nooit vocht ik meer dan met een zacht gemoed

48. Moed

Moed wordt verzameld. Zo luidt het gezegde tenminste. Moed is niet iets wat we als een spons opnemen, maar een bewustzijnstoestand die van binnenuit wordt opgebouwd. Als wij het over moed hebben, denken we aan de riskante onderneming van een enkeling. Het is een eigenschap die in verband wordt gebracht met heldendom, met een grootse taak die wij op het punt staan te volbrengen. Wij voeren die taak uit terwijl wij ogenschijnlijk aan gevaren voorbijgaan. Het lijkt alsof wij willens en wetens iets proberen te doen dat bovenmenselijke bekwaamheden vergt, of verbonden is met het risico van lichamelijk of geestelijk letsel. Er is verschil tussen moed en overmoed. Wanneer wij blindelings te werk gaan, met opzet ons leven in gevaar brengen, of onszelf schade toebrengen zonder dat het doel dat we nastreven opweegt tegen het nadeel dat we ondergaan of het risico dat we lopen, dan is er sprake van roekeloosheid en overmoed. Dit zijn twee ongezonde eigenschappen. Alleen iemand die niet naar zijn innerlijk luistert, bezondigt zich eraan. Hij vergeet dat zijn leven of dat van anderen die hij door zijn gedrag in gevaar brengt, een kosmisch geschenk is dat behoorlijk beheerd moet worden.

Als wij echt moedig zijn, nemen we moedwillig risico's, omdat we van binnen voelen dat we toestemming hebben om te handelen. Het kan zijn dat we niet kunnen overzien waartoe ons moedige optreden dient of hoe de afloop ervan is. Toch ondernemen wij wat van ons gevraagd wordt. Verkeren we in de zekerheid dat we mogen handelen, dan kan zelfs wat we fout lijken te doen, in hoger opzicht goed zijn. Bij het bepalen van wat toegestaan is, speelt de raad van het hoger zelf een grote rol. Aan de influisteringen daarvan ontlenen wij de benodigde moed om door te gaan. Veel van de mislukkingen die we moeten verduren, zijn terug te voeren tot handelingen die niet gesteund worden door ons hoger zelf. De menselijke wil laat het afweten wanneer de kracht van een innerlijk fiat ontbreekt. We willen ons doel wel bereiken, maar de voornemens die we in actie denken om te zetten, kunnen krachteloos zijn.

Als het hoger zelf verlangt dat wij tot handelen overgaan, dan is ons ingrijpen nodig, kosmisch gewenst. Het geeft ons de kracht om een taak uit te voeren. Het kosmische inspireert ons. Het toont ons de krachten die bij de realisatie van het doel tussenbeide willen komen, en geeft ons moedwil. Als wij van binnen toestemming hebben om een bepaald werk ter hand te nemen, voelen we ons opgeladen. Geen wonder, omdat energie het materiaal is om een nieuwe situatie mee te creëren. Er moet energie door ons lichaam en ons denkvermogen stromen, en dat brengt ons tot handelen. De moedige mens laat zich door niets of niemand weerhouden, ook niet door iemand die hem een bedrieglijke andere weg voorhoudt, een zogenaamd gemakkelijker en doeltreffender weg. Hij laat zich niet verleiden. Hij doet het juiste en weet intutief welke weg voor hem is uitgestippeld. Ook al zullen wij ons menigmaal aan beschimpingen blootstellen, wij zullen alleen slagen door naar het hoger zelf te luisteren. Dit vereist moed, omdat het volgen van de weg die door ons hoger zelf wordt voorgeschreven een worsteling betekent met onze lagere natuur. Het is niet een onmogelijke weg, want spoedig wordt moed een vanzelfsprekendheid, en noemen wij dit: 'roeping'.

49. Loutering

Een eigenschap van vuur is, dat het verandert wat binnen zijn bereik komt. Wat in het vuur is geworpen, wordt gedeeltelijk in onzichtbare elementen omgezet. Er zijn stoffen die zichtbaar blijven en alleen van vorm veranderen. Ze worden elastisch, vloeibaar, zoals goud. Als wij ruw erts in het vuur werpen, wordt het metaal door verhitting gescheiden van de andere bestanddelen. De ruwe stof wordt verhit en nog eens verhit, totdat het de verlangde zuiverheid tentoonspreidt. Het metaal komt pas los van de rest wanneer het vuur de smelttemperatuur van het metaal heeft gekregen, en dit op zijn eigen niveau benaderd is. Zijn de onzuivere bestanddelen gescheiden van het metaal, dan kan dit worden afgekoeld. Het blijft in zijn zuivere vorm over en kan naar believen opnieuw worden verhit, zonder dat het iets van zijn zuiverheid verliest.

Wanneer wij mystiek ontwaken, gebeurt iets overeenkomstigs. In onze niet-ontwaakte staat lijken wij op het ruwe erts. Wij bestaan uit een mengelmoes van hoge aspiraties, edele oogmerken, persoonlijke gebreken en ongeschoolheid. Wat wij nodig hebben om ons hogere wezen te scheiden van alle onzuiverheden, is een louterend vuur. Bij het vorderen op het pad begint er iets in ons te gloeien. Onze beginnende scholing heeft in ons een vlam ontstoken die langzaam in warmte toeneemt en constant aanwezig is. Ze hoeft alleen maar gevoed te worden. Wij werpen in het mystieke vuur een erts dat samengesteld is uit de ontoereikendheid van onze persoonlijke vermogens en uit het verlangen om te groeien. Dat onze vermogens groter zijn dan wij denken, blijkt wanneer het mystieke vuur een scheiding heeft aangebracht tussen de hogere en lagere bestanddelen. Als de sintels van het goud gescheiden zijn, is het hogere van het lagere bevrijd en komt het tot volle wasdom en kracht.

Als wij merken welke uitwerking mystieke scholing op ons heeft, lijken de achter ons liggende jaren ver weg. Hun rol is uitgespeeld. Ze zijn nuttig geweest en misschien waren ze onvermijdelijk. Vergeleken met de verbeteringen die zich in onze persoonlijke omstandigheden voordoen, waren de beginjaren slechts een begin, maar in de tijd waarin gebouwd wordt aan een stabieler leven, kondigen de achtergelaten perioden zich op een gegeven ogenblik weer aan. Talloze problemen die vroeger speelden, en zo goed en zo kwaad als dat ging opgelost waren, treden opnieuw ons bewustzijn binnen en gaan ons parten spelen. Ze verraden iets van een ontwikkelingsperiode waarin wij minder volgroeid waren. Dit is een beslissende fase, waarin het mystieke vuur de hardnekkige, onzuivere bestanddelen van onze natuur tracht op te lossen. Wanneer dit lukt, komen nieuwe eigenschappen in ons naar voren die wij met succes inzetten. De oude restanten zijn getransmuteerd in inzicht en daarmee kunnen wij ons karakter verfijnen.

Opzienbarend hoeven de resultaten voor de buitenwereld niet te zijn. Ons werkterrein ligt immers in de eerste plaats in onszelf. Daar komen de resultaten aan het licht. Daarnaast kunnen wij zichtbaar of onzichtbaar werk doen in de wereld. Loutering heeft een bedoeling. Het gaat om de intentie waarmee we aan vooruitgang werken. We krijgen de gelegenheid ons ergens in te bekwamen. Onze uiterlijke persoonlijkheid wordt van sintels ontdaan, zodat deze op het hoger zelf gaat lijken. Dan volgt de voorbereiding op verdere arbeid, in overeenstemming met onze voorgeschiedenis, taak, geschiktheid en persoonlijke voorkeuren. Alles wat voorheen gebeurde, is geschiedenis. Als wij ons laten terneerdrukken door wat er vroeger gebeurd is, zeulen wij oude bagage met ons mee. Laten we in het centrum van ons mystieke vuur dat deel van onszelf brengen dat wij nog niet aangevat hebben, en wij zullen het sublimeren.

50. Potentiële werkelijkheid

Als in een bos een boom omvalt, maakt hij dan ook geluid als er geen toehoorder is? Volgens de conventie is het antwoord ontkennend. Er zijn wel trillingen, maar er is geen geluid, omdat wij onder geluid de mentale indruk verstaan die trillingen van een bepaalde frequentie op het bewustzijn maken. De stelling is echter verdedigbaar dat de boom, ook als er wel een toehoorder is, geen geluid maakt. Dit vanuit het oogpunt dat de toehoorder zèlf het geluid 'maakt'. Maar wat als wij deze redenering toepassen op een bos dat niet werkelijk bestaat en slechts in onze geest ontworpen is om er onze redenering omtrent geluid aan vast te knopen? Maakt het verschil - als wij willen bepalen of de vallende boom in het bos geluid maakt - of wij uitgaan van een werkelijk bestaand bos, dan wel een bos dat in onze geest geschapen is om het voorbeeld te illustreren? Kunnen wij onze vraag omtrent het geluid toetsen met een imaginair bos, waarin een imaginaire toehoorder geplaatst is die het imaginaire geluid van een vallende imaginaire boom kan waarnemen? Moeten wij altijd van een werkelijk bestaand bos uitgaan, en kunnen wij wel vaststellen of in een fictief bos een vallende boom geluid kan maken?

Het samenkomen van bos en toehoorder op één plek, is geen voorwaarde voor de bewustzijnsindruk dat er geluid is. Ook zonder bos kan de toehoorder zich inbeelden dat hij geluid hoort, zelfs indien er geen meetbare trillingen zijn die een 'fysiek' geluid kunnen veroorzaken. In deze orde van werkelijkheid begeven wij ons, als we willen vaststellen of de zielepersoonlijkheid bestaat wanneer er geen lichaam is om haar te manifesteren. Het is een bekend mystiek en wetenschappelijk uitgangspunt dat de werkelijkheid zo lijkt te zijn als wij haar definiëren. Met andere woorden, veranderen we onze definitie, dan verandert ook ons begrip van de werkelijkheid. De essentie van elk vraagstuk ligt in de wijze waarop wij de werkelijkheid beschrijven en onze omgeving waarnemen. Op de werkelijkheid zoals wij ons die realiseren, proberen we greep te krijgen door haar te definiëren. De wereld wordt ontsloten in de mate dat wij haar met onze zintuigen en andere vermogens kunnen bestrijken. Pas als iets binnen het bereik van het bewustzijn komt, krijgt het werkelijkheid en voelen wij ons ermee verbonden.

Als de menselijke persoonlijkheid uit bewustzijnsgewaarwordingen bestaat waarvoor het brein het medium is, wat gebeurt er dan als het lichaam niet in staat is om zulke indrukken op te doen? Heeft het lichaam wanneer het in coma verkeert een zielepersoonlijkheid en een mentale persoonlijkheid, waarvan de eerste niet en de tweede wel, is uitgeschakeld? Bestaat er een zelfstandige zielepersoonlijkheid? De manier waarop we deze proberen te beschrijven, hangt af van de wijze waarop wij onze stoffelijke, zintuiglijke werkelijkheid benaderen. Kunnen we, naar analogie van het geluid van de vallende boom, stellen dat er pas een zielepersoonlijkheid is zodra er een lichaam is, als stoffelijk instrument voor de ziel om de zielepersoonlijkheid tot uitdrukking te brengen? Is dit te verenigen met de visie van vele filosofische stromingen dat de mens een eigen zielepersoonlijkheid heeft, die zijn individualiteit behoudt wanneer het stoffelijk lichaam heeft opgehouden te bestaan?

In het laatste geval moet er een levensbeginsel zijn dat bestond voordat het lichaam in staat was om er het voertuig van te zijn. In het eerste geval moet er op zijn minst in potentiële zin een beginsel zijn, dat op het moment van de geboorte wordt geschapen, manifest wordt, vanuit het 'niets'. Wanneer we de boom vergelijken met de ziel, en de grond waarop zij neerkomt, met het lichaam vergelijken, dan is het geluid de trilling die gerealiseerd wordt nadat boom en grond elkaar geraakt hebben: de zielepersoonlijkheid, als de gerealiseerde samenkomst van ziel en lichaam. We kunnen proberen de aard van dat waarover wij spreken, te ontrafelen vanuit zijn beginselen - de ziel en het lichaam. We kunnen in plaats daarvan ook kijken of de mens tijdens het leven verandert, hoe dit in zijn werk gaat, en wàt er dan eigenlijk verandert.

Nemen we als voorbeeld dat een gebeurtenis iemands leven volledig omgooit. Vanaf dat moment ontstaat er een persoonlijkheid die anders is dan wij op grond van onze voorkennis hadden kunnen voorspellen.

Wordt de gebeurtenis die ertoe leidt dat iemands persoonlijkheid verandert, voor hem geschapen, of is het omgekeerd de geaardheid van zijn persoonlijkheid die zo'n gebeurtenis creëert? Of is het zo, dat de gebeurtenis op zichzelf staat en ook zonder de aanwezigheid van de zielepersoonlijkheid doorgang had gevonden, en dat de zielepersoonlijkheid vanwege haar uitstraling naar de gebeurtenis wordt toegetrokken en er bij betrokken raakt? Met andere woorden, moet een bestaande zielepersoonlijkheid karmische ervaringen doormaken en heeft zij daarvoor een lichaam nodig waarin zij vervolgens onder de druk van de omstandigheden verandert, of wordt een zielepersoonlijkheid gaandeweg gevormd doordat het lichaam ervaringen opdoet? In het eerste geval is het mogelijk en in het tweede geval noodzakelijk, dat de zielepersoonlijkheid gedurende het menselijke leven van gedaante verandert.

Uit ervaring weten vele mensen dat zij meermalen geleefd hebben. Zij zien dat de omstandigheden in hun huidige leven tot een voortdurende aanpassing leiden van degeen die ze zijn. En daarnaast hebben zij herinneringen aan vroeger. Ervaringen met reïncarnatie geven steun aan de opvatting dat de zielepersoonlijkheid zelfstandig bestaat en tegelijkertijd gevormd wordt door de ervaringen in het stoffelijke lichaam. Men kan ook een andere opvatting huldigen, namelijk dat de zielepersoonlijkheid pas ontstaat zodra het lichaam belevendigd is. Als de daarvoor benodigde, potentiële zielepersoonlijkheid met het lichaam de zielepersoonlijkheid vormt, is het de vraag of er een doorslaggevende reden is waarom de zielepersoonlijkheid na het sterven van het lichaam niet weer volledig zou verdwijnen.

Er zijn nu twee visies vergeleken. De ene was dat de zielepersoonlijkheid zelfstandig kan bestaan. De tweede dat de zielepersoonlijkheid pas bij de geboorte ontstaat en dus vooraf niet zelfstandig bestaat, en mogelijk ook niet voortleeft. Is het mogelijk om voort te bouwen op de tweede mogelijkheid, door ons de zielepersoonlijkheid die er nog niet is (omdat het kind waarbij deze manifest wordt, nog niet geboren is), in ons denkvermogen wel reeds als een potentiële zielepersoonlijkheid te realiseren? Het is voor ons denkvermogen een hele opgave zich een voorstelling te maken van een zielepersoonlijkheid die tegelijkertijd helemaal nog niet bestaat en toch, of juist daarom, in beginsel bestaat. Niettemin is potentiële werkelijkheid voor ons een vertrouwd verschijnsel. We beoordelen de toekomst vaak aan de hand van wat er binnen de kenbare, althans de stoffelijke, wereld nog niet is. Toekomstige gebeurtenissen kunnen er al zijn als geestelijk concept, maar zeker is niet of ze dan tegelijkertijd op het kosmische gebied een reëler, ander soort bestaan hebben dan alleen als concepten in onze geest.

Ouders die graag een kind willen hebben, kunnen nu reeds bepalen dat het over negen maanden ter wereld komt. Er is sprake van een potentieel kind dat vrijwel zeker ooit ter wereld zal komen. Niemand is in staat om aan te geven waar dat kind zich bevindt of hoe het eruit ziet, vooral als er geen conceptie heeft plaatsgevonden. Of er nu een zielepersoonlijkheid is die ooit bezit zal nemen van het aardse lichaam dat door de ouders wordt voorbereid, of dat zo'n zielepersoonlijkheid pas zal ontstaan zodra de baby ter wereld komt: de ouders praten over een werkelijkheid waarin het nieuwe kindje al volledig opgenomen lijkt te zijn. Uit het feit dat aanstaande ouders over een toekomstig kind praten en het zelfs al een naam hebben gegeven, valt niet op te maken of de zielepersoonlijkheid van het kind op dat moment al bestaat, of dat het pas geschapen wordt als het lichaam ter wereld komt.

Hoe de persoonlijkheid van het ongeboren kind eruit zou kunnen zien, is voor een deel voorspelbaar op grond van de genetische en andere kenmerken van de ouders. Maar dit is de lichamelijke en eventueel mentale persoonlijkheid, die in de mystiek duidelijk wordt onderscheiden van de zielepersoonlijkheid. De ouders bespreken een abstractie. Zij zullen een zoontje of een dochtertje krijgen en kunnen van te voren een jongens- en een meisjesnaam paraat hebben. Het feit dat hun kind een naam krijgt die voor hem of haar gereserveerd is, bewijst nog niet dat de zielepersoonlijkheid van het kind reeds bestaat als zijn vader en moeder een naam uitkiezen.

Zoals men zich kan afvragen of de zielepersoonlijkheid in potentie kan bestaan, kan men deze vraag ook stellen ten aanzien van het karma. Karma openbaart zich in overeenstemming met de aard van een bepaalde persoonlijkheid. Verhoudt het zich tot de mens en diens bewustzijn als de zielepersoonlijkheid tot het lichaam en de ziel? Heeft het een zelfstandig bestaan zoals de zielepersoonlijkheid dat lijkt te hebben, of is het volstrekt afhankelijk van de acties van het menselijke bewustzijn? Dit is afhankelijk van onze definitie van karma. Meestal definieert men karma als het geheel van de gevolgen van onze gedachten en handelingen. We kunnen de definitie ook limitatief maken: door ze het geheel te noemen van de zonet genoemde gevolgen mits ze in ons bewustzijn gerealiseerd worden.

Dit maakt veel uit in de analyse. Vooral als we erbij betrekken dat volgens bepaalde filosofieën karma de bedoeling heeft de mens een les te leren. Maar kan iemand die slaapt of in een diep coma geraakt, zich van zijn toestand zodanig bewust zijn dat hij zijn karma ervaart? Indien dat niet zo is, heeft dat consequenties voor de veel gehoorde opvatting dat de karmische wetten de mens een les bijbrengen. Karma bestaat uit een reactie op gedachten en daden. Wanneer het zich ook manifesteert als het bewustzijn niet in staat geacht mag worden zich van de manifestatie bewust te zijn, zou daaruit kunnen blijken dat het karma zich als een door eigen kracht of noodzakelijkheid gedreven mechanisme moet openbaren, ongeacht de reactie van het denkvermogen daarop. Dat zou het onwaarschijnlijk maken dat in het karma de bedoeling schuilt de mens een les te leren.

Er lijkt niet een karmische intelligentie te zijn die de menselijke persoonlijkheid een les oplegt. Zou karma ons opgelegd worden om iets te leren, dan hebben bepaalde karmische gebeurtenissen geen zin als ons bewustzijn ze niet als zodanig herkent. Ook zou karma, wanneer dit een les beoogt te geven, moeten stoppen zodra de les geleerd is. Dit gebeurt lang niet altijd. Denk maar aan de pijn die wij lijden als wij ons door onvoorzichtigheid gebrand hebben. Al nemen wij ons voor dat wij voorzichtiger zullen zijn, de pijn gaat toch nog geruime tijd door. Als het de bedoeling van karma is om ons door het veroorzaken van pijn te attenderen op een verwonding die aandacht vraagt, dan moet de pijn ophouden als wij aan de oproep gehoor geven. Dat zou voor intelligent karma immers het sein moeten zijn dat de boodschap is aangekomen, de les geleerd is. Doch het pijngevoel kan nog lange tijd blijven bestaan, al hebben we gedaan wat we konden en alles geleerd wat er te leren valt.

Het karma lijkt dus veeleer een autonoom proces te zijn dat net als andere oorzaken en gevolgen neutraal is, en niet gepersonifieerd moet worden door er menselijke attributen als keuzevrijheid en intenties aan toe te schrijven. Branden we bij vol bewustzijn onze hand aan een kachel, dan weten we vanaf dat moment dat we voorzichtig met hitte moeten zijn. Het lag echter niet in de bedoeling van de kachel of van een hogere macht ons een les te leren. Er werd een gewone natuurwet geactiveerd. Dit sluit niet uit dat wij van een bepaalde gebeurtenis waarvan ons denkvermogen zich wel een beeld kan vormen, iets leren. We kunnen er onze conclusies uit trekken, mits ons bewustzijn daartoe op dat moment in staat is. Wanneer we in coma verkeren en onze hand branden, krijgen de zenuwen van onze hand melding van de aanwezigheid van een hittebron. Dat ons bewustzijn zich dit niet realiseert, maakt voor de afwikkeling van het karma geen enkel verschil, als we karma althans definiëren als het geheel van oorzaken en gevolgen die, ook al worden ze niet in het bewustzijn gerealiseerd, aan een bepaald individu gebonden zijn. De uitwerking van de natuurwetten gaat gewoon door.

Karma als een losstaand fenomeen lijkt niet mogelijk te zijn. Is potentieel karma mogelijk? Ja, als we de definitie gebruiken waarin wij iets karma noemen als het als zodanig in ons bewustzijn gerealiseerd is, ongeacht in welke vorm. Dan valt potentieel karma daar ook onder. Laten we het tijdsverloop tussen oorzaak en gevolg als volgt illustreren. Als wij een kostbaar voorwerp van een flatgebouw laten vallen en in de gaten krijgen dat het deze val niet ongeschonden zal doorstaan, dan zijn de gevolgen nu reeds bekend, hoewel ze zich pas na enige tijd zullen manifesteren. Het karma heeft zich slechts ten dele

gemanifesteerd, want het voorwerp heeft de grond nog niet geraakt. De situatie is theoretisch niet onbeheersbaar of onomkeerbaar. Het karma wordt geïnitieerd, voorbereid; het ontvouwt zich in de tijd, maar het heeft nog geen gelegenheid gehad zich volledig te manifesteren. Op het moment dat wij het voorwerp zien vallen en ons realiseren wat de gevolgen van de val zullen zijn, kunnen we geëmotioneerd raken. Op dat ogenblik en om die reden ontstaat een nieuw soort karma, omdat wij, behalve dat wij potentieel karma van een heel eigen soort waarnemen, onze waarneming aan de gebeurtenis toevoegen, wat inhoudt dat wij die aan ons eigen karma toevoegen.

Iemand die afwisselend in coma en bij vol bewustzijn is, wordt periodiek met karma geconfronteerd dat net zo vaak weer verdwijnt als hij in coma is. Stel dat hij al zijn bezittingen kwijtraakt terwijl hij in coma ligt. Zolang hij niet ontwaakt, maakt het verlies hem niets uit. De omgeving zal echter beweren dat de patiënt geruïneerd is en beleeft diens werkelijkheid anders dan hijzelf. Maar ook twee mensen die over hun gewone waakbewustzijn beschikken en elkaars omstandigheden beoordelen, bekijken elkaars werkelijkheid verschillend. Een werkelijkheid die als een afgeronde gebeurtenis met de zintuigen en met het verstand waarneembaar is, of een werkelijkheid die langzaam haar voltooiing nadert.

51. Volmaaktheid

Waarom zitten wij als mens zo ingewikkeld in elkaar? Had de natuur ons niet wat gemakkelijker en eenvoudiger kunnen laten functioneren? Waarom moeten goed afgestemde mystici nog onderzoek doen? Waarom wordt hun bewustzijn verlicht op kleine onderdelen van de waarheid en komen zij via contemplatie en meditatie niet tot volledige kennis? Waarom kan onze beperkte blik zo vaak de bedoelingen van de natuur niet volgen? Kan het zijn dat we deze vraagtekens plaatsen doordat we kosmische situaties beoordelen met wereldse logica? Wij zijn menselijke wezens, en om die reden geneigd alles onder te brengen in het ons bekende patroon van verschijnselen, die geanalyseerd worden met aardse logica. Hoe breder het gebied waar oorzaken en gevolgen samenwerken, des te gecompliceerder wordt hun wisselwerking, waardoor wij hun resultaat niet meer kunnen bevatten.

Wij beschikken niet over de middelen om te beoordelen hoe het kosmische precies werkt, maar vermoedelijk werkt de logica op alle kosmische gebieden volgens dezelfde principes als waarmee we haar in een zuiver aardse situatie gebruiken. Maar dat is wel een stelling die afhankelijk is van onze definitie van werkelijkheid en logica. Mogen we die zonder aanpassingen doortrekken naar het onstoffelijke gebied, met inbegrip van de spirituele gebieden? Dit is moeilijk te beantwoorden. Er kunnen in de kosmos oorzaken en gevolgen zijn die wij niet overzien en die onze conclusies vertroebelen en mogelijk ontzenuwen.

Daar komt nog bij dat het niet verwonderlijk is dat de door ons waargenomen wereld op vele punten onverklaarbaar is, als wij geen rekening houden met karma, reïncarnatie en dergelijke. Zelfs als we wel rekening houden met mystieke principes, kunnen we de natuur niet volledig verklaren. Op grond van een ons onbekend samenspel van oorzaken en gevolgen, kunnen wij de werkelijkheid misschien niet langer beredeneren. Wij stellen bijvoorbeeld de menselijke, aardse vraag waarom wij zo veel tijd moeten besteden aan onze innerlijke ontwikkeling en waarom dat niet sneller en eenvoudiger kan. Volgens onze opvatting en vanuit de logica waarover wij de beschikking hebben, is het efficiënt om iedereen snel en volledig de beschikking te geven over de instrumenten waarmee de wereld geholpen kan worden. Onze logica veronderstelt dat elk uitstel schadelijk en dus verwerpelijk en contraproduktief is. Maar dit zegt niets over de kosmische aspecten van de ontwikkelingen in de wereld, of over de manier waarop de mensheid zich naar kosmische maatstaven moet ontwikkelen.

Onze redeneringen zijn onvolledig als bepaalde oorzaken en gevolgen buiten beschouwing worden gelaten. En een redenering die niet met alle feiten rekening houdt, is net zo bezwaarlijk als een foute redenering, want in feite is het een onvolledige redenering. Niet elk onoplosbaar probleem of een onverklaarbare situatie wordt oplosbaar of verklaarbaar als zij vanuit een mystiek standpunt worden benaderd, maar het begrippenkader van waaruit problemen beoordeeld worden, is van invloed op die beoordeling en op de oplossingen die wij zullen vinden. Als de dingen in een ruimer verband worden geplaatst, wordt onze logica soms geabsorbeerd door logica van een hogere orde. Daaruit zou kunnen volgen waarom we niet meteen zo ontwikkeld zijn, dat we de wereld in één keer boven haar moeilijkheden kunnen uittillen. De intentie daartoe kan onzelfzuchtig zijn, maar ze dient overeen te stemmen met het kosmische bestel. Als de volkeren zich langs de weg van de geleidelijkheid moeten ontwikkelen, dan is dat hoge besluit van meer gewicht dan een goede, maar door beperkt inzicht tot stand gekomen, bedoeling.

De gedachte dat wij ons hele leven bezig zijn om ons te ontwikkelen, heeft een bijzondere consequentie. Wanneer onze ontwikkeling nooit stilstaat en dit bij ons hoort, zouden wij in harmonie moeten zijn met onze eigen aard. Dit standpunt schrikt af, want het houdt in dat de wereld in al zijn verscheidenheid en met zijn ogenschijnlijke onvolmaaktheden in evenwicht is en met zichzelf in harmonie. Als wij accepteren

dat wij (in elk geval naar ons gevoel) er heel lang over doen om ons te ontwikkelen en desondanks aan onze aard beantwoorden, moeten we dan de fouten van een onvolmaakte mens tolereren? Hij is immers onderweg, en het onvolmaakte, evoluerende, behoort toch bij zijn aard? Perfectie is toch een eindstaat die nooit bereikt kan worden? Mogen andermans fouten dan wel veroordeeld worden?

In een niet-synthetische wereldopvatting vinden wij dat wij meteen perfect moeten kunnen zijn en oneconomisch bezig zijn wanneer wij onze ontwikkeling niet snel afronden. Als perfectie een doelstelling is, waarom kan zij dan niet meteen worden gerealiseerd, vragen we ons af. Het is een mysterie waarom wij niet zonder meer volmaakt kunnen zijn en aan evolutie gebonden zijn. Het lijkt inherent te zijn aan onze natuur. Die bepaalt niet alleen hoe wij worden, maar ook wie wij zijn. Het is moeilijk ons deze gedachte eigen te maken. Het is logica van een orde waarvan wij aannemen dat ze klopt, zonder dat we haar verder kunnen verklaren. Ze heeft een schoonheid die niet goed te vatten is. Willen we een niet-evoluerende mens die niet meer gemodelleerd hoeft te worden, dan lijken we te vragen om een vierkante cirkel. Zo'n cirkel is onmogelijk, omdat zijn definitie zou moeten bevatten dat het een niet-vierkant is, evengoed als een niet-cirkel. Deze factoren kan men niet uit de definitie halen.

De kosmos is een evoluerend in-zichzelf-bestaan dat alleen zo door ons kan worden begrepen, als het ons al lukt dit te bevatten. Begrippen als langzame of snelle vooruitgang zijn subjectieve, emotioneel beladen begrippen, hoewel ze in onze cultuur een niet meer weg te denken waarde hebben. In de filosofische, biologische en mystieke opvatting zijn wij wezens die evolueren. Volmaaktheid blijft een onbekende grootheid. Het is een conceptie van de menselijke geest, met alle beperkingen die daar bij horen. De vraag waarom wij moeten vechten voor ons bestaan en onze vooruitgang, en waarom die zo langzaam gaat, is daarmee niet naar tevredenheid beantwoord. Wij weten slechts dat wij een ideale toekomst willen nastreven.

Als mystici houden wij ons evenveel bezig met volmaaktheid als met onvolmaaktheid. De oorzaak daarvan zal wel zijn, dat wij onze huidige positie willen verbeteren, en dat het aangenamer is naar het doel te kijken dan naar het punt dat achtergelaten is. Wanneer wij ergens op afstevenen, moeten wij wel weten vanwaar wij vertrekken. Wanneer wij over een sloot willen springen omdat iets aan de overkant onze aandacht heeft opgeroepen, wachten wij ons ervoor om alleen naar de andere kant te kijken. Wij verdelen bij het nemen van een aanloop onze aandacht over de plek waar wij ons bevinden en het oppervlak dat ons aan de overkant dragen moet. Wij letten er goed op, hoe het er aan deze kant van de sloot uitziet. Een drassige grond vereist een andere manier van springen dan een stevige bodem. Kennis van het gebied dat wij verlaten, moet samengaan met de wil de overkant te bereiken. Wanneer wij alleen maar vervuld zijn van de wens onze huidige positie te verruilen, en tijdens het springen slechts oog hebben voor de overkant, kunnen wij op het beslissende moment uitglijden.

Dit is waarmee wij in de mystiek te maken hebben. Voordat we iets nieuws nastreven, moeten we volkomen op de hoogte zijn met de aard van de positie die we verlaten. Willen wij het nieuwe beheersen, dan moeten we eerst het oude meester zijn. Om volmaaktheid te bereiken, moet eerst een beeld bestaan van wat onvolmaaktheid is. Zoals zo veel, begint onvolmaaktheid vroeg in het bestaan. Vanaf het allereerste ogenblik dat het lichaam geconcipieerd wordt, is er dat onvolmaakte. Het wezen dat opgebouwd moet worden, is nog niet volmaakt, nog niet gereed. De afzonderlijke processen die voor de opbouw van het lichaam zorgen, werken volledig en afgerond. Ze zijn volmaakt.

Wanneer een menselijk wezen geboren wordt, blijkt dat hij nog steeds niet vervolmaakt is. Iedereen in de omgeving staat klaar om het kindje voor te bereiden op zijn veranderende omgeving. Men zorgt voor uitgebreide beschermende maatregelen, omdat het pasgeboren kind dat nodig heeft. Onvolmaaktheid is geen negatieve kwalificatie. Het is een van de charmes van het kind dat het onvolmaakt is, maar zo onherroepe-

lijk op weg naar ontwikkeling. Wat is zo aantrekkelijk aan de aard van het kind? Dat wij de gelegenheid krijgen het mee te helpen zijn definitieve vorm te vinden. En ook dat het onvolmaakte tot iets moois leidt, zoals een knopje de voorbode is van een prachtige bloem.

De mensheid bevindt zich in dezelfde positie als het kind. In plaats van ons met wanhoop te laten vervullen om onze menselijke beperkingen, kunnen wij de tijdelijk onvolmaakte staat die ons zo vertrouwd is, accepteren. Wij laten steeds meer van het onvolmaakte vallen. Deze ontwikkeling gaat langzaam. Er gaan jaren mee heen; in feite zijn we er ons hele leven zoet mee. Terwijl wij geboeid zijn door wat er aan de horizon ligt, zouden we niet moeten vergeten dat volmaaktheid maar een betrekkelijk begrip is, tamelijk irrelevant voor ons leven. We bereiken nooit een eindstadium van volmaaktheid. Op onze weg naar zogenaamde volmaaktheid is er zo veel om van te genieten, zo veel dat ons leven kan vullen en het de moeite waard maken. Het hele proces van het brengen van schoonheid in ons leven is op zichzelf al genoeglijk, want wij zijn ingesteld op het waarnemen van geleidelijke verbeteringen. De dingen die wij op hun weg naar voltooiing kunnen volgen, maken grotere indruk dan wat zich als reeds voltooid aan ons voordoet.

Neem de situatie dat wij de uitvoering van een stuk in het theater bijwonen. Wanneer wij als toeschouwer van een toneeldrama aan onze stoel gekluisterd zitten, raken de gebeurtenissen die zich afspelen ons op dat moment het meest. Niet als het spel ten einde is. Dat we midden in het spel zijn opgenomen terwijl er nog van alles kan gebeuren, geeft de meeste voldoening. Als de voorstelling beëindigd is, zijn vervolmaking heeft bereikt, is de grote spanning die wij tijdens de uitvoering beleefden voorbij, omdat wij niet langer deelnemer zijn. Misschien voelen wij ons daarom thuis in situaties die met scheppen te maken hebben en waarin wij nog een aandeel kunnen leveren. Het toneelstuk doet een beroep op ons voorstellingsvermogen en wij bouwen er actief aan mee. Het is net of wij zelf het stuk creëren en elementen kneden die onder onze controle staan.

Ons leven is als een toneelstuk waarbij wij op een en hetzelfde moment zowel actief als passief zijn terwijl wij bijdragen aan zijn voltooiing. Elke scène, elke acte, draagt bij aan het gehele stuk. Afzonderlijk hebben deze delen nauwelijks enige betekenis. Maar samengevoegd leiden zij naar de finale, waarmee de hele betekenis van het stuk onthuld wordt. Haar afzonderlijke elementen mogen saai of oninteressant lijken, maar het proces waarin zij zijn opgenomen zou hun functie duidelijk moeten maken.

De betekenis die wij hechten aan de afzonderlijke elementen, hangt af van ons begrip van hun functie in het geheel. De zogenaamd negatieve elementen of beproevingen zouden er een geheel nieuwe betekenis door kunnen krijgen, omdat we naar hun functie in het geheel kijken. Wat lelijk of negatief leek, kan er mooi door worden. Het kan een betekenis krijgen die vergelijkbaar is met die van de zandkorrel in een oester. De zandkorrel die een oester is binnengedrongen, noemen we een verontreiniging, omdat ons bewustzijn redeneert dat de zandkorrel in een omgeving is waar hij niet thuishoort, en omdat we de zandkorrel beoordelen als een afzonderlijk verschijnsel en niet in relatie tot de bijzondere functie die hij krijgt wanneer hij de oester binnenkomt. De zandkorrel zet de oester aan tot het maken van afzettingen en daaruit ontstaat een parel. Dat wij die mooi vinden, wordt bepaald door de gesteldheid van ons denkvermogen. De zandkorrel is tot iets moois getransformeerd. Het zogenaamd onvolmaakte begin blijkt een andere entiteit te zijn geworden.

Op dezelfde manier krijgt in onze geest het aanvankelijke beeld dat wij hebben van wat wij wezensvreemd noemen, een ander aanzicht wanneer de tijd verstrijkt. Dit geldt ook voor beproevingen. Zij zijn als de zandkorrel binnen de oesterschaal die een tegenactie uitlokt. In onze inspanning om beproevingen te boven te komen, ontwikkelen wij kracht. Tegenstand wordt geneutraliseerd, en getransmuteerd in parels. Zoals de oester in zijn pogingen om de zandkorrel te isoleren ongewild een prachtige parel

oplevert, zo zullen wij bij het werken aan onze problemen meer presteren dan voor het simpelweg oplossen daarvan nodig is. Er wordt zoveel mentale energie ontwikkeld dat wij in de goede zin ons doel voorbijschieten en meer tot stand brengen dan wij in gedachten hadden. Een beproeving is geen verontreiniging. Wie roemt niet een dergelijke onvolmaaktheid die omgezet wordt in iets van een hogere orde? Belemmeringen kunnen worden omgezet in spirituele vooruitgang. Het is de moeite waard om bij deze functie van het onvolmaakte stil te staan.

52. Reïncarnatie

Reïncarnatie behoort in de westerse wereld niet meer tot de taboes. Voor velen heeft zij geen onvertrouwde klank meer. Met het verstrijken van de jaren wordt het denkbeeld van de wedergeboorte steeds meer geaccepteerd. Het idee dat wij meermalen geleefd hebben, geeft ons een nieuwe, verfrissende kijk op het leven, maar dat wil nog niet zeggen dat het idee zelf op waarheid berust. Laten we wat licht proberen te werpen op dit terrein waarover ogenschijnlijk niet zo veel te zeggen valt. Wanneer reïncarnatie als een feit geaccepteerd wordt, verandert daarmee onze visie op de wereld en de wetenschap.

Valt reïncarnatie te bewijzen? En hoe valide kunnen bewijsmiddelen op dit punt zijn? De eerste vraag zou moeten zijn, of er wel een reïncarnatie-'theorie' is om te toetsen op validiteit. De mens lijkt in dit stadium van zijn ontwikkeling nog niet veel verder dan dat hij reïncarnatie op empirische wijze onderzoekt. Binnen de mystiek wordt dit nog aangevuld met een theorie, maar die is redelijk summier en baseert zich op de trillingsleer, de wet van het behoud van energie, en de redelijk dogmatische stelling dat de mens zich innerlijk ontwikkelt, en dat dat via incarnatie plaatsvindt, omdat één leven te kort is om zich volledig te ontplooien. We moeten ons realiseren dat de noodzaak of onontkoombaarheid van die volledige ontplooiing niet meer dan een uitgangspunt of aanname is, die valt binnen het spectrum van de menselijke filosofie die zich - naar beste kunnen - een beeld van de werkelijkheid probeert te scheppen.

In de mystiek gaat men er vanuit, dat de reïncarnatiegedachte tot de hoogste menselijke inzichten behoort én universeel is (dus de beste). Dientengevolge meet de mysticus alles, dus ook wat reïncarnatie voor íeder mens betekent, af aan *zijn* stelling, aan *zijn* inzicht. En ook heeft hij dan inherent geen boodschap aan iemand die tegen hem zegt, dat de mens slechts één keer leeft. Een 'doelstelling' is een culturele schepping van het menselijke denkvermogen. Die wordt gekleurd door onze persoonlijke achtergrond, de opvoeding, het onderwijs, ons land, het tijdsgewricht waarin wij leven. Dus lopen wij tegen het dilemma aan, dat wij moeten toegeven dat onze inzichten niet geheel van onze achtergrond losgezien kunnen worden, én wellicht niet universeel zijn. Als wij dat aanvaarden, moet het ons ook duidelijk zijn - en daarmee wordt het dilemma groter - dat het niet gezegd is dat de natuurwetten zich naar onze stellingen, onze aannames voegen. En dan ligt alles rond de reïncarnatiegedachte weer open. Want, anders moeten wij nu en voor altijd vaststellen, dat a) ons inzicht feilloos is, b) wij zonder enige twijfel weten dat reïncarnatie werkt en hoe zij werkt, c) ons feilloze inzicht voor iedereen geldt, dus ook voor tegenstanders van de reïncarnatiegedachte, en d) ons inzicht eeuwig en niet veranderlijk zal zijn.

Ik vraag me altijd af of je bij reïncarnatie over een theorie kunt spreken, in de trant van: reïncarnatie is mogelijk op die en die gronden. En, als het mógelijk is, zou er dan niet slechts één vervolgconclusie kunnen zijn, namelijk: dat het dan ook bestaat? Hoe zou immers reïncarnatie die theoretisch zou kunnen bestaan, niet feitelijk kunnen bestaan? In dat opzicht vind ik reïncarnatie iets heel anders dan bijvoorbeeld tijdreizen. Doorgaans hoor je de mensen zich dan ook alleen afvragen of reïncarnatie bestaat, niet of die mogelijk is. Als reïncarnatie bestaat, is dat een natuurverschijnsel, op basis van een natuurwet, waarbij materie en zielepersoonlijkheid door cycli van eenwording en scheiding gaan. Als er zoiets is als reïncarnatie, dan is dat een fenomeen, niet door de mens gestuurd. Tijdreizen daarentegen is niet een natuurverschijnsel. Als reizen in de tijd ooit mogelijk is, is dat op basis van een door de mens gestuurd scala van natuurwetten.

In de natuurkunde vraagt men zich af, of tijdreizen op basis van natuurverschijnselen mogelijk is, niet of het bestaat. Het is immers geen op zichzelf staand natuurverschijnsel, dat zich voordoet zonder tussenkomst van de mens. Tijdreizen (als het mogelijk is, dus realiseerbaar is) moet door de mens

bewerkstelligd worden. Voor reïncarnatie (als die bestaat, en dus niet iets realiseerbaars maar iets feitelijks is) geldt dat niet. Wanneer wetenschappers onderzoeken of tijdreizen mogelijk is, zullen zij zich allerlei vragen moeten stellen over wat tijd is, en welke voorwaarden er zouden moeten zijn om erin te kunnen reizen. Wanneer zij bevonden zouden hebben dat men aan die voorwaarden kan voldoen, zou tijdreizen binnen bereik zijn. Want dan zijn de natuurwetten kennelijk zo in te zetten, dat dat mogelijk is. Dat wil dan nog steeds niet zeggen dat ergens in het universum iemand ooit ook daadwerkelijk een reis in de tijd is gaan maken.

Het onderzoek op het gebied van reïncarnatie is van een totaal andere orde. Het gaat daarbij immers niet om een actie die men zou willen ondernemen, en waarvan men alleen nog moet uitzoeken hoe die te volvoeren is. Nee, het gaat om de vraag of reïncarnatie als natuurverschijnsel bestaat, niet of zij te beheersen is. Tenzij - maar dan ga ik wel heel ver in de redenering - men in de verre toekomst, op basis van kennis van de wetten omtrent reïncarnatie, ook nog in staat zou geraken om reïncarnatie naar willekeur te sturen. Reïncarnatie wetenschappelijk toegepast dus. En dat is een gedachte die je doet duizelen. Want we zijn nog ver van het stadium waarin wij zelfs maar op natuurkundige wijze kunnen bewijzen dát reïncarnatie bestaat, dát het een natuurverschijnsel is.

Bij de gesprekken over reïncarnatie heeft men vanzelfsprekend argumenten vóór en tegen. De niet-mystici beperken die argumenten tot het aangeven of zij reïncarnatie plausibel achten (en wel op empirische basis, op basis van verschijnselen en getuigenverslagen, niet op theoretische grondslag), dan wel tot het aangeven of zij reïncarnatie een onlogische gedachte vinden. Ook hier op empirische basis, maar dan uitgaande van de twijfelachtigheid van de getuigenverklaringen, en minder of in het geheel niet via het op theoretische basis weerspreken van enige theorie die ervan uitgaat dat reïncarnatie een feit is. De mysticus richt zich daarentegen op de ervaring, gevoed door een filosofie over het bestaan van reïncarnatie. En dat is een lastig punt, want het is de vraag of een filosofie een zelfde status heeft als een wetenschappelijke theorie.

Terwijl de natuurkundige wetenschap veel moeite doet om een theorie te ontwikkelen die de vraag naar de mogelijkheid van tijdreizen moet beantwoorden, veronachtzaamt zij het, een theorie te ontwerpen die reïncarnatie in beeld zou moeten brengen, terwijl beide zeer verknoopt zijn. Want als onomstotelijk kan worden vastgesteld dat reïncarnatie een feit is, is dat een gebeurtenis van de eerste orde, en een Nobelprijs voor de natuurkunde waardig. Met die ontdekking zou namelijk ook tijdreizen - over de grenzen van leven en dood heen weliswaar - bewezen zijn. Eerlijk gezegd is er bij het hanteren van het begrip tijdreis in relatie tot reïncarnatie, wel een duidelijk verschil met het begrip tijdreis zoals dat door de wetenschap wordt gehanteerd. Het tijdreizen zoals de wetenschap er over spreekt, bestaat uit het reizen met een bestaand fysiek lichaam naar een plaats en tijd elders in het universum, waarbij datzelfde lichaam behouden blijft, en liefst ongeschonden kan terugkeren naar het uitgangspunt, dus minstens naar de plaats en zo mogelijk ook de tijd, van waaruit men vertrokken is. Volgens de reïncarnatiegedachte reizen wij eveneens naar een andere plaats en tijd, maar keren wij nooit meer naar ons uitgangspunt terug, én behouden wij daarbij niet ons bestaande fysieke lichaam. Zulk reizen in de tijd wordt dus door een onstoffelijk levensbeginsel ondernomen, en kan niet via de beperkingen van het fysieke lichaam plaatsvinden.

Als wij ons nu beperken tot de empirische kant van reïncarnatie, en willen vaststellen of zij bestaat, welke argumenten pro en contra vinden wij dan? Er zijn pro-argumenten die door een contra-argument worden tegengesproken, en omgekeerd. Daarbij versta ik onder een pro-argument, een argument dat iemand aanvoert waarom volgens hem reïncarnatie zou moeten bestaan. Dat is, voor de duidelijkheid, niet hetzelfde als een pro-argument op basis van een reeks vaststaande feiten en waarnemingen die onvermijdelijk tot de conclusie moeten leiden dat reïncarnatie bestaat. Het contra-

argument daarbij is niet het argument tegen de reïncarnatiegedachte, maar geeft aan, waarom het voorgaande pro-argument niet hoeft op te gaan.

Volgens sommigen bevinden wij ons op elk moment van een incarnatie op het hoogtepunt van ons kunnen, omdat wij voortbouwen op vorige levens en op de inzichten die wij toen hebben opgedaan. Het is dan niet duidelijk waarom zo veel mensen op het toppunt van hun ontwikkeling staan, en tegelijkertijd met buitengewone liefdeloosheid hun medemens bejegenen. Want zou dan niet de conclusie moeten zijn, dat zij in voorgaande levens nog veel wreder en liefdelozer zouden zijn geweest? En hoe kan iemand die in diepe armoede leeft en daar onder lijdt, op het hoogtepunt van zijn ontwikkeling staan? Een pro-argument voor reïncarnatie zou zijn, dat wij tijd nodig hebben om onze persoonlijke ontwikkeling in tal van omstandigheden gestalte te geven, en daardoor een steeds beter mens te worden. Tegen dit argument kan worden aangevoerd, dat dan onduidelijk is waarom wij vaak niets meer weten van vorige levens, en waarom zovele mensen nog steeds niet een 'beter mens' zijn. Het kan zijn, dat wij van vorige levens niet alles meer weten omdat niet de omstandigheden van die levens het belangrijkste zijn, maar de diepste essentie die er als een rode draad doorheen loopt. Ook in ons huidige leven hebben vele gebeurtenissen ons ingrijpend gevormd, terwijl wij van de meeste daarvan nauwelijks nog de details volledig in beeld kunnen krijgen. En dan hebben we het nog over één en dezelfde incarnatie. Loop eens door een straat waar u jaren geleden gewoond hebt. Probeert u zich voor te stellen dat u daar over driehonderd jaar weer loopt. Zelfs nú al, zult u het onwerkelijk kunnen vinden dat u op zo'n plek vele belangrijke gebeurtenissen hebt meegemaakt, laat staan dat het u in de toekomst bij zou blijven. Mogelijk gaat het om andere dingen die wij van leven tot leven meenemen: neigingen, sympathieën, gevoelens, diepere karaktertrekken. Alle omstandigheden waarmee wij te maken hebben, kunnen in essentie van groot belang zijn voor de ontwikkeling van die karaktertrekken, namelijk als katalysatoren, zonder dat wij ons ook maar íéts hoeven te herinneren van die omstandigheden zelf.

Het denkbeeld dat wij slechts één keer leven, is in het westen eeuwenlang ingeburgerd geweest. Talloze denkbeelden sluiten daarbij naadloos aan of zijn er zelfs het gevolg van, zoals het idee dat we maar één kans hebben om het hiernamaals te bereiken en daarvoor de kerk of een goddelijke bemiddelaar nodig hebben. Een andere consequentie is het denkbeeld dat God onrechtvaardig is omdat hij zo veel ellende toelaat, en dat de verschillende leefwijzen tussen mensen onderling niet te verklaren zijn, aangezien die zo los lijken te staan van hun geluk of ongeluk. Een ander denkbeeld dat voortvloeit uit de gedachte dat wij maar één keer leven, is dat wij op deze wereld maar één graf kunnen hebben. Het is de logische gevolgtrekking van dat werkelijkheidsbeeld. Wordt reïncarnatie als uitgangspunt genomen, dan zouden wij moeten vaststellen dat wij in het verleden niet alleen diverse malen geleefd hebben, maar ook diverse malen gestorven zijn. En als wij diverse malen gestorven zijn, moet men ons lichaam - wanneer het niet verbrand werd - vele malen aan de aarde hebben toevertrouwd, zodat er talloze plaatsen moeten zijn waar ons skelet gevonden kan worden.

Reïncarnatie leidt nog tot andere gevolgtrekkingen. In de dagelijkse opvatting heeft iedereen maar één stamboom. Wanneer reïncarnatie een feit is, hebben wij meer stambomen, want de ene keer treden we bij onze geboorte binnen in familie X en bij een volgende geboorte in familie Y, zodat elk individu per incarnatie een nieuwe stamboom en nieuwe voorouders krijgt. Het al of niet aanvaarden van de reïncarnatie-gedachte kan serieuzere consequenties hebben. Ze zou invloed kunnen hebben op de rechtspraak en de psychiatrie. Als de rechters bij de rechtbanken spiritueel ingesteld waren en zouden uitgaan van reïncarnatie en karma, dan zag de rechtspraak er heel anders uit. In de praktijk zouden diegenen worden vrijgesproken die naar de maatstaven van het huidige recht veroordeeld zouden moeten worden. Aan de andere kant zouden velen veroordeeld worden die thans geen straf krijgen. Een mystiek geschoolde rechter zou wel eens in vele gevallen kunnen vrijspreken dan wel veroordelen, waar een 'aard-

se' rechter het omgekeerde zou doen.

Als reïncarnatie bij de rechtspraak niet als uitgangspunt wordt genomen, is het onwaarschijnlijk dat dat wel met karma wordt gedaan. Beide kunnen een aantal ogenschijnlijke onrechtvaardigheden in een ander licht zetten. Ook als zij gebreken vertoont, maakt de rechtspraak waaraan de burgers onderworpen zijn, deel uit van hun karma. Dit hoeft niet zo te worden uitgelegd dat de wet om die reden rechtvaardig is. Naar menselijke maatstaven gaan sommige oorzaken niet vergezeld van de gevolgen die wij passend vinden, bijvoorbeeld wanneer er in de wettelijke procedures een vormfout gemaakt is waardoor schuldige mensen een veroordeling ontlopen, en de wet, om technische redenen, de correctie achterwege laat die wij redelijk achten. De mens legt de karmische gevolgen van zijn handelen vast binnen zijn zielepersoonlijkheid. Een aardse rechter legt karmische gevolgen vast op het moment dat hij een vonnis van een handtekening voorziet. De tenuitvoerlegging kan vele weken later plaatsvinden.

Ook het kosmische kan gevolgen vastleggen zonder ze ogenblikkelijk zichtbaar te maken. Een groot verschil met de aardse rechtspraak is, dat de natuur oorzaken en gevolgen verbindt zonder te werken met de begrippen zonde of schuld, want dat zijn morele begrippen van het menselijk denkvermogen. De rechtspraak in de beschaafde landen kan in de komende eeuwen een omwenteling ondergaan, mits mystieke zienswijzen in de maatschappij ingang vinden en bij het opstellen van wetten een benadering wordt gevonden die in overeenstemming is met kosmische principes. Hetzelfde geldt voor de werkwijze in de psychiatrie. De behandeling van psychiatrische patiënten ondergaat een verandering zodra reïncarnatie als een realiteit wordt geaccepteerd. Wij kunnen stellen, dat psychiaters en rechters die geen rekening houden met reïncarnatie en karma hun werk niet goed kunnen doen.

Van een heel andere orde is de invloed die de reïncarnatie-gedachte moet hebben op religieus terrein. Bij diverse godsdiensten wordt iemand die een voorbeeldig en godvruchtig leven heeft geleid, heilig verklaard en ten voorbeeld gesteld aan het nageslacht. Niet zelden ontstond rond een dergelijke inspirerende persoonlijkheid een school of kloostergemeenschap. De leden van het klooster volgen de leefregel die door de heilige geformuleerd werd. Op vaste tijden wordt door de gezamenlijke kloosterbroeders en -zusters over de gehele wereld gebeden. Dan wordt ook de patroonheilige aangeroepen, op wie de kloosterlingen zich proberen af te stemmen. Men kan zich afvragen of een gereïncarneerde heilige er iets van merkt dat men zich eeuwenlang op hem concentreert en zich op hem afstemt. Het zou interessant zijn te weten, in hoeverre de gebundelde gedachtekracht van geestverwanten hem in een nieuw leven bereikt en of dat een merkbare uitwerking op hem heeft wanneer hij andere taken in een ander leven vervult.

Deze voorbeelden illustreren, dat mystiek onderzoek tot ongewone conclusies en vraagstellingen moet leiden. Er zal nog veel licht op deze kwesties geworpen moeten worden. Of er een verband is tussen onze impressies en het verleden, moeten wij voor onszelf zien uit te maken. Niemand kan voor ons bepalen of wij aan onze gewaarwordingen de juiste conclusies verbinden. Er zijn methoden waarmee we de wet van reïncarnatie kunnen leren begrijpen. Deze methoden zijn binnen de mystiek ontwikkeld. Ze maken het mogelijk dat wij reïncarnatie niet alleen intellectueel begrijpen, maar deze wet ook op spiritueel niveau ervaren, want dat is de authentieke manier om tot kennis te komen.

Voordat we ons onderzoek naar reïncarnatie voortzetten, zullen we een kort ogenblik stilstaan bij de vraag hoe wij 'de werkelijkheid' voor onszelf bewijzen. De biologie bijvoorbeeld kan ons duidelijk maken wat leven is, maar een verstandelijke uitleg stelt ons niet in staat op een universeel geldige wijze te bewijzen dat wij leven. Toch is duidelijk dat wij in leven zijn. Onze spraak en woordenschat bepalen dus niet wat wel of niet waar is, integendeel. Op grond van de kenbare werkelijkheid wordt het bouwwerk van de taal opgetrokken, dat een afspiegeling van de werkelijkheid is. Wat wij inwendig ervaren of met behulp van mystieke studie bevestigd proberen te krijgen, is maar ten dele vatbaar voor omzetting in de menselijke

taal. We neigen ertoe de waarde van iets af te meten aan de mogelijkheid om het in woorden of symbolen uit te drukken. Het meeste in ons leven blijkt echter niet in woorden te vatten of aan anderen te bewijzen.

Iemand die wil bewijzen dat hij een ander liefheeft, doet dit noodgedwongen via de symbolen die daar een bekende uitdrukkingswijze voor zijn, zoals het gebaar, de blik, het woord, de aanraking. Wie liefheeft kan die liefde alleen zelf volledig verstaan en begrijpen. Iemand kan de liefde die hem wordt geschonken, op een directere manier ervaren dan via de symbolen die daar voor gebruikt worden. Dit directere contact is psychische afstemming, die ontstaat wanneer de uitstraling van harmoniërende wezens gebundeld wordt. Men vraagt de ander doorgaans geen rekenschap van de echtheid van zijn gevoelens. We accepteren bepaalde uitingen van die gevoelens wel, andere niet. Het gevoel zelf is iets waaraan wij niet tornen. Wij nemen aan dat het bestaat, zonder de ander daarvan een bewijs te vragen. Als iemand zegt dat hij gelukkig is, vragen wij hem niet of hij dat wil bewijzen. Hij kan dat niet en toch aanvaarden we zijn uitspraak als waarheid. Voor ons telt, dat de ander alleen zelf kan uitmaken of hij gelukkig is of niet.

Zo bestaat ons beeld van de werkelijkheid doorlopend uit onderstellingen. Dit geldt ook ten aanzien van reïncarnatie. De werkelijkheid van reïncarnatie kan via onderstellingen geconstrueerd worden, maar als wij tot een diepere vorm van werkelijkheidsbeleving willen komen, zullen wij onze methoden dienovereenkomstig moeten aanpassen. Rencarnatie is in de mysteriescholen al heel lang onderwerp van beschouwing. Wanneer wij de technieken toepassen die in de mysteriescholen met zorg ontwikkeld zijn, zullen we de bevestiging krijgen dat het bestaan continu is. Als wij ontdekken dat ons innerlijk in cycli terugkeert, neemt het vertrouwen in ons diepste wezen toe. Dit vertrouwen ontstaat wanneer theorie, behorend bij verstandelijk weten, aangevuld wordt met kennis die door ervaring is verworven.

Allereerst is een open geest vereist. Niet een geest die alleen ontvankelijk is voor alles wat nieuw is en fascineert. Wel een geest die zich met hart en verstand wijdt aan het bestuderen van de natuurwetten. Het kan een jaar duren, vijf of tien jaar, voordat wij het bewijs krijgen dat reïncarnatie een gewoon onderdeel is van het bestaan. De voortgezette bestudering van de kenmerken van reïncarnatie zal iets in ons losmaken. Geleidelijk naderen wij het punt waarop wij tot de ontdekking komen dat wij twee persoonlijkheden hebben. De ene, het uiterlijke wezen, kennen wij al zo lang als wij het ons kunnen heugen. In de tweede persoonlijkheid herkennen wij iemand die ons veel vertrouwder is, die ons werkelijke zelf uitmaakt en die wij heel lang uit het oog verloren waren. En wanneer wij goed nadenken, herinneren wij ons misschien dat wij die innerlijke persoonlijkheid ook al in de prilste dagen van dit leven beter kenden dan onze uiterlijke persoonlijkheid, waarvan wij jaren dachten dat het de enige en echte was.

Hoe wordt ons bewustzijn toegankelijk voor mysteriën als reïncarnatie? Daarvoor is langdurige training nodig. Onze uiterlijke persoonlijkheid moet wel een grote hinderpaal voor ons zijn, door het verzet dat van haar uitgaat. Onze zielepersoonlijkheid voelt zich soms langdurig in haar ontplooiing geremd. Zij ervaart het lichaam als een last. Komt er door mystieke afstemming verandering in deze onevenwichtige verhouding, dan gaat zowel het denkvermogen als het uiterlijke lichaam er op vooruit. Het overwicht van het hoger zelf neemt toe. Ons lichaam wordt door de sterker uitstralende binnenwereld opgetild naar een hoger niveau. Laat het zich eenmaal leiden door het hoger zelf, dan ontvangt het hulp, kennis en medewerking, en wordt het een steeds schoner venster voor de ziel. Tenslotte doet het waarnemingen die aansluiten bij wat in zijn diepste geheugen is opgeslagen.

Daardoor komt het, dat sommige uiterlijke indrukken beelden oproepen die diep van binnen al aanwezig waren. Het innerlijk en het lichaam moeten daarvoor goed op elkaar afgestemd zijn. Het lichaam komt zover door de opname van het juiste voedsel en het inademen van zuivere lucht, en door meditatie, concentratie en contemplatie. In ons diepe geheugen, waarin alles wordt bewaard dat behoort tot de ervaringswereld van onze zielepersoonlijkheid, bevinden zich de gegevens die in de achterliggende jaren en in

de voorgaande incarnaties verzameld zijn. Indrukken die van binnen en van buiten komen, en passen bij wat in het geheugen aanwezig is, maken daaruit mentale beelden los. Dit noemen wij het herkennen van een al doorgemaakte situatie.

Een mentaal beeld, dat opgeroepen kan zijn door zintuiglijke impressies die met onze innerlijke ervaringswereld in harmonie zijn, kan verband houden met een situatie die vroeger heeft plaatsgevonden. Reïncarnatie-indrukken worden meestal zo vertaald. Het kan ook zijn dat de indruk niet werkelijk op eerdere levens betrekking heeft, en alleen naar hoedanigheid, kwaliteit of essentie of intensiteit harmonieert met verborgen herinneringen uit ons huidige leven, of met een ander niveau in ons bewustzijn waarmee hij een synthese vormt. Met een juiste oefening van onze psychische vermogens is het mogelijk deze verschillende betekenissen van elkaar te onderscheiden en uit elkaar te houden.

Wanneer een indruk inderdaad verband houdt met een vorige incarnatie, zoals wanneer wij een gebouw herkennen waarin wij vroeger gewoond hebben, dan is het middel waardoor wij ons daarvan bewust worden (de zintuiglijke waarneming) een sleutel op een werkelijke gebeurtenis in ons geheugen. Er zijn ook indrukken die alleen naar essentie met een vroegere belevenis overeenkomen. Wij komen bijvoorbeeld in een ander land in een streek die ons vertrouwd voorkomt. Het kan zijn dat wij in een vroeger leven in datzelfde land gewoond hebben, hoewel niet op de locatie die ons nu zo vertrouwd schijnt. De overeenkomst in atmosfeer van beide streken kan zo groot zijn, dat wij ten onrechte het idee krijgen dat wij in een vroeger leven in de streek hebben vertoefd waar wij nu zijn. Enerzijds heeft onze indruk dus iets met reïncarnatie te maken, anderzijds op een andere manier dan we denken. De oorzaak van de indruk (het landschap) is dan een symbool dat bij ons de herinnering aan vroegere, aanverwante belevenissen activeert.

Ook anderszins kan ons bewustzijn een indruk ontvangen die met een sfeer correspondeert. Zo kan een zintuiglijke indruk van een woud in onze huidige woonomgeving, herinneringen oproepen aan een situatie in een ander land in een andere tijd, toen wij ook door veel bomen omgeven waren. Alleen na onderzoek kunnen wij bepalen of het beeld dat wij ontvangen rechtstreeks verband houdt met het verblijven op een vroegere locatie, of slechts bekend is naar gevoelswaarde.

Wat voor indrukken kan men zoal krijgen? Het kan de sterke overtuiging zijn dat we ergens geweest zijn. Er kan een indruk naar boven komen van een maatschappelijke positie die wij vroeger hebben bekleed. We kunnen een indruk verwerven omtrent een plaats waar we vroeger lichamelijk of in de geest geweest zijn. Dit kan variëren van een lichte herkenning tot een duidelijk beeld of een sterk emotionele schok. Een voorwerp, menselijk gedrag of een situatie, kan de aanleiding zijn. Deze maakt de herkenning mogelijk. Misschien proeven wij alleen sfeer, misschien krijgen wij duidelijker beelden. Ze kunnen plaatsen betreffen, maar ook personen of landen. Wij kunnen uit ons verleden bijvoorbeeld een Duitse of Franse periode of grondtoon leren herkennen. In sommige gevallen voelen wij welke persoon wij waren. Het terugzien van een onooglijk steegje kan het begin betekenen van een reis terug in de tijd.

Wanneer bepaalde plaatsen ons bijzonder aangrijpen, kan dat een inwijding zijn die ons in harmonie brengt met een onbekend deel van de persoon die we werkelijk zijn. Een incarnatie of een episode daaruit kan binnen ons ontwikkelingspatroon symbolisch zijn. Niet alleen kunnen wij via symbolische wegen het verleden leren kennen, maar een heel leven kan symbolisch zijn. Kennis over voorbije levensperioden is nuttig wanneer die ons op dit moment vooruithelpt, net alsof we een naslagwerk uit de boekenkast pakken om ons geheugen op te frissen. Maar wij moeten er niet door terugvallen in een staat die we ontgroeid zijn. Het is verstandig aan vroegere aardse omstandigheden niet te veel waarde toe te kennen.

Reïncarnatie blijft ons intrigeren. Niet alleen omdat het ons fascineert dat wij in verschillende tijdperken

hebben deelgenomen aan het maatschappelijke leven, steeds opnieuw ter wereld komen en nieuwe ervaringen opdoen, maar ook omdat rencarnatie tot op heden alleen via innerlijke ervaring is vast te stellen. Het moet mogelijk zijn, reïncarnatie met behulp van ons redeneervermogen net zo te benaderen als elke andere natuurwet. Wanneer wij reïncarnatie afwijzen, is het niet gemakkelijk om de dagelijkse werkelijkheid te interpreteren, maar dat is het evenmin wanneer wij reïncarnatie er wel bij betrekken. Het betekent immers dat wij ons op het terrein van de psychische ervaring begeven. Wij zullen vaak stelling moeten nemen wanneer we door anderen over reïncarnatie horen spreken, want er zijn vele visies in omloop. Deze kunnen vanuit verschillende invalshoeken bekeken worden. Reïncarnatie is niet het exclusieve domein van de mysticus. Als het een natuurwet is, kunnen wij die met alle nuchterheid accepteren en benaderen. We moeten dus durven reageren wanneer ons uitspraken ter ore komen die niet stroken met de logica. Niet dat wij reïncarnatie met ons verstand moeten vatten, maar als we haar met ons brein analyseren moet dat wel op de juiste manier gebeuren.

Een stelling die regelmatig gehoord wordt, is dat iemand die maatschappelijk gezien thans een nederiger functie bekleedt dan in zijn vroegere leven of levens, in zijn ontwikkeling is achteruitgegaan. Dit komt vaak aan de orde wanneer iemand zich erop beroemt vroeger invloedrijk te zijn geweest, bijvoorbeeld als koning. De toehoorder trekt gemakkelijk de conclusie dat, wanneer de spreker nu geen koning meer is, hij wel achteruitgegaan moet zijn. Wij kunnen een aantal aspecten die met deze opvatting te maken hebben, aan een onderzoek onderwerpen, want dat zij uitnodigt tot een analyse van haar uitgangspunten is zeker. De vroegere positie van de spreker wordt afgezet tegen zijn huidige omstandigheden. Het spreekt vanzelf dat de toehoorder zo zijn eigen opvattingen heeft over vooruitgang en achteruitgang, hetgeen bepaalt welke conclusies hij trekt. Hij legt zijn eigen maatstaven aan. Iemand anders zal andere normen hanteren. Wat gebeurt er precies wanneer wij iemands huidige leven vergelijken met wat wij menen dat zijn vroegere leven inhield? Zijn de begrippen 'vooruitgang' en 'achteruitgang' aan objectieve maatstaven te toetsen?

We gaan het zojuist gegeven voorbeeld van de koning nader bekijken. Iemand - de koning van weleer - heeft meegedeeld dat hij vroeger koning geweest is. Hij is nu een eenvoudig handwerksman. Als zijn toehoorder iemand is die van huis uit verre werd gehouden van ambachtslieden, mogelijk enigszins neerbuigend op deze mensen heeft leren neerzien, zal die er niet licht aan ontkomen de spreker daarop te beoordelen wat zijn huidige incarnatie betreft. Van koning naar ambachtsman - dat moet toch wel een terugval, zo geen straf zijn, denkt de toehoorder misschien.

Ter wille van onze analyse gaan wij nu de zaak omdraaien. De toehoorder is een telg uit een geslacht van ambachtslieden, die uit ervaring weet welk vakmanschap nodig is voor de uitoefening van zijn beroep. Het biedt hem telkens grote genoegdoening wanneer hij een werkstuk onder zijn handen ziet ontstaan. Van koningen staat hem scherp voor de geest wat in de geschiedenisboeken te lezen is. Zij voerden oorlogen, soms in naam van godsdiensten, namen het niet zo nauw met het recht en onderdrukten vele eeuwen lang talloze onschuldige burgers. Gemakkelijk valt in te denken dat een toehoorder die zo goed geïnformeerd is, het wellicht een vooruitgang vindt dat de voormalige koning thans eindelijk eens een eerzaam beroep heeft gekregen. Het begrip 'straf' komt daarbij helemaal niet in hem op.

Wij zien dus, dat wanneer iemand beoordeelt of een ander vooruitgang boekt of teruggevallen is, hij hem beoordeelt vanuit zijn eigen achtergrond en ervaring of vanuit de kennis die hij van andermans levenstaken meent te bezitten. Dit is onze eerste conclusie.

Er gaat van het koningschap een bijzondere fascinatie uit. Niet voor niets denken vele mensen nog steeds dat een koning beter ontwikkeld is dan een handwerksman. Als wij letten op de maatschappelijke en mystieke opvattingen, zien wij dat deze volstrekt verschillen op dit punt. Beoordelend hoe het koning-

schap historisch in elkaar zit, zien we dat de koningen die we uit onze tijd kennen, slechts een eindschakel vormen in een lange keten van ontwikkelingen. Ze worden geassocieerd met een verblindende hofhouding, grote rijkdom, opperste macht en adeldom van karakter. In zeer oude tijden was het echter niet ongewoon dat ruwe krijgslieden een stuk land veroverden en zich vervolgens uitriepen of lieten uitroepen tot koning. Dat had niets met goede smaak of innerlijke adeldom te maken. Het was een pure oorlogsdaad.

De handelwijze aan het hof was in vele gevallen geen weerspiegeling van wat men tegenwoordig beschaafd zou noemen. Gaandeweg kwamen er koningshoven waar min of meer verlichte heersers de scepter zwaaiden. Zij vormden het toevluchtsoord voor uiteenlopende lieden van een uitzonderlijk karakter, zoals alchimisten, kunstenaars, sterrenwichelaars, wetenschappers en filosofen. Deze personages kregen er niet alleen bescherming. Soms werden alchimisten door de vorst opgesloten met het dreigement dat zij goud moesten maken of omgebracht zouden worden. Het koningshof kon door zijn excessen nooit de garantie bieden dat het de bakermat zou zijn voor een psychisch hoog ontwikkelde koning.

Hoewel vele koningshoven tegenwoordig een toonbeeld van beschaving vormen, is menswaardig handelen nooit inherent geweest aan de monarchie. Tot op de dag van vandaag moeten koningen vechten voor hun grondgebied. Bepaalde vorsten waren heerszuchtig, gedegenereerd of krankzinnig. Andere werden voor de grap tot koning uitgeroepen en binnen de kortste keren weer uit hun ambt gestoten. Dit historische feit dringt niet door tot degenen die het koningschap als het hoogst bereikbare en als het kenteken van een ontwikkelde zielepersoonlijkheid zien. Niettemin kan een bepaald soort hofhouding heel goed een buitengewoon positieve impuls hebben betekend voor iemand die er direct mee in aanraking kwam. Maar aan een negatief hof zou een zwakke persoonlijkheid zich daarentegen geheel tegengesteld kunnen ontwikkelen.

Onze tweede conclusie kan dus zijn, dat iemands vooruitgang of achteruitgang niet zonder meer uit zijn oude en nieuwe functie valt af te leiden. Er zou een relatie kunnen zijn, maar om die te achterhalen is zeer veel informatie nodig over iemands positie, de eeuw waarin hij die innam, het land waarin hij verkeerde, de eisen die aan hem gesteld werden en de manier waarop hij aan deze eisen tegemoetkwam. Om een gepast oordeel over de oude incarnatie te vellen, zouden we de meningen en de overwegingen van de persoon in kwestie moeten kennen zoals hij zichzelf zag ten tijde van zijn vroegere leven. Zelfs de oud-koning kan vanuit zijn nieuwe incarnatie niet alle oorzaken overzien die hem tot de koning maakten die hij toen was. Het is dus uitgesloten dat een ander, de toehoorder in dit geval, over zoveel details zou kunnen beschikken.

De vraagstukken die door ons voorbeeld worden opgeroepen, zijn nog niet uitgeput. Want wat te zeggen van de situatie waarin iemand reeds de hoogst mogelijke maatschappelijke post heeft bereikt en koning is geworden? Als het argument juist is dat het koningschap het hoogst haalbare ontwikkelingsniveau weergeeft, zou degene die tot het koningschap geroepen is, vanaf dat moment in zijn ontwikkeling stilstaan, want er zou geen middel zijn om dat niveau nog te overschrijden. Dit moet worden afgezet tegen de wijdverbreide visie dat reïncarnatie de mens naar een steeds hogere ontwikkelingsfase brengt. De vermeende oud-koning oefent in dit leven wellicht het beroep van elektrotechnicus uit. Het is moeilijk in te zien hoe zijn handelwijze aan het hof zijn karma zodanig beïnvloedde, dat hij in de twintigste eeuw een beroep ging uitoefenen dat in zijn vorige leven niet eens bestond.

Bij het beoordelen van de vraag of iemand achteruit of vooruit is gegaan, blijkt ook hieruit hoe moeilijk het is om dit af te zetten tegen het beroep. Ingeval er een verband is tussen het koningschap en het vak van elektrotechnicus, moet het antwoord liggen op een terrein dat losstaat van de status die beide beroepen in de maatschappij opleveren. Het verband zou meer met de eigenschappen van de betrokken persoon van doen kunnen hebben, dan met de terreinen waarop hij deze eigenschappen inzet, en dit is coherent met de

mystieke visie op het leven.

Men kan zich voorstellen dat men iemand veroordeelt om het feit dat hij in een vroeger leven aan het hof verbleef van een uiterst wrede vorst. Maar dat alleen is niet voldoende om hem te beoordelen. Wij moeten kijken naar zijn persoonlijke eigenschappen en gedrag. Hij kan als een van de weinige goede mensen via zijn positieve gedrag of verborgen invloed verbetering gebracht hebben in de situatie van vele ongelukkigen. Het simpele feit van zijn aanwezigheid aan zo'n hof mag hem niet in onze achting doen dalen. Belangrijk is hoe hij zich in het leven opstelde. Een koning kan tegen zijn ondergeschikten liefdevol of onverschillig optreden. Maar dat kan een bakker ook, ten opzichte van zijn klanten. Er ligt geen extra deugd in het vriendelijk zijn als koning, vergeleken met het vriendelijk zijn als bakker. Het is de innerlijke gesteldheid die telt. Iemands maatschappelijke nut kan niet uitsluitend uit zijn beroep worden afgeleid. Is een koning meer waard dan een vuilnisman? Maak maar eens een maand lang van alle vuilnismannen koning en van alle koningen vuilnisman, en kijk dan wat er gebeurt: chaos op alle niveaus. Alles heeft zijn eigen, unieke functie.

In de maatschappij wordt het maken van carrière als belangrijk beschouwd. Toch is het bekend dat vele mensen uit alle gelederen van de maatschappij bewust afzien van het maken van carrière, omdat zij zich anders belemmerd voelen in hun streven een missie uit te voeren. Zij willen ten dienste staan van een hoger doel dan het verwerven van aanzien in de buitenwereld. Stel dat onze oud-koning die vroeger een hoge positie had, nu in alle anonimiteit menslievend werk verricht. Dan kunnen we moeilijk volhouden dat hij in zijn ontwikkeling achteruit is gegaan. Tot slot kunnen we memoreren dat de waarde die aan het carrière maken gehecht wordt, van tijdperk tot tijdperk verschilt. Er zijn tijden dat de maatschappij de begrippen vooruitgang of achteruitgang niet relevant vindt.

Het mystieke standpunt is, dat elke positie, elke ervaring, de basis kan vormen voor het begrijpen van de schoonheid van het leven, en kan leiden tot afstemming op de hogere bewustzijnsgebieden. Elke omstandigheid schept ruimte om ervaringen op te doen. Iemand die een zwak karakter heeft, zal in een positie waarin de verleidingen van machtsmisbruik voor het grijpen liggen, de doelmatigste situatie aantreffen waarin hij aan zulk een zwak karakter kan werken. En iemand die het vermogen bezit om de mensheid in educatief opzicht vooruit te helpen, zal daartoe de instrumenten kunnen ontwikkelen. Dat het menselijke bestaan een leerschool is, brengt mystici ertoe slechte mensen niet te achten om hun rijkdom en goede mensen niet te verachten om hun armoede. Het is niemand gegeven alle oorzaken van andermans omstandigheden te kunnen beoordelen, zoals niemand alle achtergronden van zijn eigen ontwikkeling kan kennen.

53. De mysticus, een romanticus?

Velen van ons staan wel eens stil bij de vraag of mystiek op de een of andere manier verbonden is met romantiek. En wie weet, geven wij dan toe dat dit inderdaad zo is. Het is niet zo vreemd dat we binnen de mystiek niet gauw over romantiek beginnen. Ook zonder dat, heeft de wereld er al genoeg moeite mee om begrip te hebben voor mystiek. En toch is de relatie tussen mystiek en romantiek zeer interessant. Wat verstaan we in dit verband onder romantiek? Om hierop vat te krijgen, kunnen we haar in verband brengen met vertrouwde dingen. Als wij over liefde horen praten, willen wij weten over welke liefde het gaat: ouderliefde, liefde tussen man en vrouw, liefde voor de kunst. Komen we het begrip afstemming tegen, dan zijn we geneigd te vragen: "Afstemming? Waarop?" We proberen termen bij voorkeur aan iets begrijpelijks te koppelen.

Ook bij filosofische begrippen denken we het liefst aan iets tastbaars en dat geldt evenzeer voor het begrip romantiek. Als we aan romantiek denken, zullen wij niet geneigd zijn om dat direct als een filosofisch begrip te gaan ontleden, maar als iets dat uit de tastbare wereld stamt. We denken aan kaarslicht, aan de zonsondergang waarnaar twee verliefde mensen in stilte gearmd zitten te kijken, of we denken aan een gondeltocht in Venetië. Het lijkt moeilijker, zo niet onmogelijk, om romantiek te visualiseren - of liever gezegd aan te voelen - als een vormloos produkt van het denkvermogen, dus terwijl het nog een archetypisch begrip is en niet aan een uiterlijk waarneembare of visualiseerbare gebeurtenis gebonden. Met abstracte begrippen kunnen we echter goed omgaan. Abstracties maken wel degelijk emoties los zonder dat ze met een stoffelijk bestaande persoon of situatie verbonden kunnen worden, maar ze zullen altijd wel met een persoon of situatie geassocieerd moeten worden, hoe subtiel die associatie ook is.

Wanneer iemand het over een abstract begrip als inzicht heeft, begrijpen wij wat er bedoeld wordt, ook zonder dat het om een specifieke situatie gaat. Hetzelfde geldt voor romantiek. Het is een begrip in het denkvermogen en het kan een emotionele gewaarwording in ons oproepen terwijl die nog niet in een zichtbare vorm is uitgekristalliseerd. Wij houden ons er meer mee bezig wat het emotioneel in ons losmaakt, dan wat het feitelijk is. Ook zonder precies te weten hoe iets in elkaar zit, kunnen wij ermee werken. Van verreweg de meeste dingen weten wij niet wat ze betekenen. Daar zijn we aan gewend. Zelfs wanneer wij iets niet volledig begrijpen, kunnen wij ermee omgaan. Dit geldt eveneens voor romantiek, dus zoeken wij vanuit deze conclusie verder naar haar betekenis.

Mystiek is verweven met romantiek; er is beslist een verband. Het is een verband dat wij zelden toegeven, en om een goede reden. Het is maar al te gemakkelijk om bij anderen misverstanden te wekken en een onrealistische indruk te maken. De wereld geeft aan het begrip romantiek een eenzijdige uitleg. De mensen zien romantiek als een soort dromerige gemoedstoestand die afhankelijk van de omstandigheden acceptabel is. Wij weten allen dat romantiek inderdaad zo wordt bekeken. Zouden wij verband leggen tussen mystiek en romantiek, dan zouden anderen de conclusie kunnen trekken dat het bij mystiek allemaal om romantiek gaat. Films, liefdesaffaires, boeken en muziek: ze zitten vol romantiek. Er zit een speelse, onschuldige, esthetische en ornamentele kant aan.

In sommige kringen worden we moeilijk geaccepteerd als we laten doorschemeren dat wij romantiek als een onmisbaar onderdeel van mystiek zien. Zodra wij zeggen dat romantiek deel uitmaakt van mystiek, wordt de grenslijn tussen werkelijkheid en fantasie voor de buitenwereld te vaag. En dit terwijl het onderscheid tussen psychisch en niet-psychisch toch al moeilijk te maken is. Onze gevoelens, gedachten en aspiraties bewijzen dat wij voornamelijk in de geest functioneren.

Er wordt dikwijls gesteld dat wij voornamelijk op het stoffelijke gebied functioneren. Dit lijkt een misverstand. Zelfs iemand die zweert bij materialisme, en het psychische bestaan ontkent, is de hele dag

psychisch bezig. Hij praat over de sfeer die ergens hangt. Hij zegt dat hij "het gevoel" heeft. Hij zegt: "Ik vind", "Ik denk", "Ik ben blij", "Ik heb verdriet", of: "Wat is dit romantisch", en toch beweert hij dat hij in een puur stoffelijke wereld vertoeft, en maakt hij een foutief onderscheid tussen wat waar en onwaar, psychisch en niet-psychisch, fantasie en werkelijkheid is. Het dringt niet tot hem door, dat gevoel, verdriet of denken, zowel als mystiek en romantiek, psychische begrippen zijn en dat zij tot de realiteit behoren, ook voor de materialist. Zonder dat zij het goed beseffen, houden de mensen rekening met psychische werkelijkheden, hoewel dat tot een bepaalde grens gaat. En dat bepaalt in hoeverre de rijkdom van de hogere bewustzijnsgebieden voor hen toegankelijk is.

Het ervaren van romantische gevoelens is zowel voor mystici als voor niet-mystici een psychische gebeurtenis. Maar wat is de bedoeling van romantiek? Hebben wij er notie van waar zij vandaan komt, wat zij is? Is het een sleutel tot afstemming of een kosmisch geschenk waarmee ons innerlijk verrijkt wordt? We kunnen romantiek zien als een geschenk dat net zo waardevol is als fantasie, creativiteit en visionair vermogen. Een vorm van psychisch licht dat de drijfveer is geweest van grote scheppingen en de mens altijd heeft beziggehouden. Voor de niet-mysticus is romantiek een esthetisch begrip. De mysticus ziet er tevens een praktisch instrument in. Laten wij aan de hand van een aantal voorbeelden kijken naar de praktische invloed van romantiek.

Het eerste voorbeeld betreft romantiek als aspect van een magnetische persoonlijkheid. Bepaalde mensen worden gekenmerkt door een eigenaardig soort gave: een magnetische uitstraling. Zij tonen in hun leven of in hun wetenschap een soort vervoering, ernstige afstemming en gedrevenheid die als een romantische kracht kunnen worden omschreven. Als er één voorwaarde voor hun succes valt aan te wijzen, dan is het die kracht. Zo hebben bepaalde operazangers en -zangeressen meer invloed dan alleen via hun stem. We worden niet alleen getroffen door de zuivere tonen die zij voortbrengen. Er gebeurt meer, omdat de stem als een sleutel is. Een sleutel van een kosmische schatkist waarin de warmte van een hoger gebied verborgen ligt. Er zijn beroemde musici die op dezelfde kracht steunen, wat vooral voelbaar is wanneer zij een gehoor van muziekstudenten toespreken. En zo hebben vele mensen een hoogst romantische uitstraling. Wij komen gemakkelijk onder de bekoring van persoonlijke magnetisme en dat is een soort opstapje naar contact met een hoger gebied, als wij althans met een positief iemand te maken hebben.

Het tweede voorbeeld heeft betrekking op de literatuur. De romantische, archetypische verhalen over Romeo en Julia en andere mannen en vrouwen die door een unieke liefdesband verenigd zijn, behouden lang hun kracht. Eeuw na eeuw bezingt men hun beproevingen en hun overwinningen. Niet omdat de gebeurtenissen die beschreven worden uniek zijn, want miljoenen mensen hebben hun liefdes op dezelfde manier moeten bevechten, maar omdat de geestelijke strijd van Romeo en Julia door ons herkend wordt. Hoewel de afloop van hun romance dodelijk was, stoot ons dit niet af, maar roept het een krachtige, romantische atmosfeer op.

Het derde voorbeeld betreft de steden. Parijs heeft het aureool van stad van de romantiek verworven. Zo te zien is Parijs een stad als elke andere. Er staan huizen en kantoren, er wonen mensen en er raast verkeer. Desondanks neemt Parijs in het bewustzijn van zeer veel mensen een heel bijzondere plaats in. Ze is het brandpunt van vele bijzondere gesteldheden van het gemoed. De romantiek van Parijs is voor een deel het gevolg van de uitstraling van de kunstenaars die haar hebben bezongen of beschreven en van de films en schilderijen die van haar gemaakt zijn. Voor een deel ook het gevolg van andere wetten. Daardoor hebben wij op de wereld een plek die het symbool is van romantische gevoelens. Zij is voor alle wereldburgers een gematerialiseerd kosmisch geschenk in de vorm van een stad. Voor minder fortuinlijke persoonlijkheden is Parijs niet meer dan een plek waar armoede wordt geleden, waar verdovende middelen worden omgezet of waar andere misdaden worden gepleegd. Alles lijkt daarom af te hangen van ons vermogen ons op de hogere aspecten van deze stad af te stemmen.

Het vierde voorbeeld houdt verband met reïncarnatie. Wie zich voorstelt dat hij in de middeleeuwen gildemeester is geweest, vindt dat romantisch. Daarmee vergeleken is een mooie baan in de huidige tijd maar een saai tijdverdrijf. De kenmerken uit het verleden worden geïdealiseerd. Als wij konden terugkeren naar de oude tijden, zouden we ons vermoedelijk schouderophalend afvragen waarom het leven dat toen zo gewoon leek, door ons in latere tijden zo geromantiseerd zou worden. Ook het omgekeerde is voorstelbaar: dat wij ooit in de verre toekomst geïnspireerd raken door wat zich in de twintigste eeuw heeft afgespeeld.

Wij vinden de tijd waarin we leven heel gewoon. Hij wordt niet door romantiseringen vervormd. We kunnen romantisch ingesteld zijn, maar romantiseren niet alle facetten van ons huidige leven, zoals onze maatschappelijke functies, onze persoonlijke belevenissen of de eeuw waarin wij leven. De hedendaagse romantiek is een reactie op de dingen die we buiten of binnen onszelf waarnemen. Onze persoon zelf blijft daar, als waarnemer, tamelijk buiten staan. Het is heel romantisch in een maanverlicht bos rond te lopen, maar romantiseren wij niet voornamelijk ons verblijf in het bos in plaats van onze eigen persoonlijkheid die zich daar bevindt? Van het verleden romantiseren we hoofdzakelijk onze geïdealiseerde persoonlijkheid, die van al dan niet romantische situaties het middelpunt vormde. Anders gezegd, het huidige leven vinden we romantisch voor zover het onze reacties op bepaalde situaties betreft. Dat we ons, als de persoon die we zijn, in de twintigste eeuw bevinden, vinden we niet romantisch. Van vroeger vinden we vooral de persoon belangrijk, als middelpunt van situaties die we tegenwoordig romantisch noemen, maar ook als middelpunt van situaties die dat niet zijn.

Het vijfde en laatste voorbeeld heeft met de mysterieschool te maken. In gedachten stemmen wij ons vaak af op anderen in de wereld die mystiek werk verrichten. Hoe zou dit in vroegere eeuwen in zijn werk zijn gegaan? Onze geestverwanten werkten toen vaak in het verborgene, zonder de goede contacten waarover wij beschikken. Ze ontmoetten elkaar in het geheim. Dit roept romantische gevoelens en een bepaalde spanning op.

Met een paar opmerkingen over enige principes komen wij tot een afronding van onze verkenning. Romantiek bestaat uit emotionele gevoelens. Ze is een schakel tussen onszelf en het onzichtbare gebied. Daar gaat het om in de mystiek - om het leggen van een verbinding tussen het spirituele en het aardse. Het stoffelijk lichaam gebruikt gewoon voedsel en ontvangt als het gezond is allerlei indrukken, omdat het dan als instrument optimaal werkt. Ons innerlijk lichaam vergt aangepast voedsel. Alles wat ons verheft: mystiek, een mooi schilderij, een goede film of een goed toneelstuk, literatuur en andere vormen van kunst, een harmonisch samenzijn met andere mensen, of romantiek: dat alles vormt het innerlijke voedsel. Het innerlijke leven speelt zich niet alleen af in de mysterieschool of in het mystieke werk. Er zitten spirituele elementen in een fijne avond met familie of vrienden, of in een romantische film of een mooi boek. Ze zitten evenzeer in een concert of een mooi natuurlandschap. Meditatie en contemplatie scherpen het vermogen om deze dingen op hun waarde te schatten. Ze zijn niet het mystieke leven zelf, zoals wel eens gedacht wordt, maar ze zijn er een goede basis voor.

We hebben enkele voorbeelden gezien van romantiek in het dagelijks leven, die zowel op mystici als op niet-mystici invloed uitoefent. We zagen dat het onderscheid tussen mysticus en niet-mysticus, romanticus en niet-romanticus, heel gering is. Zo gering dat het onderscheid dikwijls niet naar voren komt. De mysticus en de niet-mysticus zijn niet twee verschillende menselijke wezens. Ze kunnen allebei geëmotioneerd zijn en onder de indruk van kosmische principes. Bij een concert zitten niet alleen mystici in de zaal. In Parijs zijn het niet alleen mystici die van haar bijzondere uitstraling genieten. Veel mensen staan diep in hun hart open voor spirituele invloeden omdat zij erdoor geraakt worden. Ze geven er misschien een andere naam aan, maar daar houdt het verschil op.

De mysticus is zich bewust van hogere beginselen, onderzoekt ze en probeert ze zichtbaar te maken in zijn karakter, in zijn houding, in zijn aspiraties. Voor veel mystici is romantiek een levensvoorwaarde. Voor hen betekent het niet een afdwalen van de werkelijkheid of een manier om van de beslommeringen van elke dag af te komen. Nee, het is een aspect van de werkelijkheid en als psychisch voedsel net zo belangrijk als alle andere manieren om op het hoger zelf afgestemd te raken. Het is een van de gemakkelijkste instrumenten die ons ter beschikking staan om inzicht te krijgen. Wij voelen ons op ons best in een romantische situatie, omdat zij de edelste gevoelens in ons wakker maakt.

54. Wijkplaats

Stel dat wij in de gelegenheid werden gesteld om een wereld te scheppen waarin wij onder alle omstandigheden een wijkplaats konden vinden. Het zou een plek moeten zijn waar wij ons zouden kunnen verschuilen. Tegelijk zou het geen echte vluchtplaats mogen zijn. Verder mochten wij er niet de wereld kunnen ontlopen. Het zou meer een veilige burcht moeten zijn van waaruit wij actief aan de wereld konden blijven deelnemen. Hadden wij dan niet het ideaal van menig mens geschapen? Het zou zonder twijfel een onderkomen worden dat volkomen in overeenstemming is met het beste dat wij ons kunnen voorstellen. Het zou er net zo uitzien als wij van binnen zijn. Kortom, het zou onze eigen schepping zijn en een spiegel van ons zelf.

Kan een mystieke broederschap als zo'n ideale plek worden beschouwd? Het woord 'broederschap' is een symbool, net als 'vereniging'. Wij gebruiken zulke woorden om een groep mensen aan te duiden die hecht met elkaar omgaan en wederzijds verbonden zijn. Wat twee dingen verbindt, moet van beide iets in zich hebben. Men kan hout niet aan staal vastlassen, omdat de lasdraad wel elementen gemeen heeft met het staal maar niet met het hout. Twee voorwerpen van ijzer zijn aan elkaar verwant. Daarom zal het geen moeite kosten ze aan elkaar te lassen. Wanneer men twee elementen verbindt, gebeurt dat door een middel dat verwant moet zijn aan zowel het ene als het andere element. Wanneer mensen elkaar binnen een mysterieschool ontmoeten, is het verbindende element datgene wat verwantschap bezit met de leden afzonderlijk en met de leerschool. Het verbindende element dat beide polen te zamen smelt, bestaat uit het nastreven van hoge idealen.

Zolang de drie punten (de leden, het ideaal, de broederschap) in harmonie zijn, versterken zij elkaar. Omdat mensen niet inert zijn en levende organismen vormen met een aura die van moment tot moment verandert, staan zij steeds op gespannen voet met de tegendelen waarmee zij verbonden zijn, waaraan zij 'vastgelast' zijn. Er is een voortdurende inspanning nodig om het bestaande verband intact te houden. Deze inspanning werpt vruchten af, zeker wanneer zij lange tijd achtereen wordt volgehouden.

Wij zijn elke dag omgeven door de bewijzen van de menselijke geestkracht. Veel van wat we zien, begon ooit als een denkbeeld in het menselijk denkvermogen. Het werd gevisualiseerd en in een zichtbare, tastbare vorm gegoten, als het resultaat van inspiratie en inspanning. Zo zijn onze wijkplaatsen totstandgekomen. Wat zou er van de grote persoonlijkheden in de wereldgeschiedenis geworden zijn wanneer zij geen wijkplaatsen hadden gehad, zich ook maar één moment hadden laten afleiden van hun idealen en hun tijd hadden verspild? Wanneer wij als mystieke leerlingen ons best doen en ons afstemmen op de universele idealen die aan de basis van de mystiek staan, zijn wij in harmonie, ook met de leerschool waarbinnen wij onze mede-mystici ontmoeten. Wij verstaan dan de kunst van de transmutatie van het zelf en kunnen elke wijkplaats scheppen waaraan wij behoefte hebben.

De Muur

De mens gelijkt het middeleeuwse fort
Gemazeld door 't vijandelijke vuur
Omgeven door een hemelhoge muur
Waar men gedurig hete pek af stort

Alsof die greep belegering verkort
Het voetvolk aan de poort doorstaat de kuur
Het rekent op het onafwendbaar uur
Waarop het bolwerk aangevreten wordt

Vergruisd, verkruimeld, al te lang belaagd
Vergaat tot stof wat geesteszwakte schiep
De muren eroderen tot de grond

Nu toont de puinhoop jonkman, schone maagd
Naar wie de vijand tijdig overliep
Geen aanval volgt, het is bevrijdingsstond

55. Toekomst

Het scheppen van de toekomst die ons voor ogen staat, begint bij het juiste gebruik van de natuurwetten. Het inzicht dat wij beter af zijn als wij afgestemd zijn op de hogere beginselen in de natuur, betekent de eerste stap naar het beïnvloeden van het toekomstige leven. Als wij de sturende beginselen van de kosmos onderkennen en toepassen, komt een toekomst dichterbij die dankzij ons tot stand komt, in plaats van ondanks ons. Als wij onze wilskracht inschakelen, zal de toekomst meer van onze wensen weerspiegelen. Maar als we ons niet inspannen, zal zich toch een toekomst ontwikkelen. Een mysticus wil gebruikmaken van zijn mogelijkheden. De werkelijkheid die dan ontstaat, wordt voor een deel de neerslag van zijn verlangens.

Iedereen denkt anders over de manier waarop de toekomst gestalte moet krijgen. Hoe bouwen we een beeld op van wat nog niet bestaat? Door uit te gaan van de gegevens die er nu zijn, in de hoop dat wij de huidige situatie goed beoordelen. Van doorslaggevend belang is ook de manier waarop wij aankijken tegen ons vermogen om richting te geven aan de toekomst. Niet alleen kijkend naar de inhoud daarvan, maar ook naar de kracht die wij hebben om in het hele proces sturend op te treden.

Een tragisch voorbeeld van hoe het mis kan gaan, is het lot dat de Azteken rond 1520 na Christus ondergingen. Toen de Spanjaarden onder leiding van Hernando Cortés hun opwachting maakten in Mexico, kreeg de Azteekse hoofdman Montezuma via ijlboden vroegtijdig bericht dat aan de kust vreemdelingen waren geland. Hij besloot hun opmars te gedogen op grond van de voorspelling van zijn verre voorvaderen, dat blanke mannen het grondgebied dat zij ooit verlieten opnieuw zouden innemen. Dat de Azteken deze visie uit de oudheid accepteerden, gaf de Spanjaarden de gelegenheid het gehele Azteekse rijk te onderwerpen. Montezuma, indachtig de profetie uit het verleden, ging niet tot de aanval over. Zijn priesters overreedden hem na hun godheid Huichilobos te hebben geraadpleegd tot een opmars, die te laat kwam.

Azteekse krijgers tijgen door de vlakten
Ontdaan, gevederd, dodelijk geverfd
Gedreven door noodlottig samenspannen
Van priesters, goden, voor wiens doel men sterft

Wijzelf worstelen ook vaak met traditie, uiterlijke raad en twijfel. Het kunnen op onze weg obstakels zijn die de stem van het hoger zelf onherkenbaar maken. De wens om te groeien is van alle tijden. En obstakels zijn er in elke generatie geweest. In de denkwijzen van de oude volkeren herkennen we maar al te goed onszelf. Veel mensen vragen zich af hoe de maatschappij zich zal ontwikkelen. Plotseling zijn in de wereld allerlei zeer ingrijpende ontwikkelingen gaande. De val van dictaturen, de explosieve groei van het Internet, de culturele veranderingen die door immigratie van vluchtelingen worden versneld, zijn er maar een paar van. Hoe moeten wij ons aanpassen als deze ontwikkeling zich in hetzelfde tempo blijft voortzetten? En wat wordt het nieuwe doel van de mensheid als hij oude doelstellingen, zoals het bereiken van vrede in de wereld, ooit mocht bereiken?

Het antwoord op deze vraag wordt medebepaald door onze huidige, tijdgebonden visie op wat wij fundamenteel nodig hebben. De geschiedenis heeft geleerd dat extrapoleren, het doortrekken van de huidige ontwikkeling naar een toekomstige, niet veel zin heeft. Dat geldt voor ontwikkelingen in de maatschappij, en daardoor ook voor alles wat met onszelf te maken heeft. Vanuit het heden valt wel een toekomstbeeld te schetsen, maar dat zal worden achterhaald. Toch is er niets op tegen om ons toch een beeld te vormen, omdat beeldvorming de eerste stap is naar het verwerkelijken van iets nieuws.

Om te weten hoe de toekomst eruit zal zien, rekening houdend met ons huidige begrippenstelsel, kunnen wij kijken naar een niet-industriële, primitieve samenleving. In primitieve levensomstandigheden heeft de mens het merendeel van zijn tijd nodig om voor primaire levensbehoeften te zorgen: eten, kleding, onderdak. Tegelijkertijd ontleent hij ook in dat stadium aan de vervulling van zijn elementaire behoeften psychische bevrediging. Deze, samen met seksuele omgang, zijn wel nodig voor het voortbestaan van zijn fysieke gestel, maar ze bezorgen hem ook genoegen en geven een aangename psychische prikkel. Kleding is nodig om niet aan kou of hitte te bezwijken, maar geeft ook de mogelijkheid zich van anderen te onderscheiden, hetgeen aan een psychische behoefte tegemoetkomt. Voor onderdak en de andere benodigdheden geldt hetzelfde.

Zolang de behoefte daaraan onmiddellijk samenhangt met overleven, ligt het accent nog op het verwerven van die dingen. Is dat stadium gepasseerd, dan gaat steeds meer de psychische voldoening meetellen. De mens is dan nog materieel ingesteld, heeft nog geen tijd voor reflectie en nog veel minder komt hij toe aan mystieke groei en ontplooiing. Wanneer hij vorderingen maakt, de maatschappij beter indeelt, industrialiseert en zijn taken verdeelt, krijgt hij vrije tijd tot zijn beschikking, en kan hij aandacht geven aan cultuur van een andere orde, aan filosofie en kunst.

Dat is het moment waarop psychische voldoening overgaat in spirituele voldoening. Deze overgang van het ene naar het andere stadium valt niet scherp te markeren, noch voor individuen, noch voor een volk. Gaandeweg ontwikkelen wij ons van een materieel en psychisch georiënteerde tot een materieel, psychisch en spiritueel georiënteerde mens. Omdat deze verandering hoogst individueel is, treffen wij in elk tijdsgewricht naast elkaar materialistische naast spirituele mensen aan, met alle gradaties die daarin denkbaar zijn. Ook de primitiefste mens maakt kunstvoorwerpen en stemt zich daardoor af op het esthetische vlammetje dat in hem wacht om aangeblazen te worden. De materialistische personen vinden hun tegenhangers in ontwikkelde mensen die zich bezorgd maken om het lot van de wereld en hun kennis in dienst te stellen van hun medemens.

Hoe ziet de toekomst eruit als onze spirituele ontwikkeling voortgang vindt? Laten wij eens aannemen, dat in de toekomst geen enkel land meer met het andere oorlog voert, dat hongersnood een verouderd begrip is en milieuvervuiling ongedaan gemaakt. Wat is dan ons nieuwe doel? Wij kunnen ons wijden aan het onderzoek van de natuur, aan de schone kunsten of aan het veraangenamen van onze omgeving. In onze materiële behoeften is voorzien. Het genot dat wij ons nog willen verschaffen, zal materieel en tegelijk psychisch van karakter zijn, met het accent op het spirituele.

Is er een groot onderscheid tussen een materieel en niet-materieel ingestelde persoon? De materiële mens ontleent genoegen aan macht, invloed en geld, maar al deze dingen zijn uiteindelijk middel tot zijn doel, namelijk het soort psychische gewaarwording waaraan hij behoefte heeft. Niet het geld zelf is voor hem belangrijk, maar het gevoel dat hij daaraan ontleent: zelfvertrouwen, aanzien, veiligheid. Niet de macht is het waar het om gaat, maar het psychische besef daarvan, van de status en de invloed die eruit voortkomen. Stuk voor stuk zijn dit psychische gewaarwordingen. Het onderscheid tussen een materialist en een niet-materialist ligt in het onderwerp en het niveau van wat zij proberen te bereiken en in hun gehechtheid daaraan, en in het niveau van het psychische of spirituele genoegen dat hun ten deel valt.

Het is niet ondenkbaar dat de toekomst ons een mens brengt die de hele dag alleen maar op zoek is naar esthetische of psychische genoegens zonder spiritueel te zijn, en dat daarmee een geheel nieuw wezen ontstaat dat net zo weinig waardering ondervindt als onze huidige materialist: de immaterialist. Iemand die psychische genoegens najaagt en net zo min onthecht is als de materialist. Het enige wat we nu weten, is dat wij steeds de niveaus veranderen waarop wij de werkelijkheid beleven.

56. Deugden

Het is mogelijk een lijst met menselijke deugden samen te stellen die in de tientallen lopen. Het is aardig om over zo'n grote hoeveelheid positieve menselijke karaktertrekken na te denken en ons af te vragen of er een paar tussen zitten die wij de onze mogen noemen. Het is de kunst om eerlijk te zijn en te erkennen dat er deugden zijn die we niet bezitten. Sommige zijn er permanent, andere komen zo nu en dan aanwaaien. Het is verleidelijk om selectief te zijn in ons zelfonderzoek en de conclusies daaruit te flatteren. Ongeduld en agressiviteit noemen wij dan enthousiasme en doorzettingsvermogen. Heetgebakerdheid is assertiviteit, laksheid bedachtzaamheid. En wat te zeggen van een deugd als zelfvertrouwen. Het valt niet mee om uit te maken of dit een eigenschap is die wij missen en dienen te verwerven, of een eigenschap die we reeds bezitten, die ons sterke punt vormt. Misschien is het nog wel moeilijker om vast te stellen of het wel een deugd is.

Er zijn woorden die een duidelijke deugd aangeven; andere zijn daarin minder helder. Neem een begrip als ridderlijkheid, wat zo te zien een deugd is. Maar kan het in plaats daarvan ook slechts een culturele eigenschap zijn? Als ridderlijkheid betekent dat wij een deur voor iemand openhouden terwijl wij onattent over onze schouder met een andere persoon in gesprek blijven, dan is ridderlijkheid gereduceerd tot een formeel blijvende handeling waarin wij niet ons hart leggen.

De deugd kan verworden tot nietszeggendheid, maar hoeft ook om andere redenen niet zonder meer in ons voordeel te spreken. Als wij door opvoeding en training vergevingsgezind zijn geworden, is het dan nog een deugd als we niet anders meer kunnen handelen? Bij een deugd denken we aan een positieve eigenschap die bewust door het denkvermogen wordt nagestreefd. Ze wordt uitgeoefend als een wilsbesluit dat telkens hernieuwing vraagt. Wanneer een eigenschap al volledig een is met ons innerlijk, is de deugd dan nog een deugd? Wanneer iemand volop worstelt met zijn neiging om niet vergevingsgezind te zijn, kunnen wij dat makkelijker als een deugd erkennen dan wanneer dezelfde persoon met vergeven geen enkele moeite meer heeft.

De basis achter elke deugd lijkt het streven. De deugd is het eindresultaat. Wij hebben waardering voor iemand die zich inzet om zich te bekwamen. Wie een deugd zonder moeite beheerst, wekt nauwelijks bewondering. Het is geen kunst als men zonder inspanning automatisch iets goed doet, is daarachter de redenering. In het streven ligt vast dat er een keus is gemaakt. De deugd wordt later wel bereikt, als het innerlijk licht een opening heeft gevonden om doorheen te schijnen. Door heel lang met iets bezig te zijn, wordt die bezigheid vanzelfsprekend. Dat gebeurt ook binnen het mystieke werk. Als wij zoeken naar een afgewogen verhouding tussen het aardse en het spirituele, en dit evenwicht steeds bevechten, kunnen wij in liefde opereren - als wezens die deugdzaam denken, handelen en willen. Door het juiste te denken, het juiste te doen en het juiste te willen, brengen wij de menselijke uitersten dichter bij elkaar. Deze intentie wordt in de mysteriescholen bekrachtigd door plechtige geloften, inwijdingen, mentale oefeningen en instructies. Wat ons verbindt, is het gezamenlijk streven naar al wat schoon, edel en rechtschapen is.

57. Egrégore

Een geheimzinnig en weinig besproken onderwerp op mystiek gebied is het égrégore. Belangrijke mystieke principes lijken zich, wanneer wij ze willen beschrijven, aan de mogelijkheden van de taal te onttrekken. Daarom moeten we maar proberen ze via een omweg aan te vatten. Het égrégore zullen we om die reden omschrijven met behulp van vergelijkingen. Ze kunnen het woord verduidelijken dat de vertegenwoordiger is van een hoogstaand principe. Ook al is het een produkt van het menselijk denkvermogen, het zou niet in gebruik zijn genomen als wij niet eerst een idee hadden gehad van zijn inhoud en betekenis en het in een overdraagbare term hadden vastgelegd.

Het woord égrégore is in het leven geroepen om een positief idee weer te geven en een brandpunt te zijn voor de menselijke concentratie. Dat heeft de volgende achtergrond. Aan het goede is inherent dat het positieve gevolgen heeft. Het woordenboek verstaat onder inherent: 'innig samenhangend' of 'onafscheidelijk verbonden met'. Positieve gevolgen komen niet uit het gehoorzamen aan een hogere wilsuiting voort als een beloning, want beloning is een menselijk begrip. Het positieve behoort noodzakelijk tot het gebied waar het gecreëerd is. Het kosmische werkt niet als een rechtbank die achteraf een oordeel velt op basis van feiten die gepasseerd zijn. In de kosmos liggen gevolgen verankerd in een bestaande orde.

In onze mystieke studie is inherentie van betekenis omdat het bepaalde vraagstukken van het bestaan kan verduidelijken. Inherentie is overal te vinden, bij de natuurwetten en bij alle manifestaties die als gevolg daarvan ontstaan. We kennen het inherente allemaal uit de dagelijkse praktijk, maar soms geeft het problemen voor ons bevattingsvermogen. Intuïtief voelen we bepaalde waarheden wel aan, maar het lijkt of veel om ons heen deze waarheden lijkt te weerspreken. We noemen goed doen inherent aan vooruitgang, en liefde inherent aan begrip, maar de werkelijkheid is complexer, want het lijkt soms wel of het juist allemaal omgekeerd is. Schijnbare uitzonderingen op inherenties hangen vooral samen met definities van de uitgangsbegrippen, en van ons vermogen manifestaties in een groter verband te plaatsen.

Inherentie strekt zich ook uit tot de persoonlijkheden die op deze wereld leven. Elke soort persoonlijkheid heeft inherente kenmerken. Een negatieve persoonlijkheid heeft alle kenmerken die aan het negatieve inherent zijn. Een positief mens weerspiegelt om dezelfde reden de positieve aspecten. In de wereld treden met regelmaat personen naar voren die een bijzonder contact onderhouden met het spirituele gebied en een leidende rol spelen in de ontwikkeling van de mensheid. Deze mensen noemt men - zoals wij al zagen - avatars. Inherent aan een avatar is dat hij de hoogste mystieke principes belichaamt die wij ons kunnen voorstellen. Een avatar kent zijn positie en zijn vermogens. Hij weet dat hij belangrijke kosmische beginselen openbaart en vertegenwoordigt. Dat hij zich als avatar openbaart, is daaraan inherent.

Er zijn gebieden die hiërarchisch boven de avatar geplaatst zijn. Ook voor hem gelden natuurwetten die hij niet kan veranderen, zoals het feit dat er avatars zijn, dat het menselijk lichaam een bloedsomloop heeft, en gevoed moet worden om te kunnen leven. Een tijdelijke beïnvloeding van deze wetten heft ze niet op. Zij zijn op een hoger niveau vastgesteld dan op het bewustzijnsniveau van de avatar. De avatar is een brandpunt waardoor het licht de wereld bereikt, en omdat het licht alleen via een lichtdrager kan worden waargenomen, concentreren de waarnemers van dat licht zich dikwijls niet alleen op het licht, maar ook op de drager daarvan.

Wij hebben tot nu toe een goede aanloop gehad om tot het wezen van het égrégore door te dringen. Laten we een symbool in gedachten nemen en dit beschouwen als de vertegenwoordiging van het hoogst bereikbare inzicht. Aan een dergelijk symbool is inherent dat het als middel kan dienen om mystieke groei op gang te brengen en te stimuleren. Als wij ons afstemmen op de kern van het symbool, komen wij tot iets

dat verder ligt of meer omvat dan het symbool zelf. Het is het gebied waarvan het een afspiegeling en een begrenzing is. Wat tot dit gebied behoort, vinden we terug in het symbool. Het is daarmee de drager geworden van het licht. Hoe dit gevisualiseerd wordt, is niet zo belangrijk. Een gevisualiseerd beeld is niet alleen een afspiegeling, maar ook, als het krachtig genoeg is, een sleutel om het gebied binnen te treden waarvan het afkomstig is. De diepste kern van zo'n symbool is het égrégore, waarvan er vele zijn. Spiritueel ontwikkelde persoonlijkheden zijn op een égrégore geënt en zijn ermee in wisselwerking. De mysticus die zich erop afstemt, zal zich van de zegeningen van het égrégore bewust zijn, dat als het ware de vader en moeder van het symbool is.

58. De wil

Als beginnelingen die niet of nauwelijks in staat zijn richting te geven aan hun leven, leren we dat bepaalde oefeningen ons in staat zullen stellen ons fysieke voertuig te beheersen. Wij gaan die oefeningen doen, jarenlang, eventueel onder begeleiding. Dit berooft ons niet van ons beslissingsrecht, maar helpt ons integendeel energie te ontvangen in plaats van kwijt te raken. Tijdens onze eerste leertijd dient ons gestel lichamelijk, mentaal en spiritueel ingesteld te raken op de nieuwe en vernieuwende ingrepen waaraan het zich tamelijk onvoorbereid onderworpen ziet. De drie niveaus werken bij lange na niet harmonieus samen, zodat stormachtige taferelen in ons geestesleven kunnen optreden, nu wij trachten de oude wortels los te laten en een nieuw leven op te bouwen. Het is de opening naar verandering. We gaan aan het werk en wachten op de dingen die gebeuren gaan.

Het is een ingrijpend proces. We gaan onze uiterlijke beperktheden te lijf en weten nauwelijks waarmee we te kampen krijgen, welke monsters we te bevechten hebben. Maar allerlei krachten worden geactiveerd om de strijder te helpen zijn weg naar boven te vinden. Het pad ligt er nog niet. We maken zelf onze weg, steen voor steen. Op weg naar de beheersing van onze zwakke natuur menen wij dat elke stap ons al beheersing zou moeten brengen. Maar we zijn slechts op weg; het succes laat nog op zich wachten. Terwijl wij onderweg zijn, kijken we om ons heen en vragen ons met schrik af waarom anderen, die niet de moeite doen die wij doen, alles zoveel gemakkelijker lijken te verwerven. Wat voor nut heeft het, vragen wij ons af, er een verfijnde levensstijl op na te houden en onze persoonlijkheid te ontwikkelen, als anderen overal maar van genieten en daar net zo vrolijk mee doorleven?

Het antwoord ligt in de voldoening die dit soort strijd ons lijkt te geven. Elk aards genoegen blijft voor ons toegankelijk, maar de methoden die wij volgen, zullen ons ook andere dingen verschaffen. Het is alsof wij een pad moeten volgen dat geruime tijd gelijk oploopt met dat van niet-mystici, en daarna gaan we alleen verder. Op bepaalde trajecten loopt ons pad nog steeds parallel aan dat van anderen. Zelfs in de begintijd, als wij gelijk schijnen op te lopen met niet-mystici, geeft de buitenwereld al kritiek op argeloze neofieten zoals wij. Men valt ons aan op het onwezenlijke van ons werk, want wij kunnen niet aantonen wat er in onze wereld verandert. Als wij niet duidelijk maken dat ons bewustzijn mede deel is van die wereld, wordt de kritiek mogelijk nog groter.

De krachten die wij proberen te vinden, lijken ons te weerstaan als wij ons bewust inspannen. Wij worden in confrontatie gebracht met de energie die wij wensen te beheersen. Geëtst door de wonden die we bij dit gevecht oplopen, getekend door de kleine, ingrijpende en duurzame veranderingen die ons zijn ingebrand, gaan wij andermaal verder op het pad. Het zou te ver voeren alle tegenslagen te melden die wij te verduren krijgen, of aan te geven welke schrikwekkende momenten wij kennen en welke krachten ons trachten te vermorzelen. Ook hoeven wij niet te vertellen hoe verbaasd onze omgeving is, als deze ziet hoe wij ons als nederige maar vastberaden neofieten opwerken tot een gebied waar onze hogere natuur zichtbaar wordt. De wereld schudt op zijn grondvesten als een neofiet zijn weg vervolgt en zich door niets laat verschrikken. Weinig is hiermee te vergelijken of kan zich hiermee meten.

Wij moeten verder klimmen, ons hart op de weegschaal houden, branden van verlangen om te worden opgenomen in het grote licht. Een boeiend leven is ons beschoren, want tijdens onze tocht door het mystieke gebergte, langs het pad dat ondanks onze inspanning toch dikwijls in bochten uitbreekt, vinden wij schatten die voor ons meer betekenen dan zou kunnen worden uitgelegd. Zijn wij dan niet aards en sterfelijk? Jawel, maar reeds doordrongen van een niet-aards en onsterfelijk licht dat ons aards en niet-aards, sterfelijk en niet-sterfelijk, maar zeker tot ingewijden maakt.

59. Hulp van anderen

Het antwoord op wezenlijke vragen hoeft niet in de vorm van een innerlijke gewaarwording te komen. Het kan komen via iemand die ons van raad voorziet. De hulp van anderen kan onze ontwikkeling versnellen of vertragen, in ieder geval beïnvloeden. Onze vooruitgang wordt medebepaald door anderen. Het is niet mogelijk alle mensen uit de weg te gaan en ons aan hun invloed en meningen te onttrekken. Het is niet mogelijk andere mensen te ontmoeten zonder op enigerlei wijze een indruk te ontvangen. Soms is die oppervlakkig, maar soms slaat er een vonk over. Niet iedereen laat een even diepe indruk achter. Onze reactie hangt af van de kracht en hoedanigheid van de aura van de persoon met wie we in aanraking komen. Als wij willen weten of anderen een nuttige invloed op ons hebben, onderzoeken we of zij een positieve of negatieve uitstraling hebben. Als we iemand ontmoeten die ons onzeker maakt, bang, rusteloos, die ons naar beneden trekt, het lage of destructieve in ons losmaakt, het licht probeert te verduisteren, pas dan op. Wij weten inwendig heel goed met wie we te maken hebben. Wanneer mensen ons verheffen, het edele in ons losmaken, vrede brengen, ons het gevoel geven dat wij geborgen en veilig zijn, op onze waarde geschat en gestimuleerd, dan zijn we in aanraking met de positieve aura van een positieve persoonlijkheid.

Er is altijd wel een wezen dat afgestemd is op het licht en ons verder helpt. Onze ontwikkeling moeten we echter niet uit handen geven. Een klakkeloze overgave aan derden leidt niet bepaald tot een gunstig resultaat. Het is waar dat wij te vaak verwachten dat kosmische machten of mensen in onze omgeving onze problemen oplossen. Maar dat doen zij niet en kunnen zij niet. Voor het lenigen van directe nood zal men bij familie en vrienden aankloppen. Is de nood van dien aard dat hij steeds terugkeert als een les die geleerd moet worden, dan mogen we hopen dat onze helpers ons op de oorzaken wijzen in plaats van de gevolgen voor hun rekening te nemen. We hebben er niets aan als we hulp vragen, geholpen worden en korte tijd later weer met dezelfde euvelen komen te zitten. Alle kracht die van buitenaf als panacee wordt toegediend, is gedoemd na verloop van tijd weer te verdwijnen. Alleen de energie die wij zelf weten op te wekken en voortdurend aanmaken, zal blijven. Een voorval uit het gewone leven kan dit illustreren.

Een auto met een verzwakte accu wordt aan de praat gebracht met behulp van kabels die van de accu van een andere auto naar de uitgeputte accu lopen. Zou de eigenaar van de zwakke accu deze niet op korte termijn laten bijladen om op eigen kracht te blijven, dan zou de tijdelijk toegevoerde energie weglekken en het probleem binnen korte tijd terugkeren. De eigenschap van een goede accu is, dat hij tijdens het gebruik opgeladen wordt en zijn energie behoudt. Wij lijken wel wat op die accu. Natuurlijk zijn wij allen zo nu en dan in een zwakke conditie. Vanzelfsprekend gaan we ons dan bij andere mensen opladen. Maar zodra we opgeladen zijn, dienen we af te haken en met spoed van binnenuit onze energie op peil te brengen.

In ons, als mystieke leerlingen, spelen zich soms pijnlijke processen af die ons verzwakken. Het zijn de hindernissen die op elk mystiek pad te vinden zijn. Zij putten ons uit, zodat wij op onze hoede moeten zijn. Rijzen de moeilijkheden zo hoog op dat er een overspanning dreigt, dan is het verstandig dat wij hulp inroepen. Laten wij echter bedenken dat de hulp van anderen tijdelijk is, moet zijn. Wij kunnen trachten hulp te vinden, maar beter nog proberen de wetten te ontdekken die aan een verzwakt gestel of een ongewenste situatie ten grondslag liggen. Het ontdekken en leren beheersen van deze wetten helpt het lichaam en de geest om energie vast te houden, te versterken en te richten. Niettemin kan het nodig zijn dat we een tijdelijk gebrek aan energie door anderen laten verhelpen.

Omgekeerd kunnen mensen bij ons aankloppen om hulp. Wanneer moeten wij deze verstrekken? Dat is moeilijk te beantwoorden. Op het gebied van de hulpverlening lijken onze opvattingen vaak niet te stroken met die van een hogere natuur. Wij staan soms klaar om iemand te helpen, maar om de een of

andere reden slaat de hulp niet aan, wordt zij niet geaccepteerd of pakt zij anders uit dan wij beoogd hadden. Moet de hulp die wij in gedachten hadden, in dat geval aan anderen worden overgelaten of zelfs helemaal niet verleend worden? Maar dit zijn alleen nog maar onze eigen, kleine problemen wanneer wij hulp willen verlenen. Degene die wij willen helpen, staat voor een heel ander probleem. Hij heeft de vrijheid om zijn leven te leiden zoals hij dat wil en mag alle aangeboden assistentie afslaan. Wij moeten dit lijdzaam aanzien. Misschien moet de persoon die in nood is, op eigen benen leren staan en werkt ons goed bedoelde aanbod remmend op zijn ontwikkeling, zelfs op onze eigen ontwikkeling.

Een mystieke beoordeling zou ons kunnen helpen de dingen in perspectief te zien. De kunst is, dat wij ons denken stilzetten en ons hoger zelf laten spreken. Zo worden wij erop voorbereid onze blik naar binnen te richten en te ontdekken welke schat aan kennis daar verborgen ligt. Dit betekent niet dat wij voor alle andere stemmen doof moeten zijn, en alle suggesties die van buitenaf komen, aan de kant moeten zetten. Het is eerder de bedoeling de uiterlijke raadgevingen te laten harmoniëren met de innerlijke kennis. Ze kunnen lijnrecht tegenover elkaar staan, maar door naar onze innerlijke stem te luisteren, kunnen we kennis die van buiten komt op zijn waarde beoordelen.

We kunnen niet zeggen in welke gestalte een belangrijke les of raadgeving op ons pad zal komen. Wat van een autoriteit afkomstig is, aanvaarden wij gemakkelijker dan wat van een onaanzienlijk iemand - komt, maar hulp kan uit onaanzienlijke hoek komen. Laten we niet letten op de gedaante van de boodschapper. Als we werkelijk aanvoelen waar het in het leven om draait, interesseert het ons niet meer of we hulp krijgen van een bedelaar of van een koning. In dagelijkse gesprekken horen wij vele opmerkingen die stof tot overdenking zijn. Een simpele mening van iemand over de situatie in de wereld kan het standpunt nuanceren dat wijzelf hebben, en ons verder helpen. We kunnen ook leren van wat om ons heen gebeurt. Veel mensen die slechts op de materie geconcentreerd zijn, tonen een uitgesproken onbehagen. Ze laten merken niet tevreden te zijn met hun leven. Ze zijn duidelijk op zoek en weten niet dat ze nog maar een paar schreden van spiritueel ontwaken verwijderd zijn. Ze hebben slechts wat steun nodig om de weg naar binnen te vinden. Ondertussen kunnen zij rake opmerkingen plaatsen; en ook uit deze bron kunnen wij veel leren.

60. Aanpassing

Er is een cyclische beweging in de natuur, in ons persoonlijke leven, zelfs in zakelijke bezigheden. De periodiciteit waaraan alles onderhevig is, houdt zich soms verborgen, maar we kunnen er oog voor leren ontwikkelen. Elke ontwikkeling hangt af van golfbewegingen. Periodiciteit is de polsslag van het universum die zowel in gebeurtenissen als in het bewustzijn doorwerkt. Wij zijn aan verschillende golfbewegingen onderworpen. Ze werken elkaar tegen, vullen elkaar aan, harmoniëren of disharmoniëren. We beheersen onze levensomstandigheden niet zozeer door te begrijpen hoe golfbewegingen precies werken, maar eerder door het besef dat ze werken, en door onze intuïtieve vaardigheid om er gebruik van te maken. We kunnen ermee werken zonder te hoeven weten waarom er golfbewegingen zijn en waarom ze op elkaar inwerken. Dat is voor ons minder belangrijk. We leren door toe te passen, te associren, te herhalen en door ons af te stemmen, en vooral door ons aan te passen. Zo leren we in harmonie te zijn met de golfbewegingen die wij bestuderen en waarbij wij aansluiting zoeken.

Wanneer wij in staat zijn de subtiele golfbewegingen van een gebeurtenis aan te voelen, kunnen wij onszelf daarmee in harmonie trachten te brengen. Dat wil niet zeggen dat we ons willoos laten meevoeren. Het is te vergelijken met een tocht over een rivier. We varen ergens tussen de bron en de delta. De van boven naar beneden vloeiende waterstroom symboliseert het geheel van de kosmische krachten. Het zal ons veel moeite kosten tegen de stroom op te roeien. Wie dat probeert, is niet in harmonie met de natuurlijke loop der dingen. Als wij weten in welke richting het water stroomt en ons laten meevoeren, gaat alles veel gemakkelijker. De kant die we opvaren is tamelijk vastgelegd, maar we kunnen ons vaartuig zo besturen dat het de gewenste zijrivieren inslaat.

Aanpassing heeft dus veel verwantschap met harmonie. Het is een hele opgaaf te leren inzien hoe wij ons kunnen aanpassen. Voor veel mensen is het moeilijk te ontdekken op welke golflengte zich iets bevindt, ofwel in welke richting de rivier stroomt. Het is onderdeel van onze studie dat wij ons rekenschap geven van elke wijziging in de golfbewegingen die wij kennen, zodat wij ons schip op de kosmische stroom kunnen bijsturen. Wij hoeven periodiciteit dus niet passief te ondergaan. Het is integendeel een verschijnsel dat, mits het goed benut wordt, tot grote en nieuwe dingen leidt. Als wij met de stroom meegaan, hoeven wij nauwelijks te trachten mystiek te groeien. Groei is een eigenschap die de zielepersoonlijkheid van zichzelf bezit. We moeten leren ons aan die gedachte over te geven. Afstemming is het enige wat het nastreven waard is. De rest komt vanzelf.

In het menselijk lichaam vinden we een mooie aanwijzing dat dit lijkt te kloppen. Als onze organen ondergeschikt zijn aan hun doel (het bijdragen aan een optimaal functionerende persoonlijkheid) en harmoniëren met de universele wetten, dan is een goede gezondheid in lichamelijk en psychisch opzicht het gevolg. Afzonderlijk hoeven de organen geen notie te hebben van het hoge doel waarvoor ze zijn samengevoegd. Aanpassing, afstemming en harmonie zijn levensnoodzaak. Het zijn sleutelwoorden binnen de mysterieschool, waar net als in de buitenwereld uiteenlopende visies en verwachtingen bestaan. De afzonderlijke inbreng van de leerlingen is als die van de organen binnen ons menselijk lichaam. In hun veelvoud van werkingen vormen zij een veelkleurig geheel. Door aanpassing en afstemming op het gezamenlijke doel kan harmonie worden bereikt, wanneer andere omstandigheden, zoals karmische belemmeringen, dit niet in de weg staan.

De grote wetten worden in het klein weerspiegeld. Op alle fronten passen wij ons aan. Zodra wij onze moedertaal leren, gebeurt dit al. Het aanleren van taal is een kwestie van aanpassen. De geluidstrillingen van de woorden komen als klanken op ons af, maar ze hebben een betekenis. We nemen niet alleen de klank van de woorden over, maar leren ook aanvoelen wat de bedoeling achter de woorden is. Tussen het begrijpen wat ze betekenen en het vermogen ze zelf te produceren, ligt een beperkte tijd, want ons indivi-

duele leven wil zich zo snel mogelijk aanpassen aan dat van anderen in de omgeving. Wij vormen een soort communicerende vaten zodra we aan beide kanten redelijk op elkaar zijn afgestemd. We lijken ook wel op zenders en ontvangers. De een zendt betekenisvolle signalen uit en wacht tot de ander in staat is een reactie te geven op hetzelfde niveau, zodat communicatie mogelijk is.

Aanpassing heeft een tamelijk negatieve klank. Het maatschappelijk werk van vroeger en ook de psychiatrie waren gericht op het terugbrengen van de mens in de groep waarvan hij vervreemd was geraakt. Het individu moest aangepast en weer ingepast worden. Of hij recht had op een zelfstandige ontwikkeling bleef buiten beschouwing. In onze tijd let men veel meer op het persoonlijke en soms andere functioneren van de mens in zijn maatschappij. Niettemin hoeft iemand die zich aanpast zichzelf niet altijd te kort te doen. Het is belangrijk dat wij oog en oor hebben voor de realiteit van onze omgeving. Wij kunnen functioneren dankzij ons vermogen ons aan die omgeving aan te passen. Wij leven er middenin en gebruiken er de verworvenheden van. Wij passen ons kortom aan, terwijl wij toch ons eigen pad blijven volgen. Onze belangrijkste aanpassing, het ons schikken naar wat de natuur en het hoger zelf van ons eisen, kan tot harmonie leiden. Dit is een aanpak die vele concessies duldt, maar zelfs in zijn schamelste vorm brengt zij nog vooruitgang. Een mystieke broederschap of een andere gemeenschap van mensen die naar een wereld streeft die zich ontwikkelt, vraagt om die aanpassing.

Aanpassing heeft te maken met passiviteit, al is dat een andere dan waaraan we doorgaans denken als we dat woord horen. Hier is het een passiviteit die de vorm aanneemt van de weg van de minste weerstand. Ook dat is een begrip waarvan we meestal een negatieve voorstelling hebben, maar het is niet de weg van het nietsdoen. Het is ook niet de gemakkelijkste weg. De werkelijk mystieke weg van de minste weerstand vergt een volledige inzet. We kunnen in het leven onze houding bepalen door te kiezen voor activiteit of passiviteit. Wat de juiste vorm van passiviteit is, zien we aan meditatie. Een vorm van activiteit is concentratie. Wij zullen de natuurwetten willen bewegen, ze op de juiste wijze willen combineren en energie moeten gebruiken, waarna we alles loslaten. We laten de natuur volgens een blauwdruk voor ons werken.

Als wij bewust iets willen veranderen, moet ons wezen alle krachten mobiliseren die nodig zijn om het gewenste resultaat te bereiken. In die situatie is sprake van weerstand bieden. We moeten immers de natuurwetten beteugelen, en voorkomen dat ze in een niet gewenste richting werken. Aan de andere kant kan onze wens om iets te scheppen verzet oproepen bij anderen, waartegen wij ons dan weer verzetten. Als we dat doen als een riet dat zich aanvankelijk door de storm laat meebuigen, en daarna weer opveert alsof er niets gebeurd is, hebben we de weg van de minste weerstand gevolgd. Sommige krachten zijn ons van nature vijandig gezind. Daartegen kunnen en moeten wij ons wapenen. Door ons in de hogere zin des woords niet te verzetten, komen wij in een centrum terecht waar, net als bij een cycloon, serene rust heerst. Weerstand kan verschillende gedaanten aannemen. De leerling die belaagd wordt, kan zichzelf actief veranderen in een sereen centrum. Maar voor de krachten van negatieve aard kan hij ook als een storm zijn die hen zal uiteenrukken. Waar licht is, is geen ruimte voor duisternis. Wanneer wij ontvankelijk zijn zodra we positieve krachten ontmoeten en ons voor elke tegenovergestelde kracht hermetisch afsluiten, zijn wij op weg naar meesterschap over het leven. Ons handelen dient afgestemd te zijn op de eisen van het moment en niet verder te gaan dan passend is. Wij kunnen op dit punt iets leren van de mechanica. Twee over elkaar lopende vlakken in een machine kunnen, wanneer zij stroef beginnen te lopen, worden bijgeslepen. Goed geslepen, dat wil zeggen tot een bepaalde nauwkeurigheidsgraad, levert dat een vlekkeloze werking op. Slijpt men door tot een te hoge nauwkeurigheid, dan loopt de zaak vast en wordt de werking van de machine tenietgedaan. I Tjing zegt over de weg van de minste weerstand: "Elke situatie wordt eerst dan goed, wanneer men zich eraan vermag aan te passen en zich niet afmat door verkeerd verzet." (Hexagram 17, het Navolgen.)

61. Intuïtie en vrede

De innerlijke stem die ons raad geeft, soms tegen alle logica in, noemen we intuïtie. Of wij vasthouden aan die stem - die ons vertelt wat wij moeten doen - is niet alleen afhankelijk van het vertrouwen dat wij in haar stellen, maar ook van de mate waarin de buitenwereld dat vertrouwen probeert te onderdrukken. We kunnen er nog zo van overtuigd zijn dat intuïtie een waardevol menselijk vermogen is: als de buitenwereld ons onder druk zet, is het moeilijk aan onze overtuiging vast te houden. Het is meestal geen onoverkomelijk probleem om een intuïtieve indruk te moeten handhaven tegenover één persoon. Staat de halve wereld tegen ons op, dan ligt het anders. Hoe meer tegenstand wij ervaren, zoveel te meer moeten wij een beroep doen op onze innerlijke kracht. En omdat men ons alleen laat staan, is dat nu juist zo moeilijk te bereiken. We voelen ons zelfvertrouwen wankelen: is onze intuïtieve indruk wel authentiek? Is het een indruk uit het hoger bewustzijn?

Met de aansporingen die van binnenuit tot ons doordringen, kunnen wij twee dingen doen. Gewoon uitvoeren waartoe we worden aangespoord, zonder op de effecten te letten, of aftasten of het uitvoeren van onze innerlijke opdracht vrede brengt of onrust. Alleen, is het gevoel van vrede of onrust maatgevend voor de echtheid van de impressie die wij ontvangen? Wie verdriet, onrust, tegenstand of moedeloosheid ervaart als gevolg van het handelen dat hem innerlijk wordt aangeraden, zal zich afvragen of afstemming altijd moet leiden tot innerlijke vrede en gemoedsrust. Het antwoord is verleidelijk. We zijn geneigd te denken dat, wanneer een op intuïtie gebaseerde gedragsimpuls niet vergezeld gaat van een vredig gevoel, ons gedrag niet in overeenstemming zal zijn met de natuurwetten. Omdat wij vertrouwd zijn met een bepaalde uitleg van het woord vrede, vinden wij misschien dat het volgen van onze innerlijke stem altijd innerlijke vrede tot gevolg behoort te hebben.

Er zijn omstandigheden waarin dit niet lijkt op te gaan. Want is het niet vreemd dat wij vredig kunnen zijn, terwijl het handelen dat ons vrede geeft, een heel andere uitwerking heeft op de mensen in onze omgeving of omgekeerd? Moeten we het begrip 'vrede' van een betere definitie voorzien, bijvoorbeeld op het terrein van de opvoeding? Als ouders hun kind met de beste bedoelingen bestraffen of terechtwijzen, doen zij dit vaak met bloedend hart. Ze grijpen in omdat dit in het belang van het kind is, hebben geen zelfzuchtige bedoelingen en handelen met innerlijke steun. Desondanks schijnt hun een gevoel van vrede te ontbreken. Zij ervaren integendeel pijn en hebben het gevoel dat ze zelf bestraft worden. Hoe is dit te verklaren? Welbeschouwd kunnen wij tegelijkertijd verdriet en innerlijke vrede ervaren, omdat daar kennelijk verschillende soorten van bestaan. Het smartelijke gevoel wanneer we iemand verloren hebben die ons dierbaar is, is heel anders dan de verscheurdheid die we voelen als we iemands gekwetst hebben en daarvan spijt ondervinden. En de pijn die we voelen als ergens leed wordt aangericht, lijkt niet op de pijn die ons kwelt als we iemand een onaangename les moeten bijbrengen.

Deze emoties zijn kennelijk een verschijnsel in veel omstandigheden, en ze kunnen tamelijk losstaan van wat ons vanuit ons diepste zelf tot handelen beweegt. Zijn we doordrongen van de instemming die ons handelen van binnenuit geniet, dan moeten we zelfverzekerd onze weg vervolgen. De weg die wij uitstippelen, wordt verzwaard door tegenstand en pijn. Het is een pijn die er niet zou zijn wanneer wij een andere weg hadden gekozen, maar er is geen echte keuze tussen de ene en de andere mogelijkheid. De mysticus kiest niet voor de gemakkelijkste weg. Als we op grond van de raadgevingen van het hoger zelf een beslissing nemen die het welzijn van veel mensen gunstig benvloedt, is het niet uitgesloten dat de meerderheid het met ons oneens is. Het hoger zelf kan ons steunen, maar dat hoeft niet te betekenen dat anderen ons dat in dank afnemen. We hebben misschien de tegenstand van grote groepen mensen te verduren. Een alternatief is er echter niet. Omgekeerd zouden wij door het volgen van een handelwijze die niet overeenstemt met de raad van het hoger zelf, ons schuldig voelen, zelfs al zou een grote massa mensen ons steunen. Dat is evenmin bevredigend.

Welke beslissing we ook nemen, ze kan een staartje hebben. Hierdoor wordt het voor de keuzes die wij willen maken heel belangrijk wat we onder innerlijke vrede verstaan. Kennelijk is de gangbare uitleg daarvan ontoereikend. Hoe kunnen we anders beweren dat we wel onze innerlijke stem volgen en ons toch niet vredig en op ons gemak voelen, wat wel zou moeten? Het hoger zelf, dat onze handelingen steunt en goedkeurt, prent ons beelden in die belangrijker zijn dan de uitwerking van onze gevoelens en emoties. Het vertelt ons gewoon wat we moeten doen. Er komt een innerlijk bevel en we weten: zo moet het gebeuren en zo gaan we het doen. Er is geen enkele twijfel. Deze overtuiging spreekt zonder enige emotie, als een innerlijke zekerheid, een echt bevel van binnenuit.

In het besef dat wij afgestemd handelen, moeten we de noodzakelijke gevolgen accepteren die door dat handelen worden opgeroepen, want wij hebben geen betere toetssteen dan de stem van het hoger zelf. Aan deze gedachte moeten we wennen. We moeten ons ermee tevredenstellen dat wij de wensen van het hoger zelf uitvoeren, ook al ervaren we ogenschijnlijk geen vrede als we de uitvoering van die wensen op ons nemen. Op een hoog niveau ervaren wij namelijk wel degelijk vrede. Het is vaak zo, dat wanneer wij beter geïnformeerd worden over de achtergronden van een situatie die wij eerst niet begrepen, dit van directe invloed is op ons inzicht. Het kan de dingen acceptabeler maken. Als we tegenstand ervaren, zien we in het slechtste geval alleen onze angst of het gemis aan vrede. Het ontbreekt ons misschien aan de informatie die deze gevoelens kan opheffen of begrijpelijk maken. Onze standvastigheid wordt op de proef gesteld. Laten we dan niet opgeven, en denken aan de illustere personen die ons tot voorbeeld kunnen dienen.

De geschiedenis leert dat degenen die de wereld het goede, het schone en het ware hebben gebracht en openstonden voor inspiratie, hun zaak bleven verdedigen. Zij hebben daardoor de mensheid op een hoger plan gebracht en kunnen ons tot inspiratie dienen. Andersom valt niet altijd te zien wat de uitwerking van geïnspireerd handelen op onze tegenstanders zal zijn, maar als zij geen impulsen krijgen, blijft hun niet ontwaakte bewustzijn slapen. Als zij impulsen krijgen waarmee ze zich niet kunnen verenigen, komen ze in verzet. Hun denkvermogen komt in beweging. Het kan zich genoodzaakt voelen in de aanval te gaan. Hoewel het lange tijd kan duren voordat het licht doorbreekt in een dergelijk bewustzijn dat zich opgehitst voelt door alles wat het niet kan begrijpen, komt dit licht op den duur met de noodzakelijkheid van een natuurwet. Onze visies doen als een katalysator hun werk. Door gewoon onze gang te gaan, transmuteren wij onvrede in innerlijke rust. Inzicht in de natuurwetten en in de eisen van het innerlijke bewustzijn vermindert in de wereld het onbehagen en geeft daarvoor in de plaats verdraagzaamheid en echte vrede.

"De schoonheid min ik zeer
toch is ze nooit recht schoon
tenzij ze is gekroond
met ene doornenkroon."

Angelus Silesius

62. Herhaling

In de alchimie en in de mystiek is een principe bekend dat lijkt in te druisen tegen een aantal regels die de mens kent voor het veroorzaken van veranderingen. Het is het principe van de herhaling van een ogenschijnlijk niet werkzame methode. In grote lijnen kan men de alchimisten in drie groepen verdelen. Er is de alchimist die zich bezighoudt met de transmutatie van stoffelijke elementen. Dan is er de transcendentale alchimist, die zich richt op het omvormen van elementen in het menselijke karakter. Tot slot is er de alchimist die op beide terreinen werkt, of beter gezegd: die beide terreinen combineert. De alchimisten kunnen gebruikmaken van een statische methode (dezelfde procedure steeds herhalen), of een dynamische methode (steeds een andere procedure kiezen). Wel is het zo, dat elk van beide methoden uit een serie stappen bestaat.

Er zijn alchimisten die uitgaan van de veronderstelling dat het volgen van één werkwijze bepalend is voor het bereiken van hun doelstelling. Als zij verlicht zijn, weten zij welke werkwijze dat is. Andere alchimisten zijn van mening dat er meer procedures zijn voor hun doel. Ook deze alchimisten moeten verlicht zijn om hun doel te bereiken. In principe is elke alchemistische procedure die in wezen verwant is aan het gewenste einddoel, bruikbaar, mits de juiste verbanden worden gelegd. Daarvoor moet de alchimist deze verbanden wel onderkennen. Wanneer hij innerlijk niet verlicht wordt, zal hij bij het aanwenden van zijn methoden op onoplosbare problemen stuiten.

Wanneer de alchimist een bepaald handwerk begint, zal hij de samenhang tussen middel en doel willen zien. Daarna kiest hij de procedure die hem tot zijn doel brengt. Kennis bepaalt zijn welslagen. Men kan de indruk hebben dat hij in zijn psychisch laboratorium geheel psychisch bezig is. Voor een perfecte balans tussen geest en stof zou deze eenzijdigheid echter niet voldoende zijn, en voor de alchimist die zowel stoffelijk als transcendentaal gericht is, is het met zekerheid onvoldoende. Daarom is hij tweeledig aan het werk. Daarvan maakt hij soms handig gebruik om voor de buitenwereld de ware aard van zijn werk te verhullen. De belangrijkse kanten van de alchimist: zijn drijfveren en geestdrift, zijn achtergrond of wat hem inspireert of wie hem inspireert, ziet men zelden. In zijn werk gebruikt hij de principes van het evenwicht en de herhaling. Om tot zijn doel te komen, moet hij een beginpunt formuleren, een methode en een eindpunt. Deze drie elementen horen bij elkaar.

Een methode veronderstelt een proces dat van de ene fase naar de andere leidt. Als de alchimist telkens van procedure wisselt en de verwantschap tussen procedure en doel niet kent, zal hij een dusdanig groot aantal proeven moeten nemen dat zijn leven niet lang genoeg is om ook maar de geringste hoeveelheid mogelijkheden te onderzoeken. Hij moet bij elke gekozen procedure vanaf de aanvang weten of hij de goede verbinding ziet tussen procedure en doel. Anders zal zijn werk vergeefs zijn.

Er is een magische schakel die methode en doel verbindt. Wanneer een stof niet door het toepassen van een bepaalde methode in een andere stof kan worden omgezet, kan de methode zodanig worden veranderd dat resultaat wordt verkregen. Als de ene methode faalt, neemt men een andere methode. Faalt de tweede methode, dan neemt men methode drie, enzovoort. In een dergelijk geval acht men het overbodig of vreemd om telkens weer dezelfde procedure toe te passen wanneer die de eerste keer tot mislukking heeft geleid. Alleen bij het vermoeden dat er procedurefouten zijn gemaakt of dat de registratie van de ontwikkelingsfasen onzorgvuldig is geweest, zal men dezelfde proef overdoen. En toch is dat precies wat alchimisten en mystici vaak doen: op het moment dat wij verwachten dat zij de ene door de andere methode laten volgen, herhalen zij de reeds gebruikte methode. En daar waar zij naar onze opvatting dezelfde methode zouden kunnen blijven hanteren, schakelen zij over van de ene naar de andere methode.

Met het herhalen van handelingen die nutteloos lijken wanneer men ze geïsoleerd bekijkt, kunnen resul-

taten worden geboekt. Zo leidt het herhaaldelijk hameren op een voorwerp ertoe dat het van vorm, plaats of aard verandert. Als wij een bekende handeling herhalen, zoals het hameren op een steen om deze te splijten, accepteren wij dat er de eerste keer geen resultaat is. We houden er rekening mee dat de afzonderlijke handelingen voor onze zintuiglijke waarneming hun effect verborgen houden en op den duur wel degelijk tot verandering kunnen leiden.

De esoterische wetenschap kent dit beginsel en brengt het in praktijk. Als we met een hamer op de juiste manier langdurig op een steen slaan, zal deze na verloop van tijd barsten en daarna breken. Misschien moeten we honderd keer slaan, misschien duizend keer, maar het moment zal komen waarop de steen het begeeft. Wij kijken niet vreemd aan tegen iemand die een steen wil breken door er lang op te slaan, want we kennen het resultaat. Bij het werken met een hamer zien we slagen, onderbroken door zogenaamd lege gedeelten: de momenten waarop de hamer wordt opgeheven en weer daalt. De pauzes tussen de slagen lijken van geen betekenis voor de steen, maar de rust tussen de hamerslagen maakt deel uit van de hele methode. De opeenhoping van slagen geeft ten slotte het beoogde resultaat. Als iemand anders hetzelfde resultaat wil bereiken door de steen in een vuur te leggen, kijken we daar ook niet vreemd van op. In een vuur blijft de steen zonder onderbreking liggen. Het lijkt zonder ophouden op de steen in te werken en wij weten dat in de steen doorlopend wordt gereageerd op wat er aan zijn oppervlak gebeurt. In beide gevallen is de tijd een factor. Het effect van de eerste hamerslag wordt gekoppeld aan het effect van de tweede slag, net zoals de eerste seconde dat het vuur inwerkt op de steen, gekoppeld wordt aan de tweede seconde.

In ons wezen gebeurt hetzelfde. De transcendentale alchimisten doen ons flexibele methoden aan de hand, nodig voor de transmutatie, en voor het zuiveren van ons innerlijk. Anderzijds laten zij ons zien dat sommige methoden herhaald moeten worden. De aaneenschakeling van herhalingen zorgt voor de verandering die wij willen doorvoeren. Wij merken dat het voortborduren op één techniek of methode, evengoed als het telkens overgaan op iets anders, voor veranderingen zorgt, maar die zijn alleen in ons voordeel wanneer wij precies weten welke methode wij voor welk doel moeten inzetten. Misschien komen wij er achter dat het er minder op aankomt welke techniek wij gebruiken, dan dat wij ons innerlijke vliegwiel flink op gang houden. Staken wij het uitoefenen van kracht op het vliegwiel, dan begint het langzamer te draaien. Het moet dan een behoorlijke zet krijgen, waarna alles weer van voren af aan begint.

Het is een wonderlijk proces. Onze mentale staat verandert onophoudelijk, en wij groeien naar meesterschap over het leven, zelfs als wij na ontelbare pogingen om onszelf te transmuteren geen verandering hebben bespeurd. We zullen honderd keer, misschien duizend keer een methode moeten gebruiken en ineens, als gevolg van een natuurwet, zal alles doorbreken. Wij groeien door herhaling tot meesterschap. Herhaling die geen herhaling is. Het goud wordt zuiver door het grove erts in het vuur te smelten, en het kost enige tijd voordat wij in staat zijn het erts van de sintels te scheiden. Wij transmuteren het lagere zelf en komen tot nieuw leven.

Als leerlingen op het mystieke pad ontdekken wij dat onze weg een herhaling, een kringloop is. Wanneer wij hierop gaan letten, lijkt het alsof wij geen enkele vooruitgang boeken. De weg lijkt continu naar een uitgangspunt terug te keren, net als wanneer wij op een bewegingloze steen blijven slaan. Gelukkig is dit voor ons het geval, want deze methode leidt ons naar ons doel. Wanneer wij een vertrekpunt verlaten, zoals wanneer wij naar een andere stad afreizen, bewegen wij ons in een cyclus. Nadat we ver van huis onze plannen hebben uitgevoerd, keren wij om. We hebben wel een kringloop voltooid, maar komen veranderd terug. Onze eigen stad maakt daardoor een andere indruk dan toen wij haar verlieten. Het effect neemt in sterkte toe als er meer tijd ligt tussen vertrek en terugkeer.

Een soortgelijk verschijnsel treedt op wanneer wij in een gezelschap terechtkomen dat een aantal uren bij

elkaar zal blijven. We begeven ons van de ene naar de andere persoon, blijven hier en daar staan praten en lopen weer eens naar iemand anders. Als wij onthouden welke indruk de deelnemers op ons maakten toen wij het vertrek binnentraden en welke indruk wij hebben tegen het einde van de ontmoeting, merken wij daartussen een aanzienlijk verschil op. Zelfs als wij de door ons ingenomen plek niet verlaten, zien we onze beleving veranderen. Of wij nu op onze plaats blijven of naar elders gaan, telkens voltrekken zich veranderingen die een indruk op ons bewustzijn achterlaten.

Als wij als reizigers op het mystieke pad ons leven niet drastisch wijzigen, zullen wij bij alles wat wij doen toch een verandering opmerken, al doen wij het ook op de oude manier. Want niets blijft echt hetzelfde. Veranderen wij onze denkwijze, dan komen wij na verloop van tijd weer in oude patronen terecht, of staan wij opnieuw tegenover standpunten die wij afgeschaft meenden te hebben. Soms staan ze al ver van ons af. Wij bekijken ze alsof wij een buitenstaander zijn en vervolgen onze weg. Soms zijn ze springlevend en valt ons het verschil op tussen onze huidige denktrant en die van weleer. Wij kunnen beslissen of wij het afgestoten leefpatroon - veranderd, verbeterd - weer willen binnenhalen of dat wij er opnieuw, op betere gronden nu, afstand van willen doen.

De mystieke cirkelgang waarvan dit een voorbeeld is, is universeel. Wij reizen alsof wij verdwaald zijn in de woestijn. Als reizigers die de weg kwijt zijn, keren wij steeds op ons uitgangspunt terug. Wij lopen in een kringetje rond, maar het kringetje dat de mysticus loopt, is van levensbelang. Wij leren niet alleen oude situaties opnieuw te doorlopen met alle kennis die wij op onze reis hebben opgedaan, maar krijgen ook nieuwe kansen als de oude door ons verspeeld werden. Het kan ontmoedigen om steeds in dezelfde situaties terug te keren, maar het kan ook hoop geven. Wij kunnen de nieuwe en tegelijk oude situatie aan met meer ervaring, wijsheid en kennis, en met meer begrip en voldoening. Het stelt ons in staat onze medezoekers te helpen die op hetzelfde punt zijn aangekomen. Wij zijn dat punt misschien wel honderd keer gepasseerd.

Anderen te laten profiteren van onze ervaring, maakt dat niet ons leven de moeite waard? Een gids die anderen door onherbergzame gebieden leidt, is dat gebied ontelbare malen gegaan. Hij heeft een speciale studie gemaakt van de route en in het bijzonder van de verborgen en gevaarlijke plekken. Hij neemt elke keer dezelfde zorgvuldigheid in acht als degenen die hij leidt, maar kan nu zowel op de afgronden letten als leiding geven aan hen die er voor het eerst langstrekken. Het is een cirkelgang. De gids loopt talloze malen hetzelfde pad maar leert hiervan zoveel meer, dat hij een betere gids wordt voor degenen die hij leidt, waaronder zich de gidsen van morgen bevinden.

63. Humor en ernst

Twee begrippen die vol betekenis zijn, zijn humor en ernst. Ze kunnen binnen het menselijke karakter naast elkaar gevonden worden. Er is voor beide plaats. In het theater wordt het publiek benaderd met drama's en blijspelen. Ze appelleren aan de behoefte van de mensen om te lachen en te huilen. Humor en ernst hebben elk een positieve en een negatieve tegenhanger. Hun effect valt af te meten aan de manier waarop ons gestel erop reageert. Het wordt door humor tot rust gebracht of gekwetst. Door ernst wordt ontroering gewekt of somberheid. Ernst bespeelt heel andere snaren dan humor. Er is een schadelijke en verderfelijke humor die niet past bij een esthetisch ingestelde persoonlijkheid, en gevoelens van schaamte oproept voor wie er allergisch voor is. Er is ook een verfijnde humor, die als een zachte olie is voor ons soms even vastgelopen gestel. De eerste soort humor heeft rauwe trillingen en verlaagt een mens. De andere geeft warmte en blijheid. Ze is een stap op weg naar innerlijke vrede.

Ernst kent ook twee vormen. Er is de zogenaamde dodelijke ernst. Iets wat de geleerden typeert die dag in, dag uit, aan verderfelijke uitvindingen werken. Het is een ernst die synoniem is aan verbetenheid. Hij maakt mensen hard, leeg en liefdeloos. Maar we kennen ook de ernst van een leerling die vol ontzag in mystieke aanschouwing is opgeheven. Of de ernst van een kunstenaar die aan de uitwerking van een mooie scheppingsgedachte werkt. En laten we vooral niet de ernst vergeten van een kind dat in zijn spel verdiept is. Een dergelijke ernst en eerbied zijn een geheel, vol warmte en blijheid, en daarin zijn ze diep verwant aan humor.

Als de juiste vormen van humor en ernst tot uitdrukking komen, voelen wij ons goed. Er zijn vele menselijke vermogens die op een plezierige manier aan het licht komen, en er zijn de uit het lood getrokken gedragingen die schade berokkenen. Humor en ernst zijn twee belangrijke menselijke gedragsuitingen, maar ze kunnen beide ontsporen. Wat betamelijk is, weten we intuïtief, maar iemand anders kan daar een andere voorstelling van hebben. Dat is afhankelijk van onze esthetische en ethische ontwikkeling. Er is evenwicht nodig en dat ontstaat als de eisen van het uiterlijk en het innerlijk, in balans komen. Te weten hoe die eisen geformuleerd moeten worden, vergt een diepe kennis van onze eigen natuur.

64. De stad

Wie wel eens in een wereldstad is geweest, kan overspoeld zijn geraakt door indrukken. Een grote stad heeft een imponerende uitstraling, vooral als we ons voorstellen dat we op een grondgebied zijn waar miljoenen mensen samenwonen en bezig zijn met hun persoonlijke ontwikkeling. Als het donker is, is dat nog beter voelbaar. Van al die mensen zijn er een paar die op de innerlijke gebieden zijn afgestemd, waardoor zij de kracht ontvangen om hun medemensen in de stad te begeleiden zoals ouders hun kinderen. Voor deze ingewijden is de stad niets anders dan een plek van samenkomst van het gezin. Zij denken in grote verhoudingen en voelen, dat de grens tussen het kosmische en de aarde vaag is. De grote steden zijn een instrument van het collectief onbewuste. Neem een stad als Parijs, die bij veel mensen in de wereld romantische gevoelens opwekt. Dat is de ziel van deze stad. Ze is niet alleen een plaats waar een paar miljoen mensen werken, of hun huis hebben staan, maar het is ook een levend organisme met een eigen aura.

Een stad dient de bewustwording van de mens. Goed en kwaad verenigen zich in haar. Voor de mysticus en romanticus verbergt zij heel andere geheimen dan voor de internationale handelaar in verdovende middelen. Vele miljoenen jaren geleden hebben onze steden er heel anders uitgezien. Er was alleen maar natuurschoon, waarin geen huis te bekennen was. Er was niets te vinden van de geheimenissen die zich in het diepst verborgene van een wereldstad afspelen. Er waren geen menselijke wezens. Het natuurgeweld sloeg toe. Hagel en regen, storm, bliksem; op plekken waar later vele mensen zouden verblijven. De steden waren in wording. De aarde moest nog de verblijfplaats worden waar mensen een eindeloze stroom ervaringen konden opdoen, waar gelachen en gehuild, bemind en gehaat zou worden, waar scheppende denkvermogens zouden opbouwen en afbreken, en bovenal waar zielpersoonlijkheden een manier zouden vinden om zich af te stemmen op een gebied dat hen weer van de aarde zou opheffen.

Gedurende de afgelopen eeuwen zijn de grote steden belangrijke schakels geweest in de speurtocht van de mens naar kennis. Vele geleerden van wereldfaam hebben er hun opleiding gehad. Wie van hen zou hebben stilgestaan bij de prehistorische aanblik die de grond onder zijn voeten ooit heeft gehad? Wat zou het leven er anders uitgezien hebben, als men de steden niet boven maar onder de grond gebouwd had, terwijl de natuur boven de grond ongerept was gebleven. De mens heeft grote zeggenschap over hoe zijn omgeving eruit komt te zien en hoe stad en omgeving de menselijke uitstraling weerspiegelen. Een stad is meer dan de som van haar delen. Zij bestaat uit meer dan huizen, mensen, dieren, planten en straten. Ze ademt de geest van de bevolking die er leeft. Een stad wordt opgeladen door haar inwoners en omgekeerd. Zij heeft een eigen uitstraling, een 'stadsgeest', die de optelsom is van structuren die ogenschijnlijk los van elkaar staan.

Als we heden ten dage in een gemakkelijke fauteuil zitten en dit overdenken, kunnen we ons niet meer voorstellen welke lange weg we gegaan zijn om onze huidige leefwijze te bereiken. De grote stad is de plaats waar het peil van onze materiële vermogens wordt geopenbaard. Maar er is nog een andere stad, die onzichtbaar is. De overgang van de aardse stad naar die indrukwekkende kosmische stad is groot. Ze is wel een deel van onszelf, maar juist omdat ze zo dichtbij is, is ze moeilijk te vinden. In de spirituele stad is alles licht, in tegenstelling tot de stad die wij objectief zien en die vervuld is van gevaren en onzekerheden. In de kosmische stad zijn wij thuis en geborgen. Zoals een gewoon huis bescherming biedt aan het gezin en een knooppunt is van de stad zelf, zo heeft ook de kosmische stad knooppunten, van waaruit een verbinding wordt onderhouden met de wereld. De gezamenlijke denkvermogens die zich via hun idealen verenigen op een onzichtbaar grondgebied, bouwen een hemelse wereldstad van grote schoonheid en uitstraling. Daar vandaan wordt net zo geregeerd als vanuit de aardse steden. Hun opzet, achtergrond en uitwerking is echter geheel verschillend.

65. Geheimhouding

Toen de oude mystici nog niet ongestraft van hun leerlingschap blijk mochten geven, namen zij voorzorgsmaatregelen. Een ervan was, nooit te schijnen wat men is en nooit te zijn wat men schijnt. In een werk over de steen der wijzen (Sincerus Renatus, 1710) vinden wij daarvoor enkele regels: '12: "Als het Magisterium zal medegedeeld worden aan een broeder, dat hij zich tegenover God verbinde er geen gebruik van te maken, noch voor zichzelf, noch om een of ander koninkrijk in oproer te brengen, noch om een tiran te dienen, maar dat hij zegge dat hij het magisterium niet kent en dat het een bedriegerij is."' En: '40: "Als een Broeder met een ander in aanraking komt, zal hij zeggen een nieuweling te zijn."' Soortgelijke aansporingen zijn ook in andere geschriften aangetroffen.

Ook in tijden dat geen lijfelijk gevaar dreigt, zijn mystici niet degenen die zij lijken. Zij leven als gewone mensen, maar hun idealen en doelstellingen zijn op het innerlijk gericht. Zij kunnen jarenlang in iemands omgeving verkeren zonder dat de andere persoon zelfs maar een flauw vermoeden heeft met welk werk zij zich bezighouden. Doorgaans speelt dit de mysticus in de kaart. Net als vroeger komt het werken in verborgenheid ons het meest van pas. In stilte kunnen wij ongestoord studeren en ons ontwikkelen. Een niet bespied arbeidsveld garandeert ons de toegang tot alle maatschappelijke geledingen, zonder dat men ons als een vreemde vogel zal brandmerken. Kortom, wij worden geaccepteerd als de normale mens die wij zijn, terwijl wij kunnen putten uit bronnen die voor weinig anderen interessant of toegankelijk zijn.

Dit brengt ons in een vreemde toestand. Wij moeten vertrouwd zien te raken met het vertoeven op twee niveaus, want wij hebben zowel onze profane arbeid, als werkzaamheden die alleen voor medezoekers herkenbaar zijn. Wij gedragen ons naar buiten soms als het tegenovergestelde van een mysticus, tenminste zoals de gemiddelde mens die definieert: als een relikwie van een lang vervlogen tijd; een overleefd schepsel, ingekeerd levend, wereldvreemd. Maar wij weten zelf het beste wat wij zijn. Wij zijn niet wereldvreemd, maar ontdekken andere bewustzijnsniveaus. Geen hallucinaire gebieden, maar plaatsen die wij als ons thuis herkennen en waar alleen geestverwanten een voet zullen zetten. Misschien is het goed een woord te wijden aan wie van mening zijn dat verdovende middelen hen dezelfde ervaringen kunnen bieden. Het antwoord daarop kan kort maar krachtig zijn. Wie onvoorbereid is, krijgt geen toegang tot het gebied van spiritueel licht. Hij kan de toegang onmogelijk vinden. Wie niet volledig is voorbereid, is niet bevoegd.

Als wij niet te herkennen zijn aan de hand van een gewone definitie, is dit niet zelden het gevolg van onze bewuste inspanning. Heel natuurlijk proberen wij ons uiterlijk en innerlijk leven samen te vlechten. De buitenwereld kan niet in ons binnenste zien en weet maar weinig van de gebieden die wij bestuderen. Als iemand onze uiterlijke werkzaamheden ziet, neemt hij misschien intuïtief de innerlijke wereld daarachter waar. Ons gedrag zal niet tegen onze natuur indruisen, want wij kunnen op vele manieren handelen zonder onze aard in het gedrang te laten komen. Wanneer wij als mystieke leerlingen niet van zins zijn ons te voegen naar de ons voorgeschreven rol van de bedaagde, ingekeerde zonderling en ons blij, energiek en vitaal tonen, zegt dat niet dat wij het mystieke leven niet begrijpen. Integendeel.

De mysticus, voor zover van hem dan een beeld geschetst kan worden, staat met beide benen op de grond. Hij voelt vreugde en verdriet even sterk aan. Hij is burger van twee werelden en kent beide. Zijn uiterlijke leven laat hij leiden door zijn hoger zelf. Zijn gang is opwaarts naar het licht, maar hij werkt zowel in de wereld als op het niet-aardse gebied. Hij handelt naar vermogen en richt zich naar de eisen van het moment. Wordt van hem ernst gevraagd, dan is hij ernstig. Wordt van hem een licht gemoed gevraagd, dan is hij zo. Niet als een weerhaan die met alle winden meedraait; wel als iemand die weet wanneer het tijd is om zich aan te passen, of zich te schikken naar aardse eisen. Maar ook als iemand die, zodra zijn innerlijk dat van hem vraagt, dwars op de wind gaat liggen en "nee" zegt als de hele wereld "ja" zegt, of

omgekeerd. Zijn motieven houdt hij zo nodig geheim. Natuurlijk zal de buitenstaander die geen vermoeden heeft van wat er aan de hand is, zich afvragen wat er gebeurt.

Er zijn verscheidene redenen om onze leefwijze niet in brede kring bekend te maken en ons werk met een zekere geheimhouding te omringen. Het is van belang te onderkennen dat het woord 'geheimhouding' op weerstanden kan stuiten. Sommige mensen zijn om de meest uiteenlopende redenen allergisch voor geheime zaken en koppelen die aan geheimzinnigdoenerij en beperking van vrijheid. Op welke aspecten van het mystieke werk heeft geheimhouding betrekking, wat is het doel ervan, welke vrijheden hebben wij en welke niet? Op professioneel gebied en in onze vrije tijd hebben wij regelmatig te maken met vormen van geheimhouding. Vrienden delen ons in vertrouwen mee waar ze mee bezig zijn, en omdat zij niet willen dat wij die zaken met Jan en alle man bespreken, doen zij een beroep op onze geheimhouding en ons zwijgen. Wij hebben daar alle begrip voor, en hopen, als het zo te pas komt, op onze beurt ook een gewillig oor te vinden zonder dat alles meteen wordt overgebriefd.

Een ander soort geheimhouding vinden we in het bedrijfsleven. Wanneer wij de directievergadering van een willekeurig bedrijf binnenstappen met de bedoeling te weten te komen wat daar besproken wordt, zal men ons zonder meer verwijderen. Niet omdat wat wij zouden horen zo geheim is, maar omdat wij de vereiste bevoegdheid missen om binnen te treden, en geen lid zijn van de directie. Elk weldenkend mens zal toegeven dat de directie het volste recht heeft om onder elkaar, dus in het geheim, te vergaderen. Dat is het privilege van wie tot de directie behoren. Dit voorkomt onrust, sluit buitenstaanders uit die het gesprokene verkeerd kunnen interpreteren, en vormt het kader waarbinnen een vrije gedachtewisseling mogelijk wordt.

Om dezelfde reden komen sommige mystici in besloten bijeenkomsten bijeen. Binnen het mystieke werk zijn bepaalde maatregelen het produkt van een weloverwogen strategie. Zij houden rekening met de menselijke aard. Omdat wij streven naar evenwicht tussen het stoffelijke en geestelijke leven, trachten wij inzicht te krijgen in de wetten die de wereld en de geest regeren. Wanneer wij ons wijden aan de diepere waarheden van het leven, verandert dit veel in onze psyche. Het vraagt om een omgeving waarin alles wat op psychisch gebied ontwikkeld wordt, de mogelijkheid heeft om te rijpen. Dit is moeilijk temidden van onze dagelijkse werkzaamheden en lukt veel beter in de broederlijke en besloten samenwerking met medezoekers. Een buitenstaander zal, wil hij dezelfde privileges delen, moeten tonen dat hij zich beperkingen kan opleggen. Die zullen minder een beperking, dan een subtiele verlegging van zijn vrijheid blijken te zijn.

Wij maken met onze medestudenten deel uit van een groepering die harmonie zoekt en deze op ethisch hoogstaande wijze wil uitdragen. In deze groepering zijn wij als in een beschermende, besloten cirkel opgenomen. In volle overgave wijden wij ons aan het werk in ons spirituele laboratorium. Beslotenheid is wenselijk. Niemand zal een leek op het gebied van scheikunde toegang geven tot een laboratorium en hem aanmoedigen op goed geluk allerlei stoffen door elkaar te gooien in afwachting van wat er zal gebeuren. Het kan goed gaan, maar er kan ook een explosie volgen. Een aankomend chemicus krijgt eerst theorie, leert dan de veiligheidsvoorzieningen van het laboratorium kennen en krijgt daarna pas toestemming zijn kennis in de praktijk te toetsen. Een buitenstaander houdt men zonder meer buiten de zaal. Het is voor hem 'geheim' gebied. De instructeurs kunnen niet meer doen dan de aspirant wijzen op de risico's waaraan hij zichzelf en anderen blootstelt, wanneer hij de raadgevingen die in de praktijk ontwikkeld zijn niet opvolgt. De student behoudt de vrijheid af te wijken van de normen die hem zijn bijgebracht. Het kan ertoe leiden dat hij van toegang tot het laboratorium wordt uitgesloten.

Voor de meeste vakgebieden geldt, dat het ondeskundig aanwenden van middelen of gereedschappen tot ongelukken kan leiden. Is er enige aanleiding om te veronderstellen dat het anders zal zijn op het psy-

chische gebied? Wanneer wij mystieke scholing ondergaan en ons niet bewust zijn van de noodzaak ons bewustzijn stap voor stap met nieuwe beginselen te voeden, kan dit tot ongelukken leiden. Geen enkele training, zeker niet die van de menselijke geest, kan slagen zonder dat de nieuwe kennis in alle rust wordt bijgebracht, eventueel in beslotenheid met geestverwanten.

Het is bekend dat wetenschappen als psychologie en pedagogiek tot destructieve gevolgen leiden wanneer zij door kwaadwillige mensen beoefend worden. Manipulatie en misleiding zijn binnen handbereik wanneer men weet hoe het menselijk denkvermogen reageert. Binnen de mystiek geldt hetzelfde. Wij veranderen niet alleen onszelf, maar zullen ook onze omgeving kunnen veranderen, wanneer wij inzicht bezitten en onze vermogens onder controle hebben. Scholing en ethische vorming gaan daarom hand in hand. Dit is nog een reden om het mystieke onderricht besloten te houden, want intensief onderricht in kleine kring biedt goede mogelijkheden om ervaringen uit te wisselen en ethische standpunten te vergelijken. Tot slot appelleert het onderricht sterk aan onze diepere gevoelens en indirect ook aan ons gevoel voor romantiek. Daarom wordt in een broederschap steeds getracht een sfeer te creëren waarin de natuurlijke behoefte aan kennis en inzicht wordt gecultiveerd. De beslotenheid van het werk vormt een psychologisch hulpmiddel, dat ons steeds het belang inprent van onze mystieke studie die wij met vallen en opstaan uitvoeren, samen met anderen met wie wij een gewijde cirkel vormen.

66. Competitie

Aan de wortel van het menselijk streven ligt strijd, die soms de vorm van competitie aanneemt. Er komt oorlog, wetenschap, kunst en zelfs het streven naar vrede uit voort. Menigeen rekent het tot zijn taak ergens vrede te vestigen en wil het succes van zijn pogingen op zijn naam brengen. Hij zal vóór willen liggen op andermans streven om de vredesovereenkomst te tekenen en wil er de geschiedenis mee ingaan. Competitie is verbonden met strijd, maar strijd hoeft niet altijd oorlog te betekenen of een negatieve inzet te hebben. Competitie is een verschijnsel van de menselijk interactie. Maar mag het doel de middelen heiligen? Moeten we blij zijn dat conflicten beëindigd worden door middel van competitie? Of blijven we liever verschoond van de op die wijze tot stand gekomen vooruitgang? Is competitie een cultuurverschijnsel, met andere woorden een produkt van het menselijk denkvermogen, of is het inherent aan de natuur?

Als competitie aan de wortel ligt van natuurlijke processen, dan is het menselijke competitieprodukt misschien helemaal niet een op zichzelf staand resultaat van menselijk denkwerk en eerder een logische aansluiting op wat we elders in de natuur zien. Als we tenminste competitie omschrijven als het streven van iets om de plaats te behouden die het inneemt, samen met zijn natuurlijke neiging om zich binnen zijn grenzen te ontplooien. Het atoom bijvoorbeeld bevindt zich in een bepaalde baan en zal alle invloeden weerstaan die het uit zijn baan willen drukken. Als het atoom toegeeft aan alle invloeden in zijn omgeving wordt het universum een chaos. Er is een niveau waarop de middelen die het atoom van nature bezit, niet meer toereikend zijn om de druk van buitenaf te compenseren. Voor de cellen in ons lichaam geldt iets soortgelijks: ze delen zich, hebben een eigen stofwisseling en voeren hun natuurlijke taak uit. Worden ze niet gedwarsboomd in hun streven om zichzelf te zijn, dan gaan ze door met het vervullen van hun taak. Ze doen niet meer en niet minder. Zelfs wanneer hun niets in de weg wordt gelegd, houden zij constant verdedigingswerken in stand omdat, wanneer deze ontbreken, desintegratie het gevolg zal zijn.

Dit verschijnsel, dat als een volkomen neutraal aspect van het bestaan kan worden aangemerkt, krijgt pas een kwaliteit toegemeten zodra het door het menselijk denkvermogen wordt ontleed. Een cel stelt zichzelf geen filosofische vragen, over de rol bijvoorbeeld die zij in een organisme vervult. Maar als wij de bedrijvigheid van de cel onder een microscoop waarnemen en onder de indruk zijn van dat kleine, levende deel dat zo onverstoorbaar en in volkomen harmonie met zichzelf zijn werk doet, zien wij een parallel met de processen in de menselijke maatschappij. Daarom neigen we ernaar, de processen die wij in de cel waarnemen, een overeenkomstige kwalificatie te geven. Wij zien in de cel namelijk dezelfde activiteit als in de maatschappij. Daar noemen we het - afhankelijk van het positieve of negatieve karakter ervan - assertiviteit, ellebogenwerk, karaktervastheid, streberei, doorzettingsvermogen, egocentriciteit, wedijver, sportiviteit of machismo.

Een dergelijk associërend interpreteren ontstaat, doordat wij op alle niveaus maatstaven willen aanleggen als wij uitingen, prestaties en gedrag beoordelen. Het is moeilijk om daarin reëel te zijn, omdat onze interpretatie mede gekleurd wordt door onze opvattingen over goed en kwaad. Wie de wereld wil veranderen door zitting te nemen in een milieucommissie, zal zijn doeleinden willen bereiken door tegenstanders uit te schakelen of verkeerde opvattingen te bestrijden. En een harde zakenman streeft zijn eigen fortuin na, met uitschakeling van alle krachten die dit in de weg staan. Hij kan dus geen enkele andere zakenman in de buurt velen die op hetzelfde terrein actief is, omdat hun doelen botsen. Het succes van het ene moet noodzakelijk de ondergang of het in bedwang houden van het andere betekenen. Hoewel de zakenman net als de milieuliefhebber zijn eigen doel nastreeft, daarin zichzelf wil zijn, heeft hun streven een verschillende uitwerking op hun omgeving.

Als mensen een doel nastreven, is niet altijd te zien of dat positief of negatief is. Daarvoor moet het eerst

in een grotere context worden geplaatst, zodat de implicaties duidelijk worden. Wanneer iemand in harmonie is met een streven dat niet van hemzelf valt los te maken, is het daarom nog niet inherent goed. Hij kan disharmonisch zijn ten opzichte van het kosmische of ten opzichte van zijn omgeving. Ons morele peil bepaalt of en wanneer we competitie afkeurenswaardig of positief vinden. Er is geen objectieve maatstaf die kan aangeven wat juist of onjuist is. Daarvoor zijn er te veel factoren die van een subjectieve interpretatie afhankelijk zijn. Het is zeker dat de wereld zowel met als zonder competitie veranderingen ondergaat. Of een verandering een verbetering is, hangt wederom van onze visie af.

67. Het mystieke experiment

Men kan zich bekwamen in de mystieke leefwijze door te studeren, werken van andere mystici te lezen, gesprekken te houden met geestverwanten en door het geleerde proefondervindelijk vast te stellen. Door het in een alledaagse situatie uit te proberen, nemen we de proef op de som. De resultaten kunnen direct merkbaar zijn of meer tijd kosten. Wat niet ineens tot resultaten leidt, moet nog eens worden getoetst, tot we er zeker van zijn dat de principes kloppen en wij ze beheersen. Het is geen lukraak zoeken naar bevestiging van wat wij geleerd hebben. Er komt methodiek aan te pas. Het wordt een soort laboratoriumopstelling op spiritueel gebied. In een laboratorium wordt geëxperimenteerd. Dat wekt associaties met scheikundige handelingen, met een opzienbarend knaleffect. Het zou ons daarom wat huiverig moeten maken om over psychische experimenten in plaats van psychische oefeningen te spreken. Een mystieke oefening zou kunnen zijn, het aanleren van afstemming op het hoger zelf, waardoor ons leven harmonischer wordt. Het begrip 'oefening' lijkt daarom de voorkeur te verdienen boven het begrip 'experiment'.

Het oefenen is de herhaalde inspanning die we ons getroosten om een bekwaamheid te verwerven, een inspanning die gericht is op resultaat op de lange termijn. Het toetst de instrumenten die er zijn, om te zien of ze het verwachte effect hebben. Wat de mysticus oefeningen noemt, kan in drie groepen worden onderverdeeld. Er zijn oefeningen die elke dag uitgevoerd kunnen worden, zoals het concentreren, wat het inzetten van gedachtekracht is. Dit is gericht op het belevendigen van ons waarnemingsvermogen, door de werking van organen en klierstelsel te verbeteren en te stimuleren. Dan zijn er oefeningen die ten doel hebben lichamelijke klachten op te heffen. Ze worden alleen uitgevoerd als zich ziekten of kwalen voordoen bij onszelf of bij anderen die geholpen willen worden. Een belangrijke derde groep zijn de oefeningen die gericht zijn op de afstemming op hogere gebieden.

Al deze oefeningen samen versterken onze innerlijke vermogens. Niemand kan voorzien wanneer onze kundigheden toepasbaar worden. Een oefening is, wat zij zegt te zijn: de voorbereiding op het in praktijk brengen. Een uitvoering mislukt als oefening er niet aan voorafgegaan is. Oefeningen zijn de ene pijler van onze mystieke scholing. De andere pijler is de bestudering van de wetten die erbij betrokken zijn. Voor sommigen mag dit laatste een onbelangrijke zaak lijken, maar de schoonheid van het mystieke werk is tweeledig. Natuurlijk beleven wij genoegen aan het beheersen van een bepaald terrein via de directe ervaring, maar ook de verstandelijke opname van de principes die ermee te maken hebben, is aangenaam. Als wij niet van buitenaf of van binnenuit worden onderricht over de wet van aantrekking en afstoting, de wet van actie en passiviteit, de wet van geven en nemen, kunnen wij onze oefeningen dan in het juiste licht zien? Komen wij zonder uitleg toe aan een volledig begrip van dat waarmee wij bezig zijn?

De schoonheid van het kosmische openbaart zich in de werking van de natuurwetten, en wanneer wij die doorgronden, verlichten ze de manier waarop ze een rol spelen in ons leven. Er is veel wat ons aanspreekt en ons leven mateloos verrijkt. De schoonheid van de natuur verruimt de geest. Ze is de poort naar verlichting, en wij brengen haar via oefening te voorschijn.

68. Gaat de mens te ver?

De manier waarop wij de wereld waarnemen en daar conclusies aan verbinden, doet ons haar verschijnselen mooi of lelijk noemen, kunst of kitsch, gemakkelijk of moeilijk, verlicht of niet verlicht, intelligent of dom, uitzonderlijk of triviaal, goed of slecht. Uit een aantal alternatieven kiezen we voortdurend datgene wat bij onze optiek past. Wij willen door het leven gaan met wat we gekozen hebben en stemmen daar ons doen en laten op af. Om te beoordelen of het leven verloopt zoals we dat graag zouden zien en of we daarin niet te ver gaan, bekijken we dus steeds of onze levenservaringen overeenstemmen met onze keuzes. Als we succes of falen ergens aan willen afmeten, doen we dat noodzakelijk aan onze uitgangspunten. Een verkeerde optiek geeft een verkeerde beoordeling. Het leven is riskant wanneer wij niet kunnen uitmaken of onze voorstelling van zaken goed is, want dan levert het herstellen van de fouten die wij gemaakt hebben, alleen maar nieuwe fouten op. Vanuit deze feilbaarheid komen wij tot reflectie, en deze leidt ons soms tot de stellingname dat wij als mensen te ver gaan. Daar kunnen we onder verstaan, dat we tegennatuurlijk leven en niet meer in harmonie zijn.

De meeste mensen hebben een opvatting over wat er mis is in de wereld. We hoeven de krant maar op te slaan en we vormen ons al een mening. Hoewel het antwoord op de vraag of de mens te ver gaat, door individuele mensen bepaald wordt, blijkt een maatschappelijke normering niet aan het individu te worden overgelaten. Er zijn allerlei mechanismen die een spiegel of uittreksel vormen van wat men doorgaans redelijk acht. De wetgeving is door de eeuwen heen aangepast aan de algehele idee over recht en rechtvaardigheid, en loopt dan ook altijd achter op de maatschappelijke ontwikkelingen. Lopen wij als individu ook achter op de ontwikkelingen? Waarschijnlijk wel, want onze opvattingen passen zich aan bij de ontwikkelingen die anderen bewerkstelligen, en wat we vroeger te ver vonden gaan, bekijken we nu heel anders. Het omgekeerde komt ook voor. De norm voor wat acceptabel is, verschilt van land tot land, van volk tot volk, van eeuw tot eeuw, van persoon tot persoon, en zelfs binnen het individu verschuift de norm van tijd tot tijd. Wie bepaalt nu wat toegestaan is, voor wie?

Wij toetsen ons gedrag aan dat van anderen, en anderen doen hetzelfde ten opzichte van ons. We zijn elkaars maatstaven. Hoe komt het dat we niet in een cirkel van elkaar bevestigende meningen blijven hangen en juist tot een zekere evolutie lijken te komen? Misschien doordat de veranderingen geregeld worden door wetten waarop wij maar ten dele invloed hebben, en die een innerlijke aanpassing van ons vragen die nodig is om te overleven. In alle tijden, dus op alle niveaus van ontwikkeling en beschaving, is het menselijk gedrag onderwerp van kritiek geweest. Dat is in onze tijd nog steeds zo. De opvatting dat de mens te ver gaat, is ook oud: in het recht, in de biologie, in de kunst, in de chemie, in de geneeskunde, in de natuurkunde, in de economie, in het sociale leven, in de media, in de politiek, in de theologie, in de muziek.

De mens gaat inderdaad vaak te ver. Weinig mensen zullen het daarmee oneens zijn. Maar in de gemakkelijke acceptatie van deze vaststelling schuilt ook een gevaar. Geen enkele uitspraak over het acceptabele van het menselijke gedrag kan alleen getoetst worden aan de ideeën van het individu. Maar dat een grote groep individuen het ergens over eens is, biedt evenmin de garantie dat een ingenomen standpunt juist is. Hoe is het dilemma van het kiezen tussen wat te ver en niet te ver gaat - dus eigenlijk de keuze tussen goed en kwaad - op te lossen, wanneer wij geen universele maatstaven hebben? Hebben wij niet een norm nodig om te weten wat we kunnen doen, wat we mogen doen en of we anderen ter verantwoording mogen roepen voor wat zij doen? Wanneer iemand een misdaad pleegt en beweert dat hij zijn daad als een volstrekt verantwoorde keuze beschouwt, accepteert de maatschappij dit dan omdat zijn persoonlijke geweten hem het fiat voor zijn handelen heeft gegeven? Het valt te betwijfelen. Ieder mens gaat zijn eigen weg, de weg die hij als de juiste kent en erkent. Aan zijn keuzes zitten echter consequenties vast, afhankelijk van tijd en plaats. Deze consequenties kan hij meestal niet ontlopen. Binnen de normen

die de samenleving zichzelf heeft opgelegd, heeft elke daad een strafbare of een niet strafbare consequentie.

Wij willen onderscheid maken tussen het ware en het onware, op alle gebieden. Hoe kunnen wij dit benaderen? Laten we de vraagstelling of de mens te ver gaat, nog eens onder de loep nemen. Meestal richt men zich op het handelende aspect van deze vraag en niet op degene die handelt. Het oordeel of de mens te ver gaat, richt zich op zijn gedrag, dat slechts een exponent van hem is. Maar er moet ook worden gekeken naar wie hij ís. Hoe kunnen wij beoordelen of de mens te ver gaat, als wij niet vaststellen wie hij eigenlijk is? Om het anders te zeggen: het gaat niet om de vraag wat 'te ver' is, maar om de vraag wie 'de mens' is. Het is logisch dat wanneer wij proberen vast te stellen of iets te ver gaat, dus buiten zijn grenzen gaat, wij eerst proberen te beantwoorden wat zijn natuurlijke begrenzingen zijn. We moeten zien te achterhalen of bepaald gedrag de mens inherent wezensvreemd is, of een deel is van zijn mogelijkheden. Zijn deze eenmaal beschreven, dan moet uitgemaakt worden of ze ook zonder enige norm mogen worden benut. Wanneer deze vraag ontkennend beantwoord wordt, moeten we uitzoeken wie de norm mag vaststellen waaraan het gebruik van de menselijke mogelijkheden moet worden afgemeten.

Dit is geen eenvoudige opgave. Toch stellen we elke dag normen voor onszelf vast. Het is een kwestie van onszelf beschermen. Volgens vele oude filosofieën zijn wij als stoffelijk verschijnsel een omhulsel voor een zielebeginsel. Dit levensbeginsel gebruikt ons stoffelijke omhulsel als zijn voertuig. Afhankelijk van onze afstemming op een hoger of lager gebied, worden wij van dat gebied een instrument. Een instrument ten goede of een instrument ten kwade. Als consequentie van het feit dat ons stoffelijke wezen een voertuig is voor het zielebeginsel, dienen wij dit voertuig in goede staat te houden. Vanaf de alleroudste tijden proberen wij dat.

Als wij niet te eten hebben, gaan wij op jacht. Als wij ons verwonden, brengen wij verband aan. Naarmate de tijd vordert, veranderen onze behoeften maar ook de instrumenten waarmee wij daarin voorzien. Toen de tandheelkunde nog in de kinderschoenen stond, kon een patiënt doodgaan aan een ordinaire kaakontsteking. Tegenwoordig volgt een wortelbehandeling en zijn leven is gered. De mens vond allerlei hulpmiddelen uit om zijn lichaam intact te houden. Alle medische verrichtingen (operaties, inentingen) en hulpmiddelen (tandvullingen, prothesen, kunstharten), leiden daar naartoe. In dat opzicht vinden wij zelden dat wij te ver gaan. Wij plaatsen een goede verwarming in ons huis, om in de winter niet dood te gaan van de kou. Als wij op straat gevallen zijn, halen wij een tetanusinjectie om geen dodelijke ziekte op te lopen. Als we niet ingrijpen, kunnen we in bepaalde gevallen sterven aan bloedvergiftiging of gangreen. We grijpen dus in. Hoe ver?

De meeste mensen hebben er geen moeite mee dat de medische wetenschap zo ingrijpt in de natuurlijke levensprocessen. Zelfs eten is een middel om het organisme in stand te houden, maar kunnen we dit het ingrijpen in natuurlijke processen noemen; is het kunstmatig en fout? Onkruid wieden is een inleiding tot gewasveredeling, tot biologische manipulatie. Het zorgt ervoor dat ons voertuig overleeft. Maar het een leidt tot het ander. Door namelijk de landbouw te cultiveren, wordt ons voedsel beter. Door deze ingreep in de natuur leven wij langer. Langer leven, betekent dat wij een leeftijd bereiken waarop zich ouderdomsziekten kunnen openbaren. Wanneer dit zo is, grijpen wij opnieuw in, op het niveau van de ouderdomsklachten. Elke ingreep is dus onomkeerbaar verbonden met een volgende. Wanneer de wetenschappelijke ontwikkelingen voortgaan, zullen wij andere middelen vinden en toepassen om in leven te blijven. Tegenwoordig kunnen wij een hoge leeftijd bereiken terwijl ons voertuig het allang dreigt te begeven. De medische wetenschap kan ons leven wel rekken, maar kan niet een leven bieden waarin ons lichaam tot het laatste moment volledig inzetbaar is.

Degenen die vertrouwd zijn met de oude mystieke filosofieën, kennen het denkbeeld dat het sterven niet

méér is dan het afleggen van een stoffelijk voertuig dat geen dienst meer kan doen. De vraag of wij als mens te ver gaan, hangt dus op een complexe manier samen met de staat van ons bewustzijn, met de rol die wij aan ons lichaam toekennen, en met de filosofieën die ons bewustzijn zich eigen heeft gemaakt. Of wij op moreel vlak te ver gaan, hangt van ons gezichtspunt af. Wij grijpen in, in alle aspecten van het leven, en veranderen onze behoeften en doelstellingen, waarbij wij geleid worden door de evolutie van ons bewustzijn. Gaat de mens dan nooit over zijn begrenzingen heen? In laatste instantie bepalen wij dat zelf, maar van elk handelen zullen wij de consequenties moeten aanvaarden. Volgens de mystieke filosofie gaan wij te ver als wij handelen in tegenspraak met de influisteringen van het hoger zelf, en datgene doen waarvoor wij niet in de wieg zijn gelegd. Maar voor het goede gaan wij nooit te ver.

69. Karma

Bevat het leven een les die wij moeten leren? Of ís het leven gewoon zoals het is, en is het besef dáárvan de les die wij kunnen leren? Met andere woorden: heeft het bestaan een hogere bedoeling, wordt het geleid door de goden, of zijn er andere verschijnselen in het universum die het bestaan regelen? Zijn het misschien onpersoonlijke natuurwetten die ons regeren, of ontrolt het leven zich zoals het zich aan ons voordoet en wordt het helemaal niet geleid door hogere machten of krachten. Het antwoord hierop zoals we dat voor onszelf weten te formuleren, zal diep ingrijpen in ons leven. Het is zeer bepalend voor onze houding daarin. Het bepaalt immers of wij passief zijn en alles aan hogerhand of aan het lot overlaten, dan wel of wij er aanleiding in zien om onze wilskracht in te zetten en de diverse sturende krachten hetzij bij te staan, hetzij naar onze hand te zetten. Vinden wij dat alles ons gewoon overkomt, dan kan een fatalistische houding het gevolg zijn. Voor sommigen is dit misschien de beste manier om in het leven te staan, wanneer zij zich van nature al niet graag inspannen om hun leven richting te geven: als alles al voor je geregeld wordt, waar zou je je dan eigenlijk druk om maken. Fatalisme wordt zo op onverwachte wijze een pendant van de mystieke meditatieve houding, waarin de mysticus zich overgeeft aan de leiding die hij van binnenuit ontvangt. Niet echt een pendant, want nadat de mysticus zijn meditatie heeft afgerond, gaat hij wel degelijk aan de slag, op grond van de influisteringen van zijn hoger zelf dat hem een richting laat zien die hij kan inslaan. Een fatalist gooit het bijltje er dan bij neer.

Als wij een mystiek pad willen bewandelen en zeer objectief zijn, zullen wij proberen er eentje te vinden dat tegemoetkomt aan alle eisen die de logica aan ons stelt: een pad waarvan wij vinden dat het de stem van de waarheid vanuit ons binnenste is. Veel van de belangrijkste kwesties in het leven maken het ons niet gemakkelijk om objectief te zijn. Wij moeten een grote zelfkennis bezitten om, los van onze wensen omtrent hoe wij graag zouden zien dat de dingen in elkaar steken, te ontrafelen hoe alles in werkelijkheid is. Wat zou in dit geval een motief kunnen zijn dat ons oordeel vertroebelt? Anders gezegd, zou er in ons denken een vooropgezette stellingname kunnen zijn die het ons bemoeilijkt om fris tegen de waarheid, tegen de werkelijkheid, aan te kijken? Welke diepe verlangens kunnen ons zoeken ongewild de richting insturen die dwars staat op de weg naar een juist antwoord? We kunnen er eentje noemen, al zijn er zeker meer te bedenken. Eén diep verlangen hebben wij allen gemeen, en dat is, dat wij ons lot zelf in handen willen nemen, ongeacht of wij er van uitgaan dat het bepaald wordt door de goden of door de natuurwetten. Het verlangen om greep te hebben op het leven dat wij leiden, op de omstandigheden waarin wij dagelijks moeten verkeren, en op de toekomst, is ons aangeboren. Het is een elementair, primitief verlangen om ons zonder beperkingen te handhaven, en te zijn. Hoe verhoudt deze wens zich tot de ene of de andere visie, met andere woorden, als wij ons leven zelf willen regelen, wat betekent dit dan voor iemand die aanneemt dat alles van hogerhand wordt bestuurd; en wat houdt het in voor iemand die de natuurwetten verantwoordelijk houdt voor het bestaande; of voor degene die denkt dat er helemaal geen regelende krachten zijn? Tot slot, wat betekent het voor iemand die de essentieel mystieke visie aanhangt dat de mens binnen diverse beperkingen zijn eigen bestaan gestalte kan geven?

Stel dat wij van mening zijn dat de goden ons leven regelen, zou dit dan tot totale passiviteit moeten leiden? De aanhangers van vele levensfilosofieën laten zien, dat niet iedereen zich absoluut overgeeft aan de wil van een hogere instantie. Zij lijken zelf grenzen te stellen aan het idee dat al het leven van bovenaf voor hen wordt geregeld. Zij gaan zelden met hun armen over elkaar zitten wachten tot hun dagelijkse benodigdheden uit de hemel vallen. Voor het verkrijgen van de elementairste dingen is inspanning nodig, en hoe passief sommige mensen ook zijn, of hoezeer zij ook van mening zijn dat al het aardse door de bovennatuur wordt bepaald, er is altijd enig terrein waarop zij werkzaam zijn en dat doen zij zonder er verder bij stil te staan. Zij kleden zich 's morgens aan, eten hun ontbijt, gaan naar hun werk of delen anderszins hun dag in. Al deze bezigheden zijn erop gericht hun stoffelijke en mentale wezen actief en in functie te houden. Zelfs de mystici die zich volledig hebben overgegeven aan een hogere macht, waarvan

zij ons in hun geschriften deelgenoot hebben gemaakt, hebben in vele opzichten werk verricht. Zij waren werkzaam in de wereld of verbleven in een klooster, maar in beide gevallen werd hun dagindeling bepaald door de taken die hun opgelegd waren. Als hun mening dat alles door het hogere geregeld wordt, volstrekt zou zijn geweest, zou het niet goed verklaarbaar zijn waarom zij zelf werkzaam bleven. In al deze levens is zichtbaar dat de invloed van het hogere begrensd is, althans, dat zij een deel van die invloed zelf uitoefenden en wilden uitoefenen, mogelijk onbewust vanuit de houding dat zij dit namens de godheid deden.

Laten wij nu eens kijken naar de mens die er van uitgaat dat het de natuurwetten zijn die hem drijven, en dat hij invloed op ze kan uitoefenen. Hij is degene die vindt dat hijzelf het roer in handen kan nemen. Er zijn veel mystieke leerlingen die deze onpersoonlijke relatie tussen mens en kosmos de meest logische en praktische achten. Wanneer het de natuurwetten zijn die het bestaan regelen zoals wij dat kennen, is het van groot belang een dusdanige kennis van ze te verwerven dat wij invloed op ze hebben. Een toename van kennis zal dan immers een betere beheersing van de wetten geven, en tot een bestaan leiden dat meer overeenkomt met wat wij ons daarvan voorstellen. Het lijkt voor de hand te liggen dat men zich een universum voorstelt waarin de natuurwetten regeren en niet de goden, maar toch doet de mens dat niet. Door hun opvoeding op religieus gebied komen veel mensen niet eens aan een dergelijke analyse toe.

Er is dus ook een groep mensen die vinden dat alles bestuurd wordt door de goden. De wens om ons leven te sturen, desnoods tegen de wil van 'de goden' in, is zo diep met ons zelf verbonden dat de vraag rijst waaróm wij zo nodig ons leven zelf willen sturen. Is het niet zeer comfortabel dat de een of andere macht buiten ons, keuzes voor ons maakt, en daarmee ook voor alles in het leven verantwoordelijk is, zodat wij niets hoeven te doen? Die passiviteit is kennelijk geheel in strijd met wat wij van nature willen zijn. Het lijkt erop dat velen van ons door hun gedrag aangeven, dat een 'goddelijk' besluit nooit volledig recht kan doen aan wat bij hen hoort, te weten het volgen van de aangeboren aansporing om actief te zijn en hun organisme op de best mogelijke manier zelf te beschermen. Wij staan tegenover een 'goddelijk' besluit het liefst slechts welwillend, alsof het een raadgeving betreft die ons in een moeilijke situatie wordt aangereikt, maar die wij naar keuze aannemen of naast ons neerleggen. Waarom dan toch, is dit verlangen om zelf ons leven te regelen ons aangeboren? De wens om geen leed te ondergaan, kan daarop een antwoord vormen. En toch is ook dat niet een duidelijke verklaring. Want hoe begrijpelijk het ook is om geen leed te wensen, een goddelijke besturing van bovenaf zou toch feilloos zijn, dus voor ons toch de beste oplossing zijn?

Hoe komen wij aan de wetenschap of aan de veronderstelling dat het goddelijke oordeel - in de vorm zoals wij het kennen - feilloos is? In de geschiedenis van de religies is terug te vinden dat naar de mening van de mens de hoogste, goddelijke persoonlijkheden een kennis en inzicht bezitten welke die van de mens ver overstijgen. Het volgen van dat denkbeeld, wat vaak neerkomt op het volgen van de dogma's die door religies worden opgelegd, kan tot persoonlijk leed leiden. Denk maar aan de families die om godsdienstige redenen hun kinderen niet tegen ziekten willen laten inenten, en ze dan door die ziekten verliezen. Toch zouden ook deze mensen graag willen voorkómen dat zij, door niet zelf te beslissen, een gevoelsmatige gewaarwording ondergaan die zij onprettig vinden, die dus het tegendeel van geluk is en met 'leed', in wat voor gradatie ook, moet worden aangeduid.

Alles wat wij meemaken tegen onze zin in, veroorzaakt 'leed'. Leed kan ons soms een hulp zijn. Niet omdat het ons als leermiddel afkomstig van een hogere macht wordt opgelegd, maar omdat het ons, als het zich voordoet, tot reflectie kan brengen en om die reden aan inzicht kan helpen. Wij kunnen tot deze vaststelling geraken door bewust niet onze toevlucht te nemen tot een begrip als 'doelstelling'. Volgens veel filosofieën echter is leed niet een toevalligheid, maar is zij aan een doelstelling verbonden. In de geschiedenis van de mensheid zijn de levensomstandigheden van de mens beurtelings aangezien voor een

straf van bovenaf, of voor een bevestiging van uitverkorenheid. Mystici die in kloosters verbleven en ondanks hun geheiligde levenswijze getroffen werden door ziekte en rampspoed, moesten in de ogen van hun omgeving wel tot deze bijzondere omstandigheden geroepen, uitverkoren, zijn. Er zijn vele voorbeelden van levensfilosofieën waarin leed een direct contact tussen mens en godheid heiligde en accentueerde.

Op den duur ontsnapten sommige mensen aan de visie dat hun levensomstandigheden hun werden opgelegd bij wijze van straf of beloning. Zij ontdekten dat kennis van de natuurwetten de sleutel was tot het verbeteren van hun levensomstandigheden. Zij begonnen - net als de Egyptische hogepriester - de gestalte der goden aan te nemen en aldus hun eigen leven in te richten. Om de natuurwetten te sturen, moet wij echter wel weten hoe wij het stuur zelf in handen kunnen nemen. Het gezegde luidt niet voor niets dat de goden de gebeden verhoren van hen die ze willen straffen. Wij moeten een gefundeerde, weldoordachte mening hebben over wat het leven zou kunnen of moeten zijn. Wat noemen wij bijvoorbeeld geluk? Is dat de toestand waarin wij gezond zijn? Over geluk lijkt iedereen wel een mening te hebben, en het lijkt er op neer te komen dat er geen universele norm voor geluk kan worden vastgesteld. Alleen al het begrip gezondheid, voor de meeste mensen toch een belangrijke maatstaf van geluk, is in alle tijden onderhevig geweest aan verandering. Er bestaan talloze filosofieën en therapieën die zich op ziekte en gezondheid richten en onderling van mening verschillen. Hoe subjectief de mening over ziekte kan zijn, zien we aan het feit dat de definitie ervan van eeuw tot eeuw verandert, en binnen elk tijdperk verschilt zij van cultuur tot cultuur. Het behandelen van ziekten door een sjamaan of ander medium behoort bijvoorbeeld tot het normale levenspatroon in sommige beschavingen, terwijl men hetzelfde gedrag binnen een andere cultuur abnormaal zou kunnen noemen. En de behandeling van hoge bloeddruk verschilt in Frankrijk, Duitsland, de Verenigde Staten van Amerika en andere landen, wat toe te schrijven is aan de verschillende visies die men in deze landen heeft omtrent gezondheid en ziekte.

Wij moeten dus zelf beslissen of wij een lichamelijke of psychische conditie acceptabel vinden en of wij die benoemen met 'geluk' of 'leed'. Als wij dat hebben vastgesteld, moeten we beslissen of wij ons leven op bepaalde punten willen veranderen, en hoe we dat doen: door smeekbeden te richten aan onstoffelijke helpers, of door ons af te stemmen op de werking van de natuurwetten en die voor ons te laten werken. In de praktijk: of wij ons lichamelijke en psychische wezen het voedsel willen geven dat het nodig heeft. Wat wij van het leven verwachten, wordt bepaald door een stem van binnen die ons tot keuzes omtrent onze leefstijl aanspoort, en door een objectieve kennis van de natuurwetten. Is het dan zo, dat wanneer wij volledig luisteren naar de innerlijke stem, leed ons bespaard kan blijven? Om dit anders weer te geven: betekent een onbalans in ons denken, dat wij daardoor leed oproepen, en dat wanneer onze gedachten in evenwicht zijn, er ook geen leed is? Wanneer de gedachten in evenwicht zijn, laten zij een onjuist leven, met leed als gevolg, niet toe. Maar wat is 'evenwicht', en kan iemand ooit volledig in evenwicht zijn? Theoretisch zal een evenwichtige geest geen moeite hebben om het juiste te vinden om te doen, of bijvoorbeeld het juiste te eten. Wanneer we naar dieren kijken, zien we dat zij een ongewoon vermogen hebben om op het juiste moment het juiste voedsel te eten, hetzij om zichzelf te voeden, hetzij om van iets af te komen dat zij al eerder gegeten hebben. Katten bijvoorbeeld eten scherp gras om over te geven als zij zich niet goed voelen. Hier is instinct in het spel. Maar evenwicht is een relatief begrip en moeilijk te definiëren. Onze innerlijke balans verandert elke dag. Wij werken niet altijd op de top van ons kunnen. Wij worden dus beïnvloed in onze beslissingen en in de manier waarop onze intuïtie werkt. Zullen wij, als wij in evenwicht zijn, dientengevolge altijd de juiste keuzes maken, ons althans niet in negatieve situaties bevinden? Zijn er geen innerlijke of uiterlijke invloeden die ons in de verkeerde richting zouden kunnen voeren? Als zulke invloeden er inderdaad niet zijn, zou dat betekenen dat onze evenwichtige staat van 'zijn' niet langer beïnvloed wordt, en zelf al het andere beïnvloedt.

Een evenwichtige staat van leven veronderstelt dat wij de wet van oorzaak en gevolg op een directe

manier, geheel en zonder enige misvatting over wat wij onder bepaalde omstandigheden moeten doen, kunnen sturen. Het klinkt alsof wij dan volmaakt zouden leven, maar het zou wel een saai leven zijn. Als er uitwendige invloeden mee gemoeid zouden zijn, zouden wij ook die beheersen. Een evenwichtig persoon zou in staat zijn een onevenwichtig dieet te vermijden, zelfs in geval het voedsel dat hij zou eten niet naar zijn eigen keuze zou zijn, of vergif zou bevatten waarvan niemand hem had verteld dat het er opzettelijk in was gedaan. Een evenwichtig iemand zou dit vergif ontdekken dankzij zijn onfeilbare intuïtie. Hij zou alles beheersen, elke stap in zijn leven. Men zou hem niet kunnen overhalen of verleiden tot het eten van voedsel dat er van buiten prima uitziet maar van binnen vergiftigd is: hij zou het weten door intuïtie op het hoogste niveau. Dit zou inhouden dat een dergelijk iemand niet vanuit vorige levens karmisch belast is. Hij zou het hoogste niveau van zuiverheid bereikt hebben. Maar op welk niveau zou hij de controle kwijtraken? Zijn lichaam moet voedsel verteren. Zou er dan niet een constant gevecht in zijn lichaam plaatsvinden tussen enerzijds de micro-organismen die zijn lichaam proberen binnen te komen, en anderzijds de witte bloedlichaampjes die zijn levenssfeer proberen te verdedigen? Zou een volledig evenwichtig persoon nooit ziek zijn, ouder worden of sterven? Zou hij geen leed kennen? Het zou de uiterste consequentie zijn van een bewuste persoonlijkheid die de natuurwetten geheel onder controle heeft doordat hij volledig op zijn innerlijke stem is afgestemd. Zou zo'n innerlijke stem, wanneer wij er naar luisteren, leed voorkomen, en waaraan herkennen wij zo'n stem? Velen van ons proberen van hun innerlijke stem een visueel beeld te krijgen. Een stem is immers maar een stem. Wij zijn gewend dat een stem toebehoort aan, afkomstig is van, een wezen dat die stem bestuurt, dus van een zichtbare entiteit die op onze eigen persoon lijkt, althans op de menselijke gestalte. De dingen die wij horen of zien op het innerlijke gebied, zijn voor ons als afkomstig van het spiegelbeeld van de stoffelijke zintuigen. De vertaling van de innerlijke gewaarwordingen moet in een vorm plaatsvinden die wij herkennen, anders zou hun boodschap ons volledig ontgaan. Het is dus niet verwonderlijk dat het denkbeeld dat innerlijke influisteringen van een (psychisch) zichtbaar wezen afkomstig zijn, ons vanaf de grijze oudheid is ingeprent.

We zien daarom dat de mens is gekomen tot een gepersonifieerd godsbeeld door zijn wijze van kennisverwerking, neergelegd in de menselijke filosofieën en religies. Deels is het ook een gevolg van het verschijnsel van de cultuurheld, een wezen dat zich binnen een cultuur manifesteert en daar de beginselen van wetenschap en filosofie brengt. De prestaties van deze cultuurhelden zijn ingrijpend; ze vertegenwoordigden het hoogste en belangrijkste wat het volk zich kan voorstellen. De cultuurheld wordt daarom niet zelden vergoddelijkt, zoals talrijke mythen duidelijk maken. Wij kunnen naar zo'n voorbeeld proberen te leven, en als wij bepaalde hoge morele principes proberen te handhaven, zal dit een bepaalde mate van leed voorkomen, maar het is wel een speciaal soort leed dat dan voorkomen wordt. Er blijven dingen waarop wij geen invloed hebben en deze kunnen nog steeds leed veroorzaken. Als de mens de dingen die hij om zich heen ziet, vergelijkt met dat wat hij idealiter zou willen zien, zal de ideale situatie, waarin leed ontbreekt, voor hem een bepaalde goddelijkheid hebben. Zo maakt hij - schept hij zich - een beeld van een hemels gebied. Hij zal ertoe komen, de werkwijze van het kosmische te schilderen en te interpreteren op grond van zijn ervaringen. Ziet hij dat ouders hun kinderen bijstaan, dan zal hij verwachten dat er een hogere macht is die op gelijke wijze de volwassenen zal bijstaan. Als ouders bezorgd zijn om hun kinderen, zal dan - zo is zijn redenering - een hogere macht niet op gelijke wijze bezorgd zijn om ons welzijn? En als ouders beslissingen nemen die voor hun kinderen welgemeend doch ondoorgrondelijk zijn, zal het godendom dan niet op dezelfde manier beslissingen nemen die door de volwassene niet worden verstaan? Dat de mens tot een gepersonifieerd godsbeeld komt, is dus wellicht de logische consequentie van wat hij om zich heen ziet: talrijke vormen van hiërarchie. Hoewel zijn eigen persoon het einde lijkt te zijn van een rangorde van steeds intelligentere levensvormen, kan deze rangorde zich naar zijn gevoel uitstrekken tot het kosmische gebied. Er zou zich daar een geheel zelfstandige rangorde kunnen bevinden die een voortzetting van de menselijke is. Echter, een wereldbeeld waarin niet de goden maar de natuurwetten hiërarchische invloed uitoefenen, zou eveneens kunnen passen bij wat de

mens dagelijks om zich heen ziet: een wereld waarin de fenomenen worden bestuurd door natuurwetten.

Er kan aldus een letterlijk niet-menselijke godheid zijn; of een godheid in mensengedaante (de cultuurheld bijvoorbeeld); of het zijn de natuurwetten, die alles reguleren. In alle gevallen is ons standpunt over wat ons bestuurt, een vorm van projectie. Het godsbeeld dat gepersonifieerd is, impliceert een God die van menselijke eigenschappen voorzien is. Hij is welwillend, of niet; hij beloont of straft; en vele andere menselijke eigenschappen zijn op hem geprojecteerd. Daardoor wordt iemand begrijpelijker die leed ondergaat en dit ziet in het licht van een kennelijk noodzakelijke, maar niet te doorgronden, ingreep door zijn godheid. Het is zelfs menselijk dat hij zijn visie daaromtrent, laat afhangen van wat hij nodig heeft en niet van wat misschien logisch is.

Als wij de behoefte gevoelen om een 'menselijk' oor te vinden voor onze noden en vragen, en een persoonlijke godheid die ons zo nu en dan leed bezorgt, ons liever is dan een wereldbeeld van onpersoonlijke natuurwetten (waar leed slechts een uitvloeisel is van de wetten van oorzaak en gevolg), dan 'kiezen' wij wellicht voor een gepersonifieerde godheid. Maar wanneer een gepersonifieerd godsbeeld ons inderdaad na aan het hart ligt, moeten we alles wat ons overkomt, interpreteren als afkomstig van een persoon die ons aan een oordeel onderwerpt en wiens beweegredenen wij niet kunnen volgen. Het vergt een volgzaamheid als die van een kind dat zijn ouders volgt. Deze volgzaamheid is bijna blind, omdat het lagere bewustzijn zich niet kan meten met het hogere bewustzijn, of omdat het zich nog niet zo ontwikkeld heeft, dat het vragen stelt, of omdat het zich overgeeft in de aanname dat het hogere bewustzijn zich nooit negatief zal opstellen. Het zich overgeven aan het hogere bewustzijn kan leed met zich meebrengen, mocht al het lagere bewustzijn zich bewust zijn van wat er gebeurt.

Veronderstel eens dat een meisje dat op het trottoir staat van een drukke straat waar elke seconde de auto's voorbijrijden, haar ogen gevestigd heeft op de etalage van een winkel aan de overkant, waar een prachtige pop haar aandacht heeft getrokken. Ze staat naast haar moeder, die stevig haar hand vasthoudt. Het meisje heeft maar één ding in gedachten: Ik moet naar die pop toe, want die wil ik hebben. Haar moeder wil haar echter niet laten gaan, in het besef van de gevaarlijke auto's die over de straat heen en weer rijden. Zij heeft de veiligheid van haar kind in gedachten, en het barst in tranen uit omdat haar moeder haar niet op haar doel wil laten afgaan. Wanneer het meisje gevraagd zou worden wat haar doel in het leven is, zou zij als antwoord kunnen geven dat zij de pop wil, maar dat de een of andere kracht haar ervan weerhoudt dit doel te bereiken. Een volwassene zou zich onder vergelijkbare omstandigheden kunnen afvragen hoe hij zijn vooropgezette doel kan aanpassen. Hij weet dat zijn doel klopt, maar de goden (of de natuurwetten) steunen hem kennelijk niet, of laten het niet toe.

We kunnen vastomlijnde doelstellingen hebben en ons tegelijkertijd afvragen wat het doel van het leven is. Het kleine meisje zou dit slechts kunnen bevatten wanneer ze in staat zou zijn haar bewustzijnsniveau te verheffen tot dat van haar moeder, maar dat kan ze niet. Als we willen uitvinden waarom ons iets is opgelegd, zouden we ons bewustzijn moeten verheffen naar een hoger niveau dan dat van een menselijk wezen. In het voorbeeld met het meisje zien we echter een gepersonifieerd handelend iemand: haar moeder. Wanneer wij onszelf beschouwen als wezens die door hogere intelligenties, hogere krachten worden geleid, kunnen we beslissen om dit gepersonifieerde beeld te laten varen. Onze gewone interpretatie van geleid worden, is dat 'iemand' de 'bedoeling' heeft om ons te leiden. Maar wanneer er geen 'leiding' is buiten de omstandigheid dat de wetten der natuur werken, is ons beeld van iets dat een bedoeling heeft, niet langer geldig. Wij vinden het moeilijk te begrijpen dat iets ons kan overkomen als het inherente gevolg van natuurwetten die de dingen van de ene in de andere staat veranderen. Dientengevolge is het moeilijk een antwoord te krijgen op de vraag wat ons doel in het leven is, want het kan zijn dat we slechts met een antwoord op menselijk niveau tevreden zijn, gegeven door een menselijk wezen dat alles verklaart. Maar zo'n menselijk wezen bestaat niet. Daarom proberen veel mensen een antwoord te vinden

door te veronderstellen dat dat bij iemand van een hogere natuur te vinden is, iemand met een hoger niveau van bewustzijn, dus nog altijd bij een persoonlijkheid.

We zagen aan het voorbeeld met het kind, dat wanneer ouders een goede maatregel nemen, hun kind dat nog niet als iets gunstigs hoeft te herkennen. Maar wanneer de maatregel onjuist is, herkent het kind dat vaak evenmin. Naast de opvatting dat de mens geleid wordt door wezens met een hogere bewustzijns-vorm, vinden we in vele mythologieën en religies terug dat de goden feilbaar zijn en fouten maken. In de westerse religies is dat ook het geval. Het christendom bijvoorbeeld, verenigt de feilbaarheid van de menselijke godenzoon Jezus Christus met de goddelijke onfeilbaarheid van God de Vader en God de Heilige Geest. Daarmee krijgt de goddelijke helper een dusdanige status, dat hij een onfeilbaar oordeel heeft. Daardoor houden de mensen het erop, dat er in zijn (= Gods) naam onbegrijpelijke oordelen plaatsvinden, van welke oordelen wij overigens algemeen vinden dat wij ze - als wij goden waren geweest en voor de keus hadden gestaan - niet geveld zouden hebben. Het standpunt dat een godheid onfeilbaar is, wordt iemand mede ingegeven door wat hij in hiërarchische verhoudingen op aarde gezien heeft, bijvoorbeeld in de opvoeding. Daar ziet hij dat ouders soms maatregelen nemen die door hun kinderen niet worden begrepen. Dit maakt het hem gemakkelijker te aanvaarden dat er vormen van bewustzijn bestaan die het bewustzijn van de volwassene te boven gaan, en dat op dat niveau dezelfde onbegrijpelijke maatregelen worden genomen.

Wanneer er hoger geëvolueerde wezens zijn (misschien kan ik beter zeggen: die uit hun aard op een ander niveau verkeren), kan het zijn dat zij ten opzichte van ons dezelfde rol vervullen als ouders die innemen ten opzichte van hun kinderen. Maar deze vergelijkingen behoren volledig tot de manier van denken die wij als mens voortbrengen. Zoals het kind de redeneertrant van zijn ouders slechts volledig kan begrijpen wanneer het groot geworden is en zelf een ouder is geworden, zo kunnen wij van een levensvorm die de onze overstijgt pas begrijpen hoe hij handelt en reageert, wanneer wij op hetzelfde begripsniveau verkeren als die levensvorm. We zouden in het algemeen voorzichtig moeten zijn met het projecteren van onze manier van denken - van onze opvatting over 'doelstelling' - op een hoger, spiritueel niveau. Wij zijn door onze culturele en persoonlijke opvoeding vertrouwd met de stelling dat de godheid over een onmetelijke wijsheid beschikt, en dat wij het leven alleen maar dragelijk kunnen vinden door van die wijsheid uit te gaan. Het komt niet bij ons op om te vinden dat, nu het oordeel van de godheid steeds ter discussie wordt gesteld (bij rampen: "Waarom staat God dit toe?"), het tijd wordt, ons oordeel omtrent een alomtegen-woordige, alwetende, almachtige, gepersonifieerde godheid aan een grondige herwaardering te onderwer-pen.

Hoe beïnvloedt dit alles onze kijk op karma en leed? Wanneer er een God zou bestaan in de zin van een gepersonifieerde goddelijke entiteit, zouden we ons kunnen voorstellen dat wij met hem in discussie treden en logische argumenten pro en contra uitwisselen over bepaalde aspecten van karma en over de noodzaak van karma in het algemeen. Zouden we God zien als het geheel aan kosmische natuurwetten, dan kunnen wij daarmee geen dialoog aangaan. Maar is dit een nadeel? We kunnen proberen de 'bedoelingen' van die wetten te doorgronden door hun gevolgen te bestuderen, wat ons in een soort van 'dialoog' met ze brengt. Bestudering van de wetten leert ons hoe ze werken, en wat ze doen wanneer we ons op een bepaalde manier tegen ze te weer stellen, of wanneer wij werken overeenkomstig hun aard. Het leren hoe de wetten gebruikt moeten worden, geeft meesterschap. De vraag waarom dit niet zo geregeld had kunnen zijn dat er helemaal geen groei nodig is, ontstaat door de manier waarop ons denkvermogen werkt. Wij zijn het die dergelijke vragen stellen, maar wanneer we onze breinactiviteit stoppen, bijvoorbeeld tijdens meditatie, is er niet langer een 'waarom'. De natuur bestaat uit wetten die werken zoals ze werken omdat ze zijn wat ze zijn. Anders zouden wij niet over de kosmos spreken op de manier waarop we dat doen. Hoe houdt dit alles nu verband met karma en leed? Allereerst is het zo, dat wanneer wij het gezichtspunt innemen dat wij geregeerd worden door natuurwetten in plaats van door

personifieerbare godheden, wij het denkbeeld van de 'doelstelling' achter ons kunnen laten. Ten tweede, wanneer wij ons denken stopzetten, vervalt ook om die reden de vraag naar een doelstelling. Uit de houding van een mens die zich onderwerpt aan een oordeel dat hij niet kan beoordelen, is ook juist datgene zichtbaar waardoor het goddelijke 'oordeel' zich kan voltrekken: door de totale overgave van de mens aan dat oordeel; welk oordeel hij 'juist' acht, uitgerekend omdat hij het niet kan beoordelen. De eersten die zich realiseerden dat dit een belangrijke factor is in het leven, waren de vrijdenkers. Op zoek naar een betere verklaring van de verschijnselen waarmee zij dagelijks te maken hadden, kwamen zij tot de conclusie dat het gangbare oordeel over de godheid moest worden bijgesteld. De opvatting van farao Ichnaton dat er slechts één God is, was slechts één van de resultaten hiervan. Het was een poging om alle menselijke eigenschappen, zoals uitgedrukt in talrijke godenfiguren, in een godsdienstige 'unificatie-theorie' onder te brengen. Daarmee waren de menselijke eigenschappen, verdeeld over vele godheden, verenigd in de figuur van één godheid. Er was echter nog steeds niet een niet-menselijke, werkelijk 'goddelijke' figuur ontstaan. Er werd nog steeds een symbool gebruikt om de godheid aan te duiden. Dat was: de zon.

Zal de volgende ontwikkeling in de geschiedenis van dit complexe gebied komen van een visie die naast de gepersonifieerde of gesymboliseerde Een-god een onpersoonlijke God stelt? De mystici hebben de onzichtbare werelden altijd al gezien als de gebieden waarvan de mens via meditatie en contemplatie kennis kan nemen. Doch ook zij, getuige het werk van Ichnaton, ontkwamen er niet aan, de godheid op de een of andere manier te symboliseren, te personifiëren. De mystici - die moeite bleven houden met het loslaten van een menselijk godsbeeld - ontwikkelden visies van een trapsgewijze schepping, waarin zij zowel kabbalistische als astronomische elementen verwerkten. Verkerend in de hoogste regionen van de stoffelijke scheppingsgebieden kon de mens naar hun idee contact leggen met de laagste gebieden van de onstoffelijke scheppingsgebieden. Het opstellen van concentrische, hiërarchische modellen met groeperingen van engelen, blijft een teken van de behoefte van de mystici om dat wat zij in diepste essentie niet meer konden begrijpen, toe te schrijven aan een goddelijk wezen dat alles kan overzien en naar hogere maatstaven - door middel van hiërarchieën van helpers - rechtvaardig kan besturen. In al deze concentrische systemen staat dan ook nog steeds een godheid in het middelpunt van alle cirkels, soms langs een omweg toch nog gepersonifieerd, maar soms ook weergegeven door een symbool, een hebreeuws teken, of een zon. Het goddelijke wordt dus door een symbool alsnog binnen de begrippenwereld van de mens getrokken. Hoewel veel mystieke filosofieën zich niet (geheel) distantiëren van het gepersonifieerde godsbeeld, richten vele ervan zich op de werking van de natuurwetten. Zelfs kunnen deze filosofieën de natuurwetten incorporeren als de instrumenten waarmee de godheid zijn aanwezigheid en invloed kenbaar maakt. Dit denkbeeld kan de beide standpunten, dat het hogere gepersonifieerd kan worden of - in tegendeel - niet-gepersonifieerd moet zijn, dichter bij elkaar brengen.

Op het moment dat wij werkelijk alles aan de natuurwetten toeschrijven, stellen wij onszelf een betere beheersing van de natuurkrachten in het vooruitzicht. Kennis is immers macht en wie de natuurwetten kent, kan ze naar zijn hand zetten. Op dit punt komt de kloof in perspectief die de gevestigde religies en de mystici verdeeld heeft gehouden. De mens is meester over zijn lot als hij alle kennis van de natuurwetten bezit. In deze gedachtengang is het nog maar één stap naar de visie dat alle natuurwetten samen de naam 'godheid' zouden kunnen dragen en dat de mens echt meester is over zijn lot als hij zelf de godheid is geworden. Doch dit introduceert opnieuw een godswezen aan het einde van de hiërarchie van natuurwetten. Doorgaans gaan de mystici niet zover dat zij stellen dat zij uiteindelijk een god zouden kunnen zijn. Daarvoor achten zij hun rol in de natuur te klein. Zij weerspíegelen eerder de god dan dat zij aan deze gelijk zijn, indachtig de uitdrukking dat de microkosmos de macrokosmos weerspiegelt. De gevestigde orde (de religies) kan de mystici slechts tegemoetkomen vanuit het compromis dat er een godheid is die alles bestuurt, en dat het totaal van de natuurwetten aan die godheid is onderworpen. Vele mystici geven aan dit idee niet de voorkeur. Zij zijn het immers die stellen dat de godheid bestaat uit al die

natuurwetten, sterker, dat die samenhang niet per se de naam 'godheid' zou moeten dragen.

Zijn wij er voor ons zelf uit of het universum uit zelfstandige natuurwetten bestaat, dan wel of er een goddelijk wezen is dat het universum bestuurt, eventueel via die natuurwetten? Kennis omtrent de werking van een verschijnsel is de eerste stap naar de beheersing ervan. Voor het denkvermogen dat zich een beeld kan vormen van de wetmatigheden die het bestaan bepalen, komt het beheersen van het leven binnen bereik. Althans, voorzover het om een aantal zaken gaat. Wij zullen bijvoorbeeld niet kunnen voorkomen dat wij te maken krijgen met de dood, omdat het een natuurwet is dat alles steeds van vorm verandert. Doch hoe wij op de dood reagéren, is afhankelijk van de controle die wij over het bewustzijn hebben. Wanneer wij iemand verliezen die ons dierbaar is, voelen we de diepte van de pijn, want dat is een menselijk en begrijpelijk iets. Als ons verstand een paar van de kosmische principes onderkent die ermee te maken hebben, vermindert dat niet ons verdriet, maar het maakt het wel draaglijker. Een volledig uitgeschakeld denkvermogen zal niet meer lijden onder een verlies dat het ondergaat. Dat is ook een wet. Maar een dergelijk denkvermogen, dat niet meer openstaat voor verdriet, voor mededogen of voor liefde, is iets wat wij niet als een ideaal verschijnsel zien. Door een open bewustzijn te houden, blijven wij gevoelig voor verliezen van bepaalde aard, en zullen dus ook aan leed onderhevig zijn. De opmerkelijke conclusie kan zijn, dat wij niet in alle gevallen van leed verstoken willen blijven, want wij zouden daarvoor een zeer hoge prijs moeten betalen: die van afstomping en totale ongevoeligheid. Het behoud van onze gevoeligheid om waar te nemen, vinden wij belangrijker, ook als dat betekent dat wij er van tijd tot tijd een vorm van leed door moeten ondergaan. Leed moet niet worden los gezien van zijn elementaire aspecten, want hij is een gevolg van natuurwetten die met afstemming en evenwicht te maken hebben, en met dualiteit. Mystieke studie brengt evenwicht. Dit betekent niet dat een mysticus geen moeite heeft met leed. Voor hem is het aanvaarden van het onvermijdelijke leed dat hij in het leven tegenkomt een hele opgave, net als voor iedereen. Hij verkeert niet in de situatie dat hij ongevoelig is ten opzichte van invloeden die hem proberen aan te vallen of die hem in een toestand van zwakte of ziekte kunnen brengen. Dat zou ook zeer tegennatuurlijk zijn, want het verzet tegen die invloeden is zeer primair, omdat het met overleven te maken heeft. De diepste lagen in onze persoonlijkheid proberen ons in de toestand te houden waarin we zijn. Dat wil zeggen, in een toestand van normaal functioneren, niet gedwarsboomd door omstandigheden die het lichaam of de geest doen lijden. Dat lukt lang niet altijd, want er zijn energieën of gebeurtenissen die ons proberen te breken. Deze energieën worden bestuurd door hun eigen wetten.

Als wij de manifestaties van de kosmische energieën zien en stukje bij beetje hun patroon herkennen, staan wij perplex bij de ongelooflijke ingewikkeldheid van het universum. Wanneer het denkvermogen zich ontplooit, zal het beter in staat zijn zich aan te passen bij de wetten die het begint te begrijpen. Het is een lange weg om zoveel van het universum en zijn wetten te weten te komen dat wij het kunnen sturen zoals wij dat willen. Er kunnen obstakels zijn die onoverkomelijk lijken. Maar soms zorgt een wetenschappelijke of andere ontdekking er ineens voor dat ze kunnen worden overwonnen. Een kind waarvan de ouders stierven toen het jong was, kan ze in dit leven echter niet terugkrijgen. De man of vrouw die zonder een ledemaat of oog geboren is, kan dikwijls niet worden geholpen. Er zijn factoren die niet door iemands mystieke of wetenschappelijke inspanning kunnen worden verholpen. Aan de andere kant is er misschien geen groot onderscheid tussen allerlei situaties (die met ons lichaam of onze geest verbonden zijn, dan wel met gebeurtenissen in onze omgeving) wanneer we ons realiseren dat zij slechts een beperking zijn wanneer ons bewustzijn ze als zodanig opmerkt. Sommige hindernissen kunnen we misschien uiteindelijk overwinnen door er alleen maar een andere houding tegenover aan te nemen. Maar zelfs dat hoeft niet altijd mogelijk te zijn. Sommige dingen kunnen we veranderen, andere niet. Ik denk dat dit gezichtspunt nog steeds in harmonie is met de (niet alleen mystieke) zienswijze dat de dingen veranderd kunnen worden door de krachten van de natuur te sturen. Soms kunnen wij ze dankzij onze kennis bijsturen, maar vaak kunnen we dat ook niet. Wanneer de natuurwetten ongeremd werken, kunnen

ze in onze plannen en verwachtingen ingrijpen. Dit kan bij ons leed veroorzaken.

In mystieke kringen wordt leed zoveel mogelijk los gezien van schuld, zonde, boete, straf of beloning; begrippen die onlosmakelijk, hoewel onterecht, verbonden zijn aan het begrip karma. Onterecht, want voor zulke begrippen is geen plaats in een stelsel dat van de strikt rechtvaardige werking van de natuurwetten en van oorzaak en gevolg uitgaat. Zelfs de term 'strikt rechtvaardige werking' doet geen recht aan de term leed, als leed een verschijnsel is dat beantwoordt aan onpersoonlijke wetmatigheden die geen menselijk oordeel vellen. Wat in de natuur gebeurt, is 'waardenloos'. Wijzelf zijn het, die ergens een kwalificatie aan verbinden, die iets goed, slecht of rechtvaardig noemen. In vele kringen worden ziekte en ongeluk of lijden beschouwd als het gevolg van zonde, als een straf; een straf die opgelegd is wegens de slechte daden van het slachtoffer of diens voorouders. Er zijn ook kringen waarin het lijden gezien wordt als een teken van uitverkiezing. Deze dingen hebben van doen met een gepersonifieerd godsbeeld; met een intelligentie met menselijke trekken die een negatief of positief gevolg verbindt aan een oorzaak, waarbij de mens het negatieve resultaat een opgelegde straf noemt en het positieve resultaat een beloning. In het geval van de uitverkoren persoon zal het leed dat hij ondergaat het gevolg van een goddelijke inmenging worden genoemd, en niet een negatief iets als zodanig, zoals het geval zou zijn geweest wanneer de gebeurtenis een niet-uitverkorene zou zijn overkomen. We moeten bedenken dat wanneer een gevolg beschouwd wordt als een deel van een onpersoonlijke keten van oorzaak en gevolg, de begrippen beloning of straf niet langer toepasselijk zijn. Behalve dat er mensen zijn die leed beschouwen als het gevolg van zonde of als een teken van uitverkiezing, zijn er tot slot mensen die ziekte of ongeluk zien als iets waardoor men wordt overvallen en waarvoor men geen verantwoordelijkheid draagt. Een slachtoffer treft in die visie geen blaam. Nu is het zo, dat ook in de mystiek het stigmatiseren van leed doorgaans niet plaatsvindt. Dat zou voor velen een verademing kunnen zijn. Als leed immers niet ontstaat op basis van iemands gedrag, hoeft men zich er niet voor te schamen. Anderzijds wordt vanuit de mystieke filosofie dikwijls gesteld, dat een gebeurtenis iemand niet zomaar overvalt. In vele mystieke leerscholen wordt onderwezen dat hetgeen wij ervaren, nauw verbonden is met wie wij zijn en met de manier waarop wij in harmonie zijn met de natuurwetten. Sommige wetten werken zonder onze persoonlijke inmenging. Er zijn andere wetten waarop wij wel invloed uitoefenen. Veronachtzamen wij die, dan kan dat een zichtbaar negatief resultaat hebben. In menselijke termen noemen wij zulk gedrag verwijtbaar, omdat wij van een intelligent mens verwachten dat hij zich niet in een negatieve situatie manoeuvreert die hij had kunnen vermijden door op te letten. Zo komt ook binnen de mystiek via een achterdeur toch weer de 'schuld' te liggen bij degene die iets overkomt, want ook als men stelt dat leed niets met straf te maken heeft, heeft schending van de natuurwetten een negatief gevolg, veroorzaakt door een gebrek aan inzicht bij het slachtoffer, en dat negatieve resultaat is een vorm van 'eigen schuld'.

Het is belangrijk dat wij vooruitkijken en het accent leggen op het streven om in harmonie te verkeren met wat ons omringt. Dat is interessanter dan te bekijken in hoeverre verkeerd gedrag of verkeerde gedachten ons in een ongewenste situatie kunnen brengen. Veel mensen zien in, dat leed of problemen geen straf of beloning inhouden, maar een gevolg zijn van de wet van oorzaak en gevolg, en dat veel van het leed het gevolg is van het verkeerd toepassen van de natuurwetten. Toch is het verleidelijk om, wanneer wij onrecht zien gebeuren, dit niet te zien als iets waarvan de veroorzaker zuiver op grond van de wet van oorzaak en gevolg de gevolgen niet kan ontlopen. Wij neigen er immers naar, te hopen dat de schuldige in de toekomst, krachtens karma, zijn straf niet kan ontlopen. In ons binnenste welt er een diepgevoelde behoefte op aan een rechtvaardige rechter die het onrecht herstelt dat wij zelf niet kunnen herstellen. Onvermijdelijk lijkt het begrip 'karma' in alle ons bekende betekenissen een vorm van bestraffing te omvatten. Voor velen maakt het uitgangspunt dat er een stelsel van natuurwetten is, vaak weer even plaats voor de behoefte aan een gepersonifieerd godsbeeld. Daarom noemen sommigen karma soms een straf, soms een kwestie van oorzaak en gevolg. Wij hebben er moeite mee om te doorgronden wat er in het leven gebeurt, wat te maken heeft met het feit dat onze geest hoe dan ook een oorzaak wil vinden. Wij

kunnen vertrouwd zijn met het denkbeeld dat de natuurwetten noodzakelijk werken via oorzaak en gevolg, maar onze menselijke natuur zoekt een rechtvaardiging voor deze wet. Die rechtvaardiging krijgt het beste vorm als wij het gevoel hebben dat achter oorzaak en gevolg een begripvolle intelligentie schuilgaat. Dit gevoel is zeer begrijpelijk. Diep in ons hart vinden we het moeilijk om te leven met het denkbeeld van een wet die niet bewust wordt aangestuurd door een persoonlijkheid met een specifiek doel. Wij vinden dat een blind werkende wet ontbloot is van alles wat wij graag in een menselijke rechter aantreffen: mededogen, genade, een luisterend oor. Kort gezegd, wij zijn eerder bereid de dingen in het leven te accepteren wanneer zij afkomstig zijn van een spirituele entiteit met bijna menselijke besliskracht, dan wanneer zij komen van een koude, gevoelloze wet die geen emoties heeft, geen band met onze noden. Maar zijn wij hoe dan ook tevreden met een rechter die mens is, of met een natuurwet? Wanneer wij door een aardse rechter zouden worden beoordeeld, zouden we ons afvragen waarom er geen hogere, spirituele macht is om ons te oordelen. Maar als we anderzijds te maken hebben met een natuurwet die eenvoudig werkt via oorzaak en gevolg, vragen wij ons af waarom deze wet geen menselijke, emotionele gevoelens kent. Het lijkt erop dat wij zoeken naar een spirituele (niet-menselijke) rechter die geen fouten kan maken, maar tegelijkertijd hopen we dat deze letterlijk niet-menselijke rechter een menselijk oordeel heeft en ook genadig is. Doch deze twee dingen gaan niet samen. Wij zijn gewend te denken in termen van goed en kwaad, juist en verkeerd, beloning en straf, wanneer wij met oorzaak en gevolg worden geconfronteerd. Wanneer wij een steen laten vallen vanaf een gebouw, zal hij naar de grond vallen. Het is een kwestie van oorzaak en gevolg. Is het goed? Is het verkeerd? De natuur werkt nu eenmaal zo. Hoe meer wij leren inzien op welke manier de wet van oorzaak en gevolg werkt, des te beter kunnen wij voorzien tot welke gevolgen onze acties, gedachten en handelingen (de oorzaken) leiden. Daardoor hopen wij langzaam onze levensomstandigheden onder controle te krijgen.

Er is een enorme hoeveelheid oorzaken en gevolgen in ons leven. Er bestaat eigenlijk niets anders. Sommige vallen met andere samen en lijken daarom een bepaalde situatie te versterken. Op dat moment gaat ons brein zich afvragen hoe het zit met hun onderlinge verband. Een voorbeeld. Wanneer wij een steen van het dak zien vallen, zien wij één oorzaak en gevolg. Wanneer wij even later aan de maaltijd zitten, voegen wij elementen aan ons lichaam toe die het in goede conditie houden. Ook een kwestie van oorzaak en gevolg. Maar niets in de situatie van de steen en de maaltijd brengt ons ertoe, aan te nemen dat hun samenloop of hun relatieve nabijheid in de tijd een speciale bedoeling heeft. Er zijn veel andere situaties waarin er evenmin een echte samenhang is, terwijl wij niettemin, onterecht, aannemen dat er zo'n samenhang is. Ik heb eens iemand horen vragen waarom een vader met kleine kinderen een dodelijke ziekte kreeg, terwijl hij toch een gezin had dat hem niet kon missen. Laten we eens analyseren wat er aan de hand is met deze vader met kleine kinderen enerzijds, en de dodelijke ziekte die hij had anderzijds. Onze eerste conclusie is, dat beide situaties het gevolg zijn van de wet van oorzaak en gevolg. Dat de vader kinderen heeft, is een heel normaal gevolg van het samenkomen van man en vrouw: een wet van oorzaak en gevolg. Dat hij ziek is geworden, is ook het gevolg van de wet van oorzaak en gevolg. Iets moet op de energieniveaus van zijn lichaam zijn misgegaan, of hij heeft in een gevaarlijke situatie verkeerd, of er is iets anders voorgevallen waardoor hij de ziekte heeft opgelopen. Laat ons onze analyse vervolgen. Waarom zoeken wij naar een reden waarom een vader met een veelbelovend gezinsleven gestraft zou moeten worden met een ziekte die dit gezinsleven zal ruïneren? Omdat wij leed koppelen aan straf en beloning. Wij hanteren straf en beloning om de toestand waarin onze medemensen verkeren, te 'waarderen'. Wij belonen ons welgevallig gedrag opdat onze omgeving gevuld blijft met onschuldige personen en situaties. Het is een kwestie van overleven. Zo gek is het dus niet dat we een omgekeerde redenering inzetten: als wij leed zien, lijkt dat in zijn verschijningsvorm op een door de mens uitgedeelde straf. Daarom verwachten wij een negatieve oorzaak - schuldigheid, onrechtvaardigheid - in het subject van die 'straf' te zien. Anders klopt ons wereldbeeld niet meer. Wanneer wij echter nuchter nadenken, moeten wij inzien dat wij niet zonder meer zulke kruisverbanden kunnen leggen, en dat geldt ook ten aanzien van de vader in ons voorbeeld. Allereerst is het krijgen van kinderen één geïsoleerde situatie waar

oorzaak en gevolg regeren, en het oplopen van een ziekte is een andere geïsoleerde situatie, met haar eigen oorzaken en gevolgen. Zij zijn volledig in harmonie met de natuur (dat wil zeggen, met de aard van hoe de dingen plaatsvinden), en kunnen niet worden vergeleken. Maar, wanneer wij desondanks tot een vergelijking overgaan, zullen de verbanden die wij waarnemen een vertekend beeld van de werkelijkheid geven. Zo'n vertekend beeld onderstreept dat wij zijn wat wij denken, en dat leed en geluk gedaanten van bewustzijn zijn en niet een eigen bestaan leiden. Daarvan kan nog het volgende voorbeeld worden gegeven. Wanneer iemand op reis is en zijn huis brandt af, kan hij onbekommerd vreugdevol zijn, zo lang hij niet het nieuws vernomen heeft dat zijn huis is afgebrand. En toch kan hij, terwijl hij onbekommerd is, tezelfdertijd financieel geruïneerd zijn. Nu het tegenovergestelde. Men vertelt iemand dat hij een groot geldbedrag heeft gewonnen. Hij is opgetogen en voelt zich rijk. Naderhand blijkt dat het bewijsstuk dat hij wil incasseren, niet geldig is. Hoewel hij al die tijd het geld niet bezeten heeft, heeft hij korte tijd in de illusie geleefd dat hij rijk was, en nu zit hij in de put.

Tot nu toe was dit een filosofische discussie, en ik ben mij er meer dan bewust van, dat de stellingnamen daarin, de moeilijke dingen in het leven nog niet gemakkelijker te aanvaarden maken. Wanneer wij een situatie tegenkomen zoals we net beschreven zagen, van de zieke vader met zijn kinderen, kunnen wij alleen maar medelijden voelen, omdat wij menselijke wezens zijn. Ik heb nog nooit een mysticus ontmoet die zo verlicht was dat hij volslagen doof was voor het leed in de wereld. Ik denk zelfs dat wanneer wij iemand zouden tegenkomen die in het geheel geen emoties heeft, wij één ding zeker zouden weten: dat diegene beslist geen mysticus is. Integendeel. Hoe meer een mysticus zich ontwikkelt, hoe mededogender hij wordt. Leed is iets wat mij altijd gefascineerd heeft, en hoewel de begrippen oorzaak en gevolg er altijd bij betrokken zijn, weet ik tegelijkertijd dat het slechts de menselijke emoties zijn die ons tot werkelijk menselijke wezens maken. Leed houdt ons altijd bezig, omdat het zo dicht bij ons staat. Het leed dat anderen overkomt, kan net zo hard aankomen als leed dat op onszelf betrekking heeft. Altijd weer zullen wij zoeken naar een kracht die het veroorzaakte leed compenseert. Er is een vraagstuk dat in verband met leed niet onbelicht zou moeten blijven. Wat verwachten wij ten aanzien van iemand die een ander mens slecht behandelt? Zal eerstgenoemde persoon (in zijn huidige of volgende leven) zelf ook slecht behandeld worden, zodat de natuur weer in evenwicht is? Dan ontstaat er een niet te doorbreken keten. Of zouden de natuurwetten zo uitwerken, dat een compensatie wordt bewerkstelligd die symbolisch van aard is? Ik bedoel daarmee of het denkbaar is dat bepaalde handelingen tot gevolgen leiden die een symbolische verwantschap met hun oorzaak hebben, zodat deze gevolgen min of meer gespiegeld worden in de persoon die ze veroorzaakt heeft. Iemand die bijvoorbeeld opzettelijk veel mensen gedood heeft, zou in de omstandigheid kunnen terechtkomen waarin hij ernstig lijdt onder het verlies van een dierbare. Dit zou in zijn bewustzijn de waarde van het menselijk leven griffen. En iemand die positief is geweest (niet per se naar menselijke maatstaven) zou 'beloond' kunnen worden door zich opgenomen te voelen in een atmosfeer van diepe vrede. Dit alles zou nog steeds een onbreekbare keten van gebeurtenissen veronderstellen, maar die zouden niet alle naar hun vorm gelijk zijn. Zij zouden zelfs leiden tot een verbetering van de mensheid. Maar zelfs deze gezichtspunten zijn zeer menselijk, omdat zij het begrip 'oordeel' vervangen door 'symbolische compensatie'. Wellicht is het u opgevallen, dat wanneer oorzaak en gevolg op deze wijze in elkaars verlengde liggen, wij het gevoel blijven houden dat hieraan een sturende intelligentie, een persoonlijkheid, moet hebben meegewerkt. Want hoe zou de natuur dat zelf zo symbolisch hebben kunnen regelen? Er blijven nog meer vragen. Hoe zou een oorlogsmisdadiger zijn schuld kunnen uitboeten? Er is naar menselijke maatstaven geen compensatie mogelijk die in verhouding staat tot het leed van de velen die door hem geleden hebben. Wanneer de mystieke opvatting over het karma klopt, namelijk dat elke oorzaak een gevolg heeft, moet dat tot de conclusie leiden dat het gevolg dat iedereen van zijn daden ondervindt, van een geheel andere orde kan zijn dan wij kunnen bevroeden. Want naar menselijke maatstaven kan een verblind mens die het leven van vele anderen heeft geruïneerd, dit nooit meer goedmaken of vereffenen. We kunnen ons allemaal een beeld vormen van een vereffening voor één moord, maar wij kennen geen gelijkwaardige vorm van compensatie voor iemand die in een

oorlog miljoenen mensen heeft laten vermoorden. Er zijn tekortkomingen aan het standpunt dat elk verschijnsel waarvan wij ons bewust zijn, op dezelfde manier door hogere intelligenties 'beoordeeld' wordt als wanneer wij zelf zouden oordelen. Ten eerste omdat wij onze wijze van beoordelen projecteren op die intelligenties, en ten tweede omdat het helemaal niet zeker is dat zulke intelligenties bestaan, of handelen zoals wij denken dat ze dat doen. Het is duidelijk dat de theorie van de compensatie en de theorie van het karma vele geheimen hebben, die vooralsnog niet zijn onthuld.

Als wij zouden willen vaststellen of er een evenwicht is tussen het ene systeem van compenseren (bijvoorbeeld het toepassen van een aardse wet) en een ander systeem (karmische gevolgen van andere aard), zouden wij eerst moeten vaststellen wat het verschil is, als dat er is. Als wij voor iets compenseren via de aardse wet, kan dat dan als een vorm van aflossing van een 'kosmische schuld' worden beschouwd? Als wij het er over eens zouden kunnen zijn dat karma de wet van oorzaak en gevolg is, is er dan iets op tegen om aan te nemen dat iemand voor een fout moet 'compenseren', zowel via de aardse systemen van wetgeving alsook via andere kanalen? Wie dit aanneemt, zal dat doen omdat er vele gevallen zijn waarin iemand op grond van wetgeving een compensatie moet verlenen die door velen als volstrekt ontoereikend wordt beschouwd. In dit voorbeeld is er sprake van een gemaakte 'fout', maar oorzaak en gevolg zijn natuurlijk in alle soorten van omstandigheden met elkaar verbonden; een 'fout' is slechts een klein voorbeeld van een 'gevolg'. Men kan de vraag stellen hoe wij zouden moeten vaststellen wanneer de verschillende vormen van compensatie samen honderd procent compensatie vormen. Het stellen van de vraag of er een evenwicht kan zijn tussen soorten van compensatie, gaat er al van uit dat wij in staat zouden zijn om vast te stellen dat een compensatie in een percentage van het geheel kan worden uitgedrukt, en bijvoorbeeld twintig procent zou belopen, en dat wij tevens in staat zouden zijn om te berekenen dat het percentage van enig andere vorm van compensatie op tachtig procent uitkomt, zodat het geheel honderd procent zou kunnen zijn. Het lijkt er duidelijk op dat wij niet zo'n soort maatstaf hebben om op enig soort compensatie toe te passen. Met andere woorden, wij weten niet wanneer een oorzaak zich volledig in een gevolg heeft uitgedrukt, en dus uitgewerkt is. Wanneer wij bijvoorbeeld een steen naar iemand gooien (= oorzaak), kan die persoon gewond raken (= gevolg). Wij zouden daarbij betrapt kunnen worden en er voor beboet kunnen worden door een rechter (= ook een gevolg). Wie registreert dat dan in de kosmos, opdat wij in de toekomst niet nogmaals voor onze fout hoeven te compenseren? Doch wanneer wij niet gegrepen worden, wie zal dan zeggen wat voor verborgen effect dat kan hebben op ons toekomstige leven? We kunnen er achteraf wel een onaangenaam gevoel aan overhouden, en ertoe gedreven worden om iets met ons gevoel van spijt te doen. Misschien zouden wij wel naar scholen willen gaan om daar lezingen te houden over de zinloosheid van geweld, waardoor wij het effect dat de gebeurtenis op ons had, omzetten in iets van positieve aard.

Mensen vragen zich soms af hoe karma vervuld kan worden als iemand niet in staat is om onder zijn daden te lijden. Dit hangt af van de definitie van karma. Wanneer wij karma beschouwen als de wet van oorzaak en gevolg waarbij wij ons van het gevolg bewust moeten zijn om het te bevatten en om zijn doel te vervullen, dan zou er inderdaad geen reden voor karma zijn wanneer de persoon die het ondergaat geen geweten heeft. Maar als karma slechts de onpersoonlijke wet van oorzaak en gevolg is, zal dat gevolg optreden, ongeacht de geestestoestand van de ontvanger van dat gevolg. Laten we ons ook realiseren dat de veroorzaker van een oorzaak ook de ontvanger van het gevolg daarvan is, ook al is dat gevolg een ander dan dat wat op de persoon inwerkt tegen wie de oorzaak gericht was.

Verder kan het begrip 'geweten' nog gekoppeld worden aan het begrip 'bewustzijn'. Werkt karma wanneer iemand bewusteloos is? Natuurlijk. Zal een bewusteloze persoon niet gewond raken wanneer het dak van zijn woning op zijn hoofd valt? De oorzaak en het gevolg zijn er. Er ontstaat alleen een vraagstuk wanneer wij karma als iets beschouwen dat iemand ons oplegt met het oogmerk om ons een

situatie duidelijk te maken. Alleen in zo'n situatie zou karma slechts zijn werk kunnen doen wanneer wij ons ervan bewust zouden zijn wat er aan de hand is. Maar karma is niet de een of andere entiteit die probeert ons iets duidelijk te maken. Wanneer karma actief is, brengt het ons in mentale of lichamelijke situaties die het gevolg zijn van eerdere oorzaken. En als wij daaropvolgend uit die gevolgen bepaalde conclusies trekken, zoals het inzicht dat wij bepaalde handelingen, gedachten en omstandigheden die ons onaangename gevoelens bezorgen, zouden moeten proberen te ontlopen, dan hebben we iets geleerd, maar niet omdat dat het karma die bedoeling met ons had. Op den duur begrijpen we misschien, dat hoe meer wij de werking van de natuurwetten leren begrijpen, des te beter wij ermee in harmonie leren te zijn en hoe beter wij onze weg vinden in het leven. Aldus is karma de terugkerende factor die ons leven domineert. Wanneer wij afgestemd zijn, dwingt de werking van karma ons op den duur misschien tot bewustzijn, omdat wij op die manier niet langer een speelbal zijn van de krachten in het universum.

Misschien hebt u zich wel eens afgevraagd hoe karma - wanneer dat bestaat - meegenomen kan worden vanuit een vorig leven. Hoe vindt het zijn uitwerking in ons huidige leven? Als ervaringen vanuit vorige levens overgeheveld kunnen worden naar dit leven, langs welk medium gebeurt dat dan? We zouden allereerst moeten bekijken wat wij precies kunnen meenemen, en waarom. Daarbij laat ik gemakshalve de mystieke theorie dat wij in opeenvolgende levens leringen moeten opdoen, buiten beschouwing. Want de mystieke theorie dat elke oorzaak zijn gevolg heeft, is veel belangrijker. Een eventuele lering die wij kunnen opdoen, is immers alleen in die zin van belang, dat wij onderkennen welk type oorzaak tot welk type gevolg leidt, omdat dat ons helpt te bepalen welke oorzaken tot plezierige gevolgen leiden, en welke tot onplezierige, die we graag vermijden. Maar om te weten wát wij precies van leven tot leven meenemen, en hoe, moet nu puur het verschijnsel oorzaak en gevolg aan de orde gesteld worden. De dingen die wij in het leven bewust zelf veroorzaken, ontstaan op grond van onze gedachten, oogmerken en daden. Stel nu, dat wij door een bepaalde manier van denken ook op een bepaalde manier handelen. Dan wordt dat in onze persoonlijkheid gaandeweg verankerd. Als wij in een nieuw leven terechtkomen, zou dat vaste denkpatroon ook daar aanwezig kunnen zijn, als wij ervan uitgaan dat wij onze zielepersoonlijkheid meenemen naar een volgend leven. Het karakter uit zich dan via ons zielepersoonlijkheid in zijn verbondenheid met het brein en het mentale en stoffelijke deel van ons nieuwe wezen.

Dit lijkt nog niet zo'n vreemd idee te zijn. Maar hoe zit het nu met onze daden? Kunnen die ook een gevolg hebben in de toekomst? En hoe uit zich dat dan? Ze zijn een voortvloeisel van ons denken en willen. In die zin leidt een bepaald denkpatroon tot bepaalde handelingen. Maar dat verklaart niet waarom ons dan in een nieuw leven bepaalde dingen zouden moeten overkomen. Want dat is toch ook een deel van de gangbare mystieke theorieën: dat bepaalde dingen ons niet zo maar overkomen. Toch is dat laatste helemaal niet zo voor de hand liggend. Op grond van welke oorzaken namelijk zou iemand in een volgend leven allerlei nare of juist plezierige dingen moeten meemaken die niet op zijn lichamelijke, mentale of spirituele instelling terug te voeren zijn, en niet door hem bewust nagestreefd of aantoonbaar veroorzaakt zijn? Als er een kennelijk onzichtbare link met het verleden is, hoe is de oorzaak dan vertaald naar zijn gevolg, en welke krachten zijn dat dan?

Wij roepen nogal eens, dat iets ons 'karma' is. Maar het blijft in het verborgene waarom en hoe wij situaties zouden kunnen aantrekken op basis van hoe wij in het verleden geleefd hebben. Het blijft onduidelijk hoe de energieën die wij opgebouwd hebben, door het kosmische vertaald zouden kunnen worden in tal van situaties die ons van buitenaf overkomen: ziekten, het verlies van dierbaren, armoede, rijkdom, ongelukken die door anderen veroorzaakt worden. Wij zijn geneigd om ze aan karma toe te schrijven, dus aan een energetische toestand vanuit vorige levens, zonder dat wij ook maar enig inzicht hebben in de natuurkundige oorzakelijkheid. En die moet er zijn, wil onze stelling

dat de dingen ons krachtens karma overkomen, gehandhaafd kunnen blijven.

Stel dat iemand erg arm is. Wij hebben dan de neiging te denken dat hij in een vorig leven zijn rijkdom niet goed gebruikt heeft. En als wij iemand zich zien misdragen, hebben we de neiging te denken dat hij het in een volgend leven vanzelf wel op zijn brood zal krijgen. Dat komt door onze verwevenheid met de begrippen karma en reïncarnatie: wij hebben er moeite mee om niet in termen van straf te denken. In elk geval: wij willen per se die link zien met het verleden, omdat onze theorie ons voorschrijft dat er behoud van energie is, dat er oorzaak en gevolg is, en dat wij onze toekomst steeds zelf bepalen. Maar wellicht is de armoede van bijvoorbeeld een klein kind in Centraal-Afrika gewoon het gevolg van een andere oorzaak, namelijk de economische verhoudingen in dat land. Dat is immers óók een wetmatigheid. Als dat kind er bewust voor zou hebben gekozen om in dat arme land geboren te worden in armoedige omstandigheden (denk aan de mystieke theorie dat iemand zelf zijn ouders kiest), welke lering heeft het dan opgedaan wanneer het al op eenjarige leeftijd komt te overlijden? En welke lering kan iemand opdoen die geboren is met een staat van bewustzijn die wij alleen maar verduisterd kunnen noemen, en die zijn hele leven niet in de gelegenheid is om met anderen te communiceren? Als de conditie van die persoon karmisch is, moet er in zijn gestel een energetische 'voorwaarde' zijn om die conditie (met jarenlange vertraging of ogenblikkelijk bij de geboorte) op te roepen. Dan moet er dus een krachtveld zijn dat vanuit het kosmische de karmische condities bij de geboorte overbrengt op het stoffelijk lichaam, dan wel ze vanuit een spiritueel niveau 'vervlecht' met dat stoffelijke lichaam. Hoe worden die krachtvelden via het fysieke organisme tot activiteit of ontlading gebracht, dusdanig, dat het stoffelijke gestel als een magneet gaat werken die bepaalde situaties van buitenaf aantrekt?

Elke menselijke situatie, elke staat van zijn, zou moeiteloos in onze mystieke theorieën ingepast moeten kunnen worden. Alleen, dat lukt ons niet goed. Er is voor de toekomst nog heel veel werk te verrichten, willen wij de mystieke theorieën rond karma en reïncarnatie natuurkundig kunnen onderbouwen. Tot dat moment aangebroken is, blijven de theorieën daaromtrent werkmodellen.

Ik wil besluiten met een persoonlijke ervaring. Een persoonlijke omstandigheid is voor elke zielepersoonlijkheid de spiegel waarin haar innerlijke kern weerspiegeld wordt, haar karma onthuld wordt. Oorlogssituaties en natuurrampen zijn bij uitstek gebeurtenissen die vragen oproepen naar de rol van het karma. Het onderstaande gedicht heb ik geschreven nadat ik een oorlogsdocumentaire had gezien op Discovery Channel. Die was gemaakt door Krossfire Productions en toonde een scène uit de Tweede Wereldoorlog waarin een klein kind van haar moeder werd losgerukt. De moeder werd naar andere personen geleid in de nabijheid van een huis. Het kind wist zich aan de ruwe hand van de soldaat te ontworstelen, draaide zich om en rende naar haar moeder. Dit was een scène die mij diep heeft aangegrepen. Waarom veroorzaken mensen anderen toch zoveel leed. Vol pijn en verdriet rende het kind. Ze kwam daarbij op haar knietjes te vallen en moest ook die pijn nog verduren.

Oorlog 40-45

Vergeef me kind dat ik je niet verstond
Want toen je weende was ik niet geboren
Mijn hart dat met je lijdt kon je niet horen
Slechts om die domme reden zweeg mijn mond

Omdat mijn ziel zich aan de hemel bond
Stond je alleen, was je voorgoed verloren

Mij boeide meer de zang der engelenkoren
Dan dat ik ingreep voor je werd verwond

Je bent toen op mijn wijkplaats toegesneld
Waar eindelijk beschutting was te vinden
Een mantel voor een bange cherubijn

En telkens weer voel ik me diep ontsteld
Dat ik me aan het koor heb laten binden
In plaats van jou een tijdig schild te zijn

70. De waarde van een eed

In veel esoterische scholen worden plechtige geloften afgelegd. De meeste daarvan worden niet aan de leden onthuld voorafgaand aan hun installatie of inwijding. De achtergrond daarvan is, dat de plechtigheid van het moment een sterke indruk op het bewustzijn van de kandidaat moet maken, en dat hij alert moet reageren en een keuze moet maken. Hij moet weten waar hij staat en wat hij wil, maar hij moet ook overrompeld worden door wat er tijdens een inwijding op hem afkomt. Sommigen vinden het onjuist dat kandidaten niet van te voren kennis mogen nemen van wat zij op het punt staan plechtig te beloven. Mijn visie was en is, dat een eed allereerst een intentieverklaring is die iemand tegenover zichzelf aflegt. Wij kunnen een eed afleggen om iets te verankeren dat belangrijk voor ons is. Sommige eden worden in stilte afgelegd, andere ten overstaan van anderen. Ten tweede is het een momentopname. De dingen veranderen, de wereld verandert, wij vorderen en tijdens dat proces groeit ons inzicht.

Men kan van mening zijn dat wanneer iemand een uitgesproken standpunt inneemt, hij dat niet meer zou moeten veranderen. Het is echter het kenmerk van een vorderende persoonlijkheid dat hij nadenkt en bereid is zich aan innerlijke en uiterlijke veranderingen aan te passen. Wanneer zijn innerlijke stem ziet dat de eed niet langer geldig is, zou hij zich naar die stem moeten voegen. Anders zou het handhaven van een eed slechts een intellectuele aanpassing betekenen aan wat men vindt dat wij moeten doen. Wij zijn onze eigen Meester. Wij zijn de enigen die ons van een eed kunnen ontheffen. En dat is precies wat wij soms moeten doen. Er zijn omstandigheden, bijvoorbeeld oorlogstijd, dat het handhaven van bepaalde eden de vernietiging van de menselijke beschaving zou kunnen betekenen. Zeker wordt het afleggen van een eed over het algemeen gezien als een zeer belangrijke menselijke actie. We zouden er niet lichtvaardig mee moeten omgaan.

71. De functie van ervaringen

Iemand zei: "Mijn probleem is dat ik mijzelf niet wil overtuigen van ideeën die de mijne niet zijn. Ik zie mijn afwijkende meningen, idealen en de dingen waarin ik geloof, niet als een obstakel. Zij getuigen van mijn onafhankelijkheid en individualiteit die ik met hard en lang werken heb bereikt." Het is juist dat wij aan onze eigen overtuigingen vasthouden, want zelfs als ze van tijd tot tijd onjuist zijn, wat ons allemaal regelmatig overkomt, kunnen we altijd nog beter die van onszelf volgen dan die van iemand anders. Dit wil niet zeggen dat wij niet open zouden moeten staan voor advies en suggesties. Maar wanneer onze overtuigingen door hard en lang werken zijn ontstaan, is het duidelijk dat advies en suggesties zich in een fase bevinden die hier nog aan voorafgaat. Zij zijn de bouwstenen van onze ervaring. Alle elementen van onze persoonlijke ervaring vormen het leven zoals wij dat leiden. Als we met het soort ervaringen tevreden zijn, gaan wij voort op de ingeslagen weg. In het andere geval proberen wij de toekomst zo in te richten dat wij andere ervaringen tegemoet gaan. Het draait er allemaal om dat wij, op grond van wat achter ons ligt, bepalen wat goed voor ons is in de toekomst. Zelfs als wij niet precies weten wat 'goed' is, moeten wij toch een leidraad volgen. Zelfs als wij ons hele leven achter een waandenkbeeld aanhollen, doen wij dat, omdat wij denken dat ons dat verder helpt. Het is niet mogelijk om te leven zonder fouten te maken. Wij zouden vaak graag op onze schreden terugkeren. Maar we kunnen niet leven met dit voortdurend in ons achterhoofd. Wij moeten allemaal enige ruimte overhouden om ongecompliceerd en spontaan te kunnen leven, niet gehinderd door het denkbeeld dat wij onze handelingen later wellicht zullen betreuren.

We zijn geneigd naar onze eigen ervaringen te leven, hetgeen sterk verband houdt met onze eigenschap om elk woord en elke situatie waarmee wij in aanraking komen, te definiëren in termen die wij accepteren en begrijpen. Doch elke definitie leidt tot andere definities, wat het leven ondraaglijk zou kunnen maken, ware het niet, dat wij de onderliggende kern kunnen aanvoelen van hetgeen wij proberen te doen of proberen uit te drukken. Veronderstel dat wij iemand op straat zouden groeten met: "Goedemorgen." Hij antwoordt met: "'Goed?' Wat is 'goed'? Wat verstaat u daaronder? Is 'goed' niet relatief en afhankelijk van ons standpunt? Verandert het niet door de eeuwen heen? Wat is de morele basis die u voor ogen stond? En wat verstaat u onder 'morgen'? Is het de aardse morgen van déze planeet? Bedoelt u de tijdsspanne tussen zes uur en tien uur 's morgens, of hebt u de relatieve periode van de dag in gedachten'?" Het zou volstrekt duidelijk zijn dat wij doorlopend communicatieproblemen zouden hebben als wij alles zo uitentreuren zouden trachten te definiëren. In het gewone leven nemen wij daarom steeds aan, dat er een communicatie bestaat die woorden overstijgt, en dat het stellen van te veel vragen nooit tot begrip zal leiden. Wanneer mensen elkaar ontmoeten en een goedemorgen wensen, maakt het zelfs niet uit of het ochtend is, of al een paar minuten in de middag. Beide partijen zouden de bedoeling van hun communicatie wel begrijpen. Het leven wordt draaglijk wanneer wij sommige dingen op hun beloop laten. De absolute communicatie vindt plaats door te zwijgen. Maar in onze wederzijdse communicatie, zoals hier zichtbaar werd, zien wij daarvan ook de paradox.

Een van mijn kennissen vertelde me eens een prachtig verhaal. Hij had een klein meisje ontmoet dat hem allerlei vragen stelde. Hij probeerde ze te beantwoorden en ontdekte dat zij na elk antwoord vroeg: "Waarom?" Dus in plaats met tevreden te zijn met een antwoord, gebruikte het meisje elk antwoord om een nieuwe vraag te formuleren. Dit ging een tijdje door en toen hij zich een beetje wanhopig begon te voelen na een nieuw 'waarom' van het kind, had hij een helder idee. Toen ze weer "Waarom?" vroeg, zei hij eenvoudig tegen haar: "Goh, wat heb je een mooi jurkje aan!" Het kind antwoordde trots: "Ja, hè?" en stopte direct met het stellen van vragen. Dit laat zien, dat het veranderen van onze zienswijze en van dat waarop wij geconcentreerd zijn, eerdere situaties kan afsluiten. Het opent de weg naar nieuwe ervaringen. Het bewust verlaten van ongewenste situaties is echter geen garantie dat de effecten van zulke situaties volledig beëindigd worden. Ze kunnen integendeel wel een mensenleven voortduren. We zien dit wel in

gevallen waarin wij een bepaald pad verlaten dat wij schadelijk achten voor onze ontwikkeling. De gevolgen van wat wij in het verleden deden, zetten zich voort, ondanks de inzichten die wij verworven hebben en ondanks onze vastbeslotenheid om nooit meer dezelfde fouten te maken. Met andere woorden, als wij ons ervan bewust zijn dat wij een oude ervaring niet willen herhalen, zet dat op zichzelf nog niet de gevolgen van die ervaring stop. Er blijft een band bestaan tussen het verleden en het heden, ook in positieve situaties, en dat noemen wij 'karma'. Daarom is het belangrijk wat wij doen, want in alles wat wij doen, leggen wij het fundament voor onze toekomst, en wij zijn er verantwoordelijk voor. Soms horen we op het nieuws dat er een aanslag gepleegd is en dat de daders verantwoordelijkheid claimen. Mijn mening is, dat men verantwoordelijk is voor een onverantwoordelijke daad, maar daar geen verantwoordelijkheid voor kan claimen. Ten eerste omdat men hooguit onverantwoordelijkheid zou moeten claimen in plaats van verantwoordelijkheid. Ten tweede omdat verantwoordelijkheid niet iets is waarvoor men kiest, maar wat iemand wordt opgelegd door de werking van de Wet. Dit kan een woordspel lijken, maar of we een gebeurtenis nu wel of niet accepteren, zij is wel of niet door ons veroorzaakt, en als zij door ons veroorzaakt is, zijn wij er verantwoordelijk voor.

Maakt het accepteren van verantwoordelijkheid voor een gebeurtenis ons meer verlicht? Wanneer wij onze hand aan een kachel branden omdat wij hete oppervlakken veronachtzamen, zullen wij ons direct bewust kunnen zijn van de oorzaak van die gebeurtenis. Doch als wij van mening zijn dat het een doel heeft, of dat het de bedoeling heeft om ons iets te leren, dan is er geen reden voor onze geest om nog langer pijn te voelen nadat wij ons gebrand hebben en nadat wij ons ervan bewust werden hoe de verbranding werd veroorzaakt. Toch gaat de pijn autonoom door. Als we de verbranding leren zien als het simpele gevolg van het samenkomen van een heet oppervlak (de kachel), en een zacht oppervlak (onze hand) dat de hitte niet kan verwerken zonder beschadigd te worden (neutrale oorzaak en neutraal gevolg), dan is het volmaakt duidelijk waarom de pijnlijke ervaring blijft bestaan, zelfs als wij weten dat wij in de toekomst uit de buurt van hete oppervlakken zouden moeten en willen blijven. Ons inzicht is dan het gevolg van het besef dat onpersoonlijke natuurwetten regelen hetgeen er gebeurde, wat ons voorzichtig en 'verlicht' maakt. Het gevoel dat door de brandwond wordt opgeroepen, kan leiden tot een bepaald inzicht of een procedure, of lijkt een dergelijk inzicht op te roepen, alsof een bepaalde 'drang' om een inzicht te verwerven of te realiseren van dat gevoel uitstraalt. In die zin hechten wij op alle niveaus van ons wezen een betekenis aan alles waarvan wij ons bewust worden. Alleen wanneer wij ons helemaal nergens bewust van zijn, bijvoorbeeld wanneer wij in coma liggen, hebben wij dat soort indrukken niet meer. De persoon die tot zelfbewustzijn komt, kan zich een mening vormen over wat er met hem gebeurt. Dat vormt zijn ervaring. Het is een hoogstpersoonlijke gebeurtenis, die verantwoordelijkheid met zich meebrengt. Als dit zelfbewustzijn een morele basis krijgt en zich probeert één te voelen met al het bestaande, leidt dat tot verlichting. Daarvoor is een lange reeks van kenmerkende ervaringen nodig.

Zou het waar zijn, zoals sommige mensen veronderstellen, dat wij als menselijke wezens alles moeten meemaken om verlicht te kunnen worden? Het aanvaarden van het gezichtspunt dat wij alles moeten meemaken, zou grote consequenties hebben. Er zouden dan veel vragen beantwoord, veel elementen gedefinieerd moeten worden. Bijvoorbeeld: wat is 'alles': alles wat er ís (op welke tijdstip?), of alles wat wij kunnen ervaren? En wat is 'ervaren': iets doormaken terwijl wij ons in het centrum bevinden, of terwijl wij aan de kant staan toe te kijken? Waar zou het ervaren door moeten geschieden: door onze hersenen of cellen, onze uiterlijke bewustzijns-lagen of de innerlijke lagen? Op welke terrein moet het ervaren plaatsvinden: het lichamelijke, mentale, psychische, conceptuele? Als wij al het mogelijke zouden meemaken, zou dat inhouden dat wij allen elkaar levens zouden moeten leven. Dit kan natuurlijk nooit plaatsvinden. De gedachte achter de stelling dat wij alles zouden moeten meemaken, is dat het in onze persoon een noodzakelijke opeenstapeling van kennis en verlichting zou vormen. Alles meemaken, zou inhouden dat wij de innerlijke natuur van alles in het universum zouden moeten doorleven. Doch dit is niet te rijmen met wat wij van de natuur hebben leren begrijpen en aanvaarden, namelijk, dat alles aan

alles gerelateerd is door trillingen, maar daar om dezelfde reden ook van gescheiden is. Er zijn verschillen in het gehele universum als onderdeel van zijn natuur. Er is voor de mens geen reden om door elke denkbare situatie te gaan. Misschien ligt aan de basis van de stelling dat wij alles zouden moeten meemaken ook het onderbewuste verlangen om alles te beheersen wat wij niet begrijpen. Ik denk dat het belangrijker is om met alles in harmonie te zijn. Wij doen dit met onszelf in het centrum. Dit maakt het ons mogelijk om de dingen waar te nemen en te ervaren zonder er een mee te moeten worden als wij dat niet willen.

Iemand vroeg of hij door het opzettelijk beleven van verkeerde ervaringen, anderen zou kunnen helpen met de inzichten die uit die verkeerde ervaringen zouden voortkomen. Dit klinkt wel heel vreemd. Wat heeft iemand er aan om zich in gevaar te begeven als er geen absolute en acute noodzaak is om dat te doen? Het beste wat een mystieke leerling kan doen, is door de fasen van leren en experimenteren te gaan. Hij kan de beginselen bestuderen die door de mystici die hem voorgingen, bestudeerd zijn, en met een open geest proberen deze beginselen in praktijk te brengen. Wanneer de beginselen lijken te werken, maakt hij ze deel van zijn bagage, om er in de toekomst naar te handelen. Wanneer twee mensen dezelfde beginselen bestuderen en ermee experimenteren, kan de een tot de ene conclusie komen en de ander tot een andere conclusie. Ieder mens volgt zijn eigen pad. De andere persoon kan tot andere resultaten komen; dat is zijn pad. Elke keus die gemaakt wordt, leidt tot harmonie of disharmonie, afhankelijk van het inzicht dat door de experimenterende persoon kan worden ontwikkeld. Laat ons ons eigen pad volgen, niet afgeleid door het gedrag van andere leerlingen. Zij kunnen gelijk hebben, maar zij kunnen er ook naastzitten.

72. Wandeling

Laatst bevond ik mij in de stad aan het begin van een lange weg. Toen ik de hoek was omgeslagen om aan deze weg te beginnen, viel het mij op hoe lang hij was. Als je helemaal naar het einde keek, kon je nauwelijks zien waar hij ophield. Onder het lopen hield ik mij daarmee bezig, en hoe lang ik ook naar het uiterste einde van de straat keek, ik leek geen centimeter op te schieten. Mijn verstand en mijn gevoel kwamen tot verschillende conclusies. Aan de ene kant realiseerde ik mij, dat ik vanzelf op het andere einde zou uitkomen, maar als ik zag dat ik stap na stap zette en toch niet leek te vorderen, leek dat in strijd te zijn met mijn logische conclusie. Meteen zag ik de parallel met het leven van de mystieke leerling. Als ik helemaal in de verte keek, zou ik bijna tot de slotsom komen dat het beter was om maar helemaal op te houden. Want zelfs als ik mij op elke stap concentreerde en daarbij het einde in het oog hield, leek ik op geen enkele manier vooruitgang te boeken.

Wat hield mij dan toch gaande? Een aantal overwegingen. In de eerste plaats was ik die weg al eerder gegaan, en wist ik dat ik uiteindelijk bij het einde zou belanden. Ook zag ik in, dat het mijn kennis van de principes van ruimte en tijd was, die mij niet tot twijfelen hoefde te brengen. In veel soortgelijke situaties had ik kunnen waarnemen dat het voortgaan uiteindelijk tot een doel leidt. Ik zeg bewust niet 'het' doel, en op het waarom daarvan kom ik zo nog terug. In de derde plaats had ik mijn toevlucht genomen tot een bepaalde handigheid om mijn vooruitgang te meten. Terwijl ik de straat afliep, en stap na stap zette zonder zichtbaar resultaat te boeken, besloot ik onder het voortgaan achterom te kijken. En zie, er lag een groot stuk van de weg achter mij. Dat was het bewijs dat er wel degelijk resultaat was geboekt. Mijn onderzoek was daarmee nog niet afgelopen. Ik besefte, dat wanneer ik steeds mijn blik op de einder gevestigd had, ik niet alleen niet leek vooruit te komen, maar het veroorzaakte ook frustratie. En daar moest iets aan gedaan worden.

Ik hield mij daarom voor, dat ik onderweg niet in de verte moest kijken, maar mijn blik gericht moest houden op mijn directe omgeving. Ik verbeeldde mij dat ik allerlei interessante mensen ontmoette en met hen in gesprek kwam, en dat zich dit meter na meter voordeed. Terwijl ik aldus mijn lange route redelijk begaanbaar hield, zag ik in dat dit pogen alleen al mij had voortgeholpen, want voor ik het wist, was de einder binnen bereik. Dit was ook mijn aanvankelijke doel, maar omdat dit doel gaandeweg meer een expeditie werd dan een gewone reis en onderweg van gedaante en betekenis veranderde, was wat ik had nagestreefd meer 'een' doel geweest dan 'het' doel. Het had weinig meer te maken met de oorspronkelijke wijze waarop ik mij had voorgenomen dit pad te bewandelen. De echte lering die ik uit dit alles heb getrokken, is dat je je het beste op resultaten kunt richten die met het hier en nu te maken hebben. En kijk zo nu en dan eens achterom. Dan zie je dat je echt wel vooruitgegaan bent.

73. Dwalen is menselijk

De Romeinen wisten wat ze deden, toen ze een taal gebruikten waarin de woorden konden worden omgewisseld terwijl ze toch hun betekenis konden behouden. Doch die betekenis kon ook veranderen, en alsof ze wisten dat aan de andere kant van de oceaan later bij de Azteken eveneens een grote voorliefde zou heersen voor mystificatie via de taal, lieten de Romeinen het aan elkaar over om de bedoeling van hun ingewikkelde zinnen te raden, er de betekenis uit te halen die er wellicht ingelegd was, en het pad te plaveien naar een communicatie die vooral binnen de politiek van belang bleek te zijn. Te zeggen wat men niet wil zeggen, niet te willen zeggen wat men zegt, niet te zeggen wat men wil zeggen, niet te willen wat men zegt, te zeggen wat men niet wil, niet te zeggen wat men wil, niet te zeggen wat men niet wil.

Is dwalen menselijk? Als het gaat om een Wanderschaft, het vol verwachting door bergen en dalen en oerwouden gaan in de hoop een verborgen schat te ontdekken, lijkt dit een typisch menselijke eigenschap te zijn. De zoektocht naar het verborgene (die een neiging weergeeft die de bron is van alle wetenschap), naar dat wat het geheimenis onthult dat de mens zelf is, maakt deel uit van de menselijke natuur, die op expansie gericht is. Dat zijn speurtocht hem soms op dwaalwegen brengt, is onvermijdelijk. Waar gewerkt wordt, worden fouten gemaakt. Het is niet mogelijk om een leven te leiden waarin alles langs gebaande paden loopt, zelfs als men in zijn leven elke stap zo nauwkeurig mogelijk berekent. Niet alles voegt zich naar onze wil; daarom zal een streven om een risicoloos leven te leiden, een eigen risico met zich meebrengen: dat van manipulatie. Het manipuleren van andere mensen is namelijk een manier om de tegenstand die men van hen zou kunnen ondervinden, te neutraliseren. Wie niet manipuleert, zou natuurlijk ook een passief leven kunnen gaan leiden, waarin hij al zijn potentiële vermogens op een laag pitje heeft gezet, in de hoop niet op te vallen en geen fouten te maken. Zo'n toestand van inertie brengt geen risico met zich mee. Maar kunnen we dat 'leven' noemen? Juist het onderzoeken van de geheimen des levens heeft geleid tot grote ontdekkingen (manipulaties) die de mensheid in kunsten en wetenschappen schone dingen hebben gebracht. Daarbij hoort het maken van fouten en vergissingen. Dwalen is menselijk. In het gewone spraakgebruik zeggen wij: "Vergissen is menselijk." Hiertussen is een duidelijk onderscheid. Dwalen houdt verband met een keuze op een hoger intentioneel, conceptioneel niveau. Vergissen speelt zich af op een lager niveau. Dat het dwalen van een hoger niveau is, is relatief en moet niet worden verstaan in de betekenis van 'moreel juister'. Wanneer dit anders was, zou het beter zijn te dwalen ten aanzien van beslissingen rond leven en dood, dan zich te vergissen in bijvoorbeeld de keuze van kleding en voedsel. Maar het omgekeerde is niet geldig: dat, aangezien de keuze van voedsel zich op een grover niveau afspeelt dan een keuze op moreel gebied, het beter is op het lagere dan op het hogere niveau een foute keuze te doen. In elke sfeer kunnen wij fatale fouten maken. Maar wij kunnen ook schoonheid scheppen.

Er wordt vaak verondersteld dat als iets zich op een geestelijk, mentaal niveau afspeelt, het daarom van een hogere orde is dan wat zich fysiek manifesteert. Dat iets zich op het mentale gebied afspeelt, is echter geen garantie dat het van lieflijke aard is. Dat iemand geïnspireerd is vanuit een geestelijk gebied, houdt niet in dat dit automatisch betere keuzes met zich meebrengt of dat zijn inzichten positief zijn, want dat hangt af van het soort gebied waarop hij is afgestemd. Wij maken keuzes die gekenmerkt worden door onze aard en door de beperkingen en eigenaardigheden daarvan. Wij hebben een breed spectrum van keuzes en maken dienovereenkomstig fouten. Maar onze goede beslissingen komen eveneens voort uit onze aard en de gebieden waarop we zijn afgestemd. Overigens ga ik, wanneer ik de term 'afgestemd' in algemene zin gebruik, uit van de positieve vorm daarvan. Wanneer anderen ons beoordelen, hopen wij dat zij er rekening mee houden dat wij meervoudige lagen in onze persoon hebben, met neigingen tot dwalen, maar ook met verfijnde elementen in andere delen van ons wezen. Veronderstel dat wij onze eigen persoon zouden moeten beschrijven aan iemand die ons niet kent. Wij zouden dan misschien verscheidene persoonlijkheidsbeschrijvingen moeten maken. De ene gezien vanuit de blik van het merendeel van onze

vrienden, de andere vanuit het merendeel van onze familieleden, nog een andere vanuit het merendeel van onze collega's et cetera. Wij hebben vele persoonlijkheden, en niemand buiten onszelf kan ze allemaal overzien. De tamelijk nauwkeurige beschrijving komt altijd van het merendeel van zulk een groep mensen, niet van individuele leden van deze groepen. Wij zouden diverse beschrijvingen kunnen maken van wie wij zijn, deze van één tot honderd nummeren en dan rangschikken naar wat wij de meest nauwkeurige beschrijving van ons echte innerlijke Zelf vinden, tot aan de (bijna) foute beschrijvingen van onze buitenste persoonlijkheids-lagen. Slechts iemand die ons zeer precies zou kennen, zou ons op een manier kunnen beschrijven die wij het nauwkeurigst vinden. Wij zouden alleen zelf het beeld kunnen voltooien, om daarmee de unieke en waarachtige definitie te geven van wie wij werkelijk zijn.

Wij kunnen niet onder elke omstandigheid in het leven een stralende persoonlijkheid zijn. Een spirituele leraar zei ooit: "Doe wat ik zeg, doe niet wat ik doe." Dit is iets om ons eraan te herinneren dat wij wijs en verlicht kunnen zijn, ook al maken wij fouten. Wij weten nooit hoeveel inspanning iemand levert om naar zijn eigen beginselen te leven en naar de inzichten die hij verwierf door zich af te stemmen op zijn innerlijk Zelf. Het zou oneerlijk zijn hem slechts op zijn daden te beoordelen. Ik denk dat wanneer iemand de positieve inzichten met ons deelt die hij gedurende momenten van verlichting gehad heeft (geen vaste staat van zijn, maar een proces), wij door het volgen van deze inzichten geholpen worden, ook al is het denkvermogen van zo'n leraar op bepaalde momenten verduisterd, zoals het denkvermogen van ons allemaal op bepaalde momenten verduisterd is.

74. Een filosoof

Er was eens een filosoof. Het was er niet zo maar eentje, want hij woonde in een groot woud en noemde zich desondanks geen kluizenaar. En een andere reden om hem geen gewone filosoof te noemen, was dat hij zich vragen liet stellen door degenen die zijn hutje passeerden. Echt vermeldenswaard is echter dat hij die vragen beantwoordde door zelf een aantal vragen te stellen. Niet door een echte tegenvraag, maar door de vragen van de reiziger precies te herhalen en er hardop over te filosoferen. Vroeg deze hem bijvoorbeeld: "Is er een begin of einde?", dan antwoordde de filosoof: "Is? 'Is' is tegenwoordige tijd. Moeten we dan ook niet vragen of er begin of einde wás? En hoe verhoudt het zich tot begin of einde dat is?" Dan vervolgde hij: "Er? Is 'er' begin of einde? Als er een einde zou zijn, zou dat dan niet onbegrensd zijn, in plaats van ér te zijn? Een? Of er 'een' begin of einde is? Hoe kan begin of einde bepaald of onbepaald zijn? Begin? Einde? Wie bepaalt wat begin is, als hij niet weet wat einde is? Maakt het een het ander niet tot voorwaarde van zijn bestaan?"

Enfin, het is wel duidelijk dat deze benadering de grootste verwondering wekte bij allen die op doorreis bij hem onderdak zochten. Jaren verstreken en de feitelijke monoloog die de filosoof afstak tegen de onthutste of de al wat doorgewinterde bezoekers kabbelde voort. Op zekere dag kwam er een jongeman langs. Deze had in de herberg in het dorp wat over de kluizenaar - want dat was deze toch eigenlijk - gehoord en besloot hem een tijdlang met een bezoek te vereren, want hij had op dat moment niet veel andere plannen. De jongeman was nieuwsgierig naar wat hij zou kunnen leren, maar was nog niet in een stadium dat hij zich zonder slag of stoot gewonnen wilde geven. Aan de andere kant wilde hij vermijden dat hij een confrontatie met de oude filosoof zou aangaan. Een gelukkige methode om dit te voorkomen, vond hij door zijn entree volkomen zwijgend te volbrengen. De filosoof was wel wat gewend en overigens in zo verre sferen met zijn gedachten dat hij hiervan niet opkeek, maar de problemen bleven niet helemaal uit. De oude man, voor wie oreren een tweede natuur geworden was, moest daarvoor natuurlijk wel enige brandstof geleverd krijgen. Deze werd hem door zijn leerling onthouden. En dat was even wennen voor de oude man, dat spreekt. Soms hoorde hij alleen in gedachten woorden, opende zijn mond al om te antwoorden, doch kwam tot de ontdekking dat zijn gast in het geheel niet gesproken had. Nu is stilte niet onaangenaam, maar voor wie die jarenlang heeft opgevuld met zijn eigen filosofieën, valt het niet mee door gebrek aan medewerking tot stilte gedwóngen te zijn. Het beviel de filosoof maar matig.

Zo nu en dan werd het zwijgen de jongeman te machtig, want ook hij was slachtoffer van de door hem zelf gekozen strategie. Op zulke zwakke momenten ontglipte hem soms een zin, zoals op het ogenblik dat hij de filosoof vroeg: "Wilt u eten?" Als in een reflex sprak de laatste: "Wilt? Er wordt naar mijn wil gevraagd. Ik kan weigeren of toestemmen. Maar is mijn wil niet al gebonden doordat ik moet kiezen tussen die twee, nu jij me die vraag stelt? Als je me niets gevraagd had, was mijn wil niet in het geding geweest. U? Ben 'ik' het die wil eten? Versterk ik dan de inwendige of juist de uitwendige mens? Eten? Hoe kan ik ja of nee zeggen tegen iets dat nog maar half is beschreven en niet concreet, als wanneer iemand vraagt aan een ander of die van mensen houdt, terwijl er daarvan zoveel soorten zijn dat die elk een ander antwoord oproepen?"

Op deze manier verstreken ongemerkt heel wat maanden. De jongeman leerde, door te zwijgen en te reflecteren op het spaarzame dat door de filosoof gezegd werd. Deze, wiens wedervragen meer als mantel dan als masker dienden, deed zijn lessen op doordat zijn leerling hem zo weinig vroeg. De tijd brak aan dat de jongeman verder moest reizen. Zonder de filosoof te bedanken, wilde hij niet gaan, maar breken met zijn principe dat hij de oude man niet te veel spraakwater wilde verschaffen, wilde hij ook niet. Hij besloot daarom op de laatste dag een buiging voor zijn leermeester te maken en simpel aan te kondigen dat hij ging vertrekken. Nadat hij gebogen had, zei hij niet meer dan: "Nu ga ik."

Hierna vertrok hij en de filosoof keek hem na over de vallei, geschokt. Terwijl de tranen hem in de ogen liepen, prevelde hij automatisch zijn socratische litanie: "Nu? Is het 'nu' van vandaag, morgen niet 'gisteren'? En is het 'nu' van gisteren, vandaag niet 'gisteren'? Hoe komt het dat morgen niet 'nu' is? Ga? Als gaan een beweging is, hoe kan deze dan nú plaatsvinden? Of in welk ondeelbaar ogenblik komt het gaan op gang? Ik? Is het niet slechts onze uiterlijke vorm die gaat en blijft het innerlijk niet juist onbeweeglijk?" Doch het innerlijk van de verstorven kluizenaar bleef op dat moment allerminst onbeweeglijk. Terwijl hij zijn leerling die over de glooiingen van het landschap verder liep, steeds meer uit het oog verloor, riep de oude leermeester langzaam in zichzelf: "Nu ga ik? Nu ga ik?" Zichtbaar werd dat de tijd zijn wonden ook in deze oude man geslagen had. Terwijl zijn vragend geroep steeds hoorbaarder werd, voelde hij zich ineens wonderlijk jong. "Nu ga ik? Nu ga ik?" Het onherroepelijke van de situatie drong tot hem door. Hij had zijn afgetreden pad verlaten en een nieuw betreden. Toen zijn ene hand in de verte reikte en hij met de andere zijn ogen bedekte, was hij voor het eerst sinds een eeuwigheid in staat zonder een vraag van buitenaf te reageren. Terwijl de hemel even stilstond, riep hij wenend: "Wie antwoordt? Wie antwoordt ...?"

75. Het Gezelschap (I)
(vrij naar de Decamerone)

In zekere eeuw vonden in een kasteel in Italië mensen onderdak in wier streek de pest was uitgebroken. Het slot was het eigendom van een van hen. Gelukkig voor het gezelschap was het genoeg bevoorraad om het daar een tijdlang uit te zingen, want terugkeren naar de dorpen was niet mogelijk. Wie weet hoe lang de besmettelijke ziekte nog zou woeden ... Omdat het winter was en de donkerte vroeg inviel, leek het de landheer een goed idee iets te verzinnen waarmee het gezelschap zich de komende avonden kon bezighouden. Na enig beraad onderling kwam men ertoe, uit hun midden elke avond iemand te kiezen die de verzamelde lotgenoten een verhaal moest vertellen. Omdat de aanwezigen niet zo maar in elkaars gezelschap geraakt waren, maar door speciale banden waren verbonden, werd aan de inhoud van de verhalen die komen zouden, een bijzondere voorwaarde gesteld. Zij moesten verband houden met de professie van de verteller en bovendien mystiek van karakter zijn. Hoewel de meesten in het gezelschap na het horen van deze verzwarende beperking even de wenkbrauwen fronsten, was men wel zo thuis in de aard van verheven zaken dat het plan met goedkeurend geknik werd aanvaard. Zo brak de eerste avond aan waarop men, door zacht flakkerend kaarslicht beschenen, geschaard zat om het vuur van de haard in de hoofdzaal. In het gezelschap bevonden zich diverse eenvoudige ambachtslieden, maar ook edelen. Een gezelschap kortom dat men niet gauw bij elkaar zou krijgen, ware het niet dat het, zoals we al vernamen, door bijzondere banden verenigd was. En dat dit zo is, bleek uit de verhalen van elk van hen. Uit het gezelschap werd een bakker aangewezen om als eerste te spreken. Terwijl iedereen gemakkelijk achterover leunde, zette hij een roos in een vaas en begon te vertellen ...

"Mijn vak is dat van bakker. Wat ik u ga vertellen, lieve vrienden, is hoe ik mijn brood en gebak maak. Maar als u mij hoort praten, denk er dan aan dat ik ook over mezelf praat. 's Morgens vroeg als iedereen nog slaapt, ga ik aan het werk. Als ik naar buiten kijk, besef ik terdege dat alles nog in rust is. Al mijn klanten zijn nog in dromenland. Hoewel zij zich daarvan op dat ogenblik wel niet bewust zijn, zullen zij straks het besluit nemen bij mij een brood te kopen. Ik moet dus voor de slapenden aan het werk.

Voordat ik iets kan uitrichten, moet mijn oven aangezet worden. Daarvoor moet ik hem brandstof geven. Mijn oven kan alle brandstof aan; ik moet er alleen niet te veel van toevoegen, anders wordt hij oververhit. Als ik het goed doe, blijft hij op een constante temperatuur en is het product dat hij levert naar wens. Als de oven goed warm is, kan ik gaan bakken. Natuurlijk heb ik dan allerlei broodvormen gevuld en gebak gemaakt. Het heeft geen zin een oven te stoken die nergens voor gebruikt wordt. Als ik alle dingen zorgvuldig laat verhitten, is de eerste beloning reeds mijn deel. Hoewel de ovendeuren gesloten zijn, stijgen heerlijke geuren op waardoor ik geheel omringd word.

Ik heb altijd de neiging om tijdens het bakproces de ovendeuren te openen, omdat ik ongeduldig ben. Als ik mij weet te bedwingen, gaat alles goed; als ik overhaast het resultaat wil bekijken, is mislukking het gevolg. Nadat de tijd verstreken is welke ik niet kan verkorten, mogen de deurtjes open. De geur die reeds heerlijk was, is nu overweldigend. Dat wat gebakken is, is gereed. In mijn leerlingentijd vond ik dat al genoeg. Doch de meesterbakker van wie ik het vak leerde, bracht me bij dat het op het afwerken aankomt. Een brood wil iedereen wel kopen, maar als ik wil dat de mensen speciaal om mijn product naar mij toe komen, moet er meer gebeuren. Ik laat het daarom even afkoelen. Toen het nog in de oven stond, was het zo dicht bij zijn bron, dat het voor mensenhanden onbereikbaar was; men zou zich eraan branden. Nu het de temperatuur van zijn omgeving heeft aangenomen, is het voor iedereen genietbaar en toegankelijker. Het mag echter wel iets van zijn oorspronkelijke warmte bewaren, dan heeft iedereen het het liefst. Als ik het brood echt mooi wil maken, breng ik er een glazuurlaagje op aan. Dan is het echt bijzonder. Mijn product is geliefd bij elk van mijn klanten. Voor dag en dauw voorbereid, in hitte tot stand gekomen, met verstand gekoesterd, is het in liefde daar gekomen waar het zijn moest. In mij vocht mijn aangeboren

voorzichtigheid met het verlangen om het proces te versnellen. De drang om het resultaat voortijdig te aanschouwen, bestreed ik met het wapen van mijn aangeboren geduld. En op momenten van de grootste verzoeking bleef in mij de vakman de baas."

De bakker nam plaats en wiste zich het dikke voorhoofd met een grote rode zakdoek. Het was muisstil. De kasteelheer stond op, doofde hier en daar een kaars en wenste iedereen zachtjes goedenacht. Elk van hen zocht in stilte zijn vertrek op en aldus kwam de eerste avond tot een eind ...

76. Het Gezelschap (II)
(vrij naar de Decamerone)

De ochtend na de avond waarop de bakker zijn verhaal had gedaan, kon men in het park rond het kasteel allerlei leden van het gezelschap aantreffen. Het leek wel of iedereen zich aan het voorbereiden was op de komende gelegenheid, waar opnieuw een gast zich zou kwijten van de gestelde taak. De een had zich teruggetrokken in een prieeltje, voorzien van pen en papier; de ander kon men op een verlaten plaats aantreffen terwijl hij in zijn eentje murmelend aan het repeteren was. Toen eindelijk de avond zover was ingevallen dat het knusse haardvuur kon worden ontstoken, verzamelde iedereen zich in de hoofdzaal en was vol verwachting. De kasteelheer had zich intussen bij het gezelschap gevoegd en nam het woord. Hij vroeg ieder zich genoeglijk te installeren en gaf aan een van de aanwezigen het woord.

De man die opstond, was lang van gestalte. Hij droeg een grijs wambuis, waaruit hij met trillende handen een papier te voorschijn toverde waarop hij zijn tekst al had voorbereid. Het licht werd getemperd. Toen de man begon te spreken, wierpen de kaarsvlammen het schijnsel van het zacht trillende papier in zijn hand honderdvoudig versterkt op plafond en muren van de zaal. "Beste mensen, al een groot aantal jaren oefen ik het beroep van beeldhouwer uit. Toen ik klein was, fascineerden de vormen mij al die ik uit klei te voorschijn wist te halen. Dat waren niet meer dan steeds veranderende, vormeloze gestalten, maar ondanks de beperkingen die mijn kindergeest nog waren opgelegd, voelde ik me tot het aanbrengen van wijzigingen aangetrokken. Terwijl mijn kleine handen opgetogen op de klei petsten en ik al blij was met elke verandering, kon ik niet beseffen dat deze activiteit mijn levenswerk zou worden.

Toen ik groter werd, kreeg ik les in beeldhouwen en maakte ik mij bepaalde technieken eigen. Daarbij veranderde ik ook van binnen. Want hoewel ik zeer aangetrokken bleek tot vormen en vervormen, was ik in bepaalde mate losgekomen van de onbezorgde manier waarop ik er als kind maar op los werkte. Toen ik dit voor het eerst besefte, maakte ik me ongerust. Al gauw echter zag ik in, dat voor de onbekommerdheid van mijn vroege werk een diepe en meer verstilde vreugde in de plaats was gekomen. Ik werkte immers nog steeds met groot genoegen aan mijn beelden, en aan enthousiasme ontbrak het mij ook niet. Mijn scheppingen veranderden ook. Niet alleen omdat zij een structuur kregen die het mij als kind niet vergund was aan te brengen. Steeds meer kreeg ik het gevoel dat bij elk kneden en modelleren ik de vorm reeds zag zoals die tot stand zou komen. Ik zag hem al op een onzichtbaar gebied, en wat ik deed, was hem met liefde binnen het zichtbare gebied brengen.

Als ik aan het werk was, leek de tijd stil te staan. Hoe meer het werk gestalte kreeg, des te meer ik me toelegde op het aanbrengen van detailleringen. De ruwe vorm verborg zich steeds meer onder de verfijningen. Het beeld leek opgetogen als het met aandacht werd bewerkt, maar het leek verdriet te lijden als ik eens een keer niet zo oplettend was en een kleinigheid onafgewerkt liet. Als alles klaar was en het beeld stond gereed in mijn atelier, had ik het gevoel dat slechts gerichte inspanning, geïnspireerde gedachten en innerlijke gedrevenheid het zo mooi hadden gemaakt."

De beeldhouwer ging naar de haard en legde het blad papier voorzichtig op de houtblokken, waar het in een prachtige vlam veranderde. Daarmee bewees hij dat een schepping in de omgekeerde richting een even mooi resultaat kon hebben. Hij nam plaats, en pas nadat zij enkele uren van gedachten hadden gewisseld, zochten de leden van het gezelschap hun slaapvertrek op ...

77. Reïncarnatie

Wij weten nog maar weinig af van de natuurwetten die met reïncarnatie samenhangen, doch de dingen zijn zoals ze zijn: in evenwicht met de natuurwetten, ongeacht of wij ze begrijpen. Als wij onze visie op wat redelijk en juist is, niet kunnen rijmen met wat wij om ons heen zien, dan moet het ons begrip zijn dat tekortschiet. De natuurwetten schieten niet tekort. Het verschijnsel reïncarnatie is moeilijk te begrijpen en is complex en sterk verbonden met karma. Als we een denkbeeld proberen te vinden dat alle ideeën over reïncarnatie kan verenigen, dan komen wij er op uit dat wij in essentie datgene zijn wat wij inherent zijn moeten. Iedereen handelt overeenkomstig zijn natuur. Daarom maken wij dingen mee die andere geestestypen niet meemaken. Maar wij stellen ook een doel voor ons leven vast dat anderen nooit zouden vaststellen. Wij formeren doelstellingen, en bij het uitvoeren daarvan bepalen wij onze levensloop. Misschien gaan wij na ons leven door met het maken van doelstellingen, maar niemand weet of dat het geval is. Wij vinden het moeilijk om ons voor te stellen hoe wij een bewuste beslissing zouden nemen terwijl wij op een immaterieel niveau functioneren, maar dat komt doordat wij niet kunnen loskomen van het denken aan het soort beslissing dat wij met ons lichamelijk-mentale bewustzijn nemen. In ieder geval zijn wij er zeker van dat wij op stoffelijk niveau dagelijks beslissingen moeten nemen, en dat hun reikwijdte vaak direct zichtbaar is. Deze reikwijdte betreft anderen, maar ook onszelf. Het besef dat er een oorzakelijk verband is tussen tal van gebeurtenissen in ons leven, dringt zich daarom aan ons op. En zodra wij die relatie onderkend hebben, zullen wij geneigd zijn ons leven zo in te richten dat wij er meer greep op krijgen. Een handelwijze die een voor ons onaangenaam resultaat heeft, zal ons ertoe brengen ons gedrag aan te passen. Ergens in het verre verleden, in dit samenspel tussen handelen en reflectie, tussen het uitoefenen van wilskracht en het maken van correcties, zal het menselijke geweten zijn ontstaan. En dit geweten leidt er op den duur toe, dat wij onrecht willen voorkomen, en door ons gedaan onrecht willen herstellen. De reden waarom wij dat willen, en de manier waarop wij dan handelen, vormen ons morele stelsel. Dat stelsel is grotendeels zeer individueel bepaald.

Stel dat u iets verkeerds gedaan hebt en dat wilt goedmaken. U kunt een plezierige manier bedenken, die u van binnen een goed gevoel geeft. U zou ook een andere manier kunnen vinden, die gevoelens van pijn met zich meebrengt. Laten we naar een voorbeeld van het eerste kijken. Als u iemand niet de aandacht heeft geschonken die hij of zij verdiend heeft, en u kunt dat niet rechtstreeks meer goedmaken, dan kunt u in een ziekenhuis of een kindertehuis gaan werken. Dit kan u een plezierige tijd bezorgen en tegelijk een kans geven om symbolisch het feit dat u de genoemde persoon verwaarloosd hebt, goed te maken. Nu een voorbeeld van de tweede situatie. Het kan zijn dat u van iemand iets kostbaars hebt weggenomen, en dat u niet in de gelegenheid bent om dat aan diezelfde persoon terug te geven. Daarom kunt u besloten hebben om iets wat u zeer dierbaar is, aan iemand anders weg te geven. Deze gift kan zodanig zijn, dat u het verlies echt voelt. Tezelfdertijd realiseert u zich dat het een grootse manier is om symbolisch goed te maken wat verkeerd was in het verleden. Deze twee soorten reacties zijn in aanleg gelijk, want zij brengen de dingen in evenwicht. Hun effect op onze geest kan echter onvergelijkbaar zijn. Wij kunnen dus welbewust dingen doen om iets te herstellen, en daarmee accepteren wij zo nodig de pijn van het verlies dat door ons compenseren ontstaat. Tezelfdertijd winnen wij iets van grote waarde. De bovenstaande voorbeelden tonen overigens een compensatie voor iets dat te betreuren valt. Onnodig te zeggen dat ook gecompenseerd kan worden voor goede dingen, voor iets dat ons ten deel is gevallen, zoals gezondheid, familie, vrienden, een goed gezinsleven, werk. Reïncarnatie en karma houden geen verband met straf of beloning, of met schuld. Zij hebben te maken met de continuïteit van het bestaan en met evenwicht. Wij nemen beslissingen die onze levensloop beïnvloeden, en de gevolgen van onze beslissingen keren doorlopend naar ons terug, in de vorm van plezierige en minder plezierige gewaarwordingen. Deze kunnen aan ons opgedrongen worden, of wij kunnen ze bewust opzoeken.

De rol van planeten bij reïncarnatie

Iemand vroeg: "Zou het reïncarneren op een andere planeet de volgende stap in de evolutie van de mensheid zijn?" Deze gedachte is het waard om bij stil te staan. Er volgt uit, dat de steller aanneemt dat onze planeet, vergeleken met bepaalde andere planeten, van kosmisch ondergeschikter belang is. Het is interessant om na te gaan waar dit gezichtspunt zijn oorsprong heeft. Mogelijk is het ontstaan vanuit de aloude gedachte dat de hemelen zich hoog in de lucht bevinden omdat, als iets zich buiten de aarde bevond, het om die reden tot de hogere sferen behoorde, tot de hemel. In de hemel vindt alles plaats wat niet op aarde verwerkelijkt kan worden. De hemel is daardoor altijd de plek geweest om naar toe te streven. Een plek waar het beter is dan op onze aardse wereld, en wellicht de plek waar de goden ooit vandaan kwamen. In die visie vertegenwoordigt alles wat buiten de aarde ligt en onaards is, een hogere staat van zijn. Niettemin is er geen reden waarom wij zouden moeten aannemen dat een planeet waar wij na onze huidige incarnatie herboren zouden worden, van een hogere orde is, noch is er een reden om aan te nemen dat wij in een hogere staat van evolutie zijn wanneer wij op een andere planeet reïncarneren. Als wij zouden weten dat iemand zich elders in het universum bezighoudt met zijn hergeboorte op een andere planeet in de toekomst - de onze wel te verstaan -, in de veronderstelling dat die hem een beter onderdak biedt, bestemd voor hogere levensvormen, dan zouden wij dat deze persoon gauw uit het hoofd proberen te praten. Onze planeet is nu niet bepaald het toonbeeld van een plaats waar menselijk begrip en verdraagzaamheid de boventoon voeren, en die men iemand zou willen aanraden die op een andere planeet zijn sporen al verdiend heeft. Wanneer het menselijk lichaam tot stoffelijk voertuig voor de zielepersoonlijkheid dient, is er geen reden waarom men zijn evolutie niet op een willekeurige planeet zou kunnen voortzetten. Zo'n planeet moet natuurlijk wel geschikt zijn om een zielepersoonlijkheid stoffelijk tot uitdrukking te brengen. Zij hoeft niet op de een of andere manier bestemd te zijn voor gevorderde persoonlijkheden die een lagere plaats van evolutie verlaten. In de mystiek wordt groei afgemeten aan de manier waarop de leerling zich bij een willekeurige situatie aanpast, ongeacht waar die bestaat, wat zij inhoudt en hoe zich zij manifesteert. Daarmee is de plaats waar iemands incarnatie zich afspeelt van betrekkelijk ondergeschikt belang.

Nu zijn wij gewend om te denken aan het huidige universum, met zijn ontelbare planeten. De bestaande reïncarnatie-theorieën hebben alle betrekking op een universum zoals het er nu is. Stel, dat het universum door Big Bangstadia heengaat, dan zou dat universum na een Big Bang helemaal opnieuw planeten moeten opbouwen. Gedurende een zeer lange periode zou er dan geen plek zijn waar zielepersoonlijkheden kunnen reïncarneren. De mystieke theorie heeft hierop zomaar geen antwoord, en zou uitgewerkt moeten worden om op dit soort kosmologische theorieën te kunnen aansluiten of om ze te pareren. Als er Big Bangs plaatsvinden en de zielepersoonlijkheden van de pre-Big Bangperiode blijven bestaan, dan zal dit bestaan zich noodzakelijkerwijs op een niet-materieel gebied afspelen, wat consequenties heeft voor theorieën over de duur van het verblijf van zielepersoonlijkheden op het kosmische gebied tussen twee incarnaties in. Maar wij weten niet hoe de materiële en niet-materiële gebieden elkaar beïnvloeden en onderling ineengrijpen, en of zij zouden kunnen functioneren zonder dat hun tegenhanger zelfs maar bestaat.

Is reïncarneren doelmatig?

Iemand vroeg: "Zou het niet eenvoudiger zijn om het lichaam te houden dat wij nu hebben, in plaats van door een overgang te gaan en weer terug te komen om de elementaire dingen van een incarnatie te herhalen, zoals lopen, praten en leren denken, om maar een paar van de uitdagingen te noemen?" Aan deze vraag ligt vermoedelijk het gezichtspunt ten grondslag dat het reïncarneren een inspanning inhoudt die tot het verbruiken van energie leidt. Het verbruiken van deze energie wordt in die visie bovendien als

ondoelmatig beschouwd. Wij vinden het idee niet prettig dat er energie nodig is voor wat wij nastreven, en wij denken dat de beste manier om iets aan te vatten en doelmatig te zijn, is, dat wij er niet al te veel energie insteken. Doelmatigheid in de betekenis dat er weinig tot geen energie wordt verbruikt, is in ons universum in het dagelijks leven van belang, domweg omdat dat goedkoop en gemakkelijk is. Als wij echter het gezichtspunt dat ondoelmatigheid beschouwt als het niet-optimale gebruik van energie, toepassen op reïncarnatie, hoe moeten wij dan vaststellen wat doelmatigheid op dat vlak betekent? Wie kan zeggen of de voortgaande levenscycli ondoelmatig zijn en doelmatiger geleid zouden kunnen zijn? Maar er zit meer aan deze vraag vast. Een incarnatie kan in zekere zin als ondoelmatig worden beschouwd als de betrokken persoon zijn ontwikkeling onnodig tegenwerkt en er daardoor voor zorgt dat in volgende levens bepaalde situaties herhaald moeten worden. Maar, die visie transponeert aardse, 'economische' overwegingen naar een gebied waarvan wij ternauwernood de wetmatigheden beginnen af te tasten. Wij weten niet aan te geven waarom het beter zou zijn dat wij een bepaald iets nú leren in plaats van in de toekomst. Noch weten wij hoe ontoereikende dingen doorwerken van de ene incarnatie in de andere. En wat te zeggen als bepaalde ontwikkelingen worden aangestuurd vanuit een hoger niveau dan dat van de zielepersoonlijkheid, waardoor het vellen van een oordeel over doelmatigheid onmogelijk wordt?

De uiterste vorm van doelmatigheid lijkt volgens een bepaalde logica te zijn: niet leven, dan hoef je ook niet te sterven; niet groeien, dan hoef je uiteindelijk ook niet uit elkaar te vallen et cetera. Dus zouden wij alleen wanneer elke beweging in het universum zou stoppen, zelfs op atomair niveau, de uiterste doelmatigheid hebben bereikt. Maar, doelmatigheid is een menselijk woord voor een staat waarin de voordelen worden afgewogen tegen de nadelen. Dit afwegen is onderworpen aan de beperktheden van het menselijk brein, zelfs van de menselijke intuïtie, en wisselt naar gelang het gezichtspunt dat wij innemen. Er zijn vele niveaus en interpretaties van doelmatigheid, en van de betekenis van een voordeel of een nadeel. Ik denk dat wij totaal niet kunnen bevatten wat doelmatigheid op de hoogste bewustzijnsniveaus betekent.

De volgorde van incarneren

Iemand vroeg: "Is er binnen de mystieke opvattingen een mening over de volgorde van onze incarnaties? Ik bedoel, moeten wij, aangezien tijd denkbeeldig is, wel in een bepaalde volgorde incarneren?" Wat er ook voor mogelijkheden zijn, er is altijd 'een' bewustzijn dat zich bewust is van 'een' situatie die met onszelf in verband staat. Alsof wij in het midden van een cirkel staan, met om ons heen beelden van incarnaties, die wij kunnen waarnemen. Er is ook een gezichtspunt dat uitgaat van het lineair reïncarneren (vooruit) of van het achterwaarts reïncarneren, hetgeen dan evenzeer lineair is. Iemand had het zelfs ooit over 'zijdelings'. Zelfs als onze geest eens en voor al zou vaststellen of het incarneren langs lineaire of niet-lineaire lijnen verloopt, dan zou dit alleen aangeven hoe ons verstand de realiteit ziet, niet de actualiteit. We kunnen ons ook proberen voor te stellen dat in plaats van door de tijd te reizen - en onze levens te beleven gedurende opeenvolgende eeuwen - wij integendeel bewegingloos blijven, terwijl ons innerlijk Zelf ervaringen op ons bewustzijn projecteert. Wij staan stil en de beelden bewegen over het scherm van ons bewustzijn.

Waar komen de zielen vandaan?

Een bekende vraag is: "Als wij reïncarneren, zou de wereldbevolking dan niet dezelfde omvang houden, omdat wij in dezelfde wereld terugkeren? Waar komen alle extra mensen (zielepersoonlijkheden) vandaan? Is de aarde de enige plaats waar wij reïncarneren?" Deze essentiële vraag heb ik de afgelopen jaren vele malen gehoord. De wetten die hier een rol spelen, kunnen wij met ons verstand niet volledig

begrijpen, maar door het maken van vergelijkingen kunnen we het toch proberen. Wij zouden ons de kosmos kunnen voorstellen als een vuurbol. Elke keer dat wij een lucifer in de buurt van het vuur houden, zal die ontbranden. Hij is als het lichaam, dat door de leven gevende principes in vlam wordt gezet, ontstoken wordt, zodat we spreken over een menselijk wezen met een zielepersoonlijkheid. Nadat de lucifer ontstoken is, leidt hij een eigen leven en toont hij een klein vuur, dat naar zijn aard verwant is aan de bol van vuur. We kunnen één lucifer ontsteken, duizend lucifers of tien miljard lucifers; al die tijd blijft de vurige bol dezelfde. Hij zal niet in omvang afnemen. Zolang er elementen zijn die niet aan de vuurbol gelijk zijn (lucifers: de materiële elementen die een lichaam vormen), kan een 'persoonlijkheid' worden gemanifesteerd: het menselijk wezen met zijn kleine vlam van binnen. Bij veel gelegenheden kan het menselijk bewustzijn leren en ervaring opdoen. Er is geen reden om aan te nemen dat het van belang is op welke planeet dit gebeurt. Het voorbeeld met de kaars bedoelt te zeggen, dat het op spiritueel gebied mogelijk is dat iemand licht geeft en tegelijkertijd zijn eigen licht behoudt. Het is alsof ik u licht geef met mijn kaars. Uw kaars heeft dan een brandend lichtje en die van mij zal nog steeds over haar eigen licht beschikken. Met betrekking tot reïncarnatie zeggen wij overeenkomstig, dat spiritueel licht (het onzichtbare deel van het gemanifesteerde), de materie onbeperkt kan belevendigen.

Betekent dit nu, dat er altijd meer zielepersoonlijkheden zullen incarneren naarmate licht meer geschikte materie vindt? En betekent dit ook dat het aantal zielepersoonlijkheden dat in de toekomst zal incarneren, beperkt is tot de voorhanden zijnde tastbare materie in het universum? En kan het licht blijven bestaan buiten de begrenzing van het lichaam wanneer dat lichaam is uitgedoofd? Waarom zou het licht dan niet verdwijnen, uitgeblazen zijn? Uiteindelijk is het immers slechts een klein, secundair lichtje dat van het grote licht is afgescheiden en daar in deze vergelijking niet meer door gevoed wordt. En waarom reïncarneert dit kleine licht? Moeten wij het voorbeeld met de lucifer wellicht herzien, omdat vuur ook een overgang kan maken naar een nieuwer of ander niveau van energie en niet alleen op hetzelfde niveau verplaatst wordt? De moeilijkheid met metaforen is, dat zij altijd met andere dingen in verband staan die weer tot andere metaforen leiden. En vergelijkingen gaan mank. Daarom is een metafoor slechts nuttig om de buitenste begrenzingen te vatten van wat omtrent een bepaald vraagstuk te begrijpen is. Het is dus moeilijk om op een van deze vragen een goed antwoord te geven. Ons theoretiseren kan slechts tot op zekere hoogte de realiteit beschrijven; niet de actualiteit. Als vastgesteld moet worden welke hoeveelheid tastbare materie nodig is om het voertuig te vormen voor ontelbare zielepersoonlijkheden, is het duidelijk dat ons begrip van de natuurkunde niet volledig is. Maar er is een grondbeginsel. Wanneer een lens geplaatst wordt voor een lichtbron, zal zij dit licht op een specifieke manier verspreiden. Ongeacht hoe vaak wij dit herhalen, zal het resultaat het verspreiden van de straal zijn, een verstoring, om het zo maar te noemen. Dit is inherent aan wat wij gedaan hebben: het plaatsen van een lens voor een lichtbron. Wanneer er geen lens beschikbaar is, zal het beschreven specifieke resultaat niet gerealiseerd worden. Toch is het nog steeds zo, dat áls wij een lens hadden gehad, en áls wij een lichtbron hadden gehad, de combinatie van beide geleid hád tot een specifiek resultaat. De vraag of de lichtbron voor haar verspreiding van licht afhankelijk is van het beschikbaar zijn van lenzen, is van een andere orde. Het principe blijft: wanneer er een lens is, en wanneer er een lichtbron is, kan het proces worden herhaald. Wellicht gaat dit ook op voor de zielepersoonlijkheden, in die zin, dat wanneer er materie is die gevoelig genoeg is om uitdrukking te geven aan een zielebeginsel, die uitdrukking ook daadwerkelijk plaatsvindt. Er is dan nooit een tekort of een teveel aan zielepersoonlijkheden.

Weerzien na dit leven

Zullen wij na onze dood onze oude geliefden terugzien? Veel mensen gaan ervan uit dat zij een geliefde persoon die zij uit het oog verloren zijn of van wie zij gescheiden zijn, in een volgend leven wel weer zullen terugvinden. Hoe zit het dan, wanneer die ander (man of vrouw) nog in zijn huidige leven een

nieuwe levensgezel heeft gevonden, die er evenzeer van uitgaat dat wanneer hij een scheiding ondervindt, hij die persoon in een nieuw leven weer aan zijn zijde zal vinden? Hoe gaat het, wanneer wij in onze serie levens vele geliefden gehad hebben? Naar welke geliefde keren wij dan terug? En hoe kunnen wij alle andere oude bekenden terugzien? Kunnen wij voor hen slechts in één incarnatie een bepaalde tijd inruimen, waarna wij hen weer uit het oog verliezen? Achter het denkbeeld dat wij een geliefd iemand terugzien na dit leven of in een volgend leven, zit de gedachte dat hij energetisch zo'n belangrijk deel uitmaakt van wie wij zijn, dat hij een stuk van ons Zelf wordt. Wij zouden niet compleet zijn als wij hem, of haar, niet zouden weerzien. Toch moeten we bedenken dat in ons leven duizenden mensen een grotere of kleinere rol spelen of gespeeld hebben. Er zijn zeer vluchtige contacten, die toch ons leven sterk kunnen beïnvloeden, en er zijn langdurige contacten die weinig bijdragen aan de dagelijkse gang van zaken in ons leven of aan de manier waarop wij ons ontwikkelen. En er zijn vluchtige contacten die geen aantoonbare invloed hebben, en langdurige contacten die fundamenteel blijken te zijn. Als al die mensen samen ons leven meehelpen invullen, hebben zij een functie. Toch zullen wij niet verwachten dat wij hen allen terugzien in een volgend leven. Anderzijds verwachten wij dat wel van de mensen die een grote invloed op ons gemoed, onze emoties en onze persoonlijke ontwikkeling hebben gehad. Waar moet dan de scheiding precies worden aangebracht, en wie brengt die scheiding, die selectie, tot stand? Is het niet onlogisch dat wij vinden dat alleen de groep mensen aan wie wij positief en emotioneel bijzonder gehecht zijn, met ons samen zullen zijn in een volgend leven, en de anderen niet? Misschien hebben wij er nooit bij stilgestaan dat behalve deze kleine groep mensen ook de anderen, aan wie wij misschien een hekel hebben, tot ons kunnen terugkeren. Als het wel zo is dat alleen een speciale groep mensen in ons nieuwe leven terugkeert, zijn er kennelijk energetische binnen- en buitencirkels, en zien wij alleen diegenen terug die voor ons de binnencirkel vormen, of ze nu goed zijn of slecht. Daarop zullen wij dan mogelijk geen invloed hebben, want die invloed hebben wij ook niet altijd in ons zichtbare, stoffelijke bestaan. Ook betekent een selecte terugkeer van personen dat de buitencirkels op een bepaalde manier zeer willekeurig totstandkomen. Ze vormen een bepaald patroon, maar wij hebben er geen bewuste invloed op. Toch vinden die vluchtige contacten doorlopend plaats. Ze moeten op de een of andere manier verband houden met onze energievelden, want we trekken ze nu eenmaal aan. Een aanwijzing hiervoor is, dat ook vluchtige contacten ons leven doorlopend zeer dominant kunnen bepalen, en ons leven zelfs op een buitengewoon hinderlijke manier kunnen dwarszitten. We zeggen niet voor niets dat sommige mensen altijd de goede mensen aantrekken, of de verkeerde. Er zijn mensen die doorlopend op straat beroofd of mishandeld worden, altijd door derden opgelicht worden, altijd het slachtoffer ergens van zijn. Als in kaart wordt gebracht wie de veroorzakers van hun ellende zijn, zijn het meestal volslagen onbekenden, die als een schim in de nacht in het leven van dat soort personen opduiken en er dan weer uit verdwijnen. Als wij van de vluchtige contacten in ons leven geen hinder ondervinden, is er kennelijk een harmonie in ons bestaan die het ons mogelijk maakt om ons overwegend te concentreren op andere zaken, kernzaken. Dat moet te maken hebben met wie wij zijn, en met wat wij uitstralen. Eigenlijk vertroebelt het feit dat een handjevol mensen ons in ons leven zeer na staat, het feit dat er veel meer mensen zijn, die zich aan de periferie van ons leven bevinden en daar toch een functie vervullen die wij niet zouden kunnen missen. Wij kopen artikelen in een winkel en worden door een veelal anonieme persoon geholpen. Wij reizen met de trein, maar zien zelfs de machinist niet, die ons naar onze bestemming brengt. Wij vullen formulieren in, en ergens in een ons onbekend gebouw in de stad voert een ons onbekende ambtenaar een handeling uit die voor ons welbevinden van groot belang kan zijn. Al deze mensen bepalen in hoge mate hoe ons leven eruitziet. Doch we concentreren ons vaak op onze familie, onze vrienden en kennissen.

Ontegenzeggelijk is een zeer kleine groep mensen van zeer groot, positief belang in ons leven. Doch als zou blijken dat wij hen later niet meer terugzien, zou hun rol in onze cycli van incarnaties toch beperkt blijken te zijn, althans, zich niet te hoeven uitstrekken over meer incarnaties. Dat zou emotioneel voor ons

een harde constatering zijn. Waarom namelijk zouden wij dan emotioneel zo met hen verbonden zijn geweest? Misschien omdat in elk leven, op basis van de dominante en minder dominante energieën in onze persoon, er altijd uitkristalliseringen plaatsvinden in beelden die voor ons uitwerken als binnen- en buitencirkels, met al de mogelijke, steeds wisselende gedaanten die daarvan het gevolg zijn.

Hoe herkennen wij indrukken uit vroegere incarnaties?

Hoewel er methoden zijn om onszelf zo te ontwikkelen dat wij openstaan voor indrukken van spirituele aard, kan geen enkele esoterische school voor ons vaststellen of onze indrukken behoren tot vorige incarnaties. De beste wijze om hiermee om te gaan, is te kijken naar andere indrukken die wij hebben. Wanneer is een indruk zodanig dat wij gewoon wéten dat hij de waarheid weergeeft? Wat onderscheidt hem van andere indrukken die wij hebben? Daarna passen we deze maatstaf toe op indrukken die op reïncarnatie betrekking lijken te hebben. In ons geheugen zullen wij situaties vinden waarin wij geen twijfel hadden over wat er met ons gebeurde. Deze innerlijke zekerheid is de enige maatstaf.

78. <u>De koning</u>

Er was eens een rijke koning. Omdat hij zich al het luieren van de wereld kon permitteren, deed hij dat natuurlijk ook. Na verloop van tijd begon het hem echter danig de keel uit te hangen, en zocht hij naar wegen om aan zijn verveling te ontsnappen. Hij ontbood de oude wijze man die ver weg in zijn rijk een afgezonderd bestaan leidde, en dat zo'n man zich in elk rijk bevindt, had de koning toen al tot teken moeten zijn. Enfin, de oude wijze kwam en op verzoek van de koning bracht hij hem de beginselen der mystiek bij. De vorst werd onderricht omtrent oorzaak en gevolg, reïncarnatie en de zoektocht naar het doel van het leven. Hij had nog maar enkele keren de lessen van de wijze man ontvangen, of hij nam zijn vorstelijke plichten al minder goed waar. Het was hem duidelijk dat twee dingen hem voortaan zouden bezighouden. Het eerste was, te zoeken naar een manier om zijn schatten te kunnen veiligstellen voor zijn volgende incarnatie. Het andere, te zoeken naar het doel van zijn leven. De leerlingen onder u vermoeden, de wijzen onder u weten, en de ingewijden onder u begrijpen, wat de misvatting van deze koning was, maar laten wij niet vooruitlopen.

De koning liet meteen alle schatmeesters van zijn land voor zijn troon verschijnen, en beval hun al het goud, de juwelen, de rijkdommen die hij bezat, te bevorderen naar een afgelegen plaats. Omdat de koning had geleerd dat men is wat men denkt, begon hij zich kort daarop dagelijks te concentreren op de verborgen schatkamer. Hij was de mening toegedaan dat wanneer hij een groot deel van zijn leven zou besteden aan het visualiseren van de bergplaats, deze hem in zijn volgende incarnatie zonder veel problemen te binnen zou schieten, hem aldus in het volgend leven wederom die welvaart waarborgend die hem heden al zo genietbaar scheen.

Maand in, maand uit, ja, zelfs gedurende vele jaren, ging de vorst in eenzaamheid zijn torenkamer in, en stelde zich voor hoe hij, in de ongewisse toekomst, zich van een gewisse rijkdom kon verzekeren, die immers niets anders dan zijn huidige privilege was. Met de ene helft van zijn gedachten telkens in de toekomst vertoevend, bracht zijne majesteit de andere helft op het aardse plan tot uitdrukking, want, zo was hem toch geleerd, men moest in alles het evenwicht bewaren. Hoe schoon vond hij het daarom niet, de inspanningen op het gebied van zijn toekomstige rijkdom af te wisselen met de speurtocht naar het doel van het huidige leven. Omdat de koning bij dit alles een blij karakter had en zijn onderdanen, hoewel hij ze in aandacht tekortdeed, niet onheus behandelde, zag de oude wijze man de pogingen des konings tot beheersing van heden en toekomst met vergevensgezinde verwondering aan. Niet zelden echter begaf de oude man zich naar zijn kluis en vroeg zich bewogen af of er iets schortte aan zijn manier van onderricht. Als de heilige man dan het antwoord van binnen kreeg, was hij gerustgesteld. Dan wijdde hij zich andermaal aan het onderwijzen van zijn mildzotte, maar de hem na aan het hart gelegen, koninklijke leerling.

De koning, op zoek naar het doel van het leven, dacht steeds het antwoord gevonden te hebben, maar werd keer op keer teleurgesteld. Op het einde van zijn leven aangekomen, besloot hij zijn speurtocht op te geven. Nadat hij zijn testament had getekend en in de kussens terugleunde, had hij zoveel rust verworven dat voor het eerst in al die jaren iets hem toefluisterde dat zijn levensdoel hem nu geopenbaard kon worden: de zoektocht was van een dergelijk vitaal belang voor hem geweest, dat het zoeken naar het doel gelijk was aan het doel. De vorst begreep nu, dat elk gesteld doel de zin van een incarnatie bepaalt. Zo stierf hij, in diepe vrede. Toen hij na lange tijd opnieuw incarneerde, bevond hij zich in een nederige positie, en telkens voelde hij dat ergens op deze aarde een grote schat voor hem verborgen was. Jaar na jaar trachtte deze eenvoudige man het geheim te ontraadselen van de merkwaardige gedachte aan een rijkdom waaraan hij, sober levend als hij deed, geen echte behoefte had. Afgezonderd van de wereld wijdde hij zich aan de speurtocht naar het doel van zijn leven, en naar de herkomst van de gedachte aan verborgen rijkdommen. Zo ontwikkelde zich om zijn persoon een warm aureool van innerlijke warmte, dat niet meer van zijn zijde week. Toen hij oud was, werd op zekere dag op zijn deur geklopt en, verbaasd

om het bezoek dat een vreemdeling aan zijn afgelegen hut bracht, deed hij open. Het was een heraut van de toen regerende koning, die hem ontbood op het paleis om van de oude man onderricht te ontvangen in de mystieke wetten ...

79. Levenskunst

In een vereniging van schrijvers, waar wij elkaar om beurten een onderwerp ter behandeling opgaven, werd een keer het thema 'levenskunst' aangedragen. Heel even was ik daar enthousiast over, maar binnen de kortste keren was ik teleurgesteld. Levenskunst? Waarom werd dit woord mij meteen onsympathiek? Omdat het doet denken aan tegeltjeswijsheid, aan filosofie van de koude grond. Verder is er met het begrip 'levenskunst' toch niets mis, zou je zo zeggen. Of ligt dit soort begrippen de westerling in de mond bestorven? Het Engels kent het begrip 'artisan', dat wil zeggen: een speciaal getrainde vakman. De vakman is getraind in een bepaalde richting. In zeker opzicht is elke mens een artisan. Hij heeft de kunst van het leven, van 'te' leven, opgedaan met vallen en opstaan, en is door zijn opvoeding en scholing getraind om het leven aan te kunnen, en te overleven. Kunst heb ik zien omschrijven als 'het gebruik van de verbeelding om dingen van esthetische significantie te maken'. In deze definitie staat niet de training centraal, als wel het vermogen de verbeelding te gebruiken om iets te scheppen. Breed gezien is iedereen die van zijn leven iets esthetisch probeert te maken, een kunstenaar. Zo komen we al dichter bij het begrip levenskunst.

Als we de verbeelding gebruiken om esthetisch significante dingen te scheppen, lijkt dat onder normale omstandigheden geen buitengewone prestatie te zijn. Het is niet zo moeilijk om, wanneer alles je meezit, het beste uit jezelf te halen. Pas als de dingen gaan tegenlopen, als je verlaten bent, niet te eten hebt, moet roeien met minder riemen dan je nodig hebt om te overleven, dan pas gaat tellen wat je doet. Levenskunst lijkt verbonden te zijn met hoe je je handhaaft onder de allermoeilijkste omstandigheden. Onder optimale condities is het geen kunst om te leven, in beide betekenissen van het woord. Nu gaat het beeld leven van de mens die onder erbarmelijke omstandigheden - bijvoorbeeld oorlog of vervolging, het verblijven in een concentratiekamp, het verliezen van allen die je lief zijn - in staat blijft esthetisch significante dingen te scheppen. Er staat niet dat het esthetische 'mooi' is: het is significant. Daarom kan een oorlogsfotograaf kunst maken, maar zijn gebruik van de verbeelding is niet mooi.

Waar ik bij een levenskunstenaar aan denk, is aan de moeder die onder schrijnende omstandigheden voor haar kinderen nog een leuke verjaardag of sinterklaasavond weet te maken. Wie weet heeft ze er weken voor in de zorgen gezeten, maar zij doorbreekt de diepe duisternis door een sfeer (letterlijk: een bol) van licht te scheppen, waarin alles veilig is. Of ik denk aan de moeder die weet dat ze met haar kind gaat sterven, en het de laatste hap eten geeft, in de hoop dat het kind haar zal overleven. Dat noem ik levens-kunst.

Ik weet dat er mensen zijn die zich dolgraag de titel levenskunstenaar aanmeten, maar daarbij schromelijk op het verkeerde paard wedden. Zij verwarren levenskunst met levensgenot. De levenskunstenaar is heel iemand anders dan de levensgenieter. De laatste is op zijn best iemand die een Bourgondische levensstijl ambieert, en wat is daar nu eigenlijk zo verheven aan, zo esthetisch significant of zelfs mooi, om maar te zwijgen van nastrevenswaardig? Wie zich het aureool van man-van-de-wereld wil omhangen en voor levenskunstenaar wil doorgaan, valt maar al te vaak door de mand. Levenskunst bestaat niet uit het constant achter de vrouwen aanzitten en dronken zijn. Dat kun je niet eens meer Bourgondisch noemen; dat is slechts pathetisch. Zelfs de Bourgondiër heeft nog de naam een verfijnde, zij het onmatige levensgenieter te zijn. Nee, hij is niet per definitie een levenskunstenaar. Voor mij is levenskunst het vermogen om de bronnen die je ten dienste staan, matig en met onderscheidingsvermogen te gebruiken. Het is het vermogen om uit bronnen te putten, en niet om bronnen uit te putten. Het is het vermogen om onder alle omstandigheden de blik gericht te houden op het positieve. Het is het vermogen om nooit op te geven en je altijd voor meer dan honderd procent in te zetten, ook al zit alles tegen. Levenskunstenaars zijn moeilijk te vinden. Meestal zijn het moeders.

80. Een mooi leven

Er was eens iemand die tegen zichzelf zei: "Ik zou graag in een echte hemel willen komen, en als die er niet is, zou ik er best zelf eentje willen ontwerpen." In de bestaande hemel, waar men altijd vol begrip is, had men deze gedachte met een bedachtzame interesse gevolgd. Zo vaak reeds was het voorgekomen dat de menselijke geest een nieuwe wereld had gecreëerd (ja, dat sommigen de hemel of de hel op aarde hadden geschapen), dat geen enkel aards initiatief als vreemd of onbeholpen werd aangemerkt. Men besloot de jongeman een afgezant te zenden. Deze kwam in de stoffelijke sferen aan en ging naar de jongeman op zoek. Hoe dit in zijn werk gaat, behoort tot de mysteriën. Kijk hiervan niet vreemd op, want in elke wereld gelden verborgen wetten. Na de jongeman te hebben gelokaliseerd, toog de gezant naar diens hutje dat op een berghelling was gelegen. Toen hij daar was aangekomen en zich op de juiste wijze had gepresenteerd, zei de gezant tegen hem: "Wij hebben vernomen van je diepgevoelde verlangen om een hemel te creëren zoals die je altijd voor ogen heeft gestaan. Na beraad in onze huidige hemel achten wij het goed om je in de gelegenheid te stellen ons een gedetailleerde schets te geven. Maar allereerst zouden wij graag in grote lijnen van je vernemen wat je onder de hemel verstaat. Vervolgens hoe je je daar zou bewegen en wat je zou ondernemen wanneer je in de gelegenheid zou worden gesteld er te vertoeven."

Nu, de jongeman was hogelijk verbaasd dat het kosmische beraad hem een dergelijke onderneming toevertrouwde, want, laten we wel zijn, de bestaande hemel was er al sinds engelenheugenis en alle omstandigheden zouden nu toch wel aanwezig zijn om er een aangename plaats van te maken. De jongeman begon vaag aan zichzelf te twijfelen en niet zonder een onrustig gevoel begon hij met de boodschapper een gesprek. In hun gedachtenwisseling kwamen vele dingen aan bod, maar de hemel werd nauwelijks besproken. Van tijd tot tijd liepen beiden, bij wijze van pauzeren, even het hutje uit. En alleen de uilen konden dan de twee silhouetten waarnemen die op de berg rustig naast elkaar voor zich uit stonden te staren. Een lichte nevel vulde de vallei en als zij aan de rand van de afgrond, waar ze waren blijven staan, uitademden, vormde hun koude ademdamp een wolk tot op vele centimeters voor hen uit. Dan gingen zij weer naar binnen. Het voornaamste gespreksonderwerp bleef het leven zoals de jongeman dat tot nog toe had geleefd. Wat had hem beziggehouden? Welke belevenissen hadden indruk op hem gemaakt? Was hij gelukkig en wat verstond hij daaronder? De milde ondervraging herhaalde zich tot in de kleine uren. De boodschapper vertrok, maar dit was net voordat het licht werd. Het enige wat hij had achtergelaten, was de opdracht aan de jongeman om een algemene schets te maken van een hemel naar eigen inzicht.

De morgen daarop deed de jongeman de deur van zijn hutje achter zich dicht en begon een lange reis om over het voorstel na te denken. Hij bereisde een aantal landen en trok door bewoonde, maar ook door onherbergzame, verlaten gebieden. Toen de jongeman zich had beraden, stelde hij zich voor hoe hij zich zou gedragen in de hemel die hij voor zichzelf wilde scheppen. Toen hij ook deze stap gezet had, keerde hij naar zijn hutje terug. Zijn denkbeelden waren uitgekristalliseerd. En hij schreef op: 'In de eerste plaats moet de hemel een plaats zijn waar men niet hoeft te lijden. Er moet een eeuwige gelijkmatigheid van het gemoed heersen. Verder behoort geen enkel wezen het andere naar het leven te staan'. Zo voldeed hij aan de eerste voorwaarde van de kosmische boodschapper: dat de jongeman zou definiëren wat voor hem de hemel was.

Op een avond verscheen als vanzelf de kosmische boodschapper in zijn hutje om hem te vragen naar zijn ontwerp van de nieuwe hemel. "Wel", zei de jongeman, "in de eerste plaats mag er geen honger zijn en verdriet, alleen gelijkmatigheid. Verder wil ik dat elk wezen er op voet van gelijkheid leeft. Dat lijkt me een goed uitgangspunt, tenminste." "Ik heb nota genomen van je woorden", sprak de hemelse boodschapper. "Ben je nu gereed om aan te geven hoe je je zou gedragen in dat hemelse gebied?" "Jawel", zei de jongeman, "daar heb ik ook lang over nagedacht. Ik stel mij dan voor dat ik er op een goede dag

binnenkom en beschenen wordt door een eeuwig schijnende, milde zon. Niet te heet. Regenen doet het niet. Ik moet kunnen gaan en staan waar ik wil, wat er ook gebeurt. Als ik rondloop, zie ik de wilde dieren naast de schapen in de wei staan. Geen van de schapen wordt verscheurd. Als ik verder loop, komen de vogels uit de lucht naar beneden zwermen. Ze hoeven alleen maar naar mij toe te komen en moeten niet naar hun eten hoeven te zoeken, en ik gooi ze wat brood toe. Alles lijkt me op die manier behoorlijk vredig. Ik ben nooit moe in de hemel, hoef nooit naar bed en kan lekker doorleven. Elke dag moet ik volop te eten hebben. Dit kortom lijkt me de ideale hemel."

"Ik heb er kennis van genomen", zei de kosmische boodschapper en wie hem langer kende, zou de bezorgde glans hebben opgemerkt die even in zijn ogen verscheen. "Ik zal je voorstellen en ideeën op onze eerstvolgende kosmische vergadering ter tafel brengen", vervolgde hij. "Reken er echter op dat het lang kan duren voordat je van ons te horen krijgt hoe wij over je plannen denken, want het wiel van het kosmische maakt langzame omwentelingen. Bedenk ook dat ons antwoord tot je zal komen op een andere wijze dan je verwacht."

Er verstreken tientallen jaren. Op een dag voelde de man dat hij zou gaan sterven, en vol vertrouwen dat het kosmische hem niet vergeten was, blies hij de laatste adem uit. Toen hij ontwaakte, kwam hij tot het besef waar hij was aangekomen. Toen hij aan zijn nieuwe omgeving gewend was geraakt, ging hij een eindje de hemel in. Al spoedig bereikte hij een vallei, waarin bloemen, vogels, wilde en tamme dieren zich bevonden, de zon heerlijk scheen, hij niet meer moe werd en de dieren het naar hun zin leken te hebben. Toch was er wel iets vreemds aan alles wat hij op zijn pad ontmoette. Elk dier en elke plant toonden hem, wanneer hij met ze in aanraking was gekomen, een lint met woorden van gelijke strekking. De ene keer las hij: 'Dit is tijdelijk'. De andere keer: 'Zie door mij heen', of 'Zie de keerzijde'. De zon liet hem een bordje zien met de tekst 'Temper mijn hitte'. Nadat dit zo een tijdje was doorgegaan, verscheen de hemelse boodschapper op het zandpad waarop de man zich op dat ogenblik bevond. "Ga zitten, vriend", zei de boodschapper, "en kijk goed." De man, blij dat hij iemand had ontmoet en nog wel zijn vertrouwde gespreksgenoot die hij lang niet gezien had, nam plaats op een rotsblok. Daarop streek de boodschapper met zijn hand over de ogen van de man en als om aan te geven dat hij zijn beschermeling niet in zijn ervaringen alleen wilde laten, streek hij daarop ook over zijn eigen ogen. Het landschap kreeg andere kleuren; alles in de omgeving begon zijn ware aard te tonen. "Kom nu met mij mee", zei de boodschapper, "en loop met me terug." De man stond op en begon te lopen. "Stop!", riep de boodschapper met een licht verwijt. "Kijk naar beneden. Zie je dat je onderweg reeds vele kleine wezens gedood hebt met je voetstappen en vele plantjes vermorzeld?" "Dat is niet helemaal fair", protesteerde de man, "want die heb ik niet gezien. En bovendien vroeg ik om een hemel zonder lijden."

"Helaas", zei de boodschapper, "je had het zelf in je macht om het te voorkomen door te blijven staan, maar je hebt voorrang gegeven aan je wens om je te verplaatsen. De planten die je in de knop vertrapt hebt, hadden vele kleine dieren in het veld tot maal moeten dienen. De mieren en insecten maakten de grond rul, zodat het eten beter kon groeien. Zowel een deel van het eten als van de dieren is er nu niet meer. Je wilde kunnen gaan en staan waar je wilde, wat er ook gebeurt. Dat je doorliep, komt alleen door je onwetendheid. Want voordat we je een hemel hadden ingericht naar je eigen wensen, leefden de planten en de diertjes op de grond nog. Niet wij hebben ze gedood, dat heb je zelf gedaan. Leed kennen zij echter niet. Doch laten we verdergaan." De man liep door, op een aantal passen door zijn beschermer gevolgd. Na twee dagen en nachten te hebben doorgelopen - hij werd toch niet moe - viel het hem op dat het landschap er verdord bijstond. "Dat komt", zei de boodschapper, "doordat jouw zon eeuwig moet schijnen. Er is geen regenbui." "Dat wist ik niet", zei de man. "Toch is het je eigen hemel", zei de boodschapper. Al verder lopend, zagen zij de vogels uit de hemel komen om voedsel. De man kon het ze niet geven, want graan was er niet gegroeid en brood werd er dus niet gebakken. De vogels waren niet verdrietig, want hoewel ze naar voedsel verlangden, hadden ze geen honger, en leed was er niet in deze al te

menselijke hemel. Wel vielen ze verzwakt op de grond, volkomen tevreden met hun onvermijdelijke lot. De een na de ander stierf. "Waarom toch", vroeg de man. De boodschapper antwoordde: "Omdat zij alleen krachtens de wet van het verlangen naar voedsel, konden voldoen aan je eigen verlangen. Jouw genoegen bestond uit het voeren van de vogels en daarom moest de kosmische vergadering ook in de vogels een verlangen scheppen, namelijk het verlangen door jou gevoederd te worden. Hun voedsel konden zij alleen van jou betrekken. Niet van iemand anders, want zij bevinden zich in jouw hemel. En daarin is alleen voor je eigen wetten plaats, omdat hij in alle opzichten aan je eigen beeld moet voldoen."

Zwijgend liepen beiden verder door een onregelmatige weide vol doornige struiken. In de verte zag de man wilde en tamme dieren vredig in elkaars nabijheid. Na verloop van tijd vervolgde de boodschapper, alsof het gesprek niet een lange periode onderbroken was geweest: "Wanneer je hemel anders is dan je gedacht hebt, moet ook de hemel van de vogels veranderen. Wat je niet kon zien, is dat verlangen een vorm van leed is. Opdat aan je verlangen kon worden voldaan, moest binnen de vogels leed worden geschapen, maar leed heb je uitgesloten. Toch kon alleen door een tekort aan voedsel in hen het verlangen ontstaan door jou gevoederd te worden. En slechts door meditatie had deze wet je geopenbaard kunnen worden." De man voelde zich bedrukt en ongemakkelijk. "Laat mij dan een poosje alleen", zei hij, "dan ga ik daar meteen mee beginnen, want ik wil niet steeds dezelfde fouten blijven maken." "Dat is een nobel streven", zei de boodschapper, "doch vergeet niet dat je de slaap hebt afgeschaft en een onvermoeid functioneren van je lichaam wenste. Daarin is geen plaats voor slaap en ook niet voor meditatie." Vol spijt riep de man uit: "Wat heb ik toch een domme zet gedaan!" De kosmische boodschapper zei: "Laat ons voortgaan, onze reis is noch niet voleindigd."

Gekomen op de plek waar de man de wilde en tamme dieren had zien staan, zag hij ook daar de veranderingen. De wilde dieren lagen amechtig op de grond en waren broodmager. De lammetjes liepen er tussendoor, snuffelden hier en daar aan het karkas van een wild dier en graasden rustig verder. "De wilde dieren", zei de boodschapper, "is door jou het verlangen ontnomen de lammeren te verscheuren. Daardoor is een bestanddeel van hun bestaan weggenomen dat hen tot dusverre in leven hield. Niemand heeft hun een ingeboren verlangen gegeven naar ander voedsel, en het leven van de lammeren zouden zij niet hebben kunnen nemen zonder leed te veroorzaken en dat leed heb je immers niet willen toestaan. Je wilde dat allen elkaar gelijk waren. Door leed weg te nemen, heb je andere toestanden geschapen." "Dat wist ik niet", zei de man schuldbewust. "Kom vriend", zei de kosmische boodschapper vol mededogen. "Je hemel is ongetwijfeld anders dan je gedacht had, doch het is je eigen hemel." "Dan ben ik er behoorlijk in teleurgesteld", zei de man, "want dit had ik me niet gewenst." "Dat is niet juist", zei de boodschapper. "Wij hadden je een hemel willen bereiden waarin alles zijn evenwichtige plaats in het wiel der gebeurtenissen zou hebben, waar verlangen en leed, vreugde en verscheurdheid, elk spaken in het rad van eeuwig evenwicht zouden zijn. Doch je hebt gemeend een rad te kunnen maken dat sterk zou zijn zonder alle spaken. Denk na. Toen je de planten onder je voeten vertrapte, heb je dat uit onwetendheid gedaan. Je had het willen voorkomen, begrijp ik, toen je het ontdekte. Doch ook dat is niet juist, mijn vriend." De boodschapper bleef enige tijd in overpeinzing verzonken staan, alsof hij met zichzelf beraad hield wat hij de man zou onthullen en sprak: "Want slechts wanneer je niet zoudt leven, zou je geheel verstard op je plaats blijven en geen dier of plant schaden. En dat is niet inherent aan het doel waarvoor je geschapen bent. Aan de ene kant van de weg pluk je de planten die je 's avonds zult eten, terwijl je onder je voeten andere planten vertrapt. En dat is goed. Want de vertrapte planten vormen de humus waaruit na enige tijd wederom ander voedsel voor jou en anderen zal opstaan. Je bent in de hemel die je zelf geschapen hebt, maar wees voorzichtig. Menigmaal heeft men aldus het tegenovergestelde geschapen."

De man leunde tegen een groot rotsblok en, onmachtig om zich te verzetten tegen de schaamte die hem overviel, liet hij zich langzaam op de grond zakken. De boodschapper kwam naast hem staan en terwijl die zijn hand uitstrekte en daarmee een boog beschreef over het landschap dat voor hen lag, zei hij tot de

man: "Kijk hier nog eens goed naar. Deze hemel is je aarde. Deze schepping is menselijk. Ooit zal het je gegeven zijn het ware te ontdekken, als je je daaraan weet over te geven. Doch voorlopig is het daarvoor nog niet de tijd." De man knikte bijna onzichtbaar en sloot zijn ogen. Op de aarde ontwaakte hij op dat moment in zijn hutje op de bergwand, in het land waarvan we de naam niet kennen. Langzaam ging hij overeind zitten. Na even te zijn bijgekomen, liep hij naar de deur van zijn onderkomen, opende deze en ging naar buiten. Daar was de ochtendnevel aan het optrekken. De vogels floten, de bloemen wiegden in een mild briesje heen en weer. De man kwam zijn hemel binnen, nu hij aan een onvolledig wereldbeeld gestorven was.

81. De Doorbraak

Er was eens een mystieke leerling. Hij ging het woud in. Hij zocht een meester. Hij vond een meester. Hij vroeg de meester toestemming te blijven. Hij kreeg het. Daarop vroeg hij toegelaten te worden tot het onderricht. Het werd hem toegestaan. Vele jaren bleef hij in de buurt van de wijze oude man. De leerling voelde zich ouder en ouder worden. Dat kwam doordat hij nog niet voorbij het punt was waarop de meester geweest was, die zich met de dag jonger voelde. De leerling voelde zich lichtelijk ongerust, omdat hij geen echte vooruitgang in zichzelf ontdekte.

Op een warme zomermiddag ging hij zitten naast de meester, die op een heuvelachtige plaats aan de rand van het woud had plaatsgenomen en zich koesterde in de zon. Achter hen lag het bos, voor hen strekte zich een glooiende vlakte uit, waarover als een deken zinderend de warmte lag. Nadat zij een tijd mijmerend voor zich uit hadden gestaard over de vallei, hun ogen half gesloten in een soort dommelende waakzaamheid, vroeg de leerling: "Na lang in uw aanwezigheid geweest te zijn, meester, ben ik nog steeds op zoek naar wat me lijkt te ontglippen. Zou ik er goed aan doen u te verlaten?" De meester zei: "Nee." "Is het dan beter voor mijn ontwikkeling als ik nog wat langer in uw nabijheid blijf." "Ook niet." "Maar", aarzelde de leerling, "zal ik wat meer aan meditatie doen? Ja, daar kan ik eigenlijk best eens wat meer tijd voor uittrekken." "Nee", was het antwoord.

Een beetje in de war stelde de leerling toen: "Aha, nu hebt u me toch te pakken. Ik moet wat mínder mediteren, is het niet?" "Nee", zei de meester. De leerling begon er lol in te krijgen. Hij kreeg plezier in dit filosofische spelletje. "Meester, u bedoelt dat ik niet méér moet mediteren en ook niet mínder, dus dat ik er helemaal mee moet ophouden?" "Nee", kreeg hij als antwoord. "Heb ik de afgelopen tijd te hard geprobeerd om de dingen goed te doen misschien?" "Nee." "Het kan ook best zijn dat ik andere dingen in mijn leven verwaarloosd heb, om de hogere dingen des levens de mijne te kunnen noemen." "Nee." "Valt kosmische verlichting wel in één leven te bereiken?" "Nee." "U bedoelt dat er méér levens voor nodig zijn?" "Nee."

...Of het nu kwam door het vredige van dit gesprek, of door de veilige en lome warmte die uit het dal opsteeg, zeker was het, dat het vragen en antwoorden een tijdloos gebeuren leek te zijn, dat noch door de leerling, noch door zijn meester als een last werd ervaren. Wel viel er zo nu en dan een kleine pauze. De meester had lichtjes in zijn ogen, terwijl zijn leerling probeerde nieuwe vragen te formuleren. "U vindt mijn vragen zeker lastig?" "Nee." "U denkt zeker: 'Ik ben ook jong geweest'." "Nee." "U denkt toch niet: 'Ik ben nooit jong geweest'?" "Nee." "...U bént toch wel jong geweest!" "Nee."

Na een korte stilte: "U zou zeker niet met mij willen ruilen?" "Nee." "Omdat u dan een stap terug zou moeten doen." Dat moet het zijn, dacht de leerling er achter aan. "Nee." "Maar vooruit helpen, zou het u ook niet." "Nee." "Bedoelt u dat mijn vraag onjuist gesteld is, of bevestigt u dat het u ook niet vooruit zou helpen?" "Nee", kwam weer het antwoord. "Dan ben ik uitgevraagd, ik geef me over." "Dat is juist", zei de meester. Na enige tijd liet hij zijn pupil glimlachend alleen.

82. Schep je eigen wereld

Het is een utopie te denken dat menselijke denkvermogens elkaar goed begrijpen. Dat heeft alles te maken met het feit dat wij, zodra wij met anderen een onderwerp bespreken, uitgaan van definities die wij uit ons geheugen opdiepen. Daar liggen talloze kant-en-klaaroplossingen te wachten om met grote pijn en moeite in een wereldbeeld ondergebracht te worden waarin ze niet thuishoren. Het kan dan ook gemakzuchtig zijn om alles wat op ons afkomt direct te toetsen aan wat daaromtrent in ons geheugen voorhanden is, als wij ook de gelegenheid hebben de ander te vragen wat hij nu eigenlijk bedoelt. Wonderbaarlijk genoeg valt ondanks de vooroordelen (de pre-oordelen) nog communicatie met andere mensen tot stand te brengen. En wel een communicatie waarbij beide partijen het idee hebben dat er naar ze geluisterd wordt. Als wij elkaar niet goed begrijpen, bereikt wat wij een uitwisseling van meningen noemen, nooit het stadium van een uitwisseling van bedoelingen.

Wij zoeken vaak koortsachtig in ons geheugen naar elementen die mogelijk enige verwantschap hebben met dat waarvan wij dachten dat de ander het genoemd had. Als ik dan ook een eigen wereld zou mogen scheppen, zou ik allereerst een mens willen creëren die een ander kan begrijpen. Het is ironisch. Je eigen wereld scheppen, betekent dat je alle natuurwetten mag veranderen. De beperkingen die je hebt, zijn nihil. Toch moet een Utopia zoals dat binnen de huidige wereld wensbaar of realiseerbaar is, nog steeds voldoen aan natuurwetten. Dat is dus heel iets anders dan een wereld te scheppen waarvoor geen enkele van onze gangbare natuurwetten geformuleerd kan worden. Een nieuw te scheppen wereld moet aan wetten blijven voldoen, maar ze zouden er anders kunnen uitzien. We zouden bijvoorbeeld kunnen afzien van zwaartekracht. Je kan er voor kiezen dat de elementaire deeltjes zich niet rondtollend voortbewegen maar star zijn; dat de gedachten van de mens geen uitvloeisel van zijn lager denkvermogen zijn, maar altijd van zijn hoger zelf - niet omdat dit aangeleerd kan worden zoals in onze huidige wereld, maar als iets waarmee je als mens het leven begint.

Het scheppen van je eigen wereld herbergt in zich de mogelijkheid om tot volledige vrijheid te komen. Tegelijk wordt door het scheppen van je eigen, nieuwe wereld, deze begrensd door de eigenschappen die wij aan die wereld toekennen, zodat wie door een unieke kans zijn vrijheid krijgt, zichzelf weer onmiddellijk knecht. Zouden wij, met al onze beperkingen, de pretentie mogen hebben een wereld te kunnen scheppen waarin alles met alles correspondeert en toch in harmonie samenwerkt? Tenzij wij natuurlijk een wereld scheppen die niet meer van harmonie afhankelijk is, en chaotisch reageert. Maar zouden wij die wereld nog onder controle hebben? Zou het een wereld zijn die doet wat wij willen? Al onze scheppende handelingen zouden in elk geval wel tot een reactie leiden. Hoe wij deze reactie interpreteren, hangt af van onze kijk op het leven. En wel in die mate, dat waar iemand anders de reactie in strijd noemt met haar oorzaak (en er dus van een doorbreking van de natuurwetten sprake moet zijn) wij er een definitief bewijs in zouden kunnen zien dat het juist wel van haar oorzaak afstamt. Dit is belangrijk. Wij kunnen geen wereld scheppen zonder te weten waartoe deze geschapen moet worden. Er is dus altijd een verbinding tussen degene die de schepping creëert, en de creatie zelf. De vorm waarin onze schepping plaatsvindt, zal immers met onze plannen samenvallen. Zou dat niet zo zijn, dan onttrok de logica en de opbouw van het geschapene zich aan onze invloed. Wij zouden dan niet meer bezig zijn onze eigen wereld te scheppen. Wij zouden die niet langer bewust creëren naar ons beeld. Er moet een doelstelling van onszelf achter zitten, anders kan de wereld niet gemanifesteerd worden naar ons inzicht. Als wij onze eigen wereld scheppen, moeten wij ons daarvan een conceptie vormen. Moet de wereld begrensd zijn of onbegrensd? Het lijkt nog te doen om een klein wereldje te scheppen. Maar als wij deze wereld begrenzen, stellen wij reeds een natuurwet in, en wilden wij dat nu eigenlijk niet ontlopen? Het scheppen van een onbegrensde wereld daarentegen brengt hetzelfde probleem in een andere gedaante met zich mee. Vinden wij het aantal chemische stoffen te groot? Als wij kiezen voor een wereld die slechts tien stoffen kent, vormt dat opnieuw een begrenzing. De tien stoffen kunnen weliswaar

gecombineerd worden, maar het zal een begrensd aantal combinaties zijn. Deze inherente begrenzing is een wet die wij niet kunnen voorkomen. Zouden wij de wiskundige wetten uitschakelen, dan valt niet meer aan te geven wat met de tien stoffen kan worden opgebouwd. Het eindresultaat zou onvoorspelbaar, chaotisch zijn, dus buiten onze invloed vallen, buiten de door ons bevatbare orde. Zouden wij van geval tot geval zelf willen bepalen welke stoffen welke combinaties mogen vormen, dan is er opnieuw een begrenzing, door onszelf opgebouwd. De vrijheid die we ons toeëigenen door het ene te doen, roept tezelfdertijd begrenzingen op andere gebieden op. Welke wereld we ook willen opbouwen, ze lijkt te moeten worden geregeerd door natuurwetmatigheden. Dit heeft alles te maken met het scheppen van een omgeving die het gevolg is van wat wij ons voorstellen. En voorstellingsvermogen is nauw verbonden met verlangen.

Wanneer wij om ons heenkijken op de plek waar we nu zitten, zien we dat alles wat door onze ogen wordt aangeraakt het gevolg is van verlangen. Het verlangen om te plannen, het verlangen om te bouwen, het verlangen om samen te stellen, het verlangen om aan een constructieve of creatieve gedachte ruim baan te geven, en te scheppen. Verlangen is verbonden met visualisatie. En visualisatie is verbonden met innerlijke krachten. Verlangen is van zichzelf goed noch slecht. Maar verlangen wordt gestuurd en gericht door de wil. Wanneer wij op de natuur zijn afgestemd en ons ermee in harmonie voelen, zal onze wil zich daarnaar voegen. Het antwoord op de vraag hoe wij onze wereld moeten scheppen, moet van diep binnenin ons komen, vooralsnog niet geleid door regels en voorschriften. Dit betekent niet dat de innerlijke stem altijd strijdig zal zijn met voorschriften. Wanneer wij werkelijk in harmonie zijn, leren wij anders tegen voorschriften aankijken en roepen zij niet altijd verzet op. Hoe levendiger onze visualisatie is, des te groter de kans dat zij zal materialiseren. Daarbij zijn twee dingen belangrijk. Ten eerste: hebben wij het gewenste werkelijk nodig? Ten tweede: kunnen we het loslaten? Na de creatieve fase moet het volledige 'niets' volgen, want pas na het loslaten, krijgt het de kans zich te manifesteren. De wensen die wij koesteren wanneer wij een nieuwe wereld willen scheppen, zijn noodzakelijk begrensd door onszelf, als menselijke wezens die een lichaam en een denkvermogen hebben zoals wij dat van onszelf kennen. Daardoor putten wij altijd uit onze eigen ervaringen, ook als we een zogenaamd unieke wereld willen ontwerpen. Wij kunnen onmogelijk zo veel afstand van onszelf nemen dat wij een wereld kunnen scheppen die geen bindingen met de onze heeft. Waarom is de huidige wereld zo samengesteld als zij is? Alleen wie alle informatie tot zijn beschikking heeft, kan hierop een antwoord geven. Doch alle informatie zou van deze zelfde wereld deel uitmaken.

Het scheppen van een nieuwe wereld heeft met verbetering te maken, een verbetering die zich tot aan onze eigen persoon kan uitstrekken. Is een persoonlijke verbetering wel te meten? Waartegen wordt die afgezet? Is er een verbetering zichtbaar ten opzichte van vroeger? Kunnen wij vaststellen of onze oude leefwijze fout was en hebben wij ons verbeterd? Of waren wij vroeger al op de goede weg, maar kon dat door omstandigheden niet naar boven komen? Wordt door mystieke scholing een totale transformatie van onze persoonlijkheid op gang gebracht, of zijn wij op jonge leeftijd in potentie al de mysticus die zich later onder de juiste omstandigheden nog moet openbaren? Voor veel mystieke leerlingen is het moeilijk om vast te stellen of zij na jaren eindelijk hun ware Zelf kunnen tonen na een leven te hebben geleid waarin zij veel dingen verkeerd hebben gedaan, dan wel of zij alleen maar hebben geleerd dit 'verkeerde' in hun persoonlijkheid te beteugelen door een soort schild om zich op te trekken. Sommige leerlingen komen tot de ontdekking dat het is alsof zij van binnen een hoog ontwikkelde en liefdevolle persoon zijn, die in steeds andere situaties gebracht wordt. Elke situatie die hun licht lijkt te verduisteren, is slechts aan de periferie van hun persoonlijkheid aanwezig en zichtbaar. Het heeft niets met hun ware Zelf van doen. Naarmate zij meer ervaring opdoen, hebben zij het gevoel te groeien, doch eigenlijk worden hun steeds andere beelden getoond, waarin het schone steeds meer zichtbaar wordt. Er lijkt nooit een moment te zijn waarop zij kunnen zeggen dat het beeld dat zij van zichzelf hebben, hun ware 'ik' toont, want elke fase daarvan lijkt constant in ontwikkeling te zijn. Wellicht krijgt het denkvermogen steeds meer dingen te

zien en kan het de wil opbrengen om zich door het goede te laten meevoeren, waardoor het steeds meer van het schone ontwaart en openbaart, en lijkt het te groeien, waarmee het oude situaties achter zich laat. Als wij een elektrische draad maken waarop wij allerlei lampjes van verschillende grootte aansluiten, is het vanzelfsprekend dat zij allemaal een verschillend licht verspreiden, al wordt ook een gelijkvormige stroom door de draad gevoerd die hen allen verbindt. Het hangt van de ontvanger van het licht af in welke mate de stroom die overal toegang heeft, weerkaatst wordt. Het dagelijkse leven kan de leerling voorbereiden op het contact met een innerlijk gebied, maar het zal afhangen van de hoedanigheid van zijn persoonlijkheid, van zijn wilskracht, in welke mate hij het licht waarmee hij contact zoekt, kan weerspiegelen. En deze weerspiegeling is terug te vinden in de wereld die hij voor zichzelf en anderen wil scheppen.

Wanneer hij in zijn onderneming slaagt, levert hij een bijdrage aan de beschaafde wereld en verspreidt hij daarin licht. Nu is het de vraag wat onder 'beschaafd' verstaan moet worden. Het is een dun laagje, zegt men altijd, omdat wij gauw vervallen in oude fouten, ook als we het een lange tijd hebben volgehouden om die fouten te vermijden. Veel mensen vinden daarom dat beschaving maar een dun laagje is waarmee we onze zwakheden verdoezelen. Of houdt beschaving gewoon in dat wij proberen onze zwakke punten in toom te houden en dat ons dit niet altijd lukt? Heeft een beschaafd mens bepaalde driften niet meer, of is het zo dat hij ze meestentijds in toom kan houden, wat hem van een onbeschaafd mens onderscheidt? Dat beschaving maar een dun laagje is, wordt gezegd als iemand waarvan wij het niet verwachten, zich een onbeschaafde uitval veroorlooft. Wij vinden dat iemand die zich beschaafd gedraagt, dit te allen tijde moet volhouden. Anders vinden we dat hij gedurende de tijd dat hij zich beschaafd gedroeg, alleen maar de schijn heeft opgehouden. Wie eenmaal beschaafd is, zal zich altijd beschaafd gedragen, is dan het uitgangspunt. Ook heerst de opvatting dat echte beschaving alleen maar tot nog meer beschaving kan leiden, en niet tot een terugval. Dat legt wel een erg zware belasting op ons allen, want het geeft het begrip beschaving een inhoud waaraan wij wel nauwelijks lijken te kunnen voldoen. Wat zou het realistische standpunt in dezen kunnen zijn? Wij leren met vallen en opstaan. Als wij van goede wil zijn, zullen we ons telkens opnieuw inspannen om van het leven iets moois te maken, en ons niet door een tijdelijke terugval uit het lood laten slaan. Wij rapen de scherven op en beginnen zo nodig weer helemaal opnieuw. Zoveel te beter dan dat wij in het vervolg nalaten om te streven naar wat wij als een ideale situatie zien. Een positieve instelling leidt tot een beschaafd leven, wat niet hetzelfde is als een leven zonder fouten. Het lukt ons eenvoudig niet altijd om onze zwakke kanten in toom te houden. Beschaving houdt niet in dat wij geen driften, agressie, verlangens meer hebben, maar dat wij deze meestal onder controle weten te houden. Dat wij die controle zo nu en dan verliezen, zullen we op de koop toe moeten nemen.

Het scheppen van een eigen wereld houdt, zoals we zagen, verband met idealen, definities, natuurwetten, wilskracht, beschaving. Het houdt evenzeer verband met het plaatsen van situaties in een kader dat ze van een bepaalde betekenis voorziet, en met projectie. Daardoor kan een gewone situatie veranderen alsof zij door een toverstaf is aangeraakt. Wanneer een kind ons een bloem geeft waarvan de bladeren er bijna geheel zijn afgevallen, en het vraagt ons of we de bloem mooi vinden, zullen we zeker een bevestigend antwoord geven. Wanneer wij de bloem volledig los gezien zouden hebben van het kind, zouden wij de bloem vermoedelijk lelijk genoemd hebben. Maar nu het kind ons die met alle liefde heeft gegeven, kan het het mooiste ding op aarde worden. Bovendien is de bloem die wij anderszins 'lelijk' genoemd zouden hebben, in onze geest veranderd; wij liegen niet eens tegen het kind, want de bloem is daadwerkelijk iets totaal anders geworden dan de geïsoleerde bloem, zodat we, zelfs zonder inaccuraatheid, de bladloze bloem mooi kunnen noemen. Liefde kan alles veranderen en zelfs een 'inaccuraatheid' neutraliseren en transmuteren in de waarheid, op grond van projectie. Wanneer wij tot iets geïnspireerd worden, bijvoorbeeld het scheppen van een nieuwe wereld, passen wij projectie toe. Ook bewondering heeft met projectie te maken. Wanneer wij bijvoorbeeld een schilder zeer bewonderen, kan dat zijn niet omdat wij mooi vinden wat hij schildert, maar omdat hij schildert wat wij mooi vinden. Wij hebben in

ons bewustzijn beelden van wat mooi is en van hetgeen wij wenselijk of nastrevenswaardig vinden. Elke keer dat wij iets zien of meemaken dat met dit beeld overeenkomt, zijn wij aan het projecteren of spiegelen. Wij herkennen wat het is en voelen ons ermee in harmonie, willen er altijd mee samenzijn. Scheppen is het vastleggen in de stoffelijke of geestelijke wereld van de beelden die wij bewonderen. De opmerkelijkste schepping die wij kunnen verrichten, is het creëren van nieuw leven. Tegelijk is het een schepping waarbij wij de minste ruimte hebben om onze visualisatie aan het werk te laten. Het scheppen van menselijk leven is strak gebonden aan biologische wetten. Er valt voor ons dus eigenlijk niet zo veel aan te scheppen. In de mythologie lijkt dat anders te liggen. Daar zijn talloze voorbeelden van personen die verwekt worden op een manier die niet gewoon is. De watergod Enki uit de Sumerische mythologie schept de mens vanuit stof. Andere mythen verhalen van scheppingen uit klei. Ook in de Popol Vuh is dit te vinden. De Soemerische godheid Mardoek schiep de mensheid uit het bloed van een godheid genaamd Kingoe. De Griekse mythologie kent veel van dergelijke verhalen. Bijvoorbeeld over de godin Pallas Athene, die geboren werd uit het hoofd van Zeus. In de Amerikaanse mythologie van de Indianen vinden we voorbeelden van wezens die uit eieren worden geboren, bijvoorbeeld Pari(a)caca en zijn broers, die naderhand veel wonderbaarlijke dingen verrichtten. De geboorte van Brahma uit een ei (Indiase Rig Veda) lijkt hierop. Van de Amerikaanse godin Orejona wordt eveneens gezegd dat zij uit een ei is geboren. Terwijl in de meeste mythische verhalen het denkbeeld van het op onnatuurlijke wijze scheppen van menselijk leven een interpretatie lijkt te zijn van het op vreemde wijze opduiken van mensachtige wezens uit vreemde voertuigen, is het mystieke beeld van de maagdelijke geboorte in betekenis bepaald anders. In de mystiek is het een teken van inmenging van hogerhand, waarbij kosmische impulsen een menselijk wezen in de baarmoeder van een vrouw kunnen scheppen zonder dat zij gemeenschap met een man heeft gehad. De principiële gedachte die hier achter ligt, is dat de geest in staat is dingen te scheppen door natuurwetten te richten. Ze zijn altijd in werking, zelfs wanneer ze niet een bepaalde kant opgestuurd worden, doch de creatieve geest kan dit proces versnellen. Hij kan situaties sneller, dan wel op een onvoorziene manier scheppen. Dat is een kerngedachte in zowel de mystiek als de alchimie. Bij een maagdelijke geboorte, zo is dan de stelling, kan door het richten van gedachtekracht, of door het ruim baan geven aan scheppende energieën, een resultaat bereikt worden dat anders alleen door een ander proces totstandgekomen was. Dat andere proces is niet noodzakelijkerwijs trager; het loopt in elk geval langs andere stappen.

Ons scheppend vermogen geeft vorm aan de wereld. In heel veel gevallen gaat daaraan het inschakelen van ons voorstellingsvermogen vooraf. Waar komt dat voorstellingsvermogen vandaan? Het lijkt een eigenschap van onze zielepersoonlijkheid te zijn. Deze heeft een wijze van waarnemen, van zelfbewust-zijn, van voorstellen, die tot keuzes leidt ten aanzien van de omgeving waarin zij wil verblijven, en zo oefent zij invloed uit op haar toekomst. Is het nu zo, dat wij onze omgeving uitkiezen, of is het zo dat wij er slechts door worden aangetrokken? Of, om het anders te stellen, wordt de inherente drift in elk levend wezen om iets te doen of te worden, om iets te scheppen, in zekere zin veroorzaakt door krachten die zijn beheersing te boven gaan, en is dat wezen daardoor in volledige (relatieve) harmonie met die krachten, dus in feite door hen 'gewenst'? Het lijkt erop, dat naarmate een wezen een minder ingewikkelde structuur heeft (zoals bijvoorbeeld bij een cel het geval is), het beter openstaat voor de kosmische wil, en ook beperkter is in zijn mogelijkheid om van die wil af te wijken.

Het is voorstelbaar dat wij aan menselijke begrippen als 'het wegen van informatie', 'het realiseren van keuzes' en 'betekenisvolle beslissingen' een dusdanige betekenis hechten dat wij zouden kunnen zeggen dat een dier een 'vrije wil' bezit. Als een dier die niet bezat, zou het een kort leven beschoren zijn. Het moet in staat zijn, zijn voedsel te kiezen, een vluchtweg in te slaan, de juiste partner te vinden, te overleven. Het moet daarom een deels reflectief bewustzijn hebben. Er zijn voorbeelden van dieren die iets verkeerds gedaan hebben en schuldig gedrag tentoonspreiden. Het is een wijze van wegen van informatie die hen daartoe aanzet. Men zou kunnen aanvoeren dat het slechts primitieve

reacties zijn op een impuls, maar dat kan ook van onze eigen handelingen worden gezegd, want ook bij onze scholing en opvoeding gaat het om conditionering en het reageren op impulsen. Er is geen reden om denigrerend te doen over de dierlijke vermogens, want zij stellen elk dier in staat te beantwoorden aan wat zijn eigen soort nodig heeft om te overleven. Omgekeerd kunnen wij de definitie van vrije wil ook tot zo'n niveau reduceren dat de mensheid geacht kan worden van vrije wil verstoken te zijn. Want als wij bewust handelen, en volhouden dat wij daardoor vrij onze toekomst scheppen, accepteren wij, dat 'vrij' gedrag niets meer is dan de natuur die zich door ons probeert te manifesteren. Geen vrije wil dus, behalve wanneer wij aannemen dat alle vrije wil noodzakelijkerwijs door onze persoonlijke aard wordt teweeggebracht, dat wij die aard in het verleden vrij hebben kunnen scheppen, en dat wij daardoor van die schepping hier en nu de 'willoze' (want oorzakelijke) resultanten zijn. De oorzaken zelf worden steeds weer voorafgegaan door hetzelfde soort oorzaken. Vrije wilshandelingen en gedachten (oorzaken), en onvrije realisaties (gevolgen), zouden elkaar dan afwisselen, wat precies aan de basis van de mystieke theorie ligt. Wanneer wij namelijk handelen, zetten wij onpersoonlijke natuurwetten in beweging, en wanneer wij daarmee in harmonie handelen, zullen wij 'vrij' zijn, dat wil zeggen, in de geestesstaat waarin wij ons ervan bewust zijn dat wij het leven beheersen en richting kunnen geven aan de natuurwetten.

We weten uit ervaring, dat geen enkel mens onder alle omstandigheden over een vrije wil beschikt. Soms lijkt vrije wil mogelijk, vaak niet. Een van de visies op vrije wil kan daarom zijn, dat het een functie is tussen andere functies van de mens, die onderling samenwerken en elkaar beïnvloeden. Filosofen discussiëren al eeuwenlang over thema's als 'de vrije wil'. Ondanks dat schept iedereen nog steeds zijn eigen wereld.

83. Overleven

Om zich te kunnen handhaven, moet onze menselijke geest zijn omgeving onderzoeken. Kennis van de omgeving geeft aan, welke maatregelen ons organisme moet treffen om te overleven. Wanneer wij iets gaan onderzoeken, hebben wij enige basiskennis en interesse nodig om met het onderzoek te beginnen. Anders zouden wij het onderwerp niet kennen, en niet de aandrang voelen om het te onderzoeken. Tezelfdertijd zijn er onderwerpen die ons onbekend zijn. Die kunnen wij niet onderzoeken, niet omdat zij verboden terrein zijn, maar omdat wij er nog geen basiskennis van bezitten. Zij zijn dan buiten het bereik van onze aandacht, zodat geen enkele vorm van onderzoek aan de orde is. Wij zouden dit nooit kunnen omdraaien: eerst iets onderzoeken en dan de basiskennis daaromtrent verwerven.

In de mystiek worden de leerling nieuwe punten van onderzoek aangedragen door meditatie, contemplatie en concentratie, en door inwijding. Het onderzoeken van het spirituele terrein is voor onze veiligheid en ons welzijn even belangrijk als het bestuderen van de stoffelijke wereld, waar wij constant op onze hoede zijn. Kennis van de innerlijke gebieden biedt ons bescherming tegen verkeerde invloeden op het mentale vlak. De beslissingen die wij nemen, hangen zeer af van de inzichten die wij hebben en van het vermogen om van binnen te voelen wat ons innerlijk Zelf van ons eist. Het onderzoeken van zowel de stoffelijke als de spirituele wereld verzekert ons ervan, dat wij in staat zijn op beide gebieden te overleven door het nemen van de juiste beslissingen. Op het moment dat verwarring de kop opsteekt, zijn er twee innerlijke impulsen: de ene om het ene te doen, en de andere om iets anders te doen. Wat zouden wij doen wanneer wij in een donker bos bij een tweesprong aankomen, met een weg die de ene kant opgaat en een andere weg die de andere kant opgaat, als er bij de kruising twee personen staan waarvan de ene ons waarschuwt om geen van beide paden te betreden, terwijl de andere ons verzekert dat daar niets aan de hand is? Als wij niet tot in lengte van dagen bij de tweesprong kunnen blijven staan en voort moeten gaan, nemen wij een van beide paden, maar zullen met de grootst mogelijke voorzichtigheid voortschrijden, zeer waakzaam blijven en onderweg naar tekens uitzien die de visie bevestigen van een van beide personen bij de kruising achter ons. Op deze wijze hebben wij een voordeel ten opzichte van iemand die het pad bewandelt zonder dat er iemand tot hem gesproken heeft. Want wij weten, zelfs als onze intuïtie ons in die zin in de steek laat dat wij niet tussen alternatieven kunnen kiezen, dat wij voorzichtig moeten voortgaan. Er zijn mensen die, wat betreft hun keuze van esoterische school, beide paden tegelijk willen bewandelen. Dit is niet zonder gevaar. Ik ken een paar gevallen van mystieke leerlingen die in ernstige geestelijke problemen zijn geraakt nadat zij diverse esoterische studies tegelijk hadden opgenomen. Voor velen is het beter om zich bij één pad te houden, in plaats van hun aandacht en energie te verdelen over verscheidene paden. De energieën waar het om gaat, bijten elkaar soms beslist.

Om te overleven moet het bewustzijn greep kunnen houden op de energieën waarmee het te maken krijgt. De natuur laat ons op talrijke manieren zien dat levende wezens die vele eeuwen evolutie hebben ondergaan, in staat zijn, door het maken van de juiste keuzes zichzelf op een effectieve manier in leven te houden. Daarvoor hoeven deze wezens niet over zelfvertrouwen te beschikken. Zelfvertrouwen kan van pas komen, maar wij weten allemaal uit ervaring dat angst of instinct een minstens zo sterke aanleiding zijn om krachten in onszelf te mobiliseren die ons uit het gevaar houden. 'Overleven' heb ik daarmee gekoppeld aan het begrip 'gevaar'. Dat lijkt wat negatief, maar als wij gevaar beschouwen als alles wat van buiten onszelf komt en in staat is om ons leven, onze doelstellingen, ons geluk en ons voortbestaan een richting te geven die wij niet willen, dan is dit bijzonder goed te koppelen aan 'overleven'. De drang om onze eigen gang te gaan, alles te doen zoals wij dat zelf willen, heeft te maken met het bestrijden van 'gevaar' en met 'overleven'. Doordat hij een morele instelling heeft ontwikkeld, zal de moderne mens niet meer alles daadwerkelijk tot uitvoering brengen wat hij wil. Als hij in zijn ontwikkeling dit niveau niet bereikt had, zou dat betekenen dat hij niet alleen wil overléven, dus zichzelf handhaven, maar ook dat hij zou willen leven ten koste van anderen. Wij achten het immoreel om meer ruimte op te eisen dan nodig is

om te overleven. Dit is een gevolg van de groei van ons geweten.

Het gevecht om zelfbehoud leidt onvermijdelijk tot een bepaalde sterkte in het organisme. Misschien is het u wel eens opgevallen dat de meeste mensen die een serie tegenslagen te verwerken hebben gekregen, na enige tijd toch weer in staat zijn om de draad van hun leven op te pakken. Ongeacht de klappen die zij hebben opgelopen, putten zij uit een diepe bron van kracht. De menselijke mentale sterkte gaat elke verbeelding te boven. Deze sterkte kan twee kanten opgaan. Door de constante druk die zij op hun omgeving uitoefenen, komen sterke karakters soms in een positie waarin hun overmacht niet meer aan de orde wordt gesteld. Daardoor kan de druk naar buiten ongebreideld voortgang vinden. Er kan een dag komen dat de balans naar de andere kant doorslaat. Dan komen de minder krachtigen in opstand en vormen zij een tegenwicht tegen dat wat krachtig is en door hen niet begrepen of geaccepteerd wordt. Het verzet aan de nog steeds overheersende zijde wordt vervolgens sterker, maar het tegenwicht ook. Dit zijn de conflicten tussen ego's. Het zijn uitingen van onze wens om ons te handhaven. Wij tasten steeds de omgeving af om te zien waar de grenzen van onze territoria liggen. Het organisme dat zich wil handhaven, moet zich in een bepaalde tweestrijd met zijn omgeving bevinden. Het zweeft immers niet zomaar in het luchtledige of in het niets. Het beweegt zich in zijn strijd altijd ten opzichte van iets. Het zal tegen elke prijs zijn ware wezen proberen te handhaven. Het zal daartoe alle inkomende krachten en invloeden (informatie) gebruiken. Het trekt - eventueel door een wilshandeling - elke informatie aan die het kan helpen om aan die taak vorm te geven. Het organisme dat zo handelt, bepaalt of het tentoongespreide gedrag effectief is. Dat is de functie van het ego. Het wil zich afzetten tegen zijn omgeving, en vanuit het contrast dat het met die omgeving schept, krijgt het zelf profiel. Het ego dat zich te sterk profileert, wordt door de omgeving gezien als iets bedreigends, als iets wat zich buiten die omgeving wil bevinden en om die reden wezensvreemd wordt en uitgestoten moet worden. Een in balans zijnd ego weet zich te handhaven door de vereiste tegendruk tegen de omgeving op te brengen, maar vaak doet het ook niet meer dan dat. Het blijft druk uitoefenen op de omgeving, maar maakt zich er niet geheel los van. Dit levert een toestand op waardoor iemand wordt beschreven als 'een persoon blakend van zelfvertrouwen', als 'iemand met persoonlijkheid', of als 'een assertief persoon'. Wie subtiel met tegendruk kan omgaan, wordt in zijn omgeving niet speciaal opgemerkt, tenzij door persoonlijkheden die over veel mensenkennis beschikken, en kunnen beoordelen dat een medemens zich op een voorzichtige wijze probeert te handhaven. Het kan iemand zijn waarvan men zegt dat hij of zij een stil water met diepe gronden is.

Het ego kan worden gezien als een instrument. Een instrument waarmee we onze positie in de wereld handhaven. Het ego zal proberen zich in zijn staat te handhaven, koste wat het kost. Zolang we in een inerte staat verkeren en niet in beweging gebracht worden, zijn en blijven we wat we zijn. Doch dit is slechts een hypothetische toestand. Ieder van ons is bezig zich te ontwikkelen en een relatie met zijn omgeving aan te gaan. Tegendruk wordt dus elk moment van de dag veroorzaakt. Door ons aan mystiek streven te wijden, wordt een verandering bewerkstelligd in het soort tegendruk dat wij op onze omgeving uitoefenen. Aanvankelijk worden wij daardoor zo door elkaar gerammeld, dat onze diepste kern niet langer in staat lijkt zich in zijn positie te handhaven. Als niemand ons vertelt over het bestaan van een 'ego', zijn we op deze situatie niet bedacht. Maar wanneer ons de rol van het ego duidelijk wordt gemaakt, kan de wisselwerking tussen ego en omgeving in harmonie worden gehouden. Er zijn betreffende het ego valkuilen - waarvoor onze volle aandacht gevraagd wordt. Een ervan is, dat wij ons inbeelden dat ons ego slechts negatieve kanten heeft. Ook kan het ego iemands leven ondermijnen. Het is goed ons bewust te zijn van de risico's die wij met het ego lopen. Het werken aan psychische ontwikkeling kan leiden tot een overspannen ego, maar dat conflict is een deel van het proces en van de poging om een mystiek leven te leiden, en geen afwijking ervan. Als wij geen studie maken van ons ego, hebben wij er geen weet van dat het er is. Als we het kennen, kan er een poging worden gedaan het te veranderen. De inertie wordt een halt toegeroepen; wij gaan een 'gevecht' aan. Wanneer wij ons ego op de juiste wijze willen herzien of zelfs afsluiten, en dat geldt voor elk ander deel van ons wezen, dan moeten wij dat met groot inzicht en volgens

de regelen der kunst doen, opdat er geen geestelijke 'meltdown' plaatsgrijpt. In het volgende Zenverhaal zien we wat de consequentie is van een te ver doorgedreven ego. Een leerling stond op het punt zijn meester te laten zien dat hij eindelijk de geheimen van leven en dood meester was. Hij zei tot zijn meester: "Kijk", en hij zeeg als dood op de grond neer. Niemand kon beweging in hem krijgen en hij lag daar voor lijk. Men kon geen verschil vaststellen tussen hem en een dood lichaam, dus verklaarde iedereen dat hij dood was. De meester uitte geen enkele verbazing of instemming en wachtte. Na een tijdje stond de student op en vroeg: "Hoe heb ik het er afgebracht?" De meester antwoordde: "Je bent gezakt." Veranderingen die in het ego worden aangebracht, moeten daar één voor één tot stand gebracht worden, met begrip voor onze diepere intenties. Dan krijgt het niet een zo grote opdoffer dat het ons tot last wordt. We hebben het ego nodig om te overleven. Het kan prachtige dingen tot stand brengen. Het is de drijfveer van kunsten en wetenschappen en van alle grote dingen die door de mens tot stand gebracht zijn. Ik geloof dat het St Augustinus was die ooit zei: "Doe wat je wilt, maar doe het met liefde." Dat is een wijze raadgeving om in gedachten te houden wanneer wij ons ego de vrije teugel willen laten.

Bij het bespreken van het overleven, hebben wij het over het ego gehad, maar nog niet over berusting. En toch is berusting een belangrijke geestesgesteldheid om bepaalde situaties te kunnen overleven. Er zijn momenten in het leven waarin mensen onmiddellijk gevaar lopen hun leven te verliezen. Ik denk daarbij aan oorlogssituaties. Er zijn mensen die in de situatie verkeren dat zij in hun leven niet één keer, maar talloze keren aan de dood moeten zien te ontsnappen. Die uit een geslacht, een tijd of omgeving komen waarin het vechten op leven en dood zo'n onderdeel is van het bestaan, dat het bijna als een doodnormale voorwaarde voor het functioneren wordt gezien. Als zij elk moment op hun hoede moeten zijn, altijd achter zich moeten kijken, altijd rugdekking moeten zoeken, bestaat hun leven uit een doorlopende spanning. In het leven van vele mensen in oorlogsomstandigheden zijn er vijanden die hen willen uitschakelen. Leven met de dood voor ogen, leven met het niet aflatend zoeken naar de juiste tactieken om te overleven, is een worsteling die een soort alertheid schept die binnen bepaalde begrenzingen tot een optimaal functioneren leidt. Maar het is verre van een leven in diepe vrede. Het lijkt wel of uiterste aanpassing een vorm van gevoelloosheid is. Niet in de zin van het niet openstaan voor (andermans) gevoelens, maar van een apathie die nodig is om niet waanzinnig te worden. Er zijn vele voorbeelden bekend van mensen die in een guur gebied als een roos zijn opgegroeid, maar ook van mensen die zich daar niet kunnen handhaven en zich voor zo'n omgeving afsluiten of erin berusten. Overigens is goedmoedigheid, waarin wij ons laten meedrijven op de stroom des levens zonder ons noemenswaard in te spannen of ons datgene toe te eigenen waarop wij volgens onze 'status' recht hebben, iets anders dan de lethargie die bezit van ons neemt als wij onder druk staan in negatieve omstandigheden.

De mens heeft zich langdurig aangepast aan zijn omgeving. De moderne maatschappij lijkt wel wat op de jungle waarin de wilde dieren naast de zachtmoedige leven, en waar de minder agressieve dieren zich al eeuwenlang weten te handhaven te midden van andere, agressieve dieren. Wanneer wij ons dagelijks moeten verweren, krijgen wij een bijzondere houding. Het is de houding van de frontsoldaat, die elk moment duizend doden kan sterven; een soort berusting die een aanslag kan betekenen op zijn hele functioneren. Zij kan daarentegen ook vechtlust veroorzaken, de wil om de tegenwerkende krachten onder controle te krijgen en ze te veranderen. Wij hebben allemaal te maken met het verweer tegen krachten die ons van het door ons uitgestippelde pad willen afbrengen. Wij willen allemaal zodanig overleven dat wij het leven de moeite waard vinden. Misschien kunnen we iets leren van de dieren in de wildernis door ze te observeren in hun natuurlijke omgeving, waar zij volkomen beantwoorden aan de eisen die de natuur hun stelt en waar hun verstand hen niet in de weg zit. Als wij zo zouden kunnen leven, zouden wij er nog wel een menselijke verworvenheid aan moeten toevoegen, namelijk het tentoonspreiden van moreel inzicht.

Wij bekeken daarnet de soldaat aan het front. Aan het front wordt overleven een tweede natuur. Er zijn mensen die van nature op verzet gericht zijn. Daarnaast zijn er mensen die, gedwongen door de

omstandigheden en daarmee steeds in conflict, de houding van een vechtende ridder aannemen en zich met geweld verweren, om te overleven. Aan de oppervlakte verschillen de laatstgenoemden niet met degenen die uit hun aard agressief zijn. De agressieven zijn zo omdat zij zo zijn; de anderen omdat zij gedwongen worden zo te handelen, bijvoorbeeld uit zelfverdediging. In een menselijk wezen, dat van nature agressief is, lijkt zich een fundamenteel aspect van de natuur sterk te manifesteren, namelijk dat strijd altijd overal aanwezig is, variërend van een goed bedoeld tot een uiterst slecht gevecht. In degene die geweld slechts toepast uit zelfverdediging en zelfbehoud, openbaart zich dezelfde fundamentele natuurwet, namelijk dat elk organisme er alles aan zal doen om zich te handhaven en in leven te blijven.

Als wij ons niet zouden verzetten tegen impulsen die op ons afkomen, zouden wij ons uitsluitend ontwikkelen op basis van niet door onszelf gewenste of gezochte mutaties. Wij beschikken over wilskracht. Daarmee kunnen wij in veel gevallen ons leven de richting geven die wij wenselijk achten, en een deel van het heden en de toekomst bepalen. Onze evolutie gaat daardoor een kant op die zich anders niet had voorgedaan. Als zij zich zonder onze inspanning toch had voorgedaan, zou dat geweest zijn doordat wij ons wellicht zeer langzaam, via natuurlijke en toevallige mutaties en door passieve acceptatie, hadden ontwikkeld. De beslissingen die wij nemen om ons leven en onze toekomst te beïnvloeden, geven verantwoordelijkheid. Die verantwoordelijkheid moeten wij aanvaarden. Is nu een wezen dat zonder enige bijsturing is ontstaan, hetzelfde als wanneer het zich door bewuste wilsuitingen (sneller) had ontwikkeld? Is een wezen dat zich bijna willoos heeft laten ontwikkelen tot wat het is, vergelijkbaar met een wezen dat zich willens en wetens ontwikkelt? Het heeft alles te maken met verantwoordelijkheid. Een mens die zich ontwikkelt en zijn krachten inzet, moet kiezen voor de witte of de zwarte weg. Hij kan slechts een van deze paden bewandelen. De keuze die hij maakt, bepaalt of het meesterschap dat hij zich over de natuur aanmeet, boven zijn macht gaat, zeker als hij met zijn wilskracht anderen wil beïnvloeden.

Wij zijn allen als tovenaarsleerlingen die door hun meester een tijdje in het laboratorium alleen zijn gelaten. We pakken wat retorten en branders op en onderzoeken de inhoud van de laden en kasten. Terwijl sommige leerlingen achteruit stappen, stappen andere naar voren, en een of twee onder hen durven het zelfs aan om een paar vreemd uitziende stoffen in de branders te gooien. Soms volgt er een explosie; meestentijds gaat het goed. Maar na een explosie rapen de leerlingen de scherven op, schrijven in hun notitieboek de resultaten van de experimenten op en gaan vol goede moed met hun werk verder. Ons handelen, onze beïnvloeding, en het inzetten van wilskracht, scheppen karma. Niet in de zin van schuld en boete, of van beloning of straf, maar in de zin van een keten van steeds nieuwe oorzaken en gevolgen waarbinnen wij onze weg zullen moeten vinden. Het is in mystieke kringen niet gebruikelijk om aan foutieve daden het begrip 'schuld' te verbinden, aangezien dat een breinmatige kwalificatie is die door de mens wordt toegepast afhankelijk van zijn interpretatie van wat er voorvalt. Maar wij zullen wel een keuze moeten maken ten aanzien van het gebied waarbij wij ons wensen aan te sluiten. Anders zijn wij een speelbal van alle krachten die bezit van ons willen nemen. De keuze voor het goede betekent binnen een mystieke interpretatie van de evolutieleer dat wij, om te overleven, ons bewust en sturend verzetten tegen impulsen die ons uit ons evenwicht willen brengen.

84. De prinses

Er was eens een prinses die vreselijk verwend was. Te zeggen dat ze een 'nest' was, is niet ver van de waarheid. Ze was in ieder geval hard op weg het te worden. Zij leefde lang geleden, of eigenlijk nog niet zó lang geleden, in het paleis van haar vader. In die tijd had een prinses nogal wat te vertellen, zeker binnen de muren van haar, pardon, haar vaders paleis, en onze prinses schiep er een genoegen in, haar bedienden en onderdanen te laten merken wie er eigenlijk de baas was. Als de prinses het weer eens op haar heupen had en een bediende links en rechts commandeerde, deed het merkwaardige fenomeen zich voor, dat zowel de prinses als haar ondergeschikte op dat ogenblik met hun gedachten heel ergens anders vertoefden. De prinses gaf op een hooghartige toon haar bevelen, maar dacht ondertussen met een nauwelijks te verbergen spanning aan haar vader, die misschien wel om de hoek zou staan te luisteren. De ondergeschikte die gekapitteld werd daarentegen, kromp voor de vorm voor haar mondelinge zweepslagen ineen, maar bedacht met een onderdrukt gevoel van genoegdoening (leedvermaak ligt daarbij dicht in de buurt), dat de prinses slechts kon heersen met haar machtige vader op de achtergrond, en dat het nog helemaal te bezien stond of ze het later zonder zijn steun zou redden.

De koning, die het ongemanierde gedrag van zijn dochter al geruime tijd met zorg had gadegeslagen, vond dat de grenzen van zijn tolerantie bereikt waren. Mocht hij haar bij tijd en wijle betrappen, dan rende de prinses het paleis uit met haar handen om haar oren geslagen, om maar vooral niets van de verwijten van haar vader te horen. Later, als ze groot was, dan zou ze zo bang niet meer zijn. Ze moest gewoon even geduld hebben. Ja, later, dan zou ze meer ervaring hebben met bevelen geven en dan zouden ze nog wel eens merken wie er tegen hen sprak. De jaren verstreken, ons prinsesje werd groter, niet bepaald vriendelijker, maar uiterlijk bepaald een schoonheid. Haar vader, op leeftijd gekomen, wilde het meisje dat al die jaren ongevoelig was gebleven voor zijn wijze vermaningen, op reis sturen. Hoewel ze tegenstribbelde, hielp het haar niets. Ze moest.

Omdat haar vader het nog steeds voor het zeggen had, al zou je anders vermoeden, gaf hij bevel dat men haar koffers pakte en zond haar met een minimum aan middelen den vreemde in. Ze moest maar eens laten zien uit welk hout ze gesneden was. Er waren genoeg vertrouwelingen van de koning in het land om haar wegen te volgen, en bij zijne majesteit verslag uit te brengen van de omzwervingen en vorderingen van zijn dochter. De prinses ging op weg en al had ze nog geen stap gezet buiten de ommuringen van haar vaders paleis, ze kreunde en steunde onder het dragen van haar bagage. Daarbij keek ze vanuit haar ooghoeken of niet een bediende haar te hulp zou schieten om de last over te nemen. Dat was een valse hoop, want de koning had elke beschikbare kracht naar andere paleiselijke vleugels gezonden. Hij wist maar al te goed hoe de doordringende blik van zijn lieve jongedochter haar sommeringen wist te onderstrepen. Eenmaal buiten de slotgracht aangekomen, was de prinses er wel van overtuigd dat zij er niet op hoefde te hopen op iemand te kunnen terugvallen, en omdat er toch niemand naar haar keek, rechtte ze haar rug en stapte fier voort. En als je niet beter wist, zou je zweren dat ze niet anders gewend was.

Na vele, vele maanden arriveerde ze bij een hutje, waarin een oud vrouwtje woonde dat haar reeds leek te verwachten. De prinses was nog zo van zichzelf vervuld, dat dit haar ontging. Ze duwde het oudje bijkans opzij, zette haar koffers neer en nam plaats. Steunend en hijgend en uitgeput neerploffen, was een betere omschrijving, maar we willen haar niet al te hard vallen. Uiteindelijk had ze de laatste maanden getoond over heel wat meer veerkracht te beschikken dan haar vader had durven verwachten, laat staan zijzelf. Ze had onderweg uit geldnood overal baantjes gehad en, dat moet gezegd worden, ze had flink aangepakt. Haar handen toonden voorwaar een lichte ontwikkeling van eelt, en in het begin had ze er naar gestaard alsof het een onbekend natuurverschijnsel was. Haar ogen keken wat milder de wereld in en hadden onderweg wat van hun hardheid verloren. Soms was ze op tragische situaties gestuit die haar in haar veilige paleisbehuizing onbekend waren, was ze ontroerd en waren haar ogen wat vochtig geworden. Niet

werkelijk ontroerd natuurlijk; zoiets doe je als prinses gewoon niet. Maar als ze echt een beetje verdrietig werd, keek ze stiekem om zich heen, en als er niemand te zien viel, liet ze toch haar tranen de vrije loop.

Het oude vrouwtje nam de mantel af van de schouders van het prinsesje en vlijde die over een grote eikenhouten kist. En zonder dat het vrouwtje haar had aangemoedigd, begon het meisje te vertellen. Ze vertelde aan één stuk door, zonder op te houden. Gebaren begeleidden haar woorden, tranen haar verontschuldigende blik, en haar handen sloeg ze veelvuldig voor haar ogen. In haar relaas doorliep ze al haar avonturen, de pijn die ze geleden had toen haar voeten stuk gestoten waren, de angst als ze 's nachts alleen in het woud bivakkeerde met al die enge geluiden om haar heen terwijl ze een vuurtje brandend probeerde te houden, de twijfel over de liefde van haar koninklijke papa, de onzekerheid over waartoe dit alles moest leiden. Wie er oog voor had, kon zien dat hier een heel ander prinsesje aan het woord was, dan wat het paleis zo lang geleden verlaten had. Milder, wijzer en met ontluikend begrip.

Het oude vrouwtje luisterde aandachtig en zonder het minste teken van ongeduldig te worden. Toen het meisje uren later uitverteld was, nam het vrouwtje haar handen in de hare. "Wat jij moet weten", zei ze, "is dat je droomt. Alles wat je hebt doorgemaakt, heeft in een betoverende slaap zijn beslag gekregen. Het is mijn voorrecht je uit te leggen wat de diepere betekenis is van wat je hebt doorstaan. En als ik ben uitgepraat, zul je als herboren uit je slaap oprijzen. De koning, dat is je innerlijk Zelf: de enig werkelijke heerser. Je paleis is je eigen lichaam, waarin zowel jijzelf als de koning hun verblijf hebben. De onderdanen en bedienden, aan wie je aanvankelijk je bevelen dacht te geven, zijn je organen, je ledematen, je uiterlijke vermogens en je cellen. Je kunt ze veel beter hun eigen gang laten gaan. Je vader heeft heel verstandig gehandeld door je het huis uit te sturen, want door dat te doen heeft hij je weliswaar de Donkere Nacht ingezonden, maar tegelijk behoed voor een allermiserabelst bestaan. Door aan jezelf overgelaten te zijn, heb je kunnen ontdekken dat alles wat je denkt te kunnen doen, alleen in harmonie en met inwilliging van je koninklijke vader mag geschieden. Per slot van rekening is hij nu eenmaal de koning. En jij, jij bent nog altijd echt een kind van je vader ...!

85. Bewustzijn

Bewustzijn, denkvermogen en zelfbewustzijn zijn moeilijk te bevatten begrippen. Elk ervan bevat elementen die lastig te definiëren zijn. De gangbare opvatting is, dat bewustzijn een functie is, en niet een op zichzelf bestaande entiteit. Maar kunnen wij de werkelijke waarheid van dit moeilijke fenomeen wel ontsluieren? Wat ís bijvoorbeeld bewustzijn als functie precies? En wat is een functie? Die kan gezien worden als het resultaat van het bijeenkomen van twee of meer entiteiten, maar wat doet die functie ontstaan vanuit die entiteiten? Welke wetmatigheid bepaalt dat het bijeenvoegen van twee entiteiten het derde punt doet ontstaan, en dat het precies dat derde punt doet ontstaan in díé hoedanigheid? Ik neig er zelf naar, reeds van bewustzijn te spreken vanaf de allereerste, prilste reacties tussen het zielebeginsel en het lichaam. Zowel denkvermogen als bewustzijn lijken de reactie te zijn van het samenkomen van twee beginselen: het materiële en het spirituele.

Zelfbewustzijn in de zin van een zichzelf beschrijvend bewustzijn is een paradox. Wat is datgene dat zichzelf beschrijft, en waarvan maakt het daarbij gebruik? Hoewel het in de elektriciteitsleer heel gewoon is om te stellen dat het bijeenkomen van twee verschillende entiteiten een derde entiteit (= stroom) oplevert, lijken de psychologie en de materialisten onder de wetenschappers het heel gewoon te vinden om te stellen dat het lichaam zonder hulp van een pendant (het zielebeginsel) een derde factor teweegbrengt - te weten het bewustzijn. Misschien zien zij de chemische elementen in het lichaam als deze pendant. Wij zullen echter niet te veel afdwalen. De wisselwerking tussen de frequentie van het lichaam en de frequentie van een principe van een hogere orde (laten wij dat de ziel noemen), manifesteert zich als een derde frequentie. Deze wordt door ons ervaren als bewustzijnsindrukken van een beperkt of uitgebreid niveau. De frequentie van het bewustzijn resoneert op haar beurt opnieuw met interne en externe trillingen en vormt daardoor nieuwe frequenties, nieuwe bewustzijnsindrukken. Waar begint bewustzijn en waar houdt het op? Bewustzijn is een onderlinge reactie van groepen trillingen. Wij kunnen geen grens vaststellen waar het laagste of hoogste bewustzijn eindigt. Met andere woorden, wij kunnen niet aangeven beneden of boven welk trillingsniveau er geen sprake meer is van bewustzijn, zelfbewustzijn of denkvermogen. Als een spiritueel beginsel zich kan manifesteren in diverse soorten organismen, hangt het van de aard van die organismen af hoe het zich manifesterende beginsel zich vertoont. Wij kunnen niet aangeven op welk punt er geen sprake meer kan zijn van het aldus zichtbaar wordende bewustzijn, zelfbewustzijn of denkvermogen.

Wat zelfbewustzijn is, en dat het noodzakelijk beperkt is, kan met behulp van een analogie aanschouwelijk worden gemaakt. Trillingen groeperen en hergroeperen zich telkens. Stelt u zich een bolvorm voor waarin dit plaatsvindt. Deze bol is een spiegel van binnen. Binnen de bolvorm kunnen de manifestaties van de trillingen elkaar zien. En in de bol zien zij weerspiegelingen van zichzelf. Alle beelden zijn uit elkaar ontstaan. Ze herkennen elkaar en spreken dan over zelfbewustzijn. Door dit te stellen, moeten wij het beeld omarmen dat alles wat wij waarnemen, zowel binnen als buiten onszelf, door ons wordt waargenomen alsof wij het weerspiegeld zien. Alles neemt zichzelf waar in het andere, als een reflectie. Alles behoort dus tot ons zelfbewustzijn, maar sommige manifestaties zijn ons nader dan andere, waardoor hun onderlinge verwantschap sterk lijkt te verschillen. Nooit zullen wij alles (tegelijk) waarnemen en ook niet degene die wij zelf zijn op het moment dat wij al het andere waarnemen. Wij kunnen van moment tot moment van waarnemend standpunt veranderen en datgene worden waarop wij ons afstemmen. Het houdt ook in, dat wij in plaats van steeds in andere situaties terecht te komen, statisch zijn en de werkelijkheid in talrijke beelden en bewustzijnsgewaarwordingen aan ons zien voorbijtrekken. Het hele leven zou dan een illusie zijn, doch in andere zin dan in sommige oosterse filosofieën wel wordt gesteld. Laten wij voortgaan met onze analogie met de bol. Hoewel het Zelf zich binnen de bol telkens waarneemt en bewust wordt, wisselen de plaatsen van waarneming telkens. Het bewustzijn beschrijft zichzelf weliswaar, doch nooit geheel. In ons bewustzijn worden dagelijks vele patronen manifest, opge-

roepen door de weerkaatsing van onszelf op dat wat buiten ons is (de wereld) of binnen ons is (ons innerlijk leven). Elke situatie wekt verschillende soorten trillingen op. Daardoor leren wij, wanneer wij ons van ons Zelf bewust zijn, telkens andere facetten van onze persoonlijkheid kennen. De verschillende soorten indrukken zijn reflecties. Wanneer wij bewust zijn, leren wij telkens andere facetten van het bestaande kennen. Al het kennen is een reflectie.

Is wanneer ons verstand werkt, een hoger bewustzijn werkzaam, is het daarvan afhankelijk voor zijn functioneren, en is zo'n afhankelijkheid hiërarchisch of ondersteunend? Het is niet zo moeilijk om ons een bewustzijn voor te stellen dat boven het menselijke, beperkte bewustzijn verheven is. Menigeen neemt aan, omdat ons denkvermogen zo dikwijls faalt en zoveel tekortkomingen heeft, en omdat er om ons heen zoveel principes werkzaam zijn waarvan wij niet begrijpen waarom ze er zijn en hoe ze werken, dat er iets boven ons is dat machtiger en wijzer is dan wijzelf. Het boven ons staande bewustzijn noemt men wel het goddelijk principe; in de ogen van sommigen is het een alomtegenwoordigheid die zelf over een bewustzijn beschikt en het onze kan overzien. Het is dan tot een gepersonifieerde entiteit geworden. Wij voelen ons op ons gemak bij de gedachte dat wij ons kunnen overgeven aan het oordeel van een hogere, spirituele persoonlijkheid. Sommigen zien deze persoonlijkheid als iemand die echt bestaat; voor anderen betreft het een symbolisch beeld. Wij doen een beroep op een hoger, innerlijk bewustzijn wanneer wij een zuiver oordeel omtrent een denkbeeld willen ontvangen, net als wanneer wij iemand kennen wiens oordeel daarover wij hogelijk waarderen, naar wie wij toegaan om advies te vragen. Wanneer ons denkbeeld voltooid is, laten wij immers graag aan iemand zien wat wij ervan gemaakt hebben. Wanneer deze er goedkeurend over oordeelt, voelen wij ons gesterkt in de aanname dat wij het juiste gedaan hebben. Niet dat wij wachten op een akkoordverklaring, maar zeker zijn wij dankbaar voor suggesties voor verbetering of met een aanmoediging. Daarna kunnen wij onze beslissing opnieuw beoordelen, en die laten vallen of ermee doorgaan. Iets dergelijks is er aan de hand met het aanroepen van een hoger bewustzijn om dat een oordeel te laten geven. Het antwoord dat wij dan ontvangen, is wat wij het spreken van ons geweten, de intuïtieve ingeving, en inspiratie noemen.

86. De Stad Gods

Sommige mensen proberen het mechanistisch wereldbeeld te bewijzen door erop te wijzen, dat wanneer het lichaam of het brein niet langer functioneert, het bewustzijn en het zelfbewustzijn verdwenen zijn. Doch er kan evengoed mee worden aangevoerd dat het bewustzijn kan overleven en bestaan zonder de hersenen. Als namelijk iemand in coma ligt en daar uitkomt, keert het (zelf-)bewustzijn terug, dat wil zeggen, nadat het menselijk onvermogen om dat tot uitdrukking te brengen, opgeheven is. We kunnen deze gezichtspunten in de volgende vergelijking onderbrengen. De mysticus stelt dat er altijd bewustzijn is. Als het niet zichtbaar is, is dat alleen doordat het lichaam het verduistert. Hef de verduistering op, en het bewustzijn, dat er nog steeds was, is weer zichtbaar. Sterft het lichaam, dan is het bewustzijn hooguit langdurig niet meer zichtbaar, maar het is er nog wel. De materialist stelt dat er alleen bewustzijn is als er een lichaam is. Verduistert het lichaam het bewustzijn, dan is het bewustzijn onzichtbaar én afwezig. Hef de verduistering op, en het bewustzijn is zichtbaar. Sterft het lichaam, dan is het bewustzijn definitief weg.

Bewustzijn is één aspect, maar Verlichting is minstens zo belangrijk. Laten we het aanschouwelijk maken, aldus. Veronderstel dat wij een kaars aansteken en er dan verscheidene gekleurde glazen hulzen omheen zetten. Na een bepaald aantal glazen zal het licht verdwenen zijn wanneer er horizontaal tegenaan gekeken wordt, maar niet wanneer het van bovenaf bekeken wordt. De mechanistisch ingestelde mens zal moeten toegeven dat het zelfstandige bestaan van het licht niet van de omhulsels afhangt, omdat wanneer deze worden opgetild het licht weer zal verschijnen en het er ook steeds geweest is. De mysticus voert aan dat het licht blijft bestaan, ook wanneer er materiële obstakels zijn die het het schijnen beletten. Toegegeven moet worden dat deze vergelijking vals is, om de volgende reden. Noch de mysticus, noch de materialist, kan bewijzen dat zijn visie betreffende het bewustzijn juist is. In de vergelijking met de kaars was de kaars steeds brandend aanwezig, hetgeen inhoudt dat de vergelijking alleen de visie van de mysticus kan illustreren. Als de materialist het voorbeeld met de kaars had willen inzetten, dan had hij ervoor gezorgd dat met de plaatsing van elk glas de kaars minder zou zijn gaan branden, bijvoorbeeld doordat de zuurstof steeds verder werd afgesloten. Bij het weghalen van de omhulsels had hij eventueel de kaars opnieuw ontstoken en de zuurstoftoevoer vergroot. Wanneer hij naar de menselijke persoonlijkheid kijkt, stelt degeen met de mechanistische visie, dat het licht het lichaam (het materiële omhulsel) nodig heeft om te kunnen bestaan en zich te kunnen uitdrukken. De mysticus ziet in een materieel omhulsel hooguit een obstakel voor het licht om zich te kunnen uitdrukken.

De vergelijking met het licht en de omhulsels kan wel worden gebruikt om iets te zeggen over verlichting. Daarvan zijn er vele niveaus. Veronderstel dat wij over een groot, sterk licht beschikken. Wij plaatsen dit licht in een grote stad. We kunnen dit de Stad Gods noemen. Dan maken we glazen muren, die we straks om het licht heen zullen plaatsen. We geven ze verschillende kleuren. Sommige muren maken we van transparant glas, andere van glas waar men niet of nauwelijks doorheen kan kijken. Wij maken de muren in verschillende grootten, zodat de ene steeds een paar meter breder in diameter is dan de andere. Ten slotte maken we in een aantal muren gaten. Sommige groot, andere klein, op verschillende locaties in de muren. Nu gaan we de kleinste glazen muur over het heldere licht zetten, dat zo verblindend is dat we er nauwelijks in kunnen kijken. Nadat we dat gedaan hebben, plaatsen we een voor een alle muren over de vorige. Na lange tijd besluiten we dat het werk voleindigd is. Op dat moment bevinden wij ons aan de periferie van de stad.

Nu nodigen we een paar mensen uit om met ons mee te gaan naar de buitenmuur. Daar worden zij geblinddoekt en als door een miraculeuze wind opgepakt. Elk van hen wordt ergens in de stad geplaatst tussen een van de talloze muren, waar hun blinddoek wordt verwijderd. Sommige mensen

zijn nog steeds vlak bij de buitenste glazen ringen, andere ergens daar tussenin, en een paar bevinden zich tussen de kleinste glazen muren vlak bij het centrum. Elk van deze mensen mag vrij rondlopen tussen de twee muren waar hij geplaatst is. Terwijl zij rondlopen, kijken sommige mensen in de richting van de buitenmuren. Er kunnen honderden muren zijn tussen hen en de rand van de stad. Andere mensen staan met hun gezicht naar het centrum van de stad. Twee mensen die in dezelfde ring staan en in dezelfde richting naar de buitenkant kijken, zullen dingen zien die van elkaar verschillen. De ene kijkt bijvoorbeeld naar de rode muur vóór hen, en kan toevallig door drie gaten kijken die op dezelfde hoogte in drie verder naar buiten liggende muren liggen, wat het hem mogelijk maakt om de vierde muur te zien die in de richting van de buitenste muur ligt. Het kan zijn dat hij ondervindt dat deze vierde muur een soortgelijke rode muur is, maar hij kan ook tot de ontdekking komen dat de vierde muur groen is. De andere persoon nu, die een paar meter naast de eerder genoemde persoon staat, en net als deze met zijn rug naar het centrum van de stad staat, ziet misschien wel niets anders dan zijn eigen nabije rode muur. Dit omdat er op de plek waar hij staat, geen gaten in de muur zitten.

Wanneer beide personen zich omkeren en in de richting van het centrum kijken, kan het zijn dat zij opnieuw dingen zien die van elkaar verschillen. De ene persoon kan misschien via gaten in de muren direct in het licht kijken: hij is verlicht. De andere persoon zou een ander soort uitkijk kunnen treffen, afhankelijk van of er gaten zijn bij zijn plaats bij de muur, en - als die er wel zijn - afhankelijk van de aard, kleur en doorzichtigheid van de glazen muren tussen hem en het heldere licht. We gingen ervan uit dat deze twee personen tussen dezelfde muren staan. Maar door de hele stad staan verscheidene personen, die alle mogelijke kanten opkijken, tussen verschillende muren, met elk hun eigen uitzicht. Ongeacht waar ze staan, zijn er omstandigheden die het hun mogelijk maken het licht te zien, of die het hun ontnemen. Doch wanneer zij zouden rondwandelen en door verschillende gaten zouden kijken, of misschien van de ene naar de andere glaslaag zouden opschuiven, zouden zij misschien hun kijk op de realiteit, op het leven, veranderen.

Hoewel wij naast iemand kunnen staan die wij kennen, begrijpen wij nooit ten volle naar welke plek van de muur hij kijkt. Misschien denken wij beiden in dezelfde richting te kijken en misschien is dat ook zo, maar onze kijk door de gaten die in de muren zitten, kan ons hetzij een uitzicht bieden dat in overeenstemming is met dat van onze buurman, of een totaal ander uitzicht geven. Het kan afhankelijk van de kleuren van de muren en het aantal gaten erin zelfs zijn, dat wanneer wij ons omdraaien en in de richting van de buitenste muren kijken, wij de dingen helderder zien dan wanneer wij ons in de richting van het centrum draaien. Maar om dezelfde reden zou het licht in het centrum veel dichter bij ons kunnen zijn dan wij verwachten. Wie weet proberen we een reis te maken in de richting van de buitenste muur, in de veronderstelling dat het licht ons daar wacht. Er is echter maar één weg die naar het licht leidt, en daarvoor moeten wij in de richting van dat licht reizen. Zelfs als wij van tijd tot tijd donkere muren zouden moeten passeren. Sommige mensen die vanaf de verkeerde plaats naar de verkeerde plek kijken, kunnen ons een kant zien opgaan die in hun opvatting rechtstreeks naar de duisternis leidt. Misschien veroordelen zij ons daarom. Maar alleen wijzelf zullen weten of dat wat anderen duisternis toeschijnt, voor ons het juiste pad naar het licht is.

87. Het nut van geheimhouding

Het is zeker waar, dat de mystiek geheimen bevat, maar het onthullen ervan is voor iemand die er niet direct bij betrokken is, niet van nut. Ook al vertellen we iemand hoe zwemmen in zijn werk gaat, het lukt hem pas als hij de lessen en problemen ondergaat die een geoefend zwemmer heeft ondergaan. Geen enkel waarlijk mystiek geheim kan worden onthuld door het simpelweg lezen van mystieke teksten of door naar iemand te luisteren. Iemand moet hándelen naar aanleiding van wat hij leest of hoort. Dat geldt voor buitenstaanders, maar ook voor insiders. Niemand zal leren zwemmen door er alleen maar over te lezen. Het onthullen van geheimen op het mystieke gebied is vaak nutteloos. Dat wil niet zeggen dat van het mystieke werkgebied alles maar verhuld moet blijven. Het is goed dat wij andere mensen vertellen dat onze esoterische school bestaat, en waar die voor staat. Maar juist omdat wijzelf door onze school zorgvuldig een nieuwe denkwereld worden binnengeleid, zouden wij onszelf de tijd moeten gunnen om te rijpen, en aanvankelijk terughoudend moeten zijn in wat wij anderen over onze verworvenheden en de inhoud van onze studie vertellen. Niet omdat ons werk en onze voortgang geheimgehouden moeten worden, maar omdat ons mentale en lichamelijke gestel enige tijd nodig hebben om gewend te raken aan een nieuwe manier van denken. Mystieke scholing moet een geleidelijk ontwaken van al onze vermogens bewerkstelligen. Er is dus alle reden om terughoudend te zijn wanneer wij anderen iets vertellen, ook wat betreft de methoden om het innerlijk Zelf te doen ontwaken. Wij kunnen enige van deze beginselen voor iemand ophelderen als wij voor onszelf uitgemaakt hebben dat dit voor hem van nut is. We kunnen de geestelijke gesteldheid van de ander afwegen tegen de noodzaak om de belangen van zowel onze esoterische school als onszelf te beschermen.

Er zit ook een psychologische kant aan geheimhouding. Naar dingen die verborgen worden gehouden, worden wij toegetrokken uit nieuwsgierigheid, omdat dat eigen lijkt te zijn aan de menselijke natuur. Deze eigenschap kan ons een groot aantal jaren actief houden en ons stimuleren om onszelf te ontwikkelen. De inwijdingen van de esoterische scholen zijn wegwijzers op deze speurtocht. Bepaalde stadia van onze studie worden pas onthuld als wij eraan toe zijn. Sommige sluiers worden opgelicht bijvoorbeeld tijdens een inwijding, omdat wij dat verdiend hebben door onze voortdurende pogingen om te groeien en te leren. Geheimhouding is een vast onderdeel van onze mystieke reis. We hebben er als inwijdingskandidaten van onze esoterische school mee te maken. Maar zelfs al zou onze esoterische school ons in alles proberen in te wijden, elk geheim proberen te onthullen, dan nog zou het merendeel van de mystieke kennis uit onszelf moeten komen. Onze innerlijke Meester is de werkelijke gids en inwijder in ons leven. Ondanks alles wat in strijd daarmee geschreven of gezegd mocht zijn, bepaalt de innerlijke Meester fundamenteel wat wij als kennis zouden moeten accepteren. Als een menselijke persoon ons tot inwijder is, zal zijn rol noodzakelijk beperkt zijn. De eerste reden hiervoor is, dat een menselijke inwijder niet precies kan weten wat wij nodig hebben en wie wij zijn. Ten tweede kan een inwijdeling er pas zeker van zijn dat hij de inwijder begrijpt, wanneer hij in de theoretische situatie verkeert dat hij diens uitingen, bijvoorbeeld een uitspraak, een aansporing of een verklaring, juist kan interpreteren. Ten derde, en dat wordt gemakkelijk over het hoofd gezien, geldt hetzelfde voor de inwijder ten opzichte van de inwijdeling. Zij zouden volledig op de hoogte moeten zijn van elkaars bedoelingen, de verborgen subtiliteiten en meervoudige geheime bodems daarin (bedoeld voor ingewijden op verschillende ontwikkelingsniveaus), elkaars culturele achtergrond et cetera. Zodra echter een mentaal beeld de geest van de inwijder verlaat en de gedaante aanneemt van een uitspraak of een non-verbale uiting, zoals een gebaar, kan de inwijdingskandidaat er niet absoluut zeker van zijn dat het hem precies zo bereikt als het bedoeld is door de inwijder die het uitgezonden ofwel gematerialiseerd heeft. Laat staan dat hij zouden kunnen vaststellen of zulk een beeld de instemming van de innerlijke Meester van die inwijder heeft. Daarom is zwijgen belangrijk, een laatste middel in geval van twijfel, zodat wij naar de stem van ons eigen innerlijk Zelf kunnen luisteren en daaraan de hoogste waarde toekennen.

Als de leerling het onderricht van zijn school aanziet voor een schriftelijke cursus in mystiek, zal hij er alleen op intellectueel gebied iets aan hebben. Dan zal hij geen geheim verwerven en geen geheim onthullen. Dan zal er geen enkel geheim verloren gaan en zullen geheime gronden niet worden betreden. Het grootste geheim ligt in het feit dat de mystieke leerlingen die de geheimen in zichzelf gevonden hebben, verenigd zijn en elkaar kennen. Zij herkennen elkaar als zij elkaar ontmoeten. Ingewijde persoonlijkheden worden verbonden door onzichtbare banden, die men verwerft door inspanning.

88. Vijftien fasen

Er zijn vele broederschappen en filosofieën die uitgaan van de gedachte dat verlichting bereikt wordt via een aantal fasen. Soms zijn deze chronologisch, in andere gevallen dienen ze in een willekeurige volgorde te worden uitgevoerd. Het enkele feit dat sommige van deze hoogst spirituele organisaties een verschillend aantal fasen noemen, terwijl ook de inhoud van de fasen verschilt, is een aanwijzing dat het niet zo belangrijk is welk aantal wij vaststellen. Als wij onszelf tot taak zouden stellen om ons het mystieke pad voor te stellen als bestaande uit, laten we zeggen, zeventien of misschien tweeëntwintig fasen, zouden wij daartoe zonder twijfel in staat zijn. Het kan nuttig zijn voor de leerling om de verwerkelijking van een aantal fasen na te streven, want op die manier richt hij zijn aandacht op zijn persoonlijke mystieke 'agenda'.

Het is een tamelijk goede aanname dat wanneer onze fundering goed gelegd is, de bovenbouw ook stabiel zal zijn. Maar het hoeft niet zo te zijn dat wanneer wij met een verkeerde fundering zijn begonnen, wij daarop nooit meer een goed bouwwerk kunnen optrekken. Zal bijvoorbeeld ons onvermogen om ergens aan het begin van onze mystieke studie een of ander universeel principe of een leerstelling te aanvaarden, het ons onmogelijk of moeilijk maken om met onze studie en ons mystieke pad verder te gaan en vooruitgang te boeken? Om daar wat over te zeggen, moeten we eerst weten wat 'het mystieke pad' is. Wat is 'het boeken van vooruitgang', wat is een 'universeel principe'? Wanneer mystieke ontwikkeling een eenrichtingsweg zou zijn, waarbij elke gezette stap slechts zou leiden naar één specifiek punt verder op het pad, dan zou het logisch lijken dat inderdaad, wanneer wij een stap op dit pad zouden missen of een andere stap zouden zetten dan voorgeschreven is, wij van 'het' pad zouden afwijken. De mystieke zienswijze neemt dit niet zo letterlijk, wat voor ons in onze studie een opluchting zal betekenen wanneer wij eenmaal inzien hoe waar dit is. Mystieke ontwikkeling is geen kwestie van eenrichtingsverkeer. Iemand zei eens, dat er geen pad is. Op het moment dat wij een stap zetten, in wat voor richting dan ook, komt het pad tot stand. Wat voor beslissingen wij ook nemen, zij leiden ons ergens naartoe.

Als er een mystiek pad is, bestaat het uit de poging om gevoel te krijgen voor de subtiele aansporingen van het innerlijk Zelf. Dit kan bewerkstelligd worden door meditatie, contemplatie en concentratie. De technieken hiervoor worden gegeven door de esoterische school. Deze ontwikkelt ook een morele basis in het hart van de leerling. Geleidelijk aan leren we de kleine stem van binnen te herkennen. Vele esoterische scholen trachten nauwgezet de visie over te brengen dat de definities van bijvoorbeeld 'God' beperkt zijn door de beperkingen van het menselijk redeneervermogen. Bij het pogen om de dingen te doorgronden die aan alle andere dingen ten grondslag liggen, zullen we ontdekken dat woorden niet langer in staat zijn onze inzichten te bevatten, of datgene wat wij voelen. Zo kunnen we uitkomen bij een begrip als 'de God van ons hart', of 'de God van ons begrip'. Wanneer wij een gepersonifieerd godsbeeld hebben, moeten we ons niet gedwongen voelen dat gezichtspunt los te laten. Het feit alleen dat wij ons proberen voor te stellen wat een schepper is, is een teken van ons verlangen om contact te leggen met iets van een hogere of hoogste orde. De richting waarin wij zoeken naar een beter begrip van deze dingen, wordt door onszelf bepaald.

Aan de ene kant is er dus de esoterische school, die de universele beginselen onderwijst van hoe we in harmonie met ons innerlijk en met het universum moeten leven. Aan de andere kant is daar de leerling, die een gevoeligheid probeert te ontwikkelen voor datgene wat hij de moeite waard vindt om er contact mee te hebben. Ergens vinden deze twee doelstellingen elkaar op volmaakte wijze. Met andere woorden, laten we het leven leiden dat wij juist vinden, proberen onze afstemming op de hoogste dingen die wij ons kunnen voorstellen te handhaven, en kritisch en met een open geest de gezichtspunten onderzoeken die de esoterische school te bieden heeft. We moeten ons niet gehouden

voelen iets te aanvaarden dat door het bestuderen van haar leerstellingen te vinden is. Men stimuleert ons om onderzoek te doen, en datgene te behouden waarvan wij bevonden hebben dat het waar is én nuttig voor onze innerlijke ontwikkeling. Wanneer we hiermee rekening houden, zullen we zien dat vele meningen kunnen samenvallen zonder dat ze met elkaar in conflict komen.

Onze ontwikkeling is niet in een aantal vaste fasen te verdelen. Ons pad is moeilijk te voorspellen. Laten we geen dogma's omarmen, zelfs niet op het punt van het aantal fasen. Er zijn zoveel punten om op te letten, zoveel verschillende karakters onder de studenten, zoveel culturen waaruit ze voortkomen, dat slechts in bepaalde mate een universele methodiek voor al deze verschillende leerlingen kan worden vastgesteld. Sommige filosofieën delen niettemin hun pad in bepaalde fasen in, die voor alle leerlingen heten op te gaan. Daardoor lijkt het of de ontwikkeling van een leerling in de mystiek altijd langs de lijnen van vastgestelde fasen moet lopen, of daarin ten minste ondergebracht moet kunnen worden. Een indeling is nuttig voorzover het een hulpmiddel is om een lijn uit te stippelen in het mystieke werk. Vergelijkt u maar eens een aantal van zulke stapsgewijze indelingen zoals die door de diverse leerscholen worden beschreven. U zult zien dat er overlappingen in kunnen worden aangetroffen, en dat wij voor ons persoonlijke leerplan zowel elementen van de ene, als van de andere leerschool zullen kunnen gebruiken. Behalve dat het pad kan worden ingedeeld in fasen van karaktervormende aard, is het ook mogelijk om een reeks te maken van de bijkomstige ontwikkelingen. De nu volgende indeling naar het willekeurig gekozen aantal van vijftien fasen kunt u zien als een houvast. Het is een van de vele manieren om vast te stellen hoe de onderscheiden delen van het pad eruitzien en dat het aantal fasen er niet toe doet.

De eerste fase is het openstaan voor het nieuwe. Alles om de leerling heen kan hem tot lering strekken. Wanneer hij zijn geesteshouding hierop aansluit, heeft hij de ontvankelijkheid die nodig is om kritisch een nieuwe gedachte te kunnen opnemen.

De tweede fase. De leerling leert, dat alles wat hij als waar aanneemt, het gevolg is van indrukken van binnenuit en van buitenaf. Opvoeding en scholing, kortom conditionering, en biologische factoren, maken hem tot wat hij is.

De derde fase. Hij moet een methode zoeken om zich van zijn beperkingen te ontdoen. De wil daartoe is niet voldoende. Er is actie nodig en een werkplan. Hij moet putten uit bronnen waar datgene wat hij zoekt al aanwezig is.

De vierde fase. Hij ontdekt welke krachten hij tot zijn beschikking heeft.

De vijfde fase. Hij leert voorzichtig met de ontdekte krachten om te gaan.

De zesde fase is het ontmoeten van de barrière tussen hemzelf en alles wat kosmisch is, uitgedrukt in de term 'de confrontatie met de Wachter op de Drempel'.

De zevende fase. Er ontstaat een gevecht tussen hemzelf en de Wachter, welk gevecht wordt beslecht door een samensmelting van die twee. Het stilzetten der gedachten is een methode daartoe.

De achtste fase betreft het zoeken naar de plaatsen waar de leerling een optimale afstemming op het kosmische vindt: het sanctum, de natuur, kortom een plaats die door haar uitstraling zo sterk is dat zij de leerling tot werkplaats kan dienen.

De negende fase is het inzicht, dat uiteindelijk alleen het zijn-zonder-te-zijn verlichting brengt. Dan komt er een toename van de controle over het leven omdat de leerling, levend als een gestorvene, dus feitelijk

levend vanuit het kosmische gebied, ook het lager liggende gebied beheerst.

Bij de tiende fase leert hij samen te smelten met de krachten die hij beheerst, zoals de Egyptische priesters deden, die zeiden dat zij de gestalte der goden aannamen. De priesters werden één met de krachten die zij gebruikten.

Bij de elfde fase ontdekt de leerling dat het niet belangrijk is te weten óf iets werkt, maar wel hóé iets werkt en te gebruiken is.

De twaalfde fase markeert het ontstaan van het inzicht dat het gebruiken van krachten verbonden is met een uiterlijke krachtsinspanning, en dat later de wil van binnenuit werkt en alles nagenoeg automatisch tot stand brengt.

In de dertiende fase neemt de leerling in beschouwing wat het is om leerling te zijn. Wat is hij in wezen?

Als veertiende fase noemen wij het toenemende vermogen van de leerling om onvoorspelbaar te zijn. Het zonder rekening te houden met de waarschijnlijkheidsleer in staat zijn te doen wat men moet doen, is een kenmerk van meesterschap.

In de vijftiende en laatste fase zal de leerling op praktische wijze leren, dat hij het contact met het aardse leven niet dient te verliezen.

Deze lijnen zult u ongetwijfeld herkennen of leren kennen. Wij gaan ze eens wat nader bekijken.

Eerste fase

De eerste fase is dat de leerling openstaat voor lering. Nuttige kennis die hij verworven heeft, behoudt hij, andere laat hij vallen, al naar gelang de manier waarop hij die beoordeelt. Als wij de drang voelen om te behouden wat wij geleerd hebben, moeten wij daaraan toegeven. Het oordeel omtrent het gebruik van verworven kennis moet van onszelf komen. De mystiek leert ons niets af. Wij moeten alles zelf vaststellen, desnoods door het allemaal verkeerd te doen. Er zijn nauwelijks opleidingen waar men bij het allereerste begin moet beginnen. Neem de student in de schone kunsten. Wanneer hij naar de kunstacademie wil, zal hij mappen of voorbeelden van zijn eerdere werk moeten laten zien of anderszins het bewijs moeten leveren van het niveau dat hij bereikt heeft. Hij kan dat niveau zonder of met de hulp van anderen bereikt hebben. Wanneer zijn huidige niveau afdoende is, mag hij aan de academie studeren en krijgt hij de grondbeginselen van zijn kunst bijgebracht: de manier waarop de geschiedenis tegen zijn kunst heeft aangekeken, het werken met de gereedschappen van de kunstenaar, en compositietheorie. Er zijn vele elementen die samen de studie vormen. Zelfs als de totale kennis van de mystieke wetenschap gefragmenteerd lijkt, is die dat in feite niet. Elke les is als een stuk van een hologram. Het toont alles in detail als we er vanuit de juiste hoek naar kijken.

Wanneer wij met het mystieke werk van een inwijdingsschool begonnen zijn, kunnen wij een paradox zijn tegengekomen, namelijk dat ons gevraagd wordt om alles wat wij van mystiek en van filosofie in het algemeen geleerd hebben, tijdelijk te vergeten. Tegelijkertijd wordt ons gevraagd niets te geloven, en iets pas als waar te aanvaarden als wij ontdekt hebben dat het waar is. De paradox is, dat om dit te bereiken, wij de richtlijnen van de esoterische school moeten volgen. Om dus een leerstelling af te leren, moeten wij een andere aanvaarden. Het is de manier waarop een Meester een beginnende leerling benadert. Doch dit beginpunt is slechts tijdelijk, want wij zullen de studie op den duur zelf

kunnen beoordelen, en ook in staat zijn de esoterische school te beoordelen.

Er is geen doorsteekje naar verlichting of groei. Wij kunnen niet een zaadje planten en de eerste bladeren van de plant, wanneer ze boven de grond zichtbaar zijn, beetpakken, omhoogtrekken en toeroepen dat ze onmiddellijk moeten groeien. Het is een zeer delicaat proces dat tijd neemt. Er is dus geen korte weg, maar vele leerlingen hebben wel al een behoorlijke eigen bagage als ze met hun studie beginnen. Zij hebben het gevoel dat zij veel meer weten dan de mystieke school hun in de aanvang leert. Het is een bekend verschijnsel binnen de esoterische scholen en wordt als zodanig erkend. De scholing zal dikwijls op dit besef teruggrijpen. Ergens diep in ons kunnen we bepaalde dingen al weten, via de innerlijke stem die - wanneer wij naar haar luisteren - ons herinneringen geeft aan een tijdloze wijsheid en kennis. Daarom zullen wij bij de studie zonder twijfel ons eigen tempo ontwikkelen, wat juist is, want wij zijn de enigen die dit tempo kunnen vaststellen.

Kennis komt dus van een leraar en ook vanuit onszelf, en soms van de kant van iemand die we niet als leraar aanmerken. Alles te onderzoeken en het goede te behouden (ongeacht waar dat vandaan komt), is een kenmerk van goed leerlingschap. Wij kunnen een ongeletterd of ongeleerd iemand ontmoeten die ons op het juiste pad zet, en uit wiens opmerkingen wij lering kunnen trekken. Omdat wij dit soort ontmoetingen dikwijls niet sturen, worden wij tegen wil en dank in aanraking gebracht met waarheden die uit de mond kunnen komen van mensen die ons niet welgevallig zijn. De belangrijke les is, dat wij tot inzicht kunnen komen door een koning of een bedelaar, door een aanzienlijk iemand of een onaanzienlijk iemand. Het vergt een objectieve geest die zich redelijk van het ego heeft losgemaakt, om te ontdekken dat het er slechts om gaat dat elke les geleerd wordt die er te leren is. Wij reageren op bepaalde uitspraken of gedragingen, en bepalen door reflectie wat hun betekenis voor ons is. Zo leren wij hoe wij open en onbevangen kunnen staan tegenover nieuw onderricht. De angst om het roer uit handen te geven aan mensen die niet op ons niveau verkeren, doet ons de boodschapper van nieuwe kennis aanvankelijk op een goudschaaltje wegen. Doch als wij doorhebben dat wij het zelf zijn die bepalen of iets in onze omgeving een les voor ons kan bevatten, hoeven wij niet meer krampachtig de 'verkeerde' boodschappers van ons af te houden. Via allerlei soorten leraren worden wij gevormd. Ons doel is, te worden tot een mens met kennis. Wat hieronder moet worden begrepen, zal verderop duidelijk worden.

Tweede fase

De tweede fase is het besef dat alles wat wij weten, het gevolg is van scholing van binnenuit of van buitenaf. De kennis die wij van buitenaf krijgen, wordt tijdens ons leven bijzonder intensief aangevuld. Wat wij waarnemen, is de reflectie van ons Zelf. De weg van de mysticus is, dat hij ontdekt wat binnen en buiten hem aanwezig is. Door breinkennis hebben wij de stem van ons innerlijk Zelf afgezwakt. Zij is er nog steeds, maar wordt vaak niet goed gehoord. Het doel van mystieke scholing is dan ook, te leren dat wanneer wij ons bewustzijn vergroten, wij het innerlijk Zelf weer kunnen zien en horen.

Derde fase

De derde fase is het zoeken van een methode om dat te doen, en het met systeem toepassen van die methode. Er zijn vele methoden. Zelfs wanneer wij die niet kunnen vinden, is het toch mogelijk om inzicht te verwerven. Als wij moeite hebben om te luisteren naar ons innerlijk Zelf, kan een flinke schok nodig zijn om ons wakker te krijgen. Deze schok kan bestaan uit een les die een ander ons ongewild bijbrengt, bijvoorbeeld wanneer hij ons op een subtiele manier in de val heeft laten lopen door middel van suggestie. Wij bepalen in laatste instantie wat er van ons terechtkomt. Als wij verblind zijn, lopen wij in

onze eigen valkuilen. Als wij niet verblind zijn, kan niemand trucs met ons uithalen. In de mystiek vinden wij subtiele wegwijzers om de weg veilig te bewandelen. Deze moeten wij zelf zoeken en vinden.

Vierde fase

De vierde fase is het ontdekken van de krachten die er in de natuur bestaan. Het mystieke onderricht wijst ons telkens op de natuurkrachten, met name die welke niet in de schoolboekjes staan, maar wel degelijk deel uitmaken van de kosmos, en waarvan de beheersing veroverd moeten worden. Gedurende onze mystieke scholing zal duidelijk worden welke spirituele wetmatigheden er zijn, en geleidelijk zullen zij doorgrond worden. Behalve de innerlijke wetten zijn er de verschijnselen die het uitvloeisel zijn van die wetten. Helderziendheid, afstemming en de mogelijkheid om aura's waar te nemen, zijn daar voorbeelden van. Soms leren wij deze dingen op een natuurlijke wijze. Iedereen weet bijvoorbeeld wat 'sfeer' is, maar drukt dat niet altijd uit in bewoordingen als 'aura' of 'trillingen'. Als wij andere mensen waarnemen en werkelijk analyseren wat wij zien, kunnen wij soms feilloos aangeven wat er met hen aan de hand is, zelfs als zij niets van zichzelf blootgeven op een non-verbale manier. Op dat moment peilen wij hun aura en interpreteren de indrukken die wij van hen hebben.

Vijfde fase

De vijfde fase is het leren omgaan met de krachten die wij ontdekt hebben. Wij moeten deze in onszelf leren aanvoelen en gebruiken. De alchimisten waarschuwden tegen een onvoorbereide zoektocht in het rijk der psychische krachten. De meeste mystieke scholen waarschuwen tegen een ongeregeld onderzoeken van de geheimen der natuur. Kijk naar het kind dat in een laboratorium aan zichzelf wordt overgelaten. Vroeg of laat zal het door onwetendheid een explosie veroorzaken. Alleen door voorbereid te zijn, kunnen wij een onbekend gebied zonder gevaar betreden. Om dit te illustreren, zal ik u een gedicht tonen uit het oude Rozekruisersgeschrift van de 17e eeuw genaamd 'die Alchimische Hochzeit von Christian Rosencreuz', ofwel 'het Scheikundig Huwelijk van Christian Rosencreuz'.

Dies ist der Tag, dies ist der Tag
für den, der zur Königshochzeit kommen mag.
Bist du dazu geboren,
von Gott zu Freud' erkoren,
magst auf den Berg Du gehen,
auf dem drei Tempel stehen,
und dort das Wunder sehen.

Sei wachsam,
erforsch Dich selbst bedachtsam.
Wirst Du nicht in Reinheit dich baden,
wird sicher die Hochzeit Dir schaden.
Wer sich nicht wäscht von Sünden,
den wird man zu leicht befinden.

- - -

Dit is de dag, dit is de dag
voor hem, die naar het koninklijk huwelijksfeest mag.

Ben je ertoe geboren,
vreugdevol door God verkoren,
mag je de berg opgaan,
waarop drie tempels staan,
en daar het wonder gadeslaan.

Wees waakzaam,
onderzoek jezelf bedachtzaam.
Als je je niet in reinheid baadt,
is het zeker dat het huwelijk je schaadt.
Wie de zonden niet van zich wast,
bevindt men een te lichte last.

(vertaling van de auteur)

Zesde fase

Als zesde fase is er het overwinnen van de barrière die ons scheidt van alles wat tot het Grote Licht wordt gerekend. De barrières vormen wij zelf, en dit wordt vaak de confrontatie met de Wachter op de Drempel genoemd. Ons karma, onze vorige incarnaties, onze opvoeding en scholing, dit alles kan een belemmering vormen (of een hulp) om het Grote Licht te ontdekken. Aan de ene kant staan wijzelf, met al onze ervaringen en onze intellectuele en gevoelsmatige eigenheden; aan de andere kant, of liever gezegd in onszelf, is het Licht. Beide worden door belemmeringen van elkaar afgehouden. Hoe overbruggen we deze tegenstellingen? Het aanpakken van een persoonlijke barrière leidt tot een tijdelijke ontwrichting. Het is net of we de steunbalken uit een huis verwijderen zonder dat er al iets voor in de plaats kan komen. Dat geeft onzekerheid en een mate van angst. Angst is een vorm van zelfbescherming. Hij is tevens een belemmering om een nieuw gebied te exploreren. Als wij deze angst kunnen kwijtraken, zonder de alertheid te verliezen die nodig is voor ons zelfbehoud, zijn er geen onwelkome verrassingen meer die ons uit ons evenwicht brengen. Het geheim is, dat alles transformeert als wij zelf maar willen en kunnen transformeren.

Zevende fase

De zevende fase. De confrontatie met het onbekende geeft angst. Wij kunnen ons eigen innerlijk Zelf niet helemaal begrijpen, en ook daardoor kan angst ontstaan. Die wordt, zoals gezegd is, de Wachter op de Drempel genoemd, die eigenlijk niets anders is dan onze beschermer, ons eigen geweten, en ons contact met wat ons in leven wil houden; degene die wij menen niet te kennen, maar die wij zeer goed kennen, omdat hij uit onszelf bestaat. In het Tibetaanse Dodenboek wordt geschilderd, dat de gestorven mens in het hiernamaals geconfronteerd wordt met allerlei monsterachtige en schrikwekkende beelden, die echter alle door hem dienen te worden herkend als projecties van zijn eigen persoonlijkheid. Angst is niet nodig, wel behoedzaamheid. Wij moeten de Wachter recht in de ogen zien. Zo vinden wij vrede voorbij de tegenstellingen. Het is te vergelijken met het waarnemen van een onbekend object in de verte, dat op ons afkomt. Zolang het zeer ver weg is en wij niet kunnen onderscheiden wat het precies is, voelen wij ons neutraal. Naarmate het dichterbij komt en een schrikaanjagend uiterlijk blijkt te hebben, beginnen we onrustig te worden. Als het object inderdaad schrikwekkend is en in zijn volle omvang valt waar te nemen, neemt onze ongerustheid toe. Er komt een moment dat het vreemde verschijnsel ons zo dicht genaderd is, dat wij er met onze neus bovenop staan. Dan kan het ons niet verder naderen. De confrontatie

is daarmee tot een absoluut einde gekomen en soms ook de angst. Angst schijnt voor onze persoonlijkheid een manier te zijn om zich te handhaven. Maar als het bewustzijn zich eenmaal realiseert dat het gevaar voorbij is, moet het zijn instrument (angst) terzijde leggen. Het is als bij een medicijn dat we aanwenden om een bepaalde kwaal te behandelen. Nadat de kwaal verdwenen is, moet van het medicijn afstand gedaan worden, want er is geen reden om medicijn toe te voegen aan een organisme dat al weer in evenwicht is. Zo hebben wij ook de zevende fase behandeld, namelijk het gevecht tussen ons en de Wachter op de Drempel. Het is niet een strijd tussen goed en het kwaad. Het gaat meer om tegenstellingen in algemene zin, om polariteiten.

Achtste fase

De achtste fase is het besef dat wij leven in twee werelden tegelijk. Wij bewegen ons in een stoffelijk voertuig waar energieën doorheen stromen. Onze klieren verwerken deze energieën. Het lichaam is via bepaalde punten met de hogere natuur verbonden, en de wereld heeft zelf ook deze verbindingspunten. Bepaalde plaatsen op de aarde bezitten een sterke bundeling van energie. Dergelijke plekken zijn herkenbaar voor degenen die erop afgestemd zijn. Een krachtplaats (om een term van Don Juan, uit de boeken van Carlos Castaneda, te gebruiken) kan ons opladen, inspiratie brengen en met ons harmoniëren. Disharmoniërende krachtplaatsen moeten we vermijden. Elke plaats kan overigens door onszelf worden opgeladen tot een persoonlijke krachtplaats. Daaronder kunnen wij verstaan, een plaats die door onze langdurige aanwezigheid onze kenmerkende uitstraling vastlegt en, voor wie er gevoelig voor is, deze manifesteert. Dit geldt ook voor het opbouwen van een persoonlijke meditatieplaats.

Als wij op enige plek in ons leven te lang blijven of in een situatie te lang verkeren, komt het vroeg of laat tot een afscheid nemen. Zouden wij een afscheid te lang voor ons uitschuiven, dan komt er een spanning op onze aura te staan die tot uitbarsting komt. Daarom is een plaats of situatie die wij voor onze ontwikkeling letterlijk hebben uitgeput, gevaarlijk. Wij kennen allen hiervan wel voorbeelden uit de filmindustrie. Er zijn scenario's waarin een man of vrouw die een levendig of zelfs mondain leven heeft geleid, alleen is overgebleven in het huis waarin dit leven zich afspeelde. Zo'n huis kan een gewone woning zijn, maar kastelen komen ook voor. De hoofdrolspeler is in de ban van een reeds lang verstreken tijd, is gevangene van die tijd. Het hele huis draagt de sporen van een verleden waarvan de bewoner geen afscheid kan nemen. Het wordt een door de mens bewoond spookhuis. U kent misschien ook de films waarin een afgesloten kamer in een groot huis oude geheimen herbergt, bijvoorbeeld een kamer die gedekt is voor een huwelijksmaaltijd. De bruidegom is op de dag van het huwelijk om het leven gekomen of vertrokken. De overblijvende echtgenote verbood dat de kamer werd veranderd. Als na jaren de deur door anderen wordt geopend, blijkt de hele tafel nog met etenswaar gedekt te zijn, en spinnenwebben vullen het ganse vertrek. Dit soort beelden doet ons vertrouwd en archetypisch aan, omdat wij onbewust aanvoelen wat hier aan de hand is. De achtergebleven echtgenote is zo geschokt door wat er vlak voor haar huwelijk gebeurd is, dat zij in haar geest steeds de reeds voorbije situatie wil herbelevendigen en herbeleven. Er bestaat een discrepantie tussen de tastbare werkelijkheid en de werkelijkheid die zij poogt nieuw leven in te blazen. Het verleden dat zij probeert vast te houden, is energetisch dood. In plaats van een toekomst te scheppen, tracht de betrokken persoon het verleden tot herleving te brengen, wat niet mogelijk is. Deze poging kan grote schade aanrichten aan het menselijk denkvermogen, en in dit soort films zijn de hoofdpersonen dan ook krankzinnig.

Een ander beeld is de dwalende slotheer of slotvrouw in een reeds vervallen kasteel. Door een ongelukkige samenloop van omstandigheden is hij of zij alleen achtergebleven. In de gangen van het slot hangt nog de nagalm van de uitbundige feesten die er ooit gevierd werden. Wij onderkennen dat dit soort situaties altijd door een buitengewoon naargeestige atmosfeer wordt begeleid. Deze wordt niet ver-

oorzaakt doordat de oude situatie voorbijgegaan is en door een nieuwe is vervangen, maar doordat de bewoner zich niet van het verleden heeft kunnen losmaken en desondanks de nieuwe tijd is ingetrokken. Hij is daardoor verscheurd geraakt. Hij roept telkens oude herinneringen naar voren en toetst die aan de nieuwste impressies, waarbij er zo'n kloof in de tijd optreedt dat beide soorten impressies met elkaar een energetische strijd voeren.

Laten we niet vergeten dat zulke films weliswaar door ons als een gefantaseerde wereld worden opgevat, maar dat er een soort universeel levende herkenning is van de speciale aurische toestand die door de filmmaker in het scenario is ingebracht. Het is niet zomaar fantasie. De filmmaker is zich bewust van het effect van bepaalde alledaagse situaties op de menselijke geest, en deze kennis verwerkt hij in het scenario. Het script is opgezet met de bedoeling een geheimzinnige, spookachtige sfeer te creëren die wij allen herkennen als de uiting van een verkeerd functionerend menselijk bewustzijn.

Negende fase

In de negende fase beheerst de mens, als hij als een gestorvene leeft, ook het gebied der levenden. De staat van een gestorvene is symbolisch die van volledige overgave aan alles wat niet-materieel en niet-tastbaar is. De leerling die alles heeft achtergelaten en opgegeven, zelfs wanneer dit 'slechts' in de geest is, lijdt geen verliezen meer. Het ontbreken van een impuls om het stoffelijke te verwerven, geeft innerlijke vrede. Het ego vindt niet langer een noodzaak om zich te verweren of te verzetten. Het verliest geen enkele energie meer aan het trachten dingen te behouden die een ander hem probeert af te nemen, of aan het najagen van bepaalde doeleinden. Doch laten we niet vergeten dat het nodig blijft om het ideële van het reële te onderscheiden. Het daadwerkelijk huis en haard verlaten om onthecht te zijn, wordt niet van ons gevergd. Het verwaarlozen van onze bezittingen en van dat wat ons omringt, is geen teken van werkelijke verlichting. Het volledig verzaken van het aardse kan zelfs een teken van gehechtheid zijn: gehechtheid aan de wens om een volstrekt immaterieel en spiritueel leven te leiden. Er moet geen enkele dwang bestaan om welk pad dan ook te volgen. De diepe rust waarin het ons om het even is of wij arm of rijk zijn, moet niet bevochten worden. Zij moet ons ten deel vallen als een mantel die om onze schouders wordt gelegd, en kan niet geforceerd worden.

Tiende fase

Als tiende fase is er het samensmelten van de mens met de krachten die hem omringen. Er is een Zen-anekdote om dit te illustreren. Een leerling heeft jarenlang in een klooster verbleven en is daar grondig getraind in de vechtsporten. Op het moment dat hij op het punt staat het klooster gaat verlaten, vraagt hij aan zijn meester: "Zal ik met mijn kennis in staat zijn, mijn vijand te doden wanneer ik word aangevallen?" Het antwoord van de meester is: "Als je onze scholing werkelijk verwerkt hebt, zul je niet eens in de situatie komen waarin je dat nodig hebt." Op dat moment leert de leerling, net als de Egyptische priester in de oudheid, een te worden met de krachten die hij wil beheersen, en zijn eigen lot te scheppen. De krachten zelf zijn buiten de zichtbare wereld en zijn boven elke aanval verheven. Als de mens de krachten beheerst, heeft hij de gestalte der machtige goden aangenomen.

Elfde fase

De elfde fase is het inzicht dat het niet belangrijk is óf iets werkt, maar wel hóé het werkt en gebruikt kan worden. Een van de eerste dingen die een mystieke leerling leert, is het laten werken van zijn intuïtie. De

wetten die eraan ten grondslag liggen, komen pas veel later in het onderricht. Het gaat allereerst om de praktische kant van het werk. Onze vermogens kunnen worden ingezet zonder dat wij er al te veel breinkennis van bezitten. Het proefondervindelijk ervaren of een theorie werkt, is de beste wijze om kennis te verwerven. Intuïtie kan ons op het spoor zetten van dingen die de moeite van het exploreren waard zijn.

Twaalfde fase

De twaalfde fase is het inzicht dat in het begin het bewegen van de natuurkrachten een krachtsinspanning vergt, terwijl het later vanzelf lijkt te gaan. Dit is zeer belangrijk en van alchemistische aard. Er wordt binnen het wezen van de leerling gekookt, gezuiverd, telkens opnieuw gedestilleerd, tot er op zeker moment geen verschil meer is tussen het streven om iets te zijn, én dat iets. De mystiek maakt onderscheid tussen de methoden van concentreren en mediteren, die beide nodig zijn om iets te kunnen scheppen. Daarom kunnen ze wel onderscheiden, maar niet gescheiden worden, en moeten ze zo verweven zijn dat wij zonder uiterlijke krachtsinspanning, zuiver op basis van onze innerlijke wil, ons leven beheersen. Dat vergt oefening. Het is net als leren schrijven. Eerst gaat het moeilijk en moeten we er bij nadenken. Daarna gaat alles vanzelf, want iets binnen in ons draagt ons op voor de uitvoering van onze wensen te zorgen. Het openstaan voor innerlijke instructies, opdat deze tenslotte automatisch worden uitgevoerd, is een van de pijlers waarop het mystieke onderricht rust.

Vanaf het punt waar wij zijn tot het punt waar wij naar toe willen, loopt een weg. Deze weg kan moeilijk zijn, maar kan ook gemakkelijker worden gemaakt. Wanneer wij willen studeren, hopen we ontspannen aan het werk te kunnen gaan. We zullen ook andere omstandigheden nodig hebben om de studie te kunnen volgen, zoals een fatsoenlijk onderkomen, genoeg geld om te studeren, aardige medestudenten. Sommige van deze omstandigheden zijn aanwezig, andere niet. Sommige kunnen we sturen, andere niet. Wanneer wij voortgaan, zullen we zien dat tussen ons vertrekpunt en het punt waar wij aankomen, de natuur alle kleine openingen gevuld zal hebben met gebeurtenissen die het ons mogelijk maken dit studiepad te bewandelen. Dit betekent dat wij ons op een doel kunnen concentreren, en toch nooit volledig kunnen bevatten of voorzien langs welke weg alles zijn vorm vindt.

Dertiende fase

In de dertiende fase vraagt de leerling zich af wie hij is. Wat ís het wezen dat aan zijn ontwikkeling werkt? Een mystieke leerling is iemand die erop uit is de mogelijkheden van het leven zo volledig mogelijk te benutten. Hij doet dit door een bewust en verstandig gebruik van zijn kennis van de esoterische traditie en van de vermogens die hij als mens bezit. Goede wil en streven zijn daarbij minstens zo belangrijk als het feitelijk bereiken van een doelstelling.

Veertiende fase

De veertiende fase is het vermogen om onvoorspelbaar te zijn. Wij lijken in die omstandigheid de wetmatigheden te omzeilen. In werkelijkheid ligt dat genuanceerder. Wij kunnen door onze kennis van wetmatigheden ons bestaan een aanzien geven als gehoorzaamde het niet langer aan wetmatigheden. Hooguit tonen wij dan de onbekende uitwerkingen van een in alle opzichten nog steeds functionerende wetmatigheid. Wie bevrijd is van de tredmolen van het leven, is in staat zelf richting te geven aan de gebeurtenissen. Een ieder kan proberen boven tegenstellingen uit te groeien, maar de omschakeling is

alleen te volbrengen als wij ons volledig hebben geconcentreerd op wat wij willen. Ons innerlijk is de vaste factor, doch hoewel wij zouden kunnen verwachten dat dit ons nu juist voorspelbaar maakt, kan het ons uit de blauwdruk van het gewone leven halen, waarna wij ons eigen plan manifesteren.

Vijftiende fase

De vijftiende fase is de evenwichtige toepassing van het innerlijke vermogen. Het is verleidelijk om, op een bepaald punt gekomen, het contact met de aardse werkelijkheid te verliezen, en een voortdurend verblijf op het spirituele plan te verkiezen boven een poging om van het aardse bestaan iets evenwichtigers te maken. Ik ben ervan overtuigd dat wanneer wij een kind troosten dat zich bezeerd heeft, wij net zo dicht bij de hemelse regionen verkeren als wanneer wij in ons sanctum mediteren. Deze dingen kunnen in volmaakte harmonie zijn. Wie de hele dag met zijn hoofd in de wolken loopt, verliest het contact met zijn medemensen en gaat voorbij aan de rol die de stoffelijke omgeving voor zijn organisme speelt. Geestelijke gezondheid is een delicate bewustzijnsstaat die gemakkelijk verloren kan gaan bij een persoonlijkheidsstructuur die gauw geëxalteerd is en zich dan in het hogere verliest. Een mystieke leerschool die waarlijk bedacht is op het welzijn van haar studenten zal dan ook altijd als volgt voor deze valkuil waarschuwen: leef desgewenst in twee werelden, maar houd evenwicht en harmonie tussen beide en wees altijd en overal jezelf.

De omstandigheden kunnen dusdanig zijn, dat de ingewijde er soms naar verlangt afscheid van deze wereld te nemen; een wereld die in zovele opzichten verstoken is van mystieke verlichting. Het is soms hard om te ontdekken dat de vlam die in ons brandt, de harten van degenen om ons heen niet altijd kan ontsteken. Maar tezelfdertijd zouden wij ons moeten realiseren dat wanneer de hoogste beginselen van het universum getoond en tot uitdrukking gebracht kunnen worden door het menselijke bewustzijn, het de aardse wereld is waar wij werkzaam moeten zijn.

89. De school

Welke ethische grondslag zouden scholen hun leerlingen kunnen meegeven? Er is weinig zo belangrijk voor het opgroeiende kind als de scholen die het bezoekt. Nadat thuis zijn zintuigen, denkvermogen en emoties in redelijke mate zijn getraind, komt het grote moment dat hij naar school gaat. Een plaats waarop hij later met grote dankbaarheid en voldoening zal terugkijken, of een plek van verdriet en eenzaamheid. Laat ons een moment stilstaan bij het karakter van deze instituten.

Een onvoorbereide persoonlijkheid kan volkomen overrompeld worden door de gebouwen, de omvang, de naam en de uitstraling van haar school. Dit kan een verheffende ervaring zijn, of een deprimerende. Een kloosterschool biedt rust vanwege haar verstilde, mystieke karakter. Ze kan een oase zijn waar het opgroeiende kind zich kan ontwikkelen. Weinigen is het echter gegeven om in zo'n omgeving onderwijs te ondergaan. In veel landen wedijveren de scholen met elkaar. Zij hopen door hun presentatie een reputatie op te bouwen die de beste leerlingen zal aantrekken en de hoogste subsidies zal binnenslepen. Maar is het wel zo belangrijk dat een school zich uitsluitend richt op het afleveren van het intellectueel veelbelovendste kind? Zou een school niet juist moeten trachten uit ieder kind het maximale te halen, de fijnste bronnen in het kind aan te boren?

Alle onderwijsinstituten zouden er rekening mee moeten houden dat elke leerling tot grote hoogten kan stijgen en een aanwinst voor zijn school en de wereld kan zijn, mits dat verstaan wordt in spirituele en maatschappelijke zin. Ware grootheid ligt niet in de hoge cijfers, de intellectuele prestaties en de hoge posten die door de leerlingen worden behaald. Echte grootheid betekent dat het kind in staat is, in harmonie met zijn omgeving en zijn innerlijk Zelf te leven, en van daaruit de taken te vervullen die als vanzelf op hem afkomen. Een fijngevoelige school kan haar leerlingen inspireren tot prestaties die gefundeerd zijn in hun diepe, innerlijke en spirituele Zelf.

Er zijn scholen waar de leerling elke dag geconfronteerd wordt met de grote prestaties van zijn instituut. Waarschijnlijk worden de wat schuchtere persoonlijkheden dagelijks afgeschrikt door het uitvergrote schoolimago dat zij zich eigen moeten zien te maken. Wat moet het een belasting zijn, zo geen kwelling, voor de aarzelende, bescheiden leerling als zijn school hem elke dag onder de neus wrijft dat hij en zijn medeleerlingen de besten van zijn land zijn, de meest veelbelovende, of noem maar op. Het innerlijk Zelf moet dan wedijveren met ego's, met afspiegelingen van ware grootheid, en lijkt dan al bij voorbaat te worden gediskwalificeerd. Laat elke school een voorbeeld nemen aan de mysteriescholen uit de oudheid, en boven de poort de term 'Ken U Zelve' neerschrijven. Elke leerling zou zijn school moeten kunnen betreden in de wetenschap dat het een Huis van Ontplooiing is, in plaats van een Huis van Kennis.

90. Dieren en meditatie

Iemand vroeg of het schadelijk voor hem is om te mediteren in de aanwezigheid van dieren. Deze vraag vloeit vermoedelijk voort uit de gedachte dat dieren een lagere levensvorm vertegenwoordigen, en dat zij op ons een negatieve invloed uitoefenen als wij ons bezighouden met werk van een verheven karakter. Dit is een interessant gezichtspunt, omdat het van de aanname uitgaat dat dieren een aantoonbaar lagere levensvorm vertegenwoordigen dan de mens, en dat naarmate de mens zich met verhevener werk bezighoudt, hij des te kwetsbaarder is voor aanvallen op zijn persoon. De idee van de lagere en hogere levensvormen, van de trapsgewijze schepping, is al heel oud. We zien er een voorbeeld van in het werk van de Pseudo-Dyonisius de Areopagiet, die de gedachte van de hiërarchische engelenrijken introduceerde. Vele mystici en ook theologen hebben zich aangetrokken gevoeld tot de idee dat de natuur in lagen is opgebouwd, waarvan elk een onderscheid in ontwikkelingsniveau ten opzichte van de andere uitdrukt. Mineralen, planten, dieren, mensen en engelenrijken, is de bekende reeks die zij daarbij voor ogen hebben. Elke groep in de hiërarchie heeft zijn eigen rol. Geen van de groepen hoeft de andere in de weg te zitten. Elk van de groepen kan binnen zijn eigen hiërarchische structuur 'goede' of 'verkeerde' dingen doen, die niet noodzakelijk hoeven voort te vloeien uit bewuste keuzes, en hooguit aangeven dat men binnen de bandbreedte van zijn groep functioneert. De mens verkeert intensief met het mineralen-, planten- en dierenrijk. Deze rijken vormen in veel gevallen een bedreiging voor elkaar en hebben elkaar anderzijds nodig. De huisdieren bijvoorbeeld die door de mens gehouden worden, hebben vaak net zo veel plezier van de mens als omgekeerd. Maar soms berokkenen mens en dier elkaar schade. En mineralen zijn voor het menselijk lichaam noodzakelijk, maar soms ook schadelijk. Laat ons tot slot bedenken, dat de hiërarchische structuur een produkt van het menselijk brein is, dat deze structuur ook een kwalitatief aspect heeft verleend dat er in kosmische zin niet hoeft te zijn.

Terug naar de vraag. Als het gezelschap van een huisdier ons aangenaam is wanneer wij niet mediteren, door welke factoren zou de aanwezigheid van het dier dan tijdens meditatie schadelijk kunnen zijn? Voor het beantwoorden van deze vraag moeten we naar twee dingen kijken. Naar de soort invloed die het dier verondersteld wordt uit te dragen, en naar de verandering die iemand ondergaat die mediteert. Als wij mediteren verkeren wij in een andere bewustzijnstoestand dan normaal. We hebben onze uiterlijke zintuigen zoveel mogelijk uitgeschakeld en willen ontvankelijk zijn voor indrukken van ons innerlijk Zelf. Kan dit ons kwetsbaarder maken voor invloeden die van ons passieve huisdier uitgaan? Dat wij onze zintuigen tijdelijk uitschakelen, betekent niet dat wij willoos overgeleverd zijn aan invloeden om ons heen, of die nu van een dier of van een mens afkomstig zijn. Althans, we lopen niet méér, maar ook niet minder risico's dan iemand die in de nabijheid van een huisdier of van een ander mens in slaap valt. Een risico zou kunnen zijn dat we in zo'n bewustzijnstoestand onverhoeds worden aangevallen. Doch een dergelijk risico lopen wij ook als we volledig wakker zijn.

We zouden ons kunnen afvragen of de verlaagde bewustzijnsvorm van iemand die mediteert een aanzuigende werking kan hebben op animale energieën die van een dier uitgaan, wat dat dan ook mogen zijn. Daarmee komen we bij de vraag of verschillende hiërarchieën op een negatieve wijze energie kunnen uitwisselen. Zo te zien kunnen mineralen, planten, dieren en mensen het in elkaars nabijheid over het algemeen heel goed uithouden. Veronderstel dat wij elk levend wezen uit de kamer zouden moeten verwijderen voordat wij met mediteren konden beginnen. Als wij onze katten, honden en planten zouden verwijderen, zouden wij ook vliegen of de microscopisch kleine wezentjes in ons tapijt moeten verwijderen. Wanneer zij zich rustig houden, zullen zij ons werk niet verstoren. Wij zijn persoonlijkheden met innerlijke energie. De mystieke leerling leert hoe hij zichzelf kracht kan verschaffen en in harmonie kan zijn met de wereld. Waarom zou een dier negatief zijn? Zelfs wanneer wij met mensen bijeen zijn, zijn wij heel goed in staat om te mediteren, ongeacht hoe negatief sommigen in het gezelschap zijn. Ik denk dat wanneer wij een meditatietechniek goed toepassen, wij niet beïnvloed zullen worden door de energie van

de andere personen die er zijn, en ook niet door de energie van dieren.

91. Broederschap

Wat houdt broederschap in? En dan vooral de broederschap binnen een mystieke organisatie? Een mystieke leerling gaat allereerst aan de slag om een ander mens te worden. Hij wil het mystieke pad bewandelen om op zijn doel uit te komen. Het samenwerken met andere leerlingen kan deze weg versnellen, maar sommigen vinden het plezieriger om in hun eentje te studeren. Wie zich bij een broederschap aansluit, zal daar veel gelegenheden vinden om aan zijn persoonlijkheid te werken. Omdat er wordt samengewerkt met andere leerlingen, zijn er bij deze ontwikkelingsgang vele factoren die we niet vinden bij het solitair studeren. Bijvoorbeeld het uitwisselen van denkbeelden over het belopen van het mystieke pad. Het samenzijn met anderen vraagt om een constante reflectie op de eigen gedragingen. Sommige leerlingen vinden die weg minder geschikt en dus vertrekken zij na verloop van tijd om hun studie thuis voort te zetten. Degenen die wel blijven, zullen zien dat ook de organisatorische activiteiten die men niet direct onder de noemer van mystiek onderricht zou plaatsen, indirect van grote invloed zijn op hun mystieke ontwikkeling.

Vooral het verkeren met andere persoonlijkheden is een ideale manier om te komen tot een herwaardering van eigen standpunten, en tot het harmonisch omgaan met eventuele verschillen van opvatting. Een leerling die zich heeft aangesloten bij een zichtbare broederschap en niet alleen thuis studeert, maar zich ook aansluit bij een afdeling om daar medeleerlingen te ontmoeten, kan voor de vraag komen te staan of hij in de organisatie van de broederschap zijn steentje kan bijdragen. Het komt aan op de motivatie die hij heeft. Wanneer hij niet slechts studeert om er zelf beter van te worden, en de idealen van zijn broederschap hoog in het vaandel heeft, kan hij besluiten om zijn arbeidskracht en andere vermogens in te zetten om te trachten de broederschap als organisatie te doen bloeien en intact te houden.

De vraag of een mystieke leerling het zonder een zichtbare broederschap kan stellen, kan met 'ja' en 'nee' beantwoord worden. Sommige leerlingen kunnen heel goed het mystieke pad bewandelen zonder aangesloten te zijn bij een broederschap, in de zin van een broederschapsorganisatie. Zij hebben de directe contacten met medestudenten niet nodig. Het kan liggen aan hun temperament, bijvoorbeeld het introvert zijn. Het deelnemen aan (ritueel) groepswerk remt sommige leerlingen af in hun functioneren, bijvoorbeeld omdat zij zich dan te veel aan hun zintuigen gebonden voelen, of te actief uitwendig bezig zijn. Wellicht voelen zij zich in grote gezelschappen minder gelukkig dan in kleine groepen en studeren zij liever thuis, zonder mensen om zich heen. Niettemin kunnen ook individualistisch ingestelde leden genoegen beleven aan sommige soorten bijeenkomsten, want daarin vindt bijvoorbeeld ook meditatie plaats.

Er is nog een andere broederschap, en wel die op een psychisch, spiritueel niveau. Van deze broederschap kan men niet op een fysieke manier lid worden. Een mystieke leerling die geen aansluiting zoekt bij een zichtbare broederschap - maar ook de leerling die dat wel doet, maar verder geen leerlingen ontmoet op bijeenkomsten -, maakt deel uit van een psychisch gebied. Het wordt gevormd door de idealen waaraan gedurende langere tijd door veel mensen is gewerkt. De idealen krijgen gestalte door mensen die zich geïnspireerd voelen om ermee aan de slag te gaan. Gelijkgezinde geesten vinden elkaar altijd. Vandaar dat zij zich zo nu en dan verenigen in belangenorganisaties. Deze hebben elk een uitstraling die aantrekkelijk is voor iemand die ermee harmonieert. Mystieke leerlingen die een broederschap vinden waarbij zij zich aansluiten, maken deel uit van een psychische organisatie, namelijk die van hun broederschap. Toch zal ook de solitair werkende leerling afgestemd kunnen zijn op de psychische broederschap, want die vormt hetgeen men de Grote Witte Broederschap noemt.

Het contact onderhouden met deze psychische broederschap betekent het afgestemd zijn op een geestelijk beeld dat ons drijft (uitstraling, idealen). Wellicht manifesteert dit beeld zich het beste binnen een zichtbare broederschapsorganisatie. Dat is een geschikt kanaal, een medium, waardoor het spirituele, ideëele en archetypische zich kenbaar kunnen maken. De leerlingen ondergaan spirituele ervaringen tijdens de bijeenkomsten. Dat is van wezenlijk belang voor hun innerlijk leven. Veel leerlingen zijn individualisten die zich het liefst in hun eigen sanctum terugtrekken, of in de natuur, of het liefst

functioneren in een klein groepje intimi. Toch zijn velen zichtbaar in hun broederschap aanwezig. Onder andere omdat in de buitenwereld voor een spirituele bejegening over en weer minder plaats is. In een mystieke broederschap is het samenwerken met anderen als een laboratoriumsituatie, waarbij men zich vele inspanningen getroost om de mystieke leringen in praktijk te brengen. Leerlingen die zich afstemmen op het psychisch lichaam van hun broederschap, doen een energie op die hen verbindt met alle leden. Binnen het mystieke werk zijn sommigen geroepen om genezer of filosoof te worden. Anderen leggen gemakkelijk persoonlijk contact en kunnen hun medestudenten in probleemsituaties de helpende hand bieden. Anderen hebben een conceptieve geest. Zij vormen mentale beelden over de toekomst of de fundamentele denkbeelden van de broederschap. Zij zijn de plannenmakers. Een andere belangrijke groep zijn de uitvoerders. Zij maken de geestelijke beelden manifest. Maar onder de leden bevinden zich ook de behulpzame persoonlijkheden die voor de gebouwen zorgen, de administratie, et cetera. Er zijn leerlingen die een constante aantrekking van boven voelen, een bepaalde exaltatie, en elke seconde van hun leven proberen zij die band in stand te houden en te versterken. Zij hebben een contemplatieve rol, die zich tevens in grote activiteit kan uiten. Dan zijn er de leerlingen die liever passief zijn. Daar krijgen zij de ruimte voor. Voor allen komt in de eerste plaats de vraag wat zij met hun leven willen doen. Wat verwachten zij daarvan? Meer nog: in welk opzicht stellen zij zich open voor een hogere intelligentie; in welk opzicht laten zij zich leiden door hun innerlijk bewustzijn?

Als het pad dat wij wensen te bewandelen ons duidelijk is, en wij onze eigen aard, onze noden en behoeften ontleden, weten wij op grond daarvan wat wij kunnen verwachten van het samenwerken met andere leerlingen binnen een broederschapsorganisatie. Het doel daarvan is, voor de aangesloten leden een Alma Mater te zijn waar zij zich kunnen ontwikkelen en ervaringen kunnen uitwisselen met andere leerlingen. Vanuit hun lidmaatschap proberen zij zich persoonlijk te ontwikkelen, zich op het innerlijk Zelf af te stemmen en betere mensen te worden. Iedereen heeft hier profijt van: de mystieke leerling, de organisatie en de buitenwereld. Van de goede dingen die wij in de broederschap ontvangen, kunnen wij altijd en overal de vruchten verspreiden. Het is niet noodzakelijk dit binnen de broederschap te doen. Het beste wat een esoterische school aan maatschappelijk werk kan verrichten, is de mensheid een beproefde en werkzame methode te bieden om zich op haar innerlijk Zelf af te stemmen. De school kan in de maatschappij onmogelijk op alle zichtbare niveaus werkzaam zijn, of deelnemen aan tal van filantropische activiteiten. Ze kan haar energie niet verdelen tussen te veel belangensferen. Ze heeft haar eigen methode van deelnemen, in de vorm van het werk dat zij verricht om het denkvermogen van anderen te verlichten. Het beschikbaarstellen van de methode is haar filantropisch werk en daarbij houdt zij zich aan haar eigenlijke taak.

Wij zouden iemand die de enorme lenzen van een kolossale vuurtoren aan het reinigen is, niet vragen waarom hij niet aan het roer staat van alle schepen in de zee en voorkomt dat zij tegen elkaar aanbotsen en op de kust en de rotsen slaan. Maar men staat óf aan het scheepsroer, óf men is op de vuurtoren. Een mysterieschool laat zien hoe wij ons beter bewust kunnen zijn van de innerlijke en uiterlijke kwaliteiten die we hebben. Wij hebben innerlijke en uiterlijke zintuigen, en in het brandpunt van de mystieke studie staan vooral die zintuigen welke, wanneer ze ontwaakt zijn, ons in staat stellen contact te leggen met ons innerlijk Zelf. Wanneer we geleerd hebben hoe we de verschillende energieën in evenwicht kunnen houden die in ons en in de wereld om ons heen te vinden zijn, zullen wij harmonie bereiken. Als we eenmaal harmonie hebben bereikt, hetgeen niet noodzakelijk hetzelfde is als 'Verlichting', zullen wij een fijn afgestemd instrument hebben om de voors en tegens van de meeste beslissingen in ons leven af te wegen.

In de afdelingen van een mysterieschool kunnen wij andere leden ontmoeten die met ons op hetzelfde pad zijn. In zekere zin zijn wij niet op hetzelfde pad, want wij proberen allemaal de stem te volgen van ons eigen innerlijk Zelf. Maar we zullen ontdekken dat de harmonie die wij met hen ervaren een aansporing voor ons is om onze soms eenzame zoektocht voort te zetten. Er zijn echter nog zeer veel leerlingen die het liefste in de beslotenheid van hun huis studeren, en die zich niet melden bij de stoffelijke poort van de broederschap waarbij zij zijn aangesloten. Het beeld dat derden (en ook de leden van een

mystieke organisatie) van een mysticus hebben, is daarmee goed te rijmen. Dit zagen we eens als volgt door iemand verwoord: "Wanneer ik aan een mysticus denk of aan een leerling van de aloude wetenschap, staat mij meestal het beeld voor de geest van een alleenwonend iemand die in een omgeving vol symboliek en geheimzinnigheid aan het studeren en contempleren is, omgeven door een vredige en enigszins kloosterachtige omgeving. Dit lijkt het volmaakte scenario te zijn om Verlichting en wijsheid te bereiken." Een plek van afzondering lijkt voor ons belangrijk te zijn, omdat we die associëren met de best mogelijke omgeving waar wij ongestoord kunnen werken. Maar we kunnen ons soms afvragen op welke plek we ons beter kunt verbergen. Welke omgeving is beter voor iemand die onopgemerkt wil blijven, dan het midden van de uiterste turbulentie, waar het is als in het oog van de orkaan? Onze werkelijke ontwikkeling houdt altijd verband met die turbulentie, die soms niets anders is dan het fijnste koor van muzikale harmonie.

92. Rituele attributen

Spiritueel gezien, is het nut van ritueel werk gelegen in het feit dat de mens zeer gevoelig is voor atmosfeer en symboliek. Er zijn vele gelegenheden waarbij op die eigenschap een beroep wordt gedaan. Of het nu gaat om een verjaardag, om feestelijkheden, herdenkingsplechtigheden, de keuze van het restaurant waar we gaan eten, of het soort kunst en verlichting dat wij in ons huis willen installeren, de factor sfeer is van groot belang. Als wij onszelf wensen prijs te geven, doen we dit via onze gevoeligheid voor, en keuze van, bepaalde sferen. Omgekeerd neemt sfeer de rol van informatieverstrekker over waar de stoffelijke omgeving ophoudt ons informatie aan te bieden via onze zintuigen. Voor een mystieke leerling is daarom niet de beheersing van de natuurwetten de eerste van zijn inspanningen, maar afstemming, het belangrijkste instrument dat hij heeft om zijn doel te bereiken. Afstemming helpt hem het snelste vooruit, en uit afstemming komt beheersing voort. Het kan gewenst zijn om snel te beschikken over middelen die deze afstemming, die bepaalde gesteldheid van het bewustzijn, oproepen. Door te werken met een vaste herhaling van handelingen, woorden et cetera, maken wij een vast sfeerpatroon waarbinnen innerlijke indrukken zich beter en sneller verstaanbaar kunnen maken. Dat is wat een ritueel beoogt. Een vaste opbouw van teksten, beelden en attributen, maakt het ons mogelijk de juiste sfeer te scheppen die vervolgens tot afstemming kan leiden op ons innerlijk Zelf. Een ritueel kan periodiek worden gehouden of incidenteel, in een speciaal daarvoor bestemde ruimte, of thuis in een apart vertrek. Naarmate het herhaald wordt in dezelfde ruimte, en zeker wanneer het herhaald wordt op dezelfde wijze, kost het minder tijd om de juiste sfeer te creëren en vervolgens de gewenste afstemming te bereiken. Herhaling is het toverwoord. Het gelijkvormig houden van alle rituele kenmerken geeft rust en vrede. Het voorkomt dat wij ons steeds weer op nieuwe elementen moeten oriënteren. Het vaste ritueel leidt niet af en leidt snel tot afstemming.

Er is een uitzondering op de regel dat het herhalen van dezelfde elementen in een ritueel gewenst is, en die doet zich voor bij een inwijding. Daar is het juist het nieuwe wat nodig is, zodat de kandidaat een blijvende impressie ondergaat. Tijdens een inwijding moeten zijn objectieve en subjectieve bewustzijn wakker geschud worden. Er worden hem nieuwe lessen ingeprent, en hij moet alert blijven omdat hij zwaarwegende geloften gaat afleggen of hernieuwen. Bij elke mystieke inwijding zal echter een moment van stilte of meditatie worden ingelast, want het nieuwe moet de gelegenheid krijgen om ter plekke, al is het maar voor een kort ogenblik, innerlijk verwerkt te worden. Later, wanneer alles bezonken is, wordt het een vast deel van de persoonlijkheid van de kandidaat. Het ritueel is daarom een indrukwekkende, subjectieve, intellectuele, emotionele, psychologische en spiritueel beladen gebeurtenis. Hoewel het een ernstig moment is, is het geen sombere gebeurtenis. Kandidaten, inwijders en visiteurs, zien het als een heuglijk evenement. Het roept later plezierige herinneringen op.

De teksten ter overweging, de attributen, gewaden en symbolen, verheffen de kandidaat en zorgen juist daardoor voor een vreugdevolle gebeurtenis. Het is een stap vooruit naar een vollediger ontplooid leven. Wanneer attributen gebruikt worden tijdens het ritueel waarin zij nodig zijn, hebben zij een speciale functie. Zij lichten de natuurwetten toe die behandeld worden. Tijdens rituelen komt het voor, dat kaarsen worden aangestoken of gedoofd. Ze worden gedoofd aan het einde van een ritueel, maar ook tijdens een ritueel gebeurt dit wel. Dit heeft een symbolische betekenis. Het geeft aan, dat er een transmutatie plaatsvindt. Er vindt geen vernietiging van materie plaats, maar slechts een verandering van vorm. Dat is de les die in het doven van een kaars gelegen is. Tijdens rituelen wordt een kaars doorgaans niet uitgeblazen maar met een dover gedoofd. Het uitblazen wordt achterwege gelaten omdat dit een veel minder elegante wijze van doven is dan met een kaarsendover. Ook om praktische redenen geeft men de voorkeur aan een dover, omdat het het morsen van kaarsvet tegengaat. Kernpunt blijft, dat het doven van de vlam een mystieke wet demonstreert en illustreert. De direct zichtbare manifestatie van licht houdt op te bestaan. In essentie maakt het niet uit of wij de kaars met een dover doven, of uitblazen, of met nat gemaakte vingers

uitdoven. Het eindresultaat is in alle gevallen gelijk. De mystieke, symbolische opvatting dat het gedoofde licht niet echt sterft, betekent niet dat het doven om die reden met een dover moet geschieden. Met de adem die wij gebruiken om een kaars uit te blazen kan immers ook de adem des levens worden gesymboliseerd, of het feit dat het leven komt en gaat met de adem. In die zin zou tijdens een ritueel het uitblazen van de kaarsen mogelijk de voorkeur kunnen verdienen boven het doven van de vlam met een dover.

Zodra het ritueel geëindigd is, is de kaars weer een gewoon gebruiksvoorwerp geworden. Er lijkt een reden te zijn om voorwerpen die in een gewijde bijeenkomst gediend hebben, na zo'n bijeenkomst apart te bewaren. Dit met het argument dat zij de dragers van een bepaalde atmosfeer zijn geworden die niet geprofaneerd mag worden. Er zijn mystieke leerlingen die eerbiedig blijven omgaan met kaarsen in het algemeen, omdat kaarsen in rituele bijeenkomsten en inwijdingen gebruikt worden. Wij moeten in het dagelijkse leven echter niet rigide omgaan met gewone attributen die men ook in rituelen tegenkomt. Er is niets op tegen om kaarsen die tijdens een ritueel gebruikt zijn, op te bergen en uitsluitend te bestemmen voor volgende rituelen, maar aan kaarsen die wij anderszins gebruiken, zouden wij geen bijzondere betekenis moeten hechten. Althans, wij zouden deze niet met de omzichtigheid hoeven te benaderen die tijdens een ritueel gebruikelijk is. Een kaars is en blijft een gewoon voorwerp. Het getuigt van weinig inzicht in de bedoeling van een ritueel wanneer wij een kaars overal en te allen tijde, ook buiten de context van een ritueel, als een ritueel voorwerp beschouwen.

Er is geen voorschrift dat zegt dat wij met een kaars eerbiedig moeten omgaan. Als wij buiten de rituelen de kaars op een rituele manier blijven gebruiken in gevallen dat zij wordt ingezet als een gewoon gebruiksvoorwerp om licht te geven, getuigt dat van magisch handelen. Alleen binnen een ritueel is er een mystieke bedoeling en betekenis. Buiten het ritueel gaat het mystieke aspect verloren, liever gezegd, daar is het niet aan de orde. Ten eerste omdat de symbolische waarde niet meer geldt wanneer de kaars enkel en alleen wordt gebruikt om licht te geven. Ten tweede omdat de kaars van oorsprong een zuiver huishoudelijke betekenis had, en nog steeds een onloochenbaar praktische, niet-mystieke waarde heeft. Willen wij buiten het rituele kader een symbolisch gebruik blijven maken van de kaars, bijvoorbeeld tijdens de kerstdagen of op een verjaardagstaart, of om de sfeer te verhogen, dan kan dat natuurlijk. Wij kunnen aan een attribuut een waarde toekennen. Die waarde is even geldig als elke andere die wij er toevallig niet aan hebben toegekend en die iemand anders eraan wil toekennen. Wanneer in profane situaties een profaan voorwerp, buiten de context van het symbolische, als symbool wordt behandeld, schiet het zijn doel voorbij. Het degradeert dan tot een magisch attribuut. Dit geldt voor alles wat binnen een ritueel wordt aangewend: begroetingen, het schrijden in plaats van lopen, het geven van handdrukken, het hanteren van een zwaard. Als wij in de stad iemand tegenkomen, begroeten wij hem toch ook heel anders dan wanneer hij tijdens een ritueel tegenover ons zou staan? Deze situaties door elkaar mengen, geeft een grotesk beeld en beantwoordt niet meer aan de eisen van het moment. Vandaar dat wij twee dingen onder ogen moeten zien: een attribuut is een attribuut. In een symbolische omgeving kan het als symbool gebruikt worden. Daarbuiten is het slechts een profaan attribuut; een voorwerp dat voor een gewoon doel aangewend kan worden.

93. Ontwikkeling

Bij het opdoen van ervaringen past het maken van fouten. Het alternatief is, niets te doen, maar dan zijn wij onderworpen aan alle wendingen van het lot. Iemand die bewust zijn ontwikkeling richting wil geven, neemt de mogelijkheid dat hij fouten zal maken op de koop toe. Zoals gezegd is, is er maar één manier om geen fouten te maken, en die is: niets doen. Maar is het wel mogelijk om geen invloed uit te oefenen en niets te doen? Het lijkt onvermijdelijk dat wij keuzes maken en handelingen uitvoeren. Wij hebben doorlopend en onbewust doeleinden. Als wij bewust geen doeleinden zouden willen hebben, zouden wij alle functies van ons lichaam moeten stopzetten. Ook al zouden wij anders willen, wij geven ons leven bewust en onbewust richting, en daarbij kunnen fouten en vergissingen worden gemaakt. Er blijft altijd een inherente drang in elk levend wezen om iets te doen of te worden, wat voortkomt uit krachten waarop het geen invloed kan uitoefenen. Toch is het er daarom in volledige, relatieve harmonie mee, en daardoor zijn de situaties waarin het verkeert in feite 'gewenst', zoals wij al eerder in ander verband gezien hebben. Dit lijkt nog beter op te gaan naarmate het wezen een minder ingewikkelde bouw heeft, zoals een cel. De wilskracht lijkt hier te worden gevormd door een hoger soort wil. Maar wij zouden in dit verband niet gauw spreken van een vrije keuze.

Wanneer wij passief lijken te zijn, zal iedereen niettemin kunnen vaststellen dat wij met ons leven een bepaalde kant opgaan. Het is feitelijk onvoorstelbaar dat wij een leven zouden leiden waarin wij geen enkele actie uitvoeren, geen enkel teken van wilskracht tonen. Al is het nog zo minimaal, er gaat van ons een richtinggevende leiding uit, een sturende werking. Dat is overigens niet hetzelfde als het doelbewust richting geven aan ons leven, laat staan op een mystieke wijze. Daarvoor moet een totaal ander soort energie of stuwende kracht worden aangewend. Wij ontwikkelen ons op drie niveaus: het lichamelijke, het mentale en het psychische. Zij zijn onderling in relatieve harmonie. Dat wil zeggen, dat zij harmonisch zijn als geheel, omdat zij bij elkaar behorende invloeden uitoefenen en aantrekken; maar de verhoudingen van dit in zichzelf harmonische, in evenwicht zijnde wezen, kunnen heel goed disharmonisch zijn vanuit ons individuele gezichtspunt, vanuit ons beeld over lichamelijke en geestelijke gezondheid. Als voorbeeld kan dienen, dat iemand die zich langdurig over allerlei zaken opwindt, hiervan de lichamelijke gevolgen ondervindt. Een versnelde hartslag, overspanning en hoge bloeddruk ontstaan wanneer het lichaam en het mentale gestel proberen zich aan elkaar aan te passen tot ze in evenwicht zijn. Alle niveaus van onze persoonlijkheid werken permanent naar een soort evenwichtstoestand toe, waarmee 'recht' wordt gedaan aan de situatie die door ons geschapen is. Wanneer op een element in onze persoonlijkheid druk wordt uitgeoefend, wordt een reactie in de andere delen opgewekt. Er ontstaat een balans. Hoewel nu alle elementen in relatieve harmonie zijn, kunnen wij tevreden of ontevreden zijn met het resultaat. Door bijvoorbeeld te veel hooi op onze vork te nemen, ontstaat een mentale overdruk die een lichamelijke reactie oproept, wat een 'passende' situatie oplevert, zoals overspannenheid of hartklachten. Het is weliswaar een toestand van evenwicht, maar niet een waarmee we tevreden zullen zijn, want hij past niet in het ideële beeld dat wij van onszelf hebben. Als wij zulk een gesteldheid waarmee wij niet tevreden zijn, niet veranderen maar haar laten voor wat ze is, zullen wij ons overeenkomstig verder ontwikkelen. Maar er zijn natuurlijk ook situaties waarmee we wél tevreden zijn, bijvoorbeeld met de diepe vrede die het gevolg is van een leven in harmonie. Omdat in het voorgaande een wetmatigheid schuilt, kan worden gesteld dat wanneer één van de elementen van onze persoonlijkheid veel aandacht krijgt (wij gaan ons bijvoorbeeld mentaal inspannen om ons mystiek te ontwikkelen), de overige elementen (het lichaam, onze diepere psychische vermogens) deze ontwikkeling zullen willen volgen, om het evenwicht te bewaren. Een gezondere geest zal een positievere invloed uitoefenen op de gezondheid van het lichaam. In een leven waarin men zich niet inspant om zich te ontwikkelen, beweegt alles zich moeizaam voort, of het beweegt zich gemakkelijk voort, doch inhoudsloos. Het leven waarin men zich inspant om spiritueel te groeien, heeft een rijke inhoud, omdat de geestelijke wereld als een compleet nieuwe wereld aan de reeds gekende wordt toegevoegd. Ons stoffelijk lichaam zal daardoor magnetisch worden, energieker,

gevitaliseerd.

Geen enkel leven is lang genoeg om alle dingen tegelijk te behartigen en te ontwikkelen. Sommige dingen zijn domweg nieuw voor ons, en in andere zijn we ons misschien aan het specialiseren. Net zo goed als wij het normaal vinden dat een vakkundige timmerman niet per se ook een goede metselaar is, zo natuurlijk zou het in onze ogen moeten zijn, dat er ook voor een mystiek geschoold mens terreinen zijn waarop hij zich onwennig voelt, omdat hij er nog geen kennis mee heeft kunnen maken. Onze groei op het mystieke vlak kan een contrast vormen met de rest van ons leven. Bij buitenstaanders zal niet gauw de impressie ontstaan dat wij eenzijdig zijn, en als ze naar ons kijken, zullen ze zich niet gauw vervelen. Want als wij ons innerlijk beginnen te ontplooien, zullen wij niet altijd meer op de voet gevolgd en begrepen kunnen worden. Wij hebben nu vastgesteld dat wij altijd in ontwikkeling zijn; dat er geen alternatief voor ontwikkeling is omdat het niet mogelijk is deze stil te zetten; dat het maken van fouten onvermijdelijk en begrijpelijk is; dat wij in onze ontwikkeling altijd een toestand van evenwicht opzoeken; en dat wij niet alles kunnen beheersen. Er zijn vele hardwerkende leerlingen die dikwijls menen geen vordering te maken omdat zij uit het feit dat zij herhaald dezelfde fouten maken, afleiden dat hun voortgang stagneert. Maar als zij zich inspannen, is dat reeds een teken dat zij vooruitgang boeken en daarom verdienen zij alle achting en ondersteuning. Wij denken direct resultaten te moeten zien, en als die uitblijven, denken wij dat wij stilstaan. Maar toch gaan wij vooruit.

We hebben het nu wel steeds over de mystieke leerling, maar hoe zit het dan met de niet-mysticus? Wanneer een mystieke leerling nog fouten maakt, moet het er voor de niet-mysticus dan niet helemáál beroerd uitzien? Laat ons eerst vaststellen dat het niet zo eenvoudig is om het verschil tussen beiden aan te geven. Uit het feit dat iemand geen mysticus is, mag niet worden afgeleid dat hij daarom niet spiritueel ontwikkeld is. In feite is het al moeilijk genoeg om aan te geven wanneer iemand ontwikkeld is, en ook of iemand een mystieke leerling genoemd kan worden. Wanneer met een mysticus iemand bedoeld is, die lid is van een organisatie die mystiek onderricht verschaft, of die zich als mystieke leerling presenteert, dan is dat duidelijk genoeg. Maar er zijn ook mensen die in hun denken en doen het pad van de mystieke leerling volgen zonder dat zij zichzelf tot mystieke leerling bestempelen of bij een mystieke leerschool zijn aangesloten. Allen zullen in hun ontwikkeling bepaalde problemen ondervinden en fouten maken. Elk pad, mystiek of zeer aards, brengt zijn eigen problemen met zich mee. Er is geen reden om aan te nemen dat een mystieke leerling het in zijn leven makkelijker heeft of beter doet dan een niet-mysticus of omgekeerd.

Gaat mystieke ontwikkeling nu geleidelijk of abrupt? Als we na een aantal jaren achterom kijken, valt het op dat onze ontwikkeling niet altijd gelijkmatig verloopt. Vooral in het begin blijkt er zoveel losgemaakt te worden, dat de ene na de andere psychische indruk bovenkomt. Er doen zich dikwijls vreemde verschijnselen voor. Na verloop van tijd nemen deze af en wordt het stil. We vragen ons dan af of we iets verkeerd doen, onze afstemming zijn kwijtgeraakt of niet intensief genoeg werken. Het lijkt wel of we een huis aan het bouwen zijn, want daarbij doen zich bijna dezelfde verschijnselen voor. Laten we daar eens een schets van maken, en kijken hoezeer de bouwactiviteiten van een huis gelijken op die van een spirituele persoonlijkheid. Bij het bouwen van een huis moeten vaak oude gebouwen worden afgebroken. Dan worden nieuwe funderingen gelegd en wordt er een nieuw gebouw opgetrokken. Een aannemer trekt er maanden, zelfs jaren voor uit om te voltooien wat er op papier staat. Hij begint met de blauwdrukken van de architect, trekt dan hulpkrachten aan, zorgt ervoor dat hij op de bouwplaats het juiste materieel beschikbaar heeft en begint dan met het werk. Hij neemt er alle tijd voor. Als we op een goede dag weer eens langs het gebouw lopen, zien we ineens helemaal geen activiteit meer. De maanden daarna blijft het net zo stil. Het is net of de werklieden vertrokken zijn; en of het bouwplan bij gebrek aan inventiviteit van de bouwers afgeblazen werd. De meeste gebouwen zien wij na verloop van tijd op wonderbaarlijke wijze toch voleindigd worden. Ze zijn in tussentijd niet zo zonder leven gebleven

als het er wel uitzag. Zo komen wij onszelf ook wel voor. Het bouwen van een huis lijkt op het bouwen van een spiritueel huis, op het werken aan een spiritueel ontwikkelde persoonlijkheid. Het lijkt dus op onszelf, op het bouwen aan innerlijke groei.

Hoe ging het ook al weer met het huis? Als de grond nog braak ligt, wordt door de architect een conceptie gevormd. In de geest wordt het bouwsel geschetst en wordt er een blauwdruk van opgesteld. De eerste bouwfase betreft het leggen van de fundering. Dit is spectaculair om te zien en het blijkt dan ook dat alle betrokkenen, buitenstaanders incluis, zeer geïnteresseerd zijn in wat er gebeurt. Nadat de fundering is aangebracht, wordt bouwmateriaal af en aan gesjouwd. Er wordt gemetseld en getimmerd en nog steeds kan elke fase duidelijk worden onderscheiden en is het resultaat direct zichtbaar. Als dit alles achter de rug is, verdwijnt als bij toverslag elk uiterlijk rumoer. De steigers worden weggehaald en het meeste bouwmateriaal wordt afgevoerd. Binnen in het huis wordt zeer gedetailleerd verder gewerkt. De vloer wordt afgewerkt. Er wordt gestukadoord en behangen. Er wordt betegeld en de elektrische bedrading wordt verfijnd. Hoe meer het huis zijn voltooiing nadert, hoe verfijnder de aandacht is die aan de details wordt geschonken. Van buiten gezien ligt het werk maandenlang stil, maar niet voor wie beter geïnformeerd is. Op een vast punt in de ontwikkeling zal het werk gereed zijn. Dan wordt het huis van de ene dag op de andere opengesteld. De bewoners trekken erin en voltrekken de bestemming van het gebouw, dat nu ineens vol leven is.

Op soortgelijke wijze voltrekt zich het opbouwen van een mystieke persoonlijkheid. De eerste maanden of jaren van de studie zijn de tijd waarin de hele persoonlijkheid haar grootste transformatie ondergaat. De grond waarop het bouwwerk van onze oude persoonlijkheid zich bevindt, wordt niet helemaal omgewoeld. Het oude gebouw moet slechts ten dele plaatsmaken voor een nieuw gebouw. Er vindt geen algehele sloop plaats. Het is meer een renovatie, dus een vernieuwing. Dat levert veranderingen op aan de binnen- en buitenkant van de bebouwing, dus in onze gehele persoonlijkheid. Bij een bouwwerk staan meestal grote borden waarop aangegeven staat wie de initiatiefnemers en uitvoerders zijn. Het kan zijn dat wij in het begin van onze ontwikkeling de straat opgaan om aan iedereen te laten weten wat wij ontdekt hebben, waar wij mee bezig zijn. Wij stellen als het ware grote borden op om aan iedereen kenbaar te maken welk groots werk hier verricht wordt. Naarmate het werk vordert, vindt een verfijning van de werkzaamheden plaats. Er wordt niet meer aan de weg getimmerd. De grote waarheden zijn intussen binnen onze persoonlijkheid opgetrokken. Het vervolg daarop is het op subtiele wijze in praktijk brengen van het geleerde. Langzaam ontwikkelt zich wijsheid. De organen en klieren zijn steeds beter in staat om de frequenties van de hogere energieën te ontvangen en in goede banen te leiden: het verfijnen van het elektrische systeem. Het ontvangen van een mate van Verlichting kan worden vergeleken met de komst van de bewoners die het huis betrekken. Het huis wordt stralender, er is volop activiteit en leven. Om het huis te openen, kan elke sleutel, mits hij opgepakt wordt, zo worden aangepast dat hij op het slot past. In elke kamer van het innerlijke huis kunnen we brokjes kostbare informatie vinden. Als die eenmaal begrepen en verwerkt zijn, scheppen zij een sleutel die op een volgende kamer past.

Een student kan op geen enkele manier een deel van zijn ontwikkeling overslaan om vervolgens onderricht bestemd voor een meester te gaan volgen. Als informatie over het tegendeel u bereikt, is die misleidend en onwaar. Slechts één manier is voorstelbaar om een dergelijke sprong te maken, en die is dat een leerling alles waarmee hij bezig is aan de kant legt, en ermee begint als een meester te handelen en te leven. En dat moet hij nu juist nog zien te leren. Als leerlingen kunnen wij allen veel leren door te luisteren naar de wijze raad van hen die ons voorgingen. Wanneer een leermeester ons leert hoe wij een elektrische machine moeten bouwen, en ons onderricht geeft over de wijze waarop het apparaat in elkaar gezet en de zekeringen aangebracht moeten worden, en tot slot leert hoe wij alles op het elektriciteitsnet moeten aansluiten, zullen wij duidelijk de betekenis van die instructies begrijpen. Als we de verkeerde zekeringen aanbrengen, het snoer op de verkeerde stroombron aansluiten en de openliggende machine met

zijn bewegende onderdelen zonder enige bescherming in onze handen nemen, dan komen wij er heel snel achter waarom de leermeester met zijn grote ervaring ons waarschuwt tegen een verkeerde handelwijze. Wij zouden het risico lopen een zware schok te krijgen en er zou iets vreselijk verkeerd kunnen gaan. Hetzelfde geldt voor het ontwikkelen van ons innerlijke leven, afgezet tegen het functioneren van ons stoffelijk lichaam. Als onze totale 'machine' niet van binnen en van buiten ontwikkeld wordt volgens de veiligheidsinstructies die de 'mystieke ingenieurs' op basis van eeuwenlange ervaring hebben opgesteld, lopen wij grote schokken in ons gestel op wanneer dat door de een of andere oorzaak onder te grote hoogspanning komt te staan. Ik heb verscheidene gevallen gezien waarin mensen hiervan daadwerkelijk het slachtoffer waren en in een krankzinnigeninrichting terechtkwamen. Er is alle reden om de mystieke studie met kleine stappen te ondernemen, en te leren van degenen die vóór ons bepaalde processen bestudeerd hebben. Dat kan iemand zijn die onderzocht heeft hoe de uitwerking is van water dat eeuwenlang op een en dezelfde plek heeft gedruppeld. In de wetenschap wat de tijd aanricht, begrijpt hij dat het gat in de harde steen veroorzaakt wordt door het langdurig, onafgebroken druppelen. Nu komt er iemand langs die het gat in de steen ziet en het zeer trage druppelen van het water. Wanneer hij de natuurwetten niet kent, zal hij wellicht zeggen: "Waarom zou ik eeuwen wachten tot het water een gat in de steen heeft gemaakt; geef me een grote tank met water, dan zal ik die meteen over de rots uitstorten. Dan is het gauw gebeurd." Het punt is echter, dat het resultaat dan nul komma nul zal zijn. Elke poging om een ontwikkeling te verhaasten zonder kennis van zaken, en dit geldt zeker ook voor het psychische gebied, is gedoemd te mislukken. Het werken in ons privélaboratorium (een huissanctum), of in onze gezamenlijke laboratoria (afdelingen van een broederschap), zal slechts langzaam een ontwikkeling losmaken zoals wij die zien in de alchemistische afbeeldingen van innerlijke ovens, waar de dingen moeten rijpen. De elementaire leringen zijn als elementen die in het innerlijk vuur geworpen worden, waar het goud zich langzaam zal losmaken van de aardse sintels. Onze broederschap is als een alchemistische smeltkroes. Soms brandt het vuur harder en dan kookt de inhoud, het gouderts, en vliegen vurige vonken alle kanten op. Maar dan wordt het vuur periodiek weer getemperd, en tot slot worden de sintels opzij gedaan en is dat wat overblijft het goud. Misschien is het nodig om zo nu en dan het proces te versnellen, het vuur op te jagen, om het goud eerder te verwerven. Maar het kan ook zijn, dat een milder vuur zuiverder goud oplevert.

Wat zijn de persoonlijke aspecten die getraind moeten worden? Wat is het gebied van het mystieke streven? Hoe kan iemand mystiek 'leren'? In verscheidene filosofische systemen en therapieën vindt men twaalf stappen om iets te bereiken. Het cijfer twaalf lijkt enige betekenis te hebben. Richtlijnen kunnen echter naar willekeur in een aantal stappen worden onderverdeeld. De cijfers drie, zeven, tien of twaalf kunnen als keuze zeer voor de hand liggen, omdat zij cultuurgebonden zijn. Drie: het cijfer van de Heilige Geest; zeven: het geluksgetal; tien: het cijfer van het decimale systeem en de Tien Geboden; twaalf: het cijfer van het twaalftallig stelsel en de twaalf apostelen. Ik heb getracht een aantal mystieke principes voor het trainen van het mystieke leven, te koppelen aan een aantal stappen.

de voorwaarden

1. Het Griekse adagium 'Ken uzelf'. Hiermee begint alles. Kennis over iemands ware positie op een bepaald ogenblik is het beginpunt om de omstandigheden te veranderen.

2. De weg naar elke verandering gaat via het besef dat onze eigen krachten beperkt zijn, en dat afstemming op het innerlijk Zelf en het vormen van een kanaal daarvoor, een grote hoeveelheid energie geven.

3. Hulp in haar beste vorm moet van binnenuit komen. Wanneer wij op het innerlijk Zelf zijn afgestemd,

in een meditatieve geestestoestand of door concentratie of contemplatie, dan hebben wij de beste gids in het leven.

4. Vertrouw op het resultaat van meditatie en van de rede, en verwaarloos niet de betekenis van het in evenwicht brengen van beide manieren om kennis te verwerven.

5. Onze eigen wilskracht zou aan de kant gesteld moeten worden om een hogere positieve kracht, de innerlijke Meester, de leiding te laten overnemen, opdat hij ons richting kan geven.

6. Het is goed om zonder de sluiers van het ego met anderen te delen wat wij voelen en denken. Wij kunnen van anderen leren, omdat zij waardevolle ervaringen en inzichten kunnen hebben.

7. Of wij geholpen kunnen worden, hangt af van de aard van de hoogste krachten.

8. Wij zouden ons bewust moeten zijn van een belangrijke kant van de Wet van Compensatie, namelijk dat wij onze gunsten en inzichten behoren te delen met anderen.

9. De Wet van Compensatie houdt ook in, dat wij moeten compenseren voor alles wat wij fout doen.

10. Bewuste ontwikkeling leidt tot persoonlijk inzicht. Wanneer die wordt toegepast, doet dit ons juist handelen, en negatief gedrag vermijden. Wanneer wij geleerd hebben hoe wij het mystieke pad moeten bewandelen, kunnen wij onze nieuwe ervaringen steeds weer gebruiken. Er zijn voortdurend geheugensteuntjes nodig om het pad te blijven bewandelen dat wij gekozen hebben.

11. Beoefen geduld. De natuur neemt overal de tijd voor.

12. De natuur is in evenwicht. Wij maken er deel van uit en horen zelf ook in evenwicht te zijn. Wij moeten naar ons innerlijk luisteren om goede beslissingen te kunnen nemen en daardoor goede ervaringen op te bouwen. Bij mystiek gaat het niet zozeer om het (aan)leren van een reeks mystieke 'vakken'. Mystiek is een studie die elementairder is. Het gaat erom het innerlijk te laten spreken in alle omstandigheden van het leven. Het is net als bij het schrijfonderricht, waar het ook niet gaat om de vraag wat we uiteindelijk willen schrijven zodra de schrijflessen beëindigd zijn. Schrijven is een basiskunst en later is zij overal toepasbaar. Evenals bij het schrijfonderricht vinden we in de mystiek methodieken. In de mystiek bestaat het instrumentarium uit meditatie, contemplatie en concentratie, plus het discussiëren over de mystiek zelf, wat in feite een paradox is. Mystiek is een kunst en een kunde, waarbij de resultaten steeds op logische wijze kunnen worden onderricht en vastgesteld. De leerling kan bijvoorbeeld, na herhaaldelijk te hebben gemediteerd, vaststellen of dat van invloed is geweest op zijn denkvermogen, zijn lichamelijk welbevinden, zijn innerlijke balans. Het lijkt erop, dat de mystieke weg vele voordelen biedt. Hij leidt tot evenwicht, afstemming op het innerlijk Zelf en tot harmonie en kennis. Het lijkt dus logisch dat alle mensen het zouden verkiezen die weg te bewandelen. Nu zou men verwachten dat logica precies is wat het zegt te zijn: 'logisch', voor iedereen. Als dat zo was, zou iedereen meteen mysticus worden, want het is logisch dat er geen betere manier is om zichzelf te ontwikkelen dan door te trachten open te staan voor zijn eigen innerlijke stem. Het leven zit echter ingewikkelder in elkaar. Wat wij immers 'logica' noemen (alsof het om een natuurwet gaat), is helemaal niet zo logisch voor iedereen, zoals wij allen kunnen zien, want er zijn veel overtuigde niet-mystici. Wij kunnen iemand anders proberen uit te leggen dat het werken aan onze innerlijke ontwikkeling de toestand van onze geest verandert. Een niet-mystieke persoon kan zo'n uitleg intellectueel meestal goed volgen. Wat echter een ware mystieke ervaring is, moet doorleefd worden. Zelfs dát er mystieke ervaringen zijn, is buiten het blikveld van heel wat mensen. En daardoor blijven zij verstoken van een mystiek, innerlijk vuur. Logica schijnt een aspect van ontwikkeling te zijn,

dat met deze ontwikkeling verandert. Men kan zich alleen maar afvragen welke veranderingen in onze logica zullen plaatsvinden wanneer wij op het pad vorderen. Het is helemaal niet zeker dat de logica van de mystici eeuwigdurend is. Zoals het er nu voorstaat, zal de mystieke school uit onze tijd ermee voortgaan de onderrichtmethoden uit het verleden toe te passen. Op die school is het niet anders dan op een gewone school. De leerling verwacht dat zijn leraar scheikunde de chemie beheerst, dat zijn leraar Engels goed Engels spreekt. Dat zijn de minimale voorwaarden om de leerling bij de les te houden. Voor de ontwikkeling van sommige leerlingen is het nodig dat de meester hun zijn zwakke kanten laat zien. Voor andere leerlingen dat hij hun alleen zijn sterke kanten laat zien. Voor nog andere dat hij hun zowel zijn zwakke als sterke kanten toont. Net als op een gewone school is in de esoterische school de persoon van de leraar belangrijk. Tot de mystiek wordt men aangetrokken door een innerlijke behoefte, zo ongeveer als wanneer men uit roeping de opleiding voor een bepaald beroep kiest. De eerste echte confrontatie in zijn opleiding heeft de leerling met de leraren van zijn school. Hun kennis, inzicht, inspiratie en gedrag zullen medebepalen of hij met zijn studie zal doorgaan. Dat is zo bij een gewone school, en bij de mystieke school is het niet anders.

de beletselen

Het lijkt niet verstandig om de oorzaken die in de wereld tot conflicten leiden, te simplificeren, maar toch durf ik te stellen dat zes elementen er altijd een rol in kunnen spelen. Of we nu kijken naar de conflicten tussen politici, de conflicten op het werk of tussen gezinsleden, ze vertonen altijd een of meer van de volgende aspecten.

1) Dogmatiek. Het op gezag van anderen aannemen dat men moet handelen of denken zoals men doet, onder voorbijgaan aan de stem van het innerlijk Zelf.
2) Gebrek aan relativeringsvermogen. Het onvermogen om de dingen in een breder perspectief te zien, en je eigen oordeel niet te verabsoluteren.
3) Gebrek aan humor. Dodelijke, irreële ernst, op het absurdistische af.
4) Gebrek aan zelfspot. Het onvermogen om je zelf niet zo ernstig te nemen.
5) Hebzucht. Je recht halen, ook al gaat het om absolute futiliteiten.
6) Egoïsme en egocentrisme. De wil om koste wat kost je eigen standpunt er door te jagen omwille van de grandeur van je eigen persoon. Deze egowerking is even afkeurenswaardig wanneer het gaat om het nastreven van hoogstaande idealen, als wanneer het denkbeelden betreft die voor de beschaving schadelijk zijn.

Deze tekortkomingen kunnen uit elkaar voortkomen.

Hoe meet de leerling of hij van zijn esoterische school iets heeft opgestoken? Iemand vroeg: "Als iemand de berg beklimt, hoe weet hij dan wanneer er een stap voorwaarts gedaan is, of dat er sprake is van terugglijden - hallucinatie, misvatting, illusie?" Ik stak ooit een grote parkeerplaats over en ontdekte dat ik niet in een rechte lijn naar de overkant van de straat kon lopen. Ik moest een kleine omweg maken en van daar kwam ik op het punt waar ik oorspronkelijk van plan was aan te komen. Ik zag meteen de parallel met het mystieke pad. Soms is de enige manier om ergens te komen een lijn die allesbehalve recht is, ook in de mystiek. Wanneer wij de berg beklimmen om de top te bereiken, gaan we soms omhoog, en dan weer moeten we een weinig afdalen, van waaruit de klim doorgaat die ons geleidelijk naar de top voert. Er is slechts één manier om te weten of we ons doel bereikt hebben, en die is: er te zijn.

Soms gooit het leven ons heen en weer, en dan is mediteren moeilijk, zelfs al is mediteren nu juist het beste om de balans en het evenwicht te hervinden. Het heeft geen zin om onszelf te dwingen tot een

meditatieve geestesgesteldheid. De natuur valt niet te dwingen. De beste levenshouding is, meegaand te zijn. Veronderstel dat we ons op een grote bergrivier bevinden, in een boot die stroomafwaarts gaat. We zouden heel veel energie verliezen door te proberen stroomopwaarts te roeien. Maar als we de boot stroomafwaarts laten gaan, hoeven wij ons maar heel weinig in te spannen om hem een zijtak aan een van beide zijden in te sturen. Dit brengt ons nieuwe vergezichten en nieuwe wegen om te onderzoeken.

94. Kinderspel

Als we een kind zien spelen, zien we dat spel als de activiteit van een kind, als kinderspel. Wat gebeurt er precies als een kind in zijn spel verdiept is? Het weet met minimale middelen een maximale concentratie, visualisatie en meditatie te bereiken. Het kan uren met blokjes hout of een emmertje zand spelen. Er valt voor ons een grote les uit te leren. Een spelend kind roept vragen op over de hoogste menselijke vermogens. Als een kind met eenvoudige middelen deze vermogens al in gang weet te zetten, wat moeten wij als volwassenen met onze middelen dan niet kunnen bereiken. Of is dat juist een misvatting? Moeten wij als een kind zijn, of juist als een volwassene? Een kind dat zich op natuurlijke wijze uit, noemen wij spontaan. Wij zeggen bijvoorbeeld ter goedkeuring of afkeuring van een bepaalde gedraging: "Daar is het ook een kind voor", omdat het gedrag van het kind wordt gezien als iets wat behoort tot een bepaalde leeftijdsgroep. Maar de essentie van het kind zijn, omvat méér dan dat het kind jong is. Het kind is net van het kosmische gebied teruggekeerd, en dat is zichtbaar. Welke andere verklaring is er voor, dat wij wereldwijd achting hebben voor het kind? De meeste kinderen zijn natuurlijk, onbedorven, spontaan. Het is voor ons niet alleen een teken van hoe de wereld kan zijn, maar ook hoe de schoonheid van de natuur in een mens openbaar wordt wanneer hij openstaat voor zijn innerlijk Zelf. Onze houding tegenover kinderen is tweeledig, zo niet tweeslachtig. Hoewel wij aan de ene kant het kind als een jong, incompleet mens beschouwen, zien wij het tegelijkertijd als de maatstaf voor een levenshouding die volwassenen niet zou misstaan, die zij zich zelfs eigen zouden moeten maken. Enerzijds worden kinderen niet voor vol aangezien, anderzijds acht men ze zuiverder en spiritueler dan volwassenen. Aan de ene kant mogen ze nog niet veel, maar aan de andere kant erkennen we dat ze een stukje van de hemel openbaren.

We voelen aan, dat het kind uit twee personages bestaat. Het heeft een kant die zuiver en onbedorven is, die de weerspiegeling is van het gebied waar het nog maar net vandaan is gekomen. De andere kant is de meer grofstoffelijke, die opleiding en vorming behoeft. Het kind moet breinmatig en fysiek geschoold worden, ook mentaal, al zien we tevens dat er in dat kind een licht schijnt dat in zovele volwassenen al volledig gedoofd is. Dat zal het antwoord kunnen zijn op de vraag wat het wezenlijke verschil is tussen het kind en de volwassene. Aan de ene kant is dat gelegen in de leeftijd van het fysieke lichaam en in de opvoeding van lichaam, denkvermogen en mentaal wezen. Anderzijds onderscheiden we volwassenen en kinderen op grond van hun verschil in het openbaren van innerlijk licht. De balans tussen innerlijk en lichamelijk functioneren, lijkt het echte, kenmerkende verschil te zijn. Het natuurlijke vermogen om zich op het innerlijk af te stemmen, onderscheidt het kind van de volwassene. Het kind is spontaan en leeft vanuit het innerlijk. Het is wonderlijk om te zien hoe een kind speelt. Het heeft geen ingewikkelde opleiding of mystieke scholing nodig om uren in de weer te kunnen zijn in een staat van volkomen concentratie of meditatie. Alles gebeurt geheel vanzelf. Als een mens volwassen is geworden, is zijn vermogen om stil en geconcentreerd te zijn grotendeels op de achtergrond geraakt. Als hij geluk heeft, komt hij er op tijd achter dat hij in zijn leven iets mist. Met de juiste hulp, van een esoterische school bijvoorbeeld, kan hij het zwakke vlammetje dat in hem leeft weer leren aanblazen. Daar is dan misschien wel een half leven mee heengegaan.

Wat moet de mens eigenlijk ontwikkelen als hij ter wereld komt? Als kind bezitten wij alles wat we in het leven nodig hebben, maar we kunnen het weer verliezen. Wij hoeven dus niet zozeer iets te ontwikkelen, als wel moet het reeds ontwikkelde bewaard en gekoesterd worden. In de mystiek wordt geleerd, dat de buitenwereld voor het uiterlijke lichaam zorgt en dat de mystieke scholen (en vaak ook het gezin) voor de opvoeding van de zielepersoonlijkheid zorgen. De esoterische opvoeding lijkt dus de tegenhanger van de aardse scholing. Ook al worden beide scholingen in het ideale geval gelijktijdig ingezet, er is pas psychisch ontwaken mogelijk als het lichaam in harmonie is. Daarom is de esoterische school, als de tegenhanger van de aardse scholing, niet in alle opzichten een tegenhanger, maar meer de andere helft van een noodzakelijke twee-eenheid. Mystieke training omvat dan ook mede aandacht voor het fysieke, aardse

lichaam: hoe kan het tot rust komen, welk voedsel heeft het nodig, hoe kan het zijn rol als voertuig voor het innerlijk op de beste wijze vervullen. Een mystieke opleiding is dus voor een deel op het lichaam gericht, echter vanuit het gezichtspunt dat het de basis is voor spiritueel functioneren. Mystieke scholing neemt beslist niet alleen de innerlijke kanten van de opvoeding voor zijn rekening, maar helpt wel degelijk ook de stoffelijke kant scholen. Dit is geheel in overeenstemming met de visie dat noch de ene, noch de andere kant van de mens moet overheersen. Er moet evenwicht zijn tussen al zijn faculteiten. Het is niet zo dat iemand om innerlijk ontplooid te zijn, alleen zijn esoterische school moeten volgen en zijn gewone schoolvakken niet meer hoeft te beheersen.

Nog om een andere reden moet het begrip 'spirituele training' van een kanttekening worden voorzien. Wat bedoelen wij met 'spiritueel trainen'; wat wordt er dan getraind? In veel mystieke filosofieën onderscheidt men een aantal niveaus binnen de menselijke persoonlijkheid. Op het grofstoffelijke niveau spreekt men van het lichaam. Dit manifesteert een intellectueel bewustzijn, en een mentaal en emotioneel bewustzijn. De kern van de mens is zijn zielepersoonlijkheid. Dit is een term die de essentieelste vormen van zijn functioneren en bewustzijn omvat. Tot slot zien veel mysteriescholen de zielepersoonlijkheid als een deel van een groter geheel, van een Ziel, die gelijkstaat aan, of zelfs nog weer een onderdeel vormt van, het kosmische, het Al. Het perspectief van ontwikkeling, volgend uit het harmonisch samengaan van het lichaam en de spirituele persoonlijkheid, is als volgt. Het menselijk lichaam wordt gezien als een stoffelijk voertuig dat met de geboorte verandert in een bezield wezen. Dit stoffelijke voertuig kan talloze gebreken vertonen. Het kan ziek zijn of misvormd. De zintuigen kunnen al dan niet goed werken, en sommige zijn reeds bij de geboorte uitgeschakeld, wat blindheid of doofheid kan betekenen. De zintuigen en andere vermogens nemen in de loop van het leven in functioneren af. Het voertuig is kortom al dan niet, of in mindere mate, in staat om een levengevend beginsel tot volle uitdrukking te laten komen. Wij zouden hier niet de term 'tot volle ontwikkeling' moeten gebruiken, maar daarover zo meteen meer.

De innerlijke vermogens van de mens, zijn mentale, intellectuele en emotionele capaciteit, kunnen pas tot uitdrukking komen als zijn voertuig, zijn lichaam, daartoe in staat is. Alle vermogens die zich via het stoffelijke voertuig kunnen manifesteren, vormen de mens. Het kind, dat met een voertuig geboren is waarin geestelijke principes tot uitdrukking kunnen komen, heeft scholing nodig om dat voertuig op zijn taak voor te bereiden. Het is namelijk zonder enige hulp niet in staat om alles te manifesteren wat binnen zijn bereik ligt. Door scholing en opvoeding worden allerlei centra in het voertuig, waaronder de hersenen, afgestemd op een bepaald soort functioneren. Het kind krijgt voorbeelden en neemt deze over, repeteert en reflecteert, en door dit wonderbaarlijke spel van opnemen, verwerken en uiten, groeit het naar een meer volgroeide staat waarin het bewust een rol kan vervullen. Het stoffelijke voertuig van het kind heeft niet alles meteen onder controle. Het kan met de juiste scholing leren zijn voertuig de kant te laten opgaan die het in principe zou moeten kunnen gaan. In zijn afspiegeling van alles waarvan wij vinden dat het onschuldig en hemels is, komen wij altijd weer bij het kind uit.

Als nu dit kind opgroeit en zijn leven gestalte geeft, zien wij een persoonlijkheid tot ontwikkeling komen die richting geeft aan zijn toekomst, en bovendien geïnspireerd kan zijn door influisteringen van bovenaf. Het kind ontwikkelt eigenschappen die voordien soms latent zichtbaar waren, maar soms lijken ze ook uit het niets op te duiken. Er wordt binnen zijn menselijke persoonlijkheid iets tot ontwikkeling gebracht, alleen weten wij niet of dat er voordien ook was - doch slechts in aanleg - dan wel of het er in het geheel níét was. De mysterieschool zorgt voor de innerlijke mens, voor de zielepersoonlijkheid, die de spirituele, individuele kenmerken representeert. De zielepersoonlijkheid is beïnvloedbaar en kan onderricht worden. Hoe eerder daarmee begonnen wordt, hoe beter. Een mysterieschool geeft haar innerlijke scholing aan leerlingen die volwassen zijn. Er is dus alle kans dat er al een groot deel van hun leven verstreken is waarin zij verstoken zijn geweest van onderricht dat juist voor het prille kind van zo groot belang is. In plaats van onderricht te geven aan een kind, dat nog ontvankelijk is, begint de mysterieschool dus rijkelijk

laat met de innerlijke scholing. Het is ontegenzeglijk jammer dat dit zo is, want het kind heeft op de volwassene voor, dat het beïnvloedbaar is, openstaat voor alles wat het in dit leven zal gaan meemaken. Naarmate de eerste lessen die het kind worden bijgebracht spiritueler zijn, heeft het een betere basis om al het andere in het leven te leren. Het kind kan negatieve tendensen hebben die in het prille begin van het kinderleven nog niet zo manifest zijn. Maar een negatieve tendens mag niet de gelegenheid krijgen zich verder te ontwikkelen. De tegendruk die daarvoor nodig is, komt via het mystieke onderricht; het is althans daartoe het meest geëigende instrument. Het negativisme moet geneutraliseerd worden. Dat kan alleen goed gebeuren als het nog niet verankerd is. Bij jonge kinderen is die verankering er nog niet. Daardoor, en door de innerlijke scholing die zij in het begin van hun leven krijgen, wordt veel bepaald over het verloop van hun verdere leven.

Wij beschouwen het kind in het algemeen als de weergave van alles wat schoon en onbedorven is. Kinderen bieden de mensheid hoop. Dat kan zo blijven en versterkt worden als wij zelf de houding van het kind weten te handhaven. Wij kunnen van het kind leren en van een volwassene, want zowel in het kind als de volwassene is de werking van kosmische wetmatigheden zichtbaar. In het begin van dit hoofdstuk zeiden wij, dat wij uit het spel van een kind een grote les kunnen leren. Te zien hoe het kind groot wordt en als volwassene actief is, is evenzeer wonderbaarlijk en instructief. Het kleine kind is groter geworden, neemt verantwoordelijkheden op zijn schouders en bouwt aan de wereld. Dat is onze verwondering waard. Het kind leert ons iets bijzonders, namelijk dat een openstaand bewustzijn liefde en ontvankelijkheid kan openbaren.

95. Herhaling

Alles in de natuur is een herhaling. Het herhaald inprenten van levenslessen, op school, op het werk, of gedurende de opvoeding, is het middel waarmee wij ontwikkelingen sturen en mogelijkheden vastleggen. Herhaling kan ook een blok aan ons been worden. Dan is zij een symptoom van het blijven steken in het verleden. In haar ergste vorm uit zij zich in geestesziekte, zoals wanneer iemand zich doorlopend pijnigt vanwege het leed dat hij ooit heeft aangericht of opgedaan. Ook het blijven steken in aandacht voor vroegere incarnaties is niet gezond. We hebben het dan wél over 'blijven steken'. Het onderzoeken van de wetten die ons psychische leven - en dus ook reïncarnatie - besturen, behoort tot het mystieke werk. Doch wanneer het verleden een obsessie wordt, die ons voortgaan in de huidige tijd bemoeilijkt, is er reden tot zorg. Het onderzoeken van het verleden moet een doel dienen in ons tegenwoordige leven. Is dat wat bruikbaar is en licht kan werpen op het verleden, een rechtvaardiging voor ons huidige leven, of levert het slechts frustraties op? Hebben wij de informatie uit het verleden werkelijk nodig en is die altijd voorhanden? Wanneer wij terugkeren naar een stad of straat waar wij in ons huidige leven eerder hebben gewoond, kunnen wij ons soms al moeilijk voorstellen dat wij de persoon zijn die daar gewoond heeft en op die plek door zoveel ervaringen gegaan is. En dat in een en hetzelfde leven. Baat het ons om lang bij die fase stil te staan? Wel als we proberen de goede herinneringen vast te houden, zonder te vergeten dat we in het heden leven. Een terugblik kan heel nuttig zijn en liefde, warmte en gevoel oproepen. Het herhalen daarvan in de geest kan het leven verrijken.

Voor een heel andere vorm van herhaling zien sommigen zich gesteld die de draad opvatten na geruime tijd gestopt te zijn met hun mystieke studie, en weer bij het allereerste beginpunt beginnen. Is het principe van de herhaling, dat wij overal om ons heen zien, ook op zo'n situatie van toepassing, in die zin dat het nut heeft om op zaken uit het verleden terug te grijpen om een voortzetting van onze ontwikkeling mogelijk te maken? Daar is geen algemeen antwoord op. Er is een heel leven voor nodig om het mystieke pad te bewandelen en te bestuderen. Het teruggrijpen op oude leringen kan nodig zijn om voort te gaan op het pad. En het deelnemen aan nieuw onderricht houdt hetzelfde in: wij pakken nieuwe lessen op en ook deze leiden ons als wij op het pad zijn.

Het bestuderen en toepassen van mystieke leringen is alsof wij ons innerlijke vliegwiel een zet geven. Als wij daarna werkeloos zijn, zal het wiel steeds langzamer gaan draaien. Maar wanneer wij het een nieuwe impuls geven, krijgt het opnieuw vaart. Als u het mystieke pad bewandelt, zult u dit wel herkennen. Wat wij nodig hebben, zijn constante impulsen die ons aan de gang houden, waarbij de voortgang van deze impulsen minstens zo belangrijk is als hun verscheidenheid. Het doen van mentale oefeningen is een manier om het vliegwiel gangbaar te houden. Met elke stap die wij voortgaan, doen wij dat omdat wij voelen dat succes binnen handbereik is. Wij hebben kleine successen nodig om onze wens om voort te gaan overeind te houden. Sommige resultaten van onze oefeningen worden onderbewust gerealiseerd wanneer objectieve resultaten niet direct kunnen worden vastgesteld, net als wanneer wij een muziekinstrument leren bespelen. Wij blijven het proberen en na enige tijd zien wij de resultaten op het objectieve plan. Hoewel de omstandigheden in ons leven door het doen van mentale oefeningen niet direct zullen veranderen, zal er in ons diepere Zelf een verandering optreden die op de lange duur zichtbaar wordt. Wanneer wij de vermogens die wij bezitten, proberen te gebruiken en die poging steeds herhalen, verandert er iets in onszelf. Het is moeilijk vast te stellen wat dat is, want het schijnt een soort energie te zijn die telkens in kracht toeneemt en ons uiteindelijk in staat stelt te bereiken wat ons voor ogen staat. Herhaling leidt tot objectieve resultaten, die worden voorafgegaan door innerlijke veranderingen. Om deze reden houden wij het gewoonlijk bij bepaalde oefeningen tot wij er succes mee hebben.

Op elk gebied dat wij proberen te beheersen, doen zich momenten voor dat wij verdergaan naar een ander niveau van de studie, ook als wij alle elementen van de vorige fasen nog niet door herhaling ten volle

beheersen. De mystieke studie heeft een meervoudige basis. Zo is er het intellectueel begrijpen van de facetten waarmee de mystiek zich bezighoudt. Dan hebben we nog het emotioneel begrijpen. Ook is er het begrijpen dat ontstaat uit het persoonlijk ervaren van wat ons is bijgebracht. En er is het spiritueel begrijpen. Hetgeen wij willen beheersen, zal door een of meer van deze soorten van begrip moeten worden voorafgegaan, en er zijn er nog wel meer te bedenken. Als wij voortgaan zonder alles te beheersen, maken wij - door energie te steken in het telkens herhalen van het voorgaande - toch vorderingen. Het is echter niet bij alles zo, dat wanneer wij iets nog niet bewust beheersen, wij het dan wel onbewust onder controle zullen hebben. Slechts ten aanzien van bepaalde dingen zal een onbewuste controle ontstaan, bijvoorbeeld wanneer wij proberen een attent mens te worden door onszelf te veranderen. De eerste keer zal het niet lukken, de tweede keer zal het niet lukken, maar door er geleidelijk aan te werken, zullen wij onbewust zijn toegegroeid naar een andere houding. Plotseling realiseren we ons dan misschien dat zich in ons ongemerkt een verandering heeft voltrokken. In zo'n situatie is er kennelijk een onbewuste groei aan de gang geweest. Wanneer wij trachten de kleur van een kaarsvlam door gedachtekracht te veranderen, is er een basis voor de veronderstelling dat zelfs wanneer wij deze oefening nog niet zichtbaar beheersen, wij al wel de kracht in werking leren stellen die uiteindelijk de kleur van de vlam zal doen veranderen. De gedachte-oefening heeft invloed op ons innerlijk leven, waar de herhaling haar invloed kan hebben uitgeoefend. Wij zullen dus zorgvuldig moeten analyseren wat voor soort oefeningen wij doen, en welke oefeningen de veronderstelling openlaten dat - hoewel zij niet direct zichtbare resultaten opleveren - zij iets (of onszelf) veranderd kunnen hebben. Het is moeilijk om het mechanisme hierachter te doorgronden. Wanneer wij een muziekinstrument leren bespelen, hoe komt het dan, dat wanneer wij een muziekstuk tien of twintig keer proberen te spelen, wij het niet beheersen, maar wel wanneer wij het bijvoorbeeld honderd of meer keren geprobeerd hebben?

96. Natuurlijke staat

Er wordt wel gezegd dat de mens van zijn natuurlijke staat afdwaalt. De geïndustrialiseerde samenleving, onze eetgewoonten, onze wetenschap et cetera, zouden niet meer de natuurlijke mens weerspiegelen. Maar is onze cultuur nu juist niet een weergave van ons natuurlijke vermogen om steeds van vorm te veranderen en verder van vroegere stadia verwijderd te raken? Dan betekent dat, dat wij juist steeds meer van onszelf ontwikkelen. Ook weer niet dat wij steeds natuurlijker worden, want uit onze vroegere en huidige staat blijkt slechts dat wij onderworpen zijn aan onze eigen mogelijkheid tot verandering. Het valt niet mee om op veranderingen greep te houden. Maar al te vaak denken we dat zij ons wegvoeren van onze natuurlijke staat. De moderne ontwikkelingen, zoals het Internet, ruimtevaart, computertechniek, genetische manipulatie, roepen zulke gevoelens op. Een bekende stelling is, dat de relaties tussen mensen verschralen en onnatuurlijker worden. De internetgebruiker sluit zich op achter zijn toetsenbord en probeert dan de wereld te bereiken. Daarbij blijft hij op een veilige afstand van alles wat hem in een echt persoonlijk contact zou kunnen tegenstaan. Vanuit een visie dat het echte menselijke contact pas begint wanneer twee mensen in elkaars directe nabijheid verkeren, is dit een logische gevolgtrekking. Maar wanneer is zo'n persoonlijk contact echt persoonlijk? Op welke uiterste afstand moet iemand van ons staan opdat wij nog kunnen spreken van een persoonlijk contact? Wij zijn toch al jaren aan de telefoon gewend, en vinden telefonisch contact niet getuigen van een verschraling van onze levensomstandigheden. We zijn er aan gewend. Zouden de Indianen vroeger het uitwisselen van informatie via rooksignalen een verschraling van hun contacten hebben genoemd? De vraag kan zelfs zijn, of lichamelijke communicatie ondergeschikt zou moeten zijn aan geestelijke communicatie, of minstens een gelijke plaats verdient. En is geestelijk contact nu juist niet een belangrijke kant van Internet? Het wordt pas zorgelijk als we naast het contact op afstand, het andere, fysieke contact verwaarlozen.

Onder ontwikkeling wordt verstaan, de groei van een minder volmaakte naar een volmaaktere situatie. Omstandigheden kunnen aangenaam of onaangenaam zijn, nastrevenswaardig, of bij ons de neiging oproepen ze te ontlopen. Er zijn, anders gezegd, gewenste en niet gewenste omstandigheden. Elke omstandigheid, aangenaam of niet aangenaam, kan ons tot bepaalde inzichten brengen, en wanneer dat gebeurd is, spreken wij van ontwikkeling. Zij blijft altijd mogelijk, ongeacht de omstandigheden, want die blijven gedurende ons gehele leven in beweging, zelfs als wij weinig invloed op ze willen uitoefenen. Ontwikkeling wordt beïnvloed door talrijke zaken, maar hun hoedanigheid is geen voorwaarde om inzicht te kunnen verwerven.

Het lichaam en de geest kunnen in hun ontwikkeling uit balans raken. De chemische samenstelling van het lichaam staat onder invloed van de zielepersoonlijkheid. Evenzo wordt het mentale gestel daardoor aangedaan. Dat kan een vorm aannemen van vreugde of droefheid, of van depressie. In een aantal gevallen worden negatieve geestesgesteldheden behandeld met chemicaliën, ter ondersteuning van andere methoden om iemand weer in balans te brengen. De psychiatrie wordt soms veroordeeld voor het behandelen van patiënten met chemicaliën, maar aan de andere kant hoeft zo'n behandeling zo gek nog niet te zijn wanneer die gezien wordt in mystiek perspectief. Het lichaam wordt immers ontdaan van zijn chemische onbalans, en het resultaat is een andere geestesstaat. Alleen is het de vraag wanneer en in hoeverre wij dan 'werkelijk' zijn, wanneer wij onder invloed van enig medicijn functioneren, of van alcohol, koffie, drugs of iets anders. Het voedsel dat wij tot ons nemen, beïnvloedt de balans in ons lichaam en elke invloed brengt ons in een andere geestesstaat, hoewel die in de meeste gevallen nauwelijks van elkaar te onderscheiden zijn. Ons diepste Zelf lijkt ver boven de bewustzijnsniveaus te liggen die door allerlei soorten chemicaliën in hun grote verscheidenheid worden beïnvloed. Als wij onderhevig zijn aan zoveel invloeden, is er dan een punt waarop we kunnen zeggen dat wij onszelf zijn? En wat is dat dan precies? Het lijkt erop dat het iets is wat niet beïnvloed wordt door omstandigheden binnen in ons of van buitenaf. Iets wat de rust zelve is, een soort spiegelend, glad meer waarvan het

oppervlak door niets beroerd wordt. Het gaat nu even niet om de plek die we alleen lijken te kunnen bereiken wanneer wij in een staat van diepe meditatie zijn, waar diepe vrede heerst. Want bij meditatie gaat het om een gebied waarmee wij contact maken, en niet om dat wat wijzelf zijn.

In de kern van de zaak betekent vrede dat wij 'onszelf' zijn. Dit betekent niet dat we foutloos zouden moeten zijn. Maar het weerspiegelt op de een of andere manier meer de houding van positivisme dan van negativisme. En iemand van goede wil wordt wel herkend. Ik zag eens een oude dame die met een winkelwagentje uit de supermarkt kwam. Ik stond voor de deur op mijn moeder te wachten. De oude mevrouw ging naar haar fiets, deed alle boodschappen in haar fietstassen, keerde zich toen naar mij om en vroeg mij: "Meneer, zou u zo vriendelijk willen zijn om een moment op mijn fiets te passen? Ik moet weer de winkel in om het wagentje terug te brengen. Maar ik ben bang dat iemand mijn spullen steelt als ik binnen ben." Ik paste dus op haar eigendommen, en toen de dame terugkwam, bedankte ze mij, nam haar fiets en reed weg. Ikzelf had een dief kunnen zijn, maar toen de mevrouw de supermarkt uitkwam, moet ze binnen een seconde hebben gevoeld: deze meneer is geen dief. Dat was haar intuïtie, en wat zij waarnam, was datgene waaraan ik graag herkend wil worden. Overigens denken wij soms dat wij onze intuïtie volgen en worden we toch bedrogen. Dat kan betekenen dat wat wij van binnen horen, niet echt onze intuïtie is, of dat wij wel degelijk een intuïtive stem volgen. Deze lijkt dan niet de bedoeling te hebben om ons een feilloze situatie binnen te leiden, maar ons krachtens karma een verkeerde beslissing te laten nemen. Ik denk dat mijn stelling daaromtrent binnen de mystieke gemeenschap tot heel wat discussie kan leiden.

Ons gedrag wordt door onze omgeving beoordeeld, zelfs als we dat niet altijd kunnen meten. Wie zou niet heel zijn leven goed voorbereid willen zijn op situaties waarin hij het voorwerp is van een beoordeling door zijn medemens? De basis van zo'n voorbereiding moet al heel vroeg in het leven gelegd worden. Een jong mens moet al vanaf de eerste dag vertrouwd worden gemaakt met alle principes en methoden die het innerlijk Zelf de ruimte geven om te spreken. Er zijn veel manieren, bijvoorbeeld verhaaltjes, om kinderen op een natuurlijke manier ontvankelijk te maken voor indrukken van innerlijke aard. Wij kunnen verhaaltjes of spelletjes ontwerpen waarin deze beginselen herhaald worden. Aan het spelen met een kind volgens mystieke principes, kunnen we zien dat spelen en tegelijkertijd leren, prachtig in het leven van het kind passen. Met het toepassen van 'mystieke principes' wordt bedoeld, dat evenwicht wordt getoond tussen licht en donker, de zintuigen, en menselijk handelen; dat er een tijd is om met het verstand te werken en een tijd om het innerlijk Zelf te laten spreken. Kortom, het zijn de principes die ook in sprookjes te vinden zijn. Sommige mensen zullen misschien aarzelen om spelen en leren te combineren, maar de geest van het kind krijgt er geen kennis van verstandelijke aard mee opgedrongen onder het voorwendsel dat men met het kind speelt. Integendeel, wij kunnen juist een zeer subtiel begrip hebben van wat een kind leuk vindt en nodig heeft wanneer het speelt. Wij zouden onze kinderen zich moeten laten ontwikkelen tot wat ze zijn: eigen persoonlijkheden, die de weg naar hun innerlijk Zelf nog niet hebben afgesloten. Laat alles natuurlijk verlopen, zonder de behoefte te voelen dat het kind een bepaalde richting opgestuurd moet worden. Laat het zijn eigen dromen hebben; ze behoeven geen uitleg. Laat het zijn wortels in het verleden vinden, zonder dat u de noodzaak voelt om het ontvankelijk te maken voor eventuele indrukken uit vroegere incarnaties. Wanneer de belangrijkste beginselen van de opvoeding toegepast worden, komt alles daar vanzelf uit voort.

Vereist het evenwicht dat wij zoeken door de positieve kanten in onze persoonlijkheid te ontwikkelen, het onderdrukken van minder edele trekken? Moeten wij bijvoorbeeld de 'lagere' elementen in ons karakter aanvallen en wat is hun rol bij dit alles? Deze vraag kan tot veel discussie leiden over de definitie van die lagere elementen, als daar zijn agressie, verlangen en hartstocht. Om die discussie te vermijden, zouden we een lijst kunnen opstellen van de dingen waarmee wij ons op ons gemak voelen, en dingen waarmee dat niet zo is. Ze zouden gezien moeten worden vanuit ons diepste innerlijke standpunt. Dat wil zeggen,

niet vertroebeld door de maatstaven van onze tijd, plaats en cultuur. Alleen die dingen zoals we ze diep van binnen voelen. Wanneer wij de positieve lijst hebben opgesteld, kunnen wij keuzes maken om te verbeteren wat ons reeds aanstaat. De andere lijst behoeft meer aandacht. Veel wat wat wij doen, wordt gedaan omwille van het tegemoetkomen aan de maatstaven van andere mensen. Maar vinden wij het ook júíst om die dingen te doen? Beantwoordt het aan de innerlijke stem die wij moeten volgen? Is het kortom natuurlijk, en in harmonie met onze wijze, innerlijke raadgever? Dat is wat telt. Alle soorten karaktertrekken kunnen aangepakt worden met de lijst die wij opstellen. Nu we voor onszelf hebben vastgesteld wat wij van deze lijst willen behouden, hebben wij een gedegen zelfonderzoek nodig. Want niet alle dingen die wij wensen, zouden uitgevoerd moeten worden. De eerste stap is dus de vraag wat wij willen, de tweede is wat wij ermee gaan doen. Ook het antwoord daarop moet uit ons diepste innerlijk komen. Er zou altijd een evenwicht moeten zijn tussen wat wij wensen, en wat wij innerlijk ervaren als toegestaan. De stemmen van ons verstand, ons hart en ons innerlijk Zelf, hoeven niet met elkaar te botsen. Want zelfs wat wij gaande de jaren als wereldgemeenschap geaccepteerd hebben als menselijkerwijs juist om te doen, is op impulsen gebaseerd die de menselijke geest overstijgen. Ze kunnen 'natuurlijk' zijn, maar wij noemen ze 'cultuur'.

97. Mystiek versus wetenschap

Sommigen stellen de vraag of mystici wetenschappelijk zouden moeten zijn of niet. Voor beide standpunten vind ik wel wat te zeggen. Dit op grond van de klaarblijkelijk uiteenlopende definities van het begrip 'wetenschappelijk'. Ik denk dat wij het er allen over eens zijn dat wetenschap in de zin van een emotieloze exercitie van de geest - laten wij het de Frankensteinwetenschap noemen - afgrijselijk is en tot rampen leidt. Wij zouden het er verder over eens kunnen zijn, dat de andere kant van de wetenschap, die bij ons bekendstaat om al de goede uitvindingen en ontdekkingen die zij ons geschonken heeft, waarvan er vele zeer nuttig zijn en een zegen voor de mensheid, niet datgene kan opleveren wat in ons leven werkelijk de moeite waard is, zoals begrip, mededogen, liefde en het contact met ons innerlijk Zelf. Maar zelfs wanneer de wetenschap niet alle antwoorden heeft op onze vragen en noden zullen wij toch, als wij mystieke ontdekkingen aan de wereld beschikbaar willen stellen, in onze benadering wetenschappelijk moeten zijn. Dat wil zeggen, er is geen reden waarom wij de instrumenten van de gewone wetenschap niet zouden toepassen op het mystieke vlak. Deze instrumenten zijn: de logica, het gebruiken van ons redeneervermogen, het experiment, het vaststellen van de natuurwetten, en het proberen zodanig om te gaan met verschijnselen dat zij herhaald kunnen worden. Dergelijke instrumenten zijn aanwezig in elk waarachtig esoterisch onderricht. We zien dan dat mystiek als esoterische kunst en wetenschap op ongeveer dezelfde wijze kan worden toegepast als de gangbare wetenschap.

De realiteit kan door onze innerlijke en uiterlijke zintuigen en via het denkvermogen worden vastgesteld, en dit beginsel van de mystieke wetenschap is hetzelfde als in de reguliere wetenschap en het gewone leven. In feite zijn vele grondbeginselen van de wetenschap, zoals de inductieve en deductieve manier om kennis te verwerven, door mystici ontwikkeld. Natuurlijk maakt de wetenschap vele fouten, maar dat geldt ook voor de menselijke geest als deze weigert wetenschappelijk te denken. Er kunnen fouten worden gemaakt bij het vaststellen van wat waar is. Het begrip 'wetenschap' heeft een slechte naam, waarin veel mensen een legitimatie vinden om niet alles met de maatstaven van de wetenschap te beoordelen. Aan de andere kant zijn zelfs innerlijke influisteringen en persoonlijke ervaringen 'wetenschappelijke' methoden om kennis te verwerven, zodat ook dat soort kennis regels moet aanvaarden om te kunnen overleven. Het feit dat iemand de werkelijkheid tracht vast te stellen via de maatstaven van wetenschap en logica, diskwalificeert hem niet. De mensen vinden de woorden wetenschap en logica vaak koud en emotieloos. Maar wetenschap en mystiek kunnen vervuld zijn van glasheldere en prachtige logica, van grote schoonheid. De mystici proberen met hun analyses en methoden de wereld te bevrijden van angst en bijgeloof, hetgeen alleen kan plaatsvinden door liefde en begrip toe te passen, en zelfs die vertonen elementen van de hoogste logica en wetenschap.

Ik denk dat de tegenstand die sommige mensen ervaren tegen de termen 'wetenschap' en 'mystiek', ontstaan is door de vele negatieve dingen die gedurende de jaren uit beide zijn voortgekomen. De ware mystiek en de ware wetenschap lijken daaraan bij toeval ontsnapt te zijn, zo heftig zijn op beide gebieden de negatieve ontwikkelingen geweest. Vele zogenaamde mystici hebben zich bezondigd aan zwarte magie, machtsmisbruik, manipulatie van leerlingen, en zweverij. En de wetenschap is buiten haar paden getreden door de wapenindustrie te steunen, zich te lenen voor hulp bij martelingen en executies, middelen te ontwikkelen om mensen geestelijk tot slaaf te reduceren en noem maar op. Maar hadden wij ervaren, wat ook wenselijk zou zijn geweest, dat de wetenschap zich had ontwikkeld met een geweten, dan zouden haar resultaten over een breder front overeenkomstig die van de ware mystiek zijn geweest en hadden wij deze twee niet zo vaak tegenover elkaar geplaatst gezien, maar waren ze hand in hand gegaan. Wij kunnen de wetenschappelijke instrumenten gebruiken om ons mystieke interessengebied te onderzoeken, zelfs als dat zou leiden tot de conclusie dat hetgeen dan zichtbaar wordt, geheel van innerlijke ervaring afhangt. Misschien kunnen wij een andere persoon niet bewijzen wat wij beleven wanneer wij het mystieke pad bewandelen, maar wanneer hij een echte wetenschapper is en het pad zelf bewandelt,

kan hij onze ervaring delen, die voor hem nu nog slechts een theorie is. De ondervinding is de beste leermeester, en samen met de theorie de basis van mystiek en wetenschap.

Sommige mensen zijn wetenschapper van nature, en beseffen dat er vele dingen zijn die binnen de reguliere wetenschapsgebieden niet bekend zijn. Zij kunnen daarnaast ook mysticus zijn, en er zijn eveneens vele dingen die over mystiek niet bekend zijn. Deze overeenkomst zou de aantrekkingskracht kunnen worden die hen aan een mystieke broederschap bindt, die als een laboratorium is. De meeste broederschappen beweren nooit dat zij alle antwoorden op alle vragen bezitten, doch zij tonen een weg om deze vragen te onderzoeken. Door dat te doen, vormen zij al eeuwenlang ondergrondse en thans ook bovengrondse universiteiten, die ontzagwekkende schatten bijeengebracht, schitterende gebieden onderzocht hebben. Is het geen groots avontuur om deel van hen uit te maken en, zo mogelijk, aan hen bij te dragen door onze eigen exploraties? In heden en verleden hebben vele wetenschappers gevoeld dat dat zo is. Er zijn vele aantrekkelijke onderzoeksgebieden voor zowel mystici als natuurwetenschappers. Er zijn veel dingen waarbij de natuurwetenschap de mystiek in haar zoektochten zou kunnen bijstaan, want op veel van de vragen waarvoor de mystiek zich gesteld ziet, zouden de natuurkundige en andere wetenschappelijke disciplines hun licht kunnen werpen. Zo is het voor beide terreinen interessant om te weten of een robot zelfbewustzijn heeft als hij regeneratief gebouwd wordt of zelfvoorzienend is, en hoe dat bewustzijn te definiëren en te meten zou zijn. Sommigen vinden dat er van zelfbewustzijn geen sprake kan zijn, omdat het zelflerend vermogen van een robot beperkt is. Een tegenargument is, dat het lerend vermogen of de opnamecapaciteit van de mens ook beperkt is, en dat hij in zijn kinderjaren zelfs bijna geheel onbeschreven begint. De mens kan zijn gedachten, zijn zintuigen stilzetten. Dat zou een robot ook kunnen doen. Zonder een goede definitie van de begrippen 'zelfkennis' en 'zielepersoonlijkheid' kan niet worden uitgemaakt wat een mens van een intelligente robot onderscheidt, tenzij we er de biologische definitie van wat 'leven' is, bij betrekken, wat nog iets anders is dan 'bewustzijn'. De mens zelf stelt de definitie vast. Doch wat als een robot tot het maken van zulke definities in staat is? Zouden mensen dan per definitie niet meer in staat of bevoegd zijn te beoordelen wat een robot is? Wiens definitie zou prevaleren? Anders gesteld: kunnen wij ooit weten wat iets is, als wij dat 'iets' niet zelf zijn?

Maar er zijn meer vragen die zowel door de mystiek als de natuurwetenschap aangevat zouden kunnen worden. Is een Siamese tweeling een wezen dat een of twee zielepersoonlijkheden bezit? Is het reizen in de tijd een feit, als reïncarnatie een bestaand verschijnsel is? Beïnvloedt het invriezen van het lichaam de scheiding van lichaam en zielepersoonlijkheid en kan het leven in het lichaam terugkeren nadat dat ontdooid is? Na hoelang, en hoe, beïnvloedt dat de ideeën over de reïncarnatiecyclus? Komen abortus, euthanasie of het klonen van mensen in een ander licht te staan als wij het menselijk lichaam zien als het voertuig van een zielepersoonlijkheid, en het lichaam daardoor ondergeschikt achten aan het levensbeginsel waarvoor het zulk een voertuig is? En dit zijn nog maar kleine zaken vergeleken met de eeuwenoude vragen of wij de dood kunnen bedwingen, en kunnen vaststellen of iemand zijn leven ten volle heeft geleefd. Volgens de huidige wetenschap ligt de levensduur van een mens ver boven de honderd jaar. Niettemin zullen de meeste mystieke leerlingen die leeftijd niet bereiken. Toch zal niemand beweren dat zij dan te kort met de kosmos in harmonie waren om het leven van een waar mysticus te belichamen. Wij hebben niet genoeg kennis om vast te stellen waarom iemands leven stopt en zouden daarom niet moeten proberen vast te stellen dat iemand ‘te vroeg’ is gestorven. Sommige mensen leven hun leven zonder in de wereld een wonderbaarlijk werk te verrichten, en worden honderd jaar. Anderen veranderen de wereld door hun uitvindingen, gedachten of daden, en bereiken misschien de leeftijd van dertig jaar. Hoe zouden wij moeten vaststellen of deze mensen volledig geleefd hebben of vroegtijdig gestorven zijn, en of zij al dan niet volgens de hoogste mystieke principes geleefd hebben?

Een paar honderd jaar geleden was de gemiddelde levensduur veel lager dan vandaag. Alleen al hieruit

zou het duidelijk moeten zijn dat elke claim uit die tijd dat een mysticus van pakweg veertig jaar een waar voorbeeld voor de mystiek was, omdat hij zo oud was geworden, fout zou zijn. Sommige mensen beginnen met - en voleindigen - enorme, gigantische, persoonlijke taakstellingen, die gezien hun resultaten van kosmische proporties zijn, en ronden die in naar verhouding weinig jaren af. Zij hebben iets groots ondernomen en lijken ten volle geleefd te hebben. Mystici vinden daarom de poging om het leven te verlengen tot boven een redelijke grens, futiel. De persoon die langer wil leven, zou zich moeten realiseren dat hij of zij een levend organisme is, een voertuig voor een levengevende, vitale energie. Deze persoonlijkheid heeft een taak en zal die vervullen. Als het niet in één leven kan, dan wordt het wel in een volgend leven gedaan. Al vanaf het moment dat wij geboren zijn, is het duidelijk dat, hoewel wij een levend wezen zijn, het lichamelijk deel daarvan constant aan verandering onderhevig is. Deze verandering is kennelijk een deel van onze biologische natuur. Het is aantoonbaar waar, dat onze manier van leven voor een groot deel bepaalt hoe ons lichaam zich gedurende onze beperkte levensduur zal handhaven. Wanneer wij te veel roken of drinken of niet goed eten, of anderszins de biologische sfeer van ons wezen schaden, zal dat schadelijk voor ons leven zijn en aldus de levensduur bekorten die wij anders hadden kunnen hebben. De sleutel tot een lang leven ligt deels in onze handen wanneer wij de regels voor een gezond leven volgen. Maar voor het vervullen van een taak in het leven lijkt onze feitelijke levensduur van ondergeschikt belang te zijn.

Er is een manier om een betrekkelijk lang leven te leiden, en wel volgens de methode die de esoterische scholen ons al eeuwen melden. Wanneer wij een leven leiden dat mentaal gezond is, met ononderbroken pogingen om op ons innerlijk Zelf afgestemd te zijn en een positieve geest te hebben, zal dat een diepgaand effect op ons stoffelijk lichaam hebben. Dit betekent, dat wanneer wij in staat zijn energie van hoog niveau door ons lichaam te sturen door middel van geconcentreerde mentale inspanning, wij in direct contact zijn met de beste en efficiëntste bron voor een langer leven.

98. Het helpen van anderen

Als wij iemand willen helpen, is er een behoefte die aan een resultaat voorafgaat. Het is belangrijk om te beginnen met een vrijgevig motief. Alleen oefening kan het de juiste richting geven. Bereidheid om te helpen, maakt ons actief. Elke dag komen wij wel iemand tegen die ergens hulp bij nodig heeft. Wanneer moeten wij handelen? Elke keer als wij zo iemand tegenkomen? Dat is moeilijk te beantwoorden. Er is het welbekende voorbeeld van iemand die op straat ligt en aangereden is door een auto. Moeten we denken: 'Laat hem maar liggen, het zal zijn karma wel zijn', of: 'Hij heeft mijn hulp nodig, en het is mijn karma dat ik hier op deze tijd en plaats ben om hem te helpen'? Het antwoord moet van binnenuit komen, en wordt bepaald door onze kijk op de mensheid, op onze eigen ontwikkeling, en op die van de andere persoon. Er kunnen lessen inzitten voor onszelf en de ander. Wanneer het om een voorval gaat dat niet direct aangepakt hoeft te worden, kunnen we misschien tijd vinden om over onze inmenging na te denken. Het gebeurt echter vaak dat een acute situatie om onze onmiddellijke reactie vraagt: helpen we of niet? Het instinctief handelen en toch openstaan voor de innerlijke influistering die ons kan waarschuwen, vindt vaak in een fractie van een seconde plaats. Dat wil niet zeggen dat we later niet op onze beslissing kunnen terugkomen. We zijn volledig vrij om te kiezen op welke manier wij willen helpen.

Hulp verlenen komt soms voort uit het besef dat wij allen onderling verbonden zijn. Het is als met de elektrische stroom die door een draad loopt. Wanneer wij lampen van verschillende grootten op regelmatige afstanden met de draad verbinden, zullen we zien dat hun individualiteit (formaat, kleur) bepaalt hoeveel en welk licht zij geven. Wat zij gemeen hebben, is de stroom die door de draad loopt die hen verbindt. Ze zijn onderling verbonden. Sommige lampen weten dit al; voor andere is het een nieuw denkbeeld. Als ze leergierig zijn, zullen ze kennis opdoen over de stroom die door alle lampen loopt, en een indruk krijgen van hun verhouding tot de anderen. Dit bepaalt de broederschap die zij voor elkaar voelen, omdat zij nu elementaire beginselen delen, de blauwdrukken van de natuur. Alleen wanneer de lampen zich laten afleiden door wat de andere lampen doen, lijken er verschillen te bestaan - die er natuurlijk ook zijn. Omdat de paden van de individuele lampen lijken uiteen te lopen, terwijl zij tezelfdertijd zien dat hun een onderlinge verbondenheid wordt onderwezen, kan dit bij de lampen leiden tot de conclusie dat hun gezichtspunt van eenheid vals is. Maar wanneer alles in zijn context wordt bekeken, is het duidelijk dat het een zowel als het ander waar is.

Als we iemand willen bijstaan, behalve dan wanneer het gaat om het verlenen van directe hulp bij een ongeval, moeten we weten wat voor begrippenkader hij hanteert. Ook als het gaat om spirituele of mystieke zaken. Anders zou degene aan wie wij hulp verlenen ons niet begrijpen. Bepaalde begrippen zouden hem kunnen afschrikken. Niet om hun inhoud, maar vanwege hun vorm. Als wij een gesprek hebben met een orthodoxe persoon, staat hij of zij misschien open voor een begrip als 'de hemel', maar wordt hij afgeschrikt als hij de term 'het kosmische' hoort. Deze woorden kunnen hetzelfde uitdrukken, maar het denkvermogen moet er al op getraind zijn om de overeenkomst te zien. Om overeenkomsten te kunnen zien in dingen om ons heen die ogenschijnlijk gefragmenteerd zijn, moeten we een open geest hebben. Zo nu en dan voelt het denkvermogen zich aangevallen door gezichtspunten die van buiten komen, omdat die een aanval vormen op het comfortabele mentale evenwicht dat vanuit vooroordelen ontstaat. Door afstand te doen van vooroordelen wordt ruimte voor ideeën gecreëerd. Wanneer de ene mens de andere wil helpen, moeten zij op dezelfde golflengte zitten. Wanneer zij dat niet kunnen, kunnen zij elkaar slechts met moeite hulp bieden.

Als wij water willen gebruiken om er een gat mee in een steen te maken, laten wij het vele eeuwen lang druppel voor druppel op één plek vallen, in plaats van duizenden liters water in één minuut over de steen uit te gieten. Evenzeer moeten wij de tijd nemen om vertrouwd te raken met iemands denkpatroon. De ander krijgt dan de tijd om aan het idee te wennen dat iemand bereid is zich voor hem in te zetten. Maar

wij kunnen slechts helpen als de ideeën die op iemands denkvermogen gericht zijn, daar verwelkomd worden. Met andere woorden, er moet over en weer een vorm van harmonie zijn. De hulp die wij ons voorstellen te geven, zal altijd in de een of andere vorm aangepast moeten worden aan de manier van denken van degene die deze hulp ontvangt.

99. De strijd tussen goed en kwaad

Naar mijn opvatting bestaat er een groot misverstand over de aard van goed en kwaad in relatie tot het gezichtspunt dat kwaad de afwezigheid is van het goede. Wie van ons zou de moeder die haar kind in de oorlog verloren heeft, vertellen dat er geen kwaad bestaat, dat het slechts een illusie is, dat zij zich geen zorgen hoeft te maken omdat de oorlog slechts de afwezigheid van het goede is? De afwezigheid van de ene situatie (het goede) kan de actieve aanwezigheid van haar tegendeel (het kwade) aanduiden, en dat kwaad kan buitengewoon krachtig zijn en mag niet onderschat worden. Een neutrale situatie, waarin niets gebeurt, zal de indruk oproepen dat het goede of het slechte afwezig is. Als er ergens een werkzaamheid zichtbaar is, zijn wij ervan doordrongen dat daarvan ook het tegendeel moet bestaan. Van een dergelijk tegendeel of contrast zijn wij ons bewust als wij de elementen zien waaruit dat contrast bestaat. Als er bijvoorbeeld een ononderbroken bewustzijn van licht zou zijn, zou er geen bewustzijn zijn van een donkerder aspect, tenzij het mogelijk zou zijn om te theoretiseren over wat wij zouden zien als er geen of minder licht was.

In de mystiek wordt de nadruk gelegd op ons vermogen om onze spirituele kracht te gebruiken om ons leven vorm te geven en aan de goede kant te werken. Het is een bekende theorie dat elk misbruik van die krachten slechts onszelf schaadt en geen uitwerking heeft op anderen, tenzij die personen weten dat zij het onderwerp zijn van negatieve gedachten en aan dat besef toegeven. Dit standpunt staat aan de basis van de aanname dat witte magie werkt en zwarte magie krachteloos is. Iemand schreef: 'De discussie over het kwaad en het negatieve en positieve lijkt altijd interessant te zijn. Er zitten zoveel kanten aan. (...) Wanneer een gedachte een positieve kracht is, net als lichamelijke actie, en luistert naar de wet van oorzaak en gevolg, zouden dan niet ook schadelijke gedachten een bepaalde invloed hebben in het positieve universum?' Ik voel er erg veel voor om die stelling te onderschrijven. De vraag is alleen, hoe die invloed eruitziet. Zoals we zagen, houdt de stelling in, dat zwarte magie in die zin onwerkzaam is dat zij, als een boomerang, alleen diegene treft die haar beoefent, en dat er geen invloed kan zijn op het beoogde slachtoffer als dat niet meewerkt. Mogelijk is de energie die door een negatief denkvermogen wordt uitgezonden, niet in staat om door een pure overdracht van denkvermogen tot denkvermogen de aura van iemand anders binnen te dringen, of hem anderszins te beïnvloeden. Als iemand door het uitzenden van kwaadaardige gedachten iemand tot het plegen van een misdaad wil dwingen, kan dit afstuiten op de aura-barrière van die andere persoon. Maar wanneer de negatieve kracht op een andere manier wordt uitgezonden, bijvoorbeeld door woord of geschrift, kan die de andere persoon wel degelijk iets aandoen. Want als de kwaadwillige persoon de andere persoon via handelingen of woorden probeert te beïnvloeden door diens denkvermogen en emoties aan te spreken en te bespelen, kan dat vaak wel degelijk werken. Negatieve krachten kunnen dus worden overgebracht of een aanzienlijke invloed hebben.

Laten we ook bij een andere vraag stilstaan, en die is: waarom zijn mysteriescholen vaak het onderwerp van aanvallen door negatieve krachten? Sommige komen van buiten, andere onverwacht vanuit de mysteriescholen zelf. Dit is zo oud als de scholen zelf. Is het waar dat de krachten van het licht altijd aangevallen worden door de duistere krachten, en als dat zo is, waarom is dat dan het geval? Veel hiervan zal ons duidelijk worden door een geleidelijk voortgezette mystieke studie en het perspectief dat daaruit ontstaat. Wanneer een mens afgestemd en gericht is op zijn diepste innerlijke Zelf, waar licht is, dan zal daar geen duisternis zijn. Waarom willen sommige krachten hem dan vernietigen of verkeerd uitleggen? Omdat dat inherent is aan de aard van alles wat niet verlicht is. Er is voor een kwaadwillig iemand niets eenvoudiger dan dat waarvan hij niet het minste weet, verkeerd te verstaan, tegen te werken en aan te vallen.

Hoe moet de reactie van een mystieke leerling zijn als hij oog in oog staat met aanvallen op zijn beginselen, zijn inspanningen of zijn mysterieschool? Niet zelden worden die aanvallen opgeroepen

door het gedrag van individuele leerlingen. Het gedrag van sommige leden van een esoterische school kan ver verwijderd zijn van wat die propageert, en ook ver van alles waaraan deze school haar grote faam te danken heeft. In alle lagen van de maatschappij zijn er ontspoorde mensen. Het maakt niet uit of ze kerkelijk of onkerkelijk, religieus of niet-religieus zijn, of tot welke politieke partij of esoterische school ze behoren. Het komt gewoon overal voor. In de berichtgeving in de kranten over misdrijven wordt gewoonlijk geen aandacht besteed aan de religieuze of levensbeschouwelijke achtergrond van de verdachten. Alleen in uitzonderlijke gevallen - denk aan de verhalen over terroristen, de maffia en de Vrijmetselaars of een godsdienststrijd in een of ander land - wordt dit verband wel gelegd. Elk weldenkend mens zal echter inzien dat je een wereldorganisatie met een positieve levensfilosofie niet kunt aankijken op de misdragingen van een enkeling in die groep. Als we naar het christendom kijken, zien we dat talloze misdrijven bekend zijn van haar aanhangers, en hoewel vele van die misdrijven zelfs in naam van dat christendom gepleegd zijn, is in de wereld de mening algemeen verbreid dat het christendom - als filosofie - hieraan niet schuldig is en het niet propageert.

Nu kunnen we ons afvragen of een mystieke organisatie zich volledig van misdragende leden moet distantiëren. Daar is iets voor te zeggen, maar aan de andere kant is het tegendeel evenzeer gewenst. Zolang de misstappen in het persoonlijke leven van mystieke leerlingen niet begaan worden uit naam van hun broederschapsorganisatie, blijft het in beginsel een persoonlijke zaak van die leden. In het andere geval moet hun broederschap optreden. Handelen is dan naar de buitenwereld een signaal van de wens het hoge niveau van de integriteit van de broederschap vast te houden, en geen teken van vrees dat haar goede naam schade lijdt. Deze goede naam kan niet worden tenietgedaan door een paar leden die zich niet aan de hoge beginselen van hun broederschap houden. Niemand verwacht van de huidige religies en grote filosofische stromingen, dat zij leden uitstoten die in hun privéleven een misstap hebben begaan. Integendeel. In de gevangenissen over de hele wereld worden gevangenen bijgestaan door geestelijke raadslieden van hun eigen levensbeschouwing. Zij worden niet aan hun lot overgelaten. Niemand ter wereld zal deze geestelijke steun aanzien voor een adhesiebetuiging ten aanzien van de gepleegde misdrijven. Maar, gevraagd naar hun eigen opvatting of die van hun organisatie, dienen de geestelijke helpers zonder restrictie te verklaren dat zij de gepleegde misdrijven op geen enkele manier steunen of onderschrijven. Onder gelijksoortige omstandigheden daarnaar gevraagd, zou een esoterische school de media moeten antwoorden dat zulke voorvallen op geen enkele wijze plaatsvinden onder verantwoordelijkheid en goedkeuring van de school. De school behoort zulke acties nooit te steunen, te tolereren of aan te moedigen, noch ze oogluikend toe te staan of ze te stimuleren, maar zou ze altijd in hoge mate moeten betreuren.

Is het dan zo, dat wanneer iemand probeert ons slecht te behandelen, of onze idealen aan te vallen, wij ons niet moeten verzetten? Wanneer wij het bewust zonder een tegenkracht in onszelf willen stellen wanneer wij te maken krijgen met een destructieve energie, kan dat neerkomen op een aanzienlijk verlies van onze vermogens en van onze natuurlijke afweer. Het is dan ook een natuurlijke reactie om wel te reageren wanneer wij worden aangevallen. Wanneer een bepaalde energie ons raakt, willen wij er op reageren, bewust of onbewust. Onze afstemming op ons innerlijk Zelf regeert het soort reactie dat wij negatieve energie betonen. De aard van onze reactie wordt gekleurd door onze ervaring met het mystieke werk. Als wij niet reageren, zal onrechtvaardigheid op veel terreinen van het leven de overhand nemen. Tegelijkertijd kan een ontijdig ingrijpen van onze kant, eveneens onrechtvaardigheid veroorzaken. Zowel het handelen als het niet-handelen kunnen bijdragen aan het recht doen, of aan het tegengaan van onrecht. Het bepalen van wat gedaan moet worden, hangt onder alle omstandigheden af van de mate waarin wij zijn afgestemd op ons innerlijk Zelf, want daar is het antwoord te vinden op de vraag hoe we de dingen kunnen verdedigen waarop wij trots zijn. Behalve afstemming hebben we ook humor en ironie nodig. Als we een aanval met vergevensgezinde ironie weten tegemoet te treden, is het net of de tegenkracht al de helft van zijn vermogen heeft verloren. Dus onze houding bepaalt al, of dat wat op ons afkomt wel een

aanval is. Hoe beter onze afstemming is, des te minder zal het ego zich ermee bemoeien. Van alle mogelijkheden die wij hebben om te reageren op een ongewenste actie die op ons gericht is, is de reactie die op het ego gebaseerd is, het meest ongewenst. Maar, het ego is niet zonder betekenis, dus laten we niet het kind met het badwater weggooien. Wanneer wij ons bewust worden van een energie die invloed op ons heeft, zullen wij door gebruik te maken van ons verstand en zelfs van ons ego, moeten classificeren of die energie goedaardig of kwaadaardig is. Vinden wij dat wij de energie die ons omgeeft, kunnen toelaten, of komen wij tot de tegenovergestelde conclusie? Wij moeten een keuze maken die positief is, en dan volgen nog andere stappen. Bij het maken van deze keuze houden wij rekening met het instrument waarmee wij verkeerde daden willen bevechten, namelijk innerlijke kracht en inzicht.

Sommige aanvallen kunnen bijzonder verontrustend zijn. Door nachtmerries, aanvallen van depressie, gevoelens van verlatenheid of wanhoop, kan onze innerlijke vrede onder vuur liggen, en deze gebeurtenissen zijn 'negatief'. Wij allen kennen negatieve gedachten en neigingen. Ze kunnen zich langs zulke kanalen uiten. Vanuit onze persoonlijkheid als geheel zien zij er geïsoleerd uit, maar dat zijn ze niet, zoals wanneer we een schilderij bedekken en slechts een kleine plek openlaten die niet meer dan een paar onaantrekkelijke verfklodders toont. Het zichtbare kan er donker en duister uitzien, maar wanneer de bedekking wordt weggenomen, blijkt dat de donkere plek een onlosmakelijk onderdeel is van een grotere schoonheid. Van nature kan elke negatieve ervaring het begin zijn van een nuttige analyse van wat wij in ons leven werkelijk belangrijk vinden. Deze ervaringen zijn niet zozeer een test of beproeving, maar vormen een natuurlijke tegenhanger in ons bewustzijn van de schoonheid die wij proberen te bereiken. Wat het goede en het tegendeel daarvan is, hangt af van hoe wij daar tegenaan kijken. Beide zouden ze samen bezien moeten worden om ze goed te begrijpen.

100. Thuiskomen

Voor velen is 'thuiskomen' onlosmakelijk verbonden met geborgenheid. Warmte, het haardvuur, het gezelschap van beminden, geven vorm aan een behoefte aan beschutting - een levensbehoefte van de eerste orde. Die vinden wij op een plek die wij ons 'thuis' noemen. Dat is niet per se ons ouderlijk huis of onze huidige woning. Thuis wordt gevormd door een toestand of door een plaats waar de frequentie van onze persoon samenvalt - of harmonisch overeenstemt - met datgene wat ons omgeeft. Al vanaf onze geboorte zoeken wij beschutting. Die komt niet alleen voort uit de wens om ons leven te beschermen tegen aanvallen van buitenaf, maar kan ook het gevolg zijn van het trauma dat wij de moederschoot hebben moeten verlaten. Onze eerste confrontatie met het leven in de buitenwereld, is er een van verscheurdheid geweest, van vertrek. Wij waren meteen onderweg, als reizigers in een wereld die ons meteen afkoelde. Thuis zijn, wordt dan ook geassocieerd met warmte, en het vertrek van huis met koude. Wij willen het niet koud hebben; wij willen warm zijn, thuis zijn, in geborgenheid.

Wij pendelen eigenlijk de hele dag heen en weer (fysiek en in de geest) tussen diverse vormen van wat wij 'thuis' noemen. Als wij naar ons dagelijks werk gaan, zijn wij spiritueel gezien even de deur uit. Maar wat, als dat werk bestaat uit het geven van onderricht of het beoefenen van de schone kunsten, of wanneer het ons op wat voor manier dan ook buitengewoon aanspreekt? Dan komen wij in dat werk, die studie, die hobby, misschien thuis. Zodra wij ons uit de wereld terugtrekken en bijvoorbeeld in meditatie gaan, treden wij binnen in een mystiek huis. Maar tegelijk hebben wij onze omgeving - en datgene wat wij ons 'gewone' thuis noemen, verlaten. Als wij onze woning verlaten om elders samen met geestverwanten goede werkzaamheden te verrichten die ons inspireren en een positief effect op de maatschappij hebben, komen wij thuis. En als we ons in meditatie terugtrekken, zijn we even 'afwezig', en niet bereikbaar. We geven de buitenwereld dan 'niet thuis'. Sommige mensen voelen zich overigens niet thuis als ze positief werk verrichten. Zij komen pas los in de misdaad of in de oorlog. Sommigen zijn dáár goed in thuis.

Harmonie en onze frequentie kunnen een verklaring vormen voor deze ogenschijnlijke tegenstellingen. Wij hebben allen een bepaalde grondtoon, noem het maar de frequentie waarop wij functioneren. Wat ermee samenhangt en er geen dissonant mee vormt, past bij ons. Telkens probeert ons gestel de omstandigheden zo te wijzigen of te consolideren dat wij weer in balans komen, of erin bevestigd worden, terug naar dat wat wij werkelijk (willen) zijn. Die harmonie is relatief en zal niet altijd gelijkvormige gewaarwordingen met zich meebrengen. De natuur streeft naar balans, maar die is relatief ten opzichte van aangrenzende fenomenen. Ons handelen kan geluk of onheil brengen; in harmonie zijn met dat wat wij van binnenuit als een magneet naar ons toe trekken; en los daarvan al dan niet in harmonie zijn met onze omgeving.

Wanneer wij leren varen op ons innerlijk, vinden wij daar een bron die ons onderweg warmte biedt. Wij nemen ons huis dus eigenlijk mee, overal waar wij naar toe gaan. Wij zijn overal thuis. Niet alleen van ons innerlijk komt warmte. Die komt ook van onze medemensen en van onze interactie met hen, en van de liefde die wij geven en ontvangen. Veel mensen zijn rusteloos, kunnen het niet in zichzelf vinden, en gaan de wijde wereld in. Zij verlaten dat wat hun thuis is, om elders datgene te zoeken wat zij gemist hebben. Als zij het vinden, is dat voor hen hun nieuwe thuis. Het is niet aan een plaats gebonden. Het wordt gevormd door omstandigheden die aansluiten bij het roepen dat van binnenuit komt. Het is een geestesgesteldheid.

Wie de rust in zijn innerlijk vindt, hoeft dat niet ergens anders te zoeken, want hij vindt het van binnen. Maar ook de rusteloze reiziger die het land uit trekt, is op zoek naar een plaats waarmee zich

hij geheel in harmonie voelt, waar hij rust vindt. Ook hij geeft gehoor aan een diepe behoefte die hij innerlijk gewaarwordt. De rustige en de rusteloze mens verschillen niet zo veel van elkaar. Zij zoeken naar dat wat voor hen de kortste weg is naar beschutting, naar dat waar ze thuis zijn. De rustige mens zoekt het in zijn innerlijk. Dat lijkt de kortste weg, zouden we denken, want dichterbij lijkt een doel niet te kunnen liggen. Maar een spiritueel reiziger die deze op het eerste gezicht korte weg gaat, komt vaak alleen maar langs een lange omweg bij dat doel uit. Hij loopt in talloze valkuilen, is óók rusteloos, is soms tientallen jaren bezig met zijn studie en oefeningen, en vindt alleen rust dichtbij, in zijn innerlijk. De rusteloze mens zoekt het in een ander werelddeel: de langste weg, maar voor hem kan het de enige weg betekenen die voor hem begaanbaar is en begaan moet worden. Omdat het de weg is die bij hem hoort.

Beide reizigers kunnen zeer lang onderweg zijn. Als wij thuiskomen, kan het de plaats zijn die we verlaten hebben, maar ook de plaats zijn waar we heen gaan. Het heeft met onze lotsbestemming te maken. Daarom zouden we geen oordeel moeten verbinden aan wat wij van andere mensen waarnemen. Misschien vinden we ze rusteloos. Misschien zouden ze naar onze mening met alles wat zij nastreven wat dichter bij huis moeten blijven. Want rusteloosheid wordt door ons eerder als een negatieve karaktertrek beschouwd, dan als een instrument waarmee iemand uitgerust is. Wij worden onrustig als we iemand zijn draai niet zien vinden. Maar zijn spirituele reizigers zelf niet bij uitstek degenen die een zo weids mogelijk uitzicht wensen, altijd onderweg zijn, en zich door geen enkele ontdekkingstocht laten afschrikken?

101. De duale mens

Volgens bepaalde filosofieën is de mens duaal. Dat wil zeggen, dat hij onder andere een stoffelijk lichaam heeft. Als wij spreken over "hij heeft", dan wordt daarmee automatisch een ander menselijk deel aangeduid, dat dus een niet-stoffelijk lichaam is. Daarmee is het de minimale pendant van dat stoffelijke lichaam. Uit het gewone spraakgebruik, waarin iemand zegt: "Ik heb een lichaam" lijkt naar voren te komen dat in feite iedereen, mysticus of niet, aanhanger van de dualiteittheorie of niet, aanvaardt dat de mens uit ten minste twee aspecten bestaat: het stoffelijk lichaam en het niet-stoffelijk lichaam. Immers, íéts heeft over zichzelf gezegd dat het een lichaam heeft. En datgene wat zijn eigen lichaam waarneemt, is onstoffelijk. Nu zult u misschien vragen: "En wat dan als iemand zegt: 'Ik heb een zielepersoonlijkheid', welk deel van de mens is dan aan het woord?" Dan is nog steeds het onstoffelijke lichaam aan het woord, want dat is het lichaam dat kan filosoferen.

Sommige mystieke filosofieën gaan nog een stapje verder. Zij bekijken wat een niet-stoffelijk lichaam is, en of het zo is, dat het stoffelijk lichaam en het niet-stoffelijk lichaam de enige aspecten van die mens zijn. Anders gezegd, zij kijken of er wellicht nog meer niet-stoffelijke lichamen zijn. Het niet-stoffelijke lichaam wordt dan het psychisch lichaam genoemd of de zielepersoonlijkheid. Het is dat deel van de mens dat individualiteit heeft. Daarnaast is er het mentale wezen. Zo komen we dus tot een triade: een stoffelijk lichaam, een niet-stoffelijk lichaam zijnde het psychisch lichaam, en een niet-stoffelijk lichaam zijnde het mentale wezen. De dualiteit - een begrip waarin tweedeling letterlijk voorkomt - is dus slechts in zoverre duaal, dat het het onderscheid weergeeft tussen alles wat aan het lichaam stoffelijk is, en datgene wat (vervolgens nog verder onderscheidbaar) niet-stoffelijk is.

Stel nu, dat we een visie volgen dat de mens alleen in zoverre duaal is, dat hij over een stoffelijk lichaam beschikt, en over een niet-stoffelijk-lichaam dat gelijk is aan een mentaal-niet-stoffelijk lichaam. In die zienswijze is er dan geen ruimte voor iets als een psychisch lichaam, een zielepersoonlijkheid. Allereerst valt dan op, dat niet duidelijk is waarom een aanhanger van die theorie er geen moeite mee heeft om toe te geven dat hij een mentaal lichaam bezit - dus in elk geval een niet-stoffelijk lichaam - en er tegelijkertijd wel moeite mee heeft om te accepteren dat er dan wellicht ook nog een tweede niet-stoffelijk lichaam deel van zijn totale wezen uitmaakt.

Kunnen wij in de dagelijkse gang van zaken om ons heen waarnemen wat waar is, het ene of het andere? Dus of wij slechts één niet-stoffelijk lichaam hebben, of wellicht toch twee niet-stoffelijke lichamen? Kunnen wij theoretisch of praktisch vaststellen of de mens zoals wij hem kennen, slechts uit een stoffelijk lichaam en een mentaal-niet-stoffelijk lichaam bestaat? Wat zou de consequentie zijn als de werkelijkheid echt zo in elkaar zou zitten? Zouden wij kunnen vaststellen waar de foute theorie zou moeten worden vervangen door de juiste theorie? Als een mens slechts één onstoffelijk lichaam heeft, hoe communiceren wij dan met hem? Het bewustzijn werkt op basis van de elementen observatie, interpretatie, reflectie en reactie. Kan een een-voudig onstoffelijk lichaam al deze elementen voor zijn rekening nemen?

Wellicht is het u wel eens opgevallen, dat mensen met psychische problemen met distantie over hun eigen situatie kunnen praten. Ik heb dat ook gemerkt aan dossiers waarmee ik ambtshalve veel te maken heb. Iemand zegt dan bijvoorbeeld: "Ik moet nog zeker een jaar in therapie blijven, want dan pas denk ik dat ik weer in balans ben en echt vooruitgegaan ben." Wie in deze mens bespreekt dan wie? Blijkbaar heeft een mens twee soorten onstoffelijke lichamen. Het ene onstoffelijke lichaam kan het andere observeren en daar uitspraken over doen. Het hiërarchische verschil tussen beide onstoffelijke lichamen is goed zichtbaar. Het observerende lichaam heeft overwicht en is de heldere waarnemer, dat over het andere, ondergeschikte onstoffelijke lichaam uitspraken doet.

Dit is heel opmerkelijk, vooral omdat dit verschijnsel aan iedereen bekend is, en men in veel kringen toch uitsluit, dat de mens één of meer onstoffelijke lichamen heeft. Ik vermoed, dat de weerstand tegen die vaststelling te maken heeft met het feit dat in veel andere kringen (religies, mystieke organisaties) de theorie over het bestaan van onstoffelijke lichamen ook meteen een filosofie over de eeuwigdurendheid daarvan met zich meebracht. Omdat het denkbeeld van onstoffelijke lichamen daardoor verbonden is geraakt met denkbeelden over reïncarnatie, karma en eeuwigheid, zijn veel groepen denkers uiteen gegaan, zonder dat zij gelet hebben op de overeenkomsten in hun theorieën, terwijl zij elkaar op de hoofdlijnen hadden kunnen vinden.

102. Dromen

Voor ons is de werkelijkheid onder andere datgene wat wij met onze vijf stoffelijke zintuigen waarnemen. Er zijn ook andere - onstoffelijke - zintuigen. Er is een werkelijkheid die wij niet alléén met stoffelijke zintuigen kennen. Wij hebben allemaal gevoelens en emoties, denken over dingen na, dromen, kortom, ons halve leven speelt zich af met gewaarwordingen die niets met de stoffelijke zintuigen van doen hebben. In de droomwereld lijken de vijf onstoffelijke zintuigen in één setting bijeen te kunnen komen. Wij maken de dingen levensecht mee, en dat alles in een niet-stoffelijke wereld. Die werkelijkheid is zo reëel, dat wij ons op dat moment slechts van díé wereld bewust zijn. Wij zijn daarin dan net zo werkelijk aanwezig als wanneer wij onze ogen open hebben en met ons waakbewustzijn aan het waarnemen zijn in de gewone wereld. Na het wakker worden, zeggen wij soms: "Helaas (of: gelukkig), het was maar een droom." Naar het ons uitkomt, verlangen wij ernaar dat de droomwereld werkelijkheid wordt, of zijn wij opgelucht dat die geen werkelijkheid geworden is. Maar wij waren in de droom op dat moment alleen in díé wereld, het wás de werkelijkheid. De conclusie moet zijn, dat dromen deel uitmaken van ons karma, want wij staan in beide werelden centraal en ze beïnvloeden ons.

Waar komen onze dromen vandaan? Niet altijd uit dat wat wij onbewust meegemaakt en toen diep opgeslagen hebben. Sommige elementen zijn volstrekt nieuw. Wij lopen misschien rond in een vreemde, niet bestaande stad. Het kan zijn dat wij daar in detail een gebouw zien staan. Wat wij zien, is dan volkomen nieuw voor ons, en bovendien een constante. Als het gebouw uit duizenden stenen en talloze verschillende erkertjes bestaat, die alle in een uniek patroon verwerkt zijn, dan kunnen we onze blik ervan afwenden en er weer op richten, en al die stenen zitten nog op precies dezelfde plaats. Zo'n gebouw is dan niet zo maar een verzinsel dat wij eerst met moeite in onze geest geconstrueerd en dan gememoreerd hebben. Het heeft een oorzaak buiten onze onderbewuste werkelijkheid, buiten ons geheugen. Achter de beelden zit een oorzaak waarop wij geen invloed hebben en die niet uit onszelf stamt, zelfs als de elementen erin ons bekend voorkomen, en misschien deels via ons onderbewustzijn gegenereerd zijn. We zijn er allereerst het kanaal - de katalysator - voor.

In onze dromen komen menselijke wezens voor, die met ons in gesprek kunnen zijn. Wat zijn dat voor wezens? Zijn zij wat sommigen de 'elementalen' noemen? Tweedimensionale wezens die op een bepaald kosmisch niveau functioneren? Toch zijn het soms bekende personen, familieleden of vrienden, niet zelden op een vreemd vervormde wijze, en zij openbaren een zelfbewustzijn. Op welk niveau functioneren zij dan? Het kan zijn, dat wij in de droom met hen in een dialoog verwikkeld raken. Het kan zelfs zijn dat zich dan misverstanden ontwikkelen waarop wij elkaar vervolgens onderling wijzen, en wel op zo'n manier, dat wij onmogelijk die denkbeelden - als in een toneelscenario - zelf hadden kunnen verzinnen (of opduiken uit onze eigen herinnering). Ik heb in een droom ongeveer het volgende meegemaakt. Ik zei iets, en iemand antwoordde. Een derde aanwezige zei tegen mijn gesprekspartner, dat die mij waarschijnlijk verkeerd begreep, en legde uiteen waarom. Dat werd door mij onderschreven. Daarop gaf mijn gesprekspartner een nieuw antwoord, waaruit ik vervolgens weer aangaf dat ik zijn gedachtegang begreep. Opnieuw greep de derde persoon in, en toen bleek, dat wij beiden hem verkeerd hadden begrepen. Toen ik ontwaakte was ik hier zeer door gegrepen. Er had zich iets raadselachtigs afgespeeld. Welke intelligenties waren hier aan het werk? Hoe kon ik in een droom in misverstanden verzeild raken waarbij anderen mij 'uit de droom' hielpen, op zo'n wijze, dat ik onmogelijk zelf het scenario van de droom had kunnen schrijven? De elementen uit deze droom konden onmogelijk alle uit mijn onderbewustzijn stammen, hooguit uit een laag die in de buurt komt van wat wij met de Akasha Kronieken omschrijven. De meeste dromen ontwikkelen zich zonder dat wij er enige invloed op uitoefenen, alsof er een film voor ons bewustzijn wordt afgespeeld. Wij stellen ze niet altijd samen uit iets wat in ons onderbewustzijn al aanwezig was.

103. Geluk

Er is een vraag die ons allemaal bezighoudt, en die luidt: waarom zijn wij op aarde? Ik wil niet met het geijkte catechismus-antwoord komen, maar misschien valt het als volgt te omschrijven: Wij zijn op aarde om gelukkig te zijn. Geluk is het gevoel van diepe vervulling'.

Waar bestaat dat dan uit? Bestaat geluk uit één ding? Of gaat het om een optelsom? Sommige mensen zetten in het leven alles op één paard, en zijn het grootste deel van hun leven bezig met het verwerven van één ding, dat ogenschijnlijk het geluk zal brengen dat zij met volle overgave najagen. Maar wat gebeurt er, wanneer dat ene niet bereikbaar is, of het wordt hen weer afgenomen zodra zij het bereikt hebben? Dan kan hun wereld instorten! Stel dat wij het meerderheidsbelang in de aandelen van een groot bedrijf willen verwerven, en al onze aandacht uitsluitend daarop gefocust hebben. Stel dat het ons lukt, wat gebeurt er dan als het bedrijf plotseling failliet gaat en wij met lege handen staan. Hebben wij dan nog een basis om gelukkig te zijn? Hadden we bij het zoeken van geluk dan niet beter aan risicospreiding kunnen doen - om in aandelentermen te blijven? Want met geluk is het net als met de kleine lettertjes bij de beleggingsmaatschappijen: "Resultaten behaald in het verleden, hoeven geen garantie te vormen voor de toekomst."

Ik denk dat ieder van u wel tot de ontdekking is gekomen, dat geluk niet een statisch punt in het leven is, dat net zo te bereiken valt als een bergtop. Het lijkt veel eerder opgebouwd te zijn uit vele elementen. Psychisch verlicht zijn, is één van die elementen. Of gezond zijn. Of onderdak, voedsel en kleding hebben. Zou er in die lijst van elementen misschien ook een rangorde zitten? Voor sommige mensen is het mystieke streven naar Verlichting het belangrijkste. Maar voor de massa is dat niet het hoogste doel. De meeste mensen vinden andere dingen belangrijker. Wanneer wij aan belangrijke dingen denken, denken wij ook, dat belangrijke dingen ons gelukkig maken. Maar dat hoeft helemaal niet zo te zijn. Als u op straat gevallen bent en u krijgt een tetanusinjectie, is die belangrijk, maar het brengt u geen geluk in de betekenis die wij er normaal aan verbinden. Maar als u de injectie niet krijgt, kunt u wel ongelúkkig worden. Als u niet te eten heeft, kunt u diep ongelukkig worden. Maar als u wel te eten heeft, hoeft dat u niet geluk te brengen. U voelt zich dan gewoon neutraal: uw honger is gestild, u staat er niet eens bij stil. Als u ziek bent, kunt u zich ongelukkig voelen. Maar zodra u weer beter bent, gaat alles weer zijn normale gang, en valt het u niet meer op dat u gezond bent. U voelt zich gezond, maar daardoor nog niet gelukkig. Kortom, iets wat belangrijk voor ons is (voedsel, gezondheid, relaties) hoeft ons niet per se om die reden gelukkig te maken, maar het kán wel.

Als u de loterij wint en tegelijkertijd langdurig in het ziekenhuis in coma ligt, bent u zich van uw nieuwe verworvenheden - die u potentieel gelukkig zouden kunnen maken - niet bewust. Op een dag komt u bij uit de coma en raakt u bekend met uw nieuwe rijkdommen. Misschien bent u dan op slag gelukkig. Terwijl er al tijden niets aan de situatie is veranderd, u had er alleen geen weet van. Een aantal maanden daarna bent u druk in de weer met het schuiven in uw aandelenportefeuilles om te voorkomen dat al uw vermogen door een malaise in de economie verloren gaat of verdampt. Terwijl buiten de vogels fluiten, de natuur prachtig is, en iedereen van het mooie weer geniet, zit u te tobben over de keuzes die u moet maken: kopen of verkopen. Daar gaat uw geluk.

Je hoort het mensen zo nu en dan wel eens zeggen: "Ik heb recht op geluk." Wat bedoelen ze daarmee, vraag je je dan af. Er is immers niet een soort gelukswet die bepaalt dat iedereen gelukkig moet zijn. Natuurlijk streeft iedereen geluk na, en eigenlijk is ons hele aardse streven daarop gericht, maar er is niet zoiets als recht op geluk. Geluk is niet iets wat in de Tweede Kamer als wetsontwerp in behandeling is genomen, en waarvan vervolgens is vastgelegd dat het een grondrecht voor iedere burger betreft. Het wordt ons deels toegeworpen op grond van wetmatigheden die wij nog niet goed

doorgronden, en deels door wat wij zelf hebben opgebouwd. Er is dus niet zoiets als 'recht' op geluk, want dat zou betekenen dat het ons moet toevallen omdat wij mens zijn, ongeacht of wij ons leven zo inrichten dat geluk door ons handelen en denken wordt aangetrokken. Daarmee wordt die 'eis tot geluk' iets wat strijdig is met de natuurwetten. Oorzaak en gevólg zijn de factoren die bepalen of geluk ons deel is. En bedenk ook, dat wanneer u geluk als een recht claimt, en het eenmaal vervuld zou zijn op de manier die u in gedachten heeft, het wel eens in een straf zou kunnen verkeren. "Als de goden iemand willen straffen, verhoren ze zijn gebeden" luidt de mooie uitspraak.

Weten wij altijd wanneer wij gelukkig zijn? Als we aan iemand vragen of hij zich een gelukkig mens zou noemen, gaat hij nadenken. Hij noemt dan een aantal dingen op. Bij sommige dingen die ons gelukkig maken, moeten we kennelijk heel bewust stilstaan, om nog in de gaten te hebben dat ze er zijn. Als wij bijvoorbeeld fijne vrienden en familieleden hebben, een leuke baan hebben, of gezond zijn, zijn we daar vaak zo aan gewend, dat het ons niet meer opvalt. Ze zijn namelijk permanent aanwezig. Dan moeten we het onszelf inprenten wat we hebben, en die bewustwording roept pas op dát moment gevoelens van geluk op. Er zijn ook gelukmakende dingen die incidenteel zijn. Neem het voorbeeld dat u in de stad in de zon met iemand op een terrasje zit te genieten. Dan zeggen we tegen elkaar dat het zo gezellig is, en dat we ons gelukkig voelen. We hoeven er dan niet eerst voor in ons geheugen te graven om helder te krijgen dat het een situatie is die ons gelukkig maakt, nee, het is ons direct duidelijk. Geluk raakt snel buiten beeld. We lopen niet de hele dag tegen elkaar te zeggen hoe gelukkig we zijn met onze vrienden, onze gezondheid, ons werk, et cetera. We raken blasé door langlopend geluk.

Het is ontegenzeggelijk waar, dat hoewel de meeste mensen naar geluk streven, er slechts een handjevol naar Verlichting streeft. Misschien wel omdat zij denken dat het twee uiteenlopende wegen zijn: de ene weg leidt naar geluk, en de andere naar Verlichting. Als je het ene hebt, loop je het andere mis, denken zij. Maar de waarheid is, dat het bereiken van Verlichting een vórm is waarin geluk zich aandient. Als geluk de realisatie is van vervulling, van diepe harmonie, dan past daar eigenlijk alles in. Dan kan iemand diep gelukkig zijn terwijl hij geen cent bezit. Of hij kan gelukkig zijn wanneer de zon schijnt, of wanneer iemand vriendelijk tegen hem is, maar ook wanneer het regent. Of wanneer hij zelf in staat is, vriendelijk tegen iemand anders te zijn, of aan zijn karakter geschaafd te hebben. En voor sommigen, inderdaad, is geluk het werken aan de ontplooiing van hun persoonlijkheid.

Geluk kan pas doorbreken als alle omstandigheden meewerken. Wanneer je net gehoord hebt dat een naast familielid ongeneeslijk ziek is, interesseert het je niet meer of je de loterij wint. De dingen die ons gelukkig maken, moeten kennelijk op het juiste moment bij ons komen, en dan moeten er geen stoorzenders zijn, want anders komt het geluksgevoel niet van de grond. Het verhaal gaat, dat een man smachtend naar water in de woestijn ronddoolde. In de verte zag hij een lederen buidel liggen. Op zijn laatste krachten kroop hij er naar toe en opende met moeite de buidel. Toen het hem gelukt was, en hij de inhoud kon bekijken, verzuchtte hij: "Ach, het zijn maar diamanten." Hij dacht dus niet in juichstemming: "Hoera, ik ben schatrijk, nu alleen nog even zien hoe ik de woestijn heelhuids uitkom!" Zijn gelukbrengende schat aan diamanten viel in het niet bij de zorgen die hij had. Zo betrekkelijk is alles.

Wat moet je doen als je gelukkig bent? Je hoeft het niet voor jezelf te houden. Je kunt er ook iets mee doen voor je medemens. Het is natuurlijk prachtig wanneer je geluk kunt delen met anderen. Je moet het doorgeven, en dan komt het in je aura tot uitdrukking. De mensen zeggen niet voor niets, dat iemand 'straalt van geluk'. Het werkt als een magneet, want de hele omgeving van zo'n persoon leeft er door op. En op ons als toeschouwers werkt het aanstekelijk. Zo iemand houdt dus het geluk niet voor zich, hij straalt het uit, hij geeft het eigenlijk door aan iemand anders. En tegelijkertijd raakt hij het zelf niet kwijt. Want zo'n bron is onuitputtelijk. Geluk zelf kún je eigenlijk niet weggeven. Er zijn mensen die van alles afstand willen doen, die alles willen weggeven. En daardoor voelen zij zich gelukkig. Het lijkt wel een

beetje op onthecht zijn. Er zijn momenten dat het ons aan het hart gaat dat wij iets hebben weggegeven. Dat zou je geen onthechten kunnen noemen. Op een ander moment geven wij iets weg zónder daardoor een gemis te ervaren. Dat komt al in de buurt van onthechting. Maar misschien gaat onthechting nog iets verder, namelijk dat het ons totaal niets meer uitmaakt of wij iets krijgen of weggeven. Door het vacuüm van het onthechten, krijgen gewenste hoedanigheden de ruimte om zich te manifesteren. Voor sommige mensen is dat het hoogste wat er te bereiken valt. Maar als we daarin doorslaan, komt dat wel erg dicht in de buurt van onverschilligheid. We mogen best gelukkig zijn als we iets weggeven. Of zelf iets bezitten, en daarvan genieten. Het is dan ook de vraag, of de weg van de onthechting voor alle mensen wel zo'n goede keuze zou zijn. Maar misschien kunt u onthechting wél goed hanteren, en betekent het voor u niet zozeer afstand doen, als afstand nemen. Onthecht zijn, is zeer beslist wel een mystieke leefwijze, maar of dat wel of niet voor u een geschikte weg is, dat kunt u uitstekend zelf uitmaken.

Onze behoeften veranderen, en misschien worden ze aangevuld door verlangens van een hogere orde. Het kan ook zijn dat we ze op de lange baan schuiven. De drie mystieke beginselen die de voortgang naar het doel mogelijk maken, zijn meditatie, contemplatie en concentratie. Meditatie om het bewustzijn tot rust te brengen en geïnspireerd te worden, een impuls tot het juiste verlangen te ontvangen. De details van de ontvangen indrukken worden door contemplatie afgewogen en van alle kanten bekeken. Concentratie volgt om de gewenste zaken in een realiteit om te zetten. Tot slot volgt het loslaten, het onthechten, het ontvankelijk zijn. Het verlangen naar vrede, naar verheffing van de menselijke geest, naar het verbeteren van maatschappelijke omstandigheden en naar het volledige gebruik van onze vermogens, is het zoeken naar geluk. Geluk is een aspect van iets. Het bestaat niet op zichzelf. Geluk is ook een doel, want door het na te streven, proberen wij contact te leggen met onze oorsprong.

Wat zeggen anderen over geluk? St.-Augustinus zegt: "Is het gelukkige leven niet juist dàt leven wat door allen wordt gewild en dat door volstrekt niemand níét wordt gewild? Waar hebben ze het leren kennen, dat ze het zo willen? Waar hebben ze het gezien, dat ze het lief hebben gekregen?" En hij vervolgt: "Het gelukkige leven wordt niet met de ogen gezien, omdat het niet een stoffelijk ding is." (Belijdenissen, B10, XX-29/30). Klaarblijkelijk zoeken we het geluk door een middel dat stoffelijk of onstoffelijk is, waarbij het doel een onstoffelijke toestand, een bewustzijnstoestand is. Want het gevoel dat wij gelukkig zijn, is van een mentale, onstoffelijke gedaante.

Hoe komt geluk nu bij ons? Komt het ons aanwaaien of moeten we er wat voor doen. Sommige vormen van geluk zijn min of meer het resultaat van een bewuste wilsinspanning. Wie zich gelukkig voelt als zijn tuin mooi op orde is, zal er alles aan doen om - via zijn wilsinspanning - het onkruid eruit te schoffelen en nieuwe planten in de grond te zetten. Maar er is ook een soort verlangen naar geluk dat veel minder een wílskwestie is, maar lijkt voort te komen uit een veel diepere laag in onszelf. Dat gaat verder dan iets wat wij op een boodschappenlijstje zetten om er vervolgens het tuincentrum mee in te gaan. Plato beschouwt het zoeken naar geluk als de afschaduwing van een verlangen van ons diepste wezen naar zijn oorsprong. Hij zegt: "Klaarblijkelijk wil de ziel (...) iets anders, wat zij niet kan uitspreken; zij heeft een geheimzinnig vermoeden wat zij wil en raadt daarnaar." (Symposion, 16.) Een prachtige uitspraak, want meestal wéten wij helemaal niet wat wij willen. Wij willen gewoon van een situatie van onbehagen overstappen in een situatie die ons een geluksgevoel geeft. Om met Plato te spreken: Wij weten niet wat wij willen; wij raden er maar naar. Geluk is een gewaarwording die zich in het denkvermogen afspeelt. Reflectie op onze eigen omstandigheden bepaalt of wij gelukkig of ongelukkig zijn. De meesten van ons hebben idealen waarvan de vervulling geluk betekent. Daarbij veranderen onze behoeften, en misschien worden ze aangevuld door verlangens van een hogere orde.

Het geluk dat ons ten deel valt, behoort tot onze persoonlijke verworvenheden, onvervreemdbare eigenschappen en bagage. Het is een dynamisch element van onze persoonlijkheid dat overal en nergens

lijkt te zijn. We verlangen ernaar het onvolmaakte in het volmaakte om te zetten. Dit proberen wij te bereiken door iets naar ons toe te trekken en aan onszelf toe te voegen. We kunnen in plaats daarvan ook proberen iets in onszelf te veranderen en onszelf te ontplooien. Geluk is een gewaarwording die zich in het denkvermogen afspeelt. Reflectie bepaalt of wij gelukkig of ongelukkig zijn. Geluk hangt minder van innerlijke en uiterlijke omstandigheden af, want die kunnen beide een gunstige of ongunstige uitwerking hebben.

Uit het verschil in beleving van wat geluk is, vloeit het gevaar van onverdraagzaamheid voort. We rekenen onszelf tot degene aan wie alles moet worden afgemeten, die de maatstaf is van gerechtigheid, waarheid en liefde. Ook van geluk. En voor ons streven naar geluk moet veel wijken. Maar onze opvatting over wat ons gelukkig kan maken, verandert elk ogenblik. Ook onze idealen veranderen telkens. We vinden ons geluk nu eens hier, dan weer daar. Onze instelling bepaalt in hoge mate of we ons gelukkig voelen.

Geluk komt niet altijd op een rechtlijnige manier tot ons. Ons hele leven is gevuld met dingen die wij niet direct nastreven en die de neveneffecten zijn van de paar dingen die wij wel hebben nagestreefd. In die neveneffecten kan het geluk verborgen zitten. Stel dat een van de hoofddoelen die u zich in het leven gesteld hebt, het verwerven van kennis is. Het daadwerkelijk verwerven ervan kan geluk brengen. Maar er is ook de weg daar naartoe, met al zijn neveneffecten. Zo hebt u door het volgen van onderricht andere persoonlijkheden leren kennen die bij u aansluiten. U hebt misschien vrienden voor het leven gevonden. U geniet van de momenten waarop u met ze samen bent en van gedachten wisselt. Misschien bent u in een bestuur terechtgekomen en hebt u ontdekt dat u leidinggevende kwaliteiten heeft of creatief bent. Dit is wat geluk brengt.

Ik ben er van overtuigd: wij creëren grotendeels ons eigen geluk. Boeddha zei:

"Indien de gedachten slechts gericht zijn
op dat wat goed is,
moet het geluk noodzakelijk volgen."

104. Structuur

Onlangs hoorde ik op de televisie, dat men er nog steeds niet in geslaagd is om te ontraadselen op welke manier mieren elkaar duidelijk maken welke taken er verricht moeten worden. Men weet dat bepaalde diersoorten en zelfs planten gassen uitwisselen om elkaar signalen te geven, of op gevaren te wijzen. Maar het fijne van de manier waarop mieren, in hun schijnbaar ongestructureerde gewriemel tot informatie-uitwisseling komen, is nog een raadsel. Ik vraag mij af of dat niet altijd zo zal blijven. Misschien kent u de film Koyaanisqatsi van Godrey Reggio, gelardeerd met de muziek van Philip Glass. Reggio heeft allerlei situaties op aarde hij in versneld tempo afgedraaid, dan wel met een camera-instelling opgenomen waarbij met tussenpozen beelden worden opgenomen. Op gewoon tempo afgedraaid, ontluiken bloemen in een paar seconden, snellen de wolken aan de hemel voorbij, jaagt de zon door het hemelgewelf, en gelijken de mensen op diezelfde wriemelende mierenmassa waarover ik het zojuist had. Wie de mensenmassa in een stad door elkaar heen ziet jagen, bekruipt onwillekeurig het gevoel dat die net zo onbegrijpelijk is in zijn beweegredenen als de mieren. Zo zie je op een bouwstelling of scheepswerf mensen van links naar rechts, van voren naar achteren hollen, en omgekeerd, waarbij ze dingen verplaatsen, dingen oppakken of weggooien, en een nutteloze zoektocht naar het niets schijnen te ondernemen. En terwijl dat gebeurt, wordt voor je ogen een fundering gelegd, worden scheepsspanten opgetrokken, en blijkt er uit die volstrekt onbegrijpelijke chaos een schip te ontstaan.

Er zijn vele parallellen met de mierenwereld. De mens trekt uit het observeren van de mieren een boel conclusies. Bijvoorbeeld dat er een volstrekte chaos heerst, geen bevelsstructuur zichtbaar is, en dat er toch een doelstelling verwezenlijkt lijkt te kunnen worden. In hoeverre verschilt dat van die scheepswerf in ons voorbeeld? Ook daar lijkt alles zich aan een bevelsstructuur te onttrekken. Ook daar blijkt uit de onontraadselbare ongelijkvormigheid toch wel een doelstelling te kunnen worden verwerkelijkt. Wat leert ons dit?

Wijzelf zijn - als observatoren van de scheepswerf en het gekrioel daarin - op de hoogte van alle informatie die nodig is om de antwoorden te vinden. Wij weten immers, dat er wel degelijk een bevelsstructuur is. Allereerst was er een opdrachtgever, die in zijn geest een concept heeft gevormd. Vervolgens is dat concept uitgekristalliseerd, want op het moment dat hij zijn gedachten aan anderen ging meedelen of in een schets op papier ging zetten, was dat een feit. In de volgende stap is deze opdrachtgever met tal van medewerkers tot een uitwerking van zijn plannen gekomen. In die bevelsstructuur zijn niet alleen bevelen gegeven, maar is er een uitwisseling geweest van gedachten en meningen, waarvan de ene aanvaard en de andere verworpen werd. Er vond interactie tussen denkvermogens plaats, en hierin werd het dialectische proces, waarbij de ene uitkomst met een andere uitkomst weer tot een nieuw uitgangspunt leidde, zichtbaar. De bevelsstructuur kent vele lagen. Want nadat de opdrachtgever met zijn eigen mensen tot overeenstemming is gekomen, schakelt hij een scheepsbouwer in. Daar herhaalt zich het hele proces van overleggen, afwegen, beslissen, herzien. Dan wordt het proces concreter, want de bouwer gaat zijn materialen bestellen. Op de scheepswerf krioelt het na verloop van tijd dan ook van opdrachtgevers, aannemers, onderaannemers, en worden er ad hoc bevelen over en weer gegeven. Dat kan variëren van een opdracht op hoog niveau om een deel van de bouw voort te zetten op basis van nieuwe tekeningen, tot de schreeuw van een chauffeur, die zijn maat toeroept dat hij een stapel ijzer verder naar links moet tillen. Pas als wij dit alles in aanmerking nemen, en dan de beelden zien van de wriemelende mensenmassa op de werf, kunnen wij het in perspectief zetten. Wij zien dan dat de chaos wel degelijk structuur bezit.

Of misschien is het nog anders. Wie vraagt zich bij het zien van zulke beelden niet af waarom die mensen met al hun taken niet gewoon wat rechtlijniger door het beeld hadden kunnen lopen? Je ziet

bijvoorbeeld een figuurtje van links naar rechts schuiven, en dan weer terug, of een heel andere kant op, of een slingerbeweging volvoeren, zonder dat het schijnt bij te dragen aan het bouwproces. Wellicht stond hij net na te denken of een sigaretje te draaien, terwijl zich in zijn geest de mogelijkheden ontrolden om zijn dagtaak op deze of gene wijze uit te voeren. Of was zijn collega net even weg om iets belangrijks voor hem op te halen, en moest hij zijn tijd even in ledigheid doorbrengen. Maar als we dat niet weten, dan zouden we denken dat alle taken veel beter uitgevoerd zouden worden als die persoon zich in een rechte lijn naar het werkonderdeel zou begeven, in plaats van langs een omweg of met dralen. We zouden in feite menen, dat alle processen beter uitgevoerd zouden kunnen worden als alle handelingen langs een rechte lijn zouden lopen, en er geen enkele bocht in de mensenmassa te ontdekken zou vallen. Dus net zoals wij zouden verwachten dat als de mieren een takje of een dood beest naar hun nest zouden willen verslepen, zij dit het beste volkomen stram in het gelid zouden kunnen uitvoeren. Waarom gebeurt dit niet? Bij de mensen is dat, omdat de functionaliteit van hun bewegen niet voorschrijft dat zij zich in een rechte lijn bewegen. Een mens moet ook plezier hebben in zijn werk, en dat krijg je mede door soms even heen en weer te lopen, je zogezegd te 'vertreden'. Functionaliteit is er dus wel degelijk, want als iemand zich beter in zijn vel voelt zitten, zal hij ook zijn taken beter uitvoeren. En zo zijn er wel duizend en een redenen te bedenken waarom mensen zich in zo'n situatie niet in een strakke, rechte lijn begeven, en ook waarom die strakke lijn niet per se de meest effectieve is om de job te klaren.

Nu wij weten dat een bepaalde mate van chaos onvermijdelijk of zelfs noodzakelijk is, zouden wij evenzogoed tot de conclusie kunnen komen dat die waargenomen chaos niet of slechts ten dele een chaos ís. Dan rijst de vraag, of een dergelijke rationalisatie van ons ogenschijnlijk ongestructureerde handelen ook geprojecteerd kan worden op de mieren bij hun werkzaamheden. De mens probeert het handelen van de mieren te begrijpen vanuit zijn optiek. Omdat zij kennelijk iets doen, bijvoorbeeld het bijvullen van hun voorraden, verwachten wij, dat zij die doelstelling zo efficiënt mogelijk gestalte geven. Dus door niet-chaotisch gedrag te vertonen. Vreemd, want op grond van welke wet moet een doelstelling eigenlijk op zo efficiënt mogelijke wijze gehaald zien te worden, en waarom houden wij daarbij niet voor ogen dat zelfs ons eigen chaotische gedrag een goede reden kan hebben, en dat efficiënt handelen vaak alleen een economisch doel (geld- of tijdbesparing) heeft? Het heeft geen inherent hogere waarde. In elk geval lijken wij er vanuit te gaan, dat wanneer de mieren in hun werk niet zo door elkaar zouden lopen, maar langs rechte banen, het voor ons gemakkelijker zou zijn om hun bevelsstructuur te ontrafelen. Dat wij als het ware zouden bevinden dat - nu er eindelijk geen chaotisch uiterlijk beeld van bewegen meer is - wij des te sneller de wetmatigheid uit het handelen zouden kunnen afleiden. Maar behalve het feit dat wij aannemen dat de chaos het ons bemoeilijkt om onderliggende structuren en informatie-uitwisselingen te onderkennen, is er meer dat het ons moeilijk maakt om het gedrag van de mieren te peilen.

Zoals gezegd is, projecteren wij onze wijze van werken op die van de mieren zonder consequent te zijn. Wij vinden dat de mieren een bevelsstructuur moeten hebben die uit het gedrag af te leiden is en daar gaan wij steeds naar op zoek. Wij vergeten dus, dat ook uit het chaotische gedrag van mensen niet af te leiden is wat de onderliggende wetmatigheden zijn. Niemand zou het in zijn hoofd halen om op basis van een film over de massa bewegende figuurtjes op de scheepswerf, af te leiden hoe hun bevelsstructuur zou zijn. Toch proberen wij dat wel op de massa mieren uit. Men zegt wel, dat het hogere het lagere kan overzien, en niet omgekeerd. Dus ook, dat de mens met zijn 'hogere' bewustzijn, het 'lagere' bewustzijn moet kunnen doorgronden, vooral op grond van projectie. Dat is een aanname die inmiddels ook in de biologie is losgelaten. Mensen handelen niet per definitie op een hoger niveau dan planten of dieren. Maar omdat wij geneigd zijn aan het oude wereldbeeld vast te houden, projecteren wij nog steeds ons eigen leven op dat van de mieren, en trachten wij uit hun gedrag hun bevelsstructuren af te leiden en te begrijpen hoe zij zijn. Dat is onjuist, niet alleen omdat wij ook uit

ons eigen gedrag niet altijd de wetmatigheden rechtstreeks kunnen afleiden, maar ook omdat wij er vanuit gaan dat wij altijd - als mensen - het 'andere' (lees: het lagere) moeten kunnen begrijpen. Vreemd genoeg zou echter projectie nog succesvol kunnen zijn, als wij van de eenheid van alle wezens zouden uitgaan, maar wij projecteren zoals gezegd vanuit een tegelijkertijd goede en toch foutieve aanname. Stel nu eens, dat er in de kosmos wezens zijn met een bewustzijn dat het onze ver overstijgt. Uitgaande van ons eigen gedrag, zouden wij zelfs hún opvattingen over óns gedrag nog projecteren, en nu naar boven. Dan zouden wij die engelachtige wezens naar ons mensendom laten wijzen, terwijl zij aan elkaar vragen: "Wat zijn die daar beneden toch in vredesnaam aan het doen? Er is geen touw aan vast te knopen."

Wat zou de stand van zaken zijn, als wij uiteindelijk zouden achterhalen dat een complex stelsel van uitwisselingen van chemicaliën en gassen de mieren onderling tot bepaald gedrag zou bewegen. Wat zouden wij dan opgeschoten zijn? Zelfs iemand die ons eigen gedrag op de scheepswerf zou kunnen herleiden tot de bevelsstructuren op het architectenkantoor en bij de toeleveranciers, zou nog geen enkele bevatting hebben van wat het is om in zo'n bouwproject over iets na te denken, van mening te verschillen, te peinzen, te studeren op oplossingen en die weer te verwerpen, te hopen op resultaat, te varen op intuïtie, moedeloos te zijn bij tijd en wijle als een gewenst resultaat uitblijft, te genieten van de kameraadschap tijdens het werk, moe te zijn aan het eind van de werkdag, tevreden te zijn met elke stap vooruit. Wat zou het in kaart brengen van chemische reacties ons wijzer maken? Wellicht zou er uit alle werkfasen zelfs een wiskundig handelingsmodel geconstrueerd kunnen worden, maar wat zegt ons dat over begrippen als doelstelling, motivatie, plezier in het werk, verbijsterd te zijn over ons eigen kunnen?

Elk zoeken naar waarheid en elke speurtocht naar de wetmatigheid achter de dingen, is het gevolg van onze aangeboren nieuwsgierigheid. Die speurtocht zelf kan al van belang zijn en vreugde brengen, bijna een doel op zichzelf worden. Ons rest diepe verwondering en ontzag voor datgene wat in de natuur uiteindelijk nooit ten volle ontraadseld kan worden en altijd tot nieuwe vragen oproept.

105. Intelligent design

Er is veel te doen over intelligent design. Maar, wat is intelligentie? Kan het wel gekoppeld worden aan iets wat niet gepersonifieerd is? Per definitie niet. Wij hebben als mensheid net zo'n beetje de tijd achter ons dat wij de natuurkrachten personifieerden. Bij de donder hoorde een dondergod, bij de bliksem een bliksemgod, et cetera. Met farao Ichnaton werd de westerse beschaving vertrouwd gemaakt met de gedachte van het eengodendom. Hij zette dus in feite de eerste stap naar een unificatietheorie van de religie. De volgende stap was in feite het vervangen van een religieuze zienswijze door een humanistische. En nu gaan we de klok weer terugzetten door allerlei aspecten die met het menselijk denkvermogen te maken hebben, te projecteren, weliswaar niet opnieuw op een godsfiguur, maar nu op de onbekende krachten in de natuur. Dan was die eerdere projectie logischer! Wat er mis is met de theorie van het 'intelligent design' is, dat die een personificatie inhoudt. Want intelligentie is niet een autonoom verschijnsel, het is een functie. Het is gekoppeld aan iets of iemand die intelligent kan zijn. Hoewel het op ons aardse niveau al een hele toer is om een algemeen aanvaarde definitie van intelligentie te vinden, is het in hoofdlijn zo dat intelligentie het vermogen is tot leren en tot het adequaat toepassen van mogelijkheden. Dat veronderstelt een entiteit die kan onderscheiden tussen a en b, en keuzes kan maken, dat wil zeggen, kan afwegen welke optie een voorkeur verdient boven een andere. Die entiteit moet oplossingen vinden voor vraagstukken of problemen die buiten die entiteit ontstaan zijn. De entiteit observeert, interpreteert en reflecteert. Lijkt verdacht veel op de werkwijze van het menselijk brein, en hoe wil men dit alles enten op een kracht die de mens overstijgt? Dat kan dus alleen door die kracht te personifiëren. Zoveel verschil is er dan niet meer tussen de theorie van de intelligent design en het scheppingsverhaal uit de religies. Niemand zit dus op die intelligent designtheorie te wachten. Hoe zit het dan met die selectieprocessen die in de natuur plaatsvinden. We kunnen er alleen van zeggen dat ze plaatsvinden. Zo interpreteert ons brein dat.

Wij zijn als de mens van Plato die in een grot vastgebonden zit en de werkelijkheid alleen aan de schaduwen kan aflezen. Stel dat wij in die grot zouden zitten, en elke dag rond deze tijd van het jaar 's morgens rond 4.00 uur de vogels zouden horen fluiten. Als wij andere fenomenen die rond die tijd plaatsvinden (het wordt lichter, er ontstaat toenemend geruis) goed in kaart zouden brengen, zouden wij er na vele jaren in slagen om correlaties te leggen, voorspellingen te doen. Maar wij zouden er geen flauw idee van hebben wat een vogel is, laat staan welke plaats die inneemt in de orde der dingen. De natuurkundigen zoeken nu naar de theorie of formule die de belangrijkste natuurkrachten onder één noemer brengt. En dat terwijl er op deze wereld zo'n vijf miljard mensen rondlopen die die theorie al hebben. Vraag het ze maar. Ze doen dat vanuit hun godsdienst (godsbeeld) of vanuit hun atheïsme (wereldbeeld), vanuit de humanistiek en de mystiek. Intelligent design is een contradictie vanuit de rol die wij er aan geven. Volgens sommigen is er een God, volgens anderen niet, en nu proberen we uit alle macht een hybride te scheppen waarmee iedereen tevreden is. Waarom moeten wij toch zo tevreden gesteld worden? Omdat de mens alles wat hij niet begrijpt, koste wat koste wil begrijpen. De kennis van de natuur, die wij verwerven door (exacte) studie of door meditatie, is altijd een afgeleide van de werkelijkheid, door ons ingekleurd en geïnterpreteerd. Die werkzaamheid is pas echte 'intelligent design'. De zwakke kern van de theorie van het 'intelligent design' is, dat zij aan 'iets' een intelligentie wil toeschrijven. Dat 'iets' mag daarbij enerzijds geen 'God' heten, maar maakt anderzijds een personificatie noodzakelijk. Wat is dan nog het verschil met de scheppingstheorie? Alleen de definitie van het woord 'God'.

106. Retoriek

In hoeverre is retoriek in een redenering van belang, en kunnen wij, als wij met elkaar in debat zijn, onderscheid maken tussen inhoudelijke argumenten en retoriek? Of, ruimer gezegd, tussen inhoud en vorm? En, als wij dat kunnen, wat betekent dat dan, en welke gevolgen kunnen wij dan aan een conclusie verbinden?

Wat is retoriek? Volgens de Grote Van Dale is het "holle welsprekendheid", in de zin van "bombast, lyrisme, pathos." Dat maakt ons uitgangspunt er niet gemakkelijker op, want met het eerste deel van de definitie, te weten 'holle welsprekendheid', leek Van Dale de toon zo gezet te hebben, dat wij retoriek meteen zouden kunnen afkeuren. Want, een gedachtewisseling moet wel ergens over gaan, en op bombast zit niemand te wachten. Het vervolg van de definitie hinkt op twee benen. Want bombast, lyrisme en pathos worden door Van Dale in één adem genoemd. Bombast en lyrisme kunnen we afdoen als ongewenst. Maar bij 'pathos' gaat het - eveneens volgens Van Dale - om hetzij bombast, hetzij om "het aandoenlijke, de bezieling." En dat is van het grootste belang bij een gedachtewisseling. Daar gaat het immers om het aan elkaar overbrengen van standpunten. Het aandoenlijke en de bezieling kunnen daarbij een grote rol spelen. Retoriek wordt in de Van Dale niet per se genoemd in relatie tot uitsluitend taalgebruik. Daarom denk ik, dat ook de manier waarop de taal gebruikt wordt (begeleid door gebaren et cetera) tot de retoriek gerekend kan worden. Wat is nu de rol van 'het aandoenlijke' en 'de bezieling'? Het aandoenlijke kan worden gezien als dat wat in iemands hart een gevoelige snaar raakt. Hij wordt aangesproken, niet alleen letterlijk via de woorden van de spreker, maar ook door een soort draaggolf die de woorden vergezelt, en hem niet alleen intellectueel aanspreekt, maar ook van binnen. Misschien zelfs uitsluitend van binnen. Bezieling houdt daarmee nauw verband. Iemand die met bezieling spreekt, kan ook daarmee het hart van de ander raken. Zo wordt zichtbaar wat de waarde van de gedachte én haar vorm is.

Een gedachte kan op zichzelf bestaan, maar als wij haar met iemand anders willen delen, dus de gedachte uiten, is die situatie voorbij. Het denkbeeld wordt dan gedragen door woorden, daden, non-verbale expressie, intonatie, suggesties. Dat een gedachte niet losgezien kan worden van de vorm waarin zij naar buiten wordt gebracht, wil nog niet zeggen dat de vorm ondergeschikt moet worden gezien aan die gedachte. Is het een onlosmakelijke twee-eenheid, en zijn het in die zin gelijkwaardige elementen, of is er een hiërarchie in te ontwaren of aan toe te kennen? Dat hangt af van de waarde die wij aan elk van de samenstellende elementen willen toekennen.

We kunnen vaststellen dat de waarde van een gedachtewisseling bepaald wordt door het doel ervan, door de middelen die gebruikt worden om tot die gedachtewisseling te komen, en door de dosering van die middelen. Als wij met iemand een gedachte willen delen, moet de boodschap overkomen. Wij kunnen daarvoor verschillende middelen aanwenden. Dat is niet willekeurig, want we stemmen het af op degenen met wie we in discussie zijn. Ons doel is immers, dat wij iets overbrengen, hetzij (onbaatzuchtige) standpunten waaraan de andere persoon iets heeft, hetzij de wens tot het bereiken van een consensus, of het losmaken van een pittig debat. Dat vergt een keuze van de middelen. Individueel zullen wij gevoeliger zijn voor het ene of het andere middel. Het middel om de gedachte over te brengen, wordt dan ook bepaald door het doel (en in het verlengde daarvan de doelgroep). Het kan uit van alles bestaan: gebaren, mimiek, intonatie. In bepaalde landen is het gebruikelijk om een standpunt met veel gebaren te begeleiden. Daar zou het gebaar aan sleetsheid kunnen leiden. Want als iedereen met gebaren spreekt, hoeveel extra zeggingskracht zou je met gebaren een gedachte dan nog kunnen meegeven? Maar in ons eigen land, waar wij gesticuleren niet gewend zijn, zou het overbrengen van denkbeelden onder het gelijktijdig maken van nadrukleggende gebaren, een effect kunnen hebben dat in een andere cultuur niet (meer) zou optreden. Ook de toon van de

gedachteoverbrenging is belangrijk. Wie een groepje kinderen toespreekt, zal zijn toon aanpassen, en een boodschap op heel andere manier overbrengen dan wanneer hij over hetzelfde onderwerp voor volwassenen spreekt. Verder is de dosering belangrijk, maar veel minder afhankelijk van de leeftijd van het publiek. Het houdt meer verband met het doel van de gedachtewisseling. We kunnen denkbeelden overbrengen met een minimum aan middelen. Dat is zichtbaar in een geleide meditatie, waar de aanwezigen de ogen gesloten hebben, en de verlichting in het vertrek gedempt kan zijn. Dan leidt bijna niets de deelnemers af van de boodschap die overgebracht wordt. Er is dan een onuitgesproken wilsovereenstemming om de aanwijzingen van degene die de meditatie leidt, met zo min mogelijk afleiding en omhaal te ontvangen. Dit alles zegt niet, dat een boodschap daarmee authentieker wordt. Dat is overigens iets voor een afzonderlijk artikel. Ogenschijnlijk zouden wij met gesloten ogen moeten luisteren om een boodschap onbevooroordeeld op ons te kunnen laten inwerken, en gevrijwaard te blijven van iemand expressie. Maar dan hebben we nog slechts een klein deel van de zintuigen buitengesloten. Kunnen we nog meer zintuigen afsluiten? Dat wordt moeilijk, want als iemand ons uitleg wil geven, kunnen wij die met gesloten ogen én oren al niet meer volgen.

Hierboven hebben we gezien, dat een gedachtewisseling een keuze nodig maakt van bepaalde middelen. Een ervan is, zoals we zagen, de spraak. De andere communicatieve middelen komen er dan nog bij. De spraak valt nog onder te verdelen. We kunnen immers een gedachte overbrengen door een ernstige of humoristische woordkeuze, door aarzelingen in te bouwen, door met nadruk te spreken, et cetera. Als we retoriek aan de ene kant van het spectrum zouden zetten, dan zou een volkomen monotone weergave van een gedachte aan de andere kant staan. Gevoelsmatig hebben we misschien moeite met het inzetten van retoriek, omdat dat toch altijd een beetje een negatieve bijklank heeft. In de zin van 'als je argumenten te kort komt, dan kun je je standpunt altijd nog met retoriek trachten op te krikken'. Dat heeft overigens niet zo veel met de dosering ervan te maken. Een redevoering bijvoorbeeld kan met inzet van zeer veel dramatiek, suggestieve vraagstelling en zo begeleid worden, en die retoriek kan het effect hebben dat de spreker beoogt. Maar ook het laten vallen van veelzeggende stilten (zodanig dat, om met Godfried Bomans te spreken, het publiek bijna om genade gaat roepen), of het uiten van enkele veelzeggende losse woorden, kan allesbepalend zijn voor de indruk die het gehoor ondergaat. Retoriek heeft een invloed die meer door het fenomeen van de retoriek zelf ontstaat, dan door de dosering ervan. Er is een retoriek die heel ingetogen en voornamelijk verbaal is. En er is de vorm die juist niet ingetogen is, maar theatraal, dramatisch, apocalyptisch bijna. Er is retoriek die door de spreker wordt ingezet om valse of niet goed onderbouwde argumenten te verhullen. Dan is retoriek een verlengstuk van niet te rechtvaardigen manipulatie. En er is retoriek die puur als stijlmiddel wordt ingezet, waarbij het publiek van de spreker de retoriek ook als zodanig mag herkennen en waarderen omwille van de inherente waarde die er in te vinden is. De inhoud van de boodschap mag daarbij onverbloemd naar buiten komen.

Wat doet retoriek met ons, en waarom is zij nodig? Het gadeslaan of aanhoren van iemand die zijn verhaal op retorische wijze brengt, heeft een emotionele uitwerking op ons. Het heeft iets meeslepends, soms zelfs iets beangstigends. Als een redenaar ons doordringend aankijkt, stilten laat vallen, retorische vragen stelt, ontstaat er een verwachtingsvolle, soms gespannen sfeer. Je wacht van zin tot zin af wat de spreker nu weer voor ons in petto heeft. Inderdaad heeft dat iets wat, zoals Bomans helder heeft gezien, de neiging oproept om om genade te roepen. Wij hangen aan de lippen van de spreker, maar willen tegelijk dat hij ons eindelijk verlost uit de energetische boeien waarin hij ons geslagen heeft. Er zit iets in van huiver, van een elektrische vonk die wij over onze ruggengraat voelen lopen. De spreker is, letterlijk, een 'boeiend' spreker. Hij heeft ons in de ban, voert ons vergezichten binnen waarvan het bestaan ons onbekend was. Hij betovert ons, puur met geluid, blik, gebaar. Waar zit toch die diepe kracht die het kenmerk van retoriek is? Dat lijkt net zo moeilijk te beantwoorden als de vraag waarom muziek een bijzondere uitwerking op ons heeft. Er blijken

impulsen te zijn die ons als een toverstaf raken en ons emotioneel op scherp zetten. Geen wonder dus, dat wanneer wij een met veel retoriek gebracht idee voorgezet krijgen, wij intellectueel minder op onze hoede zullen zijn. Voor een spreker (die in eigenlijke zin manipulator is) is retoriek daarom van oudsher een uitgelezen middel om zijn publiek voor zich te winnen. Retoriek, bestaande uit een veelvoud van middelen, waarvan het gebaar er één is. Wanneer we een retoricus met een niet-retoricus vergelijken, kunnen we misschien gewaarworden wat het is in de retoriek dat ons zo meesleept. Als iemand de opdracht krijgt om een retoricus uit te beelden, zal hij gebruik kunnen maken van woord en gebaar. Vooral gebaren waarin de armen ten hemel worden geheven, wijd uitgespreid, en de ogen eveneens ten hemel worden geheven. Dat kan een uitdrukking van wanhoop zijn, maar ook van geestesvervoering. Ikzelf zie dat als de sleutel tot de reden waarom retoriek ons zo in de ban neemt. Is het u wel eens opgevallen dat veel afbeeldingen van verlichte personen bestaan uit precies die gestalte, met de armen geheven, de ogen opgeslagen naar de hemel? Het lijkt of zij de hemel willen omarmen. Daardoor ontstaat het beeld van een grootheid die zij willen grijpen om die op het aardse ingang te doen vinden. Het zijn gebaren die men alleen van een volwassene verwacht, en niet van een kind. Maar ook daar is een sleutel tot het vraagstuk te vinden. De geëxalteerde, in vervoering gebrachte persoon, met uitgebreide armen, is het spiegelbeeld van het ongeboren kind. Dat bevindt zich in een foetale houding, waarbij alle lichaamsdelen dicht opeengepakt zijn, en het kind de ideale bolvorm lijkt te willen innemen. Bij de geboorte verlaat het die vorm. Het rekt zich uit, zwaait met zijn armpjes, eindelijk expansie, eindelijk bevrijding. Die gaat gepaard met een emotionele schok. Het kind begint te huilen. Wanhoop, omdat het een veilige plek moest verlaten, die zowel hemels als aards was. Tegelijkertijd geestesvervoering, omdat een nieuwe reis wordt aangevangen. Het komt spraak te kort op dat moment, maar als het kind vlak na de geboorte zou kunnen spreken, en verslag zou kunnen doen van het hemelse gebied dat het zojuist heeft verlaten, zou het de retoricus in optima forma zijn. Als een spreker ons in vervoering brengt, verandert er iets in ons bewustzijn. Wij willen met hem samen opstijgen naar het hogere, naar het ideale niveau dat hij schildert. Wij willen onszelf bevrijden, diep inademen, onze armen spreiden en samen met hem uitroepen: "Ja, zó is het!"

107. Bescherming

Het is in geen geval zo, dat een mysticus geen ongelukken kunnen overkomen. Wanneer hij het mystieke pad begint te beklimmen, denkt de leerling soms dat zijn leerlingstatus hem vrijwaart tegen alle aardse ongemakken, en dat het pad hem een bijzondere bescherming biedt. Deze mening kan niet alleen onnodige schade aanrichten, maar ook stagnerend werken. We moeten immers niet vergeten dat mystieke ontwikkeling een betere beheersing van de natuurwetten inhoudt, en niet een negatie ervan. Een fundamenteel mystiek beginsel is, dat gedachten en daden een hoofdoorzaak vormen van wat ons in het leven toevalt. Wanneer onze uitstraling harmonisch en positief is, kunnen wij in het leven veel aan. Wanneer wij in ons leven niet reageren in harmonie met de natuurwetten, dan veroorzaakt dat een reactie die uiteindelijk tegen ons werkt.

Sommigen onder ons verwachten misschien dat mystiek streven hen de grillen van de fortuin van het lijf houdt. Om uit te zoeken in hoeverre dit juist is, moeten we in kaart brengen hoe wij als mystieke studenten ons nieuwe studieterrein betreden. In het begin weten wij weinig van de energieën die ons omringen. Het gevolg daarvan is, dat wij regelmatig in botsing komen met krachten die ons de goede richting willen opduwen. Als wij onze geest niet openstellen, kiezen we de tegenovergelegen richting, hetgeen ons een verkeerd pad kan doen opgaan. Het is gemakkelijk om een kennelijk negatief pad te vermijden, want wij herkennen het als zodanig. Aan de andere kant kan een klaarblijkelijk positieve weg een negatief aspect hebben dat wij over het hoofd zien. Wanneer ons denkvermogen goed afgestemd is, kunnen we onderscheiden welke weg acceptabel is. In het begin weten wij dat nog niet. Daardoor maken wij bij herhaling verkeerde keuzes, met alle gevolgen van dien. Wij nemen bepaalde beslissingen door de dingen te beredeneren, maar vaak hebben wij een onderbewuste denkwijze die ons een bepaald richting instuurt. Voor het overige hangt het van het toeval af waar wij terechtkomen.

De mystiek probeert ons ontvankelijker te maken voor het positieve, door ons te leren hoe wij ons beter op onze innerlijke stem kunnen afstemmen. Daardoor leren wij te onderscheiden welke situaties er zijn, door welke krachten ze beheerst worden, en hoe we ons op een flexibele manier aan ze kunnen aanpassen. Dit beïnvloedt sterk de bescherming die wij denken te ontvangen. Laten we als voorbeeld nemen dat wij verwachten de straat te kunnen oversteken met gesloten ogen omdat wij als leerling vrij van verwonding zullen zijn. Het is absoluut waar dat de studie van mystieke beginselen bescherming biedt, maar niet tegen alles, en zeker niet tegen de gevolgen van het met gesloten ogen oversteken van de straat. Mystieke studie biedt ook gevaren, bijvoorbeeld ijdelheid en zelfoverschatting. Als leerlingen leren wij krachten te weerstaan die de ontwikkeling van het menselijk ras proberen tegen te werken, of anderszins op destructie gericht zijn. Maar niemand kan ons beschermen tegen zelfbedrog. Onze grootste tegenstander is ons eigen objectieve bewustzijn. Het kan ons gedurende ons gehele leven dwarszitten. Dit is de reden waarom wij vergeefs een beroep op bijstand doen wanneer wij de straat met gesloten ogen oversteken. Een verkeerssituatie heeft zijn eigen wetten. Het is fataal de gevolgen van twee natuurwetten met elkaar te verwarren. Als u niet van de trap wilt vallen, moet u nooit meer traplopen. Als u nooit in een auto-ongeluk verzeild wenst te raken, moet u nooit meer autorijden, et cetera. Alles heeft zijn eigen natuurwetten, en die moeten we bij alles wat we doen op de koop toenemen.

Als mystieke leerlingen zijn wij inderdaad beschermd door het op de juiste wijze toepassen van de mystieke wetten en de krachten die ermee gepaard gaan. Als leerlingen kunnen wij van binnenuit en buitenaf aangevallen worden. Van binnen en van buiten worden wij soms in bescherming genomen. Omgekeerd kunnen wij proberen anderen te beschermen. Maar wanneer wij de straat oversteken met gesloten ogen, in de veronderstelling dat de kosmische wetten ons voor een ongeluk zullen behoeden, dan vergeten we dat onze handeling tot een ongeluk kan leiden ingevolge een geheel begrijpelijke,

natuurlijke wet. Dan hebben wij een belangrijke mystieke wet niet onderkend, en innerlijke bescherming verward met uiterlijke bescherming, die wij in dit geval zelf onder controle hebben. Wij begrijpen niet dat wij in de gelegenheid zijn een paradijs op aarde te scheppen, en denken dat een 'levenskus' vanuit de hemel alles voor ons zal regelen.

Wij noemden zojuist het onderscheid tussen de innerlijke en uiterlijke bescherming. Laten we eens kijken in hoeverre deze twee van elkaar verschillen. Ons lichaam onthult het innerlijk zelf. Het wordt bestuurd door dit innerlijk zelf, dat het lichaam als zijn voertuig gebruikt. Het voertuig heeft zijn eigen soort bescherming nodig. Het innerlijk zelf kan zichzelf tot uitdrukking brengen wanneer zijn voertuig geschikt is en de juiste natuurwetten op het juiste moment geactiveerd zijn. Het lichaam moet het juiste voedsel krijgen en de juiste voorwaarden scheppen waaronder het innerlijk zelf zich kenbaar kan maken. Het lichaam moet in staat zijn, zijn rol te vervullen. Dientengevolge moet niet alleen ons voertuig, maar ook de omgeving waarin het verblijf houdt, op een hoger niveau gebracht worden.

Ons innerlijk zelf kan het lichaam alleen goed gebruiken wanneer het de entourage heeft om gezond en vitaal te blijven. Dit biedt bescherming. De omgeving moet veranderen wanneer die niet langer aan onze innerlijke vereisten voldoet, want anders zullen wij ons ervan ontdoen. Dit verandert ons leven, of het komt tot een natuurlijk of onnatuurlijk einde. Wij laten de oude situatie achter ons en treden een nieuw levensveld binnen. Wanneer wij toegewijd zijn, en serieus staan tegenover de onderwerpen waarin wij onderricht hebben ontvangen, gaan we de zekerheid ontwikkelen dat wij negatieve en gevaarlijke dingen kunnen weerstaan.

Wij zullen dit vermogen niet ogenblikkelijk kunnen benutten, maar bescherming neemt toe hoe langer wij voortgaan. Aanvankelijk varen we hoofdzakelijk op wat onze zichtbare school ons vertelt. Spoedig echter leren we te vertrouwen op de lessen van het hoger zelf, de lessen die wij ontvangen van onze innerlijke school. Dan begint onze vooruitgang pas echt, en worden we steeds sterker. We leren het ongewenste te weerstaan, vooropgezet dat we de natuurwetten in acht nemen. Wij komen in aanraking met ongewenste situaties, ondergaan hun invloed, kunnen ze nog niet buitensluiten, maar leren onszelf te verdedigen. Er is een zeer gevorderd bewustzijn voor nodig om het ongewenste echt buiten te sluiten, wat veel moeilijker is dan simpelweg het ongewenste draaglijk te maken. Iemand zei ooit: "Geef mij het vermogen om te veranderen wat ik kan veranderen, het geduld om te accepteren wat ik niet kan veranderen, en het inzicht om tussen deze twee onderscheid te kunnen maken." De wijze waarop wij bescherming genieten, hangt af van de mate waarin wij voor leringen openstaan. Hoe subtieler de lessen zijn waarmee we ons vertrouwd kunnen maken, des te sterker wordt de bescherming. In de beginfasen kunnen we een speelbal zijn van krachten die ons willen gebruiken. Naarmate wij voortgaan, leren wij de dingen te overdenken en de energieën buiten de deur te houden die wij geen toegang willen verlenen. In het ideale geval brengen wij niet langer negatieve trillingen in onze omgeving teweeg.

Omdat het onuitvoerbaar is om altijd een gelijkmatige geest te behouden, gaan wij regelmatig door al deze stadia heen. Zodra wij in staat zijn energie-impulsen onder controle te houden en destructieve krachten buiten te sluiten, bewegen wij ons op een zuiver niveau dat het beste samenvalt met onze persoonlijke mogelijkheden. Wij kunnen ook naar de lagere niveaus afdalen, maar hoe verder ze van ons doel verwijderd zijn, hoe zekerder het is dat wij ons alleen doelbewust in die lagere regionen kunnen bewegen. Dit kunnen we als experiment doen. Wanneer wij zoiets doen, moeten we ons realiseren hoe riskant dat is. Het is beter om op het beste niveau te verblijven, want waarom zouden wij onszelf onnodig in gevaar brengen?

Wanneer wij onszelf eenmaal kunnen verdedigen en tegenstand kunnen neutraliseren, zijn grote dingen mogelijk. Onze vooruitgang wordt hoofdzakelijk afgeremd door angst. Die ontstaat wanneer ons denkvermogen iets waarneemt waarvan het denkt te zullen lijden. Wanneer het aanvallende element onderkend en benoemd is, zal ons denkvermogen het proberen in bedwang te houden of een plaats te geven. En hoewel wij dat dikwijls voor elkaar krijgen, is het heel menselijk dat we zo nu en dan angst ervaren. Wij hebben een waarnemingsvermogen, maar wij werken niet vanuit een neutraal uitgangspunt zoals bijvoorbeeld witte bloedlichaampjes dat doen. Wanneer die waarnemen dat een vreemd organisme het lichaam binnenkomt, schieten ze erop af. Ze vragen zich niet af of ze dat wel zullen overleven. Nee, ze zijn gewoon zichzelf tot in het diepst van hun wezen en volgen hun opdracht. Angst kennen ze niet. Wanneer de bloedlichaampjes geen bewustzijn hadden, zouden zij geen weet hebben van de indringers die ze benaderen, en zouden ze nooit in staat zijn hun taak uit te voeren. Des te opmerkelijker is het dat zij gewoon hun taken uitvoeren, niet afgeleid door de bedreigende aard van hun tegenstanders. Door hun ingeboren kennis zijn de bloedlichaampjes in staat de actie uit te voeren waarvoor ze in het leven geroepen waren. Het bewustzijn van het kleine organisme is beperkt, maar het omvat alle noodzakelijke kennis om een vreemde substantie te onderscheiden van andere dingen in het lichaam. Daardoor weten de bloedlichaampjes wat de ware aard van hun opponent is. En uit kennis vloeit beheersing voort. Wanneer wij op het hoger zelf afgestemd zijn, zien wij door de dingen heen. Zij komen onder onze beheersing. Wanneer wij weten wat de aard is van wat op ons pad verschijnt, kunnen wij ons er ogenblikkelijk bij aanpassen. Wanneer het positief blijkt te zijn, kunnen wij er onmiddellijk een verbond mee sluiten. Wanneer het negatief is, zouden we ons er tegen teweer moeten stellen door onszelf te isoleren en door beschermende krachten te mobiliseren, hoofdzakelijk door slechts vooruit te gaan in het goede.

Soms lijkt de aanleiding voor zo'n verstandige sprong naar veiligheid een kleinigheid te zijn, voor bijna iedereen onbelangrijk. Maar wanneer wij als mystici verwikkeld raken in een negatieve aangelegenheid, weten wij of we de aftocht moeten blazen. Wij beoordelen dat aan de hand van wat wij innerlijk waarnemen, en besteden geen aandacht aan de uiterlijke onschuldigheid van wat zich aan ons voordoet. Gedurende het bewandelen van het mystieke pad doen wij inzicht op. Wij leren door de dingen heen te zien. Wanneer wij het wenselijk achten, trekken wij een scherm van licht op, en weren daardoor alle verkeerde dingen af. In diepste aanleg zijn wij aan niets overgeleverd.

108. Het onverenigbare

Aristoteles, de leerling van Plato, is bekend als een empirisch filosoof. Hij onderzocht de wetmatigheden in het bestaande, en op wat hij kon waarnemen en beredeneren, grondvestte hij zijn wereldbeeld. Hij ging uit van categorieën van het bekende en waarneembare, van classificaties. In de twaalfde eeuw werd de leer van Aristoteles voor het westen ontsloten, en heeft de katholieke Kerk de redeneertrant van Aristoteles omarmd. Niet zozeer door daarmee van eigen geloofspunten af te stappen, als wel door ze te herbenoemen op basis van de substantie- en categorieënleer van Aristoteles. Zo ongeveer alsof men een herziene database van de kerkelijke termen zou willen samenstellen. Dat tast op zich niet de fundamenten van de geloofsleer aan, en in die zin zou de nieuwe lijn niet opvallend genoemd hoeven worden. Maar toch is de stap opmerkelijk. Het katholieke gedachtegoed is immers gebaseerd op een aantal per definitie niet te bewijzen aannames. De schepping van de wereld in een aantal dagen, de verlossingsverdienste van Christus, de hemel, het vagevuur, de hel, de onbevlekte ontvangenis van Maria, de erfzonde, de heilsleer, de Heilige Drie-eenheid, de aanwezigheid van Christus in geconsacreerd brood en wijn, de vergeving der zonden via de biecht, zijn stuk voor stuk geloofspunten. Niet zelden zijn ze bij acclamatie vastgesteld op een kerkelijk conclaaf. Deze leer kan zichzelf tegenover kritisch ingestelde personen standhouden op basis van een aantal psychologische ankers: dreiging met excommunicatie bij afwijkende denkwijzen, het onthouden van eeuwig heil in soortgelijke situaties, de banvloek, het onthouden van absolventie, of lichamelijk geweld - zoals in de tijd van de Inquisitie. Duidelijk is, dat een geloofsleer geen empirische wetenschap betreft. Aristoteles was bij uitstek een empiricus. Wat door hem niet gezien kon worden, kon volgens hem waar zijn, maar ook niet meer dan dat. Wat betekent het dan, dat Aristoteles zo'n enorme invloed op de filosofische en theologische scholastiek heeft gehad? Welke reden kan men daarvoor in de kerk gehad hebben? Ik zeg met name 'reden', en niet 'oorzaak', want het is de Kerk niet zo maar overkomen, het moet een bewuste keuze zijn geweest.

Vanuit psychologisch oogpunt heeft een instituut dat op geloofsleer gebaseerd is, en ook de middelen bezit om die leer op te leggen, het niet nodig om zich onderzoeksmethoden eigen te maken die fundamenteel anders zijn dan die welke men reeds aanwendt. Maar wanneer die geloofsleer zou wankelen, zou het nuttig kunnen zijn om een pad te exploreren dat die leer zou kunnen bestendigen. Als niettemin een geloofsleer die een stabiele, niet bedreigde basis heeft, een van buiten komende toetssteen (lees: de filosofische methode van Aristoteles) aanvaardt, is dat mogelijk een teken van grote verlichting bij de kerkelijke leiders. In die situatie immers voorkomt men een verstarring van zijn eigen positie; men wil niet vastroesten, en een dimensie toevoegen aan de bestaande situatie, hoewel men dat voor het consolideren van de eigen positie strikt genomen niet nodig heeft. Het voert hier uiteraard veel te ver om vast te stellen is welke beweegreden de Kerk gehad kan hebben om op het spoor van Aristoteles te gaan zitten. Daartoe zou immers uitgezocht moeten worden wie de initiatiefnemers geweest zijn - zo ze al vast te stellen zijn -, wat hun mogelijke motieven zijn geweest, op welke eventuele tegenstand zij gestuit zijn en hoe zij die hebben weten te pareren. Dat is een vraagstuk een proefschrift waardig. Zeker is, dat het binnenhalen van Aristoteles in de Kerk zo ongeveer het binnenhalen van het Paard van Troje is geweest.

We kunnen de toenmalige Kerk vergelijken met een bouwwerk dat opgetrokken was op een aantal theorieën en geloofspunten, die alle buiten discussie waren gesteld. Althans, ze mochten bediscussieerd worden, maar dan zonder dat de fundamenten onder die stellingen aangetast mochten worden. Met Aristoteles' leer werden nu in feite nieuwe fundamenten onder die geloofsleer gezet. Door de werkwijze van Aristoteles te volgen, dus door feit op feit vast te stellen, en die te koppelen aan de geloofsleer, zou een nieuw kerkelijk gebouw ontstaan. Maar die methode werd natuurlijk binnengehaald om slechts één ding te bereiken, namelijk de acceptatie c.q. verduidelijking, zelfs de

legitimatie van de geloofsleer. Het is dan ook wel duidelijk waar het grote manco zit. Alle feiten en discussies en analyses die men de geloofsleer binnenbracht, moesten die leer ondersteunen, daartoe instrumenteel zijn, en zo geïnterpreteerd worden, dat ze de bovenbouw ondersteunden. En dat vergt de nodige geestelijke lenigheid. Want naarmate de geloofspunten ijler zijn en minder vatbaar voor controle of empirisch onderzoek, des te meer men leunt op de feiten en de verstandelijke analyse à la Aristoteles. Dat is een onbegonnen opdracht, en het is dan ook niet vreemd dat Aristoteles' werkwijze tot een scholastieke ontwikkeling heeft geleid die de Kerk alleen maar in het slop heeft geholpen. De reeds directieve Kerk werd door Aristoteles alleen maar directiever. Mensen als Erasmus hebben de draak gestoken met de talloze ongerijmdheden waar de scholastici debet aan waren. Als je gaat redeneren omtrent allerlei theologische aannames, dus omtrent uitgangspunten, premissen, die nooit tot een geldige conclusie kunnen leiden, bouw je je denkwereld alleen maar uit op drijfzand.

Nu zou het denkbaar zijn dat verlichte denkvermogens binnen de Kerk de Aristoteliaanse werkwijze hadden omarmd uit het besef dat zowel het geloof als het verstand twee goddelijke menselijke eigenschappen waren, en dat men de ene niet moest verwaarlozen ten gunste van de andere. Anders gezegd, het is niet ondenkbaar dat de kerkelijke leiders van mening waren dat men ook de verstandelijke analyse en de empirische werkwijze moest omarmen als methodieken die een beter evenwicht in het menselijke denken konden brengen. Waarbij de geloofsleer hiërarchisch nog steeds gesteld zou worden boven die verstandelijke analyses. Ook hierin zit een gevaar, en dan niet zozeer dat men de verstandelijke analyse ter legitimatie van de geloofsleer inzet, als wel dat men het voor verstandelijk aangelegde, kritische geesten binnen de eigen gelederen, een soort bliksemafleider wil laten vormen. Geef de analytici iets analytisch te doen, en ze zijn minder geneigd om kritiek uit te oefenen.

Ik betwijfel of de kerkelijke leiders de ultieme consequenties van hun omarming van Aristoteles' leer zouden hebben willen aanvaarden, dus dat men had moeten inzien dat de rede in geen geval een belemmering hoeft te betekenen voor het voeren van een volmaakt afgestemd en liefdevol leven, in de traditie van het christendom, waarbij een middelaar niet meer nodig zou zijn. Dat het zielenheil niet afhankelijk kan worden gesteld van het in acht nemen van dubieuze dogma's. Door die consequentie zouden de geloofsbouwwerken zo al niet ontmanteld, dan toch drastisch herzien moeten worden. En dan zou een heel bijzondere synthese denkbaar zijn geweest, namelijk dat het bestuderen van de natuur op empirische wijze, had kunnen leiden tot een verdieping van het geestelijk leven, en wel zonder dogma's, puur gericht op innerlijke, mystieke afstemming, eventueel geënt op de gedachte dat er een goddelijk sturende kracht is in alle mensen.

Het is echter niet verwonderlijk dat de Aristoteliaanse denkwijze niet automatisch heeft geleid tot een synthese met de kerkelijke geloofsleer. Dat zou ook gezien de hiërarchische verhoudingen binnen de Kerk inherent onmogelijk zijn geweest. Wanneer twee verstandelijke denkrichtingen tegenover elkaar worden gezet om vaststaande feiten van interpretaties te voorzien en die met elkaar te vergelijken, kun je je nog voorstellen dat ze elkaar bevruchten en tot nieuwe inzichten leiden. Maar een debat waarin een geloofsleer en een verstandsleer elkaar proberen te vinden, is bij voorbaat gedoemd te mislukken als de deelnemers niet de volledige vrijheid hebben om zich te uiten en zich tegen uitgangspunten af te zetten, en wanneer de ene methode (verstandelijke analyse) ondergeschikt wordt geacht aan de andere (het zonder restricties aanvaarden van de geloofsleer).

Een balans tussen de methoden is minimaal vereist om een succes van hun samengaan te garanderen. Thomas van Aquino heeft die integratie gestalte trachten te geven. Maar de vraag is, of een dusdanige, ten koste van alles doorgevoerde kunstmatige integratie een feitelijke harmonie van onverenigbare tegenstellingen bewerkstelligt. De vraag is ook, of de balans evenmin de andere kant zou mogen

opgaan, namelijk dat men tot de slotsom komt dat de empirische, analytische denkwijze superieur is aan het op gezag aanvaarden van geloofspunten. De fundamentele vraag moet blijven, wat wij als mens kunnen weten, en hoe wij tot kennis komen. In laatste instantie dus: wat wetenschap is. Hoe weten wij dingen? Wat is waarheid? Met welke instrumenten doen wij kennis op? Worden ze gevormd door geestelijk inzicht, verstandelijke analyse, aanvaarding op gezag, intuïtie, openbaring?

De Kerk is door de incorporatie van de verstandelijke analyse, die wellicht zijn hoogtepunt bereikte in de Summa Theologica van Thomas van Aquino, maar ook door de scherpslijperijen van de rechters van de Inquisitie (die wonderlijk genoeg vanuit de Orde der Dominicanen voortkwam, waartoe ook Van Aquino behoorde), steeds verder afgedwaald van de stilte, die alleen te vinden is in de meditatie, waar het verstand stilgezet wordt. Het ingezette instrument van de verstandelijke analyse kon maar tot één ding leiden, namelijk een tot in het absurde doorgevoerde scholastiek, die onvermijdelijk tot een implosie moest leiden, of tot een hervorming.

In onze tijd lijkt de cirkel weer te worden gesloten. Want de leer van Christus was een bij uitstek mystieke leer. Die werd door de kerkvaders theologisch uitgebouwd, en toch nog verbonden met een diep persoonlijke ontwikkeling, ervaring en ascese (zie de synthese hiervan in het leven van Augustinus). Verderop in de tijd werd de geloofsleer verstandelijkt. Daardoor raakte het persoonlijke interpreteren - de innerlijke afstemming op het Hogere - op de achtergrond. De Verlichting, de Romantiek en de opkomst van de wetenschap leken dit nog veel meer te versterken. Totdat via een omweg van een wellicht te ver doorgevoerde wetenschappelijke specialisatie het besef van de beperktheden van de menselijke geest, en van de ondoorgrondelijkheid van de natuur, weer tot een inkeer leidt. De opkomst van de spirituele bewegingen in onze tijd lijkt daarvan een symptoom.

109. Het hoogst haalbare

In het leven streven wij van alles na. Het lukt ons het ene te bereiken en het andere niet. Dat hoort bij het leven. Maar het streven blijft. Veel dingen die wij nastreven, zijn een exponent van onze drang tot zelfbehoud. Zo willen wij te eten hebben, een dak boven ons hoofd, kleding om ons te kleden. Dat zijn de primaire behoeften op de zogeheten piramide van Maslow. Dat is niet een piramide in die zin dat je helemaal beneden moet beginnen om de bovenste trede te bereiken. Wel staan behoeften in een bepaalde hiërarchie. Onder aan de basis staan de primaire biologische behoeften: eten, drinken, seks. Dan volgt bestaanszekerheid. Daarna sociale behoefte. Vervolgens erkenning. En aan de top van de piramide staat zelfontwikkeling. Pas wanneer aan de behoeften van de eerste trap voldaan is, lijken we te kunnen beginnen aan de behoeften van de tweede trap, maar hoe 'hoger' de trede is die we bereiken, des te meer kunnen de andere behoeften er naast blijven bestaan. De biologische behoeften lijken op de eerste plaats te komen. Maar ik denk dat daarbinnen opnieuw een rangorde kan worden aangebracht, een piramide in een piramide. Zo zullen de behoefte aan lucht en water waarschijnlijk wel het hoogste scoren op een subpiramide binnen de eerste trede van de piramide van Maslow, want een gebrek eraan zal zich het eerste wreken. Ook binnen de andere treden kunnen subpiramides worden opgesteld.

Naarmate wij onze primaire behoeften kunnen vervullen, zal onze aandacht en energie vrijkomen voor het nastreven van andere dingen. De antropologen gaan er vanuit, dat de mens door werkverdeling de tijd kreeg om zich te ontspannen. Starend in de vlammen van het voor de nacht aangelegde vuur, kwam hij tot zelfreflectie. Daarbij kon hij zich bewust gedachten gaan vormen over de natuurverschijnselen waaraan hij elke dag onderworpen was: regen, bliksem, onweer, tornado's. Er vond discussie over plaats, en daarmee kwam langzaam de ontwikkeling van techniek, magie, godsdienst en wetenschap tot stand. Wij leven nu in een wereld waarin - althans in het westen - aan al onze behoeften kan worden voldaan. In een tijd waarin een zekere decadentie zich ontwikkelt, komen we voor de vraag te staan: wat nu? Wat moet er nog nagestreefd worden in een maatschappij waarin je alles al hebt? Zelfverwerkelijking lijkt bij Maslow het eindstadium te zijn. Maar ook daarbinnen kunnen we niveaus creëren. Niet alleen omdat er soorten van zelfverwerkelijking kunnen zijn (sociaal, economisch, cultureel), maar ook omdat er een indeling denkbaar is in ethische of onethische, mystieke of onmystieke zelfverwerkelijking, of zelfverwerkelijking die volledig voorbijgaat aan de behoeften van andere mensen, of niet een spirituele component heeft.

Je zou je zelfs kunnen voorstellen dat er piramides naast elkaar bestaan. Of dat je treden van de piramide kunt overslaan. Van de laagste trede zal iedereen het er wel over eens zijn dat eten en drinken absoluut noodzakelijk zijn. Maar wat te denken van sociale behoefte? Voor een kluizenaar zal die wellicht niet gelden. Het hangt er ook van af, of je ervan uitgaat dat je elke trede moet doorlopen voordat je aan de volgende kunt beginnen. Het ligt meer in de rede dat ze een ideële rangorde aangeven, in plaats van een praktische.

Hoe zou ons leven er voor staan wanneer wij de hoogste trede van de piramide, de hoogste doelstelling, in beeld zien komen? De vraag naar het waarom van alles, is dan niet weggenomen. Want wij stellen onszelf steeds opnieuw de vraag waartoe alles dient. Waarom hebben wij al die verworvenheden? In een wereld die vol verworvenheden is, dient altruïsme het pad te zijn dat ingeslagen moet worden. Verworvenheden moeten worden gedeeld. Maar als wij ze gedeeld hebben met anderen, wat is dan ons nieuwe perspectief, ons nieuwe doel? En waarom zoeken wij steeds naar zo'n doel? Waarom leunen we niet achterover en kijken we alles aan? Is het onrust, schuldgevoel, of iets anders, dat ons tot een steeds hernieuwde speurtocht naar een doel leidt? Of is het een aangeboren drang tot expansie, tot zelfrealisatie? Als dat zo is, dan komt er aan dat streven - dat met onrust

verbonden is - nooit een eind. Telkens zouden we dan naar iets blijven streven dat hoger ligt, of buiten ons directe bereik.

Als we de elementaire behoeften vervuld krijgen, verlaten we die trede in feite niet, maar komen wij op het punt waarop ons bewustzijn niet meer uitsluitend gefocust is op ons stoffelijk lichaam. Filosofie, religie en godsdienst vullen het aan, waarmee we het mentale gebied van doelstellingen betreden. Altruïsme vult vervolgens aan op het morele vlak. Uit dit alles ontstaat een onderlinge gehechtheid, en liefde is daar de hoogste trede van. Ook krijgen we - ten slotte - behoefte aan een contact dat het verstand en de theologische discussie te boven gaat. Daar ontstaat mystieke werkzaamheid, het Grote Werk, dat - voor zover wij kunnen overzien - het hoogste niveau van het menselijke streven weerspiegelt; de aanvulling op het spirituele vlak.

Elke trede is met een bepaalde behoefte verbonden, en tussen uiteenlopende treden kan verband bestaan. Zo zou iemand die aan het eind van zijn leven staat, en sterk verlangt naar eenwording met een hemels gebied, geen eetlust meer kunnen hebben, of niet meer willen eten. Eetlust is een primaire levensbehoefte, maar we zien dat die wel een doel moet dienen, namelijk het in stand houden van het stoffelijk lichaam. En als dat doel er niet meer is, vormt de behoefte niet langer een behoefte, maar wordt zij een belemmering. Iets dat afgestoten moet worden, net zoals voor de kluizenaar de sociale omgang met andere mensen een belemmering kan zijn gaan vormen. Omdat het niet past bij de fase waarin hij zich in zijn hoogst persoonlijke ontwikkeling bevindt. Naast de behoefteschaal van Maslow zouden we ook een parallelle of gespiegelde belemmeringenschaal kunnen ontwerpen. Wat voor een primitief wezen van het grootste belang is, kan dat voor een ontwikkelde mens niet meer zijn, en omgekeerd. Maar ook kan het zijn dat beiden niet eens elkaars trede willen bestijgen. Dan spreken we er dus niet meer van dat iemand een vroegere trede verlaten heeft; hij wil er per definitie niet op terechtkomen.

Alle treden hebben wel steeds iets dat ze met elkaar verbindt, en dat is de drang tot zelfbehoud. In de aanvang misschien alleen het behoud van het stoffelijk organisme, want we kenden immers niets anders. Op het moment dat wij ons als mens mentaal begonnen te ontwikkelen en tot zelfreflectie kwamen, ontstonden vreemde nevenverschijnselen, zoals morele normen, schuldgevoel, wetgeving. Maar ook genade voor recht; straf en vergeving. Die vormen de exponent van onze ontwikkeling en onze nieuwe verworvenheden. Omwille van zelfbehoud moesten wij regels stellen om in een groep te overleven. En ook zelfbehoud drong ons tot mystiek ontwaken.

110. Het maken van keuzes

Als we voor een schilderij staan, of voor een ander kunstwerk of een object, dus een menselijke schepping die niet een met woorden en gebaren begeleide gedachte-uiting betreft, vormt ons bewustzijn zich een indruk. Het trekt aan of stoot af. Dat is het eerste effect van een confrontatie: een eerste keuze, die vanuit het (onder)bewustzijn ontstaat. Vervolgens komt de herkenning: het object beeldt al dan niet iets uit, en wij nemen dat waar. Als het iets uitbeeldt, vergelijken wij het met wat wij al kennen, en er begint een uitwisseling tussen geheugen en object, in snel heen en weer gaande afwisseling, waarbij wij ons beeld steeds bijstellen en verfijnen, net zolang tot het zo goed mogelijk samenvalt met wat wij al kennen. Als het object geen herkenbare voorstelling heeft, althans, voor óns herkenbaar, vindt hetzelfde proces plaats. Misschien iets krampachtiger, omdat we de neiging hebben net zo lang in ons geheugen te graven tot we een herkenbare pendant daarin hebben aangetroffen. Zelfs een volledig abstract object of een abstracte afbeelding zal hier en daar iets in ons geheugen losmaken.

Bij een gedachtewisseling vindt hetzelfde plaats als bij het waarnemen van een object. Al het gesprokene laten we op ons inwerken en we spiegelen het aan wat we in het geheugen meedragen. Iemand deelt zijn standpunt mee en wij gaan het meteen op allerlei fronten ontleden, niet alleen naar zijn directe inhoud. Wij wegen af of de spreker zijn standpunt al niet eerder heeft gemeld, en daarin consistent is gebleven. Begint hij zichzelf tegen te spreken, gelet op wat hij vorige maand beweerde? Komt uit woord en gebaar tot uitdrukking wat hij inhoudelijk vertelt? Deze ogenschijnlijke neveninformatie hebben we hard nodig. Informatie 'sec', dus puur gebaseerd op inhoud, lijkt niet voor te komen. Niet in een gesprek, en ook niet als we voor een object staan. In een gesprek (ook in een televisie-uitzending), waar we geconfronteerd zijn met een medemens die ons toch in zekere zin iets probeert mee te delen of probeert ons te overtuigen, móéten wij wel op zoek naar neveninformatie, want het is een middel om onszelf te beschermen. We willen weten waar we mee te maken hebben, en of we moeten handelen. We willen het klasseren. Wie ons iets vertelt, kan niet zonder voorbehoud rekenen op onze onvoorwaardelijke instemming. Een voorbehoud dat er uit bestaat dat wij allerlei toetsen leggen en keuzes maken. Anders zouden wij van de eerste de beste handelsman iets kopen, alleen omdat hij zegt dat het goed voor ons is. En wij zouden alles wat in de krant staat, blindelings accepteren. Als we informatie niet wegen, raken we onbeschut en komen in veel gevallen in gevaar. Het is echter ook zo, dat wij veel meer als juist aanvaarden van iemand die wij helemaal vertrouwen. In verhouding doen wij dan minder onderzoek om af te wegen of het waar is wat wij vernemen.

Als we een object bekijken, is er geen medemens in het geding wiens uiting wij op 'waarheid' moeten beoordelen. Wij staan in confrontatie met een voorwerp, niet met een mens. Wij voelen ons dan vrijer om het object, die de uiting kan zijn van een afwezige medemens, een indruk op ons te laten maken. In hoeverre is het object ondergeschikt aan wat de maker ermee heeft weten te uit te drukken? En wat is van hogere waarde: het object of datgene wat ermee tot uitdrukking is gebracht? Waar ligt dan de ultieme link tussen de informatie die op ons afkomt, en onze uiteindelijke acceptatie ervan? Het vaststellen of informatie waar is, of voor ons geldigheid heeft, wordt geregeld door onze emotionele respons, maar ook door onze intellectuele analyse. Ten slotte, en daar komen we bij de mystiek uit, door onze Innerlijke Meester, die de laatste toetssteen is om informatie te wegen.

Hoe ver gaat dat? Dat is een terrein waarover meestal niet wordt uitgeweid. Doorgaans stelt een mystieke school, dat een langdurige training op ontvankelijkheid leidt tot een aangescherpt innerlijk waarnemingsvermogen. Een mysticus die twijfelt, zal de echte antwoorden op zijn vragen in laatste zin in zichzelf zoeken. Maar op welke terreinen dan? Als iemand voor de keuze staat om zich als vrijwilliger in de binnenlanden van Afrika te melden, heeft dat een enorme impact op zijn

persoonlijkheid. Hij gaat andere culturen binnen, zal wellicht jaren huis en haard moeten verlaten, en de indrukken die hij gaat opdoen, zullen hem de rest van zijn leven beïnvloeden. In dat voorbeeld is zowel een emotionele als intellectuele en spirituele afweging van de te nemen stap heel begrijpelijk en wenselijk.

Maar niet alle dingen die wij voornemens zijn te doen, hebben een dergelijke impact. Als wij bij de bakker staan en afwegen of we een wit of bruin brood zullen kopen, gaan we misschien op een aantal visuele impulsen af, aangevuld met wat we in ons geheugen terugvinden. De kleur van het brood staat ons wel of niet aan. En we besluiten wel of niet het een of het ander te kopen. Ik zie u nog niet zo gauw in beraad gaan met uw diepste innerlijk Zelf om tot een keuze te komen. Naarmate wij met profanere keuzes te maken hebben, zullen wij meer terugvallen op emotie en intellect. Naarmate de keuzes essentiëler worden, komt daar de spirituele afweging bij. Maar dan ontstaat een nieuwe vraag. Op welk punt in de talrijke omstandigheden waarin wij ons in het dagelijks leven bevinden, weten wij of het een situatie betreft die het raadzaam of noodzakelijk maakt dat wij ons innerlijk Zelf raadplegen? Van veel omstandigheden is duidelijk wanneer het niet nodig is, en in even zovele gevallen weten wij dat het beslist nodig is. Daar tussenin bevindt zich een gebied in allerlei gradaties waarin wij subtiel te werk zullen willen gaan, en dan komt de spirituele toets aan de orde.

Hoe leggen wij dan die toets? Enerzijds op grond van de ervaringen die wij hebben opgedaan, met vallen en opstaan. Met ons intellect kunnen wij aanvoelen in welke situaties wij bij gelijke keuzes gelijke gevolgen hebben gerealiseerd. Daarnaast is het de training via meditatie, contemplatie en concentratie die ons langzamerhand innerlijk gevoeliger maakt. Bij het handelen neemt de stem van ons innerlijk Zelf het dan over. In plaats dat wij in een willekeurige situatie mentaal moeten beslissen of wij ons diepste innerlijk raadplegen en dat dan ook werkelijk gaan doen, roept elke willekeurige situatie gaandeweg als vanzelf die stem op, als die nodig is. In het begin van een mystieke studie is het een kwestie van alles erin stampen: gewoon domweg oefenen, de uitleg van de mystieke wetten proberen te volgen. En ondertussen gewoon doorgaan met het leven dat wij leidden, waarbij wij regelmatig de verzuchting zullen slaken: "O ja, nu had ik in feite die en die mystieke wet moeten toepassen." Het aanleren van het vermogen om het innerlijk Zelf te raadplegen, verschilt daarin niet zo veel van het aanleren van een ambacht. Er ontstaat op een gegeven moment een beheersing van het terrein. Maar hoe een timmerman precies leert om een plank kaarsrecht af te zagen, of hoe de pianist na eindeloos proberen de niet om aan te horen klanken heeft weten om te vormen tot een acceptabel muziekstuk, blijft een raadsel. De inspanningen blijken ergens in ons gestel opgeslagen te worden. Het cumuleren van die oefeningen blijkt te verankeren in onze persoon, totdat het een deel van onszelf is geworden. Het maken van keuzes wordt op een steeds toenemende ervaring gebaseerd. Die ervaring is zowel intellectueel als mentaal en spiritueel opgebouwd en komt door oefening - ofwel herhaling - tot stand.

111. Verlichting

Wat is Verlichting? In de mystiek bestaan daar twee verschillende opvattingen over. De ene is, dat de mens door een lange mystieke ontwikkelingsgang een punt bereikt, waarop hij plotseling een inzicht krijgt in de Natuur dat uitstijgt boven alle soorten kennis die hij voor die tijd bezat. Een breekpunt. Binnen deze opvatting is er ook nog een nuance, namelijk dat dat inzicht niet alleen anders is dan een andersoortig inzicht, maar ook, dat de betrokkene in één flits het totaal van de kosmos doorziet. De andere opvatting over Verlichting is, dat dit een geestesstaat is die men zich gaandeweg eigen maakt, door een gestadig werken aan zijn innerlijke ontwikkeling. In die visie is het verwerven van Verlichting dus geen breekpunt, maar een proces, waarbij de reeds bestaande inzichten langzaam worden uitgebreid en verdiept worden. Het is niet eenvoudig om aan te geven wat waar is, of - wanneer dat niet vast te stellen is - aan welke theorie de voorkeur zou moeten worden gegeven. Wanneer het zo is dat beide theorieën waar zijn, kan in elk geval wel worden vastgesteld, dat de geleidelijke vorm van het verwerven van Verlichting voorafgaat aan de plotseling vorm. Iedereen kan immers aan de mensen om zich heen zien (ook aan de niet-mystici), dat zij zich geleidelijk ontwikkelen, en doorgaans in hun gedrag door de jaren heen een toename van inzicht tentoonspreiden.

Het begrip Verlichting is natuurlijk slechts een metafoor, en in die metafoor - waarin verlichting tegenover verduistering staat - ziet men, dat wij gewend zijn aan de term 'het licht ontsteken' naast 'het licht doven'. In de tijd dat de mens zijn wereld met vuur begon te verlichten, kwam dat langzaam en met veel moeite tot stand. Naarmate zijn ontwikkeling vorderde en zijn kennis van de natuur toenam, leerde hij het licht beter te ontsteken en brandende te houden. Zo is het ook met het innerlijke licht. De belangrijkste vraag bij de bovengenoemde breekpunttheorie is, of een bewustzijn zich eigenlijk wel bewust kan zijn van alles tegelijk. De psychologie zegt van niet. Maar wellicht kunnen we daarom een derde soort Verlichtingstheorie proberen te maken, door te stellen dat Verlichting geleidelijk wordt verworven, en dat zich in dat proces soms momenten voordoen waarin de Verlichting voor ons sterk bepalend is ten aanzien van één aspect in ons leven. Op dat ene punt waarop wij ons misschien tientallen jaren hebben blindgestaard, breekt een inzicht door, dat alles in een verhelderend licht zet. Daarna neemt de geleidelijke Verlichting weer de overhand, totdat zich opnieuw een breekpunt voordoet waarin één facet van ons leven ons ineens glashelder wordt. Hoe wordt Verlichting verworven? Het geleidelijk afstemmen op datgene wat ons verheft, brengt ons op een ander gebied, waar wij inzicht opdoen. Of, zoals de mystiek dat zegt: "Wanneer de leerling gereed is, zal de Meester verschijnen." Of ook wel: "Wanneer de leerling één stap naar de Meester zet, zal de Meester tien stappen naar hem doen." Een goede intentie, ondersteund door een goede scholing, leidt tot spirituele groei, tot Verlichting. Dat is een natuurwet. Het is helemaal niet nodig om daarvoor alles wat ons in het aardse aantrekt te verzaken, en in een klooster op de berg, of in een hutje op de hei te gaan wonen. Verlichting ligt overal onder handbereik: in de stilte, maar zelfs als wij in de stad lopen, in een drukke winkelstraat.

112. Decorum

Wat betekent het begrip decorum precies en welke rol speelt het in ons rituele werk? Volgens de Grote Van Dale wordt onder decorum verstaan: "Uiterlijke waardigheid, fatsoen, gepaste uiterlijke vormen." Verrassend bij deze definitie is, dat gesproken wordt over 'uiterlijke' vormen. Bij decorum gaat het dan ook niet om innerlijke vormen. Als we het hebben over uiterlijke vormen, denken we aan de aankleding van een officiële ruimte, of aan het gedrag van personen. De term 'uiterlijk vormen' roept de gedachte op dat die minder belangrijk, of van mindere kwaliteit zijn, dan vormen van een innerlijk niveau. Maar dat iets een uiterlijke vorm heeft, zoals dat met decorum het geval is, wil niet zeggen dat er sprake is van 'schone schijn'. Uiterlijke vormen zijn niet per se schijnheilig of zo maar een leeg omhulsel. Het is juist zo, dat in decorum ruimte is voor vormen van een uiterlijk en een innerlijk niveau. Bij decorum hebben we te maken met het symbolische ontmoeten van het spirituele en het aardse. Bij decorum hoort verder nog getal, maat, wet en orde. Het decorum kent een vaste omlijsting van voorschriften, en ze zijn in feite een afspiegeling van wetmatigheden op het spirituele vlak. Zoals al gezegd is, heeft decorum met een bepaalde ordening te maken. Het is een stelsel van punten waarop we kunnen bouwen, net als bij natuurwetten, en dat geeft een bepaalde zekerheid. Misschien is dat het wel, waarom we zo'n behoefte aan decorum hebben.

Wat is overigens het verschil tussen het 'ritueel' en het 'decorum'? Want die lijken toch wel heel dicht bij elkaar te liggen. Als we het hebben over een decorum bij plechtigheden, dan is de plechtigheid datgene waar het inhoudelijk om gaat, bijvoorbeeld een installatie. Tot het ritueel behoort dan de manier van lopen, het afleggen van een eed, en de overdracht van de functie, en zelfs de manier van spreken. Dat gebeurt allemaal op een verstilde, plechtige manier. Het behoort tot het ritueel, maar tegelijk is het een aspect van het decorum. Een ritueel wordt niet losjes afgewerkt. Er wordt aan de uitvoering veel aandacht besteed. Daarom heeft het ritueel een decoratieve kant of, anders gezegd, het decorum heeft een rituele kant. Tot het decorum behoort ook datgene wat met de omlíjsting van het ritueel te maken heeft. Dat er bijvoorbeeld tijdens sommige plechtigheden niet wordt gesproken door de aanwezige bezoekers, is een kwestie van decorum. Het is niet een onderdeel van het ritueel zelf. Decorum heeft ook te maken met de aankleding van een ruimte. Er wordt bij een plechtigheid bijvoorbeeld een versiering aangebracht, zodat de aanwezigen in een bepaalde sfeer gebracht worden. Met het decorum geven we aan, welke dingen we in acht nemen om met eerbied de plechtigheid te kunnen bijwonen. Eigenlijk vórmt het decorum dus die eerbied.

We zullen het er wel over eens zijn, dat een innerlijke vorm die niet samengaat met een uiterlijke vorm, niet tot zijn recht komt. We voelen, dat er dan een gebrek aan diepgang is. Als het decorum op een negatieve manier in contrast is met de ware bedoelingen van de uitvoerende personen, dan is de uiterlijke vorm alleen maar 'schone schijn'. Als we bij een plechtigheid aanwezig zijn, bijvoorbeeld bij herdenking, een opening of een benoeming, zullen wij proberen innerlijk waardig en afgestemd te zijn, en tegelijkertijd willen laten zien dat wij ons ook zo willen gedragen. Iets maant ons bij plechtige gelegenheden aan om gedrag te vertonen dat bij die plechtigheid hoort. En dat gedrag verzinnen we niet, het is ook geen natuurwet, maar het is ons ooit voorgedaan, en men heeft ons toen verteld dat dat soort gedrag bij dat soort plechtigheid hoort. Het heeft te maken met een gevoel voor verhoudingen. Iemand die gevoel voor verhoudingen heeft, vinden we evenwichtig, logisch en rustgevend. Er is ook een gevoel voor verhoudingen dat meer wiskundig van aard is. Bijvoorbeeld als wij aanvoelen welke kleuren in een interieur samengaan en welke niet, of als wij aanvoelen of de compositie in een schilderij klopt of niet. Verhoudingen zijn in ons leven belangrijk, omdat ze op een ordening wijzen. Orde op haar beurt betekent voorspelbaarheid, veiligheid, betrouwbaarheid, dus iets waarop we kunnen terugvallen, dat ons houvast geeft wanneer wij een richting willen weten, of wanneer wij greep willen hebben op onze omgeving. Een decorum biedt ons dat houvast.

Bij plechtigheden zien we, dat er heel veel ruimte is voor orde en verhoudingen, dus voor decorum. Als ergens een decorum in acht wordt genomen, wijst dat erop, dat er iets aan de hand is waarvoor alles wat het gewone leven vormt, aan de kant gaat. Er is een plechtige situatie, die uitspringt boven het gewone, juist omdat het gewone leven ingrijpend is doorbroken. Als we er later op terugkijken, zien we, dat er mede dankzij het decorum een markering in de tijd heeft plaatsgevonden, en die markering zorgt ervoor, dat de plechtigheid als het ware ingekapseld werd, veilig opgeborgen in een soort schatkist, die we in ons geheugen zo nu en dan nog even kunnen opendoen, om er weer van doordrongen te zijn dat het toen om een uniek moment ging. Daarom is het decorum vooral belangrijk als er iets is voorgevallen dat onze dagelijkse ordening door elkaar heeft gegooid, zoals een sterfgeval. Maar ook als er niets door elkaar gegooid is en de plechtigheid er juist is om tot een bepaalde ordening te komen - of een ordening te markeren, bijvoorbeeld een inwijding of een huwelijk - is het decorum een symbool van het ordenende principe. Het ordenende principe, dat correspondeert met getal, orde en maat.

Ordening heeft te maken met netheid en zorgvuldigheid, en er zit ook een element van stijl aan. Het raakt ons positief van binnen als wij ergens een schone regelmaat in ontdekken. Als we merken dat ergens veel aandacht aan besteed is, als het áf is, dan voelen we ons beter dan wanneer we in een chaotische omgeving zijn, of in een situatie waarin alles zonder enige ordening of decorum verloopt. Wel is het natuurlijk heel persoonlijk waar bij ons de grenzen liggen van wat wij chaotisch noemen. Iemand kan heel geordend denken, en toch een chaotisch bureau hebben, of van wilde dansfeesten houden. Iemand kan improvisatietalent hebben, en toch van zeer gestructureerde muziek houden. Ordening heeft dus niet voor iedereen dezelfde inhoud. Toch komt het in het maatschappelijk leven vaak voor, dat er een bepaalde ordening wordt geschapen in de vorm van decorum, wat we allemaal herkennen en respecteren. Denkt u maar aan de ingetogenheid tijdens de Dodenherdenking, of de plechtigheid bij een universitaire promotie. Al loopt niet iedereen direct weg met zulke plechtigheden, de meeste mensen zullen zich er wel aan conformeren, zeker wanneer zij als gast uitgenodigd zijn om er deelgenoot van te zijn. Je hoort de mensen dan wel eens opmerken: "Het hoort er nu eenmaal bij." Het decorum van dat soort plechtigheden kan heel lang standhouden, want de stelling dat het er nu eenmaal bij hoort, wordt zelden ter discussie gesteld, en vrijwel niemand vraagt zich af wie het allemaal bedacht heeft.

We komen nu bij een heel belangrijk aspect van het decorum, namelijk het 'erbij horen'. Als het decorum er nu eenmaal bij hoort, waar hoort het dan bij? Uiteindelijk bij onszelf. Als we er aan meedoen, horen we erbij. Als we laten zien dat we achting hebben voor een bepaald decorum, is dat een toegangsbewijs om in een bepaalde kring geaccepteerd te worden, en erbij te horen. Omgekeerd is het tonen van gebrek aan respect voor decorum een uiting van protest. Wanneer iemand een bepaald gezelschap binnenkomt en zich daar onopvallend wil handhaven, zal hij zich aanpassen aan de gedragslijn, aan de 'mores' van dat gezelschap. Dat houdt in, dat hij meedoet aan de rituele en andere voorschriften van dat gezelschap, en daar hoort ook het decorum bij dat daar gangbaar is. Hij houdt zich aan het decorum van het gezelschap. Daarmee beheerst hij de situatie waarin hij verkeert. Het in acht nemen van een decorum heeft dus ook een magisch aspect. Het is namelijk het uitvoeren van een inwijdingshandeling, een handeling die bij een gezelschap de gedachte oproept dat de buitenstaander deel begint uit te maken van hun kring, althans, dat hij er alles aan doet om erbij te horen. Het eerbiedigen van een decorum is dus een toegangssleutel tot een bepaalde kring van mensen. Overigens is een decorum niet per definitie verheffend, al onderkent de Grote Van Dale dat niet. Een negatief of destructief gezelschap kan heel goed zijn eigen decorum hebben, en een vergrijp tegen dat decorum plaatst de betrokkene buiten die groep. Maar gewoonlijk koppelen wij het begrip decorum aan een verfijnde manier van deelnemen aan een plechtige gelegenheid, en aan de manier waarop

wordt omgegaan met de ruimte waarin die verfijnde plechtigheid plaatsvindt.

We kunnen ons afvragen of het een negatieve zaak kan zijn als we ons aansluiten bij het decorum, in die zin, dat we een deel van onze vrijheid opofferen door ons te houden aan beperkende regels. Ik denk dat het hele leven die beperkingen kent. Het hele leven zit natuurlijk vol met voorschriften. Dat geldt voor de manier waarop we in gezelschap eten, of hoe we ons gedragen in omstandigheden die met de etiquette te maken hebben. Natuurlijk beperkt ons dat in zekere zin, maar de prijs is niet te hoog. Van binnen zijn wij vrij. Juist het doorzetten van alle eigen wensen betekent een beperking van onze vrijheid, want het zou ons uit diverse gezelschappen stoten. We komen dan in een isolement terecht, en aan de vrijheid die we dan oogsten, hebben we helemaal niets, want we zouden er alleen in volkomen afzondering van kunnen genieten. We houden ons doorlopend aan regels en aan decorums, maar in de beperking die wij onszelf opleggen, krijgen we tegelijkertijd ook meer vrijheid, een breder perspectief, een nieuwe horizon. Ook heeft de wil om ons aan regels en een decorum te houden ons tot groeperingen gebracht waarvan wij lid willen zijn. Niet alleen vormt het aanvaarden van een decorum een manier om tot een bepaalde groep te behoren, het vormt tegelijk ook een barrière voor andere groepen, die men buiten de eigen kring wil houden. Decorum is dus als een portaal: het is een uitnodiging voor de één, en weert tegelijk ongenode personen af. Het heeft dus ook het aspect van de Verschrikker op de Drempel.

Het kan zijn, dat er ten aanzien van het decorum eens een keer iets misgaat. Zoiets kan altijd worden opgelost, en hoeft van de plechtigheid niet een pijnlijke affaire te maken, als er maar met verstand en overleg te werk wordt gegaan. Vooral met liefde en relativeringsvermogen. Er kan zich tijdens een plechtigheid iets voordoen dat niet gepland is, en waarvoor een ingreep nodig is. Als het doorbreken van het decorum nodig is en tot een aanpassing moet leiden, kan een rustige aanpak betekenen, dat een aanwezige leek niet in de gaten heeft dat er iets misgaat. De situatie wordt dan zo soepel opgelost, dat de aanpassing onderdeel lijkt te zijn van het oorspronkelijk geplande geheel en niet tot paniek hoeft te leiden. Mocht de aanpassing de bezoekers niet helemaal ontgaan, dan kan uit hun non-verbale communicatie blijken, dat zij de humor en de betrekkelijkheid van de situatie inzien. Dat breekt de spanning, en vermoedelijk hebt u allemaal wel eens een dergelijke situatie meegemaakt, bijvoorbeeld als een klein kind ineens luid roepend en lachend door een overigens ernstige bijeenkomst heenloopt. Humor is een belangrijk onderdeel van het menselijk leven, en het hoeft niet buiten de deur te worden gehouden, dus ook niet in min of meer plechtige situaties.

Soms lijkt iets een inbreuk te vormen op het decorum, maar is het dat niet. In een reeds volledig ingerichte en op een plechtigheid voorbereide ruimte, kan men tot de ontdekking komen dat er een belangrijk iets vergeten is, bijvoorbeeld een attribuut. Misschien moeten er wegens grote opkomst ineens stoelen worden aangesleept. Dat is natuurlijk een zeer huishoudelijke bezigheid, die op geen enkele manier bijdraagt aan de rituele bijeenkomst. Het behoort ook niet tot het decorum. Maar uit de rust en stilte waarmee deze noodzakelijke aanpassing uitgevoerd kan worden, kan eerbied blijken voor de omgeving waarin men zich bevindt. Het hoeft op geen enkele manier als storend te worden ervaren. Hieruit valt te leren, dat een inbreuk op het decorum niet per definitie een inbreuk op het decorum betekent.

Hoe heilig is nu eigenlijk het decorum? Daarmee komen we weer uit bij wat helemaal in het begin gezegd is, over de reden waarom het decorum is ingevoerd en waarom het bestaat. Het is een manier om ons bewust te zijn van wetmatigheden en van verhoudingen. Zolang wij dat als motief hebben om het te handhaven, heeft het voor ons een inwijdende betekenis. Een inwijding probeert ons iets bij te brengen dat door ons op een onbewust niveau wordt ervaren en verwerkt. Maar voor die innerlijke inwijding gebruiken wij altijd uiterlijke middelen. Wanneer die ons van binnen raken, een beroep

doen op ons vermogen om ons af te stemmen op iets wat heel diep in onszelf verborgen ligt, zolang dat ons voor ogen staat, heeft decorum zin. Het decorum is een stelsel van handelingen die wij heel bewust ingevoerd hebben. Zolang wij er de waarde van blijven inzien, kunnen wij ze handhaven. Ons zelfbewustzijn kan bepaalde omstandigheden scheppen. Daardoor kan het zichzelf beter waarnemen. Wij scheppen voorwaarden, bestaande uit rituelen en decorum. Daar onderwerpen wij ons vervolgens vrijwillig aan.

113. De rol van de natuurwetten

Om een juist beeld te hebben van de scholing die het innerlijk zelf nodig heeft, moet duidelijk zijn door welke wetmatigheden de ontwikkeling van dit innerlijk zelf geregeld wordt. Zulke wetmatigheden noemt men 'natuurwet' of 'kosmische wet'. Deze termen zijn niet helemaal aan elkaar gelijk. Wanneer er natuurwetten zijn in het universum, zijn die noodzakelijkerwijs kosmisch, omdat zij zich in de kosmos voordoen. Maar hoewel beide termen vaak door elkaar gebruikt worden, wordt de term 'kosmische wet' binnen de mystiek op een andere manier gebruikt. Onder de gewone 'natuurwetten' worden dan bijvoorbeeld de electriciteitswetten verstaan zoals die door de natuurkundigen zijn geformuleerd. Maar wanneer mystici over 'kosmische' wetten spreken, denken zij aan de wet van karma, of aan de wet van dualiteit, of de wet van reïncarnatie, die voor de mens zeer bijzonder en opmerkelijk zijn, aangezien zij in elk deel van zijn gestel en zielepersoonlijkheid werkzaam zijn en zijn persoonlijke toekomst bepalen. Het onderscheid is subtiel, omdat wij ook door de electriciteitswetten geregeerd worden en door allerlei andere soorten wetten. Kennis van de andere wetten is dus evengoed belangrijk. Het ware onderscheid zit erin, dat de term 'kosmische wetten' vaak wordt gereserveerd voor dat deel van de natuur dat met mystiek te maken heeft.

Er is niet zoiets als een index van natuurwetten of kosmische wetten. De wetenschap en de mystieke wetenschap beginnen nog maar net een klein deel te begrijpen van waar het allemaal om gaat. Er moeten nog veel ontdekkingen worden gedaan. Vandaag de dag is het zelfs zo, dat wanneer iemand met een nieuwe theorie over het universum of over de realiteit komt, ons begrip van de reeds geformuleerde natuurwetten misschien niet langer geldig is. Wij zijn dan gedwongen een geheel nieuw concept te ontwerpen van wat een bepaald fenomeen werkelijk betekent. Wanneer wij een nieuwe regelmaat in het universum waarnemen, kunnen we die in een andere, nieuwe omschrijving onderbrengen, dus in een wet. Maar zelfs wanneer wij over een complete index zouden beschikken, hebben wij jaren nodig om zelfs maar te bevatten hoe een enkele wet, bijvoorbeeld de wet van de driehoek, werkt. Er zijn jaren voor nodig om te begrijpen dat onze daden tot andere daden leiden en aldus karma scheppen. Dat is een voorbeeld van de wet van de driehoek, maar het duurt lang voordat wij haar werking inzien en ons leven overeenkomstig inrichten.

114. Illusie

Is het leven een illusie? In de kwantumfysica blijkt de zoektocht naar het ultieme element of deeltje naar steeds meer leegte te voeren. Zelfs de hardste stoffen blijken - als je maar klein genoeg bent - voldoende ruimte te bieden om er doorheen te gaan zonder veel tegen te komen. Er lijkt in het bestaan meer níet dan wél te zijn. Is het daarom vluchtig, of onwerkelijk, of een illusie? Om hierover iets te kunnen zeggen, is het goed om eerst een definitie van het begrip illusie te vinden. Volgens de Grote Van Dale is een illusie onder andere een zinsbegoocheling in de zin van een waanvoorstelling. Tevens kan er een droombeeld onder worden verstaan, in de zin van luchtkasteel, utopie, zeepbel. We kunnen hier nog het begrip fata morgana aan toevoegen.

Waarom noemen sommige filosofen het leven een illusie? Mogelijk omdat wanneer men eindeloos en vruchteloos zoekt naar een houvast dat op stoffelijke zekerheden gebaseerd is, en een innerlijke zekerheid zich nog niet aandient, er een vacuüm is dat men toch een naam wil geven. De illusie houdt dan in, dat alles veranderlijk is en nergens een zekerheid te vinden is. Wat wij denken dat iets is, blijkt het steeds maar niet te zijn.

Wanneer wij innerlijk of uiterlijk iets waarnemen, trachten wij het meteen - bewust of onderbewust - te interpreteren. Dat moet ook wel, want alleen op grond van onze waarnemingen kunnen wij ons bestaan in veiligheid voortzetten. Na de waarneming volgt dus de interpretatie, en zolang die niet in tweede aanleg bijstelling behoeft, zullen we niet van een illusionair waarnemen of interpreteren spreken. Maar zodra datgene wat wij tot de waargenomen werkelijkheid rekenden, anders blijkt te zijn, en dus geherinterpreteerd moet worden, voelen wij duidelijk aan dat er een nieuwe herinterpretatie achteraan zou kunnen komen. En dan blijkt niets in het leven volkomen zeker te zijn. Alles waarop wij ons baseren, is dan een zeepbel of een utopie. Of een fata morgana: er is wel iets, maar wat er is, is niet wat het lijkt.

Maakt dat het leven moeilijk? Wanneer je oordeelsvermogen telkens tekortschiet, en je daarvan steeds negatieve gevolgen ondervindt, kan die vraag met ja beantwoord worden. Dat geldt vooral in een pathologische situatie, bijvoorbeeld bij iemand die psychotisch is, onder schizofrenie of waanvoorstellingen lijdt, of aan hallucinerende drugs is. Want de illusies waaraan iemand dan lijdt, kunnen een angstaanjagend werkelijkheidsgehalte hebben.

De vaststelling dat het leven een illusie is, is opvallend vaak verbonden aan een levenshouding die een zekere reserve inhoudt. Ik heb het zelf in elk geval nog niet horen verbinden aan een opgewekte levensvisie. Er spreekt een zorgelijke houding uit, berusting ook. Wanneer bij de conclusie dat het leven een illusie is, het oordeelsvermogen van belang is, is er dan een weg te vinden die tot een andere conclusie leidt? Daartoe zou iemand in staat moeten zijn om 'de werkelijkheid' steeds zo te beleven als die feitelijk is, zonder gedwongen te zijn om zijn interpretatie daarvan steeds bij te stellen. Dat vraagt om een bijzonder goed doorzicht in de wetmatigheden van het bestaan. Daarvoor is een levenswijze nodig waarin men zich niet uitsluitend op zijn zintuigen verlaat, en een open houding en intuïtieve ontvankelijkheid een kans krijgen. Want dan vloeien het uiterlijke en het innerlijke leven in elkaar over. Alles wat er is, blijkt een eenheid te zijn. Een verschil tussen actualiteit en realiteit zal er eigenlijk niet meer zijn. De 'grote beweger' achter de verschijnselen is daar niet meer (ogenschijnlijk) van afgescheiden, maar doordringt die verschijnselen, en wordt als zodanig ook aangevoeld. De waarnemer en het waargenomene zijn een eenheid geworden.

Heeft het nut om het leven een illusie te noemen? Zeg dat maar eens tegen de ouders die hun kind hebben verloren, of tegen een oorlogsslachtoffer, of tegen een doodziek iemand die lijdt, of tegen

iemand die zijn baan kwijt is en niet weet hoe hij zijn gezin moet onderhouden. Dan wordt zo'n filosofie meteen een filosofie van de koude grond. De realiteit is, dat wij - met al onze zintuiglijke en andere beperkingen - het bestaan en onszelf nu eenmaal waarnemen zoals we dat doen. Daarmee wordt het begrip 'illusie' moeiteloos inwisselbaar voor 'realiteit'. Want als alles een illusie is, is dat onze realiteit, de werkelijkheid waarmee wij leven.

115. De primitieve mens

Alles is relatief. Ook rond het begrip 'primitief'. In onze wereld duidt men oude of hedendaagse beschavingen vaak aan als primitief, waarmee men bedoelt dat zij nog niet ver ontwikkeld zijn. Althans, niet zo ver als wij. Anders gezegd: beschavingen die de natuur nog niet zo hebben geëxploreerd en geëxploiteerd dat luchtverontreiniging, waterverontreiniging, het afbreken van de ozonlaag, geavanceerd wapentuig, een disbalans tussen grondstoffen en prijzen, hoge werkdruk, stress, gebrekkige en onbegrijpelijke wetgeving het gevolg zijn. Beschavingen dus, die nog niet zijn losgekomen van een harmonisch verband tussen wonen en werken, van het verbouwen van voedsel voor de directe levensbehoefte, van een eenvoudig maar effectief stelsel van ruilmiddelen. Ofwel, beschavingen die nog niet het pad naar zelfvernietiging zijn ingeslagen. Als we ons dit realiseren, valt op hoe hoogmoedig de moderne mens is ten opzichte van een leefwijze waarbij het niet alleen maar om geld, ego en aanzien gaat.

Een beschaving die over 'veel' beschikt, die 'meer van alles' heeft dan een andere beschaving, duidt die andere beschaving met primitief aan. Maar in de toekomst zal men onze huidige beschaving óók primitief kunnen noemen. Geldt dat nu ook voor de mystieke inzichten die wij heden ten dage hebben? Daartoe zouden wij moeten onderscheiden hoe binnen de mystiek over universele beginselen wordt gesproken. Wij noemen een beginsel universeel, als het een uitgangspunt betreft dat gehandhaafd lijkt te kunnen worden over de grenzen van tijd en ruimte heen. Dus, ongeacht toekomstige ontwikkelingen zouden deze beginselen hun geldigheid niet verliezen. Maar geldt dat ook voor de vórm die wij aan die beginselen toekennen?

De mens in de oudheid, onwetend betreffende de ware aard van bijvoorbeeld elektriciteit, aanbad de bliksem als een vorm waarin de godheid zich aandient. In onze tijd weten wij meer over de aard van de bliksem. Wij zouden die nu niet meer aanbidden, maar evengoed de stelling kunnen blijven innemen dat hij - als natuurkracht - een indrukwekkend symbool van het kosmische (de godheid) is. Er is dan in essentie niet veel veranderd aan de menselijke visie omtrent de hogere beginselen.

Maar laat ons nu eens kijken of ons, naar analogie, hetzelfde kan overkomen als die zogeheten primitieve, bliksemaanbiddende volkeren van vroeger. Wij spreken bijvoorbeeld over kosmische meesters, uitgaande van ons beeld van krachten die qua persoonlijkheid de menselijke overstijgen. We moeten niet uitsluiten dat toekomstige beschavingen vanuit hun toegenomen kennis van de natuurwetten, onze verering van kosmische meesters gelijkscharen aan het aanbidden van de bliksem door nog vroegere volkeren. Misschien heeft men dan een beter inzicht in de natuurwetten, waardoor de manifestaties die wij nu toeschrijven aan kosmische meesters in een heel ander licht komen te staan. Waarbij dan weer hetzelfde geldt als ten opzichte van de bliksem, namelijk dat er een universele kern overeind kan blijven, en er een hypermoderne uitleg ontstaan is van wat een kosmische meester dan eigenlijk wel is. Men kan hem blijven zien als een indrukwekkende manifestatie in het universum. En zo ad infinitum.

116. Communicatie

Onlangs las ik in een boek dat over de Middeleeuwen ging, weer eens achteloos een passage die ongeveer zo ging: "Toen (…) in Europa was, nam hij contact op met (…)." Dat zie je heel vaak, dat ergens vermeld wordt, dat iemand toen ergens in de leer ging, aan een universiteit in Padua en daarna wellicht Parijs ging studeren, of een organisatie opzette die vertakkingen had in diverse landen. Wanneer wij iemand willen bereiken, dan bellen, schrijven, mailen, sms-en, msn-en of faxen wij hem. In minder tijd die nodig is om een kop koffie leeg te drinken, laten wij iemand in Australië weten dat wij een vraag hebben en het antwoord is al weer binnen. Hoe ging men toch in die tijd om, met de tegenwoordig door ons geslechte barrières van tijd en ruimte?

Je moet je voorstellen dat je in Engeland zit en naar Europa wil, bijvoorbeeld als alchemist, om contact te leggen met alchemisten in Praag. Allereerst moest je over ruime middelen beschikken. Wij pakken een tgv, lijnvliegtuig, of auto met gps-systeem om grote afstanden snel te overbruggen. In die tijd echter waren die er niet. Je moest lopend, te paard of met paard en wagen eerst de kust zien te bereiken, je daarna inschepen, vervolgens in een jou vreemd land een ander transportmiddel zien te vinden. En na vele weken reizen, waarbij je onderweg in je onderhoud moest voorzien, hoopte je dan je plaats van bestemming bereikt te hebben. Al die tijd moest je onderweg route-informatie, een slaapplaats, beschutting, medische zorg en te eten zien te krijgen. Je moest je kleren zien te wassen en tijdig droog zien te krijgen. Bagagetrolleys waren er niet, dus je sleepte een minimale hoeveelheid dingen met je mee, tenzij je een soort hutkoffer kon laten transporteren. Al die tijd moest je over een hoeveelheid geld beschikken. Bankpasjes waren er niet. Je droeg je kapitaal dus op je lichaam, eventueel in de vorm van bankpromessen. Als je het onderweg verloor, of je werd door een van de talrijke struikrovers beroofd, had je kans dat je je vaderland nooit meer terugzag.

Voordat je wegging, moest je afscheid nemen van al je dierbaren. Ze zouden je maanden-, jarenlang niet, of nooit meer terugzien. Zou je berichten willen verzenden, dan zou je dat via een koeriersnet moeten zien te regelen, als je koerier onderweg al niet verongelukte. Koerier weg, bericht weg: in een wellicht cruciale keten een breuk die onherstelbaar was. Van reguliere posterijen was geen sprake.

En dan kom je uiteindelijk aan in Praag. Mogelijk heb je een adres, maar tien tegen een is de bewuste alchemist allang verhuisd. Je kon hem vooraf niet even mailen om zijn recentste gegevens op te vragen. Wellicht vroeg je dan bij de stadspoort aan de poortwachter of die en die vandaag ook in de stad gesignaleerd was. En ga dan eens proberen een groot netwerk op te zetten, waarbij je allerlei mensen om hun medewerking moet vragen, of met wie je een werkzame strategie over vele landen tegelijk moet zien uit te stippelen, zoals de verbreiders van religieuze of mystieke stromingen - maar ook legeraanvoerders - dat gedaan hebben. Je kon niemand bellen, alles lag op grote afstand. De gemiddelde leeftijd van de mensen was laag. Niettemin werd er gigantisch veel totstandgebracht.

Teleconferentie? Nooit van gehoord. Bijna onbegonnen werk, maar veel mensen reisden kriskras Europa door, legden overal contacten en hielden hun netwerk ook nog in stand. De hele informatie-infrastructuur was onvergelijkbaar met die van ons. Het lijkt mij daarom niet verwonderlijk dat het vooral de gefortuneerden en edelen waren bij wie de kunstenaars, mystici, filosofen, kabbalisten en wetenschappers onderdak vonden. Zij hadden allen (edelen incluis) behoefte aan de middelen om hun kennis te verbreden en - vooral - die kennis toe te passen of door te geven. Daarvoor waren financiële bronnen in overvloed aanwezig. Kennis was ook in die tijd macht. Niet alleen kennis omtrent oorlogvoeren, maar ook kennis van alchimie, chemie, mechanica en medicijnen. De koningshoven waren bij uitstek de plaats om je eigen zaak te bepleiten, en als je de (regionale) vorsten achter je had staan, was the sky the limit. Dan kon je je kennis via de gewapende transporten waarbinnen de edelen

zich verplaatsten, veilig en ver verbreiden. Daarbij hadden alle partijen hun eigen agenda. De edelen hoopten dat de alchemisten en wetenschappers hun het begeerde goud of wapentuig zouden leveren waarzonder hun machtsbereik beperkt zou blijven. Van de kunstenaars werd verwacht dat zij het woord zouden spreken van hun broodheer, bijvoorbeeld door een flatteus portret te schilderen of een wapenfeit heroïsch vast te leggen. De kunstenaar ontving daarvoor een vaak 'vorstelijk' loon. De alchemisten en medici hoopten voldoende middelen te ontvangen om ongestoord hun eigen onderzoekingen te kunnen doen, hoewel zij niet zelden in een kerker belandden omdat zij hun nevenactiviteiten voor hun vorst niet naar verlangen konden uitvoeren.

Voor ons in de huidige tijd is het vooral niet goed voorstelbaar hoe men toendertijd zijn contacten wist te onderhouden, want als je net weken had gereisd om persoon X. te vinden, was hij misschien zelf al weer weken onderweg om persoon Y. met een bezoek te vereren. Om moedeloos van te worden, en toch werkte het. Een generatie of een leven meer of minder kwam er niet op aan. Het is geen wonder dat in die ogenschijnlijk romantische, maar wezenlijk keiharde tijd de kathedralen bleven verrijzen, met hun uitzicht op een leven na dit leven waarin de uiteindelijke beloning voor alle inspanningen gemanifesteerd zou worden. Wat zou het mooi zijn om eens met iemand uit die tijd te kunnen praten. Onze tijd-ruimtefrustraties bestaan uit verkeersfiles, vastgelopen computers, haperende mailprogramma's, verbroken netwerkverbindingen. En dan gaat het om seconden, minuten of hooguit uren. Wat voor frustraties kenmerkten de Middeleeuwers, in hun strijd met weken, maanden en jaren?

117. Angst en bijgeloof

Een van de kenmerken van een zich ontwikkelende beschaving is het uitbannen van angst. De druk van het mentale zwaard dat filosofen, kerkvaders en aardse heersers boven de hoofden van de mensen hebben gehangen, de dreiging met straf, heeft lang tegengehouden dat men de natuur ging onderzoeken. Angst regeerde. Bijgeloof, opgeroepen door zowel de clerus als degenen die niet religie- of kerkgebonden waren, heeft aan die angst bijgedragen. Niet iedereen heeft zich dat keurslijf laten aanmeten. Er zijn altijd vrijdenkers geweest. Wanneer het menselijk denkvermogen zich eenmaal realiseert dat het over logica beschikt, als een instrument dat net zoveel waarde heeft als intuïtie; dat het gehoorzamen aan het innerlijk Zelf in balans kan zijn met door de mens geformuleerde morele doelstellingen; dat het in zichzelf vrede kan scheppen, dan kan het aan angst ontstijgen.

Wanneer het denkvermogen nog niet tot die vaststelling kan komen en in de ban is van angst en bijgeloof, zou men verwachten dat het aan die druk wil ontsnappen. Maar een kenmerk van angst en bijgeloof is juist, dat het individu niet meer in staat is te beseffen dat het ervan bevrijd worden, een daad is van wilskracht, door niemand te stoppen wanneer men dat maar kan inzien. Hoewel dwingende spirituele voorschriften en verlammende vermaningen de mensheid door alle eeuwen heen veel leed hebben gebracht, zijn ze dan ook door velen gekoesterd. Dat zou niet zo zijn geweest als er op de overtredingen niet zoveel straffen in zoveel vormen hadden gestaan. Bijgeloof is immers niet zozeer schadelijk en veroorzaakt niet zozeer leed en verdriet door de foutieve of gedwongen aanname dat een bepaald fenomeen bestaat, of doordat wij een bepaalde handeling noodgedwongen moeten verrichten, als wel door de angst voor sancties. Die dreiging werkt verlammend.

Iedereen kent wel de bekendste vormen van bijgeloof: niet onder een ladder doorlopen, uitkijken op vrijdag de 13e, het onheil dat je zal overkomen als een zwarte kat over je pad loopt. Ze hebben rechtstreeks met vermeend persoonlijk, komend onheil te maken. Er zijn ook voorbeelden van bijgeloof die het voortbestaan van een gehele natie regeren. Een dramatisch exempel was de raadgeving van Azteekse priesters aan hun hoofd Montezuma om de opmars van de Spanjaarden niet te blokkeren, omdat voorspeld was dat die hun rechtmatige erfenis zouden komen opeisen. Het was het begin van een allesvernietigende Spaanse oorlog tegen het Azteekse volk.

Wat onderscheidt bijgeloof van geloof? Met 'geloof' bedoelt men gewoonlijk 'kennis', als tegenhanger van het 'bijgeloof'. Toch geeft het woord 'geloof' al aan, dat 'geloven' iets anders is dan 'weten'. (Bij)geloof houdt in, dat men iets niet zeker weet, maar het aanneemt op grond van veronderstellingen of op het gezag van anderen. In het dagelijks leven wordt het begrip gebruikt in de context van een formule, namelijk 'als je dit (niet) doet, dan ...'. Zowel bij geloof als bijgeloof baseert degene die gelooft of bijgelooft zijn standpunt niet op kennis van natuurwetten, maar op een voorschrift, een aanname of een leerstelling.

Er zijn heel interessante vormen van bijgeloof, die verwant zijn aan riten, een symbolische lading hebben, en zelfs dicht bij de mystiek kunnen aansluiten. Het plengoffer is daar een mooi voorbeeld van. In de oudheid was het bij vele culturen gebruik om bij de maaltijd een deel van het voedsel weg te werpen, of drank op de bodem te gieten. Het was een teken van dank aan de goden voor het feit dat dezen de mens van voedsel voorzagen. Met het plengoffer wilde men de goden gunstig stemmen, en tegelijk bewerkstelligen dat zij in de toekomst opnieuw de mensen van hun gunsten voorzien. Er was dus de aanname dat er goden zijn, die zich op een persoonlijke wijze met de mens bemoeien. De aanhangers van het plengoffer koesterden een gepersonifieerd godsbeeld. Zij gingen ervan uit dat de goden tot iets te bewegen zijn als zij gunstig gestemd worden. Men dacht dat de goden, wanneer zij niet gunstig gestemd worden, de mensheid gunsten onthouden. In dit (bij)geloof blijft de

onpersoonlijke werking van de natuurwetten buiten beeld, alsook het feit dat de oogst heus wel zal lukken, ook als er geen vruchtbaarheidsrituelen worden uitgevoerd. Bijgeloof en magie gaan hand in hand. De belangwekkende kant aan het plengoffer is de sterke verwantschap met de mystieke gedachte dat de mens moet compenseren voor alles wat hij doet en ontvangt (de wet van karma). Met het plengoffer dat om die reden op symbolische wijze gebracht wordt, benadrukt iemand dan, dat hij een klein deel van de kosmos is en dankbaar is voor wat hem ten deel is gevallen. Hij wil daar symbolisch iets tegenover stellen. Dat is dus de positieve pendant van het niet-mystieke motief om te compenseren, en dat andere motief is, dat iemand wil voorkómen dat hem in de toekomst gunsten worden onthouden.

Als we iets doen om te voorkomen dat ons iets slechts overkomt, heeft dat dan met angst te maken? In elk geval met voorzichtigheid. Is dat bijgeloof? Alleen wanneer wij op grond van een dogmatische, niet onderbouwde, onwetenschappelijke aanname verwachten dat ons een bepaald onheil kan overvallen. Het is geen bijgeloof wanneer wij er bij ons handelen rekening mee houden dat negatieve gevolgen het resultaat kunnen zijn van het veronachtzamen van natuurwetten. Voorzichtigheid is dan niet de angst voor de een of andere straf, maar het gevolg van onze kennis van de natuur. Als wij namelijk weten hoe de natuurwetten werken, zouden wij er niet verstandig aan doen om ze te negeren, want het is logisch dat het resultaat daarvan negatief zou kunnen zijn.

Wanneer bijgeloof iemands dagelijks functioneren ernstig beheerst, kan het de vorm hebben aangenomen van een dwangneurose. Achter het dwangmatig handelen of denken kan de bewuste wens schuilen om iets af te wenden, wat we al met de formule 'als je dit (niet) doet, dan ...' hebben gekenschetst. Soms is er geen bewuste reden voor het dwangmatige. De persoon in kwestie voelt alleen dat hij iets moet doen of denken omdat hij zich anders ongelukkig of rusteloos voelt. Het is een vorm van bijgeloof die in angst resulteert. De angst bestaat uit de vrees in een situatie van instabiliteit terecht te komen.

Tot diep in de twintigste eeuw hebben vele kerkgangers kerkelijke voorschriften gevolgd omdat ze voorgeschreven waren. Het zielenheil van de gelovigen zou in gevaar komen als ze er geen gehoor aan zouden geven. Zo is de doop in de katholieke kerk lange tijd aangezien voor iets heilbrengends, namelijk als een wijding aan het goddelijke, terwijl men het niet gedoopt zijn, aanmerkte als een situatie die het zielenheil ernstig bedreigde. Bijgeloof en angst zijn, als tegenhanger van het inwijdende en het rituele, opvallende factoren, omdat het inwijdende zou moeten leiden tot toename van het vermogen om als een vrij mens te functioneren. Dat wat de mens van zijn kluisters zou moeten kunnen bevrijden, lijkt hem dus ook te kunnen binden.

118. Evolutie

Levende organismen ondergaan voortdurend veranderingen, die elkaar niet noodzakelijk snel hoeven op te volgen. Ze kunnen plaatsvinden na het verstrijken van een zekere tijdsduur. Is nu zo'n verandering opgetreden omdat het organisme anders niet kan overleven, en omdat dat organisme met het oog op de toekomst moet veranderen? Hoe bepaalt het organisme dat, met andere woorden, hoe kan een 'blind' organisme in de toekomst kijken, afwegingen maken over de mate waarin het met of zonder verandering kan voortbestaan? We horen het de biologen zo gemakkelijk zeggen: Dit of dat organisme heeft zich aangepast aan de omgeving, of, op grond van gewijzigde omstandigheden is het organisme gemuteerd.

Wat is eigenlijk een organisme? Volgens de Grote Van Dale is het onder andere de 'organische bouw, samenhang van de delen van een functioneel geheel'. Daaronder kan een eenvoudig of ingewikkeld plantaardig, dierlijk of menselijk, levend complex worden verstaan, dus ook wijzelf zijn een organisme, met een gedeelte waarop wij bewust invloed kunnen uitoefenen, en een autonoom deel, waarop wij nauwelijks invloed hebben (spijsvertering, bloedsomloop, hartwerking, celdeling). Telkens reageert een organisme op zijn omgeving, bijvoorbeeld op een aanval met chemicaliën of bacteriën. Het schijnt een werktuiglijk soort aanpassing te zijn, waarbij de verandering een noodzakelijke reactie is op een impuls van een bepaalde aard.

De werkwijze van een plantaardig of dierlijk organisme, maar ook de werkwijze van het menselijke autonome stelsel, lijkt niet op wat wij als mens 'handelen op grond van wilskracht' zouden noemen. Het lijkt juist op een volstrekte willoosheid en onderworpenheid, een volmaakte harmonie in de wijze waarop het zich aan invloeden van buiten onderwerpt. De wet van de driehoek wordt daarin perfect gedemonstreerd: wanneer een element in het organisme A wordt aangedaan door een impuls B, volgt steeds de reactie C, zonder dat daar emotionele of verstandelijke overwegingen tussen zitten en als stoorzender kunnen functioneren. Het lijkt op een reflex, puur gericht op overleven, instinctief. Als we in ons lichaam een ontsteking opmerken, kunnen we vaak niet direct verklaren waarom ons lichaam die ineens openbaart. Vervolgens kan duidelijk worden dat er een oorzaak is, die medicinaal of chirurgisch verholpen zal kunnen worden. Ondertussen heeft het organisme zijn taak uitgevoerd, reactief. Het kan maar op één manier reageren, en die wordt niet in de weg gezeten door een breinmatige, emotionele of mentale afweging.

Ook voor een muterend organisme geldt dat het geen afwegingen maakt of kan maken. Het kan bijvoorbeeld niet een afweging maken naar de toekomst om te bepalen in welke van de volgende vier categorieën het wenst te verkeren: die van een mutatie die voordelig is, en blijft; die van een mutatie die voordelig is en niet blijft; die van een mutatie die niet voordelig is, en blijft; of die van een mutatie die niet voordelig is, en niet blijft. Nu zal er een bepaalde tijd nodig zijn waarin moet blijken of een mutatie zodanig voordelig is, dat deze binnen het organisme bewaard dient te blijven en overerfbaar wordt. Hoe kan het organisme dat bepalen? Het hanteert geen begrippen zoals wij dat doen, bijvoorbeeld omtrent het begrip 'voordelig'. Toch valt vaak die term in relatie tot organismen die muteren of gemuteerd zijn. Als wij van het organisme willen vaststellen hoe het eraan toe is en waarom, valt of staat de 'argumentatie' die wij aan dat organisme toeschrijven, met onze eigen definitie van begrippen als 'voordelig' en 'nuttig'; begrippen die nooit door het onpersoonlijke organisme zelf kunnen worden gehanteerd. Tenzij wij een complex organisme dat een bewuste werkzaamheid openbaart (de mens, een dier) zien als de optelsom van een aantal suborganismen, die elk in meerdere of mindere mate een celbewustzijn hebben en een mate van wilskracht.

Als wij een definitie van het begrip 'voordelig' opstellen, hoeveel autoriteit heeft die dan? Als wij iets voordelig vinden, is dat dan een universeel begrip, dat door alle tijden en in alle culturen ongewijzigd blijft? Als het organisme 'vaststelt' of een mutatie 'voordelig' is, kan dat dan een vaststelling zijn die rekening houdt met de toekomst? Stel dat het organisme zou kunnen praten, zou het dan zeggen: "Ik wil op die en die manier gewijzigd verdergaan, opdat ik mij in de toekomst kan handhaven"? Dat is een interessante vraag, want wanneer wijzelf ons leven veranderen onder de druk der omstandigheden, hebben wij een afweging gemaakt, geplust en gemind, en vooruitkijkend besloten om iets uit de weg te gaan, te vertrekken, ergens naar toe te gaan, actie te ondernemen, noem maar op. Steeds met de bedoeling de bestaande toestand met het oog op de toekomst - de periode in elk geval na het heden - te verlaten. Hoe doet een organisme dat dan, wanneer het niet beschikt over een bewustzijn zoals wij dat van de mens of het dier kennen? Wanneer een organisme muteert, zal het dan hebben moeten vaststellen dat die mutatie voor de toekomst nuttig of voordelig is met betrekking tot levensvatbaarheid of voortbestaan? Maakt het een keuze, geënt op het besef dat het op de oude manier niet verder kan? Zet het die gedachte af tegen de toekomst, waarin alles dus anders moet?

Stel dat de natuur een mutatie wil aanbrengen, zodat het organisme bijvoorbeeld een schutkleur krijgt, 'acht' de natuur die mutatie dan voordelig, en hoe weet het dat dat zo is? Wij proberen als mensen de onpersoonlijke natuurwetten te personifiëren, en ze menselijke eigenschappen toe te dichten, zoals beslissingsvermogen, afwegingsvermogen, en een doelstelling. Het valt mij op dat biologen de neiging hebben om van dierlijke eigenschappen te verklaren waarom ze er zijn. Is een beest bijvoorbeeld voorzien van een bepaalde schutkleur, dan zeggen ze dat het die 'gekozen' of 'ontwikkeld' heeft om in zijn omgeving minder op te vallen. Dat schrijft het dier een intentie als die van een mens toe, het dier wordt gepersonifieerd. Waarom er dan zoveel andere beesten rondlopen die niet zo slim zijn geweest, leggen ze niet uit, en kunnen ze niet verklaren.

Wanneer een bepaalde karakteristiek zich in een bepaald organisme manifesteert, is het dan zo, dat die karakteristiek - als die van nut blijkt - er vervolgens toe leidt dat het organisme een steeds betere omgeving zoekt of vindt om die karakteristiek - die er nu eenmaal is - ook steeds beter te benutten? En als dat zo is, hoe weet en doet het organisme dat dan? Hoe weet bijvoorbeeld een bepaald dier dat zijn rug een schutkleur heeft? En hoe weet een ander dier dat het zijn vleugels moet spreiden, opdat de stippen op de achterkant ervan op andere dieren een uitwerking als van ogen hebben?

Is dat toch iets wat wij een vorm van denkvermogen moeten noemen, of van bewustzijn, of van wilskracht? Omgekeerd kunnen we de vraag stellen of de wilskracht van de mens, als de 'samenhang van de delen van een functioneel geheel', niet ook slechts het totaal is van een oplopende schaal van soorten minieme wilskracht - op celniveau - tot dat wat wij gewoonlijk de superieure 'menselijke wilskracht' noemen. Een wilskracht die qua hoedanigheid wellicht precies zo willoos en onderworpen is als de situatie op microniveau. Want ook die grote menselijke wilskracht is de resultante van - en logisch gebonden aan - het totaal van alle samenstellende delen van dat menselijke organisme, met alle bewustzijn die zich erin bevindt. Dus ook met alle beperkingen van dien.

119. <u>Harmonie</u>

Alles is in harmonie. Ik hoor u denken: dat kan ik niet goed verstaan hebben. Er zijn toch veel dingen die niet in harmonie zijn? Zo te zien, heeft u gelijk, althans op het eerste gezicht. Alles om ons heen lijkt immers het tegendeel van harmonie uit te wijzen. We hoeven de krant maar op te slaan en de oorlogen en ongeregeldheden springen in het oog. Hoe kan er dan sprake zijn van harmonie? En kijk naar de dierenwereld: de ene soort is nog wreder dan de andere. Om maar niet te spreken over de voedselketen, die lijkt het bewijs te zijn dat het gaat om eten of gegeten worden. Waar is dan die harmonie?

Elk begrip dat de mens hanteert, dus ook het begrip harmonie, valt en staat met de definitie die eraan gegeven wordt, en ook met het individueel aanvaarden van die definitie. Laten we eens kijken naar wat de Grote Van Dale onder harmonie verstaat. Van Dale begint zijn definitie met de oorsprong van het woord, en spreekt over 'Harmonia', als volgt.

"Harmonia, overeenstemming.
1) Samenwerking of verband van een aantal zaken tot een welgeordend en aangenaam aandoend geheel, het aangepast-zijn van elementen aan elkaar en aan hun milieu.
2) Eensgezindheid, goede verstandhouding, eendracht.
3) Aangenaam klinkende vereniging van gelijktijdige, of elkaar opvolgende tonen, met name de verbinding van tegelijkertijd klinkende tonen volgens vaste regels, met name van drieklanken.
4) De overeenstemming van al de stemmen, partijen van een muziekstuk."

In mystiek verband duidt harmonia op een evenwicht in ons innerlijk Zelf; op harmonie tussen ons Zelf en onze omgeving; en op harmonie tussen ons Zelf en het kosmische. Bij het horen van de zojuist genoemde definities blijft het niet bij horen alleen. Bijna ogenblikkelijk verschijnen er voor ons geestesoog beelden. Moest u bij het horen van de eerste definitie, te weten: "Samenwerking of verband van een aantal zaken tot een welgeordend en aangenaam aandoend geheel, het aangepast-zijn van elementen aan elkaar en aan hun milieu", niet ook meteen denken aan het universum, met al zijn eeuwige sterren en planeten? En zag u bij de tweede definitie, te weten: "Eensgezindheid, goede verstandhouding, eendracht", niet meteen in gedachten broederschap en vrede en al degenen die u liefheeft en die u graag om u heen ziet, wier aanwezigheid u geen seconde kunt missen? En wat te denken van de derde definitie, te weten: "Aangenaam klinkende vereniging van gelijktijdige, of elkaar opvolgende tonen, met name de verbinding van tegelijkertijd klinkende tonen volgens vaste regels, met name van drieklanken." Die roept gedachten op aan muziek, aan helende, tonische klanken.

Van Dale heeft in feite een opsomming gegeven van tal van belangrijke elementen uit het werk van de mysteriescholen. Harmonie is een aspect van het kosmische, van eenheid, van samenwerking of verband, van aangepast-zijn. Uit dit alles - en u kunt zelf ongetwijfeld nog meer definities bedenken - dringt één element zich heel sterk aan ons op, en dat is, dat het gaat om onderlinge verhoudingen. Er zijn in de wereld, in de kosmos, verbanden tussen het ene en het andere. Die zijn het uitvloeisel van Nous, dat zich opdeelt in Geest en Vitale Levenskracht. In de dualiteit die uit Nous voortkomt, vormen zich de veeltallige polariteiten, die alle op elkaar inwerken, en op zogeheten dialectische manier steeds weer nieuwe verbanden vormen. Van A en B naar C, waarna C zelf weer een A wordt, die zich opnieuw met een B tot een nieuwe C verbindt. Op papier uitgezet, vormen ze driehoeken die met elkaar verbonden zijn. Uit alle energieën en wezens die aldus uit het kosmische voortkomen, spreekt de Natuurwet met een hoofdletter. Alles hoort in feite bij elkaar, en wordt als het ware automatisch met elkaar verbonden, hoewel het zichzelf bewuste denkvermogen in staat is om daarin sturend op te treden en keuzes te maken.

Wanneer wij om ons heenkijken, lijkt de wereld uit disharmonie te bestaan. Hoe rijmen wij dat met ons denkbeeld van harmonie? Als we de eerste definitie van de Van Dale er nog eens bijnemen, lezen we daar: "Samenwerking of verband van een aantal zaken tot een welgeordend en aangenaam aandoend geheel, het aangepast-zijn van elementen aan elkaar en aan hun milieu." Deze definitie spreekt over een 'aangenaam aandoend geheel'. Dat is het waar de schoen wringt. Gewoonlijk wordt harmonie dus vereenzelvigd of geassocieerd met iets wat aangenaam aandoet. In die visie is de wereld grotendeels disharmonisch, want veel erin doet ons immers niet aangenaam aan. Daarom kunnen wij de wereld alleen begrijpen, als wij uit de definitie het begrip 'aangenaam' wegnemen. Maar waarom zouden wij dat doen, vraagt u zich misschien af. Waarom zouden wij oogkleppen voordoen? Toch is het erg belangrijk om de definitie aan te passen, en om dat beter te begrijpen, zouden wij het woord 'aangenaam' moeten ontleden.

Wij noemen iets harmonisch, wanneer het een aangenaam aspect heeft. Het lijkt iets te moeten hebben dat ons vrede geeft. Maar is harmonie altijd wel aan vrede verbonden? Als ouders een kind ter verantwoording roepen omdat het met iets gevaarlijks bezig is, zal het ingrijpen het kind verdriet doen. De ouders lijden daar zelf meestal ook onder. Door het kind iets bij te brengen waar het later iets aan heeft, moeten zij een correctie in het gedrag van het kind aanbrengen dat hun zelf pijn doet. Toch behoort dit alles tot het goede ouderschap. En hoewel vader of moeder misschien het liefst hun kind alles zouden toestaan, moeten zij toch zo nu en dan ingrijpen. Dat alles zorgt voor een harmonie in het kind, maar het kan tijdelijk de vrede ontnemen aan zijn ouders. Hieruit valt af te leiden, dat harmonie in de strikte definitie van de Van Dale, waarin het gekoppeld wordt aan iets aangenaams, geen stand kan houden in mystieke zin.

De mystieke definitie van harmonie duidt dan ook op een onpersoonlijke, wetmatige verhouding van het een met het ander. Dus net zoals A bij een bepaalde B hoort en dan een bepaalde C vormt. Een voorbeeld. Wie een steen naar een raam gooit, gooit de ruit aan diggelen. Dit gebeurt op grond van bepaalde wetten, en deze situatie is in die zin 'harmonisch'. Een ander voorbeeld. Wie in de dagelijkse omgang met andere mensen vriendelijk is, zal vriendelijke reacties oproepen. Ook in die situatie zijn de samenstellende elementen 'harmonisch'. In het begin zei ik iets over de zelfbewuste persoonlijkheid die keuzes kan maken. Dat is ook zo, en wel omdat die persoonlijkheid onderscheid kan maken tussen allerlei soorten situaties die in zichzelf harmonisch zijn, maar waarvan er bepaalde wél en andere níét bij hemzelf passen. Alle dingen beantwoorden aan een wetmatigheid; ze zijn in harmonie voor zover wij kijken naar de samenstellende elementen waaruit ze zijn opgebouwd. Het belangrijkste nu is, dat wij onszelf steeds als een van de punten van de driehoek moeten beschouwen, dus als één van de punten van het dialectische proces. Van elke situatie, opgebouwd uit A en B, moeten wij leren aanvoelen of die in zichzelf harmonische situatie ook met onszelf, als nieuw punt C, in harmonie is. En dan kan blijken, dat een verbintenis met die situatie ons in een soort wetmatige harmonie zou brengen die wij niet willen nastreven, die wij afwijzen. Zo'n situatie blijft dus in absolute zin harmonisch als ze op zich beschouwd wordt, maar is dat - in relatieve zin - niet langer wanneer wij haar in relatie tot onszelf brengen. Althans, als wij intuïtief voelen dat er dan een soort harmonie ontstaat die wij niet aangenaam vinden. Wij kunnen dan besluiten om er geen verbintenis mee aan te gaan. Laten we ook denken aan de stadia die in het alchemistische proces plaatsvinden. Daar wordt het onzuivere gezuiverd en worden samengevoegde elementen gescheiden en weer samengevoegd. Wie de Kunst verstaat, verbindt dat wat verbonden moet worden, en houdt dat gescheiden wat gescheiden moet blijven. Harmonie in mystieke essentie wordt daarom gevormd door ons vermogen om te onderscheiden en dan te verbinden.

120. Meesterschap over het Leven

Zonder overdrijving kan ik wel stellen, dat het boek Self Mastery and Fate with Cycles of Life, van Dr. Harvey Spencer Lewis, het raadselachtigste is wat ik ooit heb gelezen. Maar tegelijk is het geen boek in de gewone betekenis van het woord. Raadselachtige boeken hebben over het algemeen science fiction of fantasy als thema; soms gaat het om romantische literatuur. Daarentegen hoeft een ingewikkeld boek, bijvoorbeeld over chemie of astronomie, niet per se raadselachtig te zijn. Het boek Mastery is meer dan beide. Het is een kruising tussen een handleiding, een managementcompendium, een sprookjesboek en een instructieboek voor praktische mentale alchimie. Het is niet ingewikkeld, maar onthult een fabelachtig vergezicht naar hetgeen er aan ten grondslag moet liggen. Het is een boek voor toepassing én contemplatie, net als de I Tjing dat is. Maar meer nog is het een toverboek. Je kunt je voorstellen dat dit het type boek is wat een tovenaarsleerling aan het eind van zijn studie van zijn leermeester meekrijgt. Het is geen studieboek. Want het brengt de lezer niets bij over de achtergronden van alle raadgevingen. De auteur blijft daar bijzonder mysterieus over. Het boek bevat wel veel doorkijkjes naar de mystieke natuurwetten die eraan ten grondslag liggen, maar de leerling moet in feite de studie dáárin al geheel achter de rug hebben, om te onderkennen op wat voor basis het hem de raadgevingen voorhoudt waarmee het gevuld is. Het is eerder een naslagwerk, een compendium, net zoals een technicus een boekje met logaritmetabellen achter de hand houdt. Maar terwijl die technicus de onderliggende theorie zal doorgronden, zal de lezer van Mastery vergeefs in zijn studie zoeken naar een dusdanige uitleg van de principes, dat hij bij wijze van spreken op grond daarvan zelf het hele boek Mastery, als naslagwerk, zou kunnen opstellen.

Onlangs las ik ergens, dat er aan Mastery een fundamentele indeling ten grondslag ligt die binnen de studie van de Rozekruisers bekend is, en verband houdt met de vocaalklanken en de relatie die zij hebben met een kleur, een psychisch centrum en een chemisch element. Helaas beschik niet meer over de tekst van die theorie. Evengoed is het ook met die aanwijzing niet mogelijk om elke raadgeving, elke vermaning, exact te plaatsen in het kader van oorzaak en gevolg. Uit eigen ervaring kan ik zeggen, dat voorbereidingen of gemaakte afspraken, uitgevoerd langs de richtlijnen van Mastery, veel soepeler verlopen dan men voor mogelijk zou houden. Ook kwesties die uit hun aard zeer slepend kunnen zijn, zoals rechtszaken, lijken met toepassing van Mastery in een ommezien door onvoorziene nevenomstandigheden doorkruist te worden, en kunnen dan zeer snel op voorspoedige wijze worden afgerond. Zo snel, dat je je achteraf afvraagt wat er gebeurd is. Feit is, dat Harvey Lewis tijdens zijn leven vele dankbetuigingen van hooggeplaatste Amerikaanse zakenlieden heeft gehad, die aangaven dat zij met de aanwijzingen van Lewis verbluffende resultaten hebben geboekt.

Ik reken het tot een groot verlies dat de auteur, voormalig Imperator van de Rozekruisers Orde A.M.O.R.C., niet meer geraadpleegd kan worden over zijn bedoeling met bepaalde onderdelen van het boek. En dat zou wel bijzonder nodig zijn, om een aantal redenen. Het boek bevat op vele plaatsen opsommingen die verband houden met perioden waarin men een bepaalde handeling wél, of beter juist níét, kan uitvoeren. Het Engels kent een heel andere, soberder wijze van interpungeren dan het Nederlands, en springt vooral schaarser met komma's om. Hierdoor en door de voorliefde die Harvey Lewis had voor tamelijk omslachtige fraseringen met een overdadig gebruik van synoniemen en herhalingen, kan bij die opsommingen soms niet onderscheiden worden welke woordgroepen bij elkaar horen. Aan de gebruikte synoniemen is niet altijd te zien of ze één en hetzelfde begrip andermaal willen aangeven, dan wel of er tussen die synoniemen een subtiel verschil zit dat wel degelijk van belang is om onderscheiden te worden. Door dit alles kan in sommige gevallen geen conclusie meer worden getrokken over een te volgen gedragslijn. In dit korte bestek is er helaas geen ruimte om dat verder te duiden. Een ander verschijnsel in het boek is, dat er raadselachtige tegengestelde adviezen worden gegeven. Althans, wellicht ook is er geen tegenstrijdigheid, maar wij

kunnen de auteur niet meer vragen welke nuanceverschillen wij in acht zouden moeten nemen.

Zoals u wellicht weet, heeft Lewis vele typen van cycli behandeld. De kortste worden gevormd door de dagelijkse cyclus, verdeeld in zeven fasen. Daarnaast noemt hij de jaarcyclus, ook bestaand uit 7 fasen, dus ongeveer 7 keer 52 dagen. Deze cyclus heeft een gezondheids- en zakelijk aspect, hetgeen ook in het boek verder uiteengezet wordt. Tot slot is er de levenscyclus, verdeeld in perioden van 7 jaar. De maancycli lopen hier dwars doorheen. In hoofdlijnen geeft Mastery aanwijzingen die op de volgende hoofdgebieden betrekking hebben. (Voor de duidelijkheid: hieronder worden hier en daar opsommingen weergegeven. In het boek zijn het volledig onderscheiden gebieden).

Het handhaven en bevorderen van gezondheid. Medicinale, chirurgische en alternatieve behandeling. Het omgaan met hoger geplaatsten (rechters, ambtenaren) en lager geplaatsten (personeel). De omgang van mannen met vrouwen, en van vrouwen met mannen. Het maken van nieuwe kennissen. Het mijden van personen met kwade bedoelingen. Het omgaan met dieren. De schone kunsten. Wetenschap. Lichamelijk, mentaal en spiritueel werk. Het omgaan met gevaarlijke stoffen. Het omgaan met, en kopen en verkopen van roerend en onroerend goed. Het vragen en verlenen van gunsten. Het lenen en uitlenen van gelden. Het maken, uitvoeren en bevorderen van plannen. Het beëindigen van slepende kwesties. Het uitvoeren van iets nieuws met korte of lange looptijd. Het houden van lange of korte reizen over land of zee.

Hierbinnen zijn vele combinatiemogelijkheden denkbaar. Zo houdt de noodzaak om in een bepaalde periode personen met kwade bedoelingen te mijden (mogelijk) impliciet in, dat je je in diezelfde periode zowel niet op gevaarlijke plaatsen moet begeven, alsook dat je een aanbod van iemand die roerende of onroerende goederen wil verkopen, uit de weg moet gaan. Ook als deze fenomenen in Mastery niet met name bij elkaar genoemd worden in een bepaalde dagfase.

In nog grotere lijnen is de volgende indeling mogelijk.

De constitutie van het stoffelijke, mentale en spirituele lichaam. De invloed van ons handelen naar buiten en naar binnen. De invloed die externe factoren op ons hebben. Opvallend is, dat er een dualiteit zichtbaar is, die betrekking heeft op 'van de persoon uitgaand', en 'bij de persoon binnenkomend'; kortdurig en langdurig; conceptueel en uitvoerend; accepterend en mijdend; land en water; mens en dier; lichamelijk en niet-lichamelijk.

In dit artikel beperk ik mij tot een aantal aspecten die met de dagelijkse cycli te maken hebben. Die spreken erg tot de verbeelding, juist omdat we er bijna van uur tot uur ons handelen in belangrijke zaken op kunnen afstemmen, voor zover nodig. De dagelijkse cycli hebben een diversiteit die ze moeilijk te doorgronden maakt. Stel dat in de vierde dagfase van de maandag (volgens het boek is dat fase F, lopend - in de wintertijd - van 10.17 uur tot 13.42 uur), het accent zou liggen op behoudendheid, om maar iets te noemen. Dan zouden we een aantal raadgevingen kunnen verwachten die er aldus zouden kunnen uitzien. Het is een ongunstige tijd om op reis te gaan. Operaties worden afgeraden. Koop geen onroerend goed. Leen geen geld, et cetera. Een andere periode, waarin expansie centraal zou staan, zou dan kunnen inhouden: Begin nu met rechtszaken, maak nieuwe kennissen, start met het bouwen van een gebouw, et cetera. Als de fasen zo'n verloop zouden hebben, dan konden we er een rode draad in ontwaren, bijvoorbeeld variërend van een behoudende fase, tot een neutrale, onwerkzame fase, tot een contemplatieve en meditatieve fase, een expansieve fase, of een fase van concentratie. De werkelijkheid is anders. In de dagfasen zoals Mastery die behandelt, is zo'n onderliggende stroom niet zichtbaar in de aanwijzingen die voor die fase gelden.

Zo geeft het boek aan, dat het omgaan met ambtenaren in de periode E ongunstig is. Dit lijkt los te staan van wat er precies in die omgang plaatsvindt. Terwijl het natuurlijk nogal verschil maakt of je met een ambtenaar juridisch contact hebt, dan wel met hem uit eten gaat, of zelfs met die ambtenaar getrouwd bent. En er is meer. Want ten aaanzien van dezelfde tijdstippen waarvan Mastery zegt dat ze gunstig zijn voor op gang brengen van plannen op zakelijk gebied, stelt het tegelijkertijd dat het omgaan met ambtenaren ongunstig is. Maar dan lijkt er een impasse te ontstaan wanneer een zakenman met de overheid om de tafel moet zitten voor overleg, terwijl hij dan toch met ambtenaren te maken krijgt op hetzelfde, in die zin óngunstige tijdstip. Welke geheimenisvolle oorzaak zit er achter, dat het omgaan met een ambtenaar anders is dan het omgaan met een werknemer met een burgerstatus? En wat wanneer de persoon zelf ambtenaar is? Zou hij in die ongunstige tijd beter geen contact kunnen onderhouden met zijn collega's? Verder worden raadgevingen gedaan over de gunstige tijden om met rechters om te gaan. Maar rechters zijn ambtenaren, en die moet men in diezelfde periode E juist uit de weg gaan. Ook is in periode E het afsluiten van contracten ongunstig, maar niet de overdracht van onroerend goed. Waar ligt het zwaartepunt? Is er een niet-juridisch, subtiel verschil tussen 'contract' en 'overdracht'?

Mastery kan heel verschillend ontleed worden. We kunnen bekijken in welke periode een bepaalde handeling gunstig is, en in welke periode niet. Maar we kunnen ook bekijken waarom zo'n gunstige of ongunstige handeling samenvalt met iets totaal anders in dezelfde periode. Bijvoorbeeld, waarom is het binnen periode E zowel gunstig om een nieuw huis te betrekken, als ongunstig om op welke wijze dan ook in contact te treden met ambtenaren? Anders gezegd, hoe komt het, dat een heel complex van volstrekt uiteenlopende situaties gunstig is binnen een bepaalde periode, of ongunstig? In periode G lijken twee elementen heel dicht bij elkaar te liggen. In die periode is het niet raadzaam om zich op gevaarlijke plaatsen te bevinden, of om om te gaan met vuurwapens of explosieven. Dit is dezelfde periode waarin ziekten een hoge temperatuur kunnen veroorzaken, en lichaam en geest rustig gehouden moeten worden. Ik kan me voorstellen dat tijdens bepaalde perioden op de dag, zoals in periode G, een ongunstige wijziging in de lichamelijk constitutie optreedt, en dat dat gepaard gaat met concentratieverlies of onachtzaamheid. En dat zou, in combinatie met werkzaamheden met gevaarlijke stoffen, extra risico met zich kunnen meebrengen. Dan zouden de raadgevingen van Mastery over periode G verklaarbaar worden. Maar waarom het dan ook een slechte periode is om aan liefdadigheid te doen, of - sterker nog - een slechte periode om activiteiten te ontplooien die verband houden met liefdadigheid, is een groot raadsel. En hoe zit het met het houden van korte of lange reizen, over land of over zee. Alle combinaties hiervan zijn volgens Mastery op bepaalde tijdstippen gunstig, op andere ongunstig. De kunst lijkt te zijn, te achterhalen welke drie punten van de driehoek aan de orde zijn, en in welk opzicht ze in hun ogenschijnlijke non-relatie toch wel degelijk een verband vertonen.

Ik heb de indruk dat het bij Mastery om de verborgen machtsverhoudingen, of de hiërarchische balans tussen twee principes gaat. Er moet een driehoek zijn, wil de onderneming, het plan, het voornemen, de behandeling, het contract, ten aanzien van telkens twee tegenoverliggende punten volledig in harmonie zijn.

Ik kan u van harte aanraden om het boek ter hand te nemen en ermee te experimenteren. Het heeft een 'veiligheidsslot'. Experimenten met Mastery hoeven niet schadelijk af te lopen, omdat de raadgevingen omtrent wat op een bepaalde dag en tijd vooral níét moet worden gedaan, in grote lijnen - ondanks sommige tegenstrijdigheden - heel duidelijk zijn. Daarin kunt u dus altijd voor de veilige weg kiezen. En zonder Mastery zou u op elk moment van de dag toch al beslissingen hebben genomen die lijnrecht ingaan tegen de raadgevingen. Het boek kan harmonie veroorzaken waar die voordien niet aanwezig was.

121. Obstakels

Er kunnen obstakels in het leven zijn, die onoverkomelijk lijken. Maar dan zorgt ineens een wetenschappelijke of andere ontdekking ervoor dat ze kunnen worden overwonnen. Soms geschiedt dat tijdens ons leven. In andere gevallen zal er slechts een oplossing komen in de toekomst. Een kind waarvan de ouders stierven toen het jong was, kan ze in deze incarnatie niet terugkrijgen. De man of vrouw die zonder een ledemaat of oog geboren is, kan (nog) niet worden geholpen. Dit zijn factoren die niet door iemands mystieke inspanning kunnen worden verholpen. Aan de andere kant is er misschien geen groot onderscheid tussen soorten situaties (die met ons lichaam of onze geest verbonden zijn, dan wel met gebeurtenissen in onze omgeving) wanneer we ons realiseren dat zij slechts een beperking zijn wanneer ons bewustzijn ze als zodanig opmerkt. Sommige hindernissen kunnen we overwinnen door er een andere houding tegenover aan te nemen. Sommige dingen kunnen we veranderen, andere niet. Ik denk dat dit gezichtspunt nog steeds in harmonie is met de mystieke zienswijze dat de dingen veranderd kunnen worden door de kosmische krachten te sturen. Wij nemen een deel van de regerende wetten der natuur waar. Soms kunnen wij dankzij onze kennis bijsturen, maar vaak kunnen we dat ook niet. Wanneer de natuurwetten werken, kan dit in onze plannen en verwachtingen ingrijpen. Onze mogelijkheden om ons leven te veranderen, zijn vaak beperkt, maar deze beperkingen liggen steeds binnen de grenzen die de natuur ons stelt, en zijn dus daarmee in relatieve harmonie.

122. Vrouwe Justitia

In de mystiek is een begrip gangbaar dat de samenhang van het menselijk handelen beschrijft. Elk handelen is een oorzaak die tot een gevolg leidt, en dat gevolg wordt een nieuwe oorzaak, die tot een nieuw gevolg aanleiding geeft. Hiervoor wordt de term 'karma' gebruikt. Om aan te geven wat karma is, kan men zijn toevlucht nemen tot een definitie, een omschrijving, of een vergelijking. Onlangs vond ik een beeld dat goed een symbool kan vormen voor karma, althans, voor de helft. Dat beeld is Vrouwe Justitia. Nu heeft het wel een manco en dat is, dat het een persoon is. Zij vormt een personificatie van een begrip, en daarmee zit het beeld in de sfeer waarin ik het aangaande karma eigenlijk niet zouden willen bespreken, namelijk karma als beoordelaar. Karma, als mystiek principe, is - zoals ons dat binnen de mystiek overgeleverd wordt - toch veeleer een proces, een verschijnsel, en niet een persoon of een toekenner van straf of beloning. Aan de andere kant geeft Justitia door een uitzonderlijk attribuut meteen ook aan, dat ze heel goed model kan staan voor karma, en dat attribuut is haar blinddoek.

Als we helemaal consequent zouden zijn en karma los zouden willen zien van een persoonlijk beoordelaar en het ongepersonifieerd zouden willen noemen, zouden van de persoon van Justitia gestalte en zwaard moeten verdwijnen, terwijl de weegschaal en de blinddoek zouden mogen blijven. Dat in de symboliek de gestalte buiten beschouwing zou moeten blijven, is logisch, want een menselijk lichaam vertegenwoordigt bij uitstek de personifiëring, waar wij zo graag van af willen. Het zwaard ligt iets anders, daar zitten twee kanten aan, waarvan we de ene kunnen onderschrijven en de andere niet. Als het zwaard gezien wordt als een wapen in iemands hand, is het een vergeldingsattribuut, en wel van een persoon. Van karma wordt binnen de mystiek gesteld dat het een principe van oorzaak en gevolg is en geen kwestie van schuld, straf, of beloning. We zetten het zwaard dus aan de kant voor zover het de link heeft met bestraffing. We kunnen het echter handhaven voor zover het duidt op een ingreep, namelijk die van een natuurwetmatigheid die invloed op ons leven heeft.

De weegschaal is heel symbolisch als we die bij karma betrekken. Oorzaak en gevolg vormen in hun twee-eenheid per definitie een balans. Niet omdat altijd het evenwicht tussen de oorzaak en het gevolg dat daaruit voortkomt zichtbaar zou zijn, maar omdat het één altijd tot het ander leidt. In de ene schaal ligt een oorzaak, in de andere schaal ligt een gevolg. Ook de blinddoek is een prachtig symbool om karma te symboliseren, want van de natuurwet die karma is, of waardoor karma geregeerd wordt, nemen wij aan, dat die altijd werkt, ongeacht wie het betreft.

Er is een consequentie die wij onder ogen moeten zien als wij vaststellen dat karma niet gepersonifieerd is. Binnen de mystiek wordt verondersteld, dat in de Natuur een bepaalde intelligentie werkzaam is, die vanuit een beoordelend bewustzijn een beslissing neemt die veel rechtvaardiger is dan wij ons kunnen voorstellen. Die veronderstelling is niet per se juist, maar binnen de genoemde theorie is het bewustzijn van het kosmische verhevener en alomvattender dan dat van de mens. Als karma een reactie is vanuit de hogere Natuur, en tegelijkertijd onder alle omstandigheden niet beoordelend mag zijn, dus blind werkt, komt hij heel dicht bij een menselijke uiting te staan. Wij kennen immers een menselijk vermogen dat ook zo automatisch reageert, puur op impuls, niet beoordelend, 'blind', en dat noemen wij 'instinct'. Wij kennen aan het instinct over het algemeen wel een grote waarde toe, maar tegelijkertijd rekenen veel mensen het niet tot de verhevenste menselijke vermogens. Zij zien het als een elementair, bijna onbeschaafd iets dat hen in leven moet houden. Dat instinct vaak niet zo hoog op de ladder van vermogens wordt gezet, komt doordat we er - hoe ontwikkeld we als mens ook zijn - geen vat op lijken te krijgen, en dat zien we als een nederlaag. Maar instinct is wel degelijk - en misschien wel daarom - van verheven aard, want het openbaart

belangrijke autonoom werkende kosmische principes.

Wat leert het beeld van Justitia ons? Dat het heel menselijk is om te proberen het onvatbare te vatten, desnoods door er een menselijke gedaante aan toe te schrijven.

123. Een kleed van licht

Langzaam zakten de sneeuwvlokken naar beneden, tot zij door de grens van het betamelijke de hemel verlaten hadden en zachtjes bleven rusten op de half bevroren bloemen die langs de stoep bij de kerk lagen. Andere vlokken, elders en in verhevener sferen, en niet genegen zich te verlagen tot het niveau van sommigen onder hen, vlijden zich behaaglijk neer in de rand van de goot, die op een twintig meter van de grond de kerk omspande. Daar schurkten zij zich knus tegen elkander, schikten hier en daar wat in, knisperend elkaar in de armen vallend en zich opofferend, totdat er zich een egale, roomzachte bedekking had gevormd die het grijze lood aan het oog onttrok. Zonder brokken te maken, warrelden steeds meer vlokken uit den hoge, erop bedacht elkander onderweg niet het leven zuur te maken door partjes van elkaar af te schampen, en steeds in een bekoorlijke manier bezig om verticale kurkentrekkers en pirouetten te draaien, in hun onafwendbare, onmetelijke gang van het ijle en engelachtige gebied waarin zij hun kwetsbare oorsprong vonden, naar de diepten waar het goddelijke zich in onvermoede gestalten had gemanifesteerd.

De ramen van de kerk waren steels verlicht. In het binnenste van het gebouw, waar toortsen en flambouwen als bloemen in een ruiker stonden gerangschikt in ijzeren staketsels, schuifelden voornamelijk oude vrouwtjes rond, de een bij het altaar, de ander met half open mond voor de staties, het hoofd half geheven en schuin, wachtend op een moment van gelukzalige instroming van Licht. Zij wilden de massa vóór zijn, die straks het gebouw zou binnentrekken, op welk moment zij zich bescheiden zouden terugtrekken. Sommige vrouwtjes streelden met van reuma kromgetrokken vingers over de stenen sarcofagen, waarop waren uitgehouwen de gestalten van heiligen met mijters op, de staf in hun hand geklemd. Waar de vrouwtjes zich voortbewogen, en zich verderop over de bak met kaarsen bogen om opnieuw een vlam aan de toortsenrij toe te voegen, flakkerde het alom aanwezige zachte licht hun afschijnsel over de muren, waar zij wiegden in de gestage luchtstroom die door dit ritueel werd opgeroepen, als een serafijnenrij in aanbiddende verrukking.

Van dit heilig bijeengegaarde gezelschap - dat niettemin eerder de samenballing van losse scheppingselementen vertegenwoordigde, dan de samenwerkende koren die het goddelijke in onafscheidelijke verbondenheid aanbidden - beklijft het beeld van een vurige kern, die de koude kerkmuren doorgloeide zonder ze te verzengen. En ook in hun afzonderlijke wensdrang om het bovennatuurlijke te behagen, vormden al die mensen en mensjes - want er liepen ook vrolijke kinderen tussendoor - het bewijs dat het licht zich net zo gemakkelijk verspreidt in de ongedeelde diamant als in elk afzonderlijk facet van een geslepen steen.

De vlokken die buiten onverstoorbaar doorgingen met hun gang naar het aardse, vielen ook langs de kerkramen. De schijnende vlammetjes uit de kaarsen, meervoudig versterkt binnen de gewelven, wierpen kleine straaltjes van hun onuitputtelijke enthousiasme op elk afzonderlijk vlokje dat langs het raam toog. Die draaiden in hun nederwaartse beweging langzaam om hun as, wat een zee van minivuurtorentjes opleverde die links en rechts met speelse bewegingen de binnengevallen stralen om zich heen uitwierpen. In een oeroud verleden, toen het goddelijk denkvermogen zich een beeld vormde van hoe een wereld van mensen tot openbaring moest komen, moet het visioen van een winterlandschap een onontkoombare aantrekkingskracht op dat denkvermogen hebben uitgeoefend. Onverklaard zal blijven wat de creator van het landschap ertoe gebracht heeft, het zó in zijn wezen te verinnerlijken dat hij het als van buiten hemzelf afkomstig achtte. Het kreeg een extra dimensie, die het onthouden zou zijn als het zich in het denkvermogen van het Hoogste slechts als een eigen conceptie had gevormd. Maar waar ligt dan de oorsprong van dit alles? Dat is een vraag die een aardse sterveling zich beter niet kan stellen, op straffe van plots verstoken te blijven van een prachtig tafereel dat zich, zoals wij ons thans door onze verstandelijke exercitie zullen realiseren, al weer aan

ons eigen denkvermogen aan het onttrekken was. Laat ons daarom terugkeren naar wat ons werkelijk boeide.

Voor de deuren van de kerk, zat een meisje op de stoep. Ze had een lief manteltje aan, en haar armen had ze van de kou om haar knieën geslagen. De sneeuw pakte haar in, of misschien moeten we inzien dat het meisje de sneeuw inpakte. De vlokken bedekten dit meiske net zo goed als de oude en jonge mensen die voorzichtig, voetje voor voetje, hun wisbare indrukken in de sneeuw achterlieten en de trap opliepen. Maar toch verdrongen de vlokken zich, om haar even aan te raken en met een zachte vleug te laten weten dat zij haar warmte wilden geven, zo al niet door hun individuele temperatuur, dan toch door de deken die zij in onderlinge broederlijkheid weefden en om haar uitspreidden. Het kind was niet alleen gelaten. Zij was niet de arme bedelares die wij in sprookjes zo vaak zijn tegenkomen. Ze was slechts tegen de wens van haar ouders vooruitgesneld naar de kerk. Daar aangekomen, had ze bij het voorportaal naar boven geblikt. Gegrepen door de zich in volle almacht oprichtende façade van het kerkgebouw, was haar plotseling een schroom overvallen om verder te gaan, opgekomen uit de natuurlijke eerbied voor alles wat zich boven de mens verheft. Weifelend en haar blik latende dwalen over de ramen, de pinakels, de zich uit de gevel naar voren dringende gargoyles, duiveltjes en heiligenbeelden, had ze een stap naar achteren gedaan en was ze blijven staan. Daarna was zij in een hoekje van het portaal gekropen, op de trap waar haar ouders haar even later in verkleumde staat terugvonden.

Steeds meer mensen begonnen zich naar de kerk te begeven. De sneeuw begon haar aanzien van verloren, dwalende schaapjes te verliezen en werd nu zo dicht, dat het leek alsof ze zich aaneen wilde scharen om daarmee een schaapsvacht van reusachtige omvang te vormen. De hemel was nu onzichtbaar geworden, een grijsdonkere massa, zoals het eruit moet hebben gezien toen het Christuskind ter aarde geboren was, en alle engelen in de hemel zich verdrongen hadden om vanuit hun peilloze hoogte getuige te zijn van die gebeurtenis, en daarmee het goddelijke licht - dat achter hen scheen - een uitweg benemend. Laarzen werden aan de ingang afgestampt, handen gingen wrijvend in elkaar, mantels werd beklopt en met vleuggebaren zo goed en zo kwaad als het ging van de sneeuw ontdaan. Een lichte walm van wierook drong door het portaal naar buiten, als de roep uit ongeziene sferen, waar men zich reeds aan de volle glorie van heiligheid mocht laven. Schuifelend en langzaam kwamen in hoog opgestoken kragen verhulde mensen steeds verder de hemelse zaligheid tegemoet, want naarmate men de koudheid en kilheid van het aardse leven meer de rug toekeerde en de trappen opging, straalde het licht vanuit de kerk ieders ziel binnen, waar het de ontvangst vond die datgene bereid wordt, wat aan het diepste eigen Zelf verwant is.

Intussen was er in het verste deel van de kerk, achter de coulissen, dus in de sacristie, een bedrijvigheid gaande die leek op de drukte aan de andere kant. De priesters namen voor de zoveelste maal de liturgische afspraken met de acolieten door. Gewaden werden aan de kasten ontnomen waarin ze in stille devotie aan zichzelf overgelaten waren - sinds de laatste mis - en om de schouders gehangen van degenen die straks bij de kerkgangers de voorbijgaande illusie moesten wekken dat zij Gods plaatsbekleders op aarde waren. Daarbij was men minder bezorgd om de vraag of Christus zijn welbehagen zou vinden in een kledij die zo ver was afgedwaald van de eenvoud die hemzelf zo gekenmerkt had, dan om een plooi die - dan hier, dan daar - verkeerd leek te hangen, in een weerbarstigheid die ver leek te zijn van dienstbaarheid aan de drager. Er is een lichte vorm van ijdelheid die elke priester vergeven kan worden, omdat zij zich onttrekt aan een objectief oordeel. Zij kan een aardse, tijdelijke kant hebben, maar evenzogoed de weerspiegeling zijn van de wens het goddelijke te evenaren, nee, hooguit eenvoudig en bescheiden na te streven en in al zijn aardse schoonheid te weerspiegelen en nader te komen. Een eeuwige lofzang op het schone, geuit in handelen dat vol van devotie is, vol onverdeelde, geconcentreerde aandacht, gedreven door een

verlangen van binnenuit, niet door de wens om in almacht erkend te worden.

De kelk

In het koele duister staat een kelk te rusten
Omringd door stilte en door druivengeuren
Bekomend van zijn heilig hoge taken
Beschut door gouden tabernakeldeuren

Van twintig eeuwen droppels saamgeregen
Heeft hij een spoor van lijden opgenomen
Door elke dag daarvan een paar te plengen
Ontstaat de gift voor wie om vrede komen

Des morgens gaan de hemelpoortjes open
Dan wordt de beker trillend hoog geheven
Gesteund door schrale, afgematte handen
Gerimpeld tijdens het verstorven leven

De pater leest de uitgesleten woorden
Die hem van jongs af aan gevangen hielden
Hij murmelt zacht de grijs-Latijnse frasen
Die hem tot in het edel ambt bezielden

De zilveren ciboor met kloeke lijnen
Heeft hij eerbiedig zachtkens opgewreven
Van eigen kroost door eden afgesneden
Wist hij de kelk zijn vaderzorg te geven

Zijn eed tot armoede kon niet verhoeden
Dat hij zich hechtte aan de schone vormen
Doch de onmatigheid in zijn ascese
Ontworstelt zich aan menselijke normen

Inmiddels waren kelken uit hun tabernakels gehaald. Onwennig speelde het licht der alom brandende kaarsen in de rondingen van de gouden receptoren van Christus' bloed. De gebrandschilderde ramen boden een donkere aanblik. Slechts weinig was zichtbaar van wat zich buiten aan het voltrekken was: dat er een wit kleed over de aarde gelegd werd, opgebouwd uit kleine stippen, in een grandioze poging het witte te evenaren dat in de volmaakte ziel naar voren komt, zij het wegens haar aangeboren maagdelijkheid, hetzij door haar liefdevolle vermogen de duistere kant in zichzelf te bedekken en te transformeren.

Aan de buitenkant van het gebouw was de kleurenpracht van de ramen beter zichtbaar, omdat het kaarsschijnsel ze van achteren belichtte, wat een flakkerende beweging leek te veroorzaken achter de engelen en heiligen, welke laatsten de kelken, monstransen, zware boeken en andere tot het gedachtegoed van de heilige Roomse Kerk behorende symbolen en geestesbeelden torsten. De personages leken op lichte wijze te dansen, of schuchtere pogingen daartoe te ondernemen, dan wel

zich bewust in de uiting van hun vreugde te beperken, aangespoord door wat hen innerlijk bewoog op dit heilig uur, en lichtelijk beschaamd, afgeremd door een nog steeds aanwezig zondebesef dat de Kerk een ieder van zijn aanhangers van de eerste stonde af had bijgebracht. Gegrepen door een enkele windvlaag begonnen de sneeuwvlokken zich nu deels aan de ramen te hechten. Steeds meer witte stippen bedekten de kleurenpracht van de grote rozetten in de muren, waardoor het van een afstand leek alsof de tand des tijd de mozaïeken had aangegrepen, en alsof hier en daar een kleurig stukje glas aan het loden raamwerk ontbrak. Velen van hen die zich naar de ingang begaven, blikten even omhoog, om te kijken waar de vlokken vandaan kwamen en om de contouren van het in wit verdwijnende godshuis in zich op te nemen. De oorsprong van de vlokken lag in het duistergrijze hemelkleed. Doch dat men nu niet zien kon welke hand ze naar beneden strooide, kon niemand deren. Zich reeds tot het hogere gewend te hebben, was het teken waardoor men zich goed voelde. De doop door kleine hemelpulsen was genoeg om het idee te hebben dat men ten minste voor de duur van de mis gevrijwaard was van nieuwe zonden en bevrijd van de oude.

Hoog op de transen stonden roerloos de heiligenbeelden. Die thans aan de elementen waren blootgesteld, hadden in hun levenstijd in eenvoudige omstandigheden, bij kaarslicht, hun goddelijke influisteringen proberen te begrijpen en op te schrijven. Wie van hen had kunnen denken dat zij eeuwen later nog steeds grote invloed zouden uitoefenen op de denkvermogens van kloosterlingen en burgers, edelen en boeren, en dat zij in steen uitgehouwen en aan het volk van dag tot dag tentoongesteld zouden worden. Blootgesteld aan weer en wind en sneeuw en hagel, werd hun elk moment van hun bestaan ingefluisterd dat zij eeuwig symbool waren geworden van hun streven om naakt en in volle onderworpenheid aan het goddelijke hun bestaan te heiligen. Het witte gewaad had ook hen bedekt. Waar een staf uit de witheid omhoog stak; de vlokken dartelden om een stenen boek; een vlaag wind de leeuw aan de voeten een hunner omspeelde, begon de eeuwigheid. Op dat grensvlak tussen het aardse en de stenen figuren speelde zich een ondoorgrondelijk drama af, namelijk dat waarbij de mens met al zijn tekortkomingen klaarblijkelijk in staat is om zijn stoffelijke kleed open te stellen voor de instroming van het hogere licht. Voortgekomen uit de menselijke aard, wisten deze verlichte geesten reeds in hun aardse kleed op te stijgen naar een gebied dat voor hen, maar in feite voor allen ontoegankelijk was, en waar alleen zij toegang krijgen die hun aardse gestalte reeds hebben afgelegd. Welk wonder maakte mogelijk dat zij zo geëerd en toch ook gevreesd werden op grond van hun almachtige verbond met het ongeziene, en hun uiterst intelligente besef dat zij - door zich te vernederen - opgevoerd konden worden tot het hoogste, tot het ongeziene?

De koster sloot de deuren, waarna het heilige ritueel een aanvang nam. Na enige tijd drong door de deuren heen naar buiten het gezang van het koor en de klanken van de muziek, waarvan wij, die nu al binnengesloten zijn, in werkelijkheid de sfeer, de geuren en de uitstraling kunnen gewaarworden.

124. De bijna-doodervaring

Mensen die op het punt hebben gestaan om te overlijden, melden soms de zogenaamde bijna-doodervaringen. Laten we de implicaties van het laatste eens bezien. Een kenmerk van dergelijke ervaringen is - noodgedwongen - dat zij ons zijn overgebracht door mensen die uiteindelijk niet zijn overleden. De logica gebiedt ons, op grond daarvan de mogelijkheid open te laten dat hun ervaring inderdaad niet meer was of kan zijn dan de naam aanduidt: een bijna-doodervaring. Maar bijna is nog niet half, luidt het gezegde. Er wordt niet zo bij stilgestaan, maar er moet een verschil zijn tussen een bijna-doodervaring en een doodervaring. Wat gebiedt de logica ons nog meer? Allereerst de vaststelling dat, nu de bijna-doodervaring ons is overgeleverd door mensen die uiteindelijk in leven bleven, het geen uitgemaakte zaak is dat die ervaring identiek is aan de ervaringen die een overledene doormaakt. Het is immers niet gezegd dat een overledene de bijna-doodervaring ziet overgaan in een permanente en gelijksoortige doodervaring. Maar bovendien moeten we vaststellen, dat de bijna-doodervaring hooguit duidt op een situatie waarin men niet gestorven is en kennelijk nog leeft, zij het in een merkwaardige geestestoestand.

Het gaat mij te ver om in dit verband een begrip als 'overgangsgebied' in te voeren, want met een beetje goede wil kunnen we het bewustzijn zo definiëren dat wij elk moment van de dag door talloze overgangsgebieden gaan: slapen, waken, dromen, suffen, verdoofd zijn, geïnteresseerd, onverschillig, verdrietig, blij zijn, et cetera. Er is geen zuiver statisch waakbewustzijn, en een 'beetje' leven bestaat niet: je leeft of je bent dood. En daarbij moeten we het op dit moment nog gewoon doen met de definitie daarvan zoals die in de medische wetenschap gangbaar is, namelijk dat er sprake is van een onomkeerbare toestand waarbij een voorheen levend wezen niet meer groeit, geen metabolisme meer heeft en er geen actieve levensfuncties meer plaatsvinden.

Gesteld kan dus worden, dat zolang iemand iets van een bijna-doodervaring in zijn bewustzijn waarneemt, hij domweg niet gestorven is en gewoon leeft. Nu zouden we de bijna-doodervaring anders kunnen definiëren, namelijk als een doodervaring! Maar daaruit zou onverbiddelijk de conclusie moeten volgen, dat er mensen uit de dood zijn teruggekeerd. Dat idee is op zich niet onacceptabel, maar wordt op dit moment waarschijnlijk door maar weinig (mystieke) scholen in die vorm ondersteund. Reïncarnatie heeft hier geen relatie mee, omdat het daarbij gaat om het terugkeren in een nieuw lichaam.

Uit verslagen wordt duidelijk dat mensen kunnen waarnemen dat anderen zich bij hun lichaam bevinden wanneer dat in een staat van bijna overlijden is. Laat ons eens bekijken wat het zou betekenen wanneer de persoon in kwestie werkelijk overlijdt, en hij dan nog steeds de achterblijvenden zou kunnen zien rouwen. Een dergelijk waarnemen zou door hem op drie manieren verwerkt kunnen worden, die alle drie enorme consequenties voor ons wereldbeeld en voor ons beeld van een hiernamaals hebben. Ten eerste zou hij in een dusdanig vredevolle staat kunnen zijn, dat hij slechts registreert, zonder iets te voelen. Ten tweede zou het kunnen zijn dat hij registreert, en een diep medeleven voelt met zijn achterblijvenden, nog steeds vanuit een situatie van diepe vrede. Ten derde dat hij alles registreert en diep verscheurd en wanhopig is door het verdriet van de achterblijvenden, en door zijn eigen verdriet. In de laatste situatie is het logisch dat hij er alles aan doet om contact met de nabestaanden te maken.

Gedurende ons aardse leven vragen wij ons vaak af hoe het zou zijn om in zo'n toestand te vertoeven, dus in het gebied of de toestand tussen twee incarnaties in. Daarbij wordt vaak verondersteld, dat iemand vanuit dat onstoffelijke gebied ons aardse gebied kan overzien, als vanuit een soort eenrichtingsverkeer: de gestorvene zou ons wel kunnen waarnemen maar wij hem niet, of niet op

eenvoudige wijze. Men stelt vanuit de mystiek bovendien vaak dat wij, terwijl wij op het kosmische gebied vertoeven, onze ouders en onze toekomstige omstandigheden uitkiezen. Ook dan zouden we kunnen stellen dat dit op een eenrichtingsverkeer duidt: men kan vanuit het kosmische gebied wel de aarde overzien, maar omgekeerd niet.

Maar als het nu eens geheel anders was? Dat wij helemaal niet onze eigen omstandigheden uitkiezen en voorbereiden, maar dat dit op grond van een natuurwet gewoonweg voor ons bepaald wordt, of wij er ons nu bewust van zijn of niet? Anders gezegd, dat wij vanuit onze huidige aardse levenswijze te zijner tijd vanzelf op het kosmische gebied de sfeer betreden die daarmee harmonieert. En omgekeerd, dat wij vanuit onze werkzaamheden en 'leef'wijze op het kosmische gebied, onvermijdelijk toegetrokken worden naar een aards leven dat dáármee harmonieert? In dat geval hoeft er helemaal geen eenrichtingsverkeer te zijn, overigens ook geen tweerichtingsverkeer, maar is er een geenrichtingsverkeer. Ik bedoel daarmee, dat wanneer wij geboren worden, wij ons vanaf dat moment niet langer bewust zijn van onze precieze situatie op het kosmische gebied, maar ook, dat wanneer wij gestorven zijn en het kosmische gebied betreden, wij vanaf dat moment geen enkele herinnering meer hebben aan ons aardse bestaan. Wij zouden ons dan wellicht in vage beelden iets kunnen herinneren, net zoals wij dat nu omgekeerd hebben als wij aan een kosmisch gebied denken.

Ter vergelijking zouden we kunnen denken aan de droomwereld die we elke nacht betreden. Ons bewustzijn verkeert daar in een volstrekt andere, soms onmogelijke omgeving. We maken daar van alles mee. In feite wikkelen we er karma af, want we komen in situaties van de meest uitlopende aard terecht en worden daar emotioneel en ook verstandelijk door beïnvloed. Geen seconde kunnen we ons tijdens de droom voorstellen dat er ook nog zoiets is als een aards leven waarin we na ontwaken terugkeren. Zelfs niet als we het vermogen bezitten om ons tijdens de droom in te prenten dat we willen ontwaken. Op het terrein van onze beeldvorming van het kosmische gebied valt er nog veel te onderzoeken en te ontdekken.

125. Het sanctum is een geestesgesteldheid

De regels van een mystieke school zullen als het goed is niet ingrijpen in ons persoonlijke leven. Regels hebben te maken met de administratieve en financiële kanten van een lidmaatschap en met aspecten van decorum en ceremoniële aard, wanneer we officiële bijeenkomsten van de leerschool bijwonen, zoals een convocatie of een inwijding. Daarmee hebben we zo'n beetje alle regels gehad die een goede leerschool zijn leden zal willen opleggen. Een mystieke leerling moet volledig vrij zijn om te studeren in het tempo en het tijdsbestek dat hij wil, en op zijn eigen wijze.

Toch kan een mystieke leerschool aanbevelingen doen voor de wijze waarop de leerling zijn studie volbrengt. Een belangrijk voorbeeld is de raadgeving om zich op vaste tijdstippen aan de studie te wijden, en daar liefst een plaats van afzondering voor te zoeken die permanent is. Het voordeel van zo'n plaats is namelijk, dat het op den duur behalve een fysieke plaats ook een mentale plaats gaat worden. Daar treedt men binnen en komt dan vrijwel direct in een afstemming terecht die hoort bij die plaats, omdat men daar in het verleden steeds dezelfde studie heeft verricht, in alle rust en vrede. Het is alsof je een schakelaar omzet die je ineens van de buitenwereld afsluit.

Het is prachtig wanneer een leerschool haar leerlingen vrij laat om zich te ontwikkelen op de manier waarvan zij vinden dat die juist is. Er zijn leerlingen die mediteren tijdens een autorit of zelfs midden in een drukke menigte, waar zij soms meer rust vinden dan bij hen thuis.

Voor een mystieke leerling bepaalt zijn diepste intentie of de lessen een plaats in zijn hart vinden. Als wij dus een tastbaar, stoffelijk sanctum weten op te zetten om er te mediteren en mystiek werk te verrichten, is dat heel mooi, maar als we moeten improviseren, is dat ook goed. Alles wat we kunnen doen om een sfeer van afstemming, van liefde, zorgzaamheid en begrip te creëren, is al genoeg om in een centrum van Licht te zijn. Een materieel sanctum is een middel en niet een doel op zich. Door de steeds terugkerende inrichting helpt het ons om snel in een staat van afstemming te komen, maar als wij een andere, eenvoudiger manier vinden om een soort sanctum op te bouwen, zal dat hetzelfde effect hebben, als we er dezelfde energie en liefde in stoppen die wij anders in het 'echte' sanctum hadden gestopt. Het echte Sanctum is een geestesgesteldheid, en met een beetje moeite kunnen wij ervoor zorgen dat het zeer effectief is.

Wanneer wij op ons innerlijk Zelf zijn afgestemd - in een omgeving die speciaal voor meditatie en mystieke studie is opgezet, zoals het sanctum - kunnen vreemde, elementaire emoties worden opgewekt. Het is alsof we weer kind zijn, en na een lange dag op school aan onze ouders vertellen wat we doorgemaakt hebben. Een sanctum is een zeer bijzondere plaats om je thuis te voelen. Er zijn geen grenzen, we kunnen er eerlijk zijn tegenover onszelf, en als een open boek voor het Kosmische.

Maar in laatste instantie moet de mystieke ontwikkeling zodanig zijn, dat meditatie en afzondering niet meer nodig zijn.

126. Geestkracht

Als we ons zouden afvragen wat het belangrijkste besef is dat door mystiek onderricht wordt opgeroepen, kon het antwoord wel eens zijn: "Het besef dat de menselijke geest enorme kracht bezit en die kracht kan aanwenden." Anderzijds ligt dat antwoord niet zo voor de hand. Want van iemand die zich door mystieke scholing innerlijk kan ontwikkelen, zou men misschien eerder verwachten dat hij intuïtiever wordt, of zelfs helderziend. Dat is dus een ontwikkeling die je 'overkomt', in plaats van dat die 'richting' wordt gegeven. En dan lijkt het aanwenden van innerlijke kracht op het tweede plan te komen.

Mogelijk denkt een beginnende leerling meer aan een passieve dan aan een actieve ontwikkeling, doordat mystiek vaker vereenzelvigd wordt met een meditatieve of contemplatieve staat van bewustzijn dan met een actieve, geconcentreerde staat. Maar als men deze materie wat langer volgt, valt het op dat concentratie en actieve werkzaamheid zeer bepalend zijn in mystiek werk. Steeds wordt het de leerling in herinnering gebracht dat hij alles wat hij leert, moet herhalen. De leerstof moet herhaald worden. Herhaling is concentratie. Dat kan betrekking hebben op mediteren, het zingen van mantra's, het zich op gezette tijden terugtrekken op een vaste plek (sanctum) om te studeren. Zelfs meditatie is in zekere zin concentratie. Op het laatst hoeft de te herhalen activiteit alleen nog maar ingezet te worden, alsof het de beginnoten van een muziekstuk betreft, en de geestesstaat die we willen oproepen, ontrolt zich vervolgens vrijwel automatisch.

In ons psychisch lichaam wordt iets op gang gebracht wanneer ons denkvermogen en onze wilskracht steeds in dezelfde richting werken. Net of dat een bepaalde energie opwekt die in een accu wordt verzameld en daar een constante bron vormt van oproepbare, beschikbare kracht. Die kracht is niet alleen een aanwendbare kracht, maar ook een veerkracht, die passief van aard is. Wanneer een spiritueel georiënteerde mens in nood verkeert, kan hij wonderbaarlijk snel tot herstel van balans en harmonie komen, wanneer hij zijn actieve kracht weet in te zetten. Maar ook als hij daartoe niet in staat is, blijkt dat er een innerlijke veerkracht in hem aanwezig is die hem relatief snel weer in de gewenste staat brengt. In het eerste geval heeft hij via concentratie zijn geestelijke kracht richting gegeven om een nieuwe situatie te scheppen. In het tweede geval was een passieve, vertrouwensvolle overgave voldoende. En niet alleen dit demonstreert de kracht van de menselijke geest.

Het is net als bij de leerling-musicus wanneer hij een muziekinstrument leert bespelen. Hij heeft het anderen zien doen. Men heeft hem gezegd dat ook hij het kan leren. Hij heeft goede leraren. Toch bemerkt hij, dat hij slechts weinig tot niets kan doen wanneer hij met zijn eerste oefeningen begint. Hij gaat voort, dus er is iets dat hem op zijn pad houdt. Toch is hij zo nu en dan ontmoedigd, omdat de resultaten zo ver weg lijken te liggen. Hij houdt zichzelf daarom op gang. Aan de ene kant gelooft hij in zichzelf. Aan de andere kant twijfelt hij aan zichzelf. Hij steekt zijn energie in zijn pogingen. Uiteindelijk lukt het hem. Maar hij zal zich altijd blijven afvragen hoe het hem gelukt is.

Het heeft ook te maken met zelfverzekerdheid. Net als bij een rots, die niets hoeft te doen om te laten zien waar hij staat of om zich te verdedigen. Hij is een rots en hoeft niets te doen om in die toestand te blijven. Zijn toestand is vanzelfsprekend. Onaangedaanheid kan ook worden gezien als het equivalent van het 'laten gaan' nadat we ons denkvermogen gericht hebben en geconcentreerd hebben geprobeerd ons doel te scheppen. De meditatieve staat dus, die op de activiteit volgt. Nadat wij een mentaal beeld hebben geschapen, kunnen we het loslaten. We weten dat het een impressie heeft gemaakt in een soort kosmische mal. Daarna kunnen we er onaangedaan tegenover staan, want het is, waar het is.

Als we om ons heen kijken, realiseren we ons dat vrijwel alles wat we zien het resultaat is van

iemands gedachtekracht. De stoel waarop we zitten, is ooit een conceptie geweest in iemands denkvermogen. Het huis aan de overkant van de straat idem dito. Maar ook de aanleg van het park is in het denkvermogen begonnen, of het papier dat voor ons ligt, het schilderij, het concertstuk. Het merendeel van wat wij om ons heen zien, is gestolde gedachtekracht. Hebt u wel eens stilgestaan bij de makers van dit alles? Visualiseert u eens de ontwerper van de vaas bij u op tafel, of degene die het design op uw jas op de tekentafel heeft gezet. Het zijn allemaal mensen die dat gemaakt hebben, en zij zijn van invloed op alles wat we in het leven doen.

Ergens in de voorbije eeuwen hebben tal van mensen technische uitvindingen gedaan, voortbouwend op allerlei eerdere ontwikkelingen. Bij het licht van een kaars vertrouwden zij hun gedachten aan het papier toe. In latere eeuwen bouwden anderen op hun denkbeelden voort, en uiteindelijk leidde het tot de zeer complexe uitvindingen die er nu in de wereld te vinden zijn. Aan het begin van vele concepties hoeft niet een geïnspireerde visie te hebben gestaan. Veel is met breinmatige inspanning begonnen. Als men de natuurwetten wil leren begrijpen, zal analyse nodig zijn om antwoorden te vinden. Maar niet alleen analyse, maar ook het openstaan voor inspirerende gedachten leidt tot kennis. In de ideale situatie gaat het om een mengvorm van inspiratie en mentale inspanning.

Een van de indrukwekkendste geestelijke scheppingen van onze tijd vind ik het Hemels Sanctum (ook wel genoemd de Kathedraal van de Ziel). Dit is een geesteskind van de Amerikaan Harvey Spencer Lewis, die ooit Imperator was van de Rozekruisers Orde A.M.O.R.C. Hij heeft een mentaal bouwwerk geschapen, waarbij mensen met elkaar afspreken om elkaar daar op gezette tijden in de geest te ontmoeten en bij te staan. Een dergelijke visualisatie is in onze maatschappij een van de hoogtepunten van beschaving. Hoe zal de toekomst er uitzien?

127. Het delen van persoonlijke ervaringen

Heeft het zin om met anderen over hoogstpersoonlijke mystieke ervaringen te praten, of ze op een andere manier te delen? Hier zitten heel wat kanten aan, en het is goed om dit eens te analyseren. Als iemand in zijn leven met iets nieuws begint dat belangrijk voor hem is, bijvoorbeeld een hobby of een opleiding, of hij verandert van baan, dan vertoont hij vaak de begrijpelijke neiging om daarover met anderen van gedachten te wisselen. Hij wil zijn enthousiasme en energie daarin kwijt, verwacht een bepaalde feedback die hem in zijn onderneming steunt, en wil ook zijn verwachtingen en vreugde met een breed publiek delen. Enthousiasme is meeslepend, het wekt energie op, en uit de reacties erop put iemand die met iets nieuws begonnen is de kracht om op de ingeslagen weg door te gaan.

Het beginnen met werken aan spirituele ontplooiing is een ingrijpende gebeurtenis in iemands leven, zeker wanneer het van de ene dag op de andere gebeurt. Bij sommige mensen is spiritualiteit al met hun bestaan verweven vanaf hun geboorte en wordt die in de loop van hun leven alleen maar verdiept. Voor anderen komt de aanraking met spiritualiteit als een donderslag bij heldere hemel, bijvoorbeeld nadat ze iets emotioneels hebben meegemaakt, zoals een sterfgeval of een geboorte. Dan geeft spiritualiteit een plotselinge draai aan hun leven. Voor hen mogelijk een reden om de mensen om hen heen daarover te vertellen, want gedeelde vreugd is dubbele vreugd, luidt het gezegde.

Hoe komt zoiets bij anderen aan? Iemand die zich goed in anderen kan verplaatsen, kan zich wel voorstellen dat iemands hart ergens van overloopt. Hij kan met de ander meedenken en meevoelen en raakt misschien zelf ook wel aangestoken door wat hij hoort vertellen. Wie niet over dat vermogen beschikt, zal het er wat moeilijker mee kunnen hebben. Zijn de onderwerpen die ter sprake komen voor iedereen herkenbaar, dan verplaatsen we ons daar gemakkelijker in dan wanneer het om iets obscuurs gaat of iets onvertrouwds. Toch kan enthousiasme best aanstekelijk zijn wanneer het een onderwerp betreft waarmee we geen enkel raakvlak hebben. Stel dat een bioloog die we kennen net bezig is met een publicatie over de derde geleding van de achterpoot van de een of andere uitheemse mierensoort waar we nog nooit van gehoord hebben. Die kan daar wel helemaal van in geestvervoering raken. En juist omdat wij niet kunnen bevatten wat hem nou zo boeit, kunnen wij daar wel de lol van inzien en ook gebiologeerd raken door zijn verhaal. Er kunnen ook mensen in zijn gehoor zitten die het allemaal maar stomvervelend vinden en de discussie niet waard.

Het enthousiasme van iemand die net een spiritueel pad heeft ontdekt, kan een overeenkomstig effect hebben. In zijn gehoor zullen mensen zitten die met hem meevoelen, dingen in zijn relaas herkennen, en uit ervaring kunnen bevestigen dat het inderdaad zo is als de spreker uitvoerig zit aan te geven. Ook de andere partij kan vertegenwoordigd zijn, die er maar helemaal niets van moet hebben. Het zou jammer zijn als iemands enthousiasme zich tegen hem keert omdat zijn publiek er niet op zit te wachten om wéér geconfronteerd te worden met het zoveelste verhaal over een terrein waarop men zelf niet thuis is. Het kan zelfs iemands geloofwaardigheid ondermijnen.

Naarmate het terrein moeilijker toegankelijk is en vooruitgang daarop door derden niet te controleren, heeft het minder zin om anderen die niet 'ingewijd' zijn in de materie, erover in te lichten. Op een niet-spiritueel terrein worden misvattingen die bij de student leven, meestal wel weggenomen door zijn leraren of medestudenten. Op spiritueel terrein ligt dat anders. Daar gaat men onder de hoede van leraren zelf aan de slag, in feite ongecontroleerd. Gemaakte fouten moet men zelf maar zien te herstellen, omdat het leven de school is waarbinnen men gecorrigeerd wordt. Eventuele misvattingen bij de leerling over wat hij leert, komen bij hemzelf soms pas na lange tijd naar boven. En als hij de indrukken die hij ontvangt, verkeerd interpreteert en ondertussen wel aan anderen doorgeeft, is er weinig of niets dat hem daarin tegenhoudt.

In die fase kan het vooral schadelijk zijn om geestesbeelden die met de innerlijke ontwikkeling gepaard gaan, met anderen te delen. Er kunnen door tal van oorzaken drogbeelden ontstaan, en wanneer daar conclusies aan verbonden worden, kunnen ze tot verwarring leiden. In latere fasen worden de beelden stabieler, zijn ze beter te duiden door de leerling die ze ontvangt, maar terwijl dan het moment gekomen lijkt om ze met anderen te delen, kan met evenveel recht gesteld worden dat dat nu juist het moment is om het niet te doen. Het heeft niet zoveel zin om anderen die niet in een vergelijkbare situatie verkeren, te informeren over indrukken die niet meer te delen zijn. We kunnen lering trekken uit de heiligenbeelden. Die worden vaak afgebeeld met een blik ver naar boven gericht, of juist ingekeerd, maar zelden kijken ze de toeschouwer rechtstreeks aan. Alsof ze zeggen willen: wat wij gezien hebben, kunnen we toch niet met je delen.

Kan er dan steeds minder gedeeld worden met anderen, naarmate we langer meelopen op het spirituele pad? Zo erg is het nu ook weer niet. Het gaat er allereerst om of onze toehoorder de visie deelt dat er een innerlijke wereld is. De meeste mensen zien dat wel in, want ook al noemen ze het niet zo, ze spreken dagelijks over tal van onzichtbare dingen, over emoties en gevoelens, die op het bestaan van een innerlijke wereld duiden. Daarom is er nog genoeg dat met anderen gedeeld kan worden. Er is innerlijke rust en intuïtie nodig om vast te stellen wat we in allerlei situaties kunnen bespreken, want vooral die geven ons bij onze beslissingen leiding.

Maar niet alleen in een gesprek kunnen ervaringen overgebracht worden. Er zijn veel meer manieren om dat te doen, ook non-verbaal. Door gewoon in stilte bij iemand te zijn die in nood zit of ondersteuning nodig heeft, brengen we al over wat ons bezighoudt en waar ons hart ligt. Kennis en ervaring nemen de vorm aan van woorden, intellectuele uitingen, of van emoties en uitstraling. Er zijn vele instrumenten om anderen te helpen. Wanneer we trachten ervaringen te delen, moet dat voor de ander een verrijking zijn, anders kan het net zo goed achterwege gelaten worden. Als we met liefde trachten te helpen, met 'onderdrukking' van ons ego, nemen we zonder twijfel de juiste beslissing. Zonder twijfel, want het helpt ook onszelf te verlichten.

Het middel waarmee wij ervaringen delen, zoals een intellectuele, filosofische behandeling van een onderwerp, of een emotionele samenspraak, of stilte, hangt af van het moment. Er is niet meer waarde in het een, vergeleken met het ander. Elk onderscheid is kunstmatig. Het licht dat wij delen, kan bestaan uit het overbrengen van een persoonlijke gebeurtenis, als wij denken dat dat iemand anders verder kan helpen. Maar ook onze intellectuele opvattingen kunnen die rol vervullen. Zij vormen een exponent van ons persoonlijke leven, en soms zijn ze met bloed, zweet en tranen verworven. Ook een intellectuele schets die wij aan iemand voorleggen, kan volledig door ons doorleefd zijn en daarmee uitstijgen boven een breinmatige exercitie. Een ervaring, intellectueel of emotioneel, kunnen wij met anderen delen zolang ons ego ons daarbij niet in de weg zit, en het onze oprechte wens is, dat wij ons licht met anderen delen.

128. Visualiseren

Iemand die beschikt over een gewoon waakbewustzijn, dus een bewustzijn dat we zouden kunnen omschrijven als een geestesstaat waarin je met je omgeving kunt communiceren, kan zichzelf waarnemen als geplaatst in een omgeving. Hij kan dat doen door naar zijn handen of zijn lichaam in het algemeen te kijken, maar ook kan hij, met gesloten ogen, zichzelf in een bepaalde mate 'zien'. Hij kan bijvoorbeeld met gesloten ogen door een kamer dwalen, deuren open- en dichtdoen, zich voorstellen hoe hij door een gang loopt. Met enige moeite kan hij zich met gesloten ogen zelfs voorstellen dat hij aan het andere eind van een gang staat waar hij doorheen wil gaan lopen, en zichzelf zien komen aanlopen. In die zin zou het kijken met fysieke ogen kunnen worden vergeleken met één gradatie van visualiseren.

Doorgaans verstaan we onder visualiseren, dat we ons met gesloten ogen een situatie inbeelden die nog niet bestaat. Maar we kunnen evengoed iets visualiseren dat allang bestaat, onszelf bijvoorbeeld, of het interieur van de kamer waarin we ons bevinden. We kunnen, anders gezegd, het bestaande waarnemen met geopende ogen (dat noemen we kijken); het bestaande waarnemen met gesloten ogen (dat noemen we visualiseren); of het niet-bestaande waarnemen met gesloten ogen (wat eveneens visualiseren heet). Maar we kunnen ook met geopende ogen visualiseren, zoals wanneer we iemand uitleggen wat we meegemaakt hebben, want dan zien we het weer helemaal vóór ons.

Verder kunnen we het met gesloten ogen visualiseren nog op verschillende wijzen uitoefenen. We kunnen onze ogen sluiten en denken aan een voorwerp dat bij ons in de kamer voor ons staat, en wel zodanig, dat wij net zo goed onze ogen open hadden kunnen houden, zo weinig verschil is er met het kijken ernaar met gesloten ogen. Anders wordt het, wanneer het voorwerp in de kamer zich buiten het gezichtsveld bevindt zoals we dat zouden benoemen als we met geopende ogen recht voor ons uit kijken. Het staat bijvoorbeeld een paar meter achter ons. Als we dat voorwerp visualiseren, maakt het ook dan bijna niet uit of wij onze ogen open of dicht hebben, want in beide gevallen zien we het voorwerp niet vóór ons. We moeten het dus op een andere manier zien te visualiseren. Dat betekent dat ons geestesoog zich vanuit een andere windrichting op het voorwerp moet richten.

Wat daarbij voor ons de natuurlijkste manier is, is zeer de moeite waard om te onderzoeken. Wanneer we het voorwerp in gedachten zien vanuit dezelfde kijkrichting als waarin onze fysieke ogen zich bevinden, zouden wij, langs het voorwerp kijkend, onze eigen gestalte van achteren zien. Toch is het natuurlijker om een voorwerp te bekijken vanaf de voorkant van dat voorwerp. In dat geval zou wij ons bij het visualiseren in feite in gedachten omgedraaid hebben om het voorwerp aldus te zien. Het is dus opvallend dat - hoewel wij bij het visualiseren ogenschijnlijk niet aan waarnemingsplaats gebonden zouden hoeven zijn - wij toch een positie innemen die hoort bij de positie die wij met geopende ogen zouden kiezen om het voorwerp te zien.

Het visualiseren kan ook op een nog andere manier gebeuren. In het hiervoor beschreven voorbeeld zijn wij ons nog steeds bewust van ons eigen waarnemende lichaam en bovendien in een volledige waaktoestand. Wij zouden aan iemand naast ons kunnen beschrijven wat we doen, hoe we waarnemen en hoe het verschilt met fysiek waarnemen. Zodra we echter toestaan dat het beeld van het voorwerp ons steeds meer in beslag neemt, valt in dezelfde mate ons waarnemen van ons lichaam weg, als in een balans. We zouden het voorwerp nog steeds kunnen zien zoals het bij ons in de kamer staat, maar het is ook heel goed mogelijk dat het - met kamer en al - als op een soort filmdoek vóór ons geprojecteerd wordt. We staan dan zelf geheel en al buiten het beeld, en nemen in die situatie niet meer waar vanuit een realisatie alsof wijzelf in de kamer zijn. De kamer en het voorwerp daarin hebben zich dan geheel van ons losgemaakt.

Er zijn dus diverse vormen van kijken, waarnemen en visualiseren. Ze hebben allemaal te maken met de werkelijkheid zoals die er is en zoals die zich aan ons voordoet, of met een werkelijkheid zoals die er niet is en zoals wij willen dat die zich aan ons gaat voordoen. Door training kan ons waarnemingsvermogen toenemen. Zo kan een schilder leren om meer kleuren te onderscheiden, en kan een musicus leren openstaan voor bepaalde klanknuances. We kunnen ook leren om niet-bestaande situaties te scheppen. In feite bestaan ze al zodra we ons er een beeld van hebben gevormd, maar op dat moment hebben ze nog slechts een lage vorm van 'dichtheid'. Sommige visualisaties komen niet verder dan die rudimentaire vorm van dichtheid. Wie zich een vierkante aarde visualiseert, zal zien dat zijn creatie een bepaalde werkelijkheidslimiet heeft. Maar naarmate zijn visualisatie minder in strijd is met de natuurwetten, zal zij zich beter - dat wil zeggen tastbaarder, ook voor anderen - kunnen manifesteren in de stof.

Wij kunnen ons vermogen tot visualiseren zo verfijnen, dat wij onszelf buiten ons lichaam projecteren en onszelf van een afstand waarnemen. En wel zodanig, dat wij volkomen menen buiten ons lichaam te staan. Naast de verslagen van mensen die 'gewoon' zijn uitgetreden, zijn er ook die aangeven dat patiënten onder volledige narcose zichzelf van buitenaf waarnamen, dus uittraden. De conclusie kan zijn, dat - nu mensen tijdens narcose kunnen uittreden en dit kennelijk door chemische stoffen veroorzaakt wordt - het niet onlogisch is dat dit ook bereikt kan worden door training, mits het lichaam stoffen kan aanmaken die hetzelfde effect sorteren als een narcoticum. Er zijn in het gewone leven barrières die uittreden behoorlijk in de weg staan, en die worden onder narcose kennelijk (soms) opgeheven. Het lichaam moet als het ware gevoed worden met bepaalde 'informatie' (lees: stofjes) om ongebruikelijke vormen van informatie te genereren.

Wanneer iemand onder narcose zichzelf kan waarnemen, zouden we dan kunnen spreken van een zeer sterk doorgevoerde visualisatie, omdat ook iemand die niet onder narcose is, het vermogen bezit om zichzelf van een afstand te zien? Dit kan in lijn blijven met de vaststelling dat niet elke vorm van visualiseren even gedetailleerd is, en er sprake kan zijn van meer of minder gelimiteerde vormen van dichtheid. Je kunt het ook omdraaien: het vanuit een waakbewustzijn visualiseren van jezelf is al een vorm van uittreden, maar dan niet bijzonder gedetailleerd.

129. De invloed van voorwerpen

Het kopen van tweedehands artikelen brengt een bepaald risico met zich mee, omdat zij in huis het trillingsniveau kunnen verstoren wanneer ze van negatieve mensen afkomstig zijn. Dit is heel elementair. U kunt een psychisch experiment proberen uit te voeren, door een voorwerp vast te houden en te proberen beelden binnen te krijgen omtrent de eigenaar, de omstandigheden waarin het voorwerp verkeerd heeft, et cetera. Deze beelden kunnen positief of negatief zijn, afhankelijk van de afkomst van het voorwerp. Ik ken een verhaal over iemand die iets soortgelijks op zeer indringende manier heeft meegemaakt. Hij probeerde een votiefbeeldje dat kennelijk in de een of andere stam sedert lange tijd was gebruikt als een brandpunt voor magische doeleinden, in de hand te nemen. Maar hij trok schielijk zijn hand terug, want het was net of hij die brandde. Dat lag aan de energie die in het voorwerp besloten lag.

Afhankelijk van wat er nu met een voorwerp gebeurd is, kan het de atmosfeer waarin het geplaatst is, verstoren. Nu moet een verstoring op de een of andere manier opgemerkt worden, gemeten door ons bewustzijn, in de een of andere zichtbare of onzichtbare vorm, en bewust of onderbewust. Het punt is, dat wanneer er iets verontrustends aan de hand is, dat met zo'n voorwerp te maken kan hebben, of een geheel andere achtergrond kan hebben. Er kunnen toevallige storingen in elektrische apparaten optreden, die op hetzelfde moment plaatsvinden als waarin we op het voorwerp gefocust zijn. Dus je kunt er eigenlijk niets van zeggen wat nu wat veroorzaakt.

Wanneer verstoringen zeer hinderlijk beginnnen te worden, kunt u er verstandig aan doen het voorwerp te verwijderen, om te zien of dat de situatie verbetert. Dit is echt heel verstandig, want daar kan een relatie tussen het voorwerp en uzelf door aan het licht komen die anders misschien niet vastgesteld zou kunnen worden. Maar, voor de zekerheid zou u het experiment moeten herhalen, door het voorwerp na verloop van tijd weer terug te zetten om te zien of een terugkeer van de verschijnselen merkbaar is. U zou ook kunnen proberen om iemands toestemming te krijgen om het voorwerp gedurende enige tijd in diens huis onder te brengen, om te zien wat er dan gebeurt.

Maar zelfs wanneer de gebeurtenissen het voorwerp lijken te volgen, kan de invloed van suggestie de onderliggende oorzaak zijn van alles wat er plaatsvindt. Dus hoewel uiteindelijk misschien een relatie tussen het plaatsen van het voorwerp en sommige (mentale) gebeurtenissen kan worden vastgesteld, kan het moeilijk, zo niet onmogelijk zijn om een werkelijk causale verklaring te geven. Zelfs wanneer er meer tastbare manifestaties plaatsvinden, die niet mentaal zijn, kan men de relatie eerder vaststellen dan verklaren.

130. Dogmatiek binnen de mysterieschool

Hoe kunnen wij vaststellen of iets binnen de leringen van een mystieke leerschool past, of daarin zou moeten worden opgenomen? Welke criteria kunnen we aanleggen? Dat is een heel complex vraagstuk, en omdat wij in de mysterieschool vanaf de allereerste dag leren dat wij alles moeten onderzoeken en het goede moeten behouden, is het zeker van belang om te kijken of dat wat wij voor waar aannemen, ook wel werkelijk waar is.

Professor Remigius Kwant zei in zijn ‘Fenomenologie van de Taal’ (uitgeverij Het Spectrum): "Wij zijn momenteel getuige van een indrukwekkende zelfcorrectie van de levensbeschouwingen in het licht van de wetenschappelijke bevindingen. De aanhangers van de levensbeschouwing zeggen natuurlijk dat deze correcties bijkomstig zijn, en het diepste wezen van de religieuze waarheid niet raken. Wij behoeven dit niet te ontkennen, doch moeten wel vaststellen dat de correcties toch wel indrukwekkend zijn, zelfs zo indrukwekkend dat sommige mensen zich angstig de vraag stellen wat er van de vroegere zekerheden nog overblijft. Men beluistert deze vraag vaak in onze dagen. Laten wij liever zeggen dat de levensbeschouwingen zich aan het vrijmaken zijn van primitieve elementen." En dat zei Kwant al in 1967.

Als wij alles onderzoeken en het goede willen behouden, betekent dat dan dat er geen dogma's kunnen zijn? Dat is helemaal niet zeker, want de school zou dogma's kunnen invoeren en dan meedelen dat de leerling die allemaal mag onderzoeken en eventueel behouden. De leerling kan een open geest hebben, maar wat die open geest als onderwerp van onderzoek neemt, zou best een dogma kunnen zijn. Het zou dus beter zijn om éérst te voorkomen dat er dogma's in de leerschool binnensluipen, en vervolgens over te gaan tot het onderzoeken van wat er dan aanwezig is.

Wat is een dogma? Van Dale noemt het een "vastomlijnd geloofsartikel dat aan geen beredenering meer is onderworpen." In een eclectische, universele leerschool zal men mystieke onderwerpen onderzoeken en het waardevolle behouden. De bestaande kennis wordt nog steeds uitgebreid. De mens, dus ook de mysticus, doet voortdurend nieuwe ontdekkingen en ontwikkelt nieuwe inzichten. Daarom zijn leringen niet statisch. Wel zal er een methode moeten zijn om, elke keer dat zich iets nieuws aandient, vast te stellen of het de moeite waard is om dat in de leringen op te nemen, en of het om controleerbare zaken gaat. In onze tijd, waarin er zoveel aandacht voor spiritualiteit is, is dat geen gemakkelijke opgave. We zien vele vreemde, zogenaamd mystieke denkbeelden opduiken, die direct en kritiekloos aanhangers vinden. Er zijn mensen die allerlei gedachtespinsels als spirituele kennis trachten te verkopen. En daarom moeten we ons met de grootst mogelijke omzichtigheid door een woud van theorieën en pseudo-kennis heenworstelen. Want niet alles van wat er in deze New Age-periode te koop is, zou zomaar in de leringen van een mysterieschool opgenomen moeten worden.

Stel dat iemand zou beweren - zoals vroeger ook gebeurd is - dat de aarde in het middelpunt van het zonnestelsel staat. Die bewering is dogmatisch, zelfs als deze persoon tegen ons zou zeggen: "Je hoeft het niet voor waar aan te nemen. Onderzoek gerust zelf of het zo is." Want het is niet alleen voldoende dat iets onderzicht mág worden, het moet ook onderzocht kúnnen worden. Wanneer iemand een dogma koestert, en ons uitnodigt om zijn visie vrijelijk te onderzoeken, kunnen wij op het verkeerde idee gebracht worden dat er dan wel geen dogma in het spel zal zijn. Dat komt doordat wij niet verwachten dat iemand zijn dogmatische stelling onderwerp van discussie wil laten zijn. Meestal zegt de dogmaticus: "Dit is een feit en je mag er niet aan twijfelen of het zo is." Want daar is het een dogma voor. Maar zeker is ook, dat een dogma niet minder dogmatisch wordt als degene die ermee aankomt, ons uitnodigt om tot onderzoek over te gaan. Hij zou er immers wel eens op kunnen gokken dat wij zo'n onderzoek niet kunnen uitvoeren. Zolang wij niet de instrumenten hebben om onderzoek te doen, en zo'n onderzoek ook niet gedaan hebben, staan we voor een dogma, hooguit voor een stelling. Van degene die de stelling naar voren brengt, kunnen wij eisen dat hij zijn stelling bewijst.

Hoe belangrijk is dit, als wij kijken naar het onderricht dat bij een mysterieschool gevolgd kan worden? Als er een stellingname in het onderricht is, is de belangrijkste vraag hoe die zou moeten worden beoordeeld, dus aan de hand van welke criteria. Een universele leerschool zal kennis hebben opgenomen die door alle tijden getest en beproefd is, waarbij het waardevolle behouden wordt. Tevens wordt de bestaande kennis steeds uitgebreid. Als we willen weten welke nieuwe leringen bij een mysterieschool passen, moeten we eerst weten welke soorten scholingen onderscheiden kunnen worden. Enigszins kunstmatig kunnen we de volgende vier indelingen maken:

soorten scholing

a) Ten eerste is er de intellectuele scholing. Die omvat de geschiedenis van de mysterieschool, de mystieke Traditie, de betekenis van mystiek, de rol van de school, het deelnemen aan disputen, het maken van definities van begrippen als bewustzijn, karma, reïncarnatie, et cetera. Het zijn dus de redelijke, verstandelijke soorten kennis, die wij rekenen tot intellectuele en theoretische scholing. De geschiedenis valt in twee delen uiteen: de traditionele kennis en de historische kennis. De historische kennis betreft feiten die door de leerling en ook door de buitenwereld te controleren zijn, zoals bewaard gebleven artefacten, zegels, documenten, gebouwen waar iets bijzonders heeft plaatsgevonden, en de idealen en de inhoud van de leringen van de school. Allemaal nuttige dingen om iets over te lezen of te leren. De tweede pendant van de geschiedenis, die dus naast de historische kennis staat, is de traditionele kennis. Die geeft aan hoe de structuur is van de school volgens de overlevering, zonder dat die met documenten precies kan bewijzen hoe en in wat voor vorm die beweging zich door de tijd heeft weten te handhaven. Het gaat dan bijvoorbeeld om de vraag waar de leringen vandaan komen, hoe ze van mond tot mond zijn doorgegeven, welke personen en organisaties er volgens de overlevering een rol bij hebben gespeeld, et cetera.

Aan de grote omvang van het gedachtengoed van de mysteriescholen is te zien, dat er in de afgelopen eeuwen bijzonder veel kennis is verzameld. In alle tijden is eraan toegevoegd, en zodra een nieuw bestanddeel van kennis in de leringen verschijnt, is dat het startpunt waarop vele leerlingen zich intensief inspannen om er de waarheid van te achterhalen. Er zal een methode moeten zijn om elke keer dat zich iets nieuws op spiritueel gebied aandient, vast te stellen of het de moeite waard is om dat in de leringen op te nemen. In onze tijd, waarin er zoveel aandacht voor spiritualiteit is, is dat geen gemakkelijke opgave, vooral omdat zo ontzettend veel kennis of wat daarvoor doorgaat, wordt aangereikt. We zien vele vreemde mystieke denkbeelden opduiken, die direct en kritiekloos aanhangers vinden. Er is niets op tegen dat bepaalde nieuwe kennis op een bepaald ogenblik deel gaat uitmaken van bestaande mystieke leringen. Want de mensheid doet voortdurend nieuwe ontdekkingen en ontwikkelt nieuwe inzichten. Het moet echter wel duidelijk worden gemaakt dat niet alle gepresenteerde 'kennis' zichtbare en toetsbare feiten betreft. Er kunnen bij iemand gedachtespinsels opkomen, die geen funda-ment hebben in een natuurwet. Niet alles wat op spiritueel vlak gepresenteerd en beweerd wordt, kan worden getoetst door middel van afstemming op het innerlijk Zelf. En daarom moet de leerling zich met de grootst mogelijke voorzichtigheid door een woud van theorieën heenworstelen.

De intellectuele scholing vindt plaats via het onderricht en via lezingen. Als ergens nieuwe kennis wordt aangereikt, is vrij eenvoudig vast te stellen of die intellectueel van aard is. Zulke kennis is namelijk met het verstand te volgen, en vergt van ons geen innerlijke transmutatie. Begripskennis hoort heel duidelijk in mystieke leringen thuis. Ik denk aan het geven van definities aan allerlei begrippen die binnen de mystiek gebruikt worden als instrumenten om elkaar iets duidelijk te maken. Er zijn bijvoorbeeld afspraken over wat het 'psychisch zelf' is, of 'de zielepersoonlijkheid', want als wij goed geschoold willen worden, moeten wij ook daar iets van afweten. Over de inhoud van woorden zijn goede werkafspraken nodig. Niet alleen om duidelijkheid te scheppen over wat onder een bepaalde term verstaan moet worden, zodat deze de basis kan worden voor verder onderzoek, maar ook om ervoor te zorgen dat binnen de school een eenduidige uitleg bestaat, die niet tot spraakverwarring leidt. Verder zijn definities nuttig om begrippen die binnen de school gehanteerd worden, te kunnen onderscheiden van vergelijkbare begrippen zoals de buitenwereld ze kent. Denkt u maar aan de termen 'objectief' en 'subjectief', die in een mysterieschool iets anders kunnen betekenen dan daarbuiten. Het soort kennis dat verworven wordt door definities op te stellen, staat los van kennis die uit eigen mystieke ervaringen ontstaat. Definities zijn immers alleen maar een toetssteen om dat, wat wij via mystieke openbaring in onszelf weet te realiseren, een naam te kunnen geven, en om te proberen ervaringen samen te vatten in woorden die voor onze medeleerlingen begrijpelijk zijn.

b) Naast de intellectuele scholing, kent de mysterieschool een tweede soort scholing, namelijk de gevoelsmatige. Die wordt gevormd door het deelnemen aan rituelen en inwijdingen. Ook de toon van de leringen, de sfeer in de gebouwen, de tolerantie in de discussies ontwikkelen het gevoel. Nieuwe kennis kan redelijk eenvoudig naar zijn gevoelsmatige kant beoordeeld worden, want zij doet een beroep op meer dan het verstand. Er komt een dimensie bij, en wij worden er persoonlijk door geraakt. Als deze emotionele scholing toegevoegd wordt aan de vorige, dus aan de intellectuele scholing, ontstaat er een begin van innerlijke ontwikkeling, van transmutatie.

c) De derde tak is de mystieke scholing. Die krijgen wij door oefeningen in concentratie, contemplatie en meditatie, zodat wij ons leren af te stemmen op ons innerlijk Zelf, en onze innerlijke krachten leren toe te passen. Uit de buitenwereld zullen veel nieuwe dingen gepresenteerd worden als mystieke scholing, en het is van het allergrootste belang dat beoordeeld wordt of het nieuwe inderdaad wel zo mystiek is als ons wordt voorgehouden. Want als het eenmaal aan de leringen van de school toegevoegd is, zal het niet zo gauw meer verdwijnen. Zeker niet zo gauw als een vaststelling op intellectueel terrein. En daarom moet het van te voren goed getoetst worden.

d) Tot slot is er de morele scholing. Die leert ons hoe wij de leringen kunnen toepassen ten behoeve van de samenleving. Het morele aspect van nieuw aangeboden kennis valt tamelijk eenvoudig vast te stellen, door te kijken of er zelfzuchtige doeleinden mee gediend worden, dan wel of die kennis ingezet kan worden voor onze medemens.

Op de een of andere manier kan alles wat in de leringen opgenomen is, ondergebracht worden in deze soorten scholing, dus in de intellectuele, gevoelsmatige, mystieke of morele scholing. Nieuwe leringen moeten daar niet alleen verband mee houden, maar ze moeten ook een relatie hebben met het karakter van de school, dus te maken hebben met mystiek en filosofie en met het ontwikkelen van het psychische Zelf. Verder moet het nieuwe controleerbaar zijn. De studiehoofdlijn zou moeten zijn: 'Onderzoek alles en behoud het goede'. Dat lijkt een garantie dat de leringen controleerbaar zijn. Maar omdat het gezag van vele scholen zo groot is, zou het wel eens zo kunnen zijn, dat veel leden leerstellingen accepteren die moeilijk op waarheid te controleren zijn. Voordat we daarom aan de hand van een paar voorbeelden gaan kijken of een níéuwe leerstelling zou kunnen worden opgenomen, is het goed om - ook aan de hand van een voorbeeld - na te gaan of de húídige leringen wel altijd zo controleerbaar zijn. De conclusie is, dat dat niet altijd het geval is.

reïncarnatietheorie

Het kan zijn dat deze cyclus van oudsher in vele filosofieën genoemd werd, en daarom in de leringen van de mysteriescholen terechtkwam. Er is een leerschool die uitgaat van een reïncarnatiecyclus van gemiddeld 144 jaar. We moeten niet uitsluiten dat degene die oorspronkelijk de cyclus van 144 jaar als denkbeeld naar voren heeft gebracht, gelijk heeft, en een natuurwet ontdekt heeft. Aan de andere kant zou het ook kunnen zijn, dat hij een misvatting had omtrent wat hem als 'innerlijke waarheid' toescheen. Het kan zijn dat de school van mening is, dat het bestaan van de 144-jarencyclus een vaststaand feit is, dat via contemplatie, concentratie of meditatie, en via afstemming op het innerlijk Zelf, kan worden geverifieerd. Die visie zou dan deel zijn gaan uitmaken van de leringen omdat in het verre verleden een individuele mysticus daar achter is gekomen. Deze kennis heeft hij aan anderen overgedragen en aldus is die langzamerhand deel gaan uitmaken van de mystieke leerstellingen van de school. Maar kunnen wij wel uitsluiten dat die mysticus een misvatting heeft gehad en dat hij een hersenspinsel heeft aangezien voor een 'innerlijke waarheid'?

Nu is het inherent aan de leerstellingen omtrent reïncarnatie, en dus ook aan de leerstelling dat er een reïncarnatiecyclus is van 144 jaar, dat zij niet op 'wiskundige', 'logische', 'objectieve' wijze kunnen worden bewezen, althans, niet in ons tijdsgewricht. Als die cyclus echt bestaat, kan de ontdekker daarvan, mededeling doen aan zijn leerlingen van wat hemzelf als een wetmatigheid innerlijk geopenbaard is, maar hij kan het niet objectief aan zijn leerlingen bewijzen. Deze leerlingen kunnen op hun beurt de mededeling van hun leermeester dat er zoiets is als een reïncarnatiecyclus, aanvankelijk als theoretische kennis aanvaarden en aansluitend proberen om via afstemming op hun innerlijk Zelf te achterhalen of deze theoretische kennis ook voor hén kan worden omgezet in 'innerlijke' kennis. Het hangt dan volledig van de navolgers af, of de stelling van de leermeester bewezen kan worden. Het is denkbaar dat dat bewijs nooit gegeven kan worden. Totdat dat anders is, hangt de stelling omtrent de 144-jarencyclus daarom tegen het dogma aan, en lijkt zij mij niet controleerbaar.

We hebben in het begin vier soorten scholingen genoemd waarnaar geclassificeerd kan worden. Die elementen waren: de intellectuele scholing, de gevoelsmatige scholing, en de mystieke en morele scholing. Onze indeling was tot nu toe vrij technisch en abstract. Laten we daarom aan de hand van een aantal voorbeelden het volgende concreet proberen vast te stellen.

toetsen en indelen van nieuwe kennis

1) Bij welk soort scholing past de nieuwe kennis uit onze komende voorbeelden?
2) Heeft hun onderwerp met mystiek en met de doeleinden van een universele mysterieschool te maken?
3) Is hetgeen beweerd wordt in die nieuwe lering, controleerbaar?

voorbeeld 1:
Wanneer iemand aan de mysterieschool kennis aanbiedt, waarover deze zich een oordeel zou willen vormen of die kennis deel zou kunnen gaan uitmaken van de leringen, moet bekeken worden in welke van de zojuist genoemde categorieën die kennis moet worden ingedeeld. Stel dat iemand in een oud archief manuscripten heeft gevonden, die op de leerschool of op mystieke leringen betrekking hebben. Die nieuwe gegevens zouden gerangschikt kunnen worden onder de intellectuele kennis, als het gaat om het ontstaan van de school als organisatie, en wel vallend onder de historische kant van de Traditie die de school aan haar leden doorgeeft. Zulk soort kennis zou geen punt van discussie vormen. In te delen onder intellectuele kennis. Maar ze zou onder mystieke scholing kunnen vallen, als de gevonden manuscripten iets met de innerlijke leringen van doen hebben. Onze derde vraag, namelijk of er sprake is van controleerbare kennis, hangt helemaal af van wat er in de gevonden manuscripten staat. Maar als echt blijkt dat het niet om verzinsels of mystificaties gaat, past het, om het nieuwe in de huidige leringen een plaats te geven.

Het is ook mogelijk dat iemand een heel ander soort kennis aan de leerschool aanbiedt, die wel degelijk tot discussie zou leiden voordat zij onderdeel van de leringen zou kunnen worden. Zo zou bekeken moeten worden of het gepresenteerde overeenstemt met het doel en de werkwijze van de school. Ook van zo'n situatie zal ik u een voorbeeld geven.

voorbeeld 2:

Stel dat iemand een technische uitvinding heeft gedaan om het gezichtsvermogen van slechtzienden via een implantaat in het oog te verbeteren. Wij kunnen dit scharen onder objectief vast te stellen, intellectuele kennis. We zouden zelfs tot de vaststelling kunnen komen dat de uitvinder door zijn innerlijk Zelf geïnspireerd is geweest om tot zijn uitvinding te komen. Maar voordat deze kennis aan de leringen kan worden toegevoegd, moet bepaald worden of de genoemde technische uitvinding een dusdanige link heeft met mystiek, of met de filosofie van de mysterieschool, dat opname nuttig is. Heeft de genoemde technische uitvinding namelijk wel iets te maken met de mystieke scholing zoals school die aan haar leerlingen geeft? Dat lijkt met een oogheelkundige uitvinding, hoe belangrijk ook, niet het geval te zijn. Een mysterieschool probeert haar leerlingen de weg naar hun innerlijk Zelf te wijzen via de soorten mystieke scholing die daarmee samenhangen. Daar valt de technische uitvinding voor het verbeteren van slechtziendheid helemaal buiten. Er zou nog wel een tweede toets moeten plaatsvinden, namelijk om te zien of het onderwerp een dusdanige zijdelingse link heeft met mystiek, of met het menselijk denken, of met filosofie, of met de geschiedenis van de menselijke beschaving, dat opname in de leringen om die reden nuttig zou zijn. Dat lijkt hier niet het geval. Niet elk soort wetenschappelijke ontwikkeling is immers zo relevant dat die in een mysterieschool onder de aandacht gebracht of behandeld zou moeten worden. Daarom hoeven we niet meer te onderzoeken of het om controleerbare kennis gaat, want het onderwerp valt sowieso buiten het bestek van de leringen.

voorbeeld 3:
Sommige scholen stellen, dat de leerlingen door het doen van bepaalde oefeningen hun gevoeligheid voor aura's kunnen vergroten. Deze gevoeligheid kunnen zij inzetten om hun medemens beter te kunnen beoordelen, en om een atmosfeer te scheppen waarin zij veilig, geborgen en afgestemd kunnen zijn. Dat heeft dus met innerlijke, mystieke ontwikkeling te maken. Stel nu dat een wetenschapper een apparaat ontworpen heeft om aura's zichtbaar te maken. Het zou heel goed bij de leringen passen dat deze technische uitvinding geciteerd wordt, of dat er verwezen wordt naar een technisch boek waarin de elektromagnetische aard van de aura op een theoretische of praktische, demonstratieve wijze wordt behandeld. De analyse van wat een aura is, valt onder de intellectuele scholing. Daarnaast geeft de school psychische oefeningen om de aura ook echt gewaar te worden. De leerling zal door het doen van oefeningen er achter moeten zien te komen of dat wat over de aura onderricht wordt, voor hem 'waarheid' kan worden uit eigen ervaring. De toets of er sprake is van een relatie met het werk van de leerschool kan goed doorstaan worden. Ook is het onderwerp controleerbaar. Het gaat om een wetenschappelijke ontdekking die met mystiek werk te maken heeft, en niet om een oncontroleerbare, theoretische of filosofische stellingname. Kortom, het opnemen in de leringen van een verwijzing naar een wetenschappelijk gebouwd aura-apparaat is heel goed te verdedigen.

We hebben nu van een paar soorten kennis bekeken of zij opname in de leringen rechtvaardigen. Allereerst was er het voorbeeld van de historische Traditie, te weten het plotseling opgedoken manuscript over de historie van de mysterieschool. Ons tweede voorbeeld had betrekking op wetenschappelijke kennis, en wel de uitvinding om het gezichtsvermogen te verbeteren. Ook het derde voorbeeld betrof een wetenschappelijke uitvinding, namelijk van een apparaat om de aura zichtbaar te maken, samen met de theoretische onderbouwing daarvan.

voorbeeld 4:

Er is nog een andere soort kennis denkbaar, waarvan - net als bij onze drie andere voorbeelden - bekeken moet worden of die van belang is om te worden opgenomen in de leringen van de school. Het betreft kennis van mystieke, spirituele aard. Als voorbeeld daarvan, kunnen theorieën over engelen dienen. Is dit een materie die binnen een mystieke leerschool zou moeten worden geïntegreerd? Daartoe moeten we eerst vaststellen of het nodig is dat hetgeen op dit vlak in de leerschool wordt aangeboden, ruimte laat voor reflectie en contemplatie. Die eis hoeven we niet altijd te stellen, want als het bijvoorbeeld om een wetenschappelijke ontdekking gaat, staat die vaak als feit rotsvast in de branding. Gaat het om zaken die voornamelijk spiritueel getoetst moeten worden, dan gaat meetellen of er ruimte is gelaten voor de eigen opvattingen van de leerlingen. Het is immers niet verteerbaar als een opvatting die te maken heeft met de psychische wereld, gebracht wordt als een dogma. Want juist op het gebied van de psyche zal door de leerling alles uiterst zorgvuldig aan een beschouwing moeten worden onderworpen. Zijn beschouwing en innerlijke waarneming zijn op dat gebied immers de enige maatstaven om vast te stellen of iets klopt of niet klopt.

Als dus een theorie over engelen alles als een volledig vaststaand feit interpreteert, zonder dat de verkondigers ervan aangeven waar zij hun visie op baseren (die overigens ook nog eens door ons getoetst zou moeten kunnen worden), dan spreken we over een dogmatische presentatie. En dogmatiek hoort in een mysterieschool niet thuis. Moeten theoretici aangeven waar zij hun gegevens vandaan halen, en hoe zij hun presentatie denken te bewijzen? Ik vind van wel. En dat moet verder gaan dan alleen hun opmerking dat hun indeling in categorieën engelen gebaseerd is op bijvoorbeeld de kabbala. In een boek wat mij concreet voor ogen staat, wordt de kabbala niet geciteerd als historisch werk waarin op een bepaalde manier over engelen werd gedacht, maar om aan te geven wat voor de auteurs de bron is van hun stelligheid omtrent de aard en de rol van die engelen. Het boek doet zeer gedetailleerd verslag van talloze categorieën engelachtige wezens met naam en toenaam, compleet met tabellen over de manier waarop zij het leven van de mensen regeren. De tekst kan niet worden becommentarieerd ten aanzien van een theorie over de engelen, want die theorie ontbreekt volledig. Commentaar op het boek zou niet verder kunnen gaan dan het onderschrijven of tegenspreken van het bestaan van de historische namen, aanhalingen en termen uit de kabbala of de astrologie, de getallenleer, et cetera. Wat moeten we met namen, eigenschappen en tabellen vol engelen die zonder enige onderbouwing als waarheden worden neergezet? Hoe moeten we die controleren? Er zou een onderbouwing moeten zijn van bijvoorbeeld het aantal genoemde engelen, en van hoe men precies weet wat die allemaal kunnen, maar die analyses zijn gewoon niet te geven. Het is daarbij niet zo, dat een gedetailleerde analyse van de structuren van zichtbare of onzichtbare persoonlijkheden per definitie niet mogelijk is. Als wij namelijk kijken naar de werken van Aristoteles of naar delen van de Summa Theologica van Thomas van Aquino, zien we dat het heel goed mogelijk is om over de aard van persoonlijkheden zeer gedetailleerd te theoretiseren en ze te analyseren, en toch binnen een controleerbaar gebied te blijven. Een deel van de Summa gaat bijvoorbeeld diep in op menselijke karaktertrekken en eigenschappen, en zulke psychologische analyses kunnen het uitgangspunt zijn voor verder onderzoek, voor discussie, of aan ervaring getoetst worden, door u en door mij. In die zin lijkt veel uit de Summa op de analyses van menselijke karakter-eigenschappen zoals Francis Bacon die in zijn Essays heeft gegeven.

Een boek over welk willekeurig onderwerp dan ook, moet een mogelijkheid bieden om op wetenschappelijke wijze tot toetsing over te gaan van het gestelde. Het mag zich niet aan een beoordeling onttrekken. We kunnen ons er niet van afmaken met te stellen dat als een leerling de waarheid van iets wil proberen te achterhalen, hij dat moet proberen via innerlijke afstemming. Hoe zou een leerling een dusdanige afstemming kunnen bereiken dat hij van een boek alle tot in de kleinste details beschreven fenomenen op waarheid kan toetsen? Dat is gewoonweg te veel gevergd. Het zou ontkennen dat wij twee manieren van kennisverwerving hebben. De ene is objectief, via ons verstand en onze logica, die iets tot in de kleinste details kan ontrafelen. De andere is subjectief, via ons innerlijk zelf, dat ons kennis brengt die symbolisch, intuïtief, elementair, inspirerend en bovenal globaal is. Ik zou daarom willen stellen: als een auteur iets beweert, moet hij bewijzen leveren of zijn stellingen aannemelijk maken. Een auteur hoeft geen bewijzen te leveren als zijn opmerkingen uit vragen bestaan, of wanneer hij die als discussiepunten naar voren brengt. In elk geval mag hij niet van zijn publiek eisen dat het zich naar een spiritueel niveau begeeft om daar zijn stellingen te gaan verifiëren, en kennis op te doen die juist van het fysieke niveau moet komen, met het logische instrumentarium dat alleen dáár te vinden is.

Hetzelfde geldt voor werken over de getallenleer en aanverwante terreinen. De leerlingen van de mysterieschool moeten nimmer het stuur over hun leven uit handen geven. De mens is vaak een speelbal van het lot. Hij geeft zijn lot in handen van anderen. Een mysterieschool probeert hem juist in contact te brengen met zijn innerlijk Zelf, en meer heeft hij niet nodig. Een leerstelling die hem volledig afhankelijk dreigt te maken van allerlei structuren waarvan het bestaan niet zeker is en niet te bewijzen is, is ongezond en in tegenspraak met wat de mysterieschool is.

Een interessante vraag is, of een theorie over getallenleer, engelen, onstoffelijke wezens en geleidegeesten überhaupt een plek zou moeten kunnen vinden binnen de leringen van de mysterieschool. We kunnen dat bevestigend beantwoorden, maar dan hebben we al gezien wat het criterium is en waar het om gaat: om een theorie, en niet om een als vaststaande waarheid gepresenteerd dogma. Het moet om voor debat vatbare en controleerbare kennis gaan. Zo'n analyse moet niet een oncontroleerbare waarheid bevatten die in feite niet van een dogma te onderscheiden is. Het zou om een stellingname moeten gaan die zich ertoe beperkt een overzicht te geven van allerlei opvattingen die omtrent het onderwerp in de loop van de tijd vanuit verschillende hoeken en culturen zijn ontstaan. Daar zou een analyse op losgelaten kunnen worden en een interessante en leerzame discussie over gehouden kunnen worden. Het zou een beschouwing kunnen worden die gewijd is aan allerlei filosofieën over onstoffelijke wezens, omdat het duidelijk maakt dat de mens veel heeft moeten nadenken om de natuur te kunnen begrijpen. Iedereen kan zich bij zo'n beschouwing dan zelf een mening vormen over wat wel of niet aannemelijk is. Dat zou passend zijn. In vele leringen worden beschouwingen gewijd aan wereldfilosofieën en -godsdiensten, omdat die duidelijk maken welk een lange weg de mensheid gegaan is om te komen tot een begrip van de Natuur, en omdat het een middel is om begrip te kweken voor standpunten die de onze niet zijn. De volgers van vele positieve stromingen hebben immers met ons gemeen dat zij op zoek zijn naar het goede, het schone en het ware, om met Plato te spreken. Een verhandeling over vergelijkende godsdienstwetenschap past daarom heel goed in de leringen van een mysterieschool, omdat het ons leert harmonie met andersdenkenden te bereiken voorbij de tegenstellingen, en omdat vele ogenschijnlijk van elkaar verschillende begrippen bij nadere beschouwing helemaal niet zo veel van elkaar verschillen. Een boek over de historie van het menselijk denken aangaande spirituele wezens past daar heel goed bij. Daaraan aandacht besteden, past in een mysterieschool. In te delen onder intellectuele kennis.

Overigens vind ik dat de mysteriescholen ook zelf heel zorgvuldig en voorzichtig moet zijn bij het hanteren van bepaalde begrippen, zoals het begrip 'Kosmische Meester'. Het ligt namelijk op de grens van wat een leerling nog kan toetsen. Het gevaar dat hij het stuur over zijn leven overgeeft aan wat hij als een contact met een Kosmische Meester beschouwt, of aan een hemelse structuur waarmee hij dwangmatig en geknecht in contact probeert te komen, is niet denkbeeldig. Ik ken leerlingen die pretenderen contact te hebben met allerlei Kosmische Meesters, of van alles pretenderen over hun vorige incarnaties, terwijl zij in hun uitingen een chaotische geestesgesteldheid demonstreren. Helaas moet ik vrezen dat zij nooit tot bepaalde vormen van zelfbedrog zouden zijn gekomen als zij over deze fenomenen niet iets hadden gelezen.

de toekomst

Ik heb het idee, dat een van de grote taken van de mysteriescholen in de komende eeuwen zal zijn, dat zij hun leringen duidelijker accentueren naar wat enerzijds theorie, en een niet-geverifieerd voortbrengsel van de Traditie is, en anderzijds naar wat met tamelijk weinig moeite door de leerlingen te verifiëren is. De leringen bevatten veel dat door een leerling heel eenvoudig getoetst kan worden, bijvoorbeeld instructies voor meditatie, voor afstemming op het innerlijk Zelf, of raadgevingen voor het ombuigen van negatieve karaktertrekken, of oefeningen om open te leren staan voor inspiratie, of hoe zij kunnen letten op de overal zichtbare manifestaties van de wet van de driehoek, hoe zij contemplatie, concentratie en meditatie kunnen aanwenden om tot een afgestemd leven te komen, et cetera. Maar er zijn ook mystieke leringen die zich vrijwel niet lenen voor onderzoek, zoals die welke betrekking hebben op de 144-jarencyclus. Die is net zo min controleerbaar als de getallenleer, de astrologie en aanverwante terreinen, maar die maken dan ook geen deel uit van de leringen. Nu de mens zich psychisch steeds meer begint te ontwikkelen, zullen de leerscholen voorbereid moeten zijn op vragen naar een bewijs van hun stelligheid dat de natuur op bepaalde punten zo in elkaar zit als zij in de leringen naar voren brengen. Zij moeten zich realiseren dat de buitenwereld met vragen zal komen waarop zij een toetsbaar antwoord moeten hebben. Daarom moeten zij er voor waken dat zij leerstellige elementen binnenhalen waarvan bij voorbaat vaststaat dat zij de roep om bewijs niet kunnen doorstaan.

Wellicht zullen de leerscholen ooit zover gaan, dat zij begrippen als 'Kosmische Meesters' niet langer hanteren, en zich er slechts toe beperken dat zij de leerlingen de weg naar hun innerlijk Zelf wijzen, zodat zij zichzelf niet op dwaalsporen zetten. Bepaalde hoge waarheden, zoals het bestaan van vele soorten hiërarchieën in de natuur, zouden misschien wel het beste ter ontdekking aan de leerling moeten worden overgelaten of alleen maar heel summier genoemd moeten worden, zodat hij niet verwachtingsvol of kritiekloos naar een persoonlijk contact met een gepersonifieerde, goddelijke figuur toeleeft. Die terughoudendheid zou overigens nog steeds recht doen aan het inwijdende karakter van de leerschool. De leerlingen worden immers voorbereid, en als zij hun speurtocht naar hun innerlijke Zelf voortzetten, zullen zij vanzelf waarheden ontdekken en onderkennen die niet meer via woorden of leringen kunnen worden overgebracht. En dat is natuurlijk nu ook al zo.

Samenvattend zou ik willen vaststellen, dat in alle tijden nieuwe wetenschap is opgenomen in de leringen. Die wetenschap moet verband houden met de doelstellingen van de leerschool. Er moet dus een relatie zijn met mystiek en filosofie. De nieuwe kennis moet toepasbaar en controleerbaar zijn, hetzij via het verstand, hetzij via innerlijke gewaarwording langs de weg van meditatie en contemplatie. Elke schijn van dogmatiek moet vermeden worden. In de mysterieschool is geen plaats voor gigantische, theoretische bouwwerken omtrent bijvoorbeeld geleidegeesten, engelen of andere wezens van een spiritueel niveau, of omtrent de invloed van getallen en aanverwante theorieën. De meeste uitingen op deze gebieden zijn speculatief en kunnen niet worden bewezen, noch via het

verstand, noch via afstemming. Het verwijzen naar bronnen buiten de mens zelf, voert de leerlingen af van het doel van de mysterieschool, dat gelegen is in het onderrichten van methoden waarmee zij contact kunnen leggen met hun innerlijk Zelf. Dit staat los van mijn opvatting dat het bestaan van hogere, leidende intelligenties waar kan zijn, en zelfs zeer plausibel, logisch en hoopgevend is. Gezien de toenemende belangstelling van de mens voor mystiek, zullen de mysteriescholen voorbereid moeten zijn op tal van vragen rond de bewijsbaarheid van hun stellingen. Moge het hun gegeven zijn, hun hoge doelstellingen altijd met liefde uit te dragen, en moge het ons gegeven zijn - door kritische analyse van hun gedachtegoed - de mensheid Licht te brengen.

131. Een spiritueel leven

Als iemand u vraagt waar het in een spiritueel georiënteerd leven precies om draait, is het nog niet altijd zo eenvoudig om het juiste antwoord klaar te hebben. Misschien hebt u iets aan de volgende overwegingen. Uitgangspunt van spiritualiteit is, dat de mens een duaal wezen is. Hij heeft een stoffelijk en een innerlijk lichaam, die beide een specifiek voedsel nodig hebben om te kunnen overleven. Het stoffelijke voedsel wordt ons aanvankelijk door onze ouders gegeven, en later proberen wij het zelf te verwerven. Het spirituele voedsel krijgen wij hopelijk ook van thuis mee. Zo niet, dan is het nog een hele zoektocht om het ergens te vinden. Het is in elk geval beschikbaar binnen de mysteriescholen. Wij hebben spiritueel voedsel nodig, net zoals stoffelijk voedsel, omdat wij anders zouden wegkwijnen.

Spiritueel voedsel moet, net als gewoon voedsel, goed gedoseerd zijn. Daarvoor is een geleidelijke scholing de beste aanpak; een scholing waarin de leerling langzaam vertrouwd wordt gemaakt met een veelal nieuw begrippenkader. Hij wordt getraind om zijn innerlijke bewustzijn langzaam tot ontwaken brengen. Hiervoor is regelmaat nodig, die te vinden is in het regelmatig studeren in een vertrouwde, eigen omgeving, of in een zogeheten sanctum. Maar ook daarbuiten kan iemand een spiritueel leven leiden, zonder daarvoor opgeleid te worden of van een leerschool deel uit te maken, en zonder systeem dus. Het gaat om een innerlijke gesteldheid en de wens die overal in te laten doorwerken.

Voedsel voegt iets toe aan een organisme; je kunt het doelbewust naar dat organisme toe brengen. Maar je kunt ook passief zijn, en wachten tot het voedsel naar het organisme toekomt. We zien dan ook, dat daarin het onderscheid ligt tussen de verschillende methoden om innerlijke kennis te verwerven, innerlijk voedsel te krijgen. Die methoden bestaan uit meditatie, contemplatie en concentratie. Het intellectuele voedsel wordt gevonden in boeken, in gesprekken met gelijkgestemden, in lezingen over mystieke onderwerpen, et cetera. Daarnaast is er de emotionele en morele scholing. Door open te staan voor een instroom van gedachten raken we geïnspireerd en worden we intuïtief, en ook dat is een belangrijke vorm waarin kennis en inzicht verworven kunnen worden.

Door dit alles krijgt onze persoonlijkheid langzamerhand evenwicht. We komen in een staat van harmonie, en weten die naar onze omgeving uit te dragen. Tevens ontstaat er een harmonieuze afstemming met het Hogere, het Kosmische, of hoe we dat ook maar willen noemen. Er ontstaat vrede en een totale regeneratie van onze persoonlijkheid. Er breekt een bepaald inzicht door, wat 'Verlichting' genoemd wordt. Dit is eerder een benaming voor een gradueel proces van ontplooiing, dan voor een eindstaat van bewustzijn.

De mystieke alchimie schildert dit proces via uitgebreide symboliek, waarbij de menselijke

persoonlijkheid met een hermafroditisch wezen wordt vergeleken, of met een oven waarin zich tal van mysterieuze processen afspelen. In die processen, waarin stoffen door tal van bewerkingsstadia gaan, wordt een verandering op gang gebracht die de lagere elementen in het wezen veranderen in elementen van een zuiverder aard. Dit noemt men ook wel de totale wedergeboorte en het verwerven van het Innerlijke Goud. Dit proces is moeilijk over te brengen via woord of geschrift. Het komt tot uitdrukking binnen de leerling in een bepaalde afstemming, die hij alleen nog met mede-ingewijden kan delen, omdat zij elkaar aanvoelen, ook zonder woorden. Iedereen beschikt over een persoonlijk magnetisme met een geheel eigen aard en daarom vinden gelijkgestemden elkaar altijd. Dat is ook zo op het spirituele gebied. Het mystieke werk wordt daarom krachtiger, want het wordt in een groot verband van op elkaar afgestemde persoonlijkheden verricht, die als een generator zijn die een enorme kracht ontwikkelt.

Het werken aan de ontplooiing van het innerlijk Zelf brengt kennis en inzicht met zich mee. Vandaar dat de leerling in zijn studie regelmatig even pas op de plaats maakt, om te overwegen waar hij mee bezig is, welke weg hij heeft afgelegd, en welk pad hij voor de toekomst wil bewandelen. In bepaalde situaties, wanneer iemand zijn scholing volgt bij een esoterische school, kan die overweging geschieden door inwijdingen te ondergaan en plechtige geloften af te leggen of te hernieuwen. Een gelofte is een intentieverklaring door de leerling. Hij markeert daarmee zijn hoge doelstellingen. Hij belooft bijvoorbeeld plechtig dat hij zijn inzicht zal aanwenden ten bate van zijn medemensen. De esoterische broederschappen vormen door deze werkwijze een van de hoogste verworvenheden van de menselijke beschaving.

Een hoogstaande moraal, toewijding, mededogen, tolerantie, het koesteren van idealen en het afstemmen op het innerlijk Zelf, zijn de doelstellingen van een spiritueel leven. Vele esoterische scholen werken in grote harmonie naast elkaar. Hun leden zijn zich ervan bewust dat er andere organisaties zijn die hetzelfde - met andere middelen - nastreven, en zijn ten opzichte van hen verdraagzaam. Een goede esoterische school laat zijn leerlingen vrij om hun privéleven zo in te richten als zij zelf willen. Zij hoeven geen verantwoording af te leggen over hun levensstijl, hun politieke of religieuze denkbeelden, hun geaardheid, ras of huidskleur. Zij vinden elkaar 'voorbij de tegenstellingen', op de top van de piramide, waar alle tegenstellingen in het niets oplossen.

132. Waar begint karma en waar houdt het op?

Karma kan worden omschreven als het geheel van oorzaken en gevolgen die manifest worden binnen een zielepersoonlijkheid. Wat betekent dat voor onze houding tegenover karma? Licht en duisternis, handelen en niet-handelen, schuld en boete, straf en vergeving, hemel en hel: het zijn duale principes, die niet neutraal zijn, maar in het licht van de westerse en oosterse filosofie een morele context hebben. Duale begrippen als positief en negatief, mannelijk en vrouwelijk en vele andere, geven niet een kwalitatief verschil. Zij duiden slechts op het kosmische principe dat in alles een dualiteit terug te vinden is. Volgens het dialectische principe verbinden de polen van deze dualiteiten zich met andere uitlopers van hetzelfde principe, waarna het proces van verbinden weer een nieuwe aanvang krijgt. Ons ethische denken geeft er in tal van gevallen een moreel aspect aan.

Ook al zijn oorzaak en gevolg elementen die op grond van een natuurwet uit elkaar voortkomen, vindt menigeen het moeilijk om dit los te zien van moraliteit. Voor ons gevoel vormen polariteiten niet alleen een balans, maar vertonen ze ook een kwalitatief verschil. Wij zien de hele dag door, dat ons handelen een bepaald gevolg heeft en dat dat vaak een moreel aspect heeft. Binnen de wetgeving is dat het duidelijkst zichtbaar. Licht en donker zijn daarin niet alleen twee gedaanten van een en hetzelfde; wij worden ook geacht te kiezen voor die ene polariteit daarvan, te weten het licht.

In ons dagelijks leven zien wij een heel scala van oorzaken en gevolgen. Dat kan uiteenlopen van triviale dingen tot iets zeer ingrijpends. Stel dat we een andere baan nemen, dan gaat er een heel nieuwe wereld voor ons open. We komen met andere mensen in contact, doen veel nieuwe ervaringen op, komen misschien tot een betere ontplooiing van onze capaciteiten. Dan zullen we de oorzaak (het aanvaarden van nieuw werk) en het gevolg (de zojuist geschetste invloed daarvan op ons hele welzijn) een bijzondere betekenis toedichten. Het overstijgt voor ons gevoel de vaststelling dat het slechts gaat om polariteiten die neutraal zijn en zonder bredere context of invloed. En dan komt al gauw het begrip karma bij ons op.

Wij vinden het geen toeval meer dat het ons nu juist moest overkomen dat wij op een zeker ogenblik zo'n grote stap hebben gezet die zulke ingrijpende gevolgen had. De neutrale componenten oorzaak en gevolg lijken een uitvloeisel van een hogere doelstelling te zijn. Naar de mate waarin de oorzaken en gevolgen in ons leven op ons een grotere mentale invloed hebben, zullen wij ze ook meer gaan zien als een ingrijpen van bovenaf, als een manifestatie van iets wat ons toevalt omdat wij er in het (verre) verleden wel naartoe zullen hebben gewerkt. Dat zullen wij dan ook doortrekken naar handelwijzen die op ons een negatieve invloed hebben. Wij hebben bijvoorbeeld door een ondoordachte handeling iets beschadigd. Dat kan de aanleiding zijn om te gaan zoeken naar een oorzaak achter die oorzaak, die naar ons idee dan wel in het verleden zal liggen. En zo komen schuld en straf, maar ook weldoen en beloning bij ons in beeld.

Hoewel wij dus helemaal vertrouwd zullen zijn met het denkbeeld van oorzaak en gevolg als neutrale elementen van een balans, denken wij toch ook gauw aan de moraliteit ervan. Bij triviale dingen is dat minder het geval dan bij ingrijpende fenomenen. U kent het wel: u staat af te wassen en laat een kopje stuk vallen. "Hè, wat stom, waarom heb ik niet beter opgelet." Maar denkt u dan ook: waar in het verre verleden heb ik iets verkeerd gedaan wat tot deze misser heeft geleid? Waarschijnlijk niet. Maar als u uw auto total loss heeft gereden en gewond bent geraakt, denkt u daar misschien wél aan. Het is bijna niet mogelijk om het los te koppelen van wie wij zijn. En laten we wel zijn, als een ingrijpende gebeurtenis dusdanig is dat deze ons gehele verdere leven in sterke mate bepaalt, dus onze gehele huidige incarnatie in een bepaald teken stelt, hoe zouden wij dan nog aan een neutrale uitwerking van oorzaak en gevolg kunnen denken, vooral nu wij binnen de mystieke leringen niet alleen over oorzaak

en gevolg leren, maar ook over reïncarnatie? Dan moet er voor ons gevoel haast wel een zichtbare lijn zijn met onze daden in het verleden, omdat binnen de mystiek tevens wordt gesteld dat wij van incarnatie naar incarnatie voortgaan in ontwikkeling en bewustwording, en karma afwikkelen.

Maar als oorzaak en gevolg onze incarnaties steeds bepalen, is het dan niet tevens zo, dat het alles of niets is? Alles speelt zich immers af in relatie tot onze zielepersoonlijkheid. Kan er wel een tweedeling zijn tussen oorzaken en gevolgen die een resultante zijn van wie wij in de loop der tijden geworden zijn, en oorzaken en gevolgen die daar los van staan? En waar begint die scheidslijn? Stel dat u in een winkel iets hebt afgerekend. U komt thuis en ontdekt dat u 1 euro te weinig wisselgeld teruggekregen hebt. Is dat nadelig element in uw leven karmisch, in die zin dat het een uitvloeisel is van wat u in het verleden hebt gedaan, zodat de balans weer in evenwicht moest komen? Dat zal niet zo gauw bij u boven komen. Maar wat als het bedrag groter is, en u in een bedrijfsovername voor miljoenen het schip bent ingegaan, geldt het dan wel? Of staat het los van de grootte van het bedrag en gaat het alleen om de impact die het op uw bewustzijn heeft gehad? Dat lijkt wel de simpelste verklaring, ook in het licht van de stelling dat wij op aarde zijn om voort te gaan in kennis en inzicht. En toch gaat het beslist niet altijd op, want er kan u ook iets ingrijpends - positief of negatief - overkomen terwijl u in coma bent en zich in het geheel van die omstandigheden niet bewust bent.

Een beter inzicht in de werking van de natuurwetten helpt ons betere keuzes te maken. Dat lijkt de sleutel op dit vraagstuk te zijn. Door steeds weer te proberen een afgestemd leven te leiden, waarbij wij een antenne hebben uitstaan naar alles wat ons een bepaalde kant probeert uit te sturen, en door onze intuïtie te laten spreken, zullen wij gevoeliger worden voor de energieën die zich in en om ons heen bevinden, en daarin overeenkomstig onze wensen sturend kunnen optreden.

133. De implicaties van een gebed

Ieder van ons kent wel de innerlijke gemoedsgesteldheid dat hij - hardop of van binnen uitgesproken - een hoger wezen deelgenoot wil maken van wat hem bezighoudt, inspireert, vreugde of verdriet brengt. Dit verschijnsel, dat wij datgene wat ons beweegt, willen voorleggen aan een buiten ons gelegen, begripvolle, onstoffelijke 'persoonlijkheid', noemen wij bidden. Het gebed heeft een van de volgende bedoelingen:

- eerbetoon
- dankzegging
- afsmeken van hulp
- vragen om vrede en afstemming
- betonen van berouw
- voorleggen van een bespiegeling
- vragen van begrip voor een gevoerde handelwijze

In een gesprek met de godheid komt onvermijdelijk de vraag naar boven welke gedaante die heeft. Is hij een persoon, een kracht, een wezen van bovenmenselijke aard? Er is al verschil tussen het spreken over 'God' of over 'de godheid'. De eerste lijkt meer gepersonifieerd te zijn dan de laatste. Wanneer wij een gebed richten tot de godheid, doen wij dat onvermijdelijk met (on)hoorbare woorden. Wij spreken iets uit, en dat impliceert dat deze woorden worden opgevangen door een gehoor: iemand die onze uitgesproken of gedachte woorden kan 'horen', innerlijk kan verwerken en erop kan reageren. Woorden vormen in het gebed ons middel om gedachten uit te drukken. Wat wij willen overbrengen aan de godheid, krijgt aldus 'gestalte'. De godheid, als de ontvanger, is in een gepersonifieerd godsbeeld degene die de vraag, de dank, de hulpkreet in ontvangst neemt en er vervolgens al dan niet een reactie op geeft. Niet alleen blijkt dat de godheid gepersonifieerd wordt door een gebed aan hem over te brengen in de vorm van een verwoording; hij wordt ook als een persoon aangesproken, bijvoorbeeld met 'u'. Zelfs wanneer een biddend persoon een niet-gepersonifieerd godsbeeld aanhangt, zal hij toch teruggrijpen naar het woord, omdat hij geen goed ander middel heeft om zijn gebed te formuleren en vervolgens aan de godheid aan te bieden.

Een alternatief voor een gepersonifieerd godsbeeld is uiteraard een niet-gepersonifieerd godsbeeld. Dat is een bijzonder moeilijk af te bakenen en te bevatten begrip. In loop van de geschiedenis heeft de mens om soms onnaspeurlijke redenen tal van onstoffelijke wezens benoemd, bijvoorbeeld engelen, elfen, kobolden, deva's, fauns, aarde-, lucht-, vuur- en waterwezens en tal van andere goedaardige of boosaardige wezens. Daarnaast maken ook de voorouders, overledenen in het algemeen, kosmische meesters en heiligen deel uit van wat wij het rijk van onstoffelijke entiteiten zouden kunnen noemen. In de 6e eeuw n.Chr. heeft pseudo-Dionysius de Areopagiet een hiërarchische onderverdeling gemaakt van het engelenrijk. Let wel, hoe de mens het denkbeeld heeft verworven dat er onstoffelijke entiteiten zijn, blijft buiten deze bespreking. Feit is, dat Dionysius in zijn werk Hierarchia Coelestis (hiërarchie des hemels) zo'n indeling heeft gemaakt. De meesten van ons zijn wel vertrouwd met een graduele indeling in de natuur, omdat die deel uitmaakt van de westerse culturele bagage. Het gaat om de classificatie naar mineralen, planten, dieren, mensen. In het verlengde van met name deze reeks kent de westerse theologie daarenboven het engelenrijk en God. Pseudo-Dionysius maakte een onderverdeling in engelen, aartsengelen, vorsten, machten, deugden, heerschappijen, tronen, cherubijnen, serafijnen, waarvan de laatsten de binnenste cirkel om God vormen.

Kerkvader Ambrosius beval aan, dat men tot de engelen gebeden richt. Zij worden in de theologie geacht nauw met God verbonden te zijn. Steeds wordt in oude liturgieën de Drieëenheid aangeroepen,

gevolgd door een aanroep aan twee aartsengelen. Maar of de gebeden nu gericht worden tot engelen, de godheid, of kosmische meesters, in alle gevallen wordt een niet-stoffelijk wezen aangesproken op een wijze waarop wij ook iemand zouden aanspreken die een stoffelijke gedaante bezit, dus rekening houdend met diens perceptie via de zintuigen.

Hoewel het al moeilijk is om goed te doorgronden of (en hoe) een gebed gericht aan bijvoorbeeld engelen door hen 'vertaald' wordt, is even moeilijk te bevatten hoe - uitgaande van een hiërarchie van engelen - een gebed überhaupt ontvangen wordt, en welke klasse engelen zich erover ontfermt. Zoals een mineraal niet kan bevatten wat het is om een plant te zijn, en een plant niet kan bevatten wat het is om dier te zijn, en een dier niet kan bevatten hoe een mens is, kunnen wij ons geen voorstelling maken van wat een onstoffelijk, engelachtig wezen precies zou omvatten en wat dit wezen zou kunnen begrijpen. Wanneer er binnen een engelenrijk een trapsgewijze verhouding is, en er een gelijkelijk niveauverschil is als tussen mineraal, plant, dier et cetera, dan gaat het om duizelingwekkende en ontzagwekkende verschillen in soorten persoonlijkheden en hun bevattingsvermogens, laat staan hun vermogens. Let wel, het gaat om filosofisch concepten die al zo oud zijn als de mensheid, en vermoedelijk voortkomen uit zijn intuïtie en zijn diepe wens om te vatten hoe natuurkrachten, ogenschijnlijk komend vanuit het niets, invloed op zijn leven kunnen uitoefenen.

Stel nu, dat wij een godheid aanroepen met een verzoek. Dan zijn qua structuur de volgende twee fraseringen denkbaar: "Ik vraag God om …", naast: "God, ik vraag u om …" Maar kan een gebed ook worden gericht tot 'het kosmische'? Het kosmische kunnen wij definiëren als het totaal van alle natuurkrachten, dus inclusief alle mogelijke stoffelijke en onstoffelijke persoonlijkheden met hun unieke trillingsniveau. Deze natuurkrachten kunnen wij door middel van meditatie en onderzoek leren beheersen. Maar daarmee is niet gezegd dat ook de persoonlijkheden (als deel van het kosmische) beheerst zouden moeten worden: bedoeld zijn de scheppende krachten die gericht kunnen worden om onze doeleinden te verwezenlijken. Maar we zouden het totaal van al deze krachten dus niet kunnen aanspreken als een persoon. In feite staat een gebed dat een smeekbede omvat die voor ons iets moet bewerkstelligen, haaks op de stelling dat wij door kennis van de natuurwetten deze kunnen richten. Het levert verder een bijzonder vraagstuk op wanneer wij een frasering gebruiken als: "Ik vraag het kosmische …". Die blijkt immers niet te kunnen worden vergezeld van de frase: "Het kosmische, ik vraag u …" Hooguit zou kunnen: "Kosmos, ik vraag u …." Maar het begrip 'kosmos' is op een subtiele manier anders dan het begrip 'het kosmische'. De wetenschap verstaat onder 'kosmos' het ons bekende, meetbare universum, wat niet noodzakelijk het totaal van al het kenbare en niet-kenbare, en alle natuurkrachten en stoffelijke en ontstoffelijke wezens inhoudt. Binnen de mystiek is het begrip 'het kosmische' breder. Het omvat als het ware de 'kosmos', maar geeft ook alle intelligenties aan die zich in 'het bestaande' - dus ook in een onstoffelijke wereld - kunnen bevinden. Het aanspreken van 'het kosmische' als een persoon of kracht van wie men iets kan afsmeken, terwijl men het kosmische tevens definieert als het totaal aan natuurkrachten die men kan leren beheersen, wringt. Dat zouden wij ons bij het uitvoeren van een aanroep moeten realiseren.

Hetzelfde geldt ten aanzien van kosmische meesters. In de leerstellingen van talrijke mystieke stromingen vormen zij persoonlijkheden die zo ver geëvolueerd zijn, dat zij geen reïncarnatiecyclus meer nodig hebben. Men stelt daarin een hiërarchie vast, want telkens wordt een zeer beperkt aantal Meesters met name genoemd. Daarbij gaat men er vanuit, dat wanneer een menselijk wezen tot deze hoogte geëvolueerd is, hij gehoor kan bieden aan iedereen in de wereldbevolking die hem een verzoek voorlegt. Hetzelfde geldt voor heiligen. Binnen de theologie van tal van religieuze stromingen gelden heiligen als mensen die in hun geloofsleven het hoogste hebben verwerkelijkt, naar de normen van de godsdienst. Zij worden bij tal van gelegenheden aangeroepen voor hulp. Binnen de Katholieke Kerk valt dit sinds het concilie van Nicea (787 n. Chr.) onder de Cultus Duliae (heiligenverering).

Uitgaande van reïncarnatie als wetmatigheid moet de conclusie zijn, dat de meeste heiligen sinds hun heiligverklaring al weer talloze malen gereïncarneerd zijn. Dan moet de energie die vrijkomt in de gebeden aan hen gericht, bij hen in hun gereïncarneerde vorm terechtkomen. Die vorm is noodzakelijkerwijs beperkt door de begrenzingen van hun geïncarneerde persoonlijkheid. Wat zij in antwoord op het gebed zouden kunnen doen, is niet bekend.

In het gebed wil degene die het gebed uitspreekt, contact leggen. Vervolgens wil hij in dat contact een van de in het begin genoemde doeleinden gestalte geven, dus dankbaarheid betonen, iets afsmeken, et cetera. Hoe dan ook, hij wil contact leggen met een intelligentie die de zijne overstijgt én onstoffelijk is. Een hiërarchie heeft hij daarbij waarschijnlijk niet op het oog. Het gaat meer om de kwaliteit die aan het onstoffelijke wezen wordt toegedicht. Het gebed wordt gericht tot God, als de almachtige, alomtegenwoordige en alwetende; of tot Maria, als de Moeder der Smarten; of tot een schutspatroon, bijvoorbeeld St. Clemens Maria Hofbauer, als de Patroon van Hopeloze Zaken; of St. Nicolaas, de behoeder van zeevarenden. Men zal niet bedenken, dat wanneer men zich tot een hoger wezen wil richten, de koninklijke weg bewandeld moet worden, door eerst de engelen aan te spreken, vervolgens de aartsengelen, in een later stadium zo nodig de vorsten, en in uiterste instantie de godheid. Opvallend is, dat gebeden niet altijd worden geuit met een vooropgezet beeld van wat de aangesproken onstoffelijke persoonlijkheid precies kan doen nadat het gebed bij hem is ontvangen. Wij moeten ons realiseren, dat wanneer wij ervan uitgaan dat wij een onstoffelijk wezen kunnen benaderen met bijvoorbeeld een bede om hulp, de aangesproken entiteit - wanneer deze ons inderdaad kan helpen - op zijn beurt krachten moet inschakelen of teweegbrengen die het gevraagde zouden kunnen verwerkelijken. Welke krachten zijn dat dan, en waarom zouden wij die gemobiliseerde krachten niet zelf, rechtstreeks, zonder een bemiddelaar op onstoffelijke gebied kunnen bereiken en toespreken? Binnen godsdiensten vervullen heiligen soms een bijzondere rol, namelijk wanneer ze worden aangesproken als bemiddelaar: "Wees onze voorspraak bij …" Maar wanneer wij als mensen ons toch al willekeurig de ene keer rechtstreeks richten tot een heilige, de andere keer rechtstreeks tot een kosmische meester, de andere keer rechtstreeks tot de godheid, is het niet duidelijk waarom wij in enkele gevallen een van deze onstoffelijke persoonlijkheden vragen om onze voorspraak te zijn bij een van de andere onstoffelijke persoonlijkheden of krachten, die wij daarmee gepasseerd hebben.

Hoe is nu dit alles te rijmen met een mystieke visie? Sterker, moet alles gerijmd kunnen worden met mystiek, ook wanneer al de oorsprong, bedoeling, uitwerking en het bestaansrecht van datgene wat er tegen afgezet wordt, niet helder is? Ik ben van mening dat wij ons vanuit de mystiek niet kunnen onttrekken aan een diepgaande analyse van dingen waarmee wij als mensheid al eeuwen vertrouwd zijn, maar die wij nog niet kritisch beschouwd hebben. Welnu, welke visie kan men vanuit de mystiek op het gebed hebben, met name tot wie wij een gebed feitelijk richten, welke uitwerking het heeft, en hoe het past binnen de visie omtrent de trillingsaard van al wat er bestaat?

Wij allen zijn vertrouwd met een alleszins plausibele, wetenschappelijke opvatting omtrent trillingen. Alle ontwikkelingen op het gebied van geluids- en beelddragers, röntgenapparatuur, mri-scanners, lasers en elektrische apparatuur bewijzen, dat de mens geleerd heeft tal van krachten op grond van zijn theorieën over trillingen te beheersen. Er is in de wetenschappelijke wereld een consensus over trillingen in die zin, dat men beseft dat een verschillend trillingsgetal een verschillende manifestatie vertegenwoordigt. Trillingen kunnen qua aantal opklimmen, waarbij ze op een gegeven moment zodanig hoog zijn, dat ze niet meer op het stoffelijke gebied zichtbaar zijn. Bij het gebed stemt iemand zich af op een bepaald gebied dat hem bijzonder aanspreekt. Soms gebruikt hij daarbij een katalysator, zoals een meditatieve ruimte, kaarslicht, wierook, een heiligenbeeld, een prentje of tekst van iemand die hem inspireert. Allereerst merkt hij dan, dat er in hemzelf iets verandert. Door afgestemd te zijn op een voorbeeld, een ideaalbeeld, een archetype desnoods, voelt hij de uitwerking

van de Wet van de Driehoek. Hijzelf vormt het eerste punt. Diegene of datgene waarop hij zich richt of afstemt, vormt het tweede punt. Datgene wat als trilling ontstaat nadat hij zich op die kracht of persoonlijkheid heeft afgestemd, is een resultaat, het derde punt van de driehoek. Door hem wordt dat aangevoeld als een bewustzijnsgewaarwording die hem aantrekt. Hij voelt bij een gebed dat hij iets gewaarwordt dat er eerst niet was. Het verandert hem van binnen. Hij voelt zich opgeheven. Het begrip dat zich hierbij steeds op de voorgrond dringt, is afstemming. Het bereiken van het derde punt van de driehoek lijkt een fundamentele levensbehoefte van de mens te zijn. Hij heeft het gebed ontdekt als een middel om een bewustzijnsverandering of -verruiming te bewerkstelligen. In bredere zin is ook de neiging tot ritueel handelen bij alle volkeren een uiting van die wens. Het is aannemelijk, dat wanneer iemand een gebed uitspreekt en zich daarnaast inspant om afgestemd te zijn en zichzelf in spiritueel opzicht te verbeteren, dit tot fysiologische en op den duur onomkeerbare veranderingen in de structuur van zijn stoffelijke en psychische lichaam leidt.

Misschien vraagt u zich af of het wel passend is, dat nut, reikwijdte en de natuurkundige aspecten van het gebed binnen de muren van mystieke broederschappen ter discussie gesteld worden. Juist binnen die muren echter zijn het geëigende vragen. Het gebed is niet het unieke terrein van religies. Ook binnen de mystiek is het van groot belang. Vele mystici stonden en staan bekend als vrijdenkers. Niet voor niets waren en zijn zij bezig met wetenschappelijke én mystieke arbeid. Zij onderzoeken alles en behouden het goede. Zij hebben altijd de gestelde waarheden tegen het licht gehouden. Er is een tijd geweest dat de mensen dachten dat de bliksem door de goden werd veroorzaakt. Dat was passend binnen het mens- en natuurbeeld zoals dat toen in ontwikkeling was. Stel nu - naar analogie van ons huidige analyseren van wat een gebed inhoudt - dat u in die tijd tegen uw medemensen had gezegd: "Jullie noemen de bliksem de uiting van de godheid. Bliksem is echter het gevolg van een spanningsverschil tussen elektrische velden, die bij een bepaalde sterkte tot een ontlading leidt." En stel dat men toen gezegd had: "Het is heiligschennis om zo te denken. Het is toch een uitgemaakte zaak dat hetgeen wij zien, het gevolg is van de hand van de godheid?" Dan zou u heel wat moeite hebben moeten doen om iemand ervan te overtuigen dat het mogelijk moet zijn om een verschijnsel ook op rationele manier te benaderen. Wellicht zou u argumenteren dat uw verstandelijke analyse van het begrip bliksem daarmee de schoonheid van het bestaande niet wegneemt. Maar zelfs dát argument zou nog onderwerp van discussie moeten kunnen zijn. Waarom zou het alleen op grond van een beroep op het behoud van schoonheid mogelijk en geoorloofd zijn om eeuwenoude waarheden of uitgangspunten ter discussie te stellen? Het gaat erom dat wij onwetendheid en bijgeloof uit ons bewustzijn verdrijven, opdat Licht ons leven binnenschijnt; en opdat wij beter begrijpen hoe de natuur die ons omringt en waarvan wij deel uitmaken, in elkaar zit.

Bij tal van gelegenheden en rituelen wordt binnen mystieke organisaties een aanroep uitgesproken. Het zou op grond van het bovenstaande voor de hand liggen om die als volgt te formuleren: "Wij vragen de hoogste intelligenties die dit vermogen bezitten, ons bewustzijn te verlichten, opdat wij met de kennis die wij dan ontvangen, de natuurkrachten leren beheersen en op een moreel verantwoorde manier toepassen."

Ad majorem Naturae gloriam.

134. Toegeven

Alex Gaudino & Jerma hebben een prachtig popnummer uitgebracht met de title 'Little Love'. Twee zinnen uit de tekst hebben mij met name getroffen, namelijk: "Some people give in to fear" (sommige mensen geven toe aan angst) en "some people give in to hunger" (sommige mensen geven toe aan honger). Bekeken met een mystieke blik is de inhoud van deze zinnen buitengewoon veelzeggend. Er zit een veelvoud van betekenissen in, vooral als beide zinnen gecombineerd worden gelezen.

Er zijn mensen die aan angst toegeven. Zij laten hun leven er door leiden. Mogelijk omdat zij geen weerstand kunnen oproepen tegen iets dat hen bedreigt. Er zijn manieren om angst te stoppen. Een van die manieren is meditatie. Je kunt het toegeven aan angst echter ook zo uitleggen, dat wie aan angst toegeeft, als het ware gewild of ongewild zijn vijand omarmt en daardoor ontwapent. Een andere uitleg is, dat het opgeven van verzet je een ultieme bescherming biedt. Stel dat je in het oerwoud staat en er komt een gevaarlijke tijger op je af. Misschien maak je je onzichtbaar, maar misschien laat je het beest ook gewoon naderbij komen. Wat kan je gebeuren? Hij komt steeds dichterbij, nog verder, nog verder. Hoe veel verder kan hij komen? Aan zijn bereik en zijn invloed is een grens. Misschien geeft hij toe aan zijn diepste impuls, overeenkomstig datgene wat hij in essentie is, volkomen in harmonie met hemzelf, en word je daardoor verslonden. Vanaf dat moment is de dreiging voorbij. Er kan je niets meer gebeuren.

Als je aan angst toegeeft, geeft het woord 'toegeeft' aan, dat je een keuze gemaakt hebt, dus überhaupt een keuze hebt. Met andere woorden: je kunt je werkelijkheid zelf scheppen. Als je kiest voor angst, ben je angstig. Als je ervoor kiest om niet angstig te zijn, ben je niet angstig. Meesterschap over het leven begint met keuzes. Maar het zou te ver gaan om te stellen dat ieder mens ook in reële zin altijd in staat is om zulke keuzes te maken. Het tekent onze beperktheid dat wij niet alles kunnen bereiken wat wij zouden willen, en dat onze wilskracht soms tekortschiet uit menselijke zwakte.

De zin uit de songtekst over de honger is ook veelbetekend. Het begrip honger kan slaan op het lijden aan een gebrek aan eten, maar ook op een verlangen in andere zin. Honger dus in de zin van een algemene primitieve impuls. In die zin zijn sommige mensen ongeremd en geven zij toe aan honger. Daarmee zijn zij in diepste wezen nog steeds zichzelf, maar in de geciviliseerde maatschappij leggen wij onszelf beperkingen op, om het onderlinge samenleven in harmonie te kunnen laten voortbestaan. Het is een interessante vraag of wij daarmee nog steeds volkomen onszelf kunnen zijn, dan wel onderling steeds een gekunsteld, ons Zelf beperkend en inperkend leven leiden.

Stel nu echter, dat de term 'honger' slaat op een gebrek aan eten. Dan zou de term 'toegeven aan honger' ineens betekenen, dat honger lijden een keuze is. Daarmee komt deze zin ineens in het licht van karma te staan. Het zou dan inhouden, dat wat ons aan narigheid overkomt, door ons bewust of onbewust gewild wordt. Ofwel, dat karma alleen uitwerking kan vinden als het organisme waarin het zich openbaart daartoe geschikt is, zichzelf daartoe openstelt en daarvoor kiest. Als het organisme zich zou (kunnen) verzetten tegen invloeden, zou karma geen uitwerking kunnen vinden. Karmische impulsen zouden dus alleen verwezenlijkt kunnen worden als het organisme daarmee 'instemt'. Het karma moet door het organisme energetisch worden 'toegelaten'. In het verlengde hiervan zou het betekenen, dat de zielepersoonlijkheid zelf wil leren wat het nog moet leren. Zij is zich in de diepste kern ervan bewust dat een bepaalde ervaring ondergaan moet worden. De persoon in kwestie is dus nog steeds heer en meester over zijn bestaan, maar het kan zijn dat het karmische patroon zodanig is, dat het met een 'gewone' vorm van wilskracht onmogelijk van uitwerking kan worden afgehouden. Het vuur moet gewoon uitwoeden, totdat het alle brandstof verteerd heeft. Daarna komt het gehele organisme tot rust.

135 Landschap

Misschien komt u regelmatig buiten op het platteland. U zult dan vast genieten van het landschap, de dieren in de wei, alles wat u ziet en ruikt, van bergen of rivieren. Bovenal roept een landschap in ons emotie op, herkenning misschien. Er is iets in landschappen wat ons in het diepst van ons wezen aanspreekt, en toch is het moeilijk om er vat op te krijgen. Aan sommige landschappen willen we ontsnappen, omdat we voelen dat ze 'fout' zijn. Soms proberen we het beeld van een landschap vast te houden, en dan is het net of het ons steeds ontglipt. We willen het indrinken, en dan is het toch steeds of wij er niet geheel deelgenoot van kunnen zijn. Wij zijn in het landschap, maar gaan er doorheen, of erlangs. Net of het steeds voor ons uitholt en wij nooit echt thuiskomen.

In ons leven maken wij talloze gebeurtenissen mee en verkeren wij doorlopend in situaties. Wij komen door steden, ontmoeten mensen. Als geheel bezien, vormt ons mensenleven in een bepaalde incarnatie de optelsom van wat wij erin meemaken. Dan lijkt het dus eigenlijk zo te zijn, dat hetgeen wij meemaken in een geheel leven, bepaalt wie wij werkelijk zijn. Het is het resultaat van ons karma, van onze gedachten, oogmerken en daden. Als wij regelmatig in een mooi landschap verkeren, zouden wij dus ook tot de conclusie kunnen komen, dat het deel uitmaakt van onze incarnatie en die in belangrijke mate mede helpt bepalen. Het landschap staat dan niet buiten ons. We gaan er niet langs of doorheen, maar maken er onlosmakelijk deel van uit, en het landschap maakt deel uit van onszelf. Misschien dat wij ons realiseren, dat het landschap en wijzelf volkomen bij elkaar horen en worden wij er eindelijk één mee.

136. Het Pad naar nergens

Er is een prachtig muzieknummer, getiteld 'The longest road to nowhere' van Morgan Page. De tekst is heel bizar, maar in het refrein keert steeds terug: "You go down the longest road to nowhere." Genoeg aanleiding voor een gedachtebespiegeling. In het Engels betekent 'nowhere': 'nergens'. Maar in een zin als "It leads you nowhere", kan het ook betekenen: "Het leidt tot niets." Nergens en niets dus. Is het nu ook zo, dat een mystiek pad tot niets leidt, of naar nergens? Dat hangt er vanaf wat je onder niets of nergens verstaat. Het niets doet denken aan het Nirwana, dus een plaats waar tijd en ruimte niet gelden, en alleen het Zijn heerst. Volgens bepaalde opvattingen kan er geen Zijn heersen waar tijd en ruimte niet geldend zijn, omdat Zijn altijd een 'status' inhoudt, en - door vergelijking met willekeurig welke andere status, bijvoorbeeld 'niet-zijn' - ergens aan gerelateerd is. Twee aan elkaar gerelateerde dingen zouden zich niet op één en hetzelfde moment op dezelfde 'plek' kunnen bevinden, niet met elkaar kunnen samenvallen. Ze zouden gescheiden moeten zijn, en in het begrip van veel filosofen kan dat gescheiden zijn alleen concreet zijn wanneer het wordt gezien in relatie tot 'ruimte', afstand van elkaar, en daardoor tijd. Maar die visie is niet algemeen verbreid. Voor de mysticus kan het Nirwana worden gezien als het kosmische gebied, althans het gebied waar geen stoffelijke manifestaties zijn.

Kortom, "You go down the longest road to nowhere" lijkt een prachtig raadsel te vormen. Als een weg naar het 'nergens' leidt, kan die weg dan beperkt zijn? Je zou zeggen, dat zolang je onderweg bent, die weg naar het nergens min of meer lang of kort kan zijn. Maar hoe kun je het 'onderweg zijn', afronden naar een stap in het 'nergens'? Er moet een verband zijn tussen het einde van het pad, en het 'nergens'. Voer voor kwantummechanici?

Het mystieke pad kan ook worden gezien als iets wat niet bestaat, totdat we een stap vooruit zetten. Bij elke wending in ons leven scheppen wij zelf het pad. Onze eigen keuzes vormen het, en daardoor zal het heel grillig kunnen zijn. En omdat de ontwikkeling door blijft gaan, wordt er nooit een einddoel bereikt. Het pad leidt naar 'nergens'. Zo bekeken, leidt het mystieke pad naar 'niets', maar het gáát wel ergens over.

137. Vaardigheid

Kent u dat? U probeert een bepaalde vaardigheid onder de knie te krijgen, bijvoorbeeld pianospelen of tennissen. In het begin start u daarmee vol enthousiasme. U heeft namelijk voorbeelden gezien van uw idolen. Hoewel u beseft dat u zich waarschijnlijk nooit geheel met hen zal kunnen meten, werkt het zien van bekwame toepassers van uw interessegebied als een magneet op u. U gaat zelf les nemen, doet oefeningen, maar in het begin is het alsof u door stroop moet zwemmen. U krijgt die ene slag, die ene noot maar niet te pakken. Hoe hebben die andere lui dat toch gedaan? Gaandeweg, in samenhang met uw medeleerlingen, begint er iets in u door te breken. Opeens krijgt u de slag te pakken. Het is alsof u 1000 keer mis moest slaan, om eindelijk die ene, eerste keer succes te behalen. Ieder van ons heeft op zijn eigen terrein - het kan ook werk of opleiding betreffen - dit soort ervaringen opgedaan. Er is, zo zult u ook ervaren hebben, geen terrein waarin u zich heeft ingespannen of het levert wel resultaat en vaardigheid op.

Dit alles betreft de, wat we zouden kunnen noemen, exoterische vaardigheden. Maar er zijn ook esoterische vaardigheden. U kunt zich toch niet voorstellen, dat wanneer u zich tientallen jaren met volle overgave aan mystieke arbeid en ontwikkeling wijdt, dit zonder resultaat en vaardigheid bij u blijft? De wetmatigheid van scholing, is op alle vlakken nu eenmaal dat een voortgezette, langdurige concentratie en wilsinspanning die op één onderwerp gericht is, na kortere of langere tijd zijn vruchten gaat afwerpen. U bouwt iets op. Het kunnen verbindingen zijn in uw hersenen of spieren, maar ook (daardoor) fundamenten in uw emotionele en psychische lichamen. Er wordt een energetisch veld geschapen door alles waaraan u uw aandacht geeft. Het gaat als een gloeidraad in u gloeien, net zo lang tot het een permanente warmte in uw wezen gaat afgeven. Het gaat verder dan het teweegbrengen van een verandering in uw lichaam. Het gaat langzaam door uw wezen doorgloeien naar buiten, zodat het in uw aura merkbaar, tastbaar en zichtbaar wordt. U bent een alchemistische oven, zoals u ze misschien wel uit de oude afbeeldingen uit de 16e eeuw kent. Daarin werpt u de onvaardigheden. Door uw oefeningen komt de inhoud van de oven op gang. Het is net alsof u er met een roerstaaf langzaam doorheen gaat, opdat alle elementen die zich erin verenigd hebben, dooreengemengd worden en een homogene massa gaan vormen. Een niet goed gemengde massa zal later, bij gebruik in de praktijk, zwakke plekken blijken te bevatten. Maar als u de tijd genomen heeft om het proces zijn werk te laten doen, zal de kracht van het mengsel alleen maar toenemen. Het wordt een gouden proces, waarin de hand van de leerling langzaam de hand van de meester wordt.

138. Visualiseren

Iemand die beschikt over een gewoon waakbewustzijn, dus een bewustzijn dat we zouden kunnen omschrijven als een geestesstaat waarin je met je omgeving kunt communiceren, kan zichzelf waarnemen als geplaatst in een omgeving. Hij kan dat doen door naar zijn handen of zijn lichaam in het algemeen te kijken, maar ook kan hij, met gesloten ogen, zichzelf in een bepaalde mate 'zien'. Hij kan bijvoorbeeld met gesloten ogen door een kamer dwalen, deuren open- en dichtdoen, zich voorstellen hoe hij door een gang loopt. Met enige moeite kan hij zich met gesloten ogen zelfs voorstellen dat hij aan het andere eind van een gang staat waar hij doorheen wil gaan lopen, en zichzelf zien komen aanlopen. In die zin zou het kijken met fysieke ogen kunnen worden vergeleken met één gradatie van visualiseren.

Doorgaans verstaan we onder visualiseren, dat we ons met gesloten ogen een situatie inbeelden die nog niet bestaat. Maar we kunnen natuurlijk evengoed iets visualiseren dat allang bestaat, onszelf bijvoorbeeld, of het interieur van de kamer waarin we ons bevinden. We kunnen, anders gezegd, het bestaande waarnemen met geopende ogen (dat noemen we kijken); het bestaande waarnemen met gesloten ogen (dat noemen we visualiseren); of het niet-bestaande waarnemen met gesloten ogen (wat eveneens visualiseren heet). Maar we kunnen ook met geopende ogen visualiseren, zoals wanneer we iemand uitleggen wat we meegemaakt hebben, want dan zien we het weer helemaal vóór ons.

Verder kunnen we het met gesloten ogen visualiseren nog op verschillende wijzen uitoefenen. We kunnen onze ogen sluiten en denken aan een voorwerp dat bij ons in de kamer voor ons staat, en wel zodanig, dat wij net zo goed onze ogen open hadden kunnen houden, zo weinig verschil zit er in het kijken ernaar met gesloten ogen. Anders wordt het, wanneer het voorwerp in de kamer zich buiten het gezichtsveld bevindt zoals we dat zouden benoemen als we met geopende ogen recht voor ons uit kijken. Het staat bijvoorbeeld een paar meter achter ons. Als we dat voorwerp visualiseren, maakt het ook dan bijna niet uit of wij onze ogen open of dicht hebben, want in beide gevallen zien we het voorwerp niet vóór ons. We moeten het dus op een andere manier zien te visualiseren. Dat betekent dat ons geestesoog zich vanuit een andere windrichting op het voorwerp moet richten.

Wat daarbij voor ons de natuurlijkste manier is, is zeer de moeite waard om te onderzoeken. Wanneer we het voorwerp in gedachten zien vanuit dezelfde kijkrichting als waarin onze fysieke ogen zich bevinden, zouden wij, langs het voorwerp kijkend, onze eigen gestalte van achteren zien. Toch is het natuurlijker om een voorwerp te bekijken vanaf de voorkant van dat voorwerp. In dat geval zouden wij ons bij het visualiseren in feite in gedachten omgedraaid hebben om het voorwerp aldus te zien. Het is dus opvallend dat - hoewel wij bij het visualiseren ogenschijnlijk niet aan waarnemingsplaats gebonden zouden hoeven zijn - wij toch een positie innemen die hoort bij de positie die wij met geopende ogen zouden kiezen om het voorwerp te zien.

Het visualiseren kan ook op een nog andere manier gebeuren. In het hiervoor beschreven voorbeeld zijn wij ons nog steeds bewust van ons eigen waarnemende lichaam en bovendien in een volledige waaktoestand. Wij zouden aan iemand naast ons kunnen beschrijven wat we doen, hoe we waarnemen en hoe het verschilt met fysiek waarnemen. Zodra we echter toestaan dat het beeld van het voorwerp ons steeds meer in beslag neemt, valt in dezelfde mate ons waarnemen van ons lichaam weg, als in een balans. We zouden het voorwerp nog steeds kunnen zien zoals het bij ons in de kamer staat, maar het is ook heel goed mogelijk dat het - met kamer en al - als op een soort filmdoek vóór ons geprojecteerd wordt. We staan dan zelf geheel en al buiten het beeld, en nemen in die situatie niet meer waar vanuit een realisatie alsof wijzelf in de kamer zijn. De kamer en het voorwerp daarin hebben zich dan geheel van ons losgemaakt.

Er zijn dus diverse vormen van kijken, waarnemen en visualiseren. Ze hebben allemaal te maken met de werkelijkheid zoals die er is en zoals die zich aan ons voordoet, of met een werkelijkheid zoals die er niet is en zoals wij willen dat die zich aan ons gaat voordoen. Door training kan ons waarnemingsvermogen toenemen. Zo kan een schilder leren om meer kleuren te onderscheiden, en kan een musicus leren openstaan voor bepaalde klanknuances. We kunnen ook leren om niet-bestaande situaties te scheppen. In feite bestaan ze al zodra we ons er een beeld van hebben gevormd, maar op dat moment heeft die creatie nog slechts een lage vorm van 'dichtheid'. Sommige visualisaties komen niet verder dan die rudimentaire vorm van dichtheid. Wie zich een vierkante aarde visualiseert, zal zien dat zijn creatie een bepaalde werkelijkheidslimiet heeft. Maar naarmate zijn visualisatie minder in strijd is met de natuurwetten, zal zij zich beter - dat wil zeggen tastbaarder, ook voor anderen - kunnen manifesteren in de stof.

Wij kunnen ons vermogen tot visualiseren zo verfijnen, dat wij onszelf buiten ons lichaam projecteren en onszelf van een afstand waarnemen. En wel zodanig, dat wij volkomen menen buiten ons lichaam te staan. Naast de verslagen van mensen die 'gewoon' zijn uitgetreden, zijn er ook die aangeven dat patiënten onder volledig narcose zichzelf van buitenaf waarnamen, dus uittraden. De conclusie kan zijn, dat - nu mensen tijdens narcose kunnen uittreden en dit kennelijk door chemische stoffen veroorzaakt wordt - het niet onlogisch is dat dit ook bereikt kan worden door training, mits het lichaam stoffen kan aanmaken die hetzelfde effect sorteren als een narcoticum. Er zijn in het gewone leven barrières die uittreden behoorlijk in de weg staan, en die worden onder narcose kennelijk (soms) opgeheven. Het lichaam moet als het ware gevoed worden met bepaalde 'informatie' (lees: stofjes) om ongebruikelijke vormen van informatie te genereren.

Wanneer iemand onder narcose zichzelf kan waarnemen, zouden we dan kunnen spreken van een zeer sterk doorgevoerde visualisatie, omdat ook iemand die niet onder narcose is, het vermogen bezit om zichzelf van een afstand te zien? Dit kan in lijn blijven met de vaststelling dat niet elke vorm van visualiseren even gedetailleerd is, en er sprake kan zijn van meer of minder gelimiteerde vormen van dichtheid. Je kunt het ook omdraaien: het vanuit een waakbewustzijn visualiseren van jezelf is al een vorm van uittreden, maar dan niet supergedetailleerd.

139. Wanneer is Verlichting bereikt?

Het begrip Verlichting hangt af van de definitie die wij daaraan geven. Een verduisterde geest kan het illusoire idee koesteren dat hij goddelijk is en boven alle mensen verheven, terwijl een verlichte geest zich misschien alleen maar onbetekenend vindt. Wanneer hebben wij alles onder beheersing? En wat is alles? Dit zijn vragen die telkens naar boven komen, en wij zoeken de antwoorden binnen de muren van een daartoe zeer geëigend instituut: de esoterische school.

Of de behoefte aan esoterische scholen beperkt is, zal afhangen van de ontwikkeling van onze planeet. Wanneer de mensheid ooit verlicht is, zijn ze misschien niet meer nodig. Wij kennen geen enkele menselijke organisatie die altijd is blijven bestaan, of die in de vroegste dagen van de mensheid gegrondvest werd en het tot vandaag de dag heeft volgehouden. Organisaties zijn geen statische monolieten, maar zijn voertuigen, beelden van de geest, van menselijke wezens, die ze vorm geven naar gelang hun behoeften en begrip, en die veranderen zowat elke tien jaar. Wanneer wij een esoterische school in breder perspectief zien, kunnen we tot de conclusie komen dat de mens altijd een bepaalde vorm van leiding nodig heeft gehad die hem helpt zijn innerlijke zintuigen te ontwikkelen en hem leidt naar afstemming op het kosmische. Mystiek maakt dan deel uit van de innerlijke drang van de mensheid om contact te leggen met het hoger Zelf. Er zijn vele wegen die naar dit doel leiden, en een ervan zijn de esoterische scholen.

Wanneer wij nu een leerling van zo'n school vragen: "Ben jij verlicht?", krijgen wij direct een Pavlov-reactie: "Nee, natuurlijk niet." Iedereen is uiterst terughoudend met dit begrip. Toch is dat merkwaardig. Niemand van deze leerlingen zal Verlichting beschouwen als iets wat een eindstadium is. Misschien wordt sommigen wel plotseling verlicht, maar omdat er zoveel verschillende mensen zijn, met zoveel verschillende achtergronden en taken, kunnen we het er wel over eens zijn, dat de inhoud van het begrip Verlichting voor de een heel iets anders inhoudt dan voor de ander. Mede daardoor lijkt Verlichting eerder een punt in een doorlopend, individueel proces te zijn, dan een eindstand van iets wat er voor iedereen hetzelfde uitziet. En juist omdat het een doorlopend proces lijkt te betreffen, waarbij Verlichting bovendien niet alleen als een flits, maar ook als een zich gradueel ontplooien van een hoger inzicht kan worden aangemerkt, is het vreemd dat wij zo angstvallig vermijden onszelf - in welke mate dan ook - verlicht te noemen. Het is ook niet erg consequent, want zou het dan inhouden dat honderdduizenden mensen zich bij een esoterische school aansluiten om verlicht te worden (want de doelstelling mag men wél uiten); vervolgens niet verlicht raken; en niettemin die - dan kennelijk onnutte - doelstelling toch blijven najagen?

Laten we met het begrip Verlichting toch niet zo krampachtig omspringen en zo vals bescheiden zijn. Keer op keer horen we onszelf tegen de ander zeggen, dat wij samen naar een maatschappij toewerken waarin de mensen verlicht zijn, opdat zij voor elkaar een zegen en een afspiegeling van het hemelse zijn. En telkens weer horen wij onszelf zeggen dat in elk geval wijzélf niet verlicht zijn. Want stel je voor, wat een arrogantie zou men ons aanrekenen!

Verlichting is niet meer of minder - vanaf zijn laagste tot zijn hoogste gradatie - als het doorgebroken besef dat je een bent met de Natuur, in harmonie daarmee, in harmonie met jezelf, met de ander en met het Hogere. Méér is het niet, ook niet minder. Het is geen onbereikbaar doel, het is - zoals wij elkaar keer op keer verzekeren - een instrumentele staat van een toegenomen bewustzijn.

Verlichting is een proces, waarbij wij in tal van situaties steeds betere keuzes kunnen maken. Wij allen zijn verlicht, naar de mate van ons kunnen, zeker nu wij geënt zijn op werkzaamheden binnen een broederschap die zich het bereiken van Verlichting tot doel heeft gesteld. Dat wil niet zeggen dat

wij niets meer kunnen verbeteren.

Als mensen over vele generaties terugkijken, moeten zij kunnen zeggen, net zoals wij dat doen als wijzelf in de historie terugkijken: "Die mystici van de 20e en 21e eeuw waren al bijzonder verlicht. In een tijd van hoogconjunctuur, waarin alles draaide om geld en bezit, waarin moord en doodslag en gigantische oorlogen aan de orde van de dag waren, waren zij het toch die toen allang de fakkel hadden overgenomen van hun voorgangers. Zij meenden toen al, dat het enige geluk gelegen kan zijn in een ware afstemming op het innerlijk zelf, en in het gehoor geven aan de stem van de Innerlijke Meester. Zij pasten die kennis overal waar zij konden toe. Ja, zij waren waarlijk verlicht. Wij noemen hen: de Ouden."

140. Het rolconflict

Regelmatig loop ik tegen een merkwaardig verschijnsel aan, dat u ook ongetwijfeld zult herkennen. Het is iets wat op alle werkterreinen kan voorkomen. Het heeft te maken met de omgang met andere mensen en het zogeheten rolconflict. Een rolconflict wordt getypeerd als een innerlijk conflict dat het vervullen van verschillende rollen teweeg kan brengen. Wij hebben in het leven verschillende rollen, bijvoorbeeld als broer, werknemer, vriend, gezagsdrager, minnaar, echtgenoot, hulpverlener, controleur, kunstenaar, politicus. U ziet er hier al tien genoemd, en ze kunnen best allemaal in één persoon verenigd zijn.

In al die verschillende rollen hebben wij weer subrollen. Een kunstenaar bijvoorbeeld, zal vanuit zijn kunstenaarschap contact willen leggen met musea om er te kunnen exposeren. Daar zal hij zich op een bepaalde manier willen presenteren, omdat hij gedaan wil krijgen dat hij expositieruimte toegewezen krijgt. Hij zal dus bij zo'n contact met de leiding van het museum een tactische houding aannemen, vol overtuiging zijn werk presenteren, de leiding ervan overtuigen dat hij een aanwinst voor het museum is, et cetera. Een week later zit hij bij de Belastingdienst om iets zakelijks te bepleiten. Daar stelt hij zich misschien servieler op. Hij trekt ook daar alle registers open om te krijgen wat hij beoogt. Hij zal ook daar van zijn kunstenaarschap wellicht heel hoog opgeven, om in een gunstige regeling te kunnen vallen. Maar voor hetzelfde geld doet hij het voorkomen dat hij nauwelijks kan rondkomen, en wil hij zorgen voor een flinke kostenaftrek. Als hij eenmaal de expositie georganiseerd heeft en bij de opening aanwezig is, wil hij misschien het imago uitbouwen van een mysterieuze, wereldvreemde, dus 'echte' kunstenaar. Het publiek verwacht zoiets min of meer, excentriciteit, en hij komt er met graagte aan tegemoet.

Thuisgekomen vindt hij een uitnodiging voor een verjaardagsfeest. Daar aangekomen is hij de joviale gesprekspartner, iemand in wiens gezelschap iedereen zich thuis voelt. Misschien gaat hij daar op de versiertoer, en speelt dan gaandeweg de rol van de zorgzame man, de ideale schoonzoon, voor wie elke vrouw meteen zou vallen (en haar ouders ook).

Naast zijn nevenbetrekking als kunstenaar, is deze persoon ook nog begeleider van moeilijk opvoedbare jeugd, in een buurtcentrum. Daar moet hij een aantal talentvolle maar lastige pubers proberen te interesseren voor kunst en cultuur. Nu meet hij zich de rol van leraar aan, waarbij hij zijn didactische en psychologische vaardigheden gestalte probeert te geven.

Tot dusver bijten al deze rollen elkaar niet, omdat de centrale figuur steeds binnen afzonderlijke cirkels werkzaam is en deze elkaar niet overlappen. Nu kan het heel goed zijn, dat hij op een verjaardag degene van de Belastingdienst tegenkomt bij wie hij net vorige week op gesprek is geweest, of iemand van zijn kunstenaarsgroep. Welke rol gaat hij nu innemen, c.q. welk gedrag gaat hij nu vertonen? Als we hier te maken hebben met een evenwichtige persoon, zal hij naar buiten in alle omstandigheden een in de kern gelijkmatige, consistente persoonlijkheid gedemonstreerd hebben. Maar als dat niet zo is, kan hij er behoorlijk mee komen te zitten dat wanneer hij zich nu net zo opstelt als hij dat bij zijn gesprek op de Belastingdienst gedaan heeft, de andere aanwezigen denken: "Wat doet hij vreemd, hij is zichzelf niet." Of als de belastingambtenaar de schuchtere applicant zich ineens ziet ontpoppen als een feestbeest, zal die op zijn beurt ook even niet weten hoe hij het heeft. In die situaties, dus wanneer de centrale persoon het gevoel heeft dat hij zich niet vrij ten opzichte van alle aanwezigen de houding kan aanmeten die hij zich bij elk van hen afzonderlijk aanmeet, is er sprake van een rolconflict.

Een goede methode om te weten te komen of uzelf in zo'n rolconflict terecht zou kunnen komen, is u

voor te stellen dat u zich in een kring van mensen bevindt bij wie afzonderlijk u altijd een bepaalde rol vervult. Hoe zou u zich in dat gezelschap bewegen, hoe zou u praten, wat zou u zeggen? Zou u met uzelf in de knoop komen, u ongemakkelijk voelen? Zou u het gevoel hebben dat u aan de aanwezigen over en weer zou moeten uitleggen waarom u anders bent dan zij van u gewend zijn? Als dat zo is, heeft u een rolconflict, anders niet.

Nu kan zo'n innerlijk conflict bepaald onaangenaam zijn voor de persoon in kwestie, maar er kan ook een ethische kant aan zitten die schuldgevoelens oplevert. Stelt u zich voor dat u als medicus met collegae een langdurige en interessante technische discussie heeft over de inhoud van een patiëntendossier. Het gaat om 'een leuk geval', en na afloop geniet u van de intellectuele uitdaging die het gesprek met zich meebracht. Vijf minuten later staat u aan het bed van de bewuste doodzieke patiënt. U bent dan de begripvolle arts die hulp en steun biedt, en de ware toeverlaat van de patiënt is. U moet er niet aan denken, dat de patiënt u zojuist had horen praten over zijn ziekte als over 'een leuk geval'. Het rolconflict is hier aanwezig, alleen speelt het zich in uzelf af, zonder dat derden het als zodanig kunnen onderkennen. Als uw collegae na het overleg samen met u bij het bed van de patiënt zouden staan, zou het rolverschil (u als techneut naast u als zorgzame geneesheer) zichtbaar zijn, maar omdat uw collegae samen met u in hetzelfde schuitje zitten, vinden zij uw houding tegenover de patiënt heel goed te rijmen met uw enthousiaste meningen tijdens het patiëntenoverleg, waar u louter technisch bezig was. Eigenlijk is er dan geen sprake van een rolconflict. Binnen de partij die van uw verschillende houdingen kennis heeft kunnen nemen, zijn uw verschillende 'gezichten' immers acceptabel.

Hetzelfde verschijnsel zie je in de juridische wereld. Een rechter kan genieten van een prachtig geschreven strafvonnis. Hij heeft alle relevante jurisprudentie van stal gehaald, zijn redeneringen zijn van hoge kwaliteit, dit gaat de juridische bladen halen. Maar het eind van het liedje is, dat hij er iemand tien jaar mee de gevangenis instuurt.

Het is dus niet vreemd dat een rolconflict in deze zin ook schuldgevoel met zich kan meebrengen. Is het moreel wel verantwoord om te kunnen genieten van een mooie patiëntenstatus, als de patiënt tezelfdertijd ligt te kreperen van de pijn? Is het moreel verantwoord om te genieten van een juridisch doorwrocht vonnis, als het tegelijkertijd leidt tot veel persoonlijk leed? En moet je nu deze werelden - het technische, intellectuele, naast het menselijke en soms diep tragische - verenigen of uit elkaar trekken, of juist onderkennen dat het al geheel gescheiden werelden zijn? Het is niet zo, dat de genoemde arts geniet van het leed van zijn patiënt, of dat de strafrechter geniet van de straf die hij de misdadiger oplegt. In hun rollen komen professionals verschillende kanten van hun persoonlijkheid tegen. Zij komen in leerscholen terecht die elk voor een deeltje hun intellectuele, sociale, sociologische en psychologische ontwikkeling vormen. Hun verstandelijke, logische, calculerende kant komt net zo goed aan bod als hun zorgzame, liefdevolle en begripvolle kant. De 'lijdende voorwerpen' in deze leerscholen - de patiënt, de strafvervolgde - kunnen echter niet altijd zonder gevolgen met de standpunten van de leermeesters geconfronteerd worden, omdat dezen, alle goede bedoelingen ten spijt, niet altijd kunnen uitleggen wat hen beweegt.

141. Archetypen

Volgens de Van Dale moet onder een archetype worden verstaan, een oerbeeld. Het is dus een beeld dat zeer oud is. Een van de oudste beelden die de mens zich kan voorstellen, is dat van de aarde in zijn beginstadium, met dinosaurussen. Daarna komt het oerbeeld van het aards paradijs, met Adam en Eva erin, zoals ons dat door de religie wordt overgeleverd. Maar niet elk oud beeld, niet elk oerbeeld dus, is een archetype. Over het algemeen reserveren we die term voor iets dat ons als mensen op een diepere manier lijkt te verbinden. In die zin betekent ‘oerbeeld’ niet ‘oud beeld’, maar ‘diep beeld’. Iets van een blauwdruk waarop wij allemaal zijn aangesloten. We herkennen ons erin, omdat het ons bewust doet zijn van een diepe onderlinge verbondenheid. Het gaat dus om het delen van een ervaring. Een ervaring is datgene wat overblijft als je iets hebt meegemaakt of doorgemaakt. Als een ervaring een unieke, volledig aan één persoon gebonden gebeurtenis betreft, zou je dat de volstrekte tegenhanger van een archetype kunnen noemen. Je deelt dat gebeuren immers niet met iemand anders.
Zo bezien, hoeft het ‘oerbeeld’ dus niet met het verleden te maken te hebben, of iets ouds te betreffen. Het is meer iets wat ons allen verbindt, of het nu nieuw of oud is. Toch hebben we de neiging om bij het begrip archetype te denken aan iets wat in ons geworteld is sinds de oudste tijden, en daarmee ook daadwerkelijk oud is. Het kan ook zo worden uitgelegd, dat er dingen zijn die ons al sinds de vroegste tijden verbinden, terwijl elementen van deze dingen van tijd tot tijd - dus gespreid over vele eeuwen - manifest worden, en wij ze ons dan bewust worden.
Aan welke ervaringen moeten wij nu denken, als we het over een archetypisch verschijnsel hebben? Het lijkt erop, dat er niet een vastomlijnde hoeveelheid verschijnselen is die daartoe gerekend kan worden. Is het een verschijnsel dat ons verbindt, dan kan dat elke vorm aannemen. Maar hoe moeten wij het verbinden, dat verband, dan zien? Wat is precies ‘een verschijnsel dat ons allen verbindt’? Wij ademen allemaal, eten allemaal, lopen en werken, hebben familiebanden, vrienden en kennissen. Wij delen opvattingen, hebben een karakter, et cetera. Allemaal dingen die wij met anderen delen, waarin we elkaar herkennen als mens. Toch zullen wij niet geneigd zijn om ze als archetypische verschijnselen te classificeren. Het is dus interessant om te zien waar wij de grens leggen tussen niet-archetypische en archetypische (oer)beelden.
Wanneer gebruiken we in de praktijk die term? Soms is dat om situaties te kenmerken, soms gaat het om personen. Het ligt dicht aan tegen het begrip ‘stereotype’. In films of cartoons zie je stereotypen vaak mooi uitgewerkt. Een kunstenaar of architect zie je dan met een plusfours, een lange dikke sjaal om de nek. De bankier is een dikke, pafferige man in streepjespak met een sigaar. Maar ook als we het hebben over ‘de’ manager, ‘de’ ambtenaar, ‘de’ politicus, nemen wij een beeld voor ogen dat stereotiep is. Iedereen maakt zich er meteen een voorstelling van. Vaak niet eens met een fysiek beeld voor ogen, want de typering kan zich ook beperken tot het karakter of de manier van doen. Maar ook beide worden soms manifest, prachtig gedemonstreerd in de figuren van Maarten Toonder. De heer van stand, de schurken, de bankier, de commissaris, de markies, de deurwaarder: allemaal stereotypen, voorzien van hun attributen, zoals de sigaar, de monocle, de pet of de aktetas. Ook Walt Disney maakte veel van deze stereotypen. Het noemen van een bepaald begrip of persoonlijkheidstype kan bij de ander dus een herkenning oproepen, maar we hebben ontelbare begrippen die dat doen, en die toch geen archetype worden genoemd.
Niet alleen de situatie bepaalt wat wij archetypisch noemen, maar vooral de impact op ons onderbewuste, en dan met name het collectieve onderbewuste. We reserveren de term voor iets dat daarin zo aanwezig is, dat het als een stam is waarop wij - als mensen - als kleine takjes geënt zijn. Iets wat zodanig uniek en universeel in ons aller bewustzijn aanwezig is, dat wij het onderkennen als iets wat ons als mensen samenbindt en tot mens maakt. Een archetype is dus altijd iets onstoffelijks, maar het openbaart zich in een beeld, een vorm. Het is onduidelijk waar een archetype vandaan komt, want waarom noemen wij iets een deel van ons universele, gezamenlijke erfgoed? Want dat moet het toch zijn, als wij het allen delen en voortdragen. Want een archetype is ook dat: iets dat blijft voortbestaan, en niet iets wat vergankelijk is.

Integendeel. Het is een kenmerk dat het juist altijd bestaat, en steeds beschikbaar is.
Het is alsof het een piramide betreft. Beneden staan wij, met alle mensen, en hoe dieper of hoger je in het bewustzijn opstijgt, des te meer wij elkaar naderen tot op de top van de piramide, waar iedereen overzicht heeft op één en hetzelfde. Als wij dat ene punt allemaal herkennen, zou je dat het archetype kunnen noemen. In die zin zou je het een punt van spirituele eenheid kunnen noemen. Als we deze lijn doortrekken, dan wordt er een archetypisch punt bereikt wanneer wij als Rozekruisers in een tempel verenigd zijn, en wel tijdens de gezamenlijke meditatie. Dan wordt zichtbaar wat onderlinge herkenning is. Maar ook is dan duidelijk, dat niet iedereen van de mensheid deze ervaring deelachtig kan worden.
Er kunnen dus diverse groeperingen van mensen zijn, die binnen hun groep - ongeacht welke werkzaamheid het betreft - op een archetypische manier samenkomen en ervaringen opdoen. Stel nu, dat je al die afzonderlijke, binnen de maatschappij bestaande archetypen, steeds in afzonderlijke piramides zou onderbrengen en visualiseren. Dan zou je ze - afhankelijk van hun niveau - op één lijn kunnen zetten, én kunnen stapelen, waardoor ze een gezamenlijke piramide vormen. En op het hoogste punt van al die driehoeken, die alle aan de punt een archetype vormen en samen één grote driehoek vormen, vind je het ultieme universele archetype. En dat archetype is vormeloos.
Als we kijken naar concrete vormen van archetypen, kunnen we denken de romantische, archetypische verhalen over Romeo en Julia en andere mannen en vrouwen die door een unieke liefdesband verenigd zijn. Deze beelden behouden lang hun universele kracht. Dat geldt ook voor de ridders en hun jonkvrouwen, die door deze beschermd worden. Het zijn zuiver archetypische beelden, omdat ze een principe, en daarmee een belangrijk denkbeeld verbeelden. Hetzelfde geldt voor kastelen. Het ene kasteel noemen we sprookjesachtig, het andere spookachtig. Een bepaalde rangschikking van stoffelijke elementen roept hun atmosfeer op. We weten niet hoe dat komt. Het archetypische daarvan, is vrijwel identiek aan het égrégoor of de aura van iets. Dat is de diepste spirituele eigenheid, het karakter, datgene wat van iets uitstraalt.
Iedere afzonderlijke mens zou je zelfs een archetype kunnen noemen. Wij zijn de uiterste, maar ook individuele uitbeelding van een kosmisch principe, dat zich via onze zielepersoonlijkheid manifesteert. Alles wat ons gezamenlijk heel diep raakt, verbindt ons, en is archetypisch. Als er ergens een natuurramp plaatsvindt, en wij lezen en horen daarover, is dat iets waardoor wij geraakt worden, en waardoor wij het gevoel krijgen dat wij deel uitmaken van één organisme. Ook een oorlogstijd kan in een bevolking zo'n gewaarwording oproepen. Er zal steeds een katalysator zijn die deze gewaarwording oproept. Dat kan een traumatische gebeurtenis zijn, een situatie die op de gezamenlijke emoties een beroep doet en ze losmaakt. Ook andere stoffelijke vormen kunnen haar op gang brengen, zoals kaarslicht, wierook of gewaden. Het begrip archetype is niet goed te begrenzen. Het beschrijft eerder een proces en een principe, dan een beeld. Het gaat om een interactie tussen twee eigenheden, die door het bewustzijn sterk verankerd worden, waarmee steeds de driehoek voltooid wordt.

142. Onthechten

Jaren geleden was ik op een convent waar ook een forum werd gehouden. Een van de aanwezigen, een niet-lid, stelde een vraag over het bewaren van foto's waaraan ze erg gehecht was. Haar vraag was in feite, of het fout was dat zij die foto's bewaarde. Het antwoord van een van de mensen in de zaal was, dat als je onthecht wilt zijn, je ook niet aan zulke foto's moet hechten, en ze gewoon weg moet durven doen. Op dat moment speelden veel gedachten door mijn hoofd, die ik op dat moment - achteraf tot mijn grote spijt - niet geuit heb. Want wat had ik die mevrouw graag een positief antwoord gegeven. Hoe zie ik dan zelf aan tegen de door haar gestelde vraag? Onthechten is volgens mij een proces waarbij je voor je levensgeluk niet afhankelijk bent van iets wat je bezit of dat deel uitmaakt van je persoonlijkheid of omgeving. Nu is het zo, dat iemand die zich spiritueel probeert te ontwikkelen, in bepaalde mate vanzelf onthecht raakt. Je raakt gefocust op andere dingen dan de materiële. En niet alleen gaat dat vanzelf, maar het gaat ook stapsgewijs. Deze situatie is het natuurlijke gevolg van het bewandelen van een bepaald soort Pad. Nu zijn er ook mensen die het onthechten als een doel op zich zien. Dat is een invulling die zij bewust kiezen en die bij hun persoonlijke pad hoort. Het is niet gezegd, dat dat voor iedereen de gewenste weg, de gewenste ontwikkeling vormt. Je kunt je voorstellen, dat je zelfs onthecht zou willen zijn van het onthechten. Dit alles had ik tegen de bewuste mevrouw willen zeggen. Maar nog meer. Keren we nog eens terug naar wat de definitie van het onthechten zou kunnen zijn: 'Onthechten is een proces waarbij je voor je levensgeluk niet afhankelijk bent van iets wat je bezit of dat deel uitmaakt van je persoonlijkheid of omgeving'. Zo beschouwd, moet levensgeluk dus voortkomen uit al hetgeen je níét bezit, en wat géén deel uitmaakt van je persoonlijkheid of omgeving. Het moet dus een zeer diepe basis hebben, die overal los van staat. Dat is een paradox: het is een in de psyche ontstaan geluk dat geen oorzaak nodig heeft gehad. Het staat los van het 'gewone' leven. Waarom zouden we eigenlijk onthecht moeten zijn, en niet ergens van afhankelijk mogen of willen zijn? Terwijl wij toch geheel ingebed zijn ín het leven, dat ons via onze innerlijke en uiterlijke zintuigen constant gewaarwordingen biedt. Ze vormen onze ervaring en ons geheugen, en zijn iets waar onze hele persoonlijkheid zich aan hecht. Onze zielepersoonlijkheid doet niets anders dan ervaringen opbouwen, en wij zijn er toch juist van overtuigd dat wij de essentie daarvan nodig hebben, en meenemen naar andere incarnaties. Het lijkt dus een beetje vreemd, dat we er alles aan zouden willen doen om slechts beperkte ervaringen naar die incarnaties mee te nemen, en van alles wat ons bindt, onthecht te worden. Weliswaar laten we negatieve ervaringen het liefst zo snel mogelijk achter ons. En toch vormen ook die ons gehele wezen. Het levert een vreemd beeld op. Als we onze toekomstige levens ook opbouwen op grond van onze huidige negatieve ervaringen, zijn we dan een piramide aan het opbouwen op drijfzand of wrakhout? Maar een piramide is slechts een metafoor. Het is niet echt een stenen bouwwerk dat een reële en harde, stevige ondergrond moet hebben. Het is een bouwwerk dat - naarmate wij ons spiritueel ontwikkelen - steeds luchtiger, lichtvoetiger, ijler en lichter wordt. We tekenen het liefst voor positieve ervaringen. Maar neem nu de genoemde mevrouw, die niet wist hoe ze met haar foto's moest omgaan. Kennelijk betrof het foto's van mensen van wie zij veel had gehouden. Die waren inmiddels niet meer in leven. Is het dan zo verkeerd dat zij deze foto's zou koesteren en van tijd tot tijd bekijken? Ik denk dat zij zich aan de hand van die foto's de gezichten van haar dierbaren weer helemaal voor de geest kan halen. Alle mooie momenten die ze met hen heeft doorgemaakt, doorleeft ze weer. Alle gedachten daarbij kunnen positief zijn. De foto's kunnen het mooiste in haar naar boven brengen. Haar hele persoonlijkheid is op iets verhevens afgestemd. De emoties, de gedeelde liefde: het is toch prachtig dat zij op deze manier contact houdt met degenen van wie zij veel heeft gehouden, en nog steeds houdt? Onthechten moet zijn doel niet voorbijschieten. Als resultante van een bepaalde ontwikkeling of van een feitelijk streven daarnaar, is het niet iets om voor weg te lopen. Maar om jezelf alles te ontzeggen omdat iemand ooit eens heeft bedacht dat onthechting het ultieme doel van het spirituele streven is, wat het niet hoeft te wezen, kon wel eens een stap te ver zijn.

143. Wat is de zielepersoonlijkheid?

Wij hebben gedurende ons leven vele mensen om ons heen. Wij zien ze in de loop van de tijd veranderen. Die verandering komt door biologisch opgroeien, interactie met andere mensen, opvoeding, opleiding, levenservaring, et cetera. Een mens kan voor zijn omgeving ingrijpend veranderen, bijvoorbeeld door een ongeval, door drugs, door teleurstellingen, of vele andere oorzaken. Die verandering kan zich uiten in immobiliteit, apathie, geheugenverlies, agressie, ingekeerdheid, maar ook in meer inzicht, mededogen, spirituele groei, en liefde voor de medemens. Zo'n verandering kan op elk moment in het leven optreden. Als dat in het begin van een incarnatie is, vormt dat de hele persoonlijkheid gedurende dat leven.

De persoon zoals wij die dan kennen, omschrijven wij als diens zielepersoonlijkheid. Althans, zo omschrijven wij feitelijk iedere mens. Maar dan moeten wij constateren, dat deze zielepersoonlijkheid in een heel leven op regelmatige of onregelmatige momenten totaal van gedaante kan veranderen, tijdelijk of blijvend. Kijk maar naar hoe een klein kind is, vergeleken met jaren laten, als het een volwassene geworden is. Dat lijken twee totaal verschillende persoonlijkheden. Strikt genomen, wordt de menselijke gedaante zoals die zich aan ons voordoet, zowel door zijn uiterlijk als door zijn innerlijk bepaald. Die biologische kant lijkt de basis van alles te zijn. Wij hoeven maar één klein chemisch stofje in ons lichaam te missen, of wij kunnen levenslang ernstig ziek zijn. Omgekeerd kan het toedienen van een stofje ons leven eveneens compleet veranderen, en ons bijvoorbeeld van depressie of maagklachten afhelpen, of - als het drugs zijn - totaal te gronde richten. Iemand die uit een narcose of een coma komt, kan van dag tot dag in een soort afwikkelen van gelaagdheden weer 'zichzelf' worden. Het is dan moeilijk om precies te zeggen wanneer diens zielepersoonlijkheid weer helemaal 'de oude' is, of 'terug' is. Er kan in iemand voortdurend de een of andere verandering optreden. De zielepersoonlijkheid is niet statisch. Wij vatten niet precies wat iemand nu maakt tot wat hij is.

Het uiterlijke wezen herkennen wij als iemand die een bepaalde naam heeft, die ons bekend is, en overal door ons herkend wordt. En toch kan die persoon op vele momenten en op vele vlakken ingrijpend veranderen. Al met al hebben wij als menselijk wezen kennelijk zowel lichamelijk als innerlijk een bepaalde bandbreedte, waarbinnen wij nog steeds spreken over één en dezelfde persoon, ook wanneer de verschillende levensfasen van die persoon enorme verschillen vertonen. Wij herkennen de bewuste persoon echter nog steeds als zodanig, bij naam en toenaam. De uiteindelijke begrenzing van die bandbreedte wordt gevormd door het biologische en het innerlijke lichaam. Want gaandeweg kunnen wij, bijvoorbeeld door training, in ons wezen steeds nieuwe facetten aanmaken. Afhankelijk van wat wij ondernemen of activeren, komt binnen ons wezen steeds weer iets nieuws, een toename, tot uiting. Wij kunnen ons mentaal ontwikkelen, maar ook leren pianospelen. De focus bepaalt dus wat wij openbaren van welke aard dan ook, binnen één en hetzelfde wezen. Het is haast alsof er in beginsel geen enkele begrenzing is om binnen datzelfde wezen een oneindig aantal mogelijkheden te openbaren, die daarmee onze zielepersoonlijkheid steeds blijven uitbreiden. Vanzelfsprekend zijn er wel begrenzingen, bijvoorbeeld omdat wij niet eindeloos allerlei vaardigheden kunnen gaan ontwikkelen, want daar hebben wij domweg de tijd niet voor in één leven. Maar in plaats van te denken aan een beperkte zielepersoonlijkheid per persoon, lijkt er voor iedereen geen enkele potentiële begrenzing te zijn in het zodanig veranderen, dat wij doorlopend een nieuw en ander wezen lijken te worden.

Dit komt heel mooi overeen met de mystieke stelling dat de zielepersoonlijkheid een deel is van de Alziel, waarmee wij allemaal met elkaar verbonden zijn, en die ook kan verklaren waarom in potentie iedereen alles kan bereiken, mits de tijd en omstandigheden en de persoonlijke focus dit toelaten.

Alles vloeit onbegrensd in elkaar over, omdat alles facetten van het Ene vormt.

Nu gaan wij er bij de Orde vanuit, dat wij reïncarneren. Als wij in een nieuwe incarnatie een nieuw lichaam krijgen, moet dat per definitie dus een volledig andere geaardheid hebben dan ons vorige lichaam. Daarin hadden wij immers weliswaar een bepaalde bandbreedte waarin wij verschillen konden openbaren, maar al die verschillen vonden nog steeds plaats binnen één en hetzelfde lichaam, dat voor iedereen als zodanig herkenbaar en kenbaar was.

Hoe verhoudt zich dit nu tot de vaststelling, die velen van ons kennen, dat wij in ons leven mensen tegenkomen die wij uit een vorig incarnatie kennen? Wij kennen ze niet zoals wij ze vroeger kenden toen zij nog in dat - soms sterk van innerlijke en uiterlijke gedaante wisselende - lichaam verkeerden dat een bepaalde bandbreedte had. Dat lichaam is er immers niet meer. Binnen die oude bandbreedte konden wij ze herkennen, maar daarbuiten niet meer. Als wij hen in een nieuwe incarnatie niettemin herkennen, zien wij dus, doorschemerend in een totaal nieuw lichaam, de overkoepelende eigenheden van dat vorige wezen, dat nu een nieuw biologisch gestel heeft met de daaraan gekoppelde nieuwe bandbreedte en veranderingsmogelijkheden.

En toch brengt dit uitgangspunt een dilemma met zich mee. Onze mystiek stelt immers, dat wij de ervaringen uit een vorig leven meenemen naar een nieuw leven. Maar wij hadden net beredeneerd, dat de ervaringen die onze zielepersoonlijkheid vormen, niet beperkt zijn en, afhankelijk van tijd, omstandigheden en focus, steeds uitgebreid kunnen worden. Onze zielepersoonlijkheid is dus een min of meer gerealiseerde, variabele potentialiteit. Alsof je een bron van licht hebt, die net zoveel naar buiten kan uitstralen als er lenzen voor worden gehouden, met onbeperkte mogelijkheden. Wat is dan - als het oude lichaam niet meer bestaat - de essentie die meegaat naar de nieuwe incarnatie? In die nieuwe incarnatie krijgen wij een nieuw lichaam, dat uiteraard ook weer net zoveel mogelijkheden en beperkingen, net zoveel potenties kent als het vorige lichaam. Welke ‘eigenheid’ herkennen wij dan, als wij zeggen dat wij iemand vanuit een vorige incarnatie herkennen? Ik heb er eerlijk gezegd geen antwoord op.

Het lijkt alsof de conclusie kan worden getrokken, dat wij in iedere afzonderlijke incarnatie een biologisch lichaam hebben waarin het innerlijk Zelf (de Alziel) - afhankelijk van de gesteldheid van dat lichaam - zich op tal van verschillende manieren kan openbaren binnen een zekere bandbreedte. Dat noemen wij doorgaans de zielepersoonlijkheid, maar die hoort bij één persoon in één bepaald lichaam. Als wij nu iemand uit een vorige leven kunnen herkennen, moet er méér zijn dan dat. Er moet dan ook een energetisch deel zijn dat zo alomvattend is, dat het de bandbreedte van die vorige incarnatie - met al zijn beperkingen van toen - overstijgt, en in een volgende incarnatie herkenning bij ons kan oproepen als van een door ons eerder gekende ‘persoonlijkheid’.

Wij zeggen wel eens tegen iemand, dat wij elkaar in een volgend leven opnieuw tegenkomen. Dat is dan op basis van die overkoepeldende zielegesteldheid. U kent vast wel de gedachte aan iemand van wie u houdt, en het grote verlangen om diezelfde persoon ook in een volgend leven weer aan uw zijde te hebben. Kent u dan ook het verdrietige gevoel dat u beseft, dat u die persoon dan nooit meer in diezelfde gedaante zult weerzien zoals u die in dit leven heb gekend, en ook, dat u in de toekomst niet zult weten hoe u die ander al vanuit dit huidige leven gekend hebt, ook al ‘herkent’ u dan de oude banden? Omgekeerd kunnen wij ons ook moeilijk voorstellen hoe wij onze geliefden in een vorig leven gekend hebben, en dat wij nu helemaal niet meer weten hoe zij er toen uitzagen. Dit besef kan zowel hoopgevend als ontmoedigend zijn. Toch is in iedere incarnatie het besef dat je op dat moment van iemand houdt, het enige wat telt. Wij leven altijd in het ‘nu’.

144. Macht

Onlangs verscheen weer eens het rituele jaarlijkse lijstje van de 200 machtigste personen in Nederland. Het lijkt me een totaal zinloos overzicht. In de eerste plaats zou de maatschappelijke relevantie veel groter zijn van een lijst van de 200 personen die de maatschappij het meest tot het goede inspireren. In het gebruikelijke lijstje echter, gaat het in veel gevallen om mensen die aan het hoofd van een groot bedrijf staan. Laten we zeggen, met 60.000 werknemers. Als u daar zelf niet werkt, heeft die persoon op de lijst al in het geheel geen macht over u. En dat zal voor het gros van de mensen op de lijst gelden.

Wat betekent 'macht' in dit verband eigenlijk? Misschien dat zo iemand een werknemer kan ontslaan. De werknemer echter, kan wellicht de dag daarna al weer bij een ander aan de slag zijn. Daarmee is de reikwijdte van de machtige arm van zijn vorige werkgever gereduceerd tot nul. Stel, dat een andere zogeheten machthebber in staat is om u te doen verhuizen, of u meer belasting te laten betalen. Heeft hij dan macht over u? Nee, want u kunt hem die macht meteen ontnemen door zelfmeteen te vertrekken naar andere streken.

Vrijwel bij alles in het leven kunnen wij aan een bepaalde situatie ontsnappen door zelf actie te ondernemen. Misschien is dat het moeilijkste bij ziekten die het eigen gestel aandoen, of wanneer wij dierbaren om ons heen zien lijden. Maar daar gaat het dan om essentieel andere dingen dan macht uitoefenen. Zelfs als machthebbers trachten om over hele volkeren macht uit te oefenen, zien we, dat die macht verre van absoluut is. Er komt dan bijvoorbeeld een stroom vluchtelingen op gang. Deze vluchtelingen lijkt de zwaksten op aarde te zijn, maar in feite maken zij gebruik van hun wilskracht om zichzelf te handhaven, door hun vertrek de machthebbers van hun macht te beroven, en weer het roer over hun eigen leven over te nemen. Als er door iemand macht wordt uitgeoefend, waar is die dan op gericht? Uiteraard op een persoon,. Die is eensdeels een zielepersoonlijkheid, en anderzijds een stoffelijk wezen dat voor die persoonlijkheid het voertuig is. Wat zich in de stoffelijke sfeer afspeelt, is deel van de periferie van de feitelijke, echte en complete mens, van de geïncarneerde zielepersoonlijkheid. De diepste kern in de mens, die in afstemming kan leven met de positiefste krachten van het Kosmische, is en blijft onaangedaan. Hij kan weliswaar ervaringen opdoen in deze stoffelijke wereld, maar geen enkele wereldse machthebber kan die diepste, goddelijke kern aantasten. En elke uitgeoefende macht is binnen die machthebber slechts een mensenleven lang actueel. Laten we ons niet storen aan al de ego's die anderen het leven onmogelijk willen maken. Bedenk, dat uw eigen zielepersoonlijkheid de heer en meester is over uw eigen omstandigheden, in afstemming met het Kosmische. Zoals het Chinese Orakelboek I Tj ing zegt: "De enige manier om het kwaad te bestrijden, is energiek vooruit te gaan in het goede." Wij mogen dankbaar zijn dat wij , als leden van de Rozekruisers Orde, in de voorhoede staan, samen met alle andere mensen in de wereld van goede wil, die - in hun afstemming - samen de Grote Witte Broederschap vormen.

145. Quantumfysica

In de wereld van de quantumfysica wordt wel het verschijnsel aangehaald dat een 'object' op twee plaatsen tegelijk kan zijn, of tegelijkertijd twee gedaanten kan aannemen. De filosofie is de moeder aller wetenschappen, is het gezegde. Al beredenerend en uitgaande van wat wordt waargenomen, kunnen wij natuurwetten formuleren, die niets anders betekenen dan afgesproken wijzen om de door ons begrepen voortgangen in de natuur te beschrijven. Wat betekent het nu qua redenering dat iets op twee plekken tegelijk kan zijn, wat naar onze gangbare natuurkundige theorieën een onmogelijkheid is? Maar stel nu dat je tegen iemand zegt: "Misschien ga ik morgen naar Den Haag; daar ben ik dan om 10.00 uur. Maar het kan ook zijn dat ik morgen naar Amsterdam ga; dan ben ik om 10.00 uur in Amsterdam." Semantisch gezien, betekent dat, dat ik morgen om 10.00 uur ZOWEL in Den Haag als in Amsterdam KAN zijn. Het 'kunnen' houdt in, dat ik morgen hetzij in Den Haag, hetzij in Amsterdam ben, lees: zal zijn. Die redenering had 1000 jaar geleden al gemaakt kunnen zijn, en alsdan zou er toen al een voor de hand liggende quantummechanische uitspraak gedaan kunnen zijn. Als nu een lichtdeeltje voor een scherm, waarin twee spleten zitten, afgeschoten GAAT WORDEN, KAN het dus door de linkerspleet gaan, en ook KAN het zijn, dat het door de rechterspleet gaat. Voordat de feitelijke afvuring heeft plaatsgevonden, KAN het deeltje dus ZOWEL door de linkerspleet als door de rechtspleet gaan. Dat zal dus niet anders zijn, wanneer het deeltje IS afgeschoten.
Er is een verband tussen tijd (het heden, verstandelijk geëxtrapoleerd naar de toekomst), en de ruimtelijke beweging waaruit wij achteraf conclusies trekking aangaande wat er actueel gebeurd is. Ons taalvermogen schiet te kort om aan te geven wat er ' in (de?) werkelijkheid' aan de hand is, en of er wel sprake is van een paradox. De huidige quantumtheorieën zetten de gangbare op hun kop. Niet omdat ze de natuurkunde onderuit schoffelen, maar omdat wij niet anders gewend zijn dan te denken vanuit de bestaande, onvolledige natuurkunde. Als wij in de middeleeuwen iemand hadden verteld dat men over een paar honderd jaar kon praten met iemand aan de andere kant van de wereldbol, zou hij dat op grond van de bekende natuurkunde als mogelijkheid hebben afgewezen. Iedereen zou het met hem eens zijn geweest dat het onmogelijk was. Proefondervindelijk kon immers worden aangetoond, dat twee mensen onder de ideaalste omstandigheden (open veld, geluidweerkaatsende bergwanden, watervlakte) maximaal een x-aantal meters van elkaar verwijderd mochten zijn om elkaar nog te kunnen verstaan. Binnen de natuurkunde van toen, waren bepaalde natuurwetten niet geïncorporeerd. Voor ons, die vertrouwd zijn met de uitgebreidere natuurkunde, is het heel gewoon, maar het blijft natuurlijk toch verbazing wekken. Wij zijn nog als de middeleeuwers in onze optiek aangaande de quantumtheorieën. Een volgende generatie zal er aan gewend kunnen zijn. Totdat zich nieuwe inzichten ontwikkelen die de dan bestaande kennis overstijgen.

146. Wat heb je ervan geleerd?

Onlangs had ik in mijn leven iets ingrijpends meegemaakt. Toen ik daar een tijd later met iemand over in gesprek kwam, vroeg deze aan mij: “En, wat heb je ervan geleerd?” Binnen een seconde had ik mijn antwoord klaar: “Niets.” Dit korte gesprek heeft mij naderhand om een tweetal redenen aan het denken gezet. In de eerste plaats, waarom ik tot de conclusie was gekomen dat ik er niets van had geleerd. Maar in de tweede plaats ook, hoe het kwam dat ik in een flits wist wat ik moest antwoorden. En zo’n antwoord geeft bij de ontvanger natuurlijk wel even een schok.
Het antwoord op de vraag waarom ik direct wist te reageren, is waarschijnlijk nog het gemakkelijkst te geven. Als je op een gestelde vraag feitelijk zonder verder te hoeven nadenken, antwoord kunt geven, zit je op de automatische piloot. De inhoud van je antwoord is dan al zo doorleefd, dat er geen enkele verdere overweging voor nodig is om dat antwoord te uiten. Wij kennen allemaal vele situaties waarin wij zonder enig nadenken ons antwoord klaar hebben. “Ben je voor vrede?” En je zegt dadelijk: “Ja, natuurlijk.” Er zijn dan voorafgaand in ons leven vele momenten van bespiegeling geweest over oorlog en vrede. We hebben de voor- en nadelen overwogen, en zijn na diep nadenken gekomen tot een standpunt dat we ons volledig eigen hebben gemaakt. En dat verklaart voor mijzelf ook, dat ik zonder nadenken, op dat moment, het antwoord kon geven dat een reeds volledig in mij doorleefd standpunt weergaf. Daarnaast dacht ik na over de conclusie dat ik niets had geleerd van de gebeurtenis, en waar die stellingname dan vandaan kwam. Het betreft een vraagstuk dat net zo moeilijk is te beantwoorden als dat omtrent de vrijheid van de wil. Het is een oud theologisch, filosofisch en mystiek thema. Het gaat over het doel van het leven en over karma.
Als we naar de vrije wil kijken, valt daar in mystiek opzicht veel over te zeggen. Wij zijn toegerust met een verstandelijk denkvermogen, een psychisch denkvermogen, een gevoelsleven. Ze verkeren met elkaar in een subtiele balans. Afhankelijk van de situatie, komt het toepassen van het ene, beter in aanmerking dan het toepassen van het andere. De keuze tussen beide is soms heel moeilijk, en binnen de mystiek hebben wij geleerd dat intuïtie een verbindende factor is. Het doen van een beroep op intuïtie zou ons de keuze moeten vergemakkelijken, in elke willekeurige situatie. Maar die toepassing is zo eenvoudig nog niet. De instrumenten om intuïtie te leren toepassen, zijn concentratie, contemplatie en meditatie. In de diepste meditatieve toestand handelen wij als een instrument van het Hogere, en de keuzes die wij vervolgens maken, horen in diepste wezen bij ons, omdat wij in meditatie openstaan en ‘willoos’ zijn, ook als het eindresultaat ons niet altijd bevalt. Ik denk in dit verband altijd aan ouders die hun kinderen moeten corrigeren, omdat dat voor de rest van het leven van deze kinderen belangrijk is. De ouders hebben op het moment van hun ingrijpen wellicht verdriet om hun eigen handelen. En toch weerspiegelt het een hoger plan.
Onze handelingen, gedachten en daden, vormen ons karma. Het werkt onpersoonlijk en volgt de hoogste natuurwetten, zonder aanzien des persoons. De persoon die het karma ondergaat, draagt daar kennis van door reflectie. Reflectie in de geest, of reflectie op biologische basis. Je brandt je bijvoorbeeld aan een kachel. Je lichaam reflecteert dat door een brandwond, en je denkvermogen reflecteert ook iets, en komt tot het inzicht dat je in de buurt van brandende kachels voorzichtig moet zijn. Met ons denkvermogen kunnen wij zo’n omstandigheid gebruiken als een instrument om daar ons verdere leven op uit te stippelen. De manifestatie van een natuurwet kan dus aanleiding zijn om daar iets uit te leren. Het is niet zozeer de bedoeling van de brandplek om ons iets te leren. Niettemin kunnen wij iets leren van het feit dat wij die brandplek opliepen. Dat lijkt op hetzelfde neer te komen, maar is het niet.
Stel nu, dat we in de keuken staan en een glas uit onze handen laten vallen. Het valt in scherven uiteen. Misschien bedenken we dan, dat we voortaan een glas iets voorzichtiger en met meer nadenken moeten verplaatsen. Daarmee is voor onze toekomst iets vastgelegd wat er voorheen niet was: een stukje nieuw inzicht. Technisch gezien, zouden we kunnen zeggen dat het met ons karma te maken heeft. Maar dan heeft ook álles ermee te maken; ook het dichtvouwen van de krant, of het

oppompen van een lege fietsband, of het kopen van een gesneden bruinbrood. En zover gaan we in het algemeen nu ook weer niet. Er is een glas kapot gevallen, nou en? Nu een ander voorbeeld. We hebben voor honderdduizend euro een vaas uit de Mingdynastie gekocht. Die laten we vervolgens ook in scherven uiteenvallen. Nu wordt het verhaal voor ons gevoel ineens heel anders. We denken misschien: Waarom geef ik ook zo veel geld uit voor maar een vaas. Ik zal er vast een les uit moeten leren, bijvoorbeeld dat ik mijn geld aan nuttiger dingen moet besteden, of niet zo opschepperig moet zijn door te pronken met een echte Mingvaas. Het gaat dus ook om verschillende percepties van ogenschijnlijk gelijksoortige gebeurtenissen.
En nu kom ik tot de kern van dit betoog met zijn lange aanloop. Er zijn omstandigheden in je leven die je met geen mogelijkheid kunt voorzien. Met al je kennis van zaken, kun je ze niet voorkomen. Als je ze had kunnen voorkomen, en de natuurwetten leveren vervolgens netjes hun resultaat af, ja, dan zou je er wellicht iets uit kunnen leren. Namelijk datgene, wat voor de toekomst tot een andere handelwijze zou leiden, waardoor een ongewenste situatie zich niet herhaalt. Of: dat een gewenste situatie zich juist wél herhaalt. De omstandigheid waarin ikzelf verkeerde, lag volkomen buiten mijn bereik. En op grond van de vele keren dat ik over de bovenvermelde mechanismen heb nagedacht, kon ik dan ook dadelijk tot de conclusie komen dat ik er niets van geleerd heb. Nu zouden we dit alles alsnog één fase verder kunnen doortrekken. Maar die omvat dan ook meteen ons gehele leven.
Bijvoorbeeld, dat wij altijd en doorlopend dankbaar moeten zijn voor het mooie dat op ons pad komt; dat wij iedere gelegenheid moeten benutten om anderen met liefde bij te staan; dat wij nuttige dingen doen in het leven. In die zin kan elke gebeurtenis daarvoor de aanleiding zijn. Maar dan moeten we het niet per se zoeken in hele grote dingen of hele grote gebaren, maar ook in iets simpels als het genieten van een kop koffie met een vers broodje. En dan wordt het gewoon onze eigen vertrouwde levensfilosofie.
Wij hebben binnen de mysiek nogal gauw de neiging om het woord ‘karma’ te laten vallen, en om alles een ‘leerschool’ te noemen. Het is een soort mystieke Pavlov-reactie. Maar misschien moeten we hier eens wat losser mee om leren gaan. Stel dat iemand na een leuk verjaardagsfeestje aan de organisator gaat vragen: “En, wat heb je ervan geleerd?” Die zal je dan wel even vreemd aankijken. Of als je bij de bakker een broodje hebt gekocht: “Bakker, wat hebt u ervan geleerd?” Tien tegen één, dat men zal zeggen: “Niets. Moet dat dan?” Nee hoor, dat moet niet per se.

147. Kiezen kinderen hun eigen ouders?

Vaak heb ik mij al het hoofd gebroken over de bekende mystieke stelling, dat kinderen hun eigen ouders kiezen. Het is een van de vele stellingen waarbij het volgens mij aan een grondige analyse ontbreekt. Wat komt er allemaal bij kijken, wanneer ze waar is? In de eerste plaats moeten we dan aannemen, dat er op het stoffelijke gebied een vrouw zwanger is geworden. Na verloop van tijd, doch maximaal na negen maanden, wordt dit gevolgd door iets wat zich op het komische gebied afspeelt. Ik ken de stelling dat helderzienden tegen het einde van de zwangerschap een bepaald aura rond het moederlijke lichaam kunnen waarnemen. Dat zou erop duiden, dat de energieën zodanig zijn veranderd, dat er een band begint te bestaan tussen de nog niet geïncarneerde zielepersoonlijkheid - het kindje dat op komst is -, en de vrouw die bijna moeder is.
Nu is het centrale woord in ons thema, het begrip 'uitkiezen'. In het algemeen vind ik dit binnen de gehele mystieke wetenschap al een bijzonder moeilijk te bevatten begrip. Het houdt verband met doelstelling, intentie, met een bewustzijn dat zich ergens op richt. In onze menselijke verhoudingen koppelen wij 'kiezen' aan een breinmatige activiteit. Welke oorsprong die heeft, is alleen vanuit de Wet van de Driehoek te duiden. Er heeft iets plaatsgevonden, er komt een reactie op, en die vormt een nieuwe manifestatie. Het maakt op zich niet uit, wat het precies is. Iets moet ergens in het bewustzijn zijn oorsprong hebben en tot uitdrukking komen. En het bewustzijn moet een conceptie hebben van waarom die uitdrukking tot een keuze zou moeten leiden. Er moet iets zijn wat nog niet gemanifesteerd is, en waarvan bewustzijn wenst dat het tot bestaan wordt gebracht.
Als er geen brein is, wil dat vanzelfsprekend niet zeggen, dat er geen bewustzijn is. Er kan een bepaalde aangestuurde gerichtheid zijn vanuit een entiteit om ergens op uit te komen. Dan lijkt het op een door het kosmische aangestuurde magnetische verhouding tussen twee binnen het kosmische aanwezige - of potentieel aanwezige - entiteiten, van welke aard die ook mogen zijn.
Als we nu vanuit het komische gebied kijken, zouden wij daar - blijkens de stelling - een persoonlijkheid moeten aantreffen die op redelijke termijn opnieuw zal incarneren. Wij hebben geen enkele voorstelling van wat het is om op dat gebied te verkeren. Het zal een andere staat van bewustzijn betreffen en mogelijk is die volstrekt adaptief, waarin de zielepersoonlijkheid in volkomen passiviteit is ondergedompeld in een gloed van invloeden die op haar inwerken. Binnen de stelling die wij omtrent 'keuze' onderzoeken, moet sprake zijn van een persoonlijkheid die niet volkomen adaptief kan zijn, en in staat is om waar te nemen wat zich op het stoffelijke, aardse gebied op het punt staat te voltrekken. Namelijk, dat zich daar een moeder op de geboorte van haar kindje voorbereidt. De zielepersoonlijkheid moet uit tal van zwangere vrouwen er één gezien, waargenomen, of aangevoeld hebben, waarbij ze wil incarneren.
Dit gaan we wat nader bekijken en analyseren. Onder al die duizenden aanstaande moeders moet zich er dus één bevinden, aan wie de zielepersoonlijkheid zich wil gaan binden. Welke reden is daarvoor, en hoe kan zich zo'n gecombineerde uitstraling van twee zielepersoonlijkheden voordoen? Een veel gehoord argument voor de keuze door de zielepersoonlijkheid is, dat deze dusdanige omstandigheden voor haar nieuwe incarnatie uitkiest, dat die haar verdere ontwikkeling op de beste wijze gestalte kan geven. Dan moet de zielepersoonlijkheid weten, hoe zich die ontwikkeling moet en zal voordoen, en welke aspecten die zal omvatten. Zoals ik ooit al eens opmerkte, heeft dat grote consequenties voor ons begrip van wat karma is en hoe het zich manifesteert. De conclusie is namelijk onontkoombaar, dat een zielepersoonlijkheid die een nieuwe omgeving kiest en vanaf haar allerprilste begin in de nieuwe incarnatie met vreselijke omstandigheden te maken krijgt, daartoe bewúst een uitverkiezing heeft gedaan. Anders gezegd: zich ervan bewust is, dat die zware karmische omstandigheden nodig zijn op grond van een hoger bevel dat achter de zielepersonlijkheid staat, dan wel op grond van een diep gevoeld besef van 'schuld', of verplichting wegens eerder begane acties die kosmisch gezien disharmonisch waren. De zielepersoonlijkheid wil die disharmonie slechten. Feitelijk niet omdat dat zo leuk is, maar omdat zich in haar een diepe, allesoverwinnende liefde en overtuiging gevormd

moeten hebben die het laten weten, dat het de enig denkbare en mogelijke weg is om de natuur weer in evenwicht te brengen.
In deze beschouwing is tot dusverre de vader niet ter sprake gekomen. Die is natuurlijk van oorsprong aanwezig geweest in de hele situatie. Maar, net zoals dat voor de aanstaande moeder, geldt voor de vader, dat beiden na de geboorte van hun kindje geheel uit beeld kunnen zijn, en dat het kind na zijn geboorte zijn ouders mogelijk nooit fysiek zal leren kennen. Maar het bevindt zich toch al in het stoffelijke krachtenveld waarin het zijn nieuwe incarnatie vorm zal geven. Voor het gehele proces is dit echter niet doorslaggevend. Het gaat erom, of het geboren worden in een situatie voor de zielepersoonlijkheid het startpunt is van een nieuw pad. Alles wat verderop in het leven van het geboren kind plaatsvindt, moet in deze optiek geheel in lijn zijn met wat het kind in dat leven - krachtens zijn visioen, toen het zich nog op het kosmische gebied bevond - voor ogen stond. Dan is toeval geen punt meer. Alles wat de hoofdstroom in de nieuwe incarnatie vormt, is de absolute kern waarom het draait. Alles wat daar indirect of zijdelings mee te maken heeft, speelt zich af in de periferie van die persoonlijkheid.
Nu wil ik tot slot nog een ander aspect met u bespreken. Dat de zielepersoonlijkheid op het kosmische gebied zijn eigen ouders uitkiest, houdt in, dat ze directief is. De ouders hebben geen zeggenschap, tenzij vanuit de visie dat dezen door hun eigen uitstraling een receptief creëren voor een zielepersoonlijkheid die met hen - altijd in relatieve zin - een harmonische relatie vormt. De zielepersoonlijkheid is uiteindelijk, vanuit haar keuzebepaling die door niets en niemand kan worden tegengehouden, een machtige kosmische entiteit.

148. Bestaat evolutie wel?

Aan het begrip evolutie verbindt men, dat er iets onvolmaakts is, dat op weg gaat naar een uitgebreidere, volmaaktere, betere, zich verder ontwikkelende gedaante of toestand dan waarin het zich bevond op het startpunt. Je keert dus nimmer terug naar je uitgangspunt. Toch zegt onze filosofie, ten aanzien van de zielepersoonlijkheid, dat deze zich steeds verder ontwikkelt, evolueert, en niettemin terugkeert naar haar bron. Is dat wel met elkaar te rijmen?
Om dit helder te krijgen, kunnen we van een tegengesteld begrip gebruikmaken, om te zien waar we dan uitkomen. Dat andere begrip is involutie. Wat zou het betekenen, wanneer onze mystieke filosofie zou luiden, dat de zielepersoonlijkheid involueert? Aan dat begrip moeten we dan verbinden dat de zielepersoonlijkheid, vanaf het allereerste begin dat ze het kosmische verlaat, zich steeds verder van het kosmische verwijdert. In haar oorspronkelijke staat was er geen streven om iets te bereiken, en na het afdalen in de stof, zou dat streven er voortdurend wel zijn. Zo'n vermeende afdaling in de stof betekent een afbraakactie, want de zielepersoonlijkheid raakt steeds verder verwijderd van het ongedeelde punt van waaruit ze vertrok, en trekt immers steeds meer datgene aan, waaraan ze in haar ongedeelde uitgangspunt, dat ultieme rustpunt, geen behoefte had.
Dan is er dus sprake van een paradox. Want wie gaat er nu een plek verlaten waar je ongedeeld opgenomen bent in het kosmische, en er geen wens kan bestaan om iets anders te bereiken dan de volmaakte staat waarin je reeds verkeert?
Gaan we het begrip evolutie toepassen, dan gaat de persoonlijkheid eveneens eerst weg van de bron, maar terwijl er vermeend sprake is van een ontwikkeling om zich te verbeteren, lees 'te evolueren', gaat ze vanaf dag één, juist steeds verder weg van die bron.
Het denkbeeld is dan ook niet houdbaar, dat het startpunt van de zielepersoonlijkheid gelegen is in het ongedeelde Kosmische, en dat deze persoonlijkheid die toestand van Licht verlaat, en daardoor - alsof ze een grote cirkel beschrijft - op weg is naar volmaaktheid, naar de bron.
Er is nog een complicerende factor. Dat is enerzijds de mystieke stelling dat de zielepersoonlijkheid via een cyclus van reïncarnaties uiteindelijk tot haar volmaakte bron terugkeert, en dan niet meer hoeft te incarneren. En anderzijds de mystieke stelling dat ook na iedere overgang de zielepersoonlijkheid reeds naar die volmaakte bron terugkeert, dus naar het kosmische, in afwachting van een nieuwe incarnatie. De tegenstrijdigheid is, anders gezegd, de stelling dat de ziel afwisselend, via de incarnatiecycli het kosmische (dus volmaakte) gebied betreedt en het vervolgens opnieuw verlaat, en dat dat kosmische, volmaakte gebied dezelfde plek is waar ze zich ook in de eindfase van haar evolutie zal bevinden.
Waarom is dat een complicerende factor? Omdat de zielepersoonlijkheid in beide situaties in een verschillende frequentie ten opzichte van het Kosmische verkeert, en dus nooit op 'hetzelfde' kosmische gebied kan verblijven. Een niet-volmaakte persoonlijkheid (ongeacht wat wij daaronder verstaan) kan inherent niet in dezelfde trillingsrelatie staan tot hetzelfde kosmische gebied als waarop ze zich als volmaakte persoonlijkheid verondersteld wordt te bevinden. De ervaringen verschillen immers van elkaar. En dat houdt weer in, dat 'het kosmische' voor iedere individuele ziel niet altijd één en hetzelfde gebied kan zijn.
Is het dan zo, dat de zielepersoonlijkheid een onbekend aantal keren moet incarneren en dat ze genoodzaakt is om, tijdens dat proces, na de overgang telkens in een soort 'voorgeborchte' te verblijven, dat niet de ultieme kosmische staat is? Dat is evenwel niet te rijmen met de mystieke stelling dat alles één is. Want dan is er geen zielepersoonlijkheid die zich moet ontwikkelen, en is er slechts één kosmische eenheid waarin de dingen steeds een andere gedaante hebben, en toch permanent volmaakt zijn. Daarmee hebben we de begrippen evolutie en involutie niet meer nodig.
De huidige theorie stelt, dat de zielepersoonlijkheid na vele incarnaties weer zo zuiver is geworden, dat ze het kosmische gebied niet meer hoeft te verlaten. Maar wanneer deze persoonlijkheid voor de allereerste keer dat kosmische gebied heeft verlaten, is ze nog uiterst dicht bij de volmaakte staat die

ze verlaten heeft. Ze hoeft zich bij wijze van spreken maar om te draaien, en gauw weer door de deur naar binnen te gaan waar ze net door naar buiten is gestapt. Dat ze dat niet zou doen, zou teruggevoerd moeten worden op een soort verblinding. Maar hoe kan die zuivere zielepersoonlijkheid zo'n verblinding bezitten? Ook daarin zit dus een paradox.
Tot slot: zou er dan misschien sprake kunnen zijn van twee soorten volmaaktheid: de ene die hoort bij de zielepersoonlijkheid die nog nimmer geïncarneerd is, en de andere die hoort bij de zielepersoonlijkheid die voor de allerlaatste keer is geïncarneerd? Maar dat zou een contradictie zijn. Volmaakt is immers volmaakt. En dat begrip is toch al zo moeilijk. Als we daar invulling aan geven, denken we aan een toestand waarin niets meer hoeft te worden nagestreefd. Er zijn geen doeleinden meer die verwezenlijkt moeten worden. Alles is bereikt, hoewel het ook moeilijk is om dat 'alles' te definiëren. En betrekken we het op het zielelichaam of ook op het stoffelijk lichaam? Een stoffelijk lichaam is er voortdurend mee bezig om zich te handhaven. Het moet constant allerlei stofjes en energieën produceren of verwerken om in stand te blijven. Er is dus voortdurend een streven om niet in een ongewenste, onvolmaakte toestand te komen. Er is geen rust. Pas als alle streven niet meer nodig is, lijkt het rustpunt bereikt te zijn, maar is dat volmaaktheid? Die zou dan bestaan uit volledige stilstand, doordat niets meer nagestreefd hoeft te worden en alles bereikt is en in een eindsituatie is beland. Ook zou er dan geen ruimte meer zijn om vanuit die toestand van stilstand passief te genieten van - laten we zeggen - een hemels en verrukt aanschouwen. Want dat zou opnieuw betekenen dat er een receptor, een ontvanger moet zijn, die pas door te ontvangen, aan zijn doel - dus een doelstelling - kan beantwoorden, en dus per definitie niet volmaakt is.

149. Genade**Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Een prachtig en toch raadselachtig begrip in de menselijke samenleving, is genade. Het woord is qua afleiding heel bijzonder. In het Engels spreekt men over ‘grace’. In het Nederlands kennen we het vergelijkbare woord ‘gratie’. In het Engels zowel als in het Nederlands wordt nog een synoniem gebruikt, en wel ‘pardon’, hetgeen afgeleid is van het Latijnse ‘perdonare’. Gratie en pardon zijn gelijke begrippen. Het woord ‘per’ in het Latijn duidt op iets dat actief doorgevoerd wordt, dat doordrukt, indruk maakt. Dan komen we uit bij een vertaling als ‘intens geven’, ‘vérgaand geven’. Wanneer wij iemand per abuis fout behandelen, zeggen we “pardon.” Met andere woorden: vergeef mij, hoewel ik iets verkeerds heb gedaan.
Er zijn drie terreinen waar we het begrip genade tegenkomen. Deze zijn de theologie, het recht, en de mystiek. Laten we ze eens nader bekijken.

De theologie
In de theologie is genade een begrip van grote betekenis. Het duidt op een toestand waarin iemand van God een onverdiende gunst heeft verkregen. Een van de belangrijkste uitspraken vinden we in een citaat in de Bijbel, bij Lukas, 18. Daar zegt een tollenaar: “O God, wees mij zondaar genadig.” Hiermee zien we meteen het onlosmakelijke aspect van genade, namelijk dat die verleend wordt voor een begane zonde die feitelijk bestraft zou moeten worden. Het begane feit vergt een vorm van vergelding, maar de zondaar wil die afgewend zien door ingrijpen van een boven hem gestelde autoriteit. Deze is bevoegd om hem zijn zonde te vergeven: het ‘perdonare’ ofwel het geven van een pardon.
Nu is genade binnen de theologie van oudsher een onderwerp geweest dat tot grote discussies heeft geleid, onder andere tussen Augustinus en Pelagius, en op concilies. De conclusie is onontkoombaar, dat wanneer de strijdende partijen elkaar al hadden kunnen vinden, het op basis van een gemeenschappelijke consensus zou zijn geweest. En dat is niet hetzelfde als het onomstotelijk vaststellen dat de godheid de mens genade verleent: de mens neemt het slechts aan. Daarbij stelt men impliciet dat God een gepersonifieerd wezen is, dat beslissingen neemt, handelingen uitvoert, gunsten verleent, dus doelbewust op een individueel mens inwerkt.
Het zou een veel logischer uitgangspunt zijn, dat er natuurwetten zijn, die op iedereen dezelfde uitwerking hebben, en dat het individuele gedrag van de mensen hen al dan niet in harmonie brengt met die wetten.
In de theologie blijft het genadebegrip - in de zin van vergeving door de godheid - een lastig te hanteren en te verdedigen denkbeeld. Waarom zou God, handelend als een gepersonifieerd wezen, genade schenken? En bovendien aan de ene persoon wel, en niet aan iemand anders, op basis van hetzelfde feitenstelsel?
Zoals hiervoor al gezegd is, wordt genade in bepaalde gevallen afgesmeekt. Het is niet duidelijk hoe iemand vervolgens kan vaststellen of zo’n genadeverzoek is ingewilligd. Waar zou dat uit moeten blijken? Binnen de rooms-katholieke Kerk zou de bewuste smekeling hier uitsluitsel over kunnen krijgen door ter biecht te gaan. Dan biecht hij zijn vergrijp op en verkrijgt individueel absolutie door een priester. De Kerk kent ook een collectieve vorm daarvan. Dan wordt aan een groep gelovigen absolutie verleend in de vorm van een zogenaamde aflaat, bijvoorbeeld door deel te nemen aan een bepaald ritueel of een gebedsronde. Er bestond ook een aflaatsysteem in de vorm van het afkopen van de gevolgen van een zonde. De betrokkene kocht als het ware zijn schuld af bij de Kerk. Deze verleende hem dan namens God vrijstelling van de gevolgen van hetgeen hij misdaan had, zodat hij er in het hiernamaals geen last mee zou krijgen. Hier nam het kerkelijke gezag dus een vermeende goddelijke beslissing uit handen van de godheid, en sprak men recht namens deze. Een dergelijk aflaatstelsel moest ook wel ontsporen, en met name Luther heeft zich er sterk tegen verzet.
De theologie kent ook het begrip ‘verkeren in staat van genade’. Op zich hoort één genadebetoon bij

één begaan vergrijp. De term ‘verkeren in’ duidt daarentegen niet alleen op de ontvangst van genade, maar op de blijvende werking daarvan. Het verkeren in staat van genade duidt dan ook op een andere situatie dan het verkrijgen van genade voor een begane zonde. De ontvangende persoon verkeert immers in een blijvende staat van genade. Hij heeft als het ware een doorlopende onderscheiding gekregen. Zo’n situatie van het onderscheiden zijn, zien we onder andere genoemd ten aanzien van heiligen. Hun staat van genade wordt symbolisch aangeduid door het aureool van licht dat hun hoofd omkranst. Het betekent niet zozeer dat hun een doorlopend bewijs van genade voor een zonde is verleend, maar dat zij door de godheid gezegend zijn met een voortdurende, verheven, mentale en spirituele toestand.
Ook in andere zin hebben wij het wel eens over genade als afkomstig van een hogere macht. Er wordt dan een toestand mee aangegeven van ‘verkregen hulp’, bijvoorbeeld als iemand zegt dat zijn talenten een genade zijn. Ze zijn iets waarmee hij zeer blij is, dat hem veel goeds heeft gebracht, en dat niet alleen aan zijn eigen inspanning valt toe te schrijven, maar hem als een geschenk door de hemel verleend is. Gezien door een theologische bril kan men stellen, dat zegeningen van deze soort altijd van boven komen. Maar ze zouden ook het gevolg kunnen zijn van karmisch opgebouwde energie uit handelingen uit een verleden, waarvan de ontvanger zich op dit moment niet meer bewust is, zodat hij zijn zegeningen toeschrijft aan God.
De kern van de kwestie is, dat een aardse sterveling ervan uitgaat, dat hem genade kan worden gegeven - al dan niet via kerkelijke, priesterlijke bemiddeling - door een onstoffelijke, goddelijke entiteit. Geen enkele mens kan echter aantonen of bewijzen, dat aan hem of haar vergeving is gegeven voor iets wat op dit aardse plan kennelijk is misgegaan. In de eerste plaats zou een dergelijke genade zich nooit op het aardse plan manifesteren, maar pas later in een hiernamaals. Maar bovenal is het een kerkelijk dogma dat men zich tot de godheid kan wenden om genade te verkrijgen.

Het recht

Met genade kunnen we ook bedoelen, dat er niet zozeer op het hemelse, maar op het aardse vlak aan iemand vergeving wordt geschonken voor iets dat naar ons inzicht, of volgens de wet, eigenlijk bestraft zou moeten worden. In het begin van dit relaas viel al de term ‘gratie’, dat hetzelfde inhoudt als genade. In ons land wordt het woord gratie in engere zin gebruikt, namelijk in situaties waarin een staatshoofd alle gewone wetgeving kan negeren, en op grond van een koninklijke bevoegdheid iemand ontslaat van de rechtsgevolgen van zijn handelen. Hoewel in de gewone rechtstoepassing de term genade niet wordt gebruikt, komt ze via gratie in zeldzame gevallen toch naar voren, en wel in de vorm van ‘het pardon’, en verder binnen de gewone wetstoepassing onder andere benamingen.
Zowel binnen de theologie als binnen het recht, wordt genade genoemd in relatie tot een smeekbede. De uitdrukking ‘smeken om genade’ is ons allen bekend. Een smeekbede is aan iemand gericht, namelijk door de persoon die genade behoeft, aan de persoon die over hem moet oordelen. Uit het bekende gezegde zouden we kunnen afleiden, dat genade steeds op een verzoek of smeekbede gebaseerd is, en niet uit eigen beweging verleend wordt door degene die haar kan verlenen. Toch is die situatie goed denkbaar. Denk maar aan een rechter die een gebroken persoon moet beoordelen die door allerlei omstandigheden een verkeerde keuze heeft gemaakt. Hij kan door mededogen worden bevangen en zich genadevol betonen, ook wanneer de betrokkene zelf niet om coulance heeft verzocht. Het opmerkelijke hierbij is, dat een dergelijke afweging altijd binnen het rechtssysteem valt, al wordt het daar niet genade genoemd. In een goed en redelijk rechtssysteem kan een schuldige weliswaar om begrip vragen bij de rechter, maar vragen om genade is niet aan de orde. Daar kan de rechter niet mee uit de voeten. Wel biedt een rechtvaardige wet ruimte in de vorm van de afweging van alle feiten en omstandigheden. In de wetsbepalingen over de strafmaat zien we dan ook regelmatig de begrippen ‘ten minste’ en ‘ten hoogste’ voorbijkomen. Er zit dus een marge bij de toepassing van de strafhoogte. Alles dient te worden afgewogen. Die marge omvat genade. Alleen in

een totalitaire staat is het denkbaar dat iemand om genade smeekt, geadresseerd aan iemand die het gezag vertegenwoordigt en zich niet veel aan wet en gezag gelegen laat liggen.

Hoewel genade op het eerste gezicht het beginsel van straf en vergelding lijkt te doorkruisen, maakt ze juist deel uit van de beoordeling. De uitdrukking 'genade voor recht' lijkt overigens niet juist te zijn, want genade maakt deel uit van het recht.

Genade wordt ons vaak al in onze kindertijd betoond, als we iets hebben uitgehaald. Onze ouders kunnen dan zeggen: "We zullen het dit keer door de vingers zien, als je het maar nooit weer doet." De situatie die tot ingrijpen aanleiding gaf, leidde dus niet tot een te verwachten reactie op de actie; leidde niet tot straf.

De mystiek

In mystieke zin stelt het genadebegrip ons voor een dilemma. Genade lijkt immers de keten van oorzaak en gevolg te doorbreken. In de mystieke denkwijze wordt gesproken over de Wet van oorzaak en gevolg. Anders gezegd: vanuit een actie ontstaat er kosmisch gezien een relevante en passende reactie. Ons hele uitgangspunt van karma berust erop. Hoe kunnen wij genade dan onderbrengen in de wet van oorzaak en gevolg, ook in relatie tot het begrip karma? Bij genade zijn drie partijen betrokken: degene aan wie genade betoond kan worden, degene die de genade kan verlenen, en het Kosmische als de ultieme beoordelaar. Er is daarmee automatisch een karmische band tussen de personen. Voor beiden geldt bij het verlenen van genade, dat het op hun zielepersoonlijkheid invloed heeft.

Degene die genade betoont, laat zijn hart spreken. Hij kent mededogen: een van de mooiste menselijke eigenschappen. Hij is ook gedwongen om af te wegen welke uitwerking zijn genadebetoon heeft op andere betrokkenen, bijvoorbeeld op slachtoffers. Daarmee beïnvloedt en vormt hij zijn eigen zielepersoonlijkheid. Ook zijn achtergrond kan een rol spelen. Hij heeft bijvoorbeeld zelf in een situatie verkeerd waarin hij het nut van het betonen van genade van dichtbij heeft kunnen waarnemen. En hijzelf kan ook de ontvanger van genade zijn geweest. Als hij dan een ander moet beoordelen en zijn eigen achtergrond laat meespelen, is er zelfs sprake van de Wet van compensatie. Hij geeft iets terug van wat hijzelf ooit heeft ontvangen, waarmee de balans weer in evenwicht komt.

Degene die de genade ontvangt, heeft weer een heel andere overweging die hij kan maken. Hij wordt geconfronteerd met het feit dat iemand die boven hem gesteld is, hem vergeven heeft en met mededogen over hem oordeelt. En dat hij genade ontvangt, kan een gevolg zijn van zijn eerder opgebouwde karma. Ook krijgt hij een nieuwe kans, wat zijn hele handelen - en daarmee karma - voor de toekomst kan bepalen. De ogenschijnlijke kloof die genade vormt tussen oorzaak en gevolg, valt dus met enig nadenken wel te dichten. Er is een verband te vinden, zij het met een tussenstap.

Als wij niet direct kunnen beredeneren waarom menselijke genade een rechtvaardige ingreep is, ligt dat vaak aan het feit dat wij niet altijd de feiten en omstandigheden kunnen overzien die er bij de betrokkenen onderling de aanleiding voor vormden. Het is terecht dat wij karma als een strikte wet van oorzaak en gevolg beschouwen, en wij karma letterlijk genadeloos vinden. Maar bij een ogenschijnlijke inbreuk op die natuurwet moeten we rekening houden met ons beperkte beoordelingsvermogen. Wij weten lang niet altijd wat zich tussen partijen heeft afgespeeld, wat hun achtergrond en beweegredenen zijn. Er zijn nu eenmaal feiten en omstandigheden die zich aan onze blik onttrekken. En daarmee komt bij het van een afstand beoordelen van iemands gedrag ook ons eigen mededogen aan de orde.

Genade wordt verleend, niet afgedwongen;
Zij drupt, als zachte regen uit de hemel
Op aarde neer, en brengt een dubbele zegen:

Zij zegent hem die geeft, hem die ontvangt.

Shakespeare

150. Zegenen

Het vragen om zegen is een opmerkelijk onderwerp zowel binnen de theologie als binnen de mystiek. Wat bedoelen wij met 'wij roepen de zegen af, over ...? Of met: 'wij zegenen dit gebouw in'?
Zegenen is een oud begrip. In de Bijbel wordt er reeds bij Numeri 6: 24-26 over gesproken. Volgens Wikipedia woord stamt het woord van het Griekse 'eulogein', wat 'dankzegging' betekent. Ik ben het daarmee eens, met de kanttekening dat het ook 'zegenen' betekent. Het woord wordt bij twee verschillende gelegenheden gebruikt, namelijk in de situatie waarin wij een zegen afroepen van boven, en de situatie waarin wijzelf iets zegenen.
In het eerste geval, dus wanneer een zegen wordt afgeroepen, vragen wij om hulp aan het hogere om een aangelegenheid die wij van plan zijn te starten, van een goede afloop te voorzien. De richting van de zegen is dan van boven naar beneden. In het geval van het zelf een zegening uitspreken, heeft het het karakter van een dankzegging. Dan heeft de zegen een richting van beneden naar boven.
Daarbij kijk ik ook naar een ander Grieks woord, namelijk έλευχος (euloxos), dat al dichter komt bij de betekenis die wij er doorgaans aan hechten, want het betekent 'een goede geboorte schenkend'. Dan blijkt het begrip zegening op een drievoudige situatie toepasbaar te zijn.
In het eerste geval, bij het afsmeken van een zegen, vragen wij om 'een goede geboorte' van datgene wat wij gaan ondernemen. In de tweede situatie, bij het zelf uitspreken van een zegen, zeggen wij dank voor wat wij gekregen hebben, bijvoorbeeld een maaltijd. Ten derde kan bij het zelf uitspreken ook bedoeld worden, dat wijzelf een goede geboorte initiëren. Wanneer bijvoorbeeld een gebouw wordt ingezegend, bedoelt men daarmee de hoop uit te spreken dat het op een goede wijze gebruikt zal gaan worden. En dat is nu juist hetzelfde aspect als waarmee van hogerhand een zegening ingeroepen wordt. De energie die wij van boven inroepen, wordt in de laatstgenoemde situatie als het ware niet door hogerhand, maar door ons zelf geactiveerd, alsof wij die namens het hogere doorgeven. Zo bekeken, zou je dit kunnen combineren, door enerzijds een zegening af te roepen ('geef, dat dit gebouw goed gebruikt mag worden'), en die tegelijkertijd als medium door te geven ('wij zegenen dit gebouw').
In tal van situaties zijn zegeningen aan de orde. Voor het nuttigen van maaltijden, bij het in gebruik nemen van gebouwen, bij het aanvangen van expedities, het uitvaren van zeelieden. Bescherming, dankzegging, bezwering, het zijn aspecten die van oudsher ook een magische oorsprong hebben. Binnen onze Orde kennen wij de vaak terugkerende formule 'Moge het Kosmische ... zegenen'. Toch zien wij nooit een gedachtewisseling over wat zo'n zegening precies inhoudt. Wat vragen wij door middel van een zegen? Wanneer we het accent leggen op bescherming, krijgen we er iets meer greep op, want dat lijkt wat concreter aan te geven waar wij naar verlangen. Het veronderstelt in de meeste gevallen een ingreep van hogerhand en wel zodanig, dat er vanuit den hoge een beschermende laag op onze onderneming of ons gezelschap wordt gelegd. Zo bezien, kan het vergeleken worden met een aurische laag, een vorm van energie die alles buitensluit wat ons negatief zou kunnen beïnvloeden. In essentie laten we dan aan een hogere instantie over, dat deze de energie levert die ons onkwetsbaar maakt.
Zoals al gezegd werd, is er als pendant de situatie om zelf een zegen uit te spreken en daarmee hetzij dankbaarheid te betonen, of actief ergens invloed op uit te oefenen. Die actieve invloed hoeft niet alleen gericht te zijn op iets buiten onszelf, maar kan ook onszelf als onderwerp hebben. Een bekende mystieke oefening bestaat eruit, dat wij ons concentreren op een bol van licht die ons omgeeft. In die zin zegenen ofwel beschermen wij onszelf, op basis van een natuurwet die aangeeft dat wij energie via concentratie kunnen bundelen van een dusdanig hoog trillingsgetal, dat alle negatieve, lagere trillingen erop afketsen.
In een vorig editie van ons blad kwam het begrip 'genade' aan de orde. Daarbij werd ook aangehaald dat mensen soms genade afsmeken. Dit verschilt in zijn techniek dus niet zoveel van het afsmeken van een zegen. Er wordt uitgegaan van een hogere macht die ons iets verleent. Het resultaat van die

actie onttrekt zich bij genade aan ons gezichtsveld, maar bij zegening is dat niet altijd het geval. Denk maar aan het zegenen van de wapenen van soldaten die op veldtocht gaan. Menigmaal wordt zo'n legergroep gewoon verslagen. Dan is de zegening dus hetzij verleend, maar heeft geen uitwerking gehad, of ze is niet verleend. Het kan niet worden vastgesteld waar de oorzaak van de mislukking ligt.
Wanneer men er bij mislukking vanuit zou gaan dat het verzoek aan hogerhand niet op de juiste wijze werd uitgevoerd, doet zich ook een dilemma voor. Een intelligente godheid, gesteld dat die op gepersonifeerde wijze al dan niet ingaat op een verzoek om zegening, zal toch wel zoveel inzicht en overzicht hebben, dat zelfs een onbeholpen verzoek wordt aangezien voor wat het werkelijk beoogt. Sterker nog, de intentie van de betrokkenen is iets wat zich in hun bewustzijn vormt, en kan dus voor een hogere intelligentie geen gesloten boek zijn. Een zegening hoeft dus helemaal niet te worden ingeroepen. De aura van de betrokkenen is een afspiegeling van hun intenties. Krachtens de natuurwetten trekken de aura's een omstandigheid aan die - in relatieve zin - harmonisch is met hun aard. Wanneer wij niettemin om zegen vragen, kan het worden beschouwd als een manier om onszelf eraan te herinneren dat wij onze bestaande goede intenties moeten volhouden.
We kunnen deze lijn nog wel iets verder doortrekken. Een onderneming die met goede intenties van start gaat, en overeenkomstig hoge morele en kosmische waarden wordt uitgevoerd, hoeft niet altijd tot succes te leiden. Het persoonlijke karma van de betrokkenen kan een goede - lees: een door ons gewenste - afloop verhinderen. En omdat karma zich altijd moet uiten totdat er een egalisatie heeft plaatsgevonden, is de afloop zoals die zich voordoet in feite een zegening, want hij is in overeenstemming met hogere belangen dan onze persoonlijke belangen.

151. Uit de punt klimmen

Een tijd geleden was ik bezig met het vertalen van de ‘Practica’, een Duits werk uit 1619 dat een alchemistische interpretatie geeft van het Scheikundig Huwelijk van Christian Rosenkreutz, uit 1616. Ik weet niet of u het verhaal kent. Kort gezegd, krijgt C.R.C. een oproep van een engel om naar een koninklijke bruiloft te komen. Daar wordt hij allereerst met alle andere genodigden in een diepe kerker opgesloten. Op een gegeven moment gaat de kerker boven open, en wordt een touw naar beneden gelaten. Daarna wordt het touw weer opgetrokken, en iedereen probeert er bij te komen en zich zo uit de kerker te vechten. Velen storten neer, omdat zij zich aan anderen proberen op te trekken, maar die kunnen het gewicht niet houden, zodat zij samen naar beneden vallen. Dit is slechts een van de vele passages in dit schitterende werk.
Op een van de avonden dat ik net met deze passage bezig was geweest, zette ik de televisie aan. Daar werd verslag gedaan van de Tweede Wereldoorlog. Het ging om een scheepsgevecht tussen de Engelsen en de Duitsers. Een Duits soldaat beschreef hoe hij en zijn kameraden tot zinken waren gebracht, en niettemin door de Engelsen aan boord werden gehesen. Zoals hij het beschreef, klommen Duitse soldaten langs de touwladders omhoog om in het Engelse schip te komen, maar sommigen probeerden zich aan hun kameraden op te trekken, zodat velen terugvielen in het water. Dit was dus precies de situatie die ik net in de Practica aan het vertalen was.
Een van de avonden daarna, had ik eenzelfde ervaring. Wederom was ik bezig geweest met de bewuste passage, om de vertaling daarvan te verfijnen en er de laatste hand aan te leggen. Ik wist dat er op Facebook berichten op me lagen te wachten, waar ik tenslotte aan toekwam. Tot mijn grote verbazing stond er een bericht op, dat over een ezel ging die in een put was gevallen. De eigenaar wilde de put dichtgooien omdat het toch maar om een oud beest ging. Allerlei mensen hielpen hem met grond te storten in de put, maar de ezel maakte er steeds gebruik van. Telkens wanneer er weer een laag aarde was bijgekomen, klom hij er bovenop, en zo wist hij uiteindelijk de rand te bereiken en uit de put te klimmen. De moraal die bij de afbeelding van de ezel in de put hoort, luidde als volgt: “Het leven schept rommel over je heen, allerlei soorten rommel. De kunst om uit de put te geraken, is het af te schudden en een stap naar boven te doen. Elk van onze moeilijkheden vormt een trede. We kunnen uit de diepste put komen, door gewoon niet te stoppen, nooit op te geven. Schud het af en doe een stap naar boven.” Een tweede, zeer rake parallel met de boodschap van het Scheikundig Huwelijk.

152. Natuur

Mystieke ontplooiing betekent, dat de mens zich leert afstemmen op de spirituele behoeften van zijn wezen, en zich van de eenheid met de natuur bewust wordt. In heel veel oude geschriften van de Rozekruisers, maar ook van de alchemisten, is het begrip ‘natuur’ opvallend vaak aanwezig. En dan wordt daarmee iets bijzonders bedoeld. Onder natuur verstaan wij doorgaans de landelijke gebieden, met dieren, zingende vogels, een prachtig uitzicht, weilanden ... Maar deze natuur wordt ook opgenomen in een groter begrip, dat met een hoofdletter zou kunnen worden geschreven: de Natuur. Die zouden we kunnen gelijkschakelen aan ‘het Kosmische’, het geheel van alle natuurwetten en het sturende bewustzijn daarvan.
Wanneer wij in de verre oudheid om ons heen hadden gekeken, hadden wij de natuur in haar eerstgenoemde gedaante gezien en gekend, ervan uitgaand dat wij als mens nog niet aan reflectie waren toegekomen, en nog niet op alles ons redenerende vermogen hadden losgelaten. Het was nog steeds: ‘What you see, is what you get’. Al waren er wel veranderingen in de natuur, een echte vooruitgang in de een of andere richting was in de aanvang niet zichtbaar.
De mens kreeg echter in de gaten dat hij op de natuur invloed kon uitoefenen. In de wisselwerking tussen het verstand en datgene wat werd waargenomen, konden processen worden onderkend. Langzamerhand werden die beheersbaar. Een proces bestaat uit allerlei stappen, en wanneer je op een van die stappen druk uitoefent, slaat het gehele proces een andere richting in. Zo kun je vanuit één procesgang op elk gewenst moment instappen om ter plekke in te grijpen. Aldus kan vanuit één proces een oneindig aantal processen op gang worden gebracht. De wetenschap lijkt te bestaan uit het beschouwen van processen, en het vervolgens veranderen van één aspect daarvan.
Die eerste fasen van het beheersen van de natuur, hielden verband met de landelijke wereld, waar alles nog ongerept zijn eigen gang ging. Het leren maken van vuur en het verbouwen van eetbare gewassen waren wel de belangrijkste ingrepen in die ongereptheid.
Nu is het veranderen van hetgeen zich in de natuur voordoet, een bijzondere stap. Van een passief wezen werd de mens immers een sturend organisme. Vanuit het niets leken voortdurend dingen te kunnen worden gevormd en hervormd, op basis van kennis van de natuur. In het begin zal het een aansturing ‘ad hoc’ zijn geweest, totdat iemand ook dat hele sturende gebeuren vanaf een afstand begon te bekijken. Daarmee kwam de filosofie van de grond, die overkoepelend analyseerde wat er aan de hand was. De belangrijkste instrumenten daarbij werden deductie en inductie.
Het inzicht ontstond dat er grotere processen waren en dat er op een steeds hoger niveau kon worden ingegrepen, als maar onderkend werd welk gereedschap je voor iedere klus moest inzetten. Zo kwam het tweede natuurbegrip, dat van de ‘Natuur’, binnen bereik. Niet alleen kon op kleinschalig niveau iets in de natuur worden veranderd of aangepast, maar ook op hoger niveau kon vernieuwend worden opgetreden. Het ‘Zo boven, zo beneden’ schetst die enorme vooruitgang. En men zag ook in, dat ingrijpen in de natuur nog steeds te maken had mét die natuur. We kunnen niet ingrijpen in iets wat geen deel van de natuur uitmaakt; we kunnen niet iets veranderen zonder dat het met de natuur zelf te maken heeft.
We moesten dus leren inzien wat de natuur feitelijk is, en hoe die zonder ons ingrijpen te werk gaat. Als wij niets doen, gaan de processen gewoon hun gang. Diep in de aarde worden goud en edelstenen gevormd. Boven de grond neemt het leven steeds wisselende gedaanten aan. De wetenschappen die in de aanvang min of meer ongedeeld waren en op ons directe voortbestaan betrekking hadden, zoals de landbouw, raakten gespecialiseerd. Specialismen ontsluiten de Natuur. In vele oude werken die betrekking hebben op zowel de spirituele als de stoffelijke alchemie, wordt voortdurend verwezen naar de natuur. Ze geven alle aan, dat wanneer de mens iets wil bereiken, hij zich steeds naar de natuur moet richten. Degene die weet hoe de natuur werkt, kan de natuurlijke processen naar zijn hand zetten en zelfs versnellen. En daar lijkt geen einde aan te zijn; wetenschap is onbegrensd.
Michael Maier zegt, in ‘Chymisches Kabinet’, 1708: “Zo bieden de kunst en de natuur elkaar de hand.

Zoals deze de kunst dient, zo dient de kunst weer de natuur en is haar terwille. Doch de natuur blijft de meesteres en de kunst de dienstmaagd.” Het begrip ‘kunst’ had in zijn tijd een ruime betekenis, waarbij werkzaamheid op grond van de natuur de belangrijkste was. Het was een kunst om de geheime natuur te doorgronden en ermee samen te werken.
Achterom kijkend, is het niet te bevatten dat het menselijk denkvermogen zoveel dingen tot stand heeft gebracht die geen deel van de ‘landelijke’ natuur lijken uit te maken. Vele uitvindingen lijken uit het niets te zijn gekomen en niet uit de vruchtbare aarde. Toch zijn ze gebaseerd op hetgeen wij natuurwetten zijn gaan noemen. Bij voortschrijdend inzicht zullen er altijd grote doorbraken kunnen zijn. In de toekomst kunnen telkens verbazingwekkende dingen worden bedacht, gebaseerd op de natuur. Wel komen ze met veel moeite en stapsgewijze tot stand. We moeten als het ware aan de natuur vragen of die ons wil helpen om verder te komen.
Michael Maier, in ‘Silentium Post Clamores’ (De stilte na het rumoer), Hoofdstuk I, 1617, zegt dan ook: “De natuur, die zich in de vier elementen en de hemelbanen, dat wil zeggen in het gehele universum, uitbreidt en daarin heerst, heeft zeer veel opmerkelijke, grote geheimenissen verborgen en ingesteld, die veel merkwaardige soorten dingen en schepselen naar het welgevallen en believen van de Almachtige hebben voortgebracht. Van die mysteriën heeft de natuur alles wat zij voor het gewone, ongeletterde volk verborgen en buiten beheersing wil houden, achtergehouden. Niet zoals de gierigaards of de afgunstigen schandelijkerwijs plegen te doen, doch veelmeer omdat zij daardoor de ontstemde en slaperige mensen tot de ware lof der deugd wil opmonteren, opdat zij haar kostelijke, schitterende, doch verborgen geheimenissen met des te grotere ijver en ernst gaan onderzoeken.”
Wat houdt de natuur dan achter? Eigenlijk niets, want zodra wij op onderzoek uitgaan en experimenteren en naar haar luisteren, komen de nieuwe dingen op ons af en worden de sluiers opgeheven. Wij zien een verschijnsel, analyseren het, beschrijven de werkelijkheid en leggen die vast. Dat noemen wij dan een natuurwet. Het goud in de grond is op basis van processen tot stand gekomen. Dat lijkt een vast gegeven te zijn, met slechts één uitkomst. De alchemisten ontdekten echter een manier om dat maakproces te kopiëren en te versnellen. Maar kun je dan zeggen dat zij een nieuwe natuurwet hebben ontdekt, of dat de oude niet geldt?
Maier zegt in hetzelfde werk: “Doch in de wereld kan de kunst niets nieuws scheppen, hoewel zij met een lieflijke en nuttige uitwisseling en vermenging van twee of meer natuurlijke dingen, uiteindelijk het derde tevoorschijn brengt, waarbij het (ongeacht of het op natuurlijke wijze of door de kunst tevoorschijn is gebracht) enigermate twijfelachtig is of dat dan kunstmatig moet worden genoemd.” En: “Op zich is het ook niet logisch, dat de natuur de kunst navolgt of haar imiteert. Integendeel, want de natuur is de vrouwe en heerseres, en de kunst is slechts de dienstmaagd die aan het geweld der natuur onderworpen is, hoewel de vrouwe de nuttige inzichten van haar dienstmaagd niet afwijst.”
Maier gebruikt deze beeldspraak ook elders, in ‘Themis Aurea’ (De Gouden Themis), H. 15, 1628: "De arend, de raaf, de leeuw en wat niet meer, houden het langer vol dan de mens, alsof de natuur hem een stiefmoeder is en de anderen haar werkelijke kroost zijn." Geen wonder, want de genoemde dieren verzetten zich niet tegen de natuur.
Carl du Prell zegt in ‘Die Magie als Natuurwissenschaft’, deel I, Die Magische Physik, 1899, dat alle magische en onverklaarbare verrichtingen en verschijnselen in de natuur berusten op de werkzaamheid van nog onbekende natuurwetten. Naarmate die wetten beter bekend worden, zal het mogelijk zijn om de tot dan toe onverklaarbare verrichtingen aan te sturen en er toepasselijke apparaten voor te bouwen. Daartoe moet volgens hem de wetenschap kijken naar wat in de natuur gebeurt (bijvoorbeeld informatieoverdracht via het zenuwstelsel), om er vervolgens op kunstmatige wijze een pendant van te maken (bijvoorbeeld informatieoverdracht via een telegraafstelsel). Als wij achterom kijken, zien we dat er tijden geweest zijn dat er géén telefoon was, géén televisie, géén elektrische apparatuur. Opeens waren ze er. Waar kwamen ze dan vandaan? Ze zijn het resultaat van gestolde gedachtekracht.

De natuur u leidt, deswege volg haar pad
Dat gij de rechte waarheidsweg niet mist; bemerk
Uw staf is het verstand, neem ook het lichtend vat
De eed'le wetenschap bij aanvang van dit werk
De lamp in het duister gelijk het leven is
Doch tevens naar de mening der wijze gis
(Michael Maier, Chymisches Kabinet, Bijschrift XLII)

153. De Akasha Kronieken

De Akasha Kronieken zijn een theoretisch denkbeeld voor de totaliteit van informatie in het universum, zowel die uit het verleden, als uit het heden en de toekomst. Er komt nooit iets bij en er gaat nooit iets uit verloren, zo stelt die theorie. En dat niet alleen. Door afstemming zouden wij tot deze Kronieken toegang kunnen krijgen en er informatie aan ontlenen. De afstemming brengt je als het ware naar een hoge berg, waardoor je ineens veel meer kunt zien en een groter overzicht hebt van de omgeving.

Als nu alle informatie zich erin bevindt, kan iedereen in het universum er dan ogenblikkelijk toegang toe krijgen? Niemand zal ze beschouwen als een fysieke plek waar je een pasje voor nodig hebt om er iets uit op te halen. Ons beperkte denkvermogen vindt wel, dat informatie zich ergens moet bevinden. Maar het is moeilijk om je zo'n plek voor te stellen. De informatie is er, maar waar?

En kan iedereen in het universum, al leeft men in sterrenstelsels die ver van elkaar verwijderd zijn, op hetzelfde ogenblik over dezelfde informatie beschikken? Stel dat twee wezens vanuit hun eigen positie, ongeacht waar die is in het universum, informatie uit de Kronieken willen ophalen, is die dan voor beide partijen direct toegankelijk? Als de opgevraagde informatie zich op een fysieke plek bevindt, lijkt die vraag met 'nee' te moeten worden beantwoord. Volgens de huidige natuurkunde kan men immers de lichtsnelheid niet overschrijden. Degene die het dichtst bij de opbergplaats van de Kronieken is, zou ze kunnen raadplegen, maar voor iemand die lichtjaren van deze raadpleger verwijderd is, zou dat onmogelijk zijn. We hebben het dan wel steeds over een fysieke locatie van de informatie. Of zijn de Kronieken niet van ruimte en tijd afhankelijk en kan de genoemde raadpleging wel plaatsvinden? Dat impliceert, dat de begrenzing die de natuurkunde aanvoert, foutief is.

We spreken steeds over de Kronieken als een soort totale voorraad. Dus als een magazijn waarin alles zijn plank heeft. Maar hetgeen op de ene kant van de plank ligt, kan nooit dezelfde ruimte innemen als hetgeen aan de andere kant ligt. In een stoffelijke situatie gaat die redenering op, maar we hebben het hier niet over een fysiek magazijn. Toch moet elk soort informatie naar ons idee zich ergens bevinden, en wel op een plek waar zich op dat moment niets anders kan bevinden. Dan lijkt er dus sprake te zijn van een situatie binnen tijd en ruimte.

Er is nog een punt dat om analyse vraagt. Als alle informatie zich in de kronieken bevindt, zit daar daadwerkelijk alles in, ongeacht het trillingsgetal waaruit het bestaat. Maar als iets zich op een bepaalde datum en tijd afspeelt, is het dan wel echt herhaalbaar? Wanneer we uit de Kronieken iets ophalen wat voor ons kenbaar is, is het niet hetzelfde als wat zich ooit heeft afgespeeld. Het is alsof je een boek voor de tweede keer leest. Dat is nooit dezelfde situatie als toen je het voor het eerst las, al bevat het dezelfde informatie. En wanneer iemand op enig moment de Kronieken benadert, wordt dat op zich ook weer een feit binnen die Kronieken. Dan kom je in een eindeloze lus terecht.

Wij kunnen ons er niet mee van afmaken door te stellen dat de mystiek nu eenmaal een ander gezichtspunt inneemt dan de natuurkunde. Want in tegenstelling tot wat soms gedacht wordt, staat de mystiek wel degelijk onder regie van de natuurwetten. Die gelden voor alles, ook voor de mystiek. Als de huidige natuurkunde geldig is, kunnen de Kronieken in elk geval wel als metafoor in stand blijven. Want het gaat slechts om een theorie. Er is geen enkel bewijs voor.

Het is ook nodig om ons af te vragen hoe de inhoud van de Kronieken zich verhoudt tot de theorieën omtrent zwarte gaten. Daaruit zou namelijk geen informatie kunnen ontsnappen. Maakt zulke informatie dan nog steeds deel uit van de Kronieken en is ze op de een of andere manier nog toegankelijk? Maar misschien kunnen we het gegeven dat niets aan het zwarte gat kan worden onttrokken, gewoon als een integraal onderdeel van de Kronieken beschouwen. Dan zou binnen de Kronieken als feit kunnen zijn vastgelegd dat informatie die door zware gaten is opgeslorpt, niet meer toegankelijk is.

Informatie als verschijnsel is toch al moeilijk te begrijpen. Ze moet een bepaald gehalte hebben. Het is niet een punt, maar iets waarbij het ene zich verhoudt tot het andere, zodanig, dat het van andere

informatie verschilt. Dat die een 'omvang' heeft, betekent ook, ongeacht hoe wij die definiëren, dat er tussen de samenstellende delen ervan een 'gescheidenheid' bestaat, ook ongeacht hoe wij die definiëren. En wat betekent de stelling dat informatie niet uit een zwart gat kan ontsnappen: is ze uiteengerafeld, opgesloten, bevroren, genihileerd? Stephen Hawking heeft gesteld, dat informatie in een zwart gat nog steeds dezelfde is, maar in een onherkenbare vorm. Die vaststelling vergt dus wel een definitie van wat informatie is, ook in relatie tot de Kronieken.

Wij hebben als mensen een aantal natuurwetten beschreven, en de natuur heeft er zich naar ons beperkte idee maar aan te houden. Alles wat er niet in past, levert een probleem op. Natuurkunde is dan ook iets wat altijd aan evolutie onderhevig zal zijn, want gaandeweg neemt het inzicht van de mens in de natuur toe. Dat geschiedt zodra men een theorie opwerpt en dan door middel van toetsen probeert vast te stellen of ze geldig is. In het geval van de Akasha Kronieken lijken wij dat tweede stadium nog niet te hebben bereikt. Michael Maier (1568-1622), groot verdediger van de Rozekruisers, adviseerde, dat wij ons als dienstmaagd opstellen jegens onze meesteres, de natuur. Dan zullen de grootste ontdekkingen niet aan ons voorbijgaan.

154. Aliens**Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Al heel lang denkt de mensheid na over eventueel leven op andere planeten. Zo meende Johannes Kepler (1571-1630, dus relatief recentelijk) te kunnen concluderen dat Jupiter bewoond is, omdat er manen te zien zijn. Sindsdien is de zoektocht naar buitenaards leven alleen maar in een stroomversnelling gekomen. Die zoektocht werd geïnstitutionaliseerd, doordat de NASA in het jaar 2000 het project SETI instelde, de Search for Extra-Terrestrial Life. In dit instituut worden frequenties uit de ruimte geregistreerd, in de hoop er een signaal uit te kunnen destilleren dat van intelligent leven afkomstig lijkt te zijn.

Naarmate deze ontwikkeling voortgaat en wij onze vleugels uitslaan naar verre oorden in de ruimte, denk aan de voorgenomen expedities naar Mars, ontstaan er ook zorgen. Die worden gevoed door ons vermogen om ontwikkelingen te extrapoleren. Als wij ooit de ruimte ingaan om andere beschavingen te zoeken, is het omgekeerde dan ook niet (allang) aan de gang?

Toen Erich von Däniken zijn boek 'Waren de goden kosmonauten?' lanceerde, kwam er een stroom aan reacties op gang. Overal ging men letten op aardse locaties die een onderlinge samenhang tussen oude aardse beschavingen suggereren.

Er zijn voorwerpen gevonden die ogenschijnlijk nooit in het verleden gemaakt hadden kunnen worden. En hoewel het wetenschappelijk zou zijn om eerst de simpelste oplossing te zoeken, bijvoorbeeld dat oude aardse beschavingen veel verder ontwikkeld waren dan wij dachten, hebben veel onderzoekers een sprong gemaakt naar de theorieën dat onverklaarbare aardse verschijnselen het werk zijn geweest van buitenaardse beschavingen.

Zonet viel al de term 'zorg'. Waar bestaat die uit? Enerzijds uit de mogelijkheid dat onze eigen exploraties andere beschavingen die misschien oorlogszuchtig zijn, met ons bestaan op de hoogte brengen. Als wij bij hen gesignaleerd zijn, komen ze ons misschien achterna. Anderzijds is er de gedachte dat wanneer wij niets doen, andere beschavingen ons naar aanleiding van hun eigen speurtocht een bezoek zouden kunnen brengen. En dan is het maar afwachten met welke bedoelingen zij dat doen.

Een geruststellende gedachte kan zijn, dat wanneer uit de aardse historie mocht blijken dat bezoek van elders al sinds de oudste tijden heeft plaatsgevonden, er niet veel van overgebleven is. In elk geval leveren de mythologieën ons weliswaar veel verhalen over bezoekers uit de hemel, maar nergens wordt vermeld dat zij onze beschavingen verwoest hebben. Integendeel, veel mythologische geschiedenissen spreken vol lof over de bezoekers. Zij zouden ons veel kennis hebben bijgebracht, waarbij de landbouwtechnieken en metaalbewerking het meest tot de verbeelding spreken en zeer nuttig zijn.

Hoe het ook zij, als wij andere wezens in de ruimte bezoeken, dan wel bezoekers ontvangen, zal het een hele toer zijn om tot communicatie te komen. Een universele taal zou de wiskunde kunnen zijn, maar je kunt moeilijk aan andere beschavingen met wiskundige formules aangeven dat je op een vredelievende missie bent, of dat je benieuwd bent hoe zij de grote bestaansproblemen hebben opgelost.

Ten tweede is het maar de vraag of wij überhaupt tot communicatie kunnen komen. Er kunnen beschavingen zijn die in alle opzichten biologisch van ons verschillen, en toch heel georganiseerd zijn. We hoeven maar naar onze mierenkolonies te kijken, om te zien wat er mogelijk is op dat vlak met communicatiesystemen die wij nauwelijks kunnen doorgronden.

Ook is het een groot vraagteken of hun maatschappij zich zo heeft ontwikkeld als de onze gedaan heeft. Als dat ongeveer gegaan is als bij ons, moet je je ook voorstellen dat er miljoenen lichtjaren hier vandaan aliens gezellig met elkaar zitten te keuvelen op een terrasje. Of dat ze gedoe hebben met de belastingdienst. Of dat de ene alien aan de andere vraagt of hij de vuilnisbak al buiten heeft gezet. Of dat ze zitten te schateren bij een avondvoorstelling van een komiek. Of dat er op al die planeten avatars zoals Christus leven of geleefd hebben.

Wij kunnen er niet van uitgaan dat wederzijds contact op een positieve manier verloopt. Sommigen veronderstellen dat een beschaving moreel zeer hoogstaand moet zijn om te kunnen beginnen met reizen naar andere bewoonde planeten. Maar zelfs in onze tijd is er een levensgroot verschil tussen de organisaties die ruimtereizen voorbereiden, en de ronduit achterlijke groepen aardbewoners die elkaar in oorlogen al eeuwenlang naar het leven staan. Binnen een en dezelfde planetaire beschaving kunnen in dat opzichten de verschillen extreem uit elkaar liggen.

En alles moet in relativiteit worden bezien. Een buitenaardse beschaving zou ons misschien wel zeer angstaanjagend kunnen vinden en niet tot communicatie in staat. Wij projecteren onze verwachtingen op de ander, en omgekeerd zal hetzelfde gebeuren. Ik las ooit een science fictionverhaal, ik meen van Ray Bradbury, over een groep aardse ruimtereizigers die op een andere planeet landden. Ze hadden een beroerde tocht achter de rug en toen ze geland waren, kwamen ze vloekend, tierend en overgevend van de drank van de loopplank en stapten de andere planeet op. Dat drukt ons wel even op de feiten; dat zet de zaken wel even in perspectief. Dat is nog eens wat anders dan onze huidige opvatting dat buitenaards bezoek een gebeurtenis van de eerste orde zou zijn. Dat zou het in zeker opzicht ook wezen, maar het kan tevens een enorme deceptie zijn. De vraag van Von Däniken, 'Waren de goden kosmonauten?' kunnen we dan omdraaien: 'Zijn de kosmonauten goden?' En het antwoord zal moeten zijn: vermoedelijk niet, wants niets aliens zal hun vreemd zijn. En natuurlijk moet ik in dit verband ook aan een uitspraak van Cicero denken: "Homerus fantaseerde (...) en bracht menselijke eigenschappen op de goden over. Het was mij liever geweest dat hij het goddelijke op ons had overgebracht."

155. Wilskracht**Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Veel dingen schuiven we voor ons uit, omdat ze energie kosten of onbehagen oproepen. 'Stel niet tot de avond uit, wat de ochtend volbrengen kan', is een prachtig devies.

Op grond van talrijke argumenten kunnen we dingen uitstellen, maar ook tot het besluit komen om ze uit te voeren. Voor dat laatste hebben we wilskracht nodig. Maar voor het uitstellen van iets (hetgeen niet hetzelfde is als willoos zijn), hebben we óók een bepaalde wilskracht nodig. Het gaat steeds om het nemen van een besluit, dat de ene keer een korte-termijnwinst oplevert, en de andere keer een durende opbrengst geeft.

Een winst op korte termijn hoeft niet te betekenen dat we iets uitstellen om er zelf beter van te worden. We zitten bijvoorbeeld in een gezelschap en wachten op een moment om de anderen iets heel interessants te vertellen. Maar iemand anders is ons voor, en komt met hetzelfde onderwerp op de proppen. Uit bescheidenheid, of liefde voor de ander, houden we ons in en besluiten ons eigen verhaal op te schorten tot wellicht een andere gelegenheid.

Of we hebben voor iemand iets leuks gekocht en zouden dat het liefste meteen aan hem of haar geven. Maar ja, diens verjaardag ligt nog een maand in het verschiet, dus besluiten we om ons in te houden tot de verjaardag gevierd gaat worden. Uitstel dus om het juiste moment af te wachten. Dat soort uitstel scharen we niet onder iets wat we zouden moeten afleren. Het is ook geen 'uitstelgedrag'. Het is iets incidenteels, iets wat duidelijk een positieve functie heeft.

Wilskracht is een moeilijk iets om te begrijpen. Het is een vreemd begrip, want feitelijk is het een pleonasme. 'Wil' veronderstelt al het aanwenden van kracht. Niet de belichaming daarvan: het is echt hetzelfde. Er bestaat niet een tegengesteld begrip, zoals willooskracht. Je kunt niet over een wil beschikken als die geen kracht zou zijn. Daarom is onwil ook niet hetzelfde als willoosheid. Onwil is een kracht. Willoosheid is een krachteloosheid, een onvermogen, bijna een 'tao'.

De wilskracht is in ieder geval een mentaal verschijnsel. Het is iets dat in ons opgewekt wordt. Waardoor dan? Als wilskracht aangewend wordt, lijkt er per definitie een derde kracht nodig te zijn. Want wilskracht komt niet uit de lucht vallen; hij moet worden aangewend. Er moet een motor zijn die de wilskracht activeert.

Stel dat we de woonkamer willen gaan verven. Het kan zijn dat het een plan is dat allang leeft, maar het is er maar niet van gekomen. Tenslotte kunnen we het niet langer aanzien. Er moet wat gebeuren. We denken: 'Nu moet ik er toch echt mee aan de gang gaan.' Waar komt die impuls vandaan? Iets in ons zal voor de zoveelste keer de kamer in ogenschouw hebben genomen. Ergens vandaan krijgen wij de aansporing dat er nu aangepakt moet worden.

Er kunnen talloze redenen zijn waarom dat de doorslag geeft. Het kan te maken hebben met angst en met ego: Wat zullen de mensen wel niet denken wanneer ze mijn ordeloze kamer in ogenschouw nemen? Met frustratie: om onszelf, omdat we maar geen beslissing hebben genomen waarvan wij weten dat die uiteindelijk onvermijdelijk is. Dat kunnen enkele van de motoren zijn die ons aan het werk zetten. Maar wat het omslagpunt van lethargie naar activiteit veroorzaakt, is raadselachtig.

Wilskracht heeft, net als elke motor, ook een ingebouwde rem. Zo wordt de beslissing om te gaan verven misschien wel tegen heug en meug genomen. Dus het vrolijkmakende besef dat bezoek straks tegen een mooiere kamer gaat aankijken, wordt meteen ook afgeremd. Wat zou daar de reden voor kunnen zijn? Het vooruitzicht van een kamer die overhoop komt te liggen, kan er eentje zijn. Mogelijk spelen de kosten ook een rol. Of we moeten een tijdlang andere dingen laten staan, omdat het opknappen van de kamer ons dagen aan tijd en energie gaat kosten.

Feitelijk is het een kwestie van verstand, van breinmatige analyse. Dat we al zolang gewacht hadden met het tot uitvoer brengen van datgene wat op den duur onvermijdelijk is, was reeds een verstandelijke aangelegenheid. Allemaal analyses die vervolgens ook een emotionele impuls losmaakten. Dat iets een grote troep gaat veroorzaken, is voor de ene persoon wellicht helemaal geen punt. Die leeft toch al in omstandigheden waarin het er niet zo opaan komt. Maar wij hebben daar

blijkbaar wél moeite mee. De bende die in het verschiet ligt, geeft onrust, onbehagen. We hadden er het liefst helemaal niet bij stilgestaan. Toch kwam er een omslagpunt, op grond van een verstandelijke bezigheid.

En nu neemt het ook nog metavormen aan. We analyseren ons lange uitstelgedrag. Het zint ons niet dat we zo sloom zijn in het nemen van de nodige beslissingen. En los van het feitelijke onderwerp zijn wij daar dan óók weer niet tevreden mee. En met die analyse leggen we tot slot nog even onze emotionele respons onder het vergrootglas. Want verstandelijk kan bedacht worden dat de aanpak na afloop een prachtig resultaat teweeg zal hebben gebracht, waarvan je elke dag als je rondkijkt, kunt genieten. En we zetten dat af tegen de gevoelde tegenzin, die ook het resultaat van analyse was. Op die weegschaal wordt een strijd geleverd tussen de voors en tegens van de te ondernemen werkzaamheid.

Er wordt een beslissing genomen, die uitvalt in het voordeel van het besluit om aan het werk te gaan. Naarmate deze beslissing verder wordt uitgebouwd, bijvoorbeeld door de aanschaf van het benodigde materiaal en het aanvangen van de schilderwerkzaamheden, gaat de oorspronkelijke balans een doorslag geven naar één kant. Als het goed is, neemt het onbehagen af, en wordt de emotionele respons alleen maar positiever.

Dingen uitstellen, levert frustraties op, en dat besef kan op termijn een fundamentele omslag betekenen in ons denken en handelen. Noem het conditioneren of programmeren. Doorlopend wordt wilskracht van ons gevraagd. De hele dag doen opties zich aan ons voor, die actie vergen. Als het leuke dingen zijn, komt de energie vanzelf. Maar elke andersoortige opdracht moet met min of meer inspanning bevochten worden.

In normale persoonlijkheden is dit alles een gewoon onderdeel van het menselijke bestaan. Wilskracht heb je altijd nodig, maar in verschillende omstandigheden een beetje meer, of een beetje minder. In persoonlijkheden die geen stuur over hun denkvermogen en emoties hebben, wordt het een enorme opgave. Denk aan een drugsverslaafde. De verstandelijke analyse dat het slecht voor je gestel is om drugs te gebruiken, wordt overvleugeld door een eveneens verstandelijke analyse dat emotioneel ongemak - zij het tijdelijk - verholpen kan worden door opnieuw drugs te gebruiken.

Het doorbreken van zo'n patroon is verre van gemakkelijk. Iemand kan wel willen stoppen, maar hij moet ook kúnnen willen. Hier lijkt de eerder genoemde derde kracht het roer niet te kunnen overnemen. Er is een wilskracht om te veranderen, maar die wilskracht kan niet worden aangewend; die derde kracht wordt niet gemobiliseerd.

Misschien is die nu juist de Innerlijke Meester, met wie wij contact kunnen leggen zolang wij ons niet tegen hem verzetten. Verzet is mogelijk, maar dan staan we er ook helemaal alleen voor. Hopelijk zijn er voor stuurloze mensen anderen in hun omgeving die met liefde, raad en daad in staat zijn om voor hen dat contact weer mogelijk te maken. Onvermijdelijk komt ook de gedachte aan karma boven. Het losgeraakt zijn van contact met de Innerlijke Meester is een kwelling die mogelijk doorstaan moet worden. Dit zijn dingen die zich aan ons beperkte begrip onttrekken.

156. De mystiek van de oude Grieken.**Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

In 1888 verscheen een Duits werk van Freiherr dr. Karl du Prel, getiteld (vertaald) ‘De Mystiek van de Oude Grieken’. De argeloze lezer zou bij het doorlezen van dit werk tot de indruk kunnen komen, dat het boek nauwelijks of niet over mystiek gaat. Dat lijkt zo, wanneer men daarbij uitgaat van de hedendaagse opvatting dat mystiek te maken heeft met spiritualiteit, zelfontplooiing, meditatie, afstemming op het Hoger Zelf, et cetera, dus laten we zeggen met de New Age-achtige terminologie daaromtrent. Dan lijkt een verhandeling van Du Prel over de tempelslapers, de orakels en de daimonen hiermee niet echt verband te houden. Toch moet worden bedacht, dat onze hedendaagse term 'mystiek' afkomstig is van ‘ο μυστικός (mystikos), hetgeen duidt op ‘een ingewijde'.

Een mysticus moet historisch gezien dan ook in allereerste instantie worden beschouwd als een persoon die in een mysterieschool is ingewijd. In de oudheid kwamen de aspiranten bijeen in de pronaos of voorhof van de tempel. In de schaduw van de colonnades werden zij door een tempelmeester voorbereid op een vervolgstudie. Na verloop van tijd werden zij toegelaten tot de tempel zelf, waar zij na een vaak zeer ingrijpend inwijdingsproces formeel in de broederschap werden opgenomen. Dan begon het onderricht pas echt.

De toelatingsprocedures vormden dus de ene kant van het verhaal. De andere kant is de aard van het onderricht. Belangrijker nog dan de vraag welk onderricht in de mysteriën werd gegeven, is de vraag of er überhaupt onderricht werd gegeven in de tempels. Waarin werd men daar onderwezen? Ook heden ten dage bestaan de mysteriescholen nog. Volgens Du Prel werden in de tempels geen esoterische doctrines onderwezen die gevaarlijk waren voor de volksreligie. Dit is een interessant punt. Allereerst omdat hij erkent dat er onderricht werd gegeven. Ten tweede omdat van belang is welke definitie aan esoterisch onderricht wordt gegeven. Ten derde omdat bepaald moet worden wat gevaarlijk is.

Esoterisch onderricht kan te maken hebben met de verborgen rol van de natuurwetten in het menselijk leven (aspecten: afhankelijkheid, predestinatie, vrije wil), of met de godenleer (aspecten: godsbegrip, goddelijke personificatie, verhouding tot de wereldse machthebbers). Dat er onderricht werd gegeven, is zonder twijfel het geval.

Michael Maier stelde: "Ook wisten zij de twaalf goden en godinnen een heel andere gedaante aan te meten dan het onbegripvolle, gewone volk dit deed, dat slechts aan de kale letters bleef hangen en de verborgen, heimelijke en echte betekenis niet vatte. Vandaar ook, dat de voornaamste en opperste onder de Egyptische priesters, Leo, aan koning Alexander de Grote als een bijzonder geheimenis der wereld openbaarde, dat de goden die door de Egyptenaren vereerd werden, geen goden waren, of geweest waren, doch mensen. Evengoed durfde hij hem de waarheid en hoe het werkelijk zat, niet te onthullen, opdat hij niet door de koning gedwongen zou worden om al het verborgene te onthullen. Alexander echter heeft over dit geheimenis, dat heel Griekenland of de gehele heidense wereld indertijd niet zonder meer voor geloofwaardig zou hebben gehouden, aan zijn moeder Olympia geschreven, met het aangehechte bevel dat zij dat schrijven, zodra zij de inhoud ervan had gelezen, moest verbranden, opdat het wellicht niet iemand, laat staan het ganse koninkrijk, land en volk in Egypte tot ergernis zou brengen. Dat land werd door de eerbied en dienst jegens deze weliswaar valse, verzonnen goden (alsof zij dat in waarheid waren) en door het volbrengen van passende verplichtingen, alsook door vrees en verering in stand gehouden." Aldus Michael Maier in ‘Silentium Post Clamores’ (De Stilte na het Rumoer), H. V, ‘Het eerste, oeroude college der Egyptenaren’, 1617.

Verder: "Toen Alexander de Grote in Egypte was, leerde hij van de priester Leon dat de goden daar - alsook die welke overal elders aanbeden werden als Jupiter, Dionysis, Mars en andere - geen goden waren. Hij meldde dit per brief aan zijn moeder, maar beval dat zijn brief onverwijld moest worden opgedragen aan Vulcanus, opdat de massa die deze goden aanbad niet in verwarring zou worden gebracht." Aldus Michael Maier in ‘Themis Aurea’ (De gouden Themis), H. 15, 1628. Met andere woorden: de brief moest meteen verbrand worden.

Apollonius van Tyana meldde zich aan de poort van de Eleusinische tempel, waar hij zijn hogere kennis in de leer benadrukte. En die leer moet hem nu eenmaal door iemand zijn bijgebracht. Dat de priesters in de tempels geen feitelijk onderricht gaven, zoals Du Prel ergens stelt, is dus - zoals gezegd is - een kwestie van definitie, maar is ook in tegenspraak met het voorgaande. Wel werden de kandidaten volgens zijn stelling getest als medium of als adept. Hoe we het ook wenden of keren, zelfs wanneer de opgeroepen godenvoorstellingen en de zware beproevingen slechts daarop waren gericht, moeten ze worden gezien als onderricht in de breedste zin van het woord. De meester leidt, de meester bepaalt, de leerling volgt, bewust en onderbewust. Het doel van de meester wordt in de leerling manifest, ook als er geen sprake zou zijn van met name genoemde doctrines. En laten wij vaststellen, dat de priesters onder wier leiding de beproevingen en inwijdingen werden uitgevoerd, zelf ook ooit inwijdingskandidaat waren, en opgeleid werden tot priester. Zij bereidden zonder twijfel opvolgers voor op overname van hun taken voor de toekomst. Dat brengt onontkoombaar met zich mee, dat deze nieuwe generatie priesters bijgepraat moest worden over de beproevingen, de technieken, de psychologische uitwerking, de doelstelling, et cetera, zodat alleen al in dat opzicht gesproken moet worden van onderricht in de mysteriën.

Ook blijkt uit diverse verslagen, dat er expliciet onderricht werd gegeven. Dat blijkt al uit het hierboven aangehaalde verslag van Alexander de Grote. In de Bijbel wordt verteld over het onderricht dat Mozes in Egypte zou hebben gehad. Verder lezen we: "Bij de Perzen is de magie, dat wil zeggen de wetenschap en kunst der natuur, van een dusdanig voortreffelijke waarde en aanzien geweest, dat (zoals Cicero in ‘De Divinat.’ schrijft) niemand tot de koninklijke eer mocht opstijgen die niet in deze kunst bedreven was. Om die te leren beheersen, hebben Pythagoras, Empedocles, Plato en nog anderen zich vanuit Griekenland naar Perzië begeven; haar na hun terugkomst (waarvan Plinius in zijn Dertigste Boek verhaalt) hogelijk geprezen; en tevens als een uitzonderlijk geheimenis beschouwd." Aldus Michael Maier, in ‘Silentium Post Clamores’, H. V, ‘Het vierde college, der wijzen in Perzië, of de Chaldeeën te Babel’.

Volgens Du Prel hadden sommige mysteriën een meerwaarde die gelegen was in de godheden. Ook stelt hij, dat de leer omtrent onsterfelijkheid tevens de leer der filosofen was. Daarom moeten de mysteriën volgens hem nog een meerwaarde boven de gangbare metafysica hebben gehad. Die meerwaarde ligt volgens hem in het empirische bewijs voor de onsterfelijkheid. Voor Plato zelf hadden de mysteriën volgens de auteur geen meerwaarde, omdat die had moeten liggen in het onsterfelijkheidsbewijs, en Plato voor dat standpunt reeds gewonnen was. "Zijn onsterfelijkheidsbewijs is mystiek afgeleid uit de verwantschap van de ziel met de Ideeën."

Verder zouden de mysteriën geen standpunten verkondigen die in tegenspraak waren met de officiële standpunten buiten de mysteriën. Dat is mogelijk. Misschien waren ze er slechts een uitbreiding en voortzetting van. Het is goed voorstelbaar, dat de overheid hechtte aan consolidatie van het oude wereldbeeld, waarin de goden een grote rol speelden en een legitimatie vormden voor het aardse gezag, waarbij de godheid en de aardse machthebber een onlosmakelijke eenheid vormden. Men kan het in stilte toegejuicht hebben, dat de drang om natuurkundig onderzoek te doen en de eenvormige werking daarvan op iedereen te projecteren, gekanaliseerd werd via de mysteriescholen. In die vorm is het logisch om de populaire wetenschap gescheiden te houden van de esoterische. In feite zou zo een instituut kunnen worden gehandhaafd dat - door de onsterfelijkheid aan te tonen - een extra legitimatie voor de godenstatus van de heersers zou vormen.

Zo niet, kan dan de kennis die in de scholen werd opgedaan, toch worden gezien als een subversieve factor, en opgevat worden als een bedreiging voor de wereldse machthebbers? Die vraag heeft meerdere aspecten. Als het inderdaad zo is dat de esoterische leringen een gevaar vormden, zou dat moeten zijn omdat de heersers machtsverlies ondergingen, of dat er sprake was van godslastering en - daardoor - majesteitsschennis. Daarvan lijkt volgens mij geen sprake te zijn.

Verder zou het kunnen zijn, dat de vrijdenkers, de intellectuelen, in de mysteriescholen kennis konden verwerven die zij vervolgens in de buitenwereld zouden kunnen misbruiken om het bestaande

gezag omver te werpen. Dat vooronderstelt wel, dat degenen die meer inzicht kregen in hun eigen vrije wil, ook de behoefte hadden om zo te werk te gaan. Maar ook daarvoor is geen aanwijzing. Daarbij moeten we bedenken, dat de mysteriën alleen toegankelijk waren voor moreel hoogstaande lieden. Hoewel niet altijd, waren zij deels zelf ook behorend tot de machthebbers, zo al niet politiek, dan toch maatschappelijk c.q. wetenschappelijk. Verdorven lieden als Nero, een opperste machthebber, werden echter niet toegelaten tot de mysteriën, of zagen er zelfs vanaf om een aanvraag tot toelating te doen. De priesters vormden op zich al een macht die niet voor die van de aardse machthebbers onderdeed. Soms vloeiden deze functies in elkaar over.

Wellicht was de mysterieschool nog het beste medium om een geleidelijke verlichting van de maatschappij te bewerkstelligen. Daarbij zouden bestaande verlichte machthebbers - die om strategische redenen evengoed vooralsnog hun goddelijke status konden blijven onderschrijven - wellicht uiteindelijk genoegen hebben genomen met een langzaam afkalvende goddelijke status, op gang gebracht door zeer gereguleerde en gedoseerde processen in de mysteriescholen. Zo zou men langs die weg de ideale staat kunnen voorbereiden, zoals ook Plato die in zijn werk gestalte gaf. Ons is echter te weinig bekend van de motieven waarom de inwijdingskandidaten hun weg naar de mysterieschool maakten. In grote lijnen moet dat het (geromantiseerde) verlangen naar kennis zijn geweest. Wie ingewijd werd, moest zijn kennis geheim houden, en wie zich aanmeldde, zal zich daarvan bewust zijn geweest. Hij zal om zich heen hebben nagevraagd wat er te verwachten viel. En ongeacht welk soort kennis hem daar deelachtig zou worden, moet duidelijk zijn geweest, ook voor de machthebbers, dat die een factor van betekenis moest zijn. Dan komt het er al helemaal niet meer op aan welk soort kennis het betreft. Kennis is macht, of die nu esoterisch of exoterisch is. De mysteriescholen werden in elk geval geduld, en wellicht onuitgesproken door de machthebbers ook bevorderd.

We moeten ook niet vergeten, dat geheim onderricht in de tijd van deze scholen niets bijzonders was. Zo waren er oogstriten c.q. -inwijdingen die op afgelegen plekken in het geheim werden gehouden. Niet iedereen werd daar toegelaten. Zeker is, dat in vele oude scholen de kennis van de natuurwetten elementair was. Te denken valt allereerst aan strategische kennis omtrent landbouwtechnieken, aan chemie, astronomie, geneeskunde en farmacie.

Het onderricht van de mysteriescholen in onze tijd heeft in zijn elementairste omschrijving betrekking op de natuurwetten die het universum en het lichaam en de psyche van de mens regeren. Wat is energie, wat is dualiteit, reïncarnatie, karma? Hoe sturen de natuurprocessen de gewassen, de metalen, de planten, dieren en mensen aan? Wat is oorzaak en gevolg, hoe ligt de balans tussen het verstand, de logica en het gevoel? Langs welke weg kunnen wij kennis verwerven? In welk opzicht geeft inzicht in deze processen beheersing over de natuur? Binnen deze studie kregen en krijgen de leerlingen ook moreel onderricht. Hoe moeten de wetmatigheden ten gunste van de mens worden aangewend?

Dat kennis macht is, blijft een van de belangrijkste conclusies die getrokken kunnen worden. Veel kennis werd bewaard in, en doorgegeven door de mysteriescholen. Met deze fundamentele kennis hebben al deze scholen zich vanaf de grijze oudheid beziggehouden. Omdat men beducht was dat zij in verkeerde handen zou vallen, wilde men haar bewaren voor het nageslacht, en wel voor diegenen daaronder die moreel voldoende geschoold waren om haar goed in te zetten. Het is niet verwonderlijk dat ook de ware wetenschappers, dus de vrijdenkers, los van dogmatiek, zich altijd tot de mysteriescholen wendden om ware kennis te verwerven. Binnen deze scholen kon de wetenschap zich ontwikkelen. Waarin zij van elkaar verschilden, was de methodiek en de symboliek. Onder de laatste kan men de gebruikte attributen, geheime tekenen en geloften rekenen, maar ook het kader ofwel de katalysator waarbinnen ze werden aangewend, bijvoorbeeld een Egyptische godensetting, of de rituelen rond Ceres of Bacchus.

Veel van de door Du Prel beschreven inwijdingselementen zijn nog steeds in zwang: de beproevingen door vuur, water, aarde, lucht; het aanwenden van het zwaard, hetzij als afschrikkend

middel, hetzij om in voortgang bevestigd te worden (de ridderslag); de spiegelende oppervlakken (middelen tot concentratie en meditatie); contemplatie; de verhouding meester/leerling; en de geheimhouding van inwijding en onderricht. Deze elementen zijn instrumenteel, dus geen doel op zich. De ware noodzaak van hun toepassing ligt in het op gang brengen van een transformatie van de menselijke persoonlijkheid. Deze moet zich leren ontwikkelen tot een wezen dat al zijn menselijke vermogens en de krachten van de natuur kan inzetten.

Daarbij komt het aan op de ontvankelijkheid van de leerling. Hij moet zijn ego opzij zetten, gemarkeerd door de beproevingen die men in sommige gevallen kan vergelijken met een ontgroening. Maar wil hij echt groeien, dan zal hij het adagium moeten volgen dat boven de ingang van de Griekse tempels geschreven stond: Ken U Zelve. De kandidaat ging daar letterlijk onderdoor, en - eenmaal binnen - ging hij aan de inwijdingen onderdoor. Hij werd in een psychedelische onderdompeling afgebroken, onder invloed van rituele schouwspelen, muziek, licht, geluid en mogelijk drugs, tot op de elementairste punten en uiterste toppen van zijn waarneming en bewustzijn, opdat hij, onder begeleiding door de tempelmeesters, zijn Hoger Zelf kon vinden, en een nieuwe mens opbouwen: de ingewijde. Opvallend daarbij is, dat deze innerlijke wereld bereikt kon worden door ook het uiterlijke wezen van zijn menszijn met indrukken te bestoken, dus door langs niet-meditatieve weg tot innerlijk schouwen en bewustzijnsverruiming te komen.

De auteur behandelt overigens de beproeving door water en vuur niet zo, alsof deze letterlijk zou hebben plaatsgevonden. Toch stelt hij: "Bij het gaan door het vuur wilde men niet zozeer iemands moed beproeven om iets te doen wat hij als normaal mens nooit zonder gevaar zou kunnen doen. Het ging om het beproeven van zijn mystieke capaciteit om het zonder gevaar te kunnen doen." Daarbij haalt hij het voorbeeld aan van een medium dat zijn vuurbestendigheid bewees.

Ik vind dit geen overtuigende analyse. In de eerste plaats haalde het genoemde medium de pers omdat hij een uitzonderlijke gave zou hebben. Die gave zou dan massaal bij de inwijdingskandidaten verondersteld moeten worden, hetgeen onlogisch is. Ten tweede zou het genoemde medium later als bedrieger ontmaskerd zijn. Ten derde zou het betekenen, dat alle inwijdingskandidaten in de tempels feitelijk beproefd werden op hun fysieke bestendigheid. Dan bevinden we ons in een vicieuze cirkel. Van de oprechte kandidaat zou immers eerst moeten worden vastgesteld of hij mediamiek begaafd is. Dat moet getest worden. Ontbreekt hem die gave, dan zou hij bij een reële water- en vuurproef direct door de mand vallen, met onherstelbare schade als gevolg.

Zou hij wel mediamiek begaafd zijn, maar slechts in aanleg, dan zou men hem moeten opleiden. Dat betekent, dat hij periodiek getest zou moeten worden, met dezelfde schadelijke middelen dus, en met een even onzeker verloop. Elke tussentijdse test zou dus meteen ook een definitieve zijn, en wel om te zien of hij de materie beheerst, in alle betekenissen van het woord. Bij de grote hoeveelheid kandidaten, die geen idee hadden wat hun te wachten stond, zou het een slagveld hebben betekend.

Tot slot geeft de auteur zelf aan, dat de waterproef niet letterlijk moest worden genomen, omdat wie niet kon zwemmen, zou verdrinken. Beide proeven moeten dan ook gezien worden als een symbolische doorgang door de elementen, waarbij de zuiverende werking van water en vuur de kandidaat als metafoor voor het innerlijk ontwaken werd meegegeven.

Interessant is de opvatting van de auteur dat er tegenwoordig geen mystieke kennis meer is: "Pas in onze tijd, waarin alle mystieke kennis verloren is gegaan (…)." Toch spreekt hij elders over "de verwaarlozing van de mystieke studies", zodat dat zo'n vaart niet lijkt te lopen. En in de praktijk van onze tijd blijkt dat ook.

In Du Prels werk is sprake van orgiën. Daarvoor geldt hetzelfde als voor de begrippen daimoon en magiër. De associatie ermee is tegenwoordig negatief, maar in de oudheid duidden de orgiën op de feestvieringen ter ere van de godheid Bacchus (ofwel Dionysis).

De auteur noemt als potentieel eindresultaat van het inwijdingsproces het medium en de adept. Met andere woorden, enerzijds de tot een ontvankelijke mens, en anderzijds de tot een sturende mens ontwikkelde inwijdeling. Hierbij is het medium een open kanaal voor bepaalde indrukken, wat Du

Prel in zijn boek tot uiting brengt in zijn bespreking van de orakels. Bij de auteur is de adept te zien als degene die in de tempels het geneeskundige 'protocol' stuurden, waarbij de somnambulist (slaper) in een hypnotische toestand werd gebracht. Ook is het de persoon die gebruikmaakt van creatieve, psychische vermogens.

De adept is namelijk ook wat binnen de huidige mysteriescholen de magiër wordt genoemd, als degene die doelbewust de natuurwetten stuurt om zijn doeleinden gestalte te geven. Het begrip 'magiër' moet los worden gezien van de huidige, meestal zeer negatieve connotatie.

De onderverdeling naar medium en adept acht ik overigens enigszins kunstmatig. Ook een medium kan als een adept worden aangemerkt, en omgekeerd. De volledig ontplooide mens weerspiegelt immers wat bij Hermes Trismegistus het 'zo boven, zo beneden' wordt genoemd. De persoonlijkheid die voor inspirerende invloeden openstaat, kan op de juiste wijze handelend optreden, en verenigt het medium en de adept in zich. Een van de hoofdelementen van Du Prels werk is, dat de tempelslapers en de Griekse orakels beiden werden geïnspireerd door daimonen, en dat Socrates' leven grotendeels geleid werd door een daimonion. Beide woorden hebben eenzelfde Griekse basis, te weten δαίμων. Omdat in het gewone spraakgebruik de term demon (net als de term magiër) vrijwel altijd een negatieve context heeft, heb ik in mijn vertaling (zie aan het einde van dit artikel) consequent de termen daimoon en daimonion gebruikt. Het negatieve aspect zien we zelfs doorwerken in hedendaagse vertalingen, bijvoorbeeld in die van B. Bijnsdorp (Homerus, Odyssee, X, 491), waar δαίμωνί (daimoni) wordt vertaald met 'verdwaasde'. Als Socrates spreekt over de δαίμονίον (daimonion) als een influisterend, goddelijk 'iets', geeft dat een specifieke invulling aan het onbepaaldere begrip δαίμων (daimoon). De laatste zie ik zelf meer als een term voor een verzameling onbepaalde, zelfstandige, spirituele eenheden van een zekere klasse. Toch valt ook niet uit te sluiten, dat we het moeten zien als een soort al-ziel die op alle mensen inwerkt, en dat het niet om afgescheiden, spirituele entiteiten gaat.

Het onderscheid tussen daimoon en daimonion kan worden gezien als dat, tussen ras en soort, waarbij ik de daimoon zie als ras, en de daimonion als een concretere soort daarbinnen. De daimonion is een 'bevattelijker' uitingsvorm ofwel aspect van zo'n - verder nog redelijk onbepaald - wezen als een daimoon, hoewel onduidelijk is tot welke klasse die moet worden gerekend. Al met al is het natuurlijk wel zo, dat deze termen menselijke begrippen zijn, opgebouwd op grond van wat men in de natuur denkt te hebben waargenomen. Alles wat zich op het onstoffelijke gebied bevindt, onttrekt zich in die zin per definitie aan een wetenschappelijke verificatie. Kijkend naar de verschijnselen tempelslaap en orakels neemt dat niet weg, dat - zoals de auteur ook stelt - in het verleden de belangrijkste denkers de effectiviteit van beide hebben aangegeven of zelf ondervonden.

Augustinus zegt in zijn behandeling van de visie van de Platonisten op dit thema het volgende: "(…) de Platonist Apuleius van Madaura heeft een heel boek aan het onderwerp gewijd, onder de titel 'De God van Socrates'. In dit boek bespreekt en verklaart hij tot welke klasse van godheden de kracht behoorde die met Socrates was verbonden in een soort van vriendelijke kameraadschap. Het verhaal gaat, dat hij voortdurend waarschuwingen ontving van zijn godheid om af te zien van een bepaalde handelwijze, wanneer de voorgenomen onderneming niet was voorbeschikt om succesvol te zijn. Apuleius zegt heel eerlijk, dat deze kracht niet een god doch een daimoon was, en ondersteunt zijn bewering met een rijke hoeveelheid argumenten, gedurende welke hij het standpunt van Plato aanvoert over de sublieme toestand van de goden, de lage staat van de mens en de intermediaire positie van de daimonen, en hij onderwerpt die aan een gedegen onderzoek." Aldus Aurelius Augustinus in 'De Civitate Dei' (De Stad Gods), Liber VIII, Cap. 14.

In sommige oude opvattingen werden deze wezens gezien als positief, leidend en beschermend, maar Plato geeft ze bovendien een negatieve pendant. De daimonion zoals Socrates hem beschrijft, is namelijk als een stem die hem als een gids raad geeft en voor misstappen behoedt, vergelijkbaar met wat men de geleidegeesten noemt. In veel mindere mate is hij te vergelijken met wat men in rooms-katholieke termen de engelbewaarder noemt, aangezien die meer wordt gezien als een onzichtbare,

zwijgende beschermer dan als een wezen dat afhoudend of aanmoedigend met de mens communiceert.

In de oudheid werden door de menselijke geest talloze onstoffelijke wezens en hun categorieën bepaald, van zeer uiteenlopende structuur, taakopvatting, invloed en geaardheid. Denk aan de kosmische meesters of aan de eindeloze godenwereld van de Egyptenaren, maar ook aan de negenvoudige engelenhiërarchie van Pseudo-Dionysius de Areopagiet, rond 470 n. Chr. Wat wij door de gehele menselijke geschiedenis kunnen onderscheiden, is de behoefte om een indeling te maken naar scheppingsrijken, opklimmend van het zichtbare minerale rijk, dierenrijk en het mensenrijk, naar het onzichtbare rijk, bestaande uit engelen, daimonen, aardegeesten, halfgoden, goden, deva's, of hoe deze onderscheiden wezens in tal van culturen ook genoemd mogen zijn.

Binnen de bestaande opvattingen over deze rijken is er sprake van hetzij leidende, hetzij geleide wezens, elk onder te verdelen in positieve of negatieve karakters. De positieve zouden passief of actief zijn, aanmoedigend of overheersend. Ook de negatieve zouden passief of actief zijn, in de zin van destructief of hinderlijk. Bovendien worden binnen die visies de varianten binnen deze groepen soms als het ware verticaal vertegenwoordigd door diverse entiteiten, zoals binnen de indeling van Pseudo-Dionysius, die het engelenrijk onderscheidt naar engelen, aartsengelen, heerschappijen, krachten, machten, vorstendommen, tronen, cherubijnen en serafijnen, uiteengezet in zijn werk ´De Hierarchia Coelesti´. Maar ook zien we vaak onderscheid gemaakt worden naar diverse aardegeesten die verbonden zijn aan planten of metalen. In de Bijbel worden de gevallen engelen dan weer δαίμονες (daimones) genoemd.

In de Griekse en Romeinse theologie en elders, worden de karakters van mensen geprojecteerd op de goden en halfgoden, hetgeen overigens Homerus deed verzuchten: "De mensen projecteren de menselijke eigenschappen op de goden. Het ware mij liever geweest, dat zij het goddelijke op de mensen hadden geprojecteerd."

De auteur behandelt in dit werk de werkwijze van de Griekse priesters, die geneeswerk verrichtten in de tempels door patiënten in een toestand tussen waken en slapen te brengen. Hij gebruikt daarvoor de term 'somnambulisme'. Deze term wordt tegenwoordig ook wel gebruikt voor slaapwandelen, doch bij de auteur is hij zuiver gereserveerd voor de Griekse geneeskundige methodiek binnen de tempel. Binnen dit proces krijgt de ontvankelijke geest van de tempelslaper, onder begeleiding van de tempelpriester, door een daimoon getoond of ingefluisterd welk geneesmiddel of welke kuur voor hem passend is. Deze behandelmethode heeft een paar duizend jaar standgehouden. Het verschijnsel roept de vraag op, wie nu feitelijk in deze droomsituaties de handelende actoren zijn. De auteur gaat hierop in. Aan het somnambulisme in de tempels en aan de werkzaamheden van de orakels wordt het wezen van de daimoon verbonden, dus een van de vele soorten wezens die ik hierboven al heb genoemd, hoewel men de daimoon ook kan zien als de verzamelnaam voor een inspirerende of waarschuwende innerlijke stem van de mens zelf. Deze onderbewuste, menselijke stem moet daarbij worden onderscheiden van het moraliserende geweten. Ik zou eerder de link durven leggen met het instinct, aangezien in de somnambulistische contacten de daimoon een beschermende functie heeft, gericht op het intact houden van het organisme waardoor hij zich openbaart. Zelfs de kleinste organismen weten dat zij zich aan gevaar moeten onttrekken, en welke weg hun daartoe openligt. In essentie gelijken deze micro-organismen nog het meeste de passieve, gestuurde mediums, in tegenstelling tot de menselijke ingewijde wezens aan de andere kant van het spectrum, in de zin van sturende adepten.

Wat de orakels, de Pythia's aangaat, het andere hoofdthema in het boek, kan in een aantal gevallen een zeer aardse oorzaak de drijvende kracht achter hun bewustzijnstoestand zijn geweest, nu recentelijk is vastgesteld dat zij op sommige locaties bedwelmd kunnen zijn geraakt door ethyleengas uit de bodem. Het zou ook de verklaring kunnen zijn waarom de Pythia's volgens sommige klassieke schrijvers door een zoete geur omgeven waren. Ethyleen is een chemische stof die een zoete geur afgeeft. Zie in dit verband 'The Delphic Oracle: A Multi-disciplinary Defense of the Gaseous Vent Theory', van toxicoloog Henry R. Spiller, archeoloog John R. Hale, en de geoloog Jelle Zeilinga de

Boer. Ook forensisch chemicus Jeffrey P. Chanton was bij dit onderzoek betrokken. Zie ‘Scientific American Magazine’, augustus 2003. Anesthesiologe Isabella Herb geeft aan, dat een hoeveelheid van meer dan 20% ethyleengas bewusteloosheid veroorzaakt. Alle symptomen die ook bij de Pythia's werden aangetroffen, zoals onsamenhangende spraak, verlies van spiercontrole, gevoelloosheid van handen en voeten, wild om zich heen slaan en evenwichtsstoornissen, zijn consistent met een overdosis ethyleengas. De inconsistente spraak van de Pythia's werd ter plekke door priesters geïnterpreteerd. Overigens is de term 'orakel' in gebruik voor a) elke voorspellende Pythia, b) hun voorspellende boodschap en c) de locatie waar de voorspellingen plaatsvonden.

Bij het voorspellen moeten overigens diverse situaties worden onderscheiden. De auteur zelf gebruikt hiervoor de termen vorherwissen (vooruitweten, dus voorschouw), fernsehen (vérzien, maar ook helderzien) en Ahnungen (voorgevoelens). Bij het vertalen heb ik de context afgewogen. Helderziendheid in het algemeen heeft betrekking op het weten wat er nu of in de toekomst, hier of elders gebeurt. Bij voorschouw is sprake van het weten wat er in de toekomst gebeurt, ongeacht de plaats. Voorschouw is dus een aspect van helderziendheid.

Vele vragen rond de mysteriescholen, de tempelslapers, de orakels en de daimonen zijn moeilijk te beantwoorden. Om er eentje uit te lichten: Hoe is het mogelijk dat de orakels een paar duizend jaar lang in zo'n hoog aanzien hebben gestaan, wanneer hun geestestoestand werd opgeroepen door een chemische stof als ethyleengas? We moeten bedenken dat de Pythia's uit het zicht werden gehouden, omdat hun verwrongen aanblik schrikwekkend moet zijn geweest. Voor deze functie werden waarschijnlijk niet zonder reden meegaande, ontvankelijke vrouwen uitgezocht. De priesters interpreteerden de orakelspreuken. Als deze priesters zeer goed ingevoerd waren in de politieke situatie en konden manipuleren; over een groot psychologisch inzicht en tact beschikten; overal connecties hadden; en over subtiele taalkundige vermogens beschikten waarmee zij dubbelzinnige spreuken konden overbrengen, dan kan dat menig rake politieke voorspelling verklaren.

Dat zou ook doen vermoeden, dat de priesters van de diverse orakels onderling met elkaar in contact stonden en hun eigen geheime genootschap vormden, waarbinnen zij een tactiek uitstippelden. Voorschouw zou dan niets anders zijn dan het slim toepassen van goede analyses. Maar het verklaart niet per se hoe men treffende voorspellingen kon doen die niet uit politieke tendensen geëxtrapoleerd konden worden.

Wanneer de voorspellingen van de Pythia's niet van de priesters, maar werkelijk van henzelf afkomstig zijn geweest, roept dat de vraag op of de inwerking van de gasachtige substantie op hun wezen de oorzaak zou kunnen zijn van het slechten van de barrières van ruimte en tijd. En hoewel dit moeilijk in een laboratoriumomgeving nader getest zal kunnen worden, zou het een ontdekking van de eerste orde zijn.

De daimoon is van oorsprong een onzijdig begrip. In het Duits is de daimonion onzijdig, in het Nederlands mannelijk. Gaat het om de 'stem' van de daimoon of daimonion, dan wordt in relatie daarmee in de vertaling verder gesproken over 'haar', omdat 'stem' in het Duits en Nederlands een vrouwelijk woord is. In essentie zijn de daimoon en de daimonion ongeslachtelijk.

Mijn vertaling van dit werk kan worden gedownload via de Koninklijke Bibliotheek (www.kb.nl), of via www.archive.org.

157. Dromen (II)

De menselijke persoonlijkheid verenigt een drietal beginselen in zich. Wij onderscheiden het stoffelijk lichaam, het mentale lichaam en het zielebeginsel, die samen een zelfstandig funktionerend wezen vormen: de zielepersoonlijkheid.

Met behulp van ons denkvermogen en de instrumenten meditatie en contemplatie kunnen wij ons afstemmen op iets dat onze zichtbare wereld overstijgt. Die wereld omvat meer dan hetgeen onze stoffelijke zintuigen kunnen waarnemen.

Met visualiseren en concentreren kunnen wij vervolgens een situatie opbouwen die wij voor de nabije toekomst wenselijk vinden. Met onzichtbare bouwstenen richten wij dan een nieuwe situatie in, waarin alles zich nu reeds lijkt af te spelen, alsof het concreet aanwezig is.

Kortom, we hebben een wereld om ons heen die uit atomen (energie) bestaat, en een wereld die eveneens uit energie bestaat, maar dan niet met onze gebruikelijke zintuigen tastbaar is. Al deze poortjes leiden naar ons denkvermogen waar ze in indrukken vertaald worden.

Wanneer wij het hebben over een situatie overdag, dan spreken we doorgaans over een waakbewustzijn. Dit delen we vervolgens nog in een bewust en een onderbewust waakbewustzijn in. Verder spreken wij over een slaapbewustzijn.

Toch is er een goede reden om een heel andere indeling te gaan aanhouden. als volgt. Er is overdag, dus tijdens de waaktoestand, een bewust en een onderbewust bewustzijn; en 's nachts, dus tijdens de slaaptoestand, eveneens een bewust en een onderbewust bewustzijn. Hoe zouden we dat in concrete voorbeelden kunnen vertalen? Laten we dan om te beginnen naar de eerstgenoemde tweedeling kijken.

Als wij overdag in de stad lopen en met iemand in gesprek zijn, is wat het laatste betreft, ons objectieve dagbewustzijn bezig. Tegelijk sta je er niet bij stil dat je aan het lopen bent. Die laatste werkzaamheid kun je een onderbewust dagbewustzijn noemen. Er kunnen dus twee verschillende soorten dagbewustzijn naast elkaar actief zijn. Overigens staat dit los van de processen van het autonome zenuwstelsel, dat bijvoorbeeld de spijsvertering regelt, en door ons niet met een bevelsbesluit kan worden gestopt.

Dit zijn dus de situaties overdag. Maar 's nachts gaat ons bewustzijn gewoon door. Welke naam zouden wij dan aan dat nachtelijke bewustzijn kunnen geven? Er is beslist een vorm van bewustzijn, want wij zijn niet bewusteloos. Wat is er tijdens de slaap en met name de droom precies werkzaam? Er gebeurt van alles, net zoals overdag, en daarom zouden wij ook de termen objectief en onderbewust nachtbewustzijn kunnen invoeren. In welke vorm doen ze zich dan voor?

Je kunt je in een droom op dezelfde wijze bewegen en redeneren als tijdens het reguliere objectieve dagbewustzijn. Want ook in de droom werkt je denkvermogen op vergelijkbare wijze, registreer je met je zintuigen wat er om je heen gebeurt, reageer je erop en wordt ook een emotionele respons opgeroepen. En ook in de droom begeef je je van de ene plaats naar de andere, soms op zoek naar een locatie, waar je dan heenloopt terwijl je alleen aan die locatie denkt en niet aan de loopbeweging. De droomwereld verschilt dus helemaal niet zoveel van ons dagbewustzijn. Van buitenaf door een derde bekeken, is er wel een verschil, want die ziet onze stoffelijke gestalte roerloos in bed liggen.

We trekken de redenering even door. Als wij in een droom verschillende situaties meemaken, en wij op dat moment net zo goed een bewustzijn hebben zoals wij dat overdag hebben, dan behoort ook alles wat wij in een droom meemaken tot de sfeer van onze zielepersoonlijkheid.

De consequentie hiervan lijkt te zijn, dat wij zowel tijdens het dagbewustzijn als tijdens het slaapbewustzijn een ontwikkeling doormaken. En als wij spreken over ontwikkeling, dan bedoelen we daarmee dat alle indrukken waarvan we ons bewust zijn, in ons verankerd raken. Naarmate de tijd verstrijkt, vullen wij die ervaringen steeds aan, en deels worden ze dus steeds bepaald door ervaringen die eraan voorafgegaan zijn. Aldus kun je ook stellen, dat tijdens beide soorten van bewustzijn karma wordt opgebouwd en tot uiting komt.

Een van de kenmerken van karma, is dat het op ons een emotionele of verstandelijke indruk kan maken. In alle situaties waarin ons wezen bewust verkeert, kunnen wij een respons hebben op hetgeen wij doormaken. Karma werkt noodgedwongen door in onze persoonlijkheid. En wat wij meemaken en vooral wat wij daarvan bewust opmerken, bepaalt wie wij zijn. De energieën die door ons heenspelen en waaruit wij opgebouwd zijn, trekken datgene aan wat er magnetisch gezien bij hoort. Dat geldt voor situaties en de mensen met wie wij in aanraking komen. Die ontmoetingen spelen zich tijdens ons dagbewustzijn af, maar onvermijdelijk ook tijdens ons slaapbewustzijn.

Een belangrijke vraag daarbij is, of we de droom moeten beschouwen als een menselijk vermogen. Onder een vermogen rekenen wij doorgaans het in staat zijn om ergens invloed op uit te oefenen. Als wij het dromen tot de vermogens rekenen, moet het voldoen aan de voorwaarde dat het een instrument is dat wij kunnen hanteren. Maar als het droomproces vergelijkbaar is met ons autonome zenuwstelsel, lijkt het te gaan om een werkzaamheid waarop wij geen invloed kunnen uitoefenen, en die je dan dus ook niet een vermogen zou kunnen noemen.

Als wij onze dromen tot onze vermogens zouden rekenen en daarin zelf ontmoetingen of situaties creëren, is het een interessante vraag hoe wij dat voor elkaar krijgen. Het moet dan met visualiseren te maken hebben en dat kun je gerust een vermogen noemen. Maar voor zover wij weten, zitten wij in een droom niet bewust situaties te visualiseren om ze vervolgens via concentratie in diezelfde droom te realiseren. Anders gezegd, wij gaan bijvoorbeeld in de droom niet bewust een kunstmatige, niet bestaande stad visualiseren, daar een aantal verzonnen personages in scheppen, waarmee wij - alsof wij een script volgen - gesprekken aangaan. Want na het ontwaken uit een droom staan we soms versteld over wat ons in de droom overkomen is. En je zou geen verbazing verwachten over iets wat je net zelf hebt zitten scheppen.

Denk maar aan een visualisatie tijdens ons dagbewustzijn. Die levert geen verbazing of verrassing op, want die visualisatie hebben wij immers bewust gewild. Wij wisten hoe wij te werk moesten gaan en gebruikten bekende bouwstenen om daarmee de visualisatie te vormen. Dit alles tegen elkaar afgezet, lijkt het er niet op te wijzen dat de droom een bouwwerk is waarvan wijzelf de bewuste bouwers zijn geweest. Hij lijkt te zijn vormgegeven door iets waarop wij geen invloed kunnen uitoefenen. Dat 'iets' zou je de Innerlijke Meester of het Kosmische kunnen noemen.

In onze dromen kunnen wij in contact komen met mensen die ons totaal onbekend zijn. We komen met hen in allerlei situaties. Soms is het onze werksituatie, waarbij bepaalde collega's als zodanig herkenbaar zijn, terwijl anderen er bij staan die wij voorheen nimmer gezien hebben. Een bekend gebouw kan ineens volledig anders ingericht en gebouwd zijn dan hoe wij het gewoonlijk kennen. Of we lopen in een ons totaal onbekende stad en komen daar met de bewoners in aanraking. Hoe kan het, dat je soms met volstrekt vreemden uitgebreide gesprekken houdt? Zij vertellen jou iets, je geeft antwoord, de anderen reageren daarop, et cetera. Waar komen die wezens vandaan? Of je loopt in de droomwereld op straat, moet zo nu en dan voor een voetganger of fietser uitwijken, die vervolgens binnen een seconde achter je verdwenen is. Hoe aannemelijk is het, dat wij al deze beelden zelf geschapen hebben?

Onze droomwereld lijkt daarin niet wezenlijk anders te zijn dan onze dagwereld. Ook daarin komen wij allerlei onbekende zielepersoonlijkheden tegen. We passeren ze in de stad en een seconde later zijn ze uit ons leven verdwenen.

En is de grens tussen atomen en niet-atomen mischien ook vaag? Overdag spreken we over het verkeren in een stoffelijke wereld, en tijdens de slaap zouden we in een onstoffelijke wereld zijn. Maar dat onderscheid lijkt helemaal niet zo sterk te zijn. En wellicht is er aanleiding om te gaan spreken over de vijf dagzintuigen en de vijf droomzintuigen.

Wanneer wij in een droom ergens rondlopen, heeft alles de kenmerken van een wereld die we tijdens ons dagbewustzijn materieel en stoffelijk zouden noemen. We zijn er echter vanaf onze kindertijd vertrouwd mee geraakt, dat wij de droomwereld moeten zien als iets onwerkelijks, als een eendimensionale wereld, zonder feitelijk bestaan. De ons onbekende personen vallen daar dan ook onder.

Ze zijn vervlogen zodra wij wakker worden, dus volgens de gangbare mening bestaan ze niet echt. Maar als die droomwereld echt zo onecht is, waarom zijn wij dan soms na het wakker worden van een droom in positieve of negatieve zin ondersteboven van emotie?

Iemand die in het 'gewone' leven tegenover ons staat, noemen wij een zielepersoonlijkheid, net zoals wij onszelf met dat woord beschrijven. Is iemand in onze droom dan misschien ook een zielepersoonlijkheid? Waar komt hij of zij vandaan? Wanneer onze wegen scheiden, gaat die droompersoonlijkheid dan weer gewoon zijns weegs? Heeft hij of zij ook een lotsbestemming, karma, een familie? Was hij of zij net op weg naar de bakker om een broodje te halen, of gaat hij volgende week een verjaardag vieren?

Wanneer dat niet zo is, is het evengoed raadselachtig dat wij in een droom mensen ontmoeten wier levensduur begint met onze droom en daarmee ook weer stopt.

Het verschijnsel roept talloos veel vragen op. Volgens onze mystieke theorie hebben menselijke zielepersoonlijkheden een bepaald trillingsgetal, zoals alles in de natuur dat heeft. Wat is dan het trillingsgetal van een vreemde die in onze droom verschijnt? Nog intrigerender: wat is het trillingsgetal van een bekende die in onze droom verschijnt? En waarin verschilt dat trillingsgetal van het trillingsgetal van die persoon zoals wij deze tijdens ons reguliere dagbewustzijn kennen?

158. Kosmologische theorieën

Tegenwoordig zijn er veel documentaires op de televisie die met het universum te maken hebben. De thema's gaan over de vraag waarmee wij heel vertrouwd zijn: Wie zijn wij, waar komen wij vandaan, wat is onze toekomst, wat is het universum, zijn daar ook andere wezens? Men besteedt aandacht aan exotische theorieën omtrent de oorsprong van al het bestaande, de Big Bang, de mogelijkheid van multiversums, zwarte gaten, et cetera.

De oorsprong van alles wat in het universum bestaat, het universum zelf incluis (we lopen al meteen tegen een tegenstrijdigheid aan), zou gelegen zijn in een oneindig klein punt, een 'singulariteit'. De Big Bang zou de overgang zijn geweest van deze singulariteit naar het universum zoals wij dat kennen.

Wanneer men een dergelijke singulariteit zou willen omschrijven, moet men onvermijdelijk natuurkundige begrippen hanteren. Want als er een singulariteit is, heeft ze - net als alles wat bestaat - een eigenschap, een kwaliteit. Dat wil zeggen, iets dat attributief is ten aanzien van hetgeen die eigenschap 'bevat'. Een eigenschap kun je alleen beschouwen in relatie tot iets waarop die betrekking heeft. Zo bestaat 'grootte' op zich niet; ze is een afgeleide. Ook 'kleur' op zich bestaat niet; het is altijd een aspect van een bestaand iets. Omgekeerd moet iets wat bestaat, aspecten hebben.

Als de singulariteit een bestaan heeft, heeft ze eigenschappen, aspecten, kwaliteiten. Die zijn per definitie begrensd, want ze zijn afhankelijk van datgene waarop ze betrekking hebben. De term 'oneindig klein', die men altijd aan de singulariteit verbindt, is niet alleen innerlijk tegenstrijdig, maar het woord 'klein' geeft aan dat er gemeten is. Klein is immers iets wat zich verhoudt tot iets anders. Het is een eigenschap, een aspect daarvan. En als iets oneindig klein zou zijn, zou het een steeds uitdijende, onbegrensde kleinheid moeten zijn, dus iets wat steeds groter wordt in zijn kleinheid. Maar een singulariteit heeft niets ten opzichte waarvan het klein kan zijn.

Uit de singulariteit zou een universum moeten ontstaan, maar die vermeende singulariteit kan ten tijde van haar 'bestaan' inherent niet worden waarnomen of aangetoond, aangezien op grond van de theorie geconcludeerd moet worden dat de instrumenten daarvoor dan nog niet kunnen bestaan. Maar het is onduidelijk hoe er dan een singulariteit kan bestaan, als er niets is ten opzichte waarvan ze zou kunnen bestaan. En na de Big Bang zou alleen achteraf kunnen worden gesteld - maar niet bewezen - dat zo'n singulariteit bestaan heeft.

Doordat de Big Bang had plaatsgevonden, zo redeneert men, was het universum ontstaan. Of, zoals andere theorieën stellen, er zijn zelfs meer universums, de zogeheten multiversums. Het lijkt echter niet duidelijk hoe men kan vaststellen wat de begrenzing van elk afzonderlijk universum zou vormen.

Als van een dergelijke begrenzing wordt uitgegaan (filosofisch of natuurkundig), dan is het geen universum. En als men uitgaat van multiversums, zouden ze ten opzichte van elkaar gescheiden en afzonderlijk bepaalbaar moeten zijn. Maar de afgescheidenheid tussen deze universums, dus datgene wat ze uit elkaar houdt, kan niet worden gedefinieerd.

Nu het universum eenmaal bestaat, zagen wij de opkomst van een theorie die de Big Bang als het ware omkeert, namelijk dat er zwarte gaten bestaan, waarin alles wat erin verdwijnt, ontdaan wordt van zijn informatie. Althans, uit een zwart gat zou geen informatie kunnen ontsnappen. En dat is iets wat toch ook ten aanzien van een singulariteit zou moeten worden gesteld. Want als er een singulariteit is, zonder dat er een universum is, valt er ook geen potentiële informatie aan te wijzen die ergens naartoe zou kunnen ontsnappen. Van een zwart gat stelt men, dat daar voortdurend informatie in terechtkomt. Maar wat betekent eigenlijk de stelling dat informatie niet uit een zwart gat kan ontsnappen: is die uiteengerafeld, opgesloten, genihileerd?

Nu heeft Stephen Crothers een interessant wiskundig betoog over zwarte gaten gehouden. In ons Afdelingsblad van mei/juni 2018 is er al aandacht aan besteed. Hij stelt dat wiskundig bewezen kan worden dat zwarte gaten niet bestaan, en ook, dat de bestaande theorieën niet consistent zijn ten

aanzien van bijvoorbeeld de mogelijkheid of er nog iets aan een zwart gat kan ontsnappen. Dit is in lijn met wat Stephen Hawking hierover heeft gezegd. Beide opvattingen gaan lijnrecht in tegen de heersende opvattingen.

Sommige uitgangspunten zijn illustratief voor de inconsistenties die in de kosmologie merkbaar zijn. Enerzijds zijn er de theoretici die beweren dat wanneer je eenmaal de zogeheten 'event horizon' gepasseerd bent, geen terugkeer meer mogelijk is. Bovendien zou dan alle materie door de gigantische aantrekkingskracht van het zwarte gat volledig uiteen worden getrokken. Andere theoretici zien we een totaal tegengesteld standpunt innemen. Zij beweren dat een zwart gat een portaal kan zijn waardoor wij naar een ander universum kunnen gaan. Dus als ik het goed begrijp, ga je eerst in een volledig uiteengerafelde staat het zwarte gat in, en aan 'de andere kant' kom je er weer uit (wat toch überhaupt niet zou kunnen, de dissidente opvattingen van onder anderen Hawking buiten beschouwing gelaten), word je daar weer geassembleerd en ga je vrolijk verder in een ander universum.

Ook de quantumtheorie moet in dit verband wel problemen krijgen. Men stelt daarin, dat moleculen bestaande uit maximaal 2000 atomen op twee plekken tegelijk kunnen bestaan. En wanneer je de ene plek bewerkt, heeft dat invloed heeft op de andere. Stel nu, dat zo'n entiteit in een zwart gat verdwijnt. Zoals we zagen, zou alle informatie omtrent die entiteit volgens de gangbare theorie voor altijd in het zwarte gat zijn opgesloten en er niet meer uit kunnen. Wat betekent dat dan voor de pendant ervan, die zich buiten het zwarte gat bevindt? Het contact tussen beide was meer dan een verschijnsel. Het was een zodanige eigenschap, dat de eigenheid, het wezen van beide entiteiten, onderlinge afhankelijkheid betekende, dus ook een eigenschap was van hun eigenlijke bestaan. Laat je de ene verdwijnen, moet dan ook de andere verdwijnen, omdat die een kenmerkend deel van zichzelf mist? Of moeten we het ongerijmde denkbeeld accepteren dat het zijnde, van het ene moment op het andere, een pendant krijgt in het niet-zijnde, ofwel van de helft van zijn eigenheid beroofd is?

De werkelijkheid zoals wij die kennen, is een kwestie van onderlinge afspraken. Die ontstaan door het onderling vergelijken van uitgangspunten die langs filosofische weg zijn ontwikkeld. Het bewustzijn heeft belangrijke instrumenten om tot kennis te komen: de logica, de inspiratie, de intuïtie. Het verstand kan redeneren vanuit het algemene naar het bijzondere, en omgekeerd.

Een filosoof uit de oudheid, Aristoteles, heeft ons een aantal handvatten gegeven die ons helpen met de dilemma's die hierboven zijn geschetst. Hij was van mening, dat het kenbare gebaseerd moet zijn op een zintuiglijk waarneembare en aantoonbare werkelijkheid. Anders gezegd, hij geeft dus aan, dat een werkelijkheid die niet aantoonbaar is en zintuiglijk niet waarneembaar is, niet kenbaar is. Zo kan een bepaalde straling een hoge frequentie hebben die zonder instrumenten niet kan worden vastgesteld. Op dat moment is die straling 'niet kenbaar'. Dat is niet hetzelfde als 'niet bestaand'. Die horizon verschuift steeds, naarmate de mens een beter instrumentarium ontwikkelt. Steeds meer wordt kenbaar, en pas dan weten we of het bestaand is.

Voldoet bijvoorbeeld een singulariteit aan de Aristoteliaanse begrippen? Ze is niet aantoonbaar, zintuiglijk niet waarneembaar, ook niet met een instrumentarium dat wij nu hebben, en derhalve niet kenbaar. Maar hoe kunnen wij het er dan over hebben? Hooguit als een filosofisch begrip. We moeten Aristoteles daarbij niet verabsoluteren, want alles hangt samen met de waarde die wij aan zijn theorieën hechten. En die zijn opgesteld met een denkvermogen dat aan de mens eigen en niet onfeilbaar is.

Aristoteles stelt ook, dat hetgeen ervaren kan worden, twee condities moet hebben: stof en vorm. Van de singulariteit kunnen we ook ten aanzien van dit uitgangspunt aannemen, dat ze aan geen van beide voorwaarden voldoet en derhalve niet ervaren kan worden. Niet kenbaar en niet ervaarbaar. Dat komt zo ongeveer wel op hetzelfde neer. Aristoteles noemt daarbij de volgende kenmerken: substantie, kwantiteit, kwaliteit, relatie, plaats, tijd, positie, conditie, handeling en ervaring. Volgens de bestaande theorieën die van een Big Bang uitgaan, ontstonden tijd en ruimte pas na de Big Bang, of door de Big Bang. Dat op zich is al een belangrijk verschil, maar dat laten we even rusten. Welke

van de tien Aristoteliaanse kenmerken zouden we op de Big Bang kunnen toepassen?

We lopen tegen een horde aan, namelijk dat elk van de tien kenmerken vatbaar is voor uitgebreide en van elkaar verschillende, of elkaar overlappende definities. Die kunnen niet allemaal op de Big Bang worden geprojecteerd, omdat de combinatiemogelijkheden oneindig zijn. Een oppervlakkige poging kunnen we wel doen, ook om te zien of de theorie tot ongerijmdheden leidt.

Het kenmerk 'substantie' was het eerste in het rijtje. Wanneer over een singulariteit wordt gesproken, heeft die een eigenheid, een karakter, een kenmerk, want we benoemen haar immers als zodanig. We kunnen dat geen (vaste) substantie noemen, maar in elk geval is het een conceptionele, filosofische. Maar eigenlijk is een singulariteit inherent geen substantie.

Kwantiteit en kwaliteit zijn aspecten die een afgeleide van de substantie zouden moeten zijn. Een singulariteit lijkt beide te ontberen, want ze heeft geen substantie.

Plaats en tijd zouden niet aangetoond kunnen worden, vanwege de gangbare opvatting dat er vóór de Big Bang geen plaats en tijd zouden zijn. Handeling en ervaring vallen buiten ons thema.

Relatie en conditie vormen belangrijke aspecten en die wringen binnen de theorie. Als er vóór de Big Bang alleen een singulariteit was, had deze een 'bestaan'. Iets wat bestaat, moet zich in natuurkundige en filosofie zin verhouden tot het niet-bestaande. Een ons bekende stelling is, dat "niets geen ontstaan kan geven aan iets". Is nu de Big Bang niet uit niets ontstaan, maar uit een singulariteit, dan was die singulariteit dus een 'iets' en derhalve begrensd in natuurkundig en filosofisch opzicht.

Een singulariteit heeft een 'conditie': ze is immers wat ze is. In relatieve zin is er dus sprake van een 'substantie'. De 'oneindig kleine' singulariteit moet noodzakelijkerwijze een omvang, een 'grootte' hebben, namelijk een die zich afzet tegen datgene wat geen omvang of grootte heeft, en niet oneindig klein is. En als de singulariteit geen expansie kent, moet er aan alle kanten een begrenzing omheen zijn waarbinnen de singulariteit zich noodgedwongen bevindt, en die deze als het ware een bolvorm verleent, waarbuiten al het andere (wat er niet kan zijn) zich bevindt. Dat is allemaal ongerijmd en innerlijk tegenstrijdig.

Het is duidelijk dat zich binnen onze natuurkundige en filosofische definities problemen voordoen. Een singulariteit was er wel, maar - zeggen de geleerden - tijd en ruimte waren er nog niet. Maar dan kan er geen bestaan zijn geweest. Bestaan meten wij immers af aan een kenbare stoffelijkheid of onstoffelijkheid die een duur in de tijd kent. En als er geen tijd en ruimte zijn, kan er dan een singulariteit zijn?

159. Geheimhouding**Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Kun je als lid van een mysterieschool aan anderen stukken geven om te lezen, die op het onderricht betrekking hebben? Dit raakt het punt van de geheimhouding. Van oudsher waren er redenen te over om de leringen geheim te houden. Tot ver in het tweede millenium liepen leden van broederschappen gevaar om vervolgd te worden om hun zienswijzen. Vrijdenkers in het algemeen moesten behoedzaam opereren. Zo werden er in bepaalde Duitse huizen geheime bijeenkomsten gehouden, en was er boven de deur een roos aangebracht. Men vergaderde daar 'sub rosa', onder de roos. In onze tijd is veel meer mogelijk.

Er was - en is - nog een andere reden voor geheimhouding. Die ligt in het lidmaatschap en de werkwijze van de mysterieschool zelf. Laten we eerst vaststellen, dat het begrip geheimhouding nogal zwaarwichtig is. Misschien kunnen we het beter vervangen door de term 'beslotenheid'. Waar zou die voor nodig kunnen zijn? De mens is nieuwsgierig en navorsend van aard. Als er iets verborgen is, wil hij er het fijne van weten. Misschien is het u wel opgevallen, maar er worden op de televisie aan de lopende band nieuwe programma's vertoond die hierop inspelen. Je krijgt dan niet bijvoorbeeld een programma over Egypte met de titel 'Het dagelijkse leven in het oude Egypte'. Nee, het moet worden: 'Het mysterie van de Farao'. Of: 'Het geheim van de oude Dynastie'. Het is geheim voor, en geheim na. De termen 'verborgen', 'vloek', 'raadsel' of 'geheim' worden kennelijk in de regisseurskamers bedacht vanwege de veronderstelling dat de kijkers dan ineens gespitst zijn op wat er komen gaat.

Het speelt in op onze aangeboren nieuwsgierigheid en die is verwant met romantiek. Nu hoeft dat geen negatieve zaak te zijn. Wanneer we kijken naar de werkwijze van de mysteriescholen, is er altijd die verborgen kant geweest, het appelleren aan onze drang om het verborgene te ontraadselen. Je kwam niet zo maar de mysterieschool binnen. Je moest mogelijk eerst geballoteerd worden voor je zelfs maar aan deelnemen kon gaan denken. Was je eenmaal geaccepteerd als neofiet, dan begon het pas goed. Het was dan duidelijk, dat je heel veel moeite moest doen om stap voor stap in de school verder te komen. Toetsen, beproevingen, inwijdingen, een heel scala van stappen moest worden doorlopen om langzamerhand voort te kunnen gaan.

Je zou menen, dat iemand die van tevoren wist wat dit allemaal inhield, zich wel twee keer zou bedenken voordat hij de rigoreuze stap in de mysterieschool zou zetten. En toch hebben ontelbaar vele zoekers die stap gezet, want de drang naar kennis en inzicht dreef hen daartoe. Maar dat was niet het enige wat hen dreef. Zij wisten juist, dat het een moeizame en geheimzinnige tocht zou worden. En dan zien we, dat de geheimhouding en ook wel het geheimzinnige, als een magneet werkt. Je wilt steeds te weten komen wat er achter die nieuwe poort, die nieuwe graad verborgen ligt. En terwijl je er achter komt dat er nooit iets heel spectaculairs naar boven komt, blijft de innerlijke drang gewoon aan het werk en blijf je doorgaan met zoeken naar wat er achter de volgende poort schuilgaat.

Er is nog een aspect dat met geheimhouding te maken heeft. Dat derde aspect maakt het nog wenselijker om liever te spreken over beslotenheid. En dat is het besef, dat wanneer je met z'n allen verbonden bent in een organisatie, je de gelederen sluit wanneer je als zodanig met elkaar bijeen bent. Dat biedt vertrouwen, rust en veiligheid. Je hoeft elkaar niets uit te leggen, want zodra je bijvoorbeeld als gezamenlijke leden een rituele convocatie bijwoont en de drempel overschrijdt, gaat de knop om en voel je je opgenomen in een sfeer, een égrégoor die door iedere aanwezige herkend en doorleefd wordt. Daar is niets geheimzinnigs aan. Het voldoet aan een eveneens ingeboren verlangen van de mens, namelijk om opgenomen te zijn in een kring van gelijkgestemden.

Zodra een bijeenkomst beëindigd is, verlaat je de tempelruimte. Dan sta je weer in de buitenwereld en is niet langer een omgeving centraal waarin diepe stilte en afstemming te vinden was, maar kun je terugkijken op een prachtige ervaring die in een gewijde atmosfeer plaatsvond. We kunnen de mens beschouwen als een wezen met een ingebouwd vliegwiel. Wanneer wij ons lesmateriaal bestuderen of een rituele bijeenkomst bijwonen, krijgt het vliegwiel een flinke zet. Het loopt dan hard rond.

Gaandeweg neemt die snelheid af, maar op tijd krijgt het dan weer een zwieper, zodat het van binnen opnieuw geactiveerd wordt. Dat is een doorgaand proces. Daarna kun je je weer instellen op die andere kant van het leven, waarin het wat luidruchtiger is, ruimte is om gezellig met elkaar een boom op te zetten, en wellicht zelfs wat administratieve beslommeringen door te spreken onder het genot van een bakje koffie.

Nu rees de vraag of je iemand buiten de mysterieschool stukken betreffende het onderricht mag geven. In beginsel hoort het besloten lidmaatschap bij een van de aspecten die al even genoemd zijn. Namelijk, dat je als mens een magnetische aantrekkingskracht voelt bij alles wat verborgen is. Elke keer ontsluit een monografie, of een in de Tempel gehouden Graadforum, weer iets van de 'geheimen' van de natuur. We kunnen alle instrumenten die daarbij horen, zoals monografieën, tempelrituelen, inwijdingen, beschouwen als onderdelen daarvan. En het is een privilege voor de leden dat zij er gradueel kennis van kunnen nemen.

Opgedane kennis is echter niet alleen voor onszelf bestemd. Wat is er mooier en dankbaarder, dan dat wij verworven inzichten met anderen kunnen delen, en ook hún mening erover kunnen krijgen? Een mysterieschool heeft niets aan leerlingen die alles in zichzelf opsluiten en er voor de buitenwereld niets mee doen. In een gesprek met iemand kunnen wij bewust of onbewust laten meespelen wat wijzelf als achtergrond verworven hebben, en feitelijk doet iedere mens dat ten opzichte van de ander, ongeacht of hij bij een mysterieschool is aangesloten of niet. Deel het inzicht, want door de reflectie die wij van onze gesprekspartners krijgen, leren wij zelf ook weer. Hebben wij toevallig iets in een monografie gelezen wat ons bezighoudt en tot nadenken brengt, dan kan het zo zijn dat wij met iemand over dat thema in gesprek komen. In zo'n gesprek kan aan de orde komen wat wij eerder op papier hebben zien staan. Dan is de stap naar het even uitlenen van een monografie niet zo groot.

Wij moeten zelf bepalen, op grond van ons gezonde verstand en rekening houdend met degene die dicht bij ons staat, in welke situatie wij hem of haar iets vertellen over onze zienswijzen en waaraan wij die ontlenen. Want het zijn zienswijzen: de wijze waarop wij naar de dingen kijken. Dat kan heel goed ondersteund worden door iemand eens iets te laten lezen van een werk dat voor ons het begin van een overweging, een afweging is geweest. Of om een indruk te geven van waar wij onze aandacht naar laten uitgaan.

160. De waarheid heeft vele gezichten**Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd. Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Heel vaak zal bij een gedachtewisseling over een filosofisch onderwerp een taalkundige analyse nodig zijn. Want je kunt met elkaar over iets in debat gaan, maar het is gemakkelijk om daarbij een stap over te slaan. Wat bespreken we samen? Hebben wij allen dezelfde beelden en interpretaties omtrent ons onderwerp? Hebben de termen in onze conclusies voor iedere deelnemer dezelfde lading en betekenis?

Ter beëindiging of aan het begin van zo'n discussie geeft de gespreksleider soms aan, dat de waarheid vele gedaanten heeft. Dat is een vriendelijke opmerking, want het toont aan dat het niet gaat om het krijgen van je gelijk, maar om een vruchtbare uitwisseling van denkbeelden waarover wij na afloop verder kunnen nadenken.

In die zin lijkt de genoemde verzachtende en vredevolle vaststelling heel goed in te passen. Maar los van de inhoud van de discussie, waarbinnen wij waarschijnlijk eerst van elkaar hebben gehoord wat wij onder de diverse begrippen verstaan, kunnen wij ook de omkransende opmerking eens onder de loep nemen, dus de stelling dat de waarheid vele gedaanten heeft. Want je zou bijna vergeten dat je ook moet overgaan tot het definiëren van de term 'waarheid'.

Maar stel je nu eens voor, dat natuurkundigen het volgende persbericht zouden uitgeven: "Na lang beraad hebben wij met een krappe meerderheid van stemmen besloten, dat E mogelijkerwijs gelijk is aan mc^2, want de waarheid heeft vele gedaanten." Zouden wij dan niet allen roepen: "Ho eens even, zó werkt dat niet"? Want het is $E=mc^2$, of het is dat niet.

In tegenstelling tot vermoedens, theorieën, aannames, lijkt 'waarheid' een eind te maken aan voorafgaande en uitgespitte onzekerheden. Je wikt en weegt, gaat in debat, streept vergissingen uit de redeneringen, en wat overblijft, lijkt als het ware gezeefd te zijn. Er blijft goudstof over, en dat is dan de waarheid. Het goudstof gaat niet meer door de zeef terug. Het is het eindresultaat, het vaststaande, een 'ijzeren waarheid'.

Als dat zo is, bestaan er geen verschillende waarheden. Want als de waarheid datgene is wat onomstotelijk vaststaat en zich heeft uitgeworsteld boven onzekerheden, is er maar één waarheid.

Hoe moeten we dat dan afzetten tegen de stelling dat de waarheid vele gedaanten heeft? Iemand die het goudstof door een vergrootglas bekijkt, ziet iets anders dan iemand die er op twintig meter afstand een blik op werpt. Toch gaat het steeds om goud. De persoon met het vergrootglas zal opmerken: "Ik zie goud", en de andere, die verderop staat, zegt terug: "Volgens mij is het zand." Heeft het goud om die reden vele gedaanten? Het lijkt tegelijk ja en nee te zijn. En, wat voor ware gedaante heeft het goud wanneer er geen waarnemer is?

Onwillekeurig dringt de gedachte aan de kwantumtheorie zich op. Bepaalt de waarnemer wat datgene is waarop zijn blik, zijn aandacht gericht is? De alchemisten die goud wilden maken, hadden precies dezelfde elementen tot hun beschikking als ieder ander mens ter wereld. Zij concentreerden hun aandacht op de eigenschappen van deze stoffen en combineerden ze. Maar er moet iets geweest zijn waardoor hun invalshoek ook bepaalde, dat deze stoffen een andere 'gedaante' kregen wanneer ze niet vanuit de gebruikelijke invalshoek werden waargenomen. En dan werden zij zelf deel van het proces van het goudmaken. Zonder alchemist geen goud. De maker is onontbeerlijk voor het gemaakte.

Je moet onwillekeurig denken aan Aristoteles, die stelt dat alles een stof is. Als er een stof is, heeft die ook een vorm. Een vorm op zich, bestaat niet. Het is een afgeleide van een stof. Beide samen vormen een 'zijn'. Het zijn op zich, bestaat ook niet. Het is een afgeleide van de stof met zijn vorm. Het 'zijn' kan veranderd worden. Het heeft de potentie om alles te zijn, mits er een handeling plaatsvindt die dit bewerkstelligt. Het geheim van het goudmaken ligt dan in de kunst om een dusdanige handeling met een stof-in-vorm uit te voeren, dat die in volmaakte harmonie is met de bedoeling achter de handeling. Dan zouden twee mensen, waarvan de ene een alchemist is en de

andere niet, allebei naar bijvoorbeeld lood kunnen kijken. De alchemist roept vanuit zijn visie: "Ik zie goud." En zijn opponent roept: "Nee, ik zie lood." En beiden hebben zij gelijk. De alchemist vanuit de Aristoteliaanse potentie, en de andere vanuit het 'zijn' dat geen potentie lijkt te hebben. En eigenlijk is dat laatste een onmogelijkheid, want alles heeft een potentie. Je moet die alleen weten te zien. Want alles heeft vanuit de eigenheid die het is, de potentie om iets anders te worden dan het nu is. Dan gaat er een wereld voor je open.

161. Reïncarnatie en de lichtsnelheid

Rond reïncarnatie is nog veel onbekend. Het denkbeeld van reïncarnatie is in de loop van de eeuwen ontwikkeld. Het appelleert aan het diepe gevoel in ons, dat ons bestaan niet eindig is en niet aan het stoffelijke, vergankelijke lichaam gebonden is, maar voortleeft.

Binnen AMORC hanteren wij het begrip 'reïncarneren' voor het telkens opnieuw in een stoffelijk lichaam terugkeren van onze zielepersoonlijkheid. Er is een cyclus waarbij geboorte, leven en dood elkaar afwisselen, waardoor wij in steeds andere omstandigheden komen te verkeren en nieuwe ervaringen opdoen. De vraag rijst dan, welke tijdsspanne voor deze cyclus moet worden vastgesteld en hoe reïncarnatie zich afspeelt.

De Orde gaat ervan uit, dat de cyclus gemiddeld 144 jaar beslaat. Nu moeten wij allereerst bepalen waaruit deze periode is opgebouwd. De Orde stelt, dat die zich uitstrekt tussen twee geboorten. Wanneer iemand geboren wordt en 88 jaar oud wordt, zou hij na zijn dood nog 56 jaar op het kosmische gebied verblijven, en dan weer geboren worden. Zou hij echter 20 jaar zijn geworden, dan verblijft hij 124 jaar op het kosmische gebied alvorens weer geboren te worden.

Een derde uitgangspunt van de Orde is, dat reïncarnatie niet betekent dat een zielepersoonlijkheid per se aan één locatie in het universum gebonden is. Anders gezegd, dat wij op een willekeurig tijdstip op een willekeurige plek kunnen reïncarneren. Waarbij de gekozen plek wel van een ons nog onbekende natuurwet afhangt.

Dat wij niet van de aarde afhangen, is slechts een veronderstelling, omdat wij niet kunnen beredeneren waarom wij alleen aan onze huidige planeet gebonden zouden moeten zijn. Zijn wij echter wel aan de aarde gebonden, dan hebben al onze ervaringen door de incarnaties heen, uitsluitend te maken met de omstandigheden die wij hier op aarde kennen. Het gaat dan om onze zintuiglijke en lichamelijke ervaringen, mogelijkheden en beperkingen.

Alles wat wij meemaken, heeft met de stoffelijke omgeving van onze planeet te maken en met de mineralen, planten, dieren en mensen, en de zuurstofatmosfeer. Alle overige soorten ervaringen die op een andere fysieke locatie in het universum in beginsel opgedaan zouden kunnen worden door vrij rond te lopen, zijn onbereikbaar, voor zover wij daar de levensvoorwaarden missen die wij hier op aarde nodig hebben. Wij zouden dus kunstmatige middelen moeten gebruiken om er te overleven. Een andere reden voor de veronderstelling dat wij niettemin in beginsel overal kunnen reïncarneren is, dat een onstoffelijke entiteit, de zielepersoonlijkheid, per definitie niet aan een plaats gebonden is. Wel moet deze persoonlijkheid een stoffelijk medium hebben waardoor ze zich kan manifesteren.

Nu stellen wij ook, dat de zielepersoonlijkheid een geïndividualiseerd deel is van een allesomvattende ziel. Die is in die visie onbegrensd en verbindt ons allemaal. Maar ze verbindt ons ook met de rest van het universum.

Kortom, staat ons in theorie wel iets in de weg dat wij de ene keer op deze planeet leven, en in een andere incarnatie op een andere planeet? Daar komen we verderop nog op terug. Je zou je ook kunnen afvragen of incarnatie per se op een planeet moet plaatsvinden, dan wel of wij ook op een volstrekt andere manier een passend 'lichaam' zouden kunnen verwerven waarin eveneens ervaringen worden opgedaan.

Het is fascinerend om je voor te stellen, dat wij ooit in de toekomst incarneren op een geheel andere wijze of op een andere planeet. In elk geval ergens in het universum, dat alles omvat. Hierbij moeten in alle situaties natuurwetten een rol spelen, die het gehele incarnatieproces aansturen. En naar wij vermoeden, zijn die wetten weer aan overkoepelende wetten gebonden, zoals alles trapsgewijze in trillingsgebieden onderscheiden en toch met elkaar verbonden is.

Als wij de gedachte voortzetten dat wij ook op andere gebieden zouden kunnen reïncarneren dan op de aarde, en wij beperken ons nu even tot reïncarneren op een andere, stoffelijke planeet, welke planeten komen dan in aanmerking? Wij weten nog veel te weinig van ons universum om elders aanwezige bewoonbare planeten aan te tonen. Bovendien is niet zeker dat reïncarneren altijd moet

plaatsvinden in een atmosfeer die aan de onze gelijk is. Wellicht speuren de astronomen dus al een hele tijd naar andere bewoonbare planeten en missen zij hemellichamen die ook voor leven geschikt zijn, omdat zij aannemen dat alles ter vergelijking de opties moet bieden die ook voor ons aardse bestaan gelden, dus een zuurstofatmosfeer, water, koolstofverbindingen, stofwisseling en noem maar op.

Zonder nu een potentiële locatie voor reïncarnatie te willen aangeven, zouden we een theoretische exercitie kunnen doen, door te zien in welke richting en hoe ver wij in het universum ergens terecht zouden kunnen komen. En dan stuiten we op natuurwetten die, zoals hierboven al gezegd is, een overkoepelende factor vormen. Aan wat voor soort wetten zouden wij dan moeten denken? Bijvoorbeeld aan de wet omtrent de maximaal bereikbare snelheid in het universum.

De huidige natuurkundige visie is, dat niets in het universum sneller kan gaan dan het licht, dus plm. 300.000 kilometer per seconde. Kunnen wij, daarmee rekening houdend, ons een volstrekt willekeurige plek in het universum voorstellen waar wij zouden kunnen reïncarneren, zonder tegen de genoemde beperking van de lichtsnelheid aan te lopen? Er zijn twee mogelijkheden. Hetzij onttrekt de zielepersoonlijkheid zich aan dit soort wetten, of is die er toch aan gebonden.

Als deze natuurwet voor alles in het universum geldt, moeten we ons realiseren dat ook de zielepersoonlijkheid hieronder begrepen is, dus onze eigenheid samen met alle informatie die deze persoonlijkheid vormt en die ook ons karma bepaalt. Want de zielepersoonlijkheid is in essentie net zo goed een vorm van trilling, zoals alles in het universum uit trilling bestaat. Althans, zo luidt de huidige natuurkundige visie.

We gaan onze gedachteoefening voortzetten. Als uitgangspunt nemen we dan, dat de incarnatiecyclus 144 jaar duurt en dat niet belangrijk is of wij zelf bepalen waar wij tussen onze geboorten naartoe gaan, dan wel of kosmische wetten dit overnemen. In onze redenering moeten wij nu met het volgende rekening houden. Wij gaan ervan uit, dat de geboorte op onze huidige planeet het moment is dat het kind voor het eerst buiten het moederlichaam ademhaalt. Het is onzeker, of geboren worden op een andere locatie in het universum betekent, dat ook aldaar de zielepersoonlijkheid pas bij een eerste ademhaling (van zuurstof?) incarneert. Maar laten we dat gemakshalve wel aanhouden. Of op die nieuwe locatie de voorafgaande zwangerschap van de moeder negen maanden heeft geduurd of een heel andere tijdsduur had, is daarbij dus niet relevant.

Welke afstand zou onze zielepersoonlijkheid - als die aan de gewone natuurwetten omtrent trillingen moet gehoorzamen - dan maximaal kunnen afleggen naar de nieuwe geboorteplek, als wij meteen na onze overgang met de lichtsnelheid (of iets daaronder) in een rechte lijn (voor zover die mogelijk is) op weg zouden gaan, en zonder onderbreking deze snelheid zouden aanhouden tot onze volgende geboorte?

Daarbij gaan wij natuurlijk steeds uit van het jaar van 365 dagen zoals wij dat definiëren, en ook dat de lichtsnelheid wordt uitgedrukt op basis van een kosmologische afspraak. Wij kunnen ook het startpunt vanaf onze aarde vaststellen (het moment waarop wij ons aardse stoffelijke lichaam hebben afgelegd), en eveneens het eindpunt, want dat is immers de geboorte in een nieuwe drager van de zielepersoonlijkheid, een 'lichaam'.

Wij gaan in gedachten dus op reis tussen onze aarde en een andere plek in het universum. Dan moeten wij een rekensom maken. Het gaat om een periode van maximaal 144 jaar waarop wij met de lichtsnelheid reizen. Dan reizen wij 144 lichtjaar, ofwel leggen een afstand af van 1 triljoen, 368 biljard kilometer. Het bijzondere is, dat de maximale snelheid abrupt stopt bij de nieuwe geboorte. Want dan zijn we immers weer geïncarneerd.

Waar komen wij dan in beginsel uit? Ongeveer bij de ster Achernar in het sterrenstelsel Eridanus, die op 140,2 lichtjaar van onze aarde vandaan is. Maar dan is onze reis in een rechte lijn naar dát stelsel afgelegd. In theorie zouden wij echter in alle richtingen kunnen reizen. Als we dan de aarde als vertrekpunt nemen, kunnen wij ons een bol indenken die in alle richtingen een radius van 144 lichtjaar

heeft. Binnen die beperking zouden wij dus moeten reïncarneren. En voor een vervolgcyclus geldt opnieuw, dat wij vanaf ons dan geldende startpunt binnen een bol met een radius van maximaal 144 lichtjaar kunnen reizen.

Bij dit alles zijn we van flink wat veronderstellingen uitgegaan. Bijvoorbeeld dat de zielepersoonlijkheid op dezelfde manier kan reizen als wij dat met een ruimtevaartuig zouden doen. Of dat het reizen met bijna de lichtsnelheid te realiseren zou zijn. En ook, dat de zielepersoonlijkheid aan precies dezelfde natuurwetten onderhevig is als in de omstandigheid toen ze nog aan een lichaam gebonden was.

Er is nog een ander aspect dat van belang is bij de vraag of wij op een geheel ander soort hemellichaam kunnen reïncarneren. Wij begrijpen immers dat een menselijke zielepersoonlijkheid zich niet in een aardse dierengestalte kan manifesteren, en omgekeerd ook niet. De menselijke zielepersoonlijkheid heeft een speciaal soort organisme nodig om zich als zodanig te kunnen uiten. Maar als dat zo is, hoe zou dan een aardse zielepersoonlijkheid, die hier een zeer specifiek organisme nodig heeft om zich te kunnen manifesteren als een 'levende ziel', elders kunnen reïncarneren waar de fysieke omstandigheden voor ons net zo afwijkend en ongeschikt zijn als een dierlijke gestalte dat op aarde is?

Wij weten nog heel weinig van de natuur. Veel dingen kunnen wij ons onmogelijk voorstellen. Ze onttrekken zich zo aan onze logica, dat wij gemakkelijk ergens de term 'inherent onmogelijk' op toepassen. Ik denk in dit verband vaak aan de middeleeuwers. Wanneer je die verteld zou hebben dat je in de toekomst met iemand kan spreken aan de andere kant van de wereld, gewoon door in een kastje te praten, of dat je gebeurtenissen die allang geschied zijn, oneindige keren kan herhalen en tonen, met beeld en geluid, dan was je voor een tovenaar of heks aangezien. Sterker nog, men zou met een praktijkproef hebben kunnen bewijzen dat spreken met elkaar op grote afstand inherent onmogelijk is. Simpelweg door iemand op een steeds grotere afstand te laten roepen, totdat hij niet meer hoorbaar is. Laat staan, dat je iemand aan de andere kant van de wereld kon horen en met hem converseren.

Eén les kunnen wij uit de wetenschapsgeschiedenis leren, wanneer wij de natuurwetten bestuderen en ermee vooruit willen komen. De term 'inherent onmogelijk' zouden wij moeten schrappen, want alles hangt samen met het inzicht in de natuurwetten, dat steeds toeneemt. Daartoe zijn gedachte-experimenten nodig, want de filosofie blijft de moeder van alle wetenschappen.

Michael Maier herinnert ons eraan: "Daarom is het nodig, dat ons verstand door het ijverig lezen en onderzoeken van de natuur gescherpt wordt, voordat wij aan het werk gaan. Hierdoor wordt de waarheid ontdekt en verkrijgt de begerige zoeker naar de kunst er de goede vruchten van." 'Chymisches Kabinet - Atalanta Fugiens' (Het Chemisch Kabinet), Toelichting XI, 1708.

162. Vocaalklanken

Vocaalklanken worden elk geuit op een bepaalde toonhoogte. Nu heeft niet iedereen thuis een instrument om de gebruikelijke toonhoogte per vocaalklank te stemmen. Maar je kunt er ook mee experimenteren, door vocaalklanken telkens op een andere toonhoogte te zingen, en dan te ervaren of er binnen je bewustzijn een verschillend effect waarneembaar is.

Wanneer je een vokaalklank zingt, is dat één punt van de bekende driehoek. De klank komt ergens in ons organisme aan. En dan ontstaan de twee andere punten van de driehoek. Wanneer de klank gemengd wordt met een andere, wordt het resultaat steeds opmerkelijker. Sommige klanken geven over en weer geen merkbaar verschil, wanneer ze op dezelfde toonhoogte zitten. Maar door de toon te veranderen, worden sommige klanken onderling disharmonisch, maar andere harmonisch. Zo zelfs, dat sommige combinaties - zeker als er nog een derde toon aan te pas komt - ineens een eigen ziel lijken te hebben. Gecombineerde klanken leveren altijd een extra klank op, op grond van de wet van de driehoek. Op gang gebrachte tweeklanken vormen een soort magneet, alsof de klanken A en B de vader en moeder zijn, en de resultante - klank C - is dan hun kind, een nieuw geschapen entiteit.

Omdat het hier om trillingen gaat, zou je kunnen zeggen dat deze samenloop van klanken zijn eigen égrégoor heeft. Het gaat immers om een eigenheid die uniek is voor een bepaalde entiteit. Het is ook een bekend iets, dat een zangstuk of een symfonie ons in een bepaalde (af)stemming brengt. We kunnen dan een bepaalde sfeer proeven. Het ene muziekstuk zal ons helemaal in harmonie brengen met onze eigen basisuitstraling, terwijl een ander stuk ons als het ware tegen de haren instrijkt. En wat zit er dan weer een groot verschil in sfeer tussen bijvoorbeeld het gregoriaanse kerkgezang en de meerstemmige Oost-Europese koren, of tussen deze en jazz of hardrock. Het zijn in ware zin volkomen uiteenlopende werelden. En toch kunnen zelfs deze zeer uiteenlopende muzieksoorten nog steeds allemaal goed bij onze basisuitstraling horen.

Een eenmaal gevonden harmonieuze klankencombinatie kan helaas niet altijd herhaald worden, omdat niet iedereen de gebruikte klanken op een notenbalk kan zetten of op een instrument kan spelen en dus later naar believen herhalen. Je zou de klanken wel kunnen opnemen op een geluidsdrager.

Je kunt ook experimenteren, door bijvoorbeeld naar een zangkoor te luisteren, en dan je eigen zangstem daar doorheen proberen te mengen. Allicht geeft dit het beste resultaat wanneer het koor een bepaalde toon tamelijk lang aanhoudt.

Wij zijn gewend aan vocaalklanken, maar ze roepen ook veel fundamentele vragen op. In onze convocaties wordt erop gewezen dat men niet geïnteresseerd is in de kwaliteit van onze stem. Maar in hoeverre is de individuele stem van invloed op het resultaat? Er moet een gunstig effect in ons gestel worden veroorzaakt. Je zou verwachten dat een goede vocalist die een glasheldere toon voortbrengt, een ander effect kan oproepen dan iemand met een rauwe stem, of die niet zo helder zingt. Zoiets zou aantoonbaar verschil kunnen maken, als we bedenken hoe moeilijk het voor een zanger is om met een bepaalde aangehouden toon een glas te doen springen. Daar komt het er zeer op aan, hoelang en hoe goed gezongen wordt.

En ook is interessant, dat vocaalklanken in Amerika uitgesproken worden met de 'Amerikaanse r'. Dan wordt de klank op zich al heel anders, nog los van de toonhoogte waarop die gezongen wordt. Kan het effect dan nog steeds gekoppeld worden aan de uitleg die wij altijd bij iedere toon ontvangen over de uitwerking daarvan? Of is juist de 'Amerikaanse r' maatgevend, en niet de Europese?

Het zou mooi zijn als hier onderzoek naar gedaan kan worden. Misschien niet eens om te zien of de klanken op onze organen de effecten hebben die eraan toegeschreven worden. Maar tevens om te kijken of klanken die op een bepaalde Herz gezongen worden, de zandkorrels op een metalen plaat net zo tot het vormen van geometrische figuren kunnen brengen als wanneer een machine die toon voortbrengt. En of de kwaliteit van de stem er invloed op heeft, net zoals bij het zingen van een toon die het glas doet breken.

Wanneer de stem hiertoe niet in staat is, wat betekent dat dan? In elk geval is de invloed op de

materie dan duidelijk anders. En zou je omgekeerd een machine de vocaalklanken kunnen laten voortbrengen zoals wij die met onze stem ten gehore brengen, en wat zou dat voor uitwerking hebben?

Geluid heeft effect op de materie, dat is al zo lang bekend als de mensheid oud is. Zingen, roepen, schreeuwen, fluisteren, hebben elk een emotionele en fysieke uitwerking. We kunnen er bijvoorbeeld gerustgesteld door worden, of het jaagt op en stimuleert de adrenaline en de bloeddruk. Natuurkundige experimenten hebben al aangetoond, dat geluid nog anderszins invloed heeft op de materie, zoals met de Herzfluctuaties nabij de genoemde metalen plaat met zandkorrels erop. Je kunt er ook voorwerpen mee laten zweven. In Duitsland is ooit geëxperimenteerd met een zeer lage Herz. Daar is men schielijk mee gestopt, want het laboratoriumgebouw waarin het geluid werd opgewekt, kreeg meteen scheuren in de muren.

Wellicht zijn in de oudheid grote bouwwerken mede tot stand gekomen door bouwmateriaal met geluid in de lucht te heffen, zoals theorieën rond de bouw van de piramides opperen. Dat levert ook veel vragen op. Hoe richt je bijvoorbeeld het geluid zodanig op een rotsblok dat het de lucht in gaat? Je moet dan de mate van verheffing afgrendelen, zodat het blok niet te hoog gaat of afdwaalt. Het geluid moet ook alleen op het rotsblok effect hebben en het niet verpulveren, laat staan dat het invloed mag uitoefenen op de werkers die ermee bezig zijn. Is het geluid door zangstemmen of door machines ten gehore gebracht, et cetera.

De vraagtekens zijn overal bij te plaatsen. In de Koningskamer van de piramide van Cheops staat een tombe. Als je daar met de vlakke hand op slaat, schijnt die de toon A (440 Hz) weer te geven. Maar er is een grote hoek uit deze stenen tombe. Waarom is er een 'beschadigde' tombe in de piramide gezet? Welke toon zou de tombe aangeven wanneer die niet beschadigd was? Hoe heeft men de beschadiging zo aangebracht, dat de A-toon resulteerde?

Zowel licht als geluid zijn in de natuurkunde in de laatste decennia steeds belangrijker geworden. Het lijkt erop dat het een begin is van een ontwikkeling waarvan de resultaten nauwelijks te voorzien zijn. De terreinen zijn in elk geval veelomvattend: de landbouw (invloed geluid en muziek op gewassen), de geneeskunde (laserlicht tegen huidproblemen, bij operaties), transport (andere manier om zweeftreinen te maken), et cetera.

163. Broederschap

Onze geliefde Rozekruisers Orde noemen wij een broederschap. Dat woord is niet zo maar iets. Het duidt aan, dat er een groep geestverwanten is die zich schaart onder een overkoepelende, verenigende wijkplaats en werkplaats.

Er zijn broederschappen van notarissen, van politiefunctionarissen, van architecten, kortom, van diverse beroepsgroepen waarvan de leden onderling een band kennen die uitgaat boven een gewoon besef van een collegiale overeenkomst met de ander. En vanzelfsprekend zijn er de oude broederschappen in het bedrijfsleven, de gilden, waar niet alleen een broederlijke band heerste, maar waar ook bedrijfsgeheimen werden bewaard. Men vormde een blok tegen de buitenwereld, om daarmee economische belangen te beschermen.

De broederschappen die een mystieke achtergrond hebben, zijn anders. Die zijn erop gericht om binnen hun gelederen een bepaalde ethiek, moraal en kennis te bewaren, uit te bouwen, aan elkaar door te geven en daarna de opgedane leringen uit te dragen in de wereld, tot nut van het algemeen.

Broederschappen hebben met elkaar gemeen, dat ze een bolwerk vormen van gelijkgezinden. Soms kennen ze een toelatingsritueel en andere rituelen. Niet per se om anderen buiten te sluiten, maar om ieder in te prenten tot waar men gekomen is, en om de eenheid te benadrukken waarvan men deel uitmaakt.

Er zijn besloten gezelschappen van zeer uiteenlopende en soms ook hele bijzondere aard. Zo kennen we in Amerika de 'frat houses' en 'sorority houses'; een benaming voor wat wij hier in het land een studentenhuis zouden noemen. Daar is het iets waar een woonfunctie met een ontmoetingsfunctie gecombineerd kan zijn, en waar men ook aan eenzelfde instituut studeert. Ze zijn op de gevels vaak aangeduid met twee of drie grote Griekse letters.

Wat zou het uniek zijn wanneer er aldaar ook RC-frat houses en -sorority houses zouden zijn, met de grote letters RC op de gevels. Daar zouden Rozekruisersstudenten, al dan niet verenigd vanuit een aantal universiteiten of studiegroepen, elkaar kunnen vinden. Studenten nemen natuurlijk vaak vrienden mee naar huis, en wat zou het een mooie manier zijn om laagdrempelig de Orde bekender te maken.

Ieder van ons is om uiteenlopende redenen lid van onze Orde geworden. Voor mijzelf is de grote waarde van het lidmaatschap gelegen in het besef, dat je deel uitmaakt van een groep gelijkgestemde, positieve mensen die het beste met de wereld voor hebben. Wij proberen onze innerlijke stem beter te laten spreken. Of liever gezegd, die stem spreekt altijd, maar wij moeten er naar leren luisteren. De vorm die wij hebben gekozen om dat te realiseren, is studeren en oefenen in ons eigen sanctum, en soms ook het klassikaal bijeenzijn om aldaar te studeren, gedachten uit te wisselen, raadgevingen en kritiek van medeleden te verwerken, en de rituelen op ons innerlijk waarnemingsvermogen te laten inwerken. Een hecht gezelschap van mensen die op elkaar zijn afgestemd en soms al tientallen jaren een eenheid vormen. Vrienden voor het leven zelfs.

Wat in het begin van ons lidmaatschap heel belangrijk kan hebben geleken, bijvoorbeeld het verkrijgen van buitenzintuiglijke vermogens of de vaardigheid om zieken te genezen, kan langzamerhand plaats hebben gemaakt voor dienstbaarheid, het mentaal ondersteunen van elkaar, het ontwikkelen van intuïtie en het naar buiten uitdragen van een levenswijze waar het eenzijdig nastreven van persoonlijk bereiken niet meer centraal staat. En dat, terwijl wij aan het begin van ons lidmaatschap nauwelijks enige notie hadden van waartoe dit alles ons zou leiden. Er moet een magnetische aantrekkingskracht zijn geweest, een innerlijke verwantschap, want hoe had de Orde ons duidelijk kunnen maken dat, en op welke wijze, wij na een aantal jaren qua persoon veranderd en gegroeid zouden zijn?

Praktische broederschap houdt niettemin voor iedereen iets anders in. Moet je bijvoorbeeld je medeleden meehelpen verhuizen, of hun kinderen bijles geven? Kunnen we dit van elkaar eisen, onder de stelling: ‘Maar we zijn toch elkaars broeders en zusters?’ In broederschap verenigen zich tal

van eigenschappen die niettemin ieders eigenheid bewaren. Als je meegegeven krijgt hoe belangrijk tolerantie, innerlijke groei, mededogen, het ontwikkelen van het innerlijk waarnemingsvermogen zijn, en dat je hierin van elkaar kunt leren, spelen de meeste ontwikkelingen die daaruit ontstaan zich af in het bewustzijn, en niet in de uiterlijke omstandigheden.

Zonder elkaars leven te beïnvloeden, kunnen we samenwerken in die grote doelstelling, maar met de grootst mogelijke tolerantie en de grootst mogelijke onafhankelijkheid.

Wij kunnen blij zijn als wij bijvoorbeeld lezen dat er ergens in de wereld een nieuwe Grootmeester is benoemd, of een afdeling is geopend in Afrika of in het Oostblok. Het breidt onze broederschap uit, terwijl wij de betrokken fratres en sorores die in die verre oorden leven, vermoedelijk nooit in persoon zullen ontmoeten. Wij realiseren ons, wanneer er dan een levensbeschrijving van zo'n nieuw benoemde officiant wordt gegeven, wat elk van ons een lange weg gegaan is, en nog te gaan heeft. Maar die weg gaan wij allen in wereldwijde verbondenheid.

Dan zie je ook, hoe moeilijk het is om in sommige landen als Orde een vestiging te krijgen en te handhaven. Dan hebben wij het vaak relatief heel gemakkelijk in ons land. Maar probeer maar eens op te boksen tegen de leiding in een autoritair land, of lees eens over de strijd die onze Franse Grootmeester heeft moeten voeren tegen duistere krachten die onze Orde grote schade wilden toebrengen. Vergeefs overigens.

In alle tijden zijn er zielen geweest die vanaf een bepaalde hoogte konden bekijken hoe het in de wereld toeging en wat eraan schortte. Als wij lezen over hoe het in de oudheid toeging, waar het recht van het individu ver te zoeken was, waar wreedheid aan de orde van de dag was, zijn we geneigd om te denken dat de mensheid toen gewoon nog niet zo ver was om liefde te betonen. Maar wie zich in de oude geschriften verdiept, staat versteld over de zeer ontwikkelde geesten die toen al haarscherp de maatschappij konden beoordelen, en alle zwakheden die er eigen aan waren. Zij gaven blijk van een zeer goed inzicht in wat er voor de spirituele ontwikkeling van de mens nodig was, welke negatieve rol het ego kan spelen, maar ook gaven zij een tegenwicht, onderkenden de positieve rol van het ego en kwamen met zeer ontwikkelde, hoogstaande morele oplossingen voor wat in alle tijden het ons zo moeilijk maakt en het mensdom afhoudt van groei.

Velen waren hun tijd ver vooruit. Tegelijkertijd was er slechts een schijnbare kloof tussen deze beide werelden. Want de mensen die toen tussen beide vuren stonden, met enerzijds de verschrikkingen van hun tijd en anderzijds de verlichte opwekkingen van hun vergevorderde medemensen, konden uit de liefdevolle analyses hoop putten en zich ertoe laten inspireren om zelf ook altijd de kant van het goede en spirituele te kiezen.

De menselijke aard in ogenschouw nemend, zal er altijd een mix zijn van soorten persoonlijkheden, elk op zijn eigen trede van ontwikkeling. Geef elkaar de hand om elkaar verder die ladder op te helpen.

164. Het Godsdeeltje

Een aantal jaren geleden ontstond er onder kernfysici een grote ophef. Men had een deeltje ontdekt, het 'Higgsboson', dat een fundamentele rol zou spelen bij de samenstelling van de materie, omdat het massa geeft aan andere deeltjes. Dit tot dan toe voorspelde, maar ontbrekende deeltje kreeg de overmoedige bijnaam 'het Godsdeeltje'. Maar ja, nu voorspellen sommige geleerden dat er soorten Higgsbosons kunnen zijn. Het wordt dus moeilijk om daar grotere superlatieven voor te bedenken.

Punt is, dat men nu een allerbelangrijkst deeltje denkt te hebben gevonden. Want, zei James Gillies, woordvoerder van CERN: "Het deeltje heeft natuurlijk niets met God te maken. Maar ik begrijp waarom mensen het zo noemen. Zonder het Higgsboson kan de natuur niet begrepen worden."

Wat een geluk dus, zou je denken, dat de natuur nu eindelijk begrepen kan worden. Maar ik zou wel graag eens willen horen waaruit het Higgsboson of het Higgsveld zélf bestaat en of de kernfysica zichzelf nu kan opheffen. Lang geleden meenden ook de bedenkers van het atoom tot de diepste geheimen van de natuur te zijn doorgedrongen. Zodra namelijk iets onbekends wordt bedacht, lijkt daarmee de totale verklaring van het bestaan te zijn gevonden. En in 1899 beweerde de directeur van het US Patent Office zelfs dat nu alles was uitgevonden wat uitgevonden kon worden. Hij voorzag niet dat de televisie, de computer, de CT-scanner, de orgaantransplantatie en de satelliet nog in de schoot der goden als Godsdeeltjes verborgen lagen. Sindsdien lijkt er bij lange na nog geen eind te komen aan de stroom verbluffende uitvindingen en ontdekkingen.

In de oudheid werd over veel natuurbeginselen nagedacht en geredeneerd, zonder dat men over alle instrumenten beschikte om bepaalde stellingen te verifiëren. Zo zei Titus Lucretius Carus (ca. 99 - ca. 55 v.Chr.) in zijn werk 'De rerum natura' (Over de aard der dingen): "Het komt zo nu en dan ook voor, dat kinderen op hun grootouders lijken. (...) Dit komt doordat de lichamen van de ouders een hoeveelheid latente zaden bewaren, in vele combinaties gegroepeerd, die afkomstig zijn van een voorouderlijke voorraad, die van generatie op generatie is overgebracht. (...) karakters waarmee voorouderlijke trekken van uitdrukking, stem of haar worden voortgebracht; want deze karakters worden bepaald door speciale zaden, niet minder dan onze gezichten en lichaamsdelen." Er valt gemakkelijk de moderne ontdekking omtrent de genen in te lezen.

Zwarte gaten worden indirect ook door hem beschreven: "[Theoretici] zien niet in, dat zonder vacuüm alles samengepakt zou zijn, en tot één lichaam zou worden dat niets op hoge snelheid van zich af zou kunnen werpen, zoals een razend vuur licht en hitte afwerpen zodat je kunt zien dat de onderdelen ervan niet stevig zijn samengepakt." Nu zouden wij kunnen denken dat zwarte gaten zich juist in een vacuüm bevinden, maar volgens Lucretius heeft alles in het universum een eigen vorm van dichtheid, en zijn er variaties in het vacuüm. Met andere woorden: als er een absoluut vacuüm zou zijn, zou alles zich zonder remming kunnen bewegen. En als er helemaal geen vacuüm is, kan niets ergens anders naar toe.

Ook de wet van het behoud van energie werd reeds door hem verwoord: "Zichtbare objecten vergaan niet volledig, aangezien de natuur het ene ding uit het andere repareert, en niets geboren laat worden zonder de hulp van de dood van iets anders." En elders: "De som der dingen kan niet door enige kracht worden veranderd. Want er is geen plek waarin enige soort materie zou kunnen ontsnappen uit het universum."

De moderne kernfysica stelt veel conclusies samen op grond van feitelijke experimenten, zoals het beschieten van entiteiten met andere entiteiten. Uit het verval dat daaruit resulteert, leidt men dan het bestaan of de eigenschappen van deeltjes af. Het begrip 'verval' ligt dicht bij het begrip 'vergaan' dat Lucretius hanteerde. Wanneer de materie tot op zijn kleinste onderdeel gereduceerd of ontleed is, is dat een vorm van vergaan, namelijk van een geheel, tot de onderdelen daarvan.

Vergaan is een uiteenvallen. Als iets volledig uiteengevallen is, is het vergaan voltooid. Maar we moeten dan wel vaststellen tot welke onderdelen iets volledig uiteengevallen is, voordat wij vaststellen dat het vergaan voltooid is. En om zoiets te kunnen vaststellen, moeten wij alle

samenstellende, dus uiteengevallen deeltjes kennen, benoemen en classificeren. En wij weten pas of iets volledig uiteengevallen is, als wij zeker weten dat wij geen deeltje over het hoofd hebben gezien, en onomstotelijk hebben vastgesteld dat wij aan het einde van onze toetsingen zijn gekomen.

Gelet op de stelling van Lucretius - die ook uitgebreid over atomen heeft geschreven - kon dat punt wel eens nooit bereikt worden. Door de mening van hedendaagse geleerden dat er ook soorten Higgsbosons zijn, komen we aardig bij hem in de buurt. Want wie zou geloven dat de huidige natuurkunde nu aan het eind van zijn ontledingen is? Er zullen steeds nieuwere bouwsteentjes worden ontdekt. Alles is trilling, en aan de hoeveelheid combinaties van trillingen kan geen einde worden toegeschreven. Lucretius zegt dan ook: "Zelfs de kleinste lichamen zullen bestaan uit een ontelbaar aantal delen, aangezien ze altijd gehalveerd kunnen worden, en hun helften zonder limiet opnieuw." Wanneer dit juist is, zal er nooit een ultiem deeltje worden gevonden. Overigens hoeven we het halveren niet letterlijk te nemen. Het zou de omschrijving kunnen zijn van een entiteit die altijd weer uit een samenstelling (gecombineerde trilling) van iets anders bestaat, of daarmee in interactie is. Die eigenheid kan uiteen worden getrokken, en niet per se in de verhouding 50:50.

Wanneer alles uit trilling bestaat, is er tussen elke soort frequentie een relatie, namelijk die, welke deze frequentie van alle andere onderscheidt. Anders gezegd, een frequentie A is tegelijk ook een niet-frequentie B, C, et cetera. Deze relatie zou je filosofisch kunnen noemen, maar ook natuurkundig. Er is naar mijn mening een verband, bestaande uit een blokkade, tussen iedere afzonderlijke frequentie en alle andere frequenties, en dat verband kun je een naam geven. Misschien kun je zelfs spreken over een kracht, want iets houdt het onderscheid tussen de frequenties in stand. Twee frequenties of eigenheden, sluiten elkaar uit. Omdat uitsluiting een mate van actie inhoudt, is er een energetische band tussen beide, waardoor je een verschijnsel ziet dat zowel een aantrekking als een afstoting is. En omdat alles in de natuur een eenheid vormt, heeft alles een blijvende onderlinge, energetische band. Lucretius: "Iets moet onveranderlijk blijven. Want wanneer ooit iets zodanig getransformeerd wordt dat het over zijn eigen grenzen heen gaat, betekent dit de onmiddellijke dood van hetgeen er voordien was."

Er zijn vele verschijnselen op stoffelijk en onstoffelijk gebied, Hoewel ze van elkaar verschillen van gedaante, bevinden ze zich allemaal in hetzelfde universum, en nemen een plaats in die niet door andere verschijnselen kan worden ingenomen. Elk verschijnsel moet zich er 'bewust' van zijn dat het derhalve niet een andere plek kan en mag innemen. Het is in die zin onderworpen aan een restrictie. Een restrictie betekent een onderlinge afhankelijkheid tussen iets wat expansie zoekt, en iets waardoor die expansie afgeremd of geblokkeerd wordt.

Wanneer er iets is wat die expansie zoekt, hetgeen het 'Godsdeeltje' vermeend zou doen wanneer het aan alles massa geeft, moet er nog een derde punt zijn. Want als A invloed uitoefent op B, verandert de eigenheid van A en eveneens de eigenheid van B. A maakt dus gebruik van iets - of verbruikt iets van zichzelf - waarmee het op B invloed uitoefent. Wat is dan dat derde 'iets' waarvan het Godsdeeltje gebruikmaakt of dat het verbruikt, en hoe noemen we het?

Om iets op te splitsen, moet er energie op worden losgelaten, zoals dat in de versnellers gebeurt. Dat kan niet een willekeurige hoeveelheid of soort energie zijn. Elke op te splitsen entiteit vereist zijn eigen hoeveelheid of soort, een kritische input die tot de splitsing leidt. Deze splitsing lijkt onomkeerbaar te zijn. De entiteit keert niet meer naar de ongedeelde bron terug, op grond van wat men in de natuurkunde 'entropie' noemt. Maar als de kenmerkende deeltjes die de materie vormen, uiteen worden getrokken, moet er nog steeds een relatie bestaan met de vorm waaruit ze uiteen zijn getrokken, in lijn met de stelling van Lucretius. Die relatie zouden we, zoals gezegd is, een naam moeten geven. Want niet alleen is een opgesplitste entiteit verdeeld in onderdelen, maar iets houdt ze vervolgens opgesplitst.

De natuur houdt nog veel voor ons verborgen. Michael Maier zegt hierover: "De goede werkmeester en grote God heeft oneindig grote geheimenissen in de natuur gelegd, die de mens door kunst en denkwerk naar zich toe moet trekken en doorgronden, net zoals het vuur door de steen wordt

geprikkeld en door de slag daarvan tevoorschijn wordt gelokt." ('Chymisches Kabinet - Atalanta Fugiens', Voorwoord, 1708).

165. Regie

Zo nu en dan kun je op de tv een masterclass of een gedeelte daarvan volgen. Onlangs kwamen kandidaten in beeld voor het dirigentschap van een orkest. Om de beurt moesten ze een proeve van bekwaamheid afleggen, waarbij een bekend muziekstuk de basis was waarop zij een fictief orkest moesten dirigeren. Dan kwamen van de lerares, zelf een beroemd dirigente, commentaren in de trant van: hier niet aan het eind langzaam zwaaiend afbouwen, maar abrupt stoppen.

Als leek kun je dat aardig volgen, omdat het om één persoon gaat in een heel goed afgebakende situatie. Maar er zijn ook masterclasses voor violisten of pianisten. Dan wordt het al wat lastiger. De leerling wordt bijvoorbeeld gevraagd om een passage iets minder technisch te spelen, of er een andere aanpassing in te doen. Zelf kun je vervolgens geen verschil horen tussen de eerste presentatie en de tweede, nadat de student de aanwijzing ter harte heeft genomen.

Als je een orkestrepetitie ziet, gebeurt er iets soortgelijks. De dirigent hamert even af, geef wat aanwijzingen, over verandering van het tempo in een bepaalde passage. Hij laat het orkest dan opnieuw ergens de compositie oppakken en ook dan, kun je als leek het verschil meestal niet volgen.

Doet u dat niet denken aan het volgen van het mystieke pad? Je kunt heel lang meelopen, maar omdat je je eigen dirigent bent, zul je zo nu en dan even aanwijzingen moeten geven, of iemand anders doet het wel voor je. Zo krijg je je eigen masterclass, waarin je zowel moet aangeven als luisteren, en zowel de corrector als de gecorrigeerde bent.

Nu kan het zijn dat iemand die ons al heel lang kent, in de eerste jaren waarin we ons pad bewandelen niet ziet dat er iets veranderd is. Het kan zijn dat we in bepaalde situaties net zo bits reageren als voorheen, of net zo onverschillig. Als dát nou het resultaat is van al je inspanningen, zal de buitenwereld denken, dan kun je het net zo goed laten. Maar men is zich wellicht niet bewust van ons eindeloos repeteren om die valse noten eruit te krijgen, of de harmonie beter te laten doorklinken. En ook kan onze technische aanpak wel heel mooi zijn, maar zielloos, zodat we moeten leren dat het instrument meer is dan een klankkast. Er moeten klanken aan ontlokt worden die weliswaar op beheersing wijzen, maar die ook een warme en gevoelvolle toon produceren.

Een leerling in een masterclass is al voorbij het stadium van de absolute beginneling. En wanneer wij zo'n leerling na een aantal jaren weer aan het werk zien, merken we dat de scholing toch heel veel resultaat en nut heeft gehad. Het verschil tussen de eerste fase en de fase waarin hij of zij in een orkest een solopartij kan spelen, ligt in het tussengedeelte. Met heel veel moeite, vallen en opstaan, eindeloos repeteren, zijn de latente vermogens tot ontwikkeling gebracht. En dan zal een buitenstaander, zeker als die ons vanaf de eerste fase heeft meegemaakt, echt wel zien dat er iets ten goede is veranderd.

Om door die eerste fase heen te ploegen en door te gaan tot de orkestrale uitvoering, is geduld en doorzettingsvermogen nodig. Het is niet iedereen gegeven. Maar als je in de gelukkige omstandigheid verkeert dat je aan de slag kunt samen met gelijkgestemde zielen, sleep je elkaar erdoor.

166. De begrenzing der entiteiten

Lang geleden begon men onderscheid te maken tussen een aantal scheppingsrijken, door ze opklimmend in te delen in mineralen, planten, dieren en mensen. Pseudo-Dyonisius de Areopagiet breidde deze reeks nog uit, tot diep in het onstoffelijke gebied. Hij sprak namelijk over negen soorten engelen, uitmondend in de godheid. Deze reeks bestond uit engelen, aartsengelen, vorstendommen, machten, deugden, heerschappijen, tronen, cherubijnen en serafijnen.

Welke plek of rangorde wij als bestaand ook voor waar zouden kunnen aannemen, een classificatie houdt in, dat wij aan elke groepering haar eigen kenmerken toekennen. Er moet een karakterisering zijn die zodanig luidt, dat wij onderling van elkaar kunnen begrijpen waar wij het over hebben.

Een kenmerk lijkt op zich een statisch begrip. Maar per kenmerk kan er inhoudelijk heel veel verschillend zijn. Neem een begrip als 'vrede'. Hoe vredevol is iemand bijvoorbeeld, of op welk vlak en welke instrumenten gebruikt hij daarvoor. Er is dus veel ruimte om onder een overkoepelend begrip gradaties en elementen te onderscheiden.

Wij zijn vertrouwd met de zojuist genoemde indeling in mineralen, et cetera. Ook daarbij blijkt het om een globale indeling te gaan. Want als wij over mineralen spreken en er iets over willen meedelen aan iemand anders, staan we voor de vraag: over welke mineralen hebben wij het? Deze lijn kan worden doorgetrokken naar de andere scheppingsrijken, zijnde de planten, dieren en mensen. Het is dus niet zo, dat wij met één begrip alles van een bepaalde groepering kunnen benoemen. Per groep is het aantal variaties in samenstellende onderdelen feitelijk onbegrensd.

Als dat zo is en elke groepering is heterogeen, kan er dan wel een duidelijk onderscheid tussen de diverse groeperingen worden aangebracht? Of zijn de scheidslijnen vaag, nu de inhoud van iedere afzonderlijke groepering al niet goed begrensd kan worden?

Als wij ergens een definitie van geven, denken we daarmee een vaststelling te maken waarmee iedereen uit de voeten kan. Maar hoe je iets ook definieert, binnen de definitie kunnen ondersoorten worden aangegeven. Niets aan een definitie kan totaal begrensd zijn. Want we zagen al aan het begrip 'vrede', dat er vervolgens een willekeurige inhoud of gedaante aan kan worden toegekend. En als wij een bol definiëren, kunnen we vervolgens binnen de definitie tal van bollen bedenken. Grote, kleine, gekleurde of witte, van metaal, aardewerk, et cetera. Zo bezien kan aan niets een echte grens worden gesteld. Het lijkt te gaan om een spectrum per groepering.

Waar lopen nu, hiermee rekening houdend, de grenzen tussen mineraal en plant, tussen plant en dier, tussen dier en mens, en tussen mens en ijlere onstoffelijke wezens? Wij kunnen een definitie maken van wat een plant is. Daarbinnen zijn er eindeloos veel entiteiten die van elkaar verschillen en toch aan de definitie voldoen. We zien er de bepaalde bandbreedte in terug. Het dierenrijk heeft eveneens een bandbreedte, waarbinnen alle dieren zich bevinden.

Voor alle scheppingsrijken geldt een bandbreedte. Wij spreken over 'de mens', terwijl zich daarvan miljarden totaal verschillende vormen op de aardbodem bevinden. Toch zal er iets kenmerkends aan de mens zijn. Je kunt hem definiëren, maar ook de menselijke groepering moet een bandbreedte hebben.

In het dagelijkse leven boeit ons dat niet zo. Per groepering onderkennen wij een grote verscheidenheid aan trillingen, maar toch trekken wij met gemak de grens tussen wat een mineraal, plant, dier en mens is. Deels kunnen we dat door gebruik te maken van onze ogen. Wij herkennen een mens als wij er eentje tegenkomen. En voor dieren geldt hetzelfde. Daarbij blijft het wonderlijk dat wanneer een paard een paard tegenkomt, hij weet dat het om een paard en soortgenoot gaat. En een meeuw weet heel goed wanneer hij een andere meeuw tegenkomt, want ze trekken niet voor niets met elkaar op. Binnen de enorme verscheidenheid per groepering weet elk verschillend facet in deze groepering tot welke groepering hij behoort. Zonder op de hoogte te zijn van de precieze trillingsspectra delen bepaalde scheppingsrijken elkaar toch feilloos in iets in.

In een van onze eerste graden is een prachtig overzicht meegeleverd, genaamd het Kosmische

Klavier. Daarin zien we, hoe bepaalde verschijnselen gradueel van elkaar verschillen en dat er steeds hogere trillingsgetallen zijn, waardoor bijvoorbeeld geluidstrillingen kunnen worden onderscheiden van licht, en het zichtbare licht weer wordt onderscheiden van ultraviolet licht, röntgenstraling, et cetera. AMORC stelt, dat de zielepersoonlijkheid ook een trillingsgebied heeft, dat zeer ijl is en ergens aan de top staat.

Je zou nu zeggen, dat hiermee alles mooi in kaart is gebracht. Elk trillingsgebied heeft zijn eigen werkwijze en uitwerking en manifesteert zich dienovereenkomstig. Zo bezien, zijn ze van elkaar gescheiden en heeft elk nog een bepaalde bandbreedte waarmee de fenomenen binnen het eigen gebied worden onderscheiden. Wat bepaalt nu hun grenzen, vroegen we ons al af. Ofwel: waar ligt de overgang van het ene naar het andere trillingsgebied en waarom is het zo belangrijk dat er uit-eenlopende groeperingen zijn?

Er is een theorie die zegt, dat het bewustzijn zich via stadia moet ontwikkelen. Je zou dan in de evolutie beginnen in het minerale gebied en opklimmen via het planten- en dierenrijk naar het mensenrijk. Let wel, dit is een theorie. Misschien is de overstap van het ene rijk naar het andere mogelijk op de wijze waarop een elektron van baan verschiet. Er zou dan een bepaalde externe energie op een entiteit in zijn groepering moeten worden losgelaten, of een energie door de entiteit zelf moeten worden opgewekt, waardoor hij bij een kritiek bereikte grens een sprong naar een ander niveau kan maken.

Stel dat dit zo is, dan zullen er niettemin per definitie nog steeds verschillende gebieden zijn. Alleen verschuift dan doorlopend een aantal entiteiten van het ene gebied naar een ander gebied. Alles is in relatieve zin in harmonie met het gebied waarin het zich bevindt, maar mogelijk kan het zich er ook niet aan ontworstelen. Dan hoeft er ook geen kwalitatieve norm te worden aangelegd in de zin van: een plant is nog niet zo ver dat hij een dier kan worden, of dat het ene gebied machtiger is dan het andere.

In elk geval is de invloed van elk scheppingsrijk op het andere duidelijk aanwezig. In al hun combinaties kunnen ze voor elkaar constructief of destructief zijn. De mens kan van dieren, planten en mineralen gebruikmaken. Hij moet dan wel onderscheiden welke daarvan schadelijk en welke gunstig zijn. Hij is zelf ook uit mineralen opgebouwd, maar er zijn in de natuur mineralen die hem schaden en andere die zijn gestel opbouwen. Dieren eten planten op, en daardoor helpt de plant het dier. Maar omgekeerd helpen dieren de planten ook. Denk maar aan de bijen.

Hoewel de oorspronkelijke indeling van de groeperingen hiërarchisch is, werken de energieën van boven naar beneden en omgekeerd. De scheppingsrijken helpen of bestrijden elkaar; soms bewust en actief, soms onbewust en passief. Wij zijn aan elkaar onderhevig en voldoen daarmee aan bepaalde natuurwetten. Het lijkt allemaal redelijk overzichtelijk. Maar dan dienen zich een paar vraagstukken aan.

Er zijn natuurwetten die op alle groeperingen en op de natuur hun invloed uitoefenen. Noem maar de wet van aantrekking en afstoting, of wetten omtrent versnelling en vertraging, of de lichtsnelheid. Het is niet duidelijk of deze wetten een trillingsgetal hebben, dus of wij ze in het genoemde Kosmische Klavier kunnen onderbrengen en waar wij ze moeten plaatsen omdat ze op alle gebieden inwerken, bijvoorbeeld boven het trillingsgebied van de menselijke zielepersoonlijkheid, of juist helemaal onderaan, of dat geen van beide geldt. Maar als er zoveel verschillende wetten zijn, en wij zouden kunnen vaststellen dat ze afzonderlijk inderdaad een trillingsgetal hebben, dan zou je toch zeggen dat ze ook trapsgewijze naar trillingsgetal moeten kunnen worden ingedeeld en dat we ze een rangorde moeten geven. Sterker nog, dan gaat ook spelen of er binnen iedere natuurwet een bandbreedte is, en hoe het mogelijk is dat ze overkoepelend over alle groeperingen werkzaam zijn.

Wanneer wij consequent zijn en alles in het universum uit trillingen bestaat, moeten wij ook aan bijvoorbeeld de wet van het behoud van energie een trillingsgetal toekennen, of aan de wet dat iedere actie een reactie oplevert. Als dat niet kan en ze onderscheiden zich van trillingen, dan moet de gangbare stelling dat alles uit trillingen bestaat, op de helling.

En daarmee stuiten we op de vraag of natuurwetten een entiteit zijn. Behalve dat de zichtbare vier scheppingsrijken elkaar onderling beïnvloeden, kunnen wij als mens inmiddels diverse onzichtbare krachten naar onze hand zetten. Zo hebben wij de lichtenergie weten te manipuleren en laserstralen kunnen bouwen. En röntgenstraling is weliswaar gevaarlijk, maar is allang ingezet om er iets positiefs mee te doen en in levende of dode materie te kijken. Zogenaamd kunnen wij dat, door gebruik te maken van de natuurwetten. Maar eigenlijk zeggen wij daarmee, dat wij door op een bepaalde manier in te grijpen een kracht naar onze hand zetten. En dat wringt, want ingrijpen op een kracht, vergt op zichzelf al een kracht.

Wat is een natuurwet feitelijk? De afspraak dat wij een vaste relatie tussen een bepaalde oorzaak en een gevolg hebben vastgesteld. Maar dat maakt hem nog niet tot een entiteit, een substantie of kracht, hetzij stoffelijk of onstoffelijk. Misschien moeten we de natuurwetten daarom geheel buiten het Klavier laten. En dat is paradoxaal, omdat immers alles uit trillingen zou bestaan.

Enerzijds zijn er de zichtbare scheppingsrijken met hun eigen trillingsgebied. Daarnaast zijn er trillingen van een onstoffelijk, onzichtbaar niveau, zoals de geluidstrillingen, of de röntgenstraling. Als je een zielepersoonlijkheid, die onstoffelijk is en een trillingsgetal heeft, een entiteit noemt, zou je röntgenstraling ook een entiteit moeten noemen. Maar voor de natuurwetten lijkt dat niet op te gaan. Het zijn geen entiteiten, dus lijken ze een bepaald trillingsgetal te ontberen.

Natuurwetten zijn slechts beschrijvingen van de wetmatigheden die zich volgens ons in de natuur voordoen. Als zich het ene verschijnsel voordoet, gebeurt er vervolgens iets anders. Die herhaalbare gebeurtenis, die geen uitzonderingen mag kennen, noemen wij dan de natuurwet. Die is niet alleen geen entiteit, maar er gaat ook geen werkzaamheid van uit. Hij is ook niet instrumenteel, integendeel. Eigenlijk volledig afhankelijk. Er moeten eerst gebeurtenissen plaatsvinden en dan openbaart de potentiële natuurwet zich pas. Althans, zo zeggen wij dat, maar iets wat geen substantie heeft, kan zich natuurlijk ook niet openbaren en heeft geen potentie. In essentie is een natuurwet een 'niets'.

In de bekende tabel waarin de diverse trillingsgetallen in opklimmende orde met hun begrenzingen zijn opgenomen, hebben we het steeds over 'iets'. Maar als alles in het universum uit trillingen bestaat, hoe kan het dan, dat wij deze tabel op een A4'tje kunnen afbeelden? De logica volgend, zou je immers al het bestaande erin moeten kunnen onderbrengen. Maar hoe moeten we dat doen? Hoe bepalen wij het trillingsgetal van het maken van een mooie strandwandeling? Hoe bepalen wij het trillingsgetal van boodschappen doen? Van broederschap? Wat is het trillingsgetal van een convocatie?

167. Routine

Heel veel mooie dingen in het leven nemen wij voor zo vanzelfsprekend aan, dat we ons hun schoonheid pas realiseren als we ze niet meer bezitten. Mischien komt het doordat we doorgaans in een situatie verkeren waarin alles in harmonie is, en dus het innerlijke evenwicht weerspiegelt waarnaar wij allen op zoek zijn, en die voor innerlijke rust en vrede zorgt. Die toestand is dus natuurlijker dan een toestand waarin ons iets ontbreekt, of waarin we iets kwijtraken, want dan tracht ons bewustzijn om de voordien aanwezige evenwichtstoestand terug te krijgen en weer gelukkig te worden.

St.-Augustinus zegt: "Is het gelukkige leven niet juist dát leven wat door allen wordt gewild en dat door volstrekt niemand niét wordt gewild? Waar hebben ze het leren kennen, dat ze het zo willen? Waar hebben ze het gezien, dat ze het lief hebben gekregen?" En hij vervolgt: "Het gelukkige leven wordt niet met de ogen gezien, omdat het niet een stoffelijk ding is." (Belijdenissen, B10, XX-29/30). Klaarblijkelijk zoeken we het geluk door een middel dat stoffelijk of onstoffelijk is, waarbij het doel een onstoffelijke toestand, een bewustzijnstoestand is. Want het gevoel dat wij gelukkig zijn, is van een mentale, onstoffelijke gedaante.

Dit overziend, komt het erop neer, dat alle mogelijke activiteiten die wij ondernemen, fysiek, mentaal en psychisch, bijdragen aan het handhaven van een situatie waarin wij gelukkig zijn en in evenwicht. Dat is zo logisch en vanzelfsprekend, en ligt zo aan de basis van wie wij zijn, dat wij wel de bovenbouw, dus het resultaat van die inspanning, voor ogen hebben, maar de onderliggende wetmatigheid ervan uit het oog zouden kunnen verliezen.

Stel dat je iemand vraagt waarom hij zo graag uit eten gaat. Hij of zij zal dan iets antwoorden in de trant van: "Het is altijd gezellig, en ik houd van lekker eten." Maar je zou door kunnen gaan met vragen, bijvoorbeeld: "Waar zit hem dat dan in?" Telkens kan een antwoord iets dieper op de kwestie ingaan, en het is goed mogelijk dat er uiteindelijk geen ultiem antwoord mogelijk blijkt te zijn.

Misschien is het maar goed ook, dat we niet altijd alles willen ontleden. Als je de hele dag bezig zou zijn met waar te nemen dat je gelukkig en tevreden bent, word je als het ware uit dat feit zelf, weggehaald. Je bent dan te analytisch bezig en legt alles onder een vergrootglas. Je kunt het soms beter gewoon over je heen laten komen. Dan wordt geluk een soort euforie. Het hoeft niet te betekenen dat je daardoor een automaat bent geworden die niets meer wil ontleden en door het geluk wordt 'meegesleept'. Het wordt een soort 'zijn omdat je bent wie je bent', en dat kan voldoende zijn.

Het is overigens geen slecht idee om soms eens even afstand van alles te nemen en wél analytisch te zijn. Gewoon om te zien of je niet te routineus alles maar aanneemt, en of je nog wel op het goede spoor zit. Want dan kan de bewondering en de dankbaarheid die hoort bij het gelukkig zijn, er een extra dimensie aan verlenen. Stel je nu de volgende tweespraak eens voor.

Fr. A: Hoe is het, Frater B? Nog leuke plannen voor het weekend?
Fr. B: Hallo! Ja, ik ga de stad nog uit
Fr. A: O, leuk. Waar gaat de reis heen?
Fr. B: Ik ga naar Leeuwarden
Fr. A: Zomaar?
Fr. B: Nee, ik moet er zijn
Fr. A: Wat is er te doen dan?
Fr. B: Er is een Convocatie van AMORC
Fr. A: Aha, hoe zit dat?
Fr. B: Nou, die staat aangekondigd in ons Afdelingsblad
Fr. A: Wat is er dan te doen?
Fr. B: Zoals gezegd, een Convocatie
Fr. A: Waarom wordt die gehouden?
Fr. B: Dat heeft het Bestuur aangekondigd en het is een datum uit het rooster

Fr. A: Waarom ga je erheen?
Fr. B: Omdat ze die datum geprikt hebben
Fr. A: Is dat een beetje in je agenda in te passen?
Fr. B: Ja hoor, want ik houd van tevoren wel rekening met die datum
Fr. A: Waarom neem je eigenlijk deel aan die Convocaties?
Fr. B: Nou, omdat het Bestuur ze voor een heel jaar heeft vastgesteld
Fr. A: Wat is dan het doel van zo'n bijeenkomst?
Fr. B: Dat iedereen komt, want anders heeft het Bestuur voor niks zitten werken
Fr. A: En als je daar bent, hoe gaat het dan?
Fr. B: Dan moet je je inschrijven en je pasje en zo laten zien
Fr. A: Is dat belangrijk bij zo'n bijeenkomst?
Fr. B: Ja, want anders kom je er niet in
Fr. A: Wat betekent voor jou nu zo'n Convocatie?
Fr. B: Ik wil het Bestuur natuurlijk niet voor een lege zaal laten praten
Fr. A: En hoe gaat het er dan verder aan toe?
Fr. B: Je neemt deel aan de rituele convocatie en daarna is er een werkvergadering
Fr. A: Wat is nu het diepere nut van dit alles?
Fr. B: Dat er een goede volgorde is en dat je dan de huishoudelijke agenda bespreekt
Fr. A: Wat betekent voor jou de Traditie precies?
Fr. B: Dat je daarbij dan wel strikt het Handboek voor de afdeling volgt
Fr. A: Waar ligt voor jou de kern van het Werk?
Fr. B: Dat de afdeling blijft bestaan, en daarom is er volgend jaar weer een Bestuur

Et cetera, et cetera. U begrijpt het al, hier wordt onderbewust door Fr. B. (het zou ook een Sr. B. kunnen zijn, hoor) een zeer exoterische uitleg van de bedoeling van een Convocatie gegeven. Dit is een benadering die je zou kunnen plaatsen op een buitenste concentrische ring van het mystieke werk. Er spreekt een routinematige, oppervlakkige visie uit, waarbij je naar een Convocatie komt omdat die nu eenmaal is ingeroosterd. Niet één keer wordt stilgestaan bij wat de bedoeling van een Convocatie is. Dat het een "plaats voor werk en aanbidding" is, zoals we dat wel geformuleerd zien in onze Orde. Een gelegenheid om bij elkaar te zijn in een aandachtige, liefdevolle afstemming op elkaar en op het Hogere. Een gelegenheid ook om het Kosmische te danken voor alles wat wij hebben, en om te vragen om kracht en energie om anderen bij te staan die het moeilijk hebben. Een hernieuwde kans om opgeladen te worden, en omgekeerd om goede gedachten en energie naar de wereld te sturen, opdat zich daar een vredevolle samenleving kan ontwikkelen, waarin wij elkaar optillen naar het zuiverste niveau waarop wij als mens kunnen vertoeven.

Moge het ons gegeven zijn om met die gedachte altijd ons mystieke werk te blijven vervullen.

168. Het afleggen van een eed

Op diverse momenten in onze mystieke studie worden wij geconfronteerd met het afleggen van een eed. Dat is een belangrijk moment. Wat is nu het belang van het afleggen van een eed, en in hoeverre word je daaraan gehouden? Maar laten we eerst eens kijken waar zich in onze studie een eedaflegging kan voordoen. Er zijn vier soorten eden, die elk bepaalde fasen kunnen hebben.

In de eerste plaats zijn er de eden die aan het eind van een bepaalde Graad worden afgelegd. Dat zal dan een verklaring zijn in de vorm van een ingevuld formulier dat naar de Grootloge wordt gezonden. Deze studie-eed kan dus op meer momenten in onze studie aan de orde zijn.

In de tweede plaats is een eed gebruikelijk wanneer een kandidaat zich in de Loge begeeft om daar een Graadsinwijding te ondergaan. Ook hier kan zo'n gebeurtenis zich dus op meer tijdstippen voordoen, wanneer men door deze graden voortschrijdt en daarvoor fysiek in de Loge aanwezig is.

In de derde plaats kan er een eed zijn die verband houdt met het lidmaatschap van een onderafdeling van onze Orde. Hierin is dus eveneens een verdeling, want een dergelijke eed komt voor bij iemand die lid wordt van een Pronaos, een Chapter, of een Loge.

In de vierde plaats is er de Officianten-eed. Iedere Officiant die aantreedt in een Pronaos, Loge of Chapter, legt een ambtseed af. Ook de Grootloge-Officanten, de Grootmeesters en de Imperator zijn beëdigd.

Wie er voor de eerste keer mee te maken krijgt, zal misschien even grote ogen opzetten. Moet ik een eed afleggen? Oei, waar moet ik mij op vastleggen? Wat wordt er van me verlangd, en wat gebeurt er als ik mij onverhoopt niet aan die eed kan of zal houden?

Nu is het zo, dat doorgaans van tevoren geen inzage wordt gegeven in de inhoud van de eed. Er zou wat voor te zeggen zijn om dat wel te doen, net zoals bij de schriftelijke eden die bij de monografieën horen. De kandidaat kan zich er dan een tijdje in verdiepen. Hij kan dan alsnog besluiten om zijn kandidatuur te laten voor wat die is. Anderzijds is een eedaflegging een emotionele en indrukwekkende gebeurtenis, die het mooist tot zijn recht komt in de volheid van een lopend ritueel. Je wordt even wakker geschud: nu wordt het menens, je gaat door, of je valt af: dit is het moment om te beslissen.

Daarom zullen we eerst stilstaan bij waar een eed feitelijk voor bedoeld is, dus los van de inhoud. Er zijn in de buitenwereld verschillende soorten eden die een zeer belangrijke status verlenen. Als iemand in een rechtbank een eed aflegt, zweert hij daarbij dat hij de waarheid zal zeggen, de volle waarheid en niets dan de waarheid. Als hij vervolgens een getuigenis aflegt, geeft het recht daaraan een extra gewicht, omdat het getuigenis onder ede is afgelegd. De eed is afgelegd onder aanroeping van God: "Zo helpe mij God Almachtig." Wanneer men niet religieus is, wordt in plaats van de eed de Belofte afgelegd: "Dat beloof ik." Die heeft dezelfde rechtskracht. Kennelijk is men lang geleden gaan overwegen, dat iemand door het afleggen van een eed een hoge drempel neemt die door het recht is opgeworpen. Gevoelsmatig moet je hierdoor wel een bepaalde zelfoverwinning hebben om de eed af te leggen en er dan tegen te zondigen. In het recht krijg je door het feit dat je een eed hebt afgelegd, een groot waarheidskarakter toebedeeld. Wanneer blijkt dat je meinedig bent geweest, zijn de gevolgen er dan ook naar, en kun je een hoge straf verwachten. In het strafrecht zijn bepaalde op zich strafbare gedragingen onder omstandigheden verontschuldigbaar. Maar er is niet zoiets als een verontschuldigbare meineed: het is alles of niets.

Er zijn ook andere eden, bijvoorbeeld bij een huwelijksvoltrekking. Dan beloven bruid en bruidegom elkaar trouw te zijn, "tot de dood ons scheidt." Nog een andere vorm vinden we bij de notaris. Daar kan iemand een verklaring laten opmaken waarop hij vervolgens beëdigd wordt. Ook hier gaat het, net als bij de rechtbank, om het waarheidsgetrouw afleggen van een verklaring waarop iemand anders kan bouwen.

In onze Orde wordt een eed afgelegd ten overstaan van een Officiant. De strekking van de eed heeft echter niet een reikwijdte naar derden of partijen buiten de beëdigde kandidaat. Wat is dan de

strekking van deze eed? Het gaat om een belofte die de kandidaat feitelijk aan zichzelf doet. Het is een beginselverklaring en een intentieverklaring ineen. De kandidaat neemt zich bepaalde dingen voor, en zal zijn uiterste best doen om zich daar vervolgens naar te richten. Feitelijk doet hij die belofte ten overstaan van de God van zijn hart.

We hebben het tot nu toe gehad over de bedoeling van de eed. Wat kan een kandidaat verwachten van de inhoudelijke kant ervan? Zonder nu te hoeven citeren uit de diverse eden, kan het volgende er wel over worden gezegd. De Orde heeft bepaalde doelstellingen. Die hebben alle tot doel, dat de leden hun innerlijk bewustzijn ontwikkelen, in harmonie komen met zichzelf, hun omgeving en 'het hogere'. Zij trachten hun verworven inzichten in te zetten ten nutte van de wereld om hen heen. Daartoe zijn zij lid geworden van de Orde. Bij hun lidmaatschap horen bepaalde voorwaarden, bijvoorbeeld geheimhouding van wat als zodanig aan hen is toevertrouwd. Maar ook, dat zij er alles aan zullen doen om de hoge beginselen van de Orde uit te dragen. De eden zijn zodanig geformuleerd, dat ze altijd de hoge morele beginselen van de Orde weerspiegelen. Niemand zal aan de kandidaat vragen om zichzelf te verloochenen, of strijdig te worden ten opzichte van zijn eigen maatstaven.

Omdat het een intentieverklaring betreft, gaat het er om, dat je bevestigt wat die intentie is. De kandidaat zegt dan ook, nadat de Officiant de eed heeft voorgelezen en gevraagd heeft of de kandidaat ermee instemt: "Ja." Wat gebeurt er nu, wanneer je je onverhoopt niet aan een afgelegde eed binnen de Orde zou houden? Niets anders, dan dat je met je Innerlijke Meester wordt geconfronteerd. Aan deze kun je voorleggen wat dan de beste handelwijze is. Misschien bestaat die er gewoon uit, dat je de bewuste eed voor jezelf nog eens overdenkt en opnieuw in stilte hernieuwt. Er kan een koerswijziging nodig zijn. Er is geen sanctie, geen veroordeling. Misschien overleg je in zo'n geval met een vertrouwd persoon hoe die er tegenaan kijkt. De Orde zal nooit aan een lid vragen in hoeverre hij of zij zich aan de afgelegde eden heeft gehouden. Alle leden zijn Meester over hun eigen leven.

In essentie markeert de eed een belangrijke fase in het mystieke onderricht. Je wordt weer even bewust gemaakt van waar je mee bezig bent, waar je voor staat en waar je heen wilt. Daarom is ons onderricht ook in graden verdeeld. Alle leringen zouden in principe gewoon achter elkaar behandeld kunnen worden, dus zonder dat er grenzen zijn tussen de ene groep monografieën en de andere, die nu door de graden worden gescheiden. Maar ook hier geldt, dat het afronden van een graad en het betreden van de volgende graad een fase markeert. Je beseft, dat je een trede verder bent geklommen op de ladder die leidt naar Meesterschap over het Leven. Het werkt ook magnetisch: je wilt graag verdergaan, doorgaan op die weg, iets kunnen afronden, iets nieuws kunnen beginnen, waarvan de horizon altijd verder ligt dan je kunt overzien.

Zodra de eed is afgelegd, ben je opgenomen in het gezelschap waarin je je dan bevindt. Als kandidaatlid van een afdeling ben je op dat moment als lid in de afdeling opgenomen. Als kandidaat in een Graadsinwijding ben je dan lid van die Graad. Als kandidaat-Officiant ben je vanaf dat moment officieel in functie.

Samengevat zouden we kunnen zeggen, dat een eed een intentieverklaring is jegens jezelf. Het is een symbolisch moment om de overstap naar een nieuwe fase te markeren. Een moment om stil te staan bij wat je doelstelling is, en energie te krijgen om door te gaan op die prachtige weg naar ontplooiing van je Zelf.

169. Hiërarchie

In heel veel verschijnselen in de natuur, zoal niet in alle, is een trapsgewijze opbouw te zien. Bij de eenvoudige vormen denken we dan aan atomen en moleculen, die elk nog uit vele andere delen bestaan. Ze zijn niet zozeer trapsgewijze gerangschikt alsof ze zich in een piramidale vorm aan ons voordoen, en ze blijken ook niet op een ladder met treden te staan. Het is meer dat ze vanuit een elementaire gelaagdheid samen met andere van die soort, een steeds complexer geheel vormen. Als we nu naar het menselijke lichaam kijken, zie we dat daar deze trapsgewijze opbouw zich heel ver heeft voortgezet. De moleculen vormen uiteindelijk cellen. De cellen vormen organen. De organen vormen tezamen het menselijke lichaam, waardoor de zielepersoonlijkheid zich kan manifesteren.

Nu zijn er in de tempels van onze Orde ook dergelijke elementaire verbindingen te zien, die samen een organisme vormen waardoor zich een bepaald licht kan manifesteren. Dat licht is de metafoor voor de zielepersoonlijkheid. Wanneer die spreekt, noemen wij dat 'intuïtie', en ook wel 'de stem van het geweten', hoewel ze niet helemaal identiek zijn. Al deze aspecten van een mens vormen een gebundeld geheel, vol energie. Deze energie wordt in het ideale geval op een positieve manier ingezet.

Een tempel en een convocatie die daar gehouden wordt, kunnen wij met verschillende ogen bekijken. Iedereen kan zijn eigen associaties vormen en aan de diverse elementen die zich daar toonbaar maken, een eigen symbolische interpretatie geven. Zo kunnen we bijvoorbeeld de convocatie met de opbouw van het menselijk lichaam vergelijken. Dan stellen wij ons een geschapen wezen voor, met een eigen hart en ledematen. Het is een reëel bestaande schepping in het kosmische bestel van bestaande dingen, met zijn eigen mogelijkheden, karma en opdracht. En net zoals een mens, kent een convocatie een ontstaan, een bestaan, en een vergaan.

Nu zijn wij leden van een Pronaos, maar velen van ons hebben ook Chapterconvocaties bijgewoond. Daar zijn veel meer officianten bij betrokken dan bij een Pronaos, en daardoor is het gemakkelijker om een Chapterconvocatie te vergelijken met een menselijk organisme. De leden die de tempel van een Chapter betreden, zijn als de cellen van het menselijke organisme (dat geldt ook voor de Pronaosleden natuurlijk). De officianten zijn de organen en functies. Zo zien we in de Chapter het wijze verstand en het brein gesymboliseerd door de Prediker. Het hormonale systeem heeft zijn pendant in de Zanger en Zangeres, die de vocaalklanken ten gehore brengen die de diverse organen stimuleren tot een betere werkzaamheid. Het gevoelsleven en de emoties zien we terug in de Mater. De beschermende, intuïtieve stem van de Innerlijke Meester wordt gesymboliseerd door de Buitenwachter en de Binnenwachter. De Vestaalse maagd, ofwel de Colombe, is het zuivere geweten. Zij is het dan ook, die de diverse eden voorleest. De Meester tot slot is de zielepersoonlijkheid. Het lichaam is aldus geheel compleet.

Aan het eind van de Convocatie is de levensloop voltooid. De Meester verlaat het lichaam, de aardse tempel valt uiteen. Het bezielde organisme heeft zijn taak volbracht. En net als bij een reïncarnatie wordt in iedere convocatie deze bestaanscyclus herhaald.

We zien hier symbolisch dat alles hiërarchisch is opgebouwd. Elk onderdeeltje vormt de schakel in een groter geheel; alles is onderling afhankelijk en kan niet zonder de ander bestaan. De mens heeft organen nodig. De organen hebben cellen nodig. De cellen hebben moleculen nodig. De moleculen hebben atomen nodig.

Nu geldt de hierboven gegeven schets de symbolische betekenis van het rituele werk in een afdeling. Maar onze Orde bestaat uit vele afdelingen, en alle afdelingen samen vormen de diverse Grootloges. Op hun beurt vormen ze samen de Opperste Grootloge. Onze Orde en alle positief gerichte, spirituele organisaties vormen samen de Grote Witte Broederschap. Er lijkt dus altijd wel een klimmende reeks te zijn.

Kijken we nu naar een willekeurige schakel in deze keten, en nemen we dan de afdelingen als onderwerp, dat zien we dat ze allemaal een groepje leden hebben die ervoor zorgen dat alles goed

blijft functioneren. Er vindt ook een coördinatie plaats, door de Meester, het Bestuur, de Regionaal Mentoren, de Grootraadsleden en de Grootloge. Binnen de Orde zijn dus veel hiërarchische verhoudingen zichtbaar. En op grotere schaal dan binnen de rituele convocatie van een afdeling, vormt de Orde in zijn totaliteit ook een organisme.

Het woord 'hiërarchie' wordt over het algemeen niet als iets plezierigs ervaren. Dat zal ermee te maken hebben, dat hiërarchie een machtsverhouding of gezagsverhouding inhoudt. De vraag is op zijn plaats, hoe we daar dan binnen de Orde tegenaan kijken. Ons doel is, in de striktst mogelijke onafhankelijkheid ons leven in te richten. Dan zou je toch verwachten dat er niemand moet zijn die macht over je uitoefent. Dat is een terecht standpunt. Zou een term als 'gezagsverhouding' dan een betere zijn? Dat lijkt nauwelijks het geval. In het dagelijkse leven vindt er bijvoorbeeld iets plaats 'op gezag of op last van de burgemeester'. Meestal voorspelt dat niets goeds: er moet iets gecorrigeerd of gedaan worden, dat via een flinke toepassing van invloed afgedwongen moet worden. Waarom komt de term hiërarchie dan toch zo nu en dan in onze Orde bovendrijven?

Als we kijken naar organisaties, komen we daar altijd een bestuur in tegen. Er moet iemand zijn die de doelstelling aangeeft en voor het verwezenlijken daarvan de mensen en middelen aantrekt. Vervolgens moeten die mensen geïnstrueerd worden, want ze komen een organisatie binnen die net even anders zal werken dan andere die zij kennen. Vervolgens gaat iedereen aan het werk. Dan moet, gaande dit proces, tegen het licht worden gehouden of de werkzaamheden nog steeds gericht zijn op het realiseren van het doel. Daarvoor moet je enige afstand kunnen houden tot het werk zelf. Want als je op de inhoud geconcentreerd bent, kun je al gauw het overzicht kwijtraken. Naarmate de organisatie groter wordt, zul je de werkzaamheden beter op elkaar moeten afstemmen, en omdat dit te veel werk voor één persoon zal zijn, neemt de groep toezichthouders en werkbegeleiders ook toe. Zo ontstaat er een hiërarchische lijn, waarbij er iemand aan het hoofd staat en daaronder allerlei fasen van beleid en uitvoering zichtbaar worden.

Bij onze Orde valt de parallel met willekeurig welke andere organisatie te zien. De Orde is wereldwijd gevestigd, met tal van Grootloges en onderafdelingen. Er is een overkoepelend orgaan nodig, dat net zo optreedt als hierboven geschetst is ten aanzien van organisaties in het algemeen. Dus ook binnen de Orde is er sprake van een hiërarchie.

Nu is het één ding, dat de organisatie hiërarchisch in elkaar zit, maar een ander ding, of je de term hiërarchie ook als zodanig moet gebruiken. En dat gebeurt feitelijk wel, want zodra onze leden in een bepaalde Graad zijn aangekomen, worden ze betiteld met de term 'leden van de Hiërarchie', en er zijn ook bepaalde afstemmingsperioden van de Hiërarchie. Er valt wat voor te zeggen om dat begrip niet langer te gebruiken. Gevoelsmatig schept het afstand, en het kan best worden vervangen door een andere term. Wel ontkomen we er niet aan om vast te stellen, dat de Orde nu eenmaal hiërarchisch is opgebouwd.

Belangrijk bij ons waardeoordeel over de term hiërarchie is, in hoeverre wij last hebben van zo'n hiërarchische structuur. Belemmert die ons in ons ongestoorde lidmaatschap, voelen wij ons geremd om binnen de Orde iets ter sprake te brengen, of worden wij teruggewezen wanneer wij met een voorstel komen? De ervaring leert anders. Kijk alleen maar eens naar de officianten-teams. Iedere officiant krijgt een beperkte functieduur. Daardoor krijgen andere leden de kans om zelf ook een keer een functie te vervullen. Onze afdelingen kennen een wisselende duur van bepaalde functies in één en hetzelfde bestuur, zodat het bestuur trapsgewijze wordt vernieuwd. Dan heb je een mooie mix van continuïteit en verfrissing van het team. Ieder team heeft de gelegenheid om voor de tijd waarin het in functie is, plannen te maken voor de activiteiten van het lopende jaar. En een volgend team krijgt idem dito de gelegenheid om weer iets heel anders centraal te stellen en accenten te leggen.

Nu stellen wij altijd, dat wij alles moeten onderzoeken en het goede moeten behouden. Dan moeten we onszelf ook durven afvragen of wij in onze Orde zonder een feitelijke hiërarchie zouden kunnen. Maar als we die niet zouden hebben, wat is dan het alternatief? Zou er nog een lijn te zien zijn in onze werkzaamheden, als wij die op een volledig willekeurige manier uitoefenen? De prachtige symboliek

van onze rituelen, die wij overal in de wereld op dezelfde manier kunnen bijwonen, zou heel snel zo zijn veranderd, dat wij die misschien niet meer zouden herkennen als wij bij elkaars convocaties op bezoek komen. Er lijkt een zekere ordening nodig te zijn, om hoe dan ook te functioneren en chaos te vermijden. Wanneer iemand lid is van bijvoorbeeld een sportvereniging, vinden we het heel normaal om een bestuur te zien. En bij elke gespeelde wedstrijd wil het team winnen, want dan sta je weer hoger op de ranglijst (lees: in de hiërarchie). Sterker nog: iemand zegt vol trots dat hij niet langer 'in het 2e' speelt, maar 'in het 1e'. Over hiërarchie gesproken.

Wij zien het hiërarchische beginsel overal in de natuur terug. Daar past het begrip 'Orde' heel goed bij. Wat zien we dan in de natuur, dat zo sterk doet denken aan hiërarchie? De atomen, elektronen, moleculen, volgen allemaal een bepaald pad. Ze zijn volledig zichzelf, laten zich eventueel vrijwillig met elkaar verbinden, en hebben dan een functie die hun oorspronkelijke, afgezonderde bestaan een geheel nieuwe dimensie verleent. In die gebundelde hiërarchie verbreden ze zogezegd hun horizon en kunnen ze iets tot stand brengen dat anders niet tot de mogelijkheden had behoord. Nu kan er evengoed op alle niveaus een worsteling plaatsvinden. Sommige stoffen bijvoorbeeld laten zich gewillig aan andere binden, maar soms vindt er een strijd plaats en vormen ze instabiele verbindingen. Dus ook al is er een hiërarchie, wil dat niet zeggen dat alles verstard is en dat er geen veranderingen of verschuivingen mogelijk zijn.

In de hiërarchie van de natuur heeft alles zijn plek. Onderling kan alles een harmonie vinden, wanneer het afgestemd is op zijn eigen aard. Hiërarchie is dus zowel absoluut als relatief. Er is een wisselwerking, waarbij de termen hoger en lager maar een zeer betrekkelijke waarde hebben. Dat we daar toch vaak zo over spreken, komt wellicht doordat een hiërarchie naar ons idee een piramidale structuur heeft. Aan de eenzame top staat de leiding, en afdalend naar de basis zien we hoe de top de doelstelling vorm tracht te geven, waarbij aan de basis alles door veel mensen in de praktijk gestalte krijgt.

Zou de term hiërarchie misschien beter verteerbaar worden, als we die piramide eens omdraaien? Dan zien we een onderkant, de punt, een elementair beginsel. Daar bevindt zich de leiding die een plan heeft, maar nog met lege handen staat. Alles is letterlijk en figuurlijk basaal. Nu gaat de leiding voorbereidingen treffen om een gesteld doel te verwerkelijken. De eerste stappen vanuit het niets, stijgen op en vinden plaats. Er wordt een locatie gezocht en een gebouw gebouwd. Nu zijn de eerste stappen gematerialiseerd. Op de onderbouw wordt iets opgetrokken. Het is dus een ontwikkelder fase dan alleen het lege plan, dat aan de basis van alles ligt. Daarom staat die tweede fase hoger op de ladder. Daarna worden medewerkers aangetrokken. De geformuleerde doelstelling van de eenling krijgt nu duidelijker gestalte en krijgt de hulp van meer mensen. De zaak wordt verbreed en alles is nu op het toppunt van gezamenlijke belangrijkheid. Steeds verder groeit de organisatie, en uiteindelijk is er zoveel gepresteerd en bereikt, dat er heel breed aan de slag kan worden gegaan. De doelstelling gaat eindelijk de fase van uitvoering in. En daar was het in eerste instantie toch om bedoeld. Daarom staat die fase breed aan de top. Ook een boom begint heel laag en smal, in de grond, klimt dan op en waaiert uit: ook een soort omgekeerde piramide.

Het belangrijkste is, het samenwerken aan een doel. Daarin vindt iedereen elkaar. Een leiding die zijn doelstelling niet kan verwezenlijken bij gebrek aan mensen die deze willen uitvoeren, kan net zo goed naar huis gaan. Maar voor mensen die samenkomen terwijl zij niet weten wat hun doel is, of wie dat formuleert, coördineert en bewaakt, geldt hetzelfde. Wij hebben elkaar op elk relatief niveau nodig, want alle cellen moeten in alle organismen samenwerken. Het geheel is meer dan de som der delen. Zoals Michael Maier zei: "De eenheid van een doelgerichte wil, voegt het ene ding bij het andere." ('Chymisches Kabinet', Toelichting IV, 1708).

170. De zielepersoonlijkheid

Als wij een levende mens tegenkomen, nemen wij dan een zielepersoonlijkheid waar? Dat lijkt het geval te zijn. Want het verschil tussen een levende en niet-levende mens is, dat de eerstgenoemde een lichaam heeft dat door een ziel belevendigd is, en de laatstgenoemde ontbeert die.

Daarmee hebben we ook een andere vraag beantwoord, namelijk: zíjn wij een zielepersoonlijkheid, of hébben wij een zielepersoonlijkheid. Klaarblijkelijk zíjn wij een zielepersoonlijkheid, want het woord zegt het al: een ziel die samen met een lichaam een individu, een persoon vormt.

Als wij naar ons 'stemmetje van binnen' luisteren, wie spreekt er dan tegen ons? Het is niet ons lichaam, want dat is juist het instrument waardoor dat stemmetje binnenkomt, en het lichaam aanspoort om iets te doen of na te laten. Het is ook niet onze zielepersoonlijkheid die tot ons spreekt. Want we hebben net vastgesteld dat wijzelf de zielepersoonlijkheid zijn. Als iets daar tegen spreekt en ook raad geeft, kan dat dus niet eveneens de zielepersoonlijkheid zijn, want dan zou de zielepersoonlijkheid tegen de zielepersoonlijkheid spreken.

Zal het stemmetje dat tegen ons spreekt, dan van buiten onszelf komen? Of komt het van de 'ene helft' waaruit wij bestaan, dus van onze ziel? Maar als het van binnen of van buiten komt, wat is het dan, dat tot ons spreekt?

Het is in de mystiek heel moeilijk om goede definities te geven van datgene wat ons bezighoudt. Iemand vraagt ons bijvoorbeeld wat wij onder bewustzijn verstaan. Dat zijn van die overrompelende vragen, waarop wij niet altijd een simpel antwoord weten te geven. En toch hebben wij het er voortdurend over bij onze mystieke gedachtewisselingen. Het lijken allemaal van die vertrouwde begrippen: ziel, bewustzijn, het Kosmische, het geweten, de innerlijke stem, het innerlijk Zelf, maar ga er maar eens aanstaan om ze allemaal goed te omschrijven, en helemaal om ze allemaal te rangschikken of te onderscheiden op een wijze die voor iedereen verhelderend is.

Maar … als de 'ziel' iets universeels is wat wij allemaal met elkaar als mensen delen, en als die het is die ons adviezen geeft, hoe kan die ziel dan aan Jantje het ene advies geven, en aan Pietje of Marietje een heel ander advies? Heeft die universele ziel dan in de gaten dat iedereen voor zijn ontwikkeling iets anders nodig heeft? Of staan wij alleen open voor dat wat wij graag willen horen? En misschien willen wij ook wel goed luisteren, maar hebben wij energetische stoorzendertjes in ons opgebouwd gedurende onze kindertijd, opvoeding en scholing.

Als wij aan het Kosmische goede raadgevingen vragen, dan lijkt dat een stap in de goede richting. En dat wij het Kosmische niet goed kunnen definiëren, of niet anders dan dat het het geheel van alle natuurwetten is, is niet zo belangrijk.

Als het gaat om raadgevingen die vanuit het Kosmische komen, of van de universele ziel, die de 'ene helft' van ons levende wezen uitmaakt, dan dringt die boodschap niet altijd door tot de 'andere helft' van ons levende wezen, te weten ons lichaam met zijn denkvermogen. Toch is het wonderlijk dat ons denkvermogen überhaupt een advies tot zich kan nemen en beoordelen. Het moet in staat zijn om het verkregen advies te beoordelen en een besluit te nemen. Het weegt de dingen tegen elkaar af, en die weging wordt door veel factoren beïnvloed.

Het denkvermogen moet zich noodgedwongen via ons brein manifesteren. Daar worden de kosmische indrukken kennelijk zo vertaald, dat wij ermee aan de slag kunnen. Het demonstreert oude beginselen, namelijk het duale Nous, waaruit de Vitale Levenskracht en Materie emaneren. Ze gaan vervolgens verbindingen aan, die elk hun hogere of lagere trillingsgraad hebben. Alles, zowel ziel, materie en denkvermogen, is geheel met elkaar verstrengeld.

171. Moeten

Iemand vertelde mij onlangs, dat het goed zou zijn als wij aandacht zouden gaan geven aan het begrip 'moeten'. Heel veel zinnen worden in de een of andere vorm verweven met 'moeten'. Nu is die woordkeuze ongetwijfeld zeer goed bedoeld, maar als je erop gaat letten, begint het op te vallen. Datgene waar je op gefocust bent, komt steeds binnen je blikveld. We komen bijvoorbeeld een passage tegen als: "Om goed te kunnen mediteren, moeten wij er allereerst voor zorgen dat wij", et cetera. Of: "Ga op uw gemak zitten en sluit uw ogen." Allemaal zeer vertrouwde uitspraken. Er zit steeds een motief van moeten in verwerkt, van een voorschrift. Het vinden van taalkundige alternatieven vergt enige lenigheid. Maar zodra je er eenmaal aan gewend bent om te zoeken naar andere termen, wordt dat op den duur een automatisme.

Hoe ziet nou zo'n alternatief eruit? Wat denkt u van deze (verzonnen) zin? "U mag zelf uitmaken welk studietempo u aanhoudt." Dat lijkt al een hele verbetering te zijn. Maar als je het op de keper beschouwt, zit hier ook een paternalistische kant in verborgen. Want iemand heeft je hiermee iets toegestaan. Dat betekent, dat die ander daartoe de macht heeft. Bij de gratie van iemand anders, word je iets toegestaan.

We horen (opgepast: 'hoeven') hier niet al te rigide mee om te gaan. Anders wordt het formuleren van zinnen ons wel heel moeilijk gemaakt.

Waarom zou dit een thema kunnen zijn om er voortaan gespitst op te zijn? In ons mystieke onderricht spelen hele subtiele dingen een rol. Wij proberen immers om via meditatie, contemplatie en concentratie een beter contact te krijgen met ons ijle en hypergevoelige Zelf. Daar pas je dan de instrumenten op aan en wordt er niet met de botte bijl gehakt.

De teneur om hierover na te denken, is duidelijk. Omdat de mystiek idealiter 'eclectisch' is, dus alles onderzoekt en het goede behoudt, kan het geen kwaad om de blik zo nu en dan eens naar binnen te richten. Kijken hoe alles loopt en of er iets te verbeteren valt, al is het nog zo subtiel, om daardoor steeds in goede afstemming te blijven op de kosmische harmonie waaraan wij onderhevig zijn. Die krijgt immers gestalte via mensen.

Strikte onafhankelijkheid, tolerantie en respect voor andermans individuele pad kenmerken de goede mystieke aanpak. Als dat niet zo zou zijn, legde ons dat een bepaalde druk op. En zodra wij verplichtingen niet goed kunnen nakomen, levert dat iets op wat op alle fronten vermeden moet worden: namelijk het aankweken van schuldgevoel. U ziet, ook in deze zin stond weer het woord 'moeten'. Zo moeilijk is het, om het te vermijden. Het ligt ons voor in de mond, we zijn ermee vergroeid.

De verantwoordelijkheid ligt in alle gevallen bij onszelf. Kunnen we ons niet langer verenigen met geldende regels, dan is dat het moment om voor onszelf de balans op te maken. En balans is iets wat de moeite van het nastreven waard is. Het komt overeen met een oud begrip in de mystiek, namelijk 'harmonia', waarin alles zijn weg zoekt naar evenwicht.

172. Politiek en godsdienst

Een van onze stelregels is, dat binnen de muren van de Orde niet wordt gediscussieerd over godsdienst en politiek.

Bij AMORC is iedere oprechte zoeker naar Licht welkom, ongeacht geslacht, ras, levensbeschouwing, godsdienst, politieke richting, seksuele geaardheid, huidskleur en afkomst. Wat een prachtige ontvangsthal heb je dan, waar al die kleurrijke typen mensen welkom zijn en elkaar broederlijk en zusterlijk begroeten. In deze moderne tijd zou je eigenlijk ook nog een term moeten bedenken voor leden die zich man, noch vrouw kunnen of willen noemen. Misschien komt er ooit een tijd waarin we elkaar alleen nog toespreken met 'geliefde Orde-genoot'.

Maar om niet af te dwalen: we weten allemaal wel hoe het gaat als we over godsdienst of politiek met anderen in debat gaan. Op verjaardagsfeestjes of werkborrels kunnen de gemoederen aardig verhit raken, wanneer twee gesprekspartners bijvoorbeeld allebei hun zorgen over het milieu hebben, of over de belastingdruk. Misschien zijn ze het onderling best eens dat de huidige situatie moet veranderen, maar zodra het gaat over de manieren en middelen daartoe, komen de heilige huisjes van beiden onder druk te staan.

Het is een menselijk trekje dat wij graag de mening horen die de onze bevestigt. Men zegt wel eens, dat we de krant kiezen die onze reeds aanwezige opvattingen bevestigt. En als je overtuigd bent van je eigen standpunt en ook nog het beste met de wereld voor hebt, is de verleiding maar al te groot om te proberen anderen tot dat standpunt over te halen. Ook zal ons ego best gelukkig zijn als we zien, dat we iemand anders voor ons gezichtspunt hebben gewonnen.

Er komt nog een aspect om de hoek kijken, dat bij alle discussies met anderen over onderwerpen die ons na aan het hart liggen, aanwezig is. Namelijk dat het nagenoeg onmogelijk is om zoveel overzicht te hebben over alles wat in de wereld om verbetering roept, dat wij een oplossing kunnen vinden die universeel is én door iedereen onderschreven wordt. Het vergt dus het afstand doen van onze eigen wil, om daarentegen de stem van het Kosmische te laten spreken.

Lijkt dit erop, dat wij dan machteloos zijn? Als wij iemand anders willen overtuigen van ons gelijk, oefenen wij druk op hem uit. Er is een drukkende frequentie die wij aan het uitzenden zijn. Maar niets weerhoudt ons ervan om dit proces stil te zetten en ons open te stellen voor de instroming van een hogere wijsheid. We kunnen het Kosmische vragen om voor ons - in overeenstemming met onze wensen, instelling en missie - een pad te ontwikkelen waarop wij de wereld verder kunnen helpen. Er is dan geen drukkende frequentie naar buiten, maar een opluchtende frequentie die vanuit het Kosmische bij ons binnenkomt. En het mooie is, dat wanneer wij een pad bewandelen dat in harmonie is met hetgeen het Kosmische aan ons persoonlijk heeft meegegeven, wij ongetwijfeld zielepersoonlijkheden aantrekken die op dezelfde golflengte zitten als wijzelf. Wij vinden dan, zonder te proberen anderen te overtuigen, vanzelf medestanders.

Wat betreft het discussiëren binnen de Orde over godsdienst en politiek: zou je op grond van het bovenstaande kunnen aannemen, dat je medestanders voor je eigen standpunten kunt vinden? Maar juist omdat wij ons vaak laten meeslepen in discussies, kan vooral bij zeer uiteenlopende zienswijzen binnen ons kleurige gezelschap van leden, wrijving of ongemak ontstaan. U kent het wel: eerst gaat de discussie over de onderwerpen zelf. De standpunten zijn dikwijls tegengesteld of afwijkend van elkaar. Vervolgens gaat het over de daarbij betrokken personen. Nog erger wordt het, als de een de ander zou verwijten: “Hoe kun jij als Rozekruiser nou zo'n standpunt innemen?” Door te zwijgen echter, kunnen we elkaar vinden op de top van de piramide, voorbij de tegenstellingen.

Maatschappelijk belangrijke onderwerpen zijn zeker niet iets wat buiten het gezichtspunt van de Orde valt. Denk maar aan de inhoud van de Positio Fraternitatis Rosae Crucis en de daarin geuite zorg om de politiek, economie, wetenschap, religie, natuur en ecologie. Wij zijn er immers altijd op gericht om harmonie, vrede, geluk en vooruitgang te brengen in onszelf en de mensen om ons heen. Dat zijn stuk voor stuk waarden die ook in de politiek en de godsdiensten aan de orde zijn. De stelregel dat

binnen de muren van onze Orde niet over die twee terreinen wordt gediscussieerd, is feitelijk omdat wij juist gericht zijn op harmonie en vrede.

En in onze monografieën zien wij ook verhandelingen die je zou kunnen betitelen met ‘vergelijkende godsdienstwetenschap’, lees: levensbeschouwelijke vergelijkingen.

Hoe kunnen wij overigens het begrip 'binnen de muren van onze Orde' nadere invulling geven? Zodra we de locatie binnenkomen waar een bijeenkomst van de Orde wordt gehouden, kunnen we daar de grens trekken. Maar zodra wij elkaar ergens anders ontmoeten, weerhoudt niets ons ervan om elkaar met onze opvattingen te verblijden. De stelregel van de Orde is dan ook zowel praktisch als symbolisch van aard.

Een van de stelregels is, dat binnen de muren van de Rozekruisers Orde AMORC niet wordt gediscussieerd over godsdienst en politiek.

173. [[…]]

174. [[…]]

175. De ziel

De scheiding tussen ziel en stof zou je betrekkelijk kunnen noemen. Als alles in de kosmos één is, is niets van het andere gescheiden. En aan alles wat van het Ene is afgeleid, kunnen we een naam geven. Het zijn allemaal gradaties van het Ene. Daar komen al onze begrippen vandaan.

Wanneer de stof samengaat met wat wij de universele ziel noemen, spreken we over een zielepersoonlijkheid. Het is maar een term die wij eraan geven. Is dat samengaan er niet, dan spreken we over twee afzonderlijke verschijnselen: de universele ziel en de stof.

Is er in het laatste geval sprake van een scheiding? Of kunnen we het ook een potentieel samengaan noemen? Wanneer alles uit het Ene voortkomt, lijkt er geen echte scheiding te zijn tussen alle manifestaties. Net zoals wij slechts in betrekkelijke zin van onze voorouders gescheiden zijn. Er is altijd een band, een verbindende factor, want ze zijn allemaal van het Ene afgeleid, het is allemaal familie van elkaar. Zo is er ook een verschil tussen Licht, Leven en Liefde, maar dat is slechts zo qua manifestatievorm. Als we weten dat in de natuur de wet van de driehoek werkt, kunnen we op zoek gaan naar elementen die wij op een dusdanige manier met elkaar kunnen verbinden, dat ze een voor ons nuttig en gunstig resultaat (het 3e punt op de driehoek) vormen. We hebben dan het ene familielid met het andere verbonden.

Nu kun je je afvragen, hoe het licht voor ons kan werken als het niet in de stof zit. Dat is een lastige vraag. Niet met de stof verbonden licht is wellicht onkenbaar. Voor ons, als zielepersoonlijkheden, is het al kenbaar en voor ons werkzaam, omdat wij er ‘voor de helft’ uit bestaan. Door meditatie kunnen wij ons nog verder openstellen voor de werkzaamheid van het licht, zij het op een andere wijze, alsof we een extra instrument zijn.

We kunnen bij deze vraag ook een iets andere invalshoek nemen. Als er geen materie zou zijn, zou de universele ziel dan kunnen werken in algemene zin, voor een doel waarvoor ze geen stof nodig heeft?

Als die ziel er is, is ze wellicht gewoon zichzelf, als potentie, zonder doelstelling. Ze is dan een gegeven. Het begrip ‘doelstelling’ is een menselijke term. Wij gebruiken die term omdat wij ons leven ernaar kunnen inrichten. Wij willen van het ene punt naar het andere, omdat we bij dat andere punt willen uitkomen. Maar als we geen behoefte zouden hebben om iets te ‘willen’, dan was een begrip als doelstelling overbodig en irrelevant. Wij zouden dan volledig door de natuurwetten gestuurd worden. Enerzijds hebben we dan geen vrije wil, maar hebben die ook niet nodig, want we zijn dan wilsvrij. Dat lijkt de ultieme vorm van in harmonie zijn met het Kosmische.

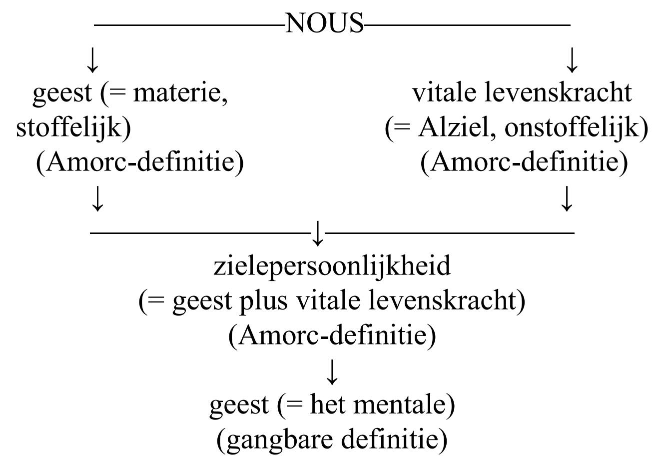
Heeft de ziel een doelstelling? Als ze zich met de stof verbindt, ontstaat er een derde punt van de driehoek. ‘Wil’ de ziel dat derde punt? Met andere woorden: beantwoordt het voor de ziel aan een doelstelling? Misschien wel helemaal niet. Dan is de ziel er gewoon. De stof is er gewoon. Samen vormen ze op grond van een wetmatigheid een derde punt. Stel dat je een glas water hebt. Je gooit er een blauwe kleurstof doorheen. Het water en de kleurstof raken vermengd. Heeft de blauwe kleurstof de bedoeling gehad om dat te doen? Ze behoudt haar eigenheid en het water ook. Op grond van een wetmatigheid die zich aan de blik van het water en de kleurstof onttrekt, raken ze vermengd, zonder doelstelling. Zo stel ik mij het samengaan van alles in de natuur voor.

Een ander aspect is het begrip ‘geest’. In de Rozekruisers Orde AMORC is de definitie van geest heel anders dan men daarbuiten gewend is. In de buitenwereld staat het begrip voor een geestelijke werkzaamheid, iets onstoffelijks dus.

Geest heeft binnen onze mystieke definitie echter integendeel te maken met verschijnselen als cohesie, adhesie, de vorming van elektronen, et cetera, zodat er stoffelijkheid is. Daarom kunnen die twee uiteenlopende definities verwarring scheppen.

Binnen onze filosofie kennen we ook het overkoepelende begrip ‘nous’, waaruit geest en vitale levenskracht voortkomen. Worden die twee weer met elkaar verbonden, dan is er sprake van een manifestatie, namelijk een levend wezen, waarbinnen zich een verschijnsel voordoet dat wij

bewustzijn noemen. Schematisch kan het zo worden weergegeven:

176. De kracht van de herhaling

De kern van het opvoeden en van scholing is: net zo vaak herhalen tot het aangebodene wortel heeft geschoten en deel van de persoonlijkheid is geworden,

Wat komen wij op het vlak van de mystiek zoal tegen, als wij dit verschijnsel daarbij betrekken? Er zitten veel kanten aan scholing. In de eerste plaats is daar de leerstof. Die wordt vervolgens door een leraar op een leerling overgebracht. De ideale overbrenging heeft niet de vorm van indoctrinatie. Dat vergt van de leraar veel wijsheid, want een ontvankelijke leerling kan nog van alles bijgebracht - lees: wijsgemaakt - worden. Door meditatie, contemplatie en concentratieoefeningen kun je de leerstof wegen en toets je voor jezelf of je op de goede weg bent. De weg die je qua gesteldheid zelf bepaalt.

Bij meditatie maak je je gedachten zo leeg mogelijk, om open te staan voor ingevingen van een 'hogere aard'. St.-Augustinus merkte ooit op, dat wanneer je vijf minuten zonder afleiding weet te mediteren, je alles bereikt hebt wat je kunt bereiken. Nu zijn er bibliotheken volgeschreven over meditatie. Iedereen kan daarin een methode vinden die goed bij hem of haar aansluit. Het hoeft geen krampachtige exercitie te worden. Een rustige omgeving, geen knellende kleding, geen afleidend lawaai, gedempt licht … het zijn zo een paar van de gereedschappen waarmee mediteren gemakkelijker wordt.

Een tweede instrument noemden we ook al: de contemplatie. De denkbeelden die via meditatie zijn binnengekomen, kunnen vervolgens overdacht worden, van alle kanten bekeken en afgewogen. Het is een bespiegeling.

Het derde instrument, de concentratie, kan worden ingezet om de conclusie van meditatie en contemplatie te voorzien van een sturende, scheppende kracht.

Nu is het kopje boven dit artikel, namelijk dat herhaling kracht heeft, ook een vorm van een instrument. Want de drie zojuist genoemde groepen kunnen naar willekeur of behoefte in cycli herhaald worden. Het lijkt een beetje vreemd. Heb je net op een rijtje gezet wat voor jezelf de beste manier is om te werk te gaan, dan moet je het nog herhalen ook. Alsof je een huis gaat bouwen. Je metselt alle muren, zet het dak erop en gaat het huis gebruiken voor het doel waarvoor je hebt opgetrokken. Nee wacht, ik moet het eerst weer even afbreken en dan weer opnieuw opbouwen. Ja, dat is ook een herhaling. Enerzijds met hetzelfde resultaat, anderzijds is het toch nooit hetzelfde huis dat voor de tweede keer gebouwd is.

Denk ook eens aan een geneeskrachtige behandeling. Die moet meestal herhaald worden, omdat er in het lichaam na elke behandeling energetisch iets wordt opgebouwd, tot er een resultaat is.

Herhaling is dus eigenlijk nooit precies datgene verrichten wat al verricht is. Zoals Heraclitus impliceerde dat je nooit twee keer in dezelfde rivier stapt. Maar ook, dat hoewel er steeds nieuw water in stroomt, het toch dezelfde rivier is. En daarmee is ook wel het nut van herhaling duidelijk. In eerste aanleg zou je denken: waarom moet ik herhalen wat ik nu net gedaan heb? Waarom wordt het niet voorgoed verankerd? Maar overal in het leven vindt herhaling plaats. Omdat niets een echte herhaling is. Anders zouden we na een paar keer ademhalen ook wel kunnen stoppen. We weten immers hoe het werkt? En na twee of drie pianolessen kunnen we de klep wel dichtdoen. Want we weten nu toch welke toetsen welk geluid voortbrengen? Maar dan is zichtbaar dat alleen sommige soorten herhaling steeds hetzelfde lijken te bewerkstelligen, terwijl het bij de pianolessen heel duidelijk is dat er wel degelijk steeds iets herhaald moet worden zonder dat het hetzelfde resultaat heeft, want er verandert gaandeweg hoorbaar iets in de beheersing van het instrument.

In ons mystieke werk zien we misschien ondanks het herhalen van onderwerpen of oefeningen geen verandering in ons wezen. Maar kijk zo nu en dan eens achterom. Dan zie je waarschijnlijk wel dat er toch groei plaatsvindt, zij het wellicht met veel vallen en opstaan.

Als wij regelmatig in een mystieke bijeenkomst zitten, hebben we ook met herhaling te maken. Het gaat om een vast patroon, met mogelijk een paar variabele elementen. Van het samenzijn merken we

na verloop van de herhaling een blijvend resultaat. Wanneer je er namelijk vaker aan deelneemt, gaat er als het ware na het binnenkomen al een schakelaar om. Je bent meteen in een andere wereld, je wordt meteen een ander mens. Was je daarbuiten of op je werk of anderszins een luidruchtig, nerveus, gejaagd wezen, dan lijkt het wel of je na het betreden van de meditatieve ruimte even een ander stoffelijk en mentaal jasje hebt aangedaan. Dat is toch wel een gevolg van herhaling. Enerzijds krijg je daar altijd nieuwe gedachten, nieuwe impulsen, maar de omgeving is als een beschermende, vertrouwde, bekende mantel die je bedekt, zodat er geen afleiding is.

De gehele mystieke studie, of feitelijk kunnen we spreken over opleiding, omdat het om theorie en toepassing gaat, bestaat uit herhalingen. Men zegt wel, dat de leerling drie keer om de driehoek gaat. Bij het doorlopen van de studie bestijg je als het ware een wenteltrap of een spiraal. Je komt steeds weer op hetzelfde punt uit, maar dan een eindje hoger. De lesstof wordt steeds een beetje verder uitgediept. Daarom is er ook niets wat als ‘geheim’ zou hoeven te worden betiteld: het is steeds enigszins anders van invalshoek. Noem het maar de basis waarop steeds een nieuwe bovenbouw, een nieuwe etage wordt opgetrokken. Het enige geheim zit in de ervaring die de bewoner opdoet.

Herhaling kom je verder overal tegen. Denk maar aan reïncarnatie. Het heeft ook een stimulerende werking. Aan het perpetuum mobile met zijn eeuwigdurende beweging zie je, dat er niets is wat zonder invloed van buitenaf in beweging kan blijven. Zonder herhaling of input komt alles tot stilstand. We denken wel eens van onszelf dat wij alles in de hand hebben en volkomen autonoom zijn. Toch zal er steeds iets nodig zijn om ons op gang te houden. Zowel stoffelijk als geestelijk voedsel houdt ons letterlijk en figuurlijk op de been. Het is net of wij van binnen een vliegwiel hebben. Het draait op volle snelheid, maar als er vervolgens niets gebeurt, gaat het steeds langzamer draaien. Dan moet het weer een flinke zet krijgen, waarna het weer op snelheid komt. En zo vervolgens. Daarom is het bijwonen van een mystieke bijeenkomst net alsof we een flinke draai geven aan ons innerlijke vliegwiel. Het houdt ons weer een tijdje bij de les, totdat wij weer een nieuwe, wellicht gelijkvormige, impuls nodig hebben om het proces voort te zetten.

177. Forged in fire

Een van mijn favoriete tv-programma's is Forged in Fire. Daar doen koppels van telkens vier smeden een gooi naar de kampioenstitel. Daarvoor moeten zij uit de uiteenlopendste materialen en metaalsoorten een mes, dolk, zwaard of ander voorwerp smeden. En dat alles onder een strakke tijdslimiet. Laatst trad weer een groep smeden aan. Een van de juryleden, zelf negenvoudig kampioen in deze serie, sprak ze toe en wel door ze humoristisch goed op het verkeerde been te zetten: "Jullie zijn natuurlijk gespannen. Ik ken dat gevoel, want waar jullie nu staan, heb ik zelf ook gestaan. Maar laat ik jullie geruststellen … dit gaat zéér moeilijk worden!"

Meteen zag ik de link met onze mystieke scholing. Een Meester kan tegen ons als leerlingen zeggen: "Jullie maken je zorgen over je ontwikkeling. Ik ken dat gevoel, want ik ben jullie pad ook opgegaan. Maar laat ik jullie geruststellen … dit gaat zéér moeilijk worden!" En ja hoor, in onze argeloosheid hadden we besloten om eens iets te ondernemen wat ter wereld als een van de moeilijkste en uitdagendste ondernemingen kan worden beschouwd. Namelijk het bewandelen van het mystieke pad, met al zijn valkuilen en verleidingen, om aldaar zo geschoold te worden, dat wij ons Zelf leren kennen door zonder verontschuldigingen de sluier daaromheen weg te nemen en onze persoonlijkheid opnieuw te smeden.

Er is een beroemd Duits boek, waarvan ik de titel niet meer weet, waarin de lijdensweg van een mystieke zoeker beschreven wordt. Hij ondergaat de ene na de andere sombere gemoedsgesteldheid. Tegenover een paar kleine vorderingen staan talloze blokkades en problemen. Toen ik het las, kon ik me niet aan de indruk onttrekken, dat je in bepaalde gevallen dan maar beter kunt stoppen met dat gekozen pad. Als het zó zwaar is, kun je je afvragen of dat alle inspanning waard is. Het moet natuurlijk wel leuk blijven. Als ontwikkeling toch al een geleidelijk proces is, ga dan gewoon genieten van het leven en geef de evolutie een kans. Het is immers een tegenstrijdigheid, dat wanneer je alles op alles zet om Diepe Vrede te verwerven, je daartoe alle aardse genoegens aan de kant zet, een vreugdeloze dwaalweg bewandelt, Diepe Onvrede moet ervaren en de ene na de andere deprimerende fase moet doorlopen.

Is tegenover een grote, ontluisterende worsteling op het mystieke pad dan het enige alternatief, dat je maar helemaal van dat pad afstapt? Misschien is er wel een hele simpele en menselijke manier om je te ontwikkelen zonder dat het een loodzware exercitie wordt. Relativeringsvermogen lijkt dan het toverwoord te zijn. Dat we de tijd nemen om ons te ontwikkelen. Dat er geen schuldgevoel ontstaat als we een keer struikelen of onze hoge doelstellingen niet halen. Dat we er geen halszaak van maken en onszelf niet te serieus nemen. Humor is ook zo’n instrument. Iemand zei eens: "Kijk zo nu en dan eens in de spiegel en lach dan hartelijk om jezelf." Dat is toch een prachtige opmerking.

En de term Forged in Fire slaat ook wel mooi op onszelf. Het vergt inspanning om iets te bereiken. Wij worden gesmeed in het vuur van onze aspiratie, ons enthousiasme. Dat kost tijd. Laten we onszelf op het pad geruststellen: dit gaat zéér moeilijk worden, maar we slaan ons er met relativeringsvermogen en humor best wel doorheen.

178. Een pechdag, toch een topdag

Soms vraag je je af, of het wel goed komt met de mensheid. Zoveel negativiteit, oorlog, onverdraagzaamheid, je zou er bijna aan gaan twijfelen. Maar soms heb je een dag waarin zoveel moois gebeurt, dat je alle negatieve gedachten van je af kunt zetten. Zo'n dag als vandaag.

Ik wilde voor onze motorclub een nieuwe toertocht testen. Die verliep niet bepaald als verwacht, met motorpech, maar het was toch een topdag.

Het begon op de carpoolplaats in Leek. Daar wilde ik de route starten, maar de Tomtom begaf het direct: alleen maar tekst, geen route. Ik was vlakbij de MotoPort, dus ik ging daar naar het servicepunt van WayPoint. Gesloten.

Toch maar op weg gegaan, met de bedoeling het onderweg nog eens te proberen. Na 20 kilometer rijden de motor op het platteland aan de kant gezet. Met enige kunstgrepen had ik weer beeld op de Tomtom. Een hele opluchting, fijn doorrijden dus, en de route oppakken.

Bakkeveen in en uit, Waskemeer in, tot langs het kanaal. Plotseling viel alles uit, geen stroom meer, de Super Blackbird hield abrupt in, en met een gillende band van het geblokkeerde achterwiel kwam ik tot stilstand. Afgestapt, lucht van verbrand rubber.

Telefoon gepakt: geen beeld. Een langskomende auto van Provinciale Waterstaat aangehouden en gevraagd of de chauffeur de ANWB voor me wilde bellen. Natuurlijk, zei hij. Telefoon deed het toch weer en met mijn hartelijke dank ging hij weer op weg. ANWB aan de lijn, zou 90 minuten duren voordat ze kwamen.

Motor aan de overkant gezet tegen de huizen. Ik ging in het gras zitten. De bewoner van het huis kwam kijken wat er was. Met deze man heb ik diverse keren heel wat afgepraat, ook rond zijn huis waar hij aan het grasmaaien ging.

Er komt een motorrijder voorbij. Hij stopte om te vragen of hij kon helpen. Situatie uitgelegd, leuk gesprek mee gehad en hij ging weer op weg.

Een tijdje later (ik zat daar al 3 uur langs de weg) fietsen twee dames langs. Zij waren bezorgd, want zij hadden mij daar al eerder zien zitten. Heel aardig van ze, leuk mee gesproken. Zij fietsen weer huns weegs.

Nog wat later stopt er een bestelbusje. Het raampje gaat naar beneden. Of hij kon helpen. Uitgelegd. Hij vroeg of ik al koffie had gehad. "Nee," was mijn antwoord, "nog niet". "Komt eraan, zo terug", zei hij en weg stoof zijn auto. Ik zag hem 150 meter verder het pad naar zijn woning indraaien. Tien minuten later zag ik hem in de verte komen aanlopen. Ik ging hem vast tegemoet. In de ene hand droeg hij een beker koffie met melk en suiker, in de andere hand een doosje met een tompoes erin. Wij liepen naar de motor en hij bleek ook een enthousiaste motorrijder te zijn. Even een foto van gemaakt. Hij ging weer terug naar huis en, mocht het nodig zijn, dan mocht ik de motor bij zijn huis stallen, zei hij.

Weer wat later stopt er een auto met een aardige jongedame erin. Zelfde vraag, zelfde antwoord. Door het open raam gaf ze mij een blikje frisdrank, en weg was ze weer. De tijd ging voorbij, want ik zat er al 5 uur. Ondertussen waren al heel veel groetende fietsers, motorrijders en tractorbestuurders langsgereden. Ook reed er een jongedame op een motor voorbij. Even later kwam ze teruggereden. Ik legde de situatie uit. Zij vertelde, dat ze toch maar even wilde kijken of ik hulp nodig had. Ook met haar leuk gesproken over motorrijden, haar vakantie, haar vriend die motorrijles had, et cetera. En zij ging lachend ook weer op weg.

Bij de bewoner van het huis waar ik zat, mocht ik even naar de wc. Zo, ik kon er weer 5 uur tegen. Maar van de ANWB geen spoor. Hun telefoondienst meldde, dat zij het zeer druk hadden, maar hulp was onderweg.

Ik besloot mijn motorkameraad eens te bellen. Die bood aan, een motortrailer te huren en mij op te halen. Aldus geschiedde. Hij kon mij eerst niet vinden, want hij stond verderop aan de andere kant van het kanaal. Motor op de trailer geladen. Ik was daar inmiddels 7 uur aanwezig. In de auto

probeerde ik de ANWB te bereiken om mijn melding af te zeggen. De telefoniste deelde mij mee, dat hun pechauto mij niet had aangetroffen. Wat bleek: toen de motor stil was gevallen, had ik op Maps opgezocht waar ik was. De straatnaam, inclusief ter hoogte van welk huisnummer, had ik aan de ANWB doorgegeven en ook aan mijn kameraad. Helaas, dat was de straatnaam aan de overkant van het kanaal, waar veel verderop hetzelfde huisnummer bestaat. Daar hadden ze mij niet kunnen vinden. Ik heb daar dus zo'n 5 uur voor niets zitten wachten.

De motor konden wij bij de MotoPort stallen, waar ik dus voor de tweede keer die dag terechtkwam. Mijn kameraad reed mij vervolgens even naar huis en vertrok weer.

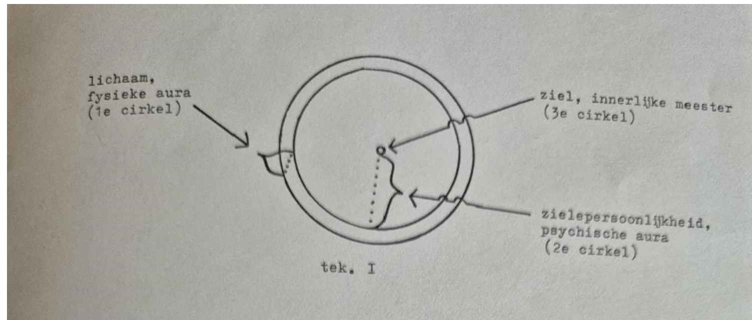
Op deze ene dag heb ik zoveel lieve en zorgzame mensen getroffen. De meesten volkomen onbekenden, die begaan waren met het lot van een voor hen eveneens volkomen onbekende. Terwijl ik aan de kant zat, vlogen de uren op zich voorbij. De zon scheen heerlijk, ik zat redelijk comfortabel op mijn motortas. In de bomen aan de overkant van het kanaal hebben de hele dag talloze uiteenlopende vogels gezongen, prachtig om te horen.

Zo begon een dag met pech, maar wat een geweldig fijne ervaring, met al die lieve mensen. Ja, er is echt hoop voor deze wereld, als we om elkaar denken en even de moeite nemen om hulp en aandacht te bieden aan wie dat nodig lijken te hebben. Vrede is iets wat met deze toevallige, maar onbetaalbare gebeurtenissen begint. Dit is wat mensen groot maakt …

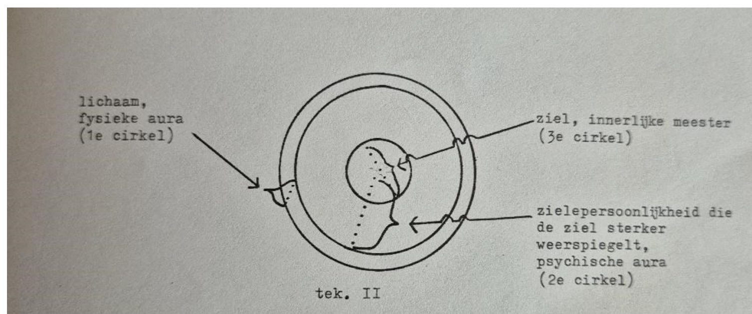
179. De ontwikkeling van de aura **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Hoe de ontwikkeling van de aura van de zielepersoonlijkheid zich ten opzichte van de ziel openbaart, heb ik geprobeerd in de onderstaande indeling weer te geven.

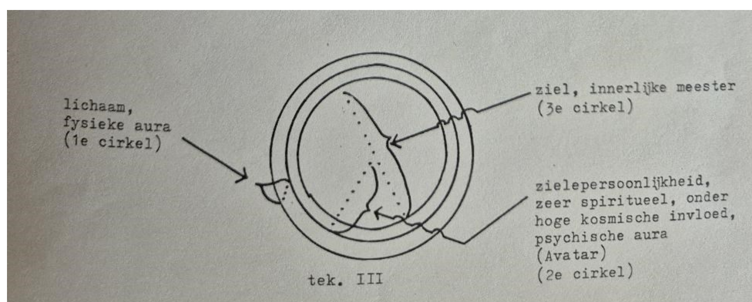
De eerste fase. Aan de buitenzijde van de persoon bevindt zich de lichamelijke aura. De zielepersoonlijkheid heeft haar eigen aura. Wanneer die zeer dominant is, laat die weinig ruimte aan het doorbreken van de stem van de Innerlijke Meester. Ik heb deze hier weergegeven als een zeer kleine cirkel in het midden:

De 2e fase. Natuurlijk is er ook hier een lichamelijke aura. De zielepersoonlijkheid is echter niet meer zo dominant, en laat de Innerlijke Meester meer aan het woord:

De 3e fase. Ook hier is er een lichamelijke aura. De uitstraling en invloed van de Innerlijke Meester is hier zo groot, dat hij de uitstraling van de zielepersoonlijkheid als het ware overvleugelt:

Nu zouden we kunnen stellen, dat naarmate de Innerlijke Meester meer gehoor krijgt, de lichamelijke aura ook sterker wordt. Want iemands gehele wezen wordt doordrongen naar de mate waarin hij op de Innerlijke Meester afgestemd is.

De weergegeven dunne cirkel aan de buitenkant van deze afbeeldingen, zouden we dus ook steeds groter kunnen afbeelden. Maar dat kan in een tekening niet weergegeven worden, want de binnenste cirkel wordt steeds groter naar buiten toe, en de buitenste cirkel naar binnen toe.

180. Kunstmatige intelligentie (AI)

In de loop van de geschiedenis zijn er veel breekpunten geweest in de wetenschap. Dan hoeven we niet eens zo laat te beginnen op de tijdschaal, door bijvoorbeeld te denken aan de Industriële Revolutie, de ontdekking en toepassing van de elektriciteit, de atoomwetenschap of de computerkunde. We kunnen wel honderdduizenden jaren teruggaan in de tijd om er al een aantal te vinden die van onschatbaar belang voor de mensheid zijn geweest. Het beheersen van het vuur, het ontwikkelen van het wiel voor transport, de ontwikkeling van geneesmiddelen op basis van planten, het toepassen van de seizoenswisselingen voor een goede landbouw… Hoewel wij nu nog wel eens van verbazing van onze stoel vallen (hologrammen, medische operaties verrichten op duizenden kilometers afstand tussen chirurg en patiënt, atoomklokken die 1 seconde afwijken per 40 miljard jaar), zijn het voornamelijk de zeer technische producten die wij als een hoogtepunt van onze beschaving beschouwen.

In veel culturen wordt gesproken over 'goden' die ooit de aarde bezochten en daar kennis verspreidden. Nu zou je denken dat die kennis wel buitengewoon geheimzinnig en ingewikkeld moet zijn geweest. Integendeel echter zie je, dat volgens de mythologie van veel volkeren hun als een van de eerste dingen is bijgebracht hoe je landbouw moet bedrijven. Uiteindelijk is die voor hun welzijn van onmiddellijk en groot belang, hoewel het als gift van de goden niet erg spectaculair lijkt te zijn.

Inmiddels zijn we beland bij een nieuwe ontwikkeling, namelijk de Artificial Intelligence ofwel AI, de kunstmatige intelligentie. Die leidt al tot grote bezorgdheid bij het mensdom, omdat de vrees bestaat dat AI ons zodanig gaat overvleugelen, dat wij er zelf maar bekaaid vanaf komen en er misschien door vervangen worden als mens.

Maar laten we eens kijken in hoeverre AI ons allang begeleidt en beschermt. Wanneer je een aspirientje neemt tegen de hoofdpijn, wordt er een kunstmatig middel aan je lichaam toegevoegd. Het gaat daar zonder enige bewuste medewerking van jezelf aan de slag in de diepste lagen van je wezen. Je hebt er geen enkele invloed op, maar je geeft je er vol vertrouwen aan over. Als je groente verbouwt, zul je waarschijnlijk de grond proberen te verrijken met een toegevoegde stof. Wat die precies onder de grond voor uiterst ingewikkelde werkzaamheden verricht? Daar heb je geen idee van. Als je een uitgebreide berekening moet maken, pak je je zakjapanner erbij. Sommige berekeningen zouden wij niet eens op papier kunnen uitvoeren, omdat ze hetzij te ingewikkeld zijn, hetzij te veel tijd zouden kosten. Zeer fascinerend is het om te zien hoe een CNC-machine uren bezig is om uit een massief blok aluminium een motorblok te frezen, waarin de openingen tot op een micron nauwkeurig worden aangebracht. Iets wat wij met onze handen nooit voor elkaar zouden krijgen.

In al deze gevallen besteden wij ons relatieve onvermogen op een bepaald terrein uit, aan wat een feitelijke AI is. Reeds sinds mensenheugenis hebben wij AI ingezet, zonder ons te realiseren dat wij die toepassen. Op onnoemelijk veel terreinen wordt ons leven dus voor ons geregeld. Daarbij stellen wij zelf de doeleinden vast en geven vervolgens een machine, die zelf ook al via een ingewikkelde opdracht tot stand kwam, de opdracht om een nog ingewikkelder opdracht uit te voeren.

Nu las ik in het septembernummer van de NewScientist, dat Alex Wilkins (wetenschapper bij het King's College in Londen) de term AGI (Artificial General Intelligence) gebruikt, dus kunstmatige, algemene intelligentie. Die zou meer moeten kunnen dan alleen redeneren. De term was ik niet eerder tegengekomen. Hij benoemt daarmee een vorm van AI die op veel terreinen de menselijke prestaties overstijgt. Nu lijkt mij deze term daarom tamelijk overbodig, want tal van instrumenten gebruiken wij al eeuwen om ons eigen 'onvermogen' te compenseren.

De koudwatervrees jegens AI bestaat onder andere uit het schrikbeeld, dat allerlei beroepen zullen uitsterven omdat AI ze efficiënter kan doen. Dat lijkt een beeld dat de oudste tijden weerspiegelt. In de oudheid hadden de Chinezen al zeer technische machines gemaakt. Bijvoorbeeld voor waterbeheersing in de natuur. Of denk aan hun mechanische apparaten die met een rij hamers graan dorsten. Misschien waren er toen al wel landbouwers die bang waren dat hun handarbeid overbodig

zou worden. Heel recentelijk leek de Industriële Revolutie mensen arm te maken door de opkomst van de stoommachine. Totdat veel mensen een baan vonden in de industrie die ermee werkte. In 1899 beweerde de directeur van het US Patent Office, dat alles nu wel was uitgevonden wat uitgevonden kon worden. Hij voorzag niet dat de televisie, de computer, de MRI-scanner, de orgaantransplantatie en de satelliet nog zouden volgen. Pas na zijn uitspraak kwamen de elektrische toepassingen op. De koetsiers met hun paard en wagen moeten erg geschrokken zijn toen de eerste auto's verschenen. En toen de elektrische straatverlichting werd ingevoerd, zaten de lantaarnopstekers zonder werk. Daarna hadden wij bij de opkomst van de computer dezelfde angstige pavlovreactie. Totdat bleek dat die een geheel nieuw arbeidsveld creëerde en mensen bij van alles ondersteunde.

Wellicht is er een dieper liggende, onderbewuste oorzaak van de vrees voor de opkomst van de AI. Dat is het denkbeeld dat er voor ons als mens uiteindelijk helemaal niets meer overblijft om te doen. Als AI al onze taken overneemt, en dan ook nog op een veel bredere schaal dan toen de stoommachine of de computer in opkomst was, dan is die vrees wel begrijpelijk. Maar de geschiedenis leert, dat wij in de tijd van de stoommachine niet konden voorzien, dat de elektrische apparaten deze zouden opvolgen. En ook niet, dat er zoiets als een computer zou kunnen ontstaan. Omdat wij niet in de toekomst kunnen kijken, weten wij ook niet of AI het eindstadium van uitvindingen vormt. Maar waarschijnlijk is het niet.

Ik stel me zelfs voor, dat wanneer AI op tal van terreinen doorzet, wij als nieuwe taak krijgen om uit te zoeken hoe al deze AI's beter kunnen samenwerken dan alleen op hun eigen terrein. Dan krijgen we als nieuwe banen het maken van Meta-AI's. Daarvoor moet je dan ook weer AI inzetten.

Wij kunnen als mystici proberen om met enige afstand naar deze tijd te kijken. Alle ontwikkelingen die zich in een bepaald tijdsgewricht voordoen, doen de mens zich afvragen wat het doel van zijn bestaan is. Zeker wanneer in een overgangstijd nieuwe paradigma's het bestaande wereldbeeld op zijn kop zetten en mensen bang zijn om tussen wal en schip te vallen. Zolang alles zijn gewone loop heeft, kun je het je permitteren om in het leven te freewheelen. Hier ligt zelfgenoegzaamheid in het verschiet. Want waarom zou je je inspannen, wanneer alles onder controle is? Een nieuwe tijdsontwikkeling kan best positief uitpakken. Als je massaal zorgen hebt over de nieuwe tijd, kom je er misschien ook toe om eens aan je naaste te denken. Of aan je Innerlijk Zelf. Want je ontdekt dat je in tijden van nood elkaar hard nodig hebt, en dat verbroedering de enige manier is om samen het hoofd te bieden aan een gemeenschappelijke 'vijand'.

In een tijd van verandering, waarbij je je zorgen maakt om de toekomst, is de vraag naar wie je bent, waar je vandaan komt, en waar je naartoe gaat, van groot belang. Je ziet het ook in oorlogstijd. Misschien is er geen sterkere impuls om bij je Innerlijke Meester te rade te gaan, dan juist op zo'n moment in je leven. Want als alle zekerheden wegvallen, moet je terugvallen op je diepste bestaansgrond.

Op de bekende schaal van Maslow staan onder aan de basis de primaire biologische behoeften: eten, drinken, seks. Dan volgt bestaanszekerheid. Daarna sociale behoefte. Vervolgens erkenning. Verder nog zelfontplooiing en aan de top van de piramide staat zingeving. Als wij al deze behoeften vervuld krijgen, dus ook wanneer AI ons veel uit handen heeft genomen, verlaten we die schaal in feite niet, maar komen wij op het punt waarop ons bewustzijn niet meer uitsluitend gefocust is op ons stoffelijk lichaam. Filosofie en religie vullen het aan, waarmee we het mentale gebied van doelstellingen betreden. Altruïsme vult vervolgens aan op het morele vlak.

Uit dit alles ontstaat een onderlinge gehechtheid, en liefde is daar de hoogste trede van. Ook krijgen we ten slotte behoefte aan een contact dat het verstand en de theologische discussie te boven gaat. Daar ontstaat mystieke werkzaamheid, het Grote Werk dat, voor zover wij kunnen overzien, het hoogste niveau van het menselijke streven weerspiegelt: de aanvulling op het spirituele vlak. Als het ware een Mystieke Intelligentie (MI).

181. Het volledig bereiken van ons doel

Wat hebben de stochastische wiskunde, de mystiek, zelfvertrouwen en schuldgevoel met elkaar te maken? Laten we eens kijken of er een verband is te vinden tussen deze ogenschijnlijk ongerelateerde begrippen.

De stochastische wiskunde heeft uitgelegd, dat naarmate je aan een bestaand probleem meer energie besteedt, er een verzadigingspunt bereikt zal worden. Alle inspanningen daarboven leveren geen verbetering meer op. Dit verschijnsel noemt men de Paradox van Braess. Het steeds verkleinen van het oorspronkelijke probleem wordt uiteindelijk een probleem van jewelste. Het blijkt om een wetmatigheid te gaan die op alle terreinen opgaat. De grote lijn is, dat je niet oneindig energie kunt stoppen in pogingen om problemen van een bepaalde aard op te lossen. Of het nu gaat om het trainen van een sportclub voor een topprestatie, of het aanpakken van vertragingen in de fabricage van een machine: steeds blijkt er een punt te zijn waarboven de inspanning om resultaten te verbeteren, alleen maar tot toenemende weerstand leidt.

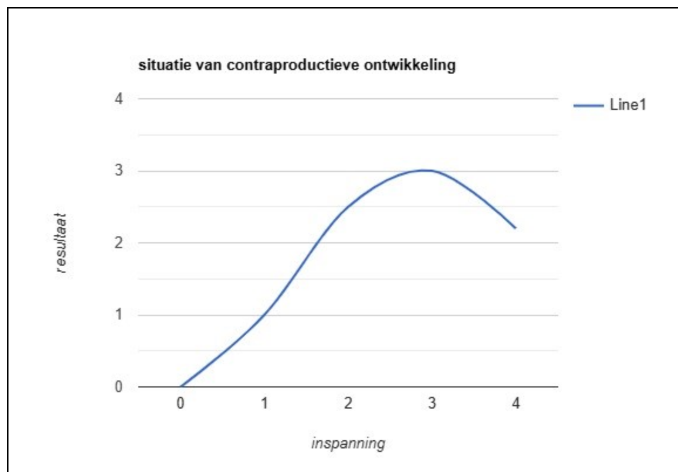
Het is een menselijke eigenschap om te pogen het onvolkomene en onvolmaakte te verfijnen en te veranderen in een ideale situatie. Om aan te geven hoe je bij een gegeven werkzaamheid contraproductief kunt worden, denk ik aan het gladder maken van twee metalen schijven die over elkaar heen moeten draaien. Aanvankelijk draaien ze wel, maar het blijkt met behoorlijk wat moeite te gaan. Iemand stelt voor om de schijven te slijpen. Hierna is er wel een verbetering zichtbaar, maar niet tot volledige tevredenheid van degenen die ermee werken. Men gaat opnieuw over tot slijpen, dit keer met een hogere DIN-nauwkeurigheid. Ja, dit helpt, ontdekt men. Maar men wil het onderste uit de kan halen en besluit de DIN-waarde nog wat op te schroeven. En zie, ineens blijken de schijven muurvast aan elkaar te blijven zitten. Er is zo weinig ruimte meer tussen ze, dat ze als onder een vacuüm aan elkaar gehecht blijven.

De conclusie is: genoeg is genoeg. In al deze situaties is het dan ook de kunst om weliswaar te werken aan het verbeteren van een bestaande situatie, maar je ook te realiseren dat het voor 100% bereiken van je doelstelling wiskundig gezien onmogelijk kan zijn. Wat te doen? Je zou tevreden kunnen zijn met een optimale oplossing van het probleem. Hoewel dit iets anders is dan een maximale oplossing, zou het te verdedigen zijn om de optimale oplossing tóch de maximale te noemen. De paradoxale wiskundige realiteit leert, dat naarmate men meer middelen inzet om de laatste verbeteringen die men niet gehaald heeft, alsnog te halen, het resultaat contraproductief is en slechts tot grotere verslechtering leidt.

In de mystiek blijkt, dat de wetmatigheid die hierboven is aangehaald, ook daar van toepassing is. Hoe zouden we ons dat verband kunnen voorstellen? Denk aan een mystieke leerling die met zijn studie begint. Hij heeft een bepaald doel voor ogen. Hij begint met het onderricht en onderneemt stappen om zich de stof eigen te maken. Hij gaat bijvoorbeeld naar bijeenkomsten van geestverwanten en kiest een geschikt dagdeel om zich in de leringen te verdiepen. Hij besluit ook te gaan mediteren. Langzaamaan ziet hij een bepaalde vooruitgang in zijn kijk op de dingen. Zijn ontwikkeling begint zich wat meer te vormen naar hetgeen hem voor ogen stond aan het begin van zijn studie. Misschien heeft hij ook voorbeelden voor ogen van mensen die hij graag in ontwikkeling zou evenaren, bijvoorbeeld een avatar.

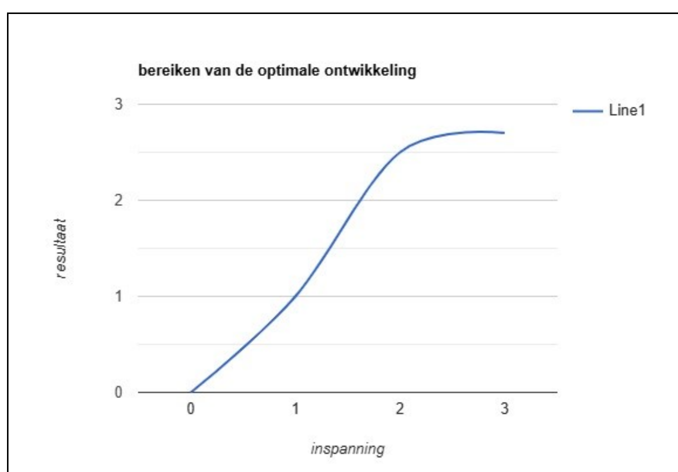
Zijn omgeving ziet wel, dat er in hem iets ten goede is veranderd. En soms wordt hij daarop afgerekend. Je kent het wel. Je hebt een keer woorden in familiekring en het wordt je voor de voeten gegooid: "Ben jij nou een mysticus? Dit had ik niet van jou verwacht." De leerling trekt zich dit aan. Hij gaat bij zichzelf te rade. Wat doe ik toch fout? Misschien moet ik toch eens wat vaker gaan mediteren. De koe bij de horens gevat, gaat hij zijn meditatieperioden verdubbelen. Dat geeft al wat

wrijving in zijn gezin, want net als er een verjaardag gepland is, moet man- of vrouwlief zo nodig de meditatieperiode benutten.

De leerling raakt nu een beetje de balans kwijt. Er schort toch kennelijk iets aan zijn aanpak. En hij bedoelt het zo goed. Nu hoorde hij van enkele vrienden, dat die een 'personal trainer' in de arm hebben genomen. Dat kon wel eens de oplossing zijn. Hij schakelt er ook eentje in. Nu wordt de druk op het gezin weer wat groter, want behalve dat de meditaties tijd in beslag nemen, gaat de leerling ook nog constant met de personal trainer in conclaaf. Door de druk van de omstandigheden raakt de leerling over zijn toeren en krijgt een burn-out.

Heel dit proces gaat verdacht veel lijken op wat er in de Paradox van Braess aan de orde is. In het bestaande probleem wordt energie gestoken. Omdat dit niet voldoende resultaat oplevert, wordt er nog meer energie in gestoken. De stagnatie wordt zichtbaar. Maar ook de oplossing dient zich aan. De leerling kan besluiten genoegen te nemen met een benadering die niet de maximale oplossing levert, maar de optimale. Het vinden van de balans daarin, is wel een vraagstuk op zich, want je moet een criterium hebben om te kunnen zeggen dat het optimum bereikt is, of waar het zich zal bevinden. En elke situatie vraagt daarbij om een unieke aanpak, die nooit algemeen kan worden vastgesteld, maar recht moet doen aan iemands situatie en diens oorspronkelijke doelstelling.

Als je doorgaat met energie toe te voegen aan een situatie die steeds stroperiger wordt, kun je net als bij het slijpen van de metalen schijven vastlopen. Als je geen vrede kunt hebben met een bereikte of langzame vooruitgang op het mystieke pad, kan dat een keten worden van nieuwe problemen. Je voelt dat je je doel niet kunt bereiken. Dat levert schuldgevoel en twijfel aan jezelf op. Misschien levert de meditatie of iets anders daar een oplossing voor. Maar voor je het weet, zit je in een cyclus waarin de oplossingen een deel van het probleem gaan vormen. Tevreden zijn met een optimaal bereiken van je doel is een hele kunst. Het vergt de durf om jezelf te relativeren en onder ogen te komen.

Natuurlijk waren de avatars zeer ver gevorderd. Maar waarom moet je jezelf forceren om dat te evenaren. Een avatar heeft ook een lange weg achter de rug. Men noemt hem niet voor niets een avatar. En hoe definieer je 'vorderen'? Daar kunnen we op zich ook nog wel eens een boom over opzetten. Gun jezelf wat rust en tijd om een paar stapjes voorwaarts te zetten. En wat voor een ander het ideale ontwikkelingspad is, hoeft dat voor jou niet te zijn.

Gelukkig zijn velen die hard aan hun mystieke ontwikkeling werken, in de gelegenheid om met andere leerlingen te overleggen en samen te werken. Dat maakt dat soms zo moeilijke pad voor ons allen begaanbaar. En het kan niet vaak genoeg gezegd worden: relativeringsvermogen en humor zijn belangrijke instrumenten om het prachtige mystieke pad te bewandelen.

182. Meditatie, contemplatie en concentratie

In het dagelijkse spraakgebruik komen we heel vaak de termen meditatie en concentratie tegen. Veel minder is dat het geval met contemplatie. In de mystiek zien we laatstgenoemd begrip juist wel vaak voorbijkomen en wel in combinatie met de andere twee. Ze vormen samen de belangrijkste instrumenten om het mystieke werk inhoud te geven. Wel zijn er nog meer instrumenten.

In hoeverre kunnen ze dienstbaar zijn om een mystiek Pad te gaan bewandelen? Het pad loopt naar het onbekende, dus het is nuttig om een aantal wegwijzers te hebben. Wat is ons uitgangspunt en waar willen we naartoe? Bij vertrek is onze eigen zielepersoonlijkheid het uitgangspunt en we willen ergens naartoe gaan op een manier die bij ons past.

Daartoe is het nodig om te weten wie wij zijn. Want stel dat we een introvert karakter hebben, dan zullen we niet een pad willen bewandelen waar heel veel uiterlijke acties van ons verwacht worden. Zijn we een optimistisch iemand, dan gaan we niet een somber traject belopen, waar steeds zorgen opkomen over het al dan niet vooruitgaan. En schuldgevoel willen we geen kans geven om zich te ontwikkelen, want juist dan zijn lichtvoetigheid en humor nodig om ons erdoor te slepen. Hebben we moeite om op gang te blijven met enig project en worden we graag stevig aangestuurd, dan zoeken we wellicht een strenge school, met verstervingen, boetedoening, een strak programma, dus een kloosterachtige aanpak, waarin we eerder bij de hand worden genomen, dan dat we ons eigen tempo en oefenschema bepalen.

Als we weten wat bij onze aard past, hebben we al een belangrijk deel van de voorbereidingen getroffen. Er is namelijk ongetwijfeld wel een mysterieschool te vinden waar wij precies die (af)stemming en methodiek vinden die aansluit bij ons temperament. En de reis gaat lopen langs de wegwijzers van de school die we uiteindelijk gekozen hebben.

In de mysterieschool gebeurt er van alles. We krijgen onderricht, worden geconfronteerd met rituelen en symbolen. Een geheel nieuwe filosofie begint zich langzaam aan onze blik te ontvouwen. We ontmoeten medeleerlingen, die allemaal hun eigen verwachtingen hebben van wat zich gaandeweg zal ontwikkelen. Er zijn inwijdingen om nieuwe fasen in het onderricht te markeren. En op het pad zien we aan weerszijden steeds nieuwe landschappen aan ons oog voorbijtrekken.

Zo bezien, zijn al wat instrumenten de revue gepasseerd: keuzes maken op basis van zelfkennis, werken met rituelen en symbolen, samenwerken met medeleerlingen, onderricht volgen, inwijdingen ondergaan.

Terugkerend naar de vaststelling in het begin, zijn er vijf instrumenten die als een rode draad door de gehele mystieke studie lopen, als de manier om kennis te verwerven en die toe te passen. Ze zijn: meditatie, visualisatie, contemplatie, concentratie, en loslaten.

Tijdens meditatie (het 1e instrument) zetten we onze gedachten stil en staan open voor de instroming van impulsen en raadgevingen. Die komen van onze Innerlijke Meester of uit het Kosmische. Als het raadgevingen betreft, kunnen we overwegen of we ze zullen volgen en wat er voor nodig is om ze gestalte te geven. Daarmee komen visualisatie en contemplatie (het 2e en 3e instrumentt) in beeld.

Tijdens deze laten we de indrukken die via meditatie tot ons zijn gekomen, bezinken. We kijken er van alle kanten naar. Overdag zijn we met dit verschijnsel zeer vertrouwd, al gebruiken we daarvoor meestal andere termen. Bijvoorbeeld nadenken, overwegen, bespiegelen, afwegen. Als wij deze werkwijze uitvoeren in nabijheid of aanwezigheid van andere mensen, dan krijgt ineens een ander begrip betekenis, namelijk luisteren. Stel dat je met iemand in dialoog bent gegaan. Over en weer worden standpunten uitgewisseld. Dan kan er ineens een moment zijn waarop de partijen een stapje terug doen, en overdenken wat de ander ze net gezegd heeft. Dat duidt erop dat men niet zijn eigen wil wenst door te drijven. Het getuigt ook van respect, dat de opvattingen van de ander worden

gewogen en op hun merites beoordeeld. Aldus is contemplatie ook verbonden met meditatie, stilte, respect, bedachtzaamheid, medegevoel.

In ons spraakgebruik worden meditatie, contemplatie en concentratie nog wel eens met elkaar verward. Bijvoorbeeld wanneer ons verzocht wordt om 'ergens op te mediteren', hetgeen feitelijk contempleren is. Of om ons 'bij de meditatie te richten op', wat feitelijk concentreren is. Bij meditatie is er juist in het geheel geen activiteit.

Laten we eens bekijken hoe meditatie, contemplatie en concentratie in de praktijk in elkaars verlengde kunnen liggen. Stel, dat in meditatie het sterke beeld bij ons is binnengekomen om een andere werkkring te zoeken. Dan kunnen we in contemplatie op een rij zetten wat daarvoor allemaal nodig is. Als we ons eenmaal een beeld hebben gevormd aangaande een bepaalde handelwijze, maken we een uitvoeringsplan.

Het 4e instrument is daarmee de concentratie. Aan het plan wordt concreet gestalte gegeven. Wij schakelen daartoe energie ofwel mentale en fysieke werkzaamheid in. In het gegeven voorbeeld zou dat een gesprek met een leidinggevende kunnen zijn, of actief solliciteren naar ander werk.

Het 5e instrument is eigenlijk geen echt instrument. Het betreft het loslaten. We ondernemen dan juist niets, maar laten alles wat wij tot dusver aan de uitvoering van ons plan hebben bijgedragen, volkomen los. Het Kosmische moet een kans krijgen om de ingezette actie tot voleinding te kunnen brengen. Het is het toepassen van een natuurwet die we veel om ons heen zien.

Als wij een gewas willen verbouwen, gaan we de akkergrond inzaaien. We hebben eerst het idee ontvangen (meditatie) om iets te gaan verbouwen. Dan hebben we uitgezocht welke spullen we nodig hebben en op welk tijdstip de grond ingezaaid moet worden (contemplatie). Daarna zijn wij naar een bedrijf gegaan om alle benodigdheden te kopen, ploegen het land om en stoppen alles in de grond wat later moet opkomen (concentratie). Daarna kunnen we voorlopig alleen maar afwachten, want nu gaat de natuur haar werk doen (loslaten). Het kost geduld om maanden te wachten op resultaat, maar de ervaring leert dat het proces niet versneld kan worden. Zodra het gewas net boven de grond komt, gaan we het niet uit de grond trekken om het geforceerd tot volle bloei te brengen. Zodra het oogsttijd is, weten we dat, want het gewas toont aan dat het gemaaid kan worden.

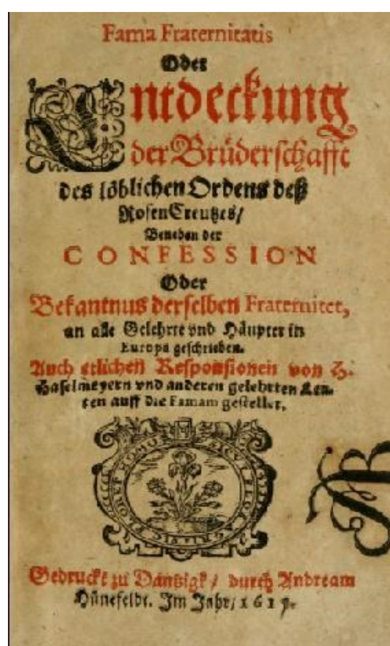
Een instrument dat al genoemd is, loopt als een rode draad door alle andere heen en dat is de visualisatie. Zelfs in meditatie is die werkzaam, want op de een of andere manier zullen de impulsen die op ons onderbewustzijn afkomen, een manier nodig hebben om zich aldaar te manifesteren. De indrukken moeten als het ware vertaald worden vanuit hun bron naar het ontvangende bewustzijn. Wat ontvangen wordt, zal gezien en gevisualiseerd worden in een vorm die wij kunnen begrijpen. Visualiseren is weliswaar een werkwoord dat activiteit uitdrukt, maar die gaat in dit geval niet van ons uit, integendeel. We kunnen stellen dat tijdens meditatie de bron ons bewustzijn aan het impregneren is met beelden. Wij raken zogezegd be-visualiseerd.

Ook bij contemplatie is visualiseren aan de orde. Dan zijn wij het weer zelf, die dat proces uitvoeren. De ontvangen beelden en indrukken werken wij uit met nieuwe beelden. Wij scheppen ze in onze gedachten.

In de mystiek worden wij er vaak aan herinnerd dat ons scheppend denkvermogen verplichtingen met zich meebrengt. Ze zijn altijd gericht op positiviteit en het inzetten van ons denkvermogen voor opbouwende werkzaamheden. De morele kant van de mystieke studie is een prachtige reden om die voort te zetten. We doen het niet alleen voor onszelf. Toenemend inzicht in de wetten die de natuur - en daarmee onze zielepersoonlijkheid - regelen, toont ons dat alles daarin een eenheid vormt. Wij zijn allen van elkaar afhankelijk. In broederschap vinden wij elkaar voorbij de tegenstellingen.

183. Het Boek M.**Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Het is interessant om bij deze oude 'uitgave' stil te staan. Maar voordat u op zoek gaat naar het ISB-nummer, is het nuttig om te bepalen waar het hier eigenlijk om gaat. Boeken zijn van oudsher gedrukte exemplaren. Tegenwoordig zijn er ook digitale versies. We kunnen er echter nog een derde soort aan toevoegen, namelijk de denkbeeldige exemplaren.

Fama Fraternitatis
Oder
Entdeckung
der Brüderschafft
des löblichen Ordens deß
RosenCreutzes/
Beneben der
CONFESSION
Oder
Bekantnus derselben Fraternitet,
an alle Gelehrte vnd Häupter in
Europa geschrieben.
Auch etlichen Responsionen von H.
Haselmeyern vnd anderen gelehrten Leu-
ten auff die Famam gestellet,

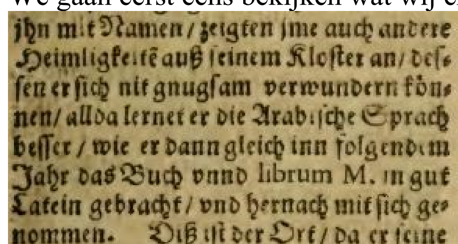
Gedruckt zu Dantzigk/ durch Andream
Hünefeldt. Im Jahr/ 1617.

Gaat het bij het roemruchte Boek M. om een daadwerkelijk papieren exemplaar, of betreft het hier een fictief werk? Allereerst gaat het om de betekenis van de term Boek M. Oorspronkelijk wordt erover gesproken als over het 'Liber Mundi', ofwel 'Het Boek der Wereld'. In de oude filosofieën kan hiervoor gemakkelijk worden gelezen: 'Het Boek der Natuur'. Volgen we deze uitleggingen, dan omvat het alle studies en komen ook de alchemie, astronomie, geneeskunde en scheikunde in beeld. Stuk voor stuk terreinen waarop de filosofen en ook mystici zich begaven. In de oude tijden liepen deze terreinen in elkaar over, en was men wel geneigd om alles te zien als verbonden in een grote samenhang: het hermetische 'Zo boven, zo beneden'. Deze schat aan kennis zou in één boek zijn ondergebracht.

We kunnen het echter ook zien als een allegorie voor alle kennis en tastbare boeken op de genoemde terreinen, want die bestrijken alle een deel der ondeelbare natuur.

In de 'Fama Fraternitatis', het oude Rozekruisers Manifest van 1614, wordt het Boek M. in enkele passages opgevoerd als een feitelijk boek. Maar aangezien de gehele Fama op zijn minst ten dele als een allegorie kan worden beschouwd, kan ook het Boek M. worden beschouwd als een allegorie, waarover later meer.

We gaan eerst eens bekijken wat wij erover aantreffen.

jhn mit Namen/ zeigten jme auch andere
Heimligkeitē auß seinem Kloster an/ dessen
er sich nit gnugsam verwundern kön-
nen/ allda lernet er die Arabische Sprach
besser/ wie er dann gleich inn folgendem
Jahr das Buch vnnd librum M. in gut
Latein gebracht/ vnd hernach mit sich ge-
nommen. Diß ist der Ort/ da er seine

"(…) leerde hij de Arabische taal beter, terwijl hij al meteen in het jaar daarop het Boek M. in goed Latijn heeft vertaald en daarna met zich heeft meegenomen."
('Fama Fraternitatis', pag. 13).

Bovengenoemde passage in de Fama zou erop wijzen, dat het om een tastbaar boek gaat. Want een allegorie kun je niet meenemen.

- - -
Er is nog een passage die het Boek M. betreft.

Ein solcher ist auch in seiner Vocation
gewesen/ Theophrastus, so gleichwol inn
unsere Fraternitet nicht getretten / aber
doch den Librum M. fleissig gelesen / und
sein scharffes Ingenium dardurch ange-
zündet: Aber diesen Mann hat der Ge-

Het gaat hier over Paracelsus, "die, hoewel hij niet in onze Broederschap is ingetreden, toch het Boek M. ijverig heeft gelezen, en zijn scherpe verstand is daardoor aangestoken."
(Ibid. pag. 23).

Als we willen bepalen of het Boek M. een tastbaar boek is, dan wel een allegorie, zien we in dit citaat een woord dat veelzeggend is voor ons onderzoek. Dat betreft het woord 'hoewel'. Het veronderstelt namelijk een oorzakelijk verband, zelfs een soort beoordeling en vergoelijking. Paracelsus mag dan wel geen lid zijn van de Rozekruisers, maar toch heeft hij informatie van, of over dezen in zijn bezit gekregen, mogelijk een soort leerboek, waardoor hij er als het ware toch bij hoort.

Stel dat het Boek M. een stoffelijk boek is. Dan zou dat in dit geval ook impliceren, dat wanneer je maar de beschikking had over dat boek, je alles in handen had wat binnen het feitelijke lidmaatschap van de Orde te leren was.

Maar het lidmaatschap heeft veel onstoffelijke aspecten, waaronder leerlingschap, inwijding, beproeving, dienstbaarheid, persoonlijke ontwikkeling, die niet in een boek kunnen worden ondergebracht. Deze vaststelling is een argument om te stellen dat het Boek M. ten aanzien van de mystiek een allegorie is.

Aldus houdt de genoemde passage slechts in, dat Theophrastus Paracelsus qua kennis op gelijke voet stond met de Rozekruisers. Dat hij het symbolische Boek M. zou hebben bestudeerd, kan worden gezien als een compensatie van het feitelijk ontbreken van lidmaatschap. Want hem werd dankzij zijn geleerdheid niet tekortgedaan door het feit dat hij zich niet fysiek in onze gelederen bevond.

Wat zou voor Paracelsus het Boek M. betekend hebben? Hij gebruikte wel de term Liber Naturae. Misschien heeft hij er wel nooit over gehoord. De Rozekruisers schreven hem echter wel de kennis ervan toe. Omdat Paracelsus zo'n uiterst veelzijdige geleerde was, is het Boek M. daar een vanzelfsprekende metafoor bij.

- - -

Wij kijken nog even naar een derde passage in de Fama.

doch ist jedes stelle mit einem tauglichen
successore ersetzt worden/ das wollen wir
aber Gott zu ehren hiermit öffentlich be-
kent haben / daß / was wir auch auß dem
Buch M. heimlichs erfahren / (wiewol
wir der gantzen Welt imaginem unnd
Contrafactur können für Augen haben)
ist uns doch weder unser Unglück oder
Sterbstündlein bewust / welchs jhme der
grosse Gott vorbehelt / und uns in steter
bereitschafft wil haben/ darvon aber weit-

Hier staat: "Wat wij ook uit het Boek M. heimelijk hebben ervaren (hoewel wij de verbeelding en de contrafacturen van de ganse wereld voor ogen kunnen hebben), zijn wij ons noch van ons ongeluk, noch van ons stervensuurtje bewust, die de grote God zich voorbehoudt."
(Ibid., pag. 31).

Het zou hier nog steeds om een feitelijk boek kunnen gaan, want welke wetenschappelijke kennis er ook in vervat zou zijn, is het logisch dat we uit een boek niet ons stervensuur kunnen aflezen. Daarentegen lijkt het toch te veel gevraagd om te denken dat alle kennis in één boek zou kunnen worden ondergebracht.

Beschouwen wij het boek M. als een allegorie van de Natuur, dan kunnen we door die te bestuderen en alles wat er in de macroskosmos en microkosmos geregeld wordt, en tevens door ons daarmee in harmonie te gedragen, ten dele een bepaalde levensverwachting opstellen. En dan is het Boek M. een passende allegorie voor de Natuur, waarvan wij deel uitmaken en waarvan het lezen ons een gezond leven mogelijk maakt.

- - -
Er is nog een vierde passage in de Fama, als volgt.

vnser aller Sigill versichert/ darüber auß Anleitung vnd Befehlich vnser Rotæ, etliche Büchlein/ darunter auch die M. gehören)so an statt etlicher Hauß orge/von dem löblichen M. P. gedicht worden)

"(…) met ons aller zegels verzegeld, en waartoe naar aanleiding en bevel van onze rota diverse boekjes behoren, zoals de M."
(Ibid., pag. 44).

Hier lijkt te worden gesproken over een feitelijk boekwerk.

- - -
Hoe hebben anderen in het verleden het begrip Boek M. gezien? We gaan kijken naar het gestelde bij de anonieme Rozekruisersliefhebber S.W.R.B.

Mein Standt vnd Alter belangend/ bin ich noch in blühender Jugendt/vnd geliebt mir das (h) Buch M. gar wol/ habe auch die Bibel sehr lieb/ die ist mein höch-

"Aangaande mijn toestand en leeftijd ben ik nog in bloeiende jeugd. En het Boek M. heb ik zeer lief, hetgeen ook het geval is met de Bijbel."
('Sendschreiben an die Brüderschaft desz hochlöblichen Ordens desz Rosenkreutzes' - Rondschrijven aan de Broederschap van de zeer lofwaardige Orde van het Rozekruis, pag. 25, 1617).

Genoemde korte passage bij S.W.R.B. zou erop duiden, dat het Boek M., want genoemd naast de Bijbel, een feitelijk boek is.

- - -
Wat later in die eeuw stelde Michael Maier, de auteur van vele geschriften over de Rozekruisers, het volgende.

von welchē ersten Anfängern der erste Theil deß Buchs M. zusammen gebracht/vnd beschrieben worden/ dessen dann in der Fama zum offtermal meldung geschiehet / daß es nemblich von dem ersten Vatter vnd Stiff-

"door welke eerste stichters het Boek M. werd samengesteld en beschreven, waarover dan in de Fama meermalen melding is gedaan, namelijk dat het door de eerste vader en stichter van deze Orde, toen hij nog in Arabië was, eerst vanuit de Arabische taal in het Latijn werd vertaald en naar huis is gebracht."
('Themis Aurea' - De gouden Themis, H. 3, pag. 45, 1628).

Maier haakt echter slechts aan bij hetgeen hij in de Fama vermeld vond. De conclusie blijft daarom dezelfde, dat het om een echt boek zou kunnen gaan.

- - -
Verderop stelt Michael Maier dit.

ches wil zulassen. Von ihrer Geschicklигkeit vnd Kunst aber beydes in der Artzney/vnnd andern Künsten / wird das Buch M. weiter Zeugnüß geben/vnd sind etliche Specimina vnd Proben davon / so zu Wetzflar/vnd M. vergangen / noch in frischem Gedächtnuß/ ausser den jenigen / so in der Fama, Confession vnd andern ihren Büchern/zu befinden/ welche so sie jemand mit gebürendem Fleiß liset/vnd vnter sich selbst mit der Vernunfft Natur/vnnd andern Vmbständen vergleichet/wird er,solches wie bißanhero vermeldet/in Warheit also befinden.

"Over hun bekwaamheid en kunst in zowel de artsenij en andere kunsten, zal het Boek M. verder getuigenis geven, en er zijn diverse voorbeelden en proeven van (…). En wanneer iemand ze met passende vlijt leest en bij zichzelf met het begrip der Natuur (…) vergelijkt, zal hij (…) in waarheid zulks bevinden."
(Ibid., H. 10, pag. 134).

Ook dit lijkt te wijzen op een feitelijk boek, en wel in het bijzonder omdat er een tegenstelling wordt genoemd tussen het boek en de Natuur. Daarmee valt de grond weg onder de stelling dat het Boek M. juist een allegorie voor deze Natuur is.

- - -

Michael Maier stelt tevens het volgende.

nach Gelegenheit zuverstehen. 2. Zu dieser Kunst vnnd Erkandtnuß der Natur/ durch den Verstand/vnd Arbeit der Fraternitet R. C. zu ergründen/ vnnd auff die Nachkoñen zupflantzen/ gehöret das Buch M. welches ohne allen zweiffel/ die Vollkommenheit aller in der Welt nützlichen Künsten begreifft/ vnd von den himlischen vnd vniversal Stücken/ auch der musicalischen Harmony der Welt anfähet/vnd biß auff alle andere Künste absteiget. Dann das menschliche Ge-

"Tot deze Kunst en het begrip der Natuur, die door het verstand en werk van de Broederschap R.C. wordt onderzocht en op de nakomelingen overgeplant, behoort het Boek M. Het omvat zonder enige twijfel de volkomenheid van alle in de wereld nuttige kunsten, en aangaande de hemelse en universele aspecten vangt het ook aan over de muzikale harmonie van de wereld en daalt het tot alle andere kunsten af."
(Ibid., H.18, pag. 224).

Dit brengt ons weer aan het twijfelen, want hierin vinden we zowel een argument pro als contra de stelling dat het Boek M. een tastbaar werk is. Een boek kan namelijk op zich leiden tot het begrip der Natuur en de Kunst, waarmee Maier doelt op de chemie.

Anderzijds lijkt het onmogelijk om alle bestaande kennis in één boek onder te brengen. En daarmee komt de allegorie weer naar boven. Het Boek M. kan zo ook nog steeds als een allegorie voor alle natuurwetten en natuurkennis worden gezien.

- - -

Maier weet ons ook in een ander werk te intrigeren. Zo schrijft hij het volgende.

Völcker/ob sie schō einer andern Spraach sind/ gleich samb in einem offenē Buch die gar seltzame Gabē lesen / derentwegē es billich allen andern Sachen vorgezogē werdē solte. In diesem güldenen Buch studiren die Alchimisten/ Aertzt/ Politici, vnd alle/ wieviel auch derselben seyn mögen/ Kauffleut: Jedoch thun andere kümmerlich desselben ersten Buchstaben/ etliche kaum den andern wahrhafftig vernehmen/die wenigste aber können zu den Geheimnussen aller fünffen gelangen. Die karge Filtz / vnnd

"Derhalve stemmen alle volkeren in het goud overeen als een bepaalde maat van de aangelegenheid die gemeten moet worden, en de waarde van alle andere kwesties waarin alle volkeren, al spreken ze een andere taal, samen in een open boek de zeer zeldzame gaven lezen; reden waarom het redelijkerwijze boven alle andere kwesties moet worden voorgetrokken. In dit gulden boek studeren de alchemisten, artsen, politici en alle - hoevelen er van hen ook mogen zijn - kooplieden. Echter vernemen waarachtig anderen daarvan nauwelijks de eerste letters, sommigen nauwelijks de andere, doch slechts de kleinste groep kan tot de geheimenissen van alle vijf geraken."
('Lusus Serius, Mercurius, dat ist; lustiges doch ernsthafftes Spiel und Gespräch', etc., etc. - Lusus Serius, dat wil zeggen: vrolijk doch serieus spel en gesprek, Mercurius, pag. 136, 1625).

Het feit alleen al, dat het boek gelezen zou kunnen worden ongeacht de taal van de lezer, duidt erop dat het hier niet om een tastbaar, maar allegorisch boek gaat. Daarbij kan het getal "vijf" duiden op de 5 letters van de woorden Liber en Mundi.

- - -

Franz Hartmann, een beroemd schrijver over de Rozekruisers, stelt het volgende.

wisdom. We have among our members such as do not inhabit this globe; our disciples are distributed all over the universe. They all study one book, and follow only one method of studying it. Our place of meeting is the temple of the Holy Spirit per-

"Onder onze leden bevinden zich hen die niet deze aarde bewonen; onze leerlingen zijn over het gehele universum verspreid. Allen bestuderen zij één boek en volgen slechts één methode om het te bestuderen."
('In the Pronaos of the Temple of Wisdom' - In de Pronaos van de tempel der wijsheid, Introductie, 1890.)

Dit duidt op een allegorisch boek, want hier geldt, dat het onmogelijk is dat iedereen in het universum in staat is om in één en hetzelfde stoffelijke boek van onze planeet te lezen.

\- - -

We vergeten bij ons onderzoek natuurlijk niet het Manifest dat door de Rozekruisers in 1623 op de muren van de stad Parijs werd aangeslagen. Daarin staat het volgende.

"Wij, vertegenwoordigers van de hoogste Raad van het Rozekruis, verblijven zichtbaar en onzichtbaar in deze stad, bij de gratie van de Allerhoogste, tot wie het hart van de rechtvaardigen zich wendt. Zonder boeken of tekens spreken wij, en wij leren dit ook aan anderen, in alle talen van de landen waar wij willen verblijven om de mensen, onze gelijken, van dodelijke vergissingen te bevrijden."

Nous, députés du collège principal de la Rose-Croix.

Faisons séjour visible et invisible en cette ville par la grâce du Très-Haut, vers Lequel se tourne le coeur des Justes.

Nous montrons et enseignons à parler sans livres ni marques, à parler toutes sortes de langues des pays où nous voulons être pour tirer les hommes, nos semblables, d'erreur et de mort.

S'il prend envie à quelqu'un de nous voir par curiosité seulement, il ne communiquera jamais avec nous, mais si la volonté le porte réellement à s'inscrire sur le registre de notre Confraternité, nous qui jugeons des pensées, lui ferons voir la vérité de nos promesses ; tellement que nous ne mettons point le lieu de notre demeure en cette cité, puisque les pensées jointes à la volonté réelle du chercheur, seront capables de nous faire connaître à lui, et lui à nous.

Terwijl dus dit Manifest ongeveer ten tijde van de Fama verscheen, wordt hier gemeld dat er geen boeken zijn waardoor de Rozekruisers tot de zoekers spreken. En een eventueel feitelijk bestaand Boek M. zou toch zeker wel bedoeld zijn om tot de zoekers te spreken, want het zou immers alle kennis bevatten die men nodig had om zich binnen de Orde te ontwikkelen.

\- - -

U ziet wel, dat het Boek M. zich voor een aantal interpretaties leent. De basis ligt in de Fama Fraternitatis. Aangezien er in de Fama geen nadere uitleg over wordt gegeven, kunnen in beginsel alle later ontstane uitleggingen worden gezien als visies die het overwegen waard zijn, maar nooit de doorslag kunnen geven. Wellicht mag zelfs het Parijse Manifest van 1623 daarop geen uitzondering vormen.

Keren we terug naar de Fama, dan kunnen we nog kijken naar de context van het Boek M. in relatie tot de totale Fama. Er worden daarin tal van situaties, personen en attributen beschreven. Stel nu, dat wij het Boek M. beschouwen als een werkelijk boek, zouden we er dan aan ontkomen om ook alle andere aspecten van de Fama als werkelijk aan te nemen? Maar er zitten zoveel kanten aan de Fama die duiden op een allegorie, dat het niet logisch lijkt om de inhoud ervan als een waar gebeurde geschiedenis op te vatten.

Zo wordt in de Fama de ontdekking gemeld van een geheimzinnig gewelf. Daarin bevinden zich onder andere eeuwig brandende lampen. Ook worden er wonderlijke gezangen gehoord. Het gewelf is verlicht, terwijl de zon er niet kan komen. Men treft aldaar in de graftombe het lichaam van Christian Rosenkreutz aan, in ongeschonden staat.

Wanneer we dit niet als feitelijkheden kunnen accepteren, maar slechts als allegorieën, zou ook het Boek M. tot een allegorie moeten worden gerekend. Er is dan immers geen reden om het als verschijnsel daarvan uit te zonderen.

Trek deze overweging ook eens door naar het Scheikundig Huwelijk van Christian Rosenkreutz, waarin deze door een engel wordt bezocht die hem uitnodigt om een koninklijke bruiloft bij te wonen. Alle gebeurtenissen in dit verwante Rozekruiserswerk uit 1459 zijn allegorisch, want de annunciatie ofwel aankondiging door de engel, de zware beproevingen voor de bruiloftsgasten, hun neerdalen in een diepe put waarin zij aan touwen hangend met elkaar strijden om eruit te komen, en de dood van de koninklijke personen, zijn allegorieën voor alle facetten van het alchemistische proces.

Ongeacht de conclusie die wij individueel over het Boek M. geldend achten, blijft het een prachtig tot de verbeelding sprekend element in de geschiedenis van onze Rozekruisers Orde, en zal het mogelijk altijd de vraag blijven of het tot de traditionele, dan wel werkelijke geschiedenis moet worden gerekend.

184. Paradigma's in de wetenschap.

Emoto en een aantal andere wetenschappers hebben intrigerende proeven gedaan met water. Op het moment dat het kristalliseerde, maakten zij er foto's van. De kristallen verschilden van structuur, afhankelijk van de zuiverheid van het water, maar ook afhankelijk van de gedachten die de experimentator er naar toestuurde. Ik blijf wel met een aantal vragen zitten.

Bijvoorbeeld: wat is het precies, waardoor een geschreven woord, geplakt op een glas water, invloed uitoefent op de kristalstructuur? Zo'n woord bestaat uit losse letters. Maar daar kan het niet aan liggen. Want in iedere taal wordt hetzelfde woordbegrip weer anders geschreven. Het lijkt dus wel alsof een geschreven woord een bepaalde aura krijgt. Maar wat veroorzaakt dan die aura op dat woord? Misschien is het onze intentie die uitstraalt zodra wij het woord opschrijven.

En het volgende is ook wel het nadenken waard. Het is bekend uit de experimenten dat afgespeelde muziek invloed heeft op de kristalstructuur van het water. Zo heeft klassieke muziek van Mozart een hele andere uitwerking dan wanneer er hardrock wordt gespeeld. Wat zou in het kristal zichtbaar worden, wanneer niet de muziek van Mozart gespeeld wordt, maar slechts het woord 'Mozart' op een glas water wordt geplakt? Zijn de kristalstructuren dan vergelijkbaar of identiek?

Uit afbeeldingen in een werk van Emoto blijkt, dat klassieke muziek harmonische kristalstructuren teweegbrengt. Hardrock daarentegen geeft disharmonische, verwrongen kristallen te zien. De eerste indruk zou kunnen zijn, dat de klassieke muziek gezonder is dan de hardrock. Maar is die conclusie juist? Zelf houd ik zowel van klassieke muziek als van hardrock, bijvoorbeeld Van Halen. Wat zegt dat dan, als ik er enorm van geniet en mij er sterk positief en opgeladen door voel, terwijl de kristalstructuur iets negatiefs lijkt aan te geven?

Het werk van Emoto is niet alleen inhoudelijk interessant en van groot belang. Ook de weerstand die het heeft opgeroepen, is het overwegen waard. Het is een bekend verschijnsel, dat de wetenschap weerspannig wordt zodra iemand daarin een nieuw denkbeeld naar voren brengt. We spreken dan over een verandering van paradigma. Met andere woorden: het stelsel waarin een wetenschap opereert, komt in een spanningsveld tussen de gevestigde opvattingen en de acceptatie van een nieuwe zienswijze. Het lijkt op de situatie waarin een elektron onder een bepaalde druk moet staan voordat ie naar een andere baan kan verhuizen. Het is als een elastiek dat je ver uitrekt en vervolgens aan één kant loslaat. Het gaat dan met een knal de andere kant op.

De denkbeelden van Emoto en andere wetenschappers die zich met de eigenschappen van water bezighielden, werden met argwaan bekeken toen ze opkwamen. De vraag rijst waarom dat zo is. In de eerste plaats vond men het een vreemd idee. Waarom zou water, een van de best begrepen en minst gecompliceerde stoffen in de natuur, zoiets geks voor elkaar krijgen? Het heeft de simpelste chemische structuur. Wat kun je dan voor emotionele en chemische invloeden daarop uitoefenen?

In de scheikunde kun je met stoffen allerlei andere stoffen maken. De resultaten zijn qua structuur duidelijk van de samenstellende delen te onderscheiden. Maar wie kende er nu een stof die qua structuur dezelfde blijft en toch andere eigenschappen heeft?

Dat was al de eerste valkuil waarin de gevestigde wetenschap liep met betrekking tot Emoto. Omdat iets nog niet eerder vertoond was binnen het kader van de gevestigde normen, zou het dus ook nú niet vertoond kunnen worden. De logica hierachter is onduidelijk, maar het duidt er wel op, dat de oude uitgangspunten een soort veilig anker vormden. We hebben het al zo moeilijk om greep te hebben op ons eigen leven. De werkelijkheid stelt ons iedere dag voor uitdagingen en problemen. Het laatste waar men behoefte aan had, was aan een wetenschapper die de bestaande heilige huisjes omver gooide. Want als de zekerheden ondermijnd worden, waar kunnen we dan nog op terugvallen?

Behoudzucht is een psychologisch verschijnsel. Het heeft niets van doen met wetenschappelijkheid. Ook speelt mee, dat vele wetenschappelijke vaststellingen een lange tijd hebben gekost om gevestigd te raken. En nu had men dan eindelijk na heel veel zwoegen en geëxperimenteer iets kunnen

vaststellen, komt er iemand aanzetten die het weer ter discussie stelt. De bestaande orde denkt dus: laat ons in vredesnaam met rust.

Maar rust bestaat er niet in het universum. Alles beweegt voortdurend, tot op de kleinste niveaus. Beter om je daarin te schikken, dan het tegen te werken. De genoemde behoudzucht zal zich uiten in een reactie op de nieuwe denkbeelden. Hoe zal die reactie een vorm krijgen? Dat kan op heel veel manieren.

De makkelijkste manier is de boodschapper af te vallen. Je beschuldigt hem van onwetenschappelijkheid, een dubbele agenda, amateurisme, et cetera. Er is sprake van een charlatan, effectbejag, ondermijning van de gevestigde orde, of nog erger. Dat is dus de reactie van de vertegenwoordigers van de gevestigde normen.

Die reactie heeft nog meer redenen. Je kunt je bijvoorbeeld voorstellen, dat wetenschappers op een bepaald terrein een grote naam hebben verworven. Zij zijn de vaandeldragers op hun werkgebied. Hoe vervelend en frustrerend is het dan, dat er iemand opstaat en beweert dat zij het al die tijd bij het verkeerde eind hebben gehad.

Zo hebben we al twee verzetsfactoren de revue zien passeren. De eerste was, dat men het vervelend vindt om vaststaande normen onderuitgeschoffeld te zien worden. Men zit niet te wachten op verandering en wil met rust worden gelaten. Want het geeft onzekerheid als er van je verwacht wordt dat je vastliggende verschijnselen opnieuw gaat beoordelen op hun waarde. Zo van: als dít al onderuit wordt gehaald, wat is dan het volgende waarvan wij niet meer zeker kunnen zijn?

De tweede factor was, dat de aanhangers van die aangevallen vaststaande normen niet alleen hun wetenschap bedreigd zien worden, maar ook zichzelf, als de vertegenwoordigers ervan. Daarbij speelt het ego een rol. Men heeft al jaren beweerd dat iets zus of zo is, en nu moet men toegeven dat men er al die tijd naast heeft gezeten. Weg roem. Het ego is gekwetst, want hun autoriteit is ook ter discussie gesteld.

Er is nog een andere factor en die is schaamte. Dan is de denktrant: hoe kan het dat ik, als wetenschapper, al die tijd als een blind paard achter de feiten heb aangehold? Waarom heb ik niet gezien dat ik het al die tijd mis heb gehad?

Een vierde factor kan economisch van aard zijn. Iemand heeft een uitvinding gedaan. Hij heeft er patent op aangevraagd. Het gaat een mooie bron van inkomsten opleveren. En dan is er ineens een doorbraak op zijn terrein, waardoor zijn eigen uitvinding op slag achterhaald is. Weg winst.

Het is dus geen wonder, dat nieuwe denkbeelden eerst door een muur van verzet moeten zien te breken voordat ze naar waarde geschat worden. Wat is er voor nodig, om dat te bereiken? Je zou kunnen kijken naar de factoren die zojuist genoemd zijn. Als je die belemmeringen nu eens 180 graden omdraait, zou dat de oplossing kunnen bieden?

Kennis van de geschiedenis kan helpen om hiermee om te gaan. Hoe vaak is het in het verleden al niet voorgekomen, dat een bepaald denkbeeld door een nieuwer en beter denkbeeld werd ingehaald? Dus niet alleen nieuwer, maar ook beter. Wat is er dan op tegen om er gewoon vanuit te gaan, dat het huidige stelsel van wetenschappelijke vaststellingen ook aan veranderingen onderhevig zal zijn? Je kunt er zelfs op anticiperen. Vele instituten hebben denktanks waarin men alle mogelijke suggesties naar voren kan brengen. Vooral nieuwe medewerkers, die fris aankijken tegen de omgeving waarin ze hun entree hebben gemaakt, komen soms met geniale oplossingen om een bestaande structuur te verbeteren. Soms worden daar zelfs hoge beloningen voor uitgereikt.

Het ego kan ook op zijn wenken bediend worden. Ga anticiperen op eventuele veranderingen op je eigen terrein. Het mes snijdt dan aan twee kanten. Komt er een nieuw denkbeeld op, dan kun je het testen. Wellicht ben je dan zelf degene die met een nieuw paradigma komt. Wie weet, levert het je nog een hoge internationale erkenning op ook. Het grappige is, dat hiermee het ego niet wordt uitgeschakeld. Integendeel, het wordt juist ingezet om het bestaande te verbeteren. Dat je daarmee de door jezelf ingeslagen eerdere paden verlaat, is daarmee geen hinderpaal. Mogelijk waardeert men het

juist, dat je voorbij je eigen grenzen hebt durven kijken. Er is wel een addertje onder het gras, want je kunt immers ook aangevallen worden.

De factor schaamte is wel meteen uitgeschakeld. Je hebt je immers al een opstelling eigen gemaakt waarin je de mogelijkheid hebt opengelaten dat je je eerdere standpunten zult moeten aanpassen.

We keren terug naar de theorieën en experimenten van Emoto en de zijnen. Het hoofdbestanddeel van het verzet tegen hun theorieën was, dat ze niet wetenschappelijk toetsbaar leken te zijn. De experimenten met water zullen niet onder alle omstandigheden reproduceerbaar zijn. Het kunnen herhalen van een proef, met dezelfde resultaten, is een van de pijlers waarop het wetenschappelijke bestel gegrond is. Maar kunnen proeven, van welke aard dan ook, ooit geheel gelijkvormig worden uitgevoerd en herhaald?

Er kunnen veel factoren zijn die een proef beïnvloeden. Zeker nu de kwantumtheorieën in opkomst zijn, wordt hiermee ernstig rekening gehouden. Allereerst zal de uitvoerder van een proef zichzelf niet als factor kunnen losmaken van datgene waarmee hij bezig is. Ook de uitstraling van het laboratorium, van de mensen die er in- en uitlopen, de temperatuur, de materialen in de ruimte: ze kunnen allemaal de proeven beïnvloeden.

Waarom wordt er in de wetenschap dan zoveel waarde gehecht aan herhaalbaarheid? Vermoedelijk omdat dit voornamelijk belangrijk is in de natuurkunde en scheikunde. Vele scheikundige reacties zijn beschreven en lijken op het eerste gezicht herhaalbaar te zijn. Het bijzondere is echter, dat dit slechts ten dele opgaat. De Fransman Michel Gauquelin beschreef dit in zijn boek 'The cosmic clocks' (Paladin, 1969). Bijvoorbeeld het feit dat chemische reacties van anorganische stoffen die geheel geïsoleerd zijn van hun omgeving, van dag tot dag met verschillende snelheden plaatsvinden. Het maakt daarbij zelfs uit, of de procedures op de begane grond of op een hogere verdieping van het lab worden uitgevoerd.

Op de een of andere manier dringen de externe invloeden door de opgeworpen barrières heen. Het wonderlijke is, dat het om anorganische stoffen gaat, terwijl veranderingen van deze aard eerder bij organische stoffen verwacht worden. Gauquelin vertelde verder, dat het voor chemici een bekend verschijnsel is, dat stoffen niet steeds met dezelfde reactietijd verbindingen aangaan. Maar men schijnt dit feit te verdringen.

Als het al zo is, dat in de harde wetenschap bewerkingen niet altijd eenduidig verlopen, fluctuaties vertonen en de strikte herhaalbaarheid dus ter discussie staat, zou men wat milder kunnen zijn ten opzichte van de proeven van wetenschappers als Emoto, die buiten de gebaande paden denken.

185. Het godsbegrip van de Egyptenaren en de Rozekruisers.

De oude Egyptenaren hadden duizenden goden. Op een gegeven moment kwam daaraan een einde, toen farao Ichnaton de goden deels buiten werking stelde. Hij schafte maar één god feitelijk af, te weten Amon. Wel sloot hij de tempels van de andere goden. Dat betekende een enorme ingreep in het leven van de Egyptenaren. Wat heeft zo'n ingreep filosofisch of theologisch voor achtergrond?

Het valt niet te ontkennen, dat een veelgodendom kennelijk aan de behoefte van de mens voldoet. En aangezien het overal in de wereld aanwezig is en totaal verschillend is ingericht, duidt het erop, dat het een instituut is dat door de mens is ingesteld.

Wanneer een cultuur een veelgodendom kent, met al zijn ingewikkeldheden, kan daardoor een priester- en heersersklasse ontstaan. De gewone burger kan zich immers niet verdiepen in alle godenkarakters en hun eigenschappen. Er zijn specialisten, uitleggers voor nodig, om sturing te geven aan de denkbeelden omtrent al die goden, aan hun eisen, aan de rituelen die hen tevreden moeten stellen, en vooral ook aan de machtsbehoefte van die uitleggers.

In Egypte waren er zo'n 2000 goden en aan elk ervan werd een bepaalde werkzaamheid toegeschreven, een terrein waarover hij of zij heerste. Dat werd een zeer uiteenlopend geheel, want aan elk aspect van het leven was wel een god verbonden. Men meende dat ze zich bevonden op een gebied dat het menselijke oversteeg en daarom werden bovenmenselijke krachten aan hen toegeschreven.

In de ontologie (de zijnsleer) is er een bekende indeling naar mineralen, planten, dieren en mensen, dus entiteiten op het stoffelijke gebied. Maar veel culturen nemen aan, dat er ook onstoffelijke wezens bestaan. Dat geldt ook voor onze Orde. Zo wordt er verwezen naar de zielepersoonlijkheden die op het kosmische gebied verblijven, in afwachting van reïncarnatie. En in aanroepen komen wij het begrip Kosmische Meesters tegen. Een zielepersoonlijkheid wisselt zelfs periodiek af tussen een stoffelijke gedaante en een onstoffelijke. In elk geval is in talloze culturen, ook de onze, sprake van een indeling naar aardse en bovenaardse manifestaties.

De aanhangers van een veel-godendom en aanhangers van de gedachte dat er één godheid is, gaan beiden uit van intelligent bestaan op het kosmische gebied, en zij kennen aan hun goden of god eigenschappen toe. Daarnaast zijn er groeperingen die, behalve van goden, uitgaan van meer soorten spirituele wezens.

We hadden het al over onze zielepersoonlijkheden, maar ook bij culturele voorouderverering zien wij het uitgangspunt van een onstoffelijk bestaan. Men roept bijvoorbeeld de voorouders aan om hulp. En in godsdiensten worden gestorven heiligen aangeroepen. In het christendom zien wij ook het verschijnsel van de patroonheilige: in essentie niet zoveel verschillend van de specifieke rol die bepaalde culturen met een meergodendom aan hun goden toekennen.

Terwijl veel culturen een scala aan niet-stoffelijke wezens kennen, worden de aanhangers van een veelgodendom nogal eens als primitievelingen beschouwd, en de aanhangers van het eengodendom als verlichte personen. Waar zou dat door komen? Mogelijk doordat het veelgodendom een ongebreidelde toekenning van eigenschappen aan de individuele goden kent. Het is moeilijk om je voor te stellen dat er zoveel goden bestaan, die zich met zoveel dingen bezighouden. Ten tweede omdat er dikwijls strijd is tussen de goden onderling. Niet bepaald een teken van beschaving. Ten derde moet je er alles aan doen om die goden niet tegen je in het harnas te jagen. En tot slot is er bij de culturen onderling geen eenduidige visie over de aantallen en karakters van de goden in een meergodendom.

De theologie heeft sinds oeroude tijden kosmische bouwwerken opgetrokken op basis van een filosofie. Wie in een bepaalde cultuur is opgegroeid, krijgt daar ook de theologie van mee. Geldt dat ook voor de Rozekruisers? Er wordt in onze filosofie weliswaar niet gesproken over een theologie, maar wel over een ontologie. En weliswaar spreken wij over één godheid om de eenheid in de kosmos te benadrukken (wij noemen dat 'de God van ons hart'), maar er worden toch leidinggevende intelli-

genties bij betrokken die onstoffelijk zijn (de Kosmische Meesters). We kunnen vaststellen dat wij de Kosmische Meesters niet gelijkschakelen aan 'de God van ons hart'. En ook voor bepaalde godsdiensten geldt, dat zij heiligen niet altijd gelijkstellen aan een godheid.

Wat zien wij dan, als wij het verschijnsel 'godheid' ontleden? Dat er algemeen wordt aangenomen dat er in de schepping, in de natuur, een trapsgewijze opbouw is, waarbij elk onderdeel een rol heeft en er een onstoffelijke leiding is die alles bestuurt.

Hoe komen wij aan zo'n indeling? Gaandeweg is door observatie vastgesteld welke verschijnselen en categorieën er in de waarneembare wereld zijn. Daardoor kan de indeling naar mineralen, planten, et cetera, de toets der kritiek wel doorstaan. We kunnen niet alles met onze zintuigen waarnemen. Dus mocht er iets bestaan wat zich aan onze zintuigen onttrekt, dan kunnen wij dat per definitie alleen kennen op een andere wijze. Bijvoorbeeld door redeneren, meditatie of door intuïtieve ingevingen.

In de meeste gevallen kunnen wij het er met onze medemensen wel over eens worden of iets met de zintuigen kan worden vastgesteld. Maar zodra het om onstoffelijke vaststellingen gaat, valt het niet mee om het onderling eens te worden over wat wij dan intuïtief daarover weten of beredeneerd hebben.

Er is geen meetinstrument dat onstoffelijke persoonlijkheden kan vaststellen. Onstoffelijke dingen kunnen weliswaar worden vastgesteld, bijvoorbeeld straling, maar zodra wij entiteiten een individualiteit en intelligentie toekennen, schieten instrumenten tekort. En daarmee is de zwakke plek van de theologie duidelijk. Het gaat daarin om aannames die noch bevestigd, noch ontzenuwd kunnen worden.

De geschiedenis leert, dat tal van aannames die men had over de aard van het bestaande, werden bijgesteld. Dat proces gaat nog steeds door. Opmerkelijk is bijvoorbeeld de nieuwe opvatting, dat mineralen niet als levenloze stoffen moeten worden gezien.

Maar we keren terug naar Ichnaton. De geschiedkundigen nemen aan, dat hij een koers wilde uitzetten naar een tastbaar godsbegrip, de zon. Symbolisch gezien, spreekt dat zeer tot de verbeelding. De zon is de bron van alle leven. Men kan zich erin koesteren. Er is geen sterkere entiteit denkbaar in ons aardse bestaan. Zouden wij Ichnaton dan kunnen zien als een wetenschapper die de gevestigde orde doorbrak en aldus vernieuwing bracht, nu hij de bron van leven - de zon - centraal stelde? Vernieuwend was hij zeker, maar omdat het terrein van zijn ingrepen onstoffelijk was, kon hij niet rekenen op algemene bijval. Er was geen toets mogelijk op hetgeen hij stelde. Want het viel niet vast te stellen of de zon een oppermachtig en intelligent sturend wezen was. Maar men realiseerde zich niet, dat dat ook opging voor alle andere godheden.

Op zich is het verbazingwekkend dat Ichnaton zijn unieke visie uitte. Want ook hij was een kind van zijn tijd. Hij was opgegroeid in een cultuur met een meergodendom. Het moet dus een grote stap zijn geweest om het denkbeeld van een godheid als Aton te lanceren.

Het is niet bekend wat hem tot deze stap heeft gebracht. Was het inspiratie, een intuïtief besef dat alles in het universum een eenheid is? Kon hij de ongerijmdheden van het veelgodendom niet onderschrijven? Zocht hij naar een alternatief dat deze ongerijmdheden elimineerde? Zeker is, dat het een grote ingreep in zijn denkvermogen vergde om de zo langdurig bestaande, fundamentele culturele en theologische verworvenheden te verlaten.

Maar laten wij Ichnatons ingreep eens in een ander licht zetten, en kijken welke conclusie wij kunnen trekken. Ichnaton wordt beschouwd als de traditionele grondlegger van onze Rozekruisersbeweging. Op de Meditatie voor Vrede werden ons een aantal punten meegegeven die voor vrede kunnen zorgen. Een ervan was: "Ik draag bij aan vrede, wanneer ik niet mijn opvatting van God aan anderen wil opdringen." Brengt ons dat niet in verlegenheid, wanneer wij denken aan het feit dat Ichnaton alle weergaven van andere goden dan Aton trachtte uit te wissen uit het collectieve geheugen?

Hij had een nieuw denkbeeld, dat mystiek gezien een prachtig filosofisch uitgangspunt omvat, maar ook niet meer dan dat. Hij was gedreven en oppermachtig. Dan moet je al heel sterk in je schoenen

staan om niet toe te geven aan de verleiding om je wil aan anderen op te leggen. Betekende Ichnatons ingreep hiermee, dat hij niet aan vrede bijdroeg? Hij drong immers zijn opvatting omtrent een godheid aan anderen op. Ieder van ons kan daar een eigen opvatting over hebben.

Kijken we in het verlengde van dit alles ook eens goed naar de vraag waarom de stellingname van de Meditatie voor Vrede bijdraagt aan vrede. Wij vinden kennelijk dat ieder individu het recht heeft om zich een beeld te vormen van iets wat hem overstijgt. Een vorm, bijvoorbeeld van een persoon of een godheid, bij wie hij zich goed voelt, die hem inspireert en van wie hij hoop, troost en inzicht tracht te verkrijgen.

Als er dan iemand komt die hem dat beeld wil afnemen, verzet alles in hem zich daartegen. Noem het ego, de wens tot zelfbehoud, de instinctieve inschakeling van een tegenkracht, of de individuele, evolutionaire drang tot groei en zelfontplooiing. Dat levert strijd op met degene die hem wil veranderen.

In Ichnatons tijd zien we als manifestatie van deze menselijke karaktertrekken, dat hij veel tegenstand te verduren had. Na zijn vertrek werd veel in oude glorie hersteld. En vredig was zijn ingreep niet geweest. Daaruit valt voor ons een grote les te leren.

Het opdringen van een mening geeft onvrede en onrust. Draag vooral je opvattingen uit, als die gericht zijn op vooruitgang van de mens en gericht zijn op het goede. Geef gerust een mening daarover aan anderen, ook over het godsbegrip, maar verabsoluteer het niet, wil je de ander niet verliezen. Want dat verlies is tragisch en vooral onnodig.

In onze monografieën wordt gesteld, dat AMORC geen gepersonifieerd beeld van een godheid uitdraagt. Met andere woorden, de gebruikelijke opvatting dat er een god is die aan een bepaald beeld beantwoordt, wordt binnen AMORC niet gedeeld. Maar het wordt ook niet afgewezen of veroordeeld. Het staat alle leden immers vrij om inhoud te geven aan het godsbegrip.

In sommige religies wordt God gezien als een persoonlijk wezen dat ons bestuurt, ons leidt en onze eindbestemming en alles in het leven bepaalt. De Rozekruisers vormen uitdrukkelijk niet een godsdienst, maar kunnen zich wel indenken dat er intelligenties zijn die de mens overstijgen en wellicht ook onze evolutie aansturen. Om een manier te geven om je af te stemmen op de meest positieve krachten in het universum, spreken wij dan over de 'God van ons hart'. Zoals gezegd is, een intelligentie waarvan ieder zich een individuele voorstelling kan maken.

Als Rozekruisers geven wij te kennen dat wij willen bijdragen aan vrede, door onze wil omtrent het godsbegrip niet aan anderen op te leggen. Ook de term 'God van ons hart' kan door iedereen vrij beoordeeld en aanvaard worden, maar het mag ook worden afgewezen.

Wij kennen ook de term 'het Kosmische'. Dat is iets wat onderscheiden wordt van het godsbegrip. Het wordt gezien als het universum in zijn totaliteit, en als het totaal van alle natuurwetten en al het zijnde. Het is dus geen persoon. Dit levert een fenomeen op waarover binnen Amorc mijns inziens een fundamentele discussie ontbreekt. Want als het Kosmische geen persoon is, waarom roepen wij het dan aan, alsof wij ons tot een persoon richten? Het is immers logischer om dat begrip te reserveren voor het aanduiden van de totale natuur. En je gaat niet 'de natuur' aanroepen. Bij het aanroepen van een intelligentie die de onze overstijgt, kan in plaats van aan 'het Kosmische' wel worden gedacht aan 'de God van ons hart', of aan 'Kosmische Meesters'.

Eigenlijk zijn zowel Ichnaton als wijzelf niet zo verschillend in onze opvattingen. Want Ichnaton zag Aton als de enige en tevens gepersonifieerde godheid. De huidige Rozekruisers spreken ook intelligenties aan en daardoor zijn ze per definitie gepersonifieerd. Er lijkt haast niet aan te ontkomen. Wij hebben de bijna onvermijdbare behoefte om ons te kunnen richten tot een wezen dat machtiger is dan wijzelf, dat ons beschermt en dat wij kunnen aanroepen om hulp en ondersteuning, om begrip, om mededogen.

186. Optimisme en pessimisme.

"Wat een pest, die mist", zegt de pessimist. "Hij trekt wel weer op, die mist", zegt de optimist. Er zijn dus meerdere manieren om tegen de werkelijkheid aan te kijken. Bijvoorbeeld door een roze bril, of door een sombere bril. Om die metafoor voort te zetten, kunnen we zeggen dat hoe wij tegen de werkelijkheid aankijken een kwestie van optiek is.

De bril- en lenzendragers onder ons zullen zo nu en dan hun ogen laten doormeten, om te zien of ze vooruit of achteruit zijn gegaan. Als de glas- of lenssterkte vervolgens wordt aangepast, is het of er een nieuwe wereld voor ze opengaat. Met onze mentale optiek kan het net zo gaan.

Door onze genen, opvoeding, scholing en levenservaring zijn wij op een bepaalde manier de wereld gaan bekijken. Voor een deel is dat een soort automatische en onderbewuste reactie, maar ook door redeneren wordt het bepaald.

Bij iedere situatie die indruk maakt op ons bewustzijn, wordt door datzelfde bewustzijn een passende houding gezocht. Het is een balanceren tussen je in de wereld storten en maar zien wat er op je afkomt, en het zoeken van bescherming tegen wat op het stoffelijke en innerlijke zelf een inbreuk kan maken. Omgekeerd kunnen we ons natuurlijk openstellen voor hetgeen positief uitpakt.

Als hulpmiddelen om vast te stellen in welke situatie een bepaalde reactie de beste is, gebruiken we ons verstand, ons gevoel, onze intuïtie en ons onderbewustzijn. Als die in evenwicht zijn, is dat een manier om ons in een steeds bewegende wereld te kunnen handhaven. In alle gevallen kan er een toestand zijn waarin we overwegend positief of negatief ingesteld raken. Maar die kan ook net zo snel in zijn tegendeel omslaan.

Stel dat alles in je leven op rolletjes loopt en plotseling doet zich een keten van vervelende ervaringen voor. Dan kan een positieve levenshouding behoorlijk onder druk komen te staan. Maar is een lange periode van pech of stress beëindigd en gaat alles eindelijk de goede kant op, dan kan de levenshouding zich daar vaak ook weer op aanpassen.

Toch kennen wij allemaal wel mensen die doorlopend optimistisch zijn, en anderen die een hardnekkig pessimistisch karakter hebben. Gevoelsmatig voelen wij ons tot de ene, dan wel tot de andere groep aangetrokken, afhankelijk van hoe wijzelf in elkaar zitten. Nu kunnen we ons voorstellen dat een optimist graag in gezelschap verkeert van een andere optimist. Maar komen een optimist en pessimist in aanraking met elkaar, dan stoten ze elkaar af. Ik weet niet hoe twee pessimisten die elkaar ontmoeten, op elkaar reageren. Gelukkig ken ik die gevallen niet.

Het is een interessante vraag waarom een optimist niet graag bij een pessimist is, en omgekeerd. Raakt een optimist gedeprimeerd door het pessimisme waarmee hij in aanraking komt? Maar misschien is ie tegelijkertijd wel zo optimistisch, dat hij het pessimisme bij de andere persoon kan laten. En de pessimist dan? Misschien raakt die wel gedeprimeerd door het optimisme van zijn opponent. Of hij is blij dat hijzelf tenminste een realistische kijk op het leven heeft.

Een pessimist hoor je namelijk wel zeggen, dat hij een realist is en dat een optimist realisme ontbeert. Er is volgens hem namelijk zoveel mis in de wereld, dat je daar niet optimistisch bij kunt blijven. De kern hier is het begrip 'realisme'. Ongeacht welke van de genoemde twee geestesgesteldheden - positivisme en negativisme - wij bezitten, kunnen we een goed beeld hebben van wat er aan de wereld schort. Zit het verschil 'm dan misschien in de afweging of we er zelf iets aan kunnen doen?

Aan omstandigheden die niet goed zijn, kunnen we op veel manieren iets veranderen. We denken bijvoorbeeld aan wat de geschiedenis ons leert. Er is geen enkele toestand die eeuwig onveranderd is gebleven. De menselijke beschaving kent golfbewegingen. Er zijn tijden van tekorten en van overvloed, van vrede en oorlog, van ziekte en gezondheid. Op elk van die terreinen kan een individu het verschil maken. En de kracht van gezamenlijk optreden kan iedere situatie, goed of slecht, in zijn tegendeel doen verkeren.

Voor elke aanpak hebben we instrumenten nodig. Die kunnen uiteenlopen van verzet, een goed

voorbeeld geven, het werken aan uitvindingen, scholing, opvoedkunde. Aan de minder zichtbare kant valt te denken aan meditatie, contemplatie en concentratie. Het beschikken over een bepaald instrument kan het verschil maken tussen pessimisme en optimisme. Zelf aan het roer staan om een ideaal te verwezenlijken, geeft kracht, vooral wanneer de resultaten langzamerhand zichtbaar worden.

We kunnen in deze wereld realist zijn en toch optimist, omdat het gros van wat wij graag veranderd zouden willen zien, te maken heeft met mensenwerk. Er is in onszelf zoveel potentieel, dat de inzet daarvan het verschil kan maken tussen uitzichtloosheid en hoopvolle verwachting.

Samenwerken aan een betere, liefdevolle omgang tussen mensen onderling, ruimt barrières op. Als Rozekruisers beschikken wij daartoe al over een prachtig instrumentarium. Onze mystieke scholing heeft ook oog voor de morele toepassing van wat ons als kennis en inzicht ten deel valt. Samenwerkend binnen onze school, mogen wij optimistisch zijn over de mensheid en onze gezamenlijke toekomst.

187. Ons geheugen.

U kent de situatie vast wel. U bent in gesprek met iemand over een bepaald onderwerp. Op een gegeven moment zegt uw gespreksgenoot: "Het is zoals ik toen in mijn artikel over … schreef, weet je nog?" Een lichtelijk ongemak en schuldgevoel begint zich meester van u te maken, want u herinnert zich beslist niet meer wat daarin toen gezegd werd.

Weet u na een week nog, wat er precies tijdens een lezing behandeld werd? Of wat u een halfjaar geleden bestudeerd hebt? Dan heb u een voortreffelijk geheugen. Maar waarschijnlijk geldt voor de meesten van ons, dat zij de behandelde stof niet meer kunnen reproduceren. Je zou haast denken dat we het allemaal voor niets hebben aangehoord en bestudeerd. Want als er niets van blijft hangen, waarom hebben wij er dan energie in gestoken?

Maar het is slechts ogenschijnlijk dat er niets is blijven hangen. Er is wel degelijk iets in ons wezen opgeslagen. Want als wij jaar na jaar voortgaan met het bijwonen van vergaderingen, het luisteren naar lezingen, het doornemen van teksten, gaat er iets in ons veranderen. Niet in de laatste plaats, omdat het niet een kwestie was van het passief ondergaan van nieuwe denkbeelden. Er waren ook gedachtewisselingen aan verbonden, die steeds in de praktijk kunnen worden toegepast.

Al is ons 'gewone' geheugen niet altijd in staat om een eerder denkbeeld op te halen en weer te geven, hebben wij kennelijk ook nog een ander soort geheugen. En dat maakt nu net het hele verschil. In dat andere geheugen, misschien kunnen we dat het onderbewustzijn noemen, wordt van alles vastgelegd. En dat kan zo nu en dan worden opgeroepen, of het wordt manifest op een andere wijze.

Wanneer wij in het verkeer in de auto onverwacht voor een kritieke situatie komen te staan, kunnen we in een flits het gas loslaten en keihard op de rem trappen. Daar denken we niet bewust bij na. Na veel oefening op de weg, is het vermogen om instinctief te reageren, vastgelegd. Er is in ons geheugen na verloop van tijd iets verankerd, dat beschikbaar is wanneer het nodig is.

Er is ook zoiets bekend als het 'spiergeheugen'. Zo vindt er bijvoorbeeld vooruitgang plaats, iedere keer dat iemand een oefening doet om in zijn sport beter te worden. Lichaam en geest ondergaan dan veranderingen. Als je nog nooit op een fiets hebt gezeten en je rijdt een tijdlang voor het eerst, dan krijg je waarschijnlijk behoorlijk wat spierpijn. Maar als je je programma erop aanpast, zul je niet alleen een toename van spierweefsel ervaren, maar je voelt je na afloop beter en de afstanden die je kunt afleggen, nemen ook toe. Je wankelt niet meer onder het rijden, maar blijft keurig in belans en kunt zelfs met iemand een gesprek voeren, zonder dat je beseft dat je de pedalen bedient.

Stel dat je een instrument wilt leren bespelen. Na maanden oefening zul je mogelijk niet meer weten wat je acht of negen weken eerder precies aan oefeningen hebt gedaan. Maar ontmoedigend is dat niet. Want denk eens aan de vooruitgang die je inmiddels geboekt hebt en de beheersing van je instrument. Dan is dat het enige wat telt.

In de mystiek zien we deze ontwikkeling ook. Het doen van oefeningen en het bestuderen en overdenken van de leerstof, hebben hetzelfde effect, zowel op spiritueel als op mentaal en lichamelijk niveau. Gaandeweg krijg je een bepaalde beheersing van de processen in je leven. Het kost minder inspanning dan in het begin, want de ervaring is opgenomen in je hele zielepersoonlijkheid. Je bereikt een bepaalde afstemming op het hogere Zelf.

Vergelijk het met een innerlijk vliegwiel. Wanneer het op volle sterkte werkt, gaat het weer langzamer lopen, bijvoorbeeld nadat je net een lezing hebt bijgewoond of een oefening hebt gedaan. Totdat je het opnieuw een impuls geeft. Dan begint het proces opnieuw. Je zult je na verloop van tijd niet afvragen op welk moment je het vliegwiel weer een zet hebt gegeven. Dat is ook helemaal niet interessant. Want de impuls die je eraan gaf, zorgde ervoor dat het steeds bleef draaien.

Een vliegwiel is slechts instrumenteel. Dat het op gang wordt gehouden, is op zich niet van belang. Want het gaat om de manier waarop de energie van het vliegwiel wordt ingezet voor een doel. Het eindresultaat is wat telt. De belangrijke kracht achter mystieke groei, is herhaling. Net zolang

doorgaan met het vormgeven van je ideaal, tot het een tweede natuur is geworden. Dat levert niet alleen praktische resultaten op, maar het is ook leuk om te doen.

Er zijn nog meer belangrijke krachten: dat we plezier hebben in wat wij trachten te ondernemen en te bewerkstelligen. Enthousiasme, gevoel voor humor, relativeringsvermogen, het samenwerken met gelijkgestemden… Ze vormen elk een manier om het schijnbaar onmogelijke waar te maken, namelijk dat we ons leren af te stemmen op ons hogere Zelf, daarmee in harmonie komen, en deze harmonie ook uitstralen naar de wereld om ons heen.

188. Mystiek en de wetten van Newton.

In de mystiek wordt regelmatig gezegd, dat alles in de natuur aan wetten gehoorzaamt. Er zal in onverklaarbare situaties dan ook niet gedacht hoeven te worden aan iets bovennatuurlijks. Alles valt immers binnen de natuur, en dan is het meest onwaarschijnlijke dat wij waarnemen of beleven, toch een onderdeel van de natuur. De geschiedenis van de wetenschap laat zien, dat verschijnselen die vroeger bovennatuurlijk leken te zijn, uiteindelijk natuurlijk waren.

De bliksem wordt vaak als voorbeeld aangehaald. In primitieve samenlevingen was het een onverklaarbaar verschijnsel, misschien zelfs door goden veroorzaakt. Latere ontwikkelingen, in de natuurkunde, vonden er een goede verklaring voor. Het magische en bovennatuurlijke komt aldus binnen het bereik van wat wij de wetenschap en de natuurwetten noemen.

Als het inderdaad zo is, dat alles wat bestaat aan wetten onderhevig is, geldt dat dan ook voor de mystiek? Als we consequent zijn, luidt het antwoord bevestigend. Zo sprespreken we in de mystiek regelmatig over de wet van aantrekking en afstoting. Die zien we werkzaam wanneer we het over aura's en onze persoonlijke verhoudingen hebben. In de natuurkunde geldt dit verschijnsel ook. Zo hebben de plus- en minpool van twee magneten een onderlinge aantrekkingskracht, en als we die omdraaien, stoten ze elkaar af.

Denk ook eens aan karma en de wet van oorzaak en gevolg. Dat laatste is tevens een filosofisch en natuurkundig begrip. De dualiteit is nog zo'n term, die in ons dagelijkse leven en in de natuurkunde een rol speelt. Het leven zit vol tegenstellingen: man en vrouw, goed en slecht, licht en donker, vooruitgang en achteruitgang. Bij het volgen van een mystiek pad, of breder gezegd een spiritueel pad, komen wij de dualiteit ook tegen. Bijvoorbeeld het uitgangspunt van een leerling en een meester, van het verlaten van oude gewoonten en het opbouwen van nieuwe, goede gewoonten; van concentratie en loslaten, van inzicht ontvangen en inzicht doorgeven. Maar ook de hiervoor genoemde aantrekking en afstoting vormen een dualiteit.

Tevens is de wet van de driehoek in de mystiek een bekend begrip. We vinden die ook in de filosofie en de natuurkunde: these, antithese en synthese. Het is een wet die aangeeft dat wanneer twee dingen met elkaar in contact komen, er een derde punt ontstaat. Dat punt vormt vervolgens weer een verbinding met iets anders, ook wel 'dialectiek' genoemd. Denk maar aan de elektriciteitsdraden met een plus en een min, die in verbondenheid stroom opleveren. In de mystiek valt te denken aan concentratie, loslaten en resultaat.

Als we de wet van de driehoek in een tekening zouden onderbrengen, dan zouden we een grote piramide zien die uit talrijke kleine piramides is samengesteld. In de mystiek kan nog als voorbeeld dienen, dat wanneer wij ons op het spirituele richten, we ongetwijfeld geestverwanten zullen ontmoeten. Samen vormen wij dan een sterkere eenheid. Gezamenlijk trekken wij weer anderen aan, waarna het proces zich herhaalt.

De eerder genoemde dualiteit is dus nauw verbonden met de wet van de driehoek, want ze is er het startpunt van. Twee verbonden punten leiden immers samen tot een driehoek. Al deze begrippen, zoals aantrekking en afstoting, de dualiteit, oorzaak en gevolg, zijn nauw met elkaar verbonden. Er zijn dus nogal wat parallellen tussen mystiek, spiritualiteit in het algemeen en de natuurkunde. De ogenschijnlijke tegenstelling tussen de 'harde' natuurkunde en de 'zachte' mystiek, is er niet. Alles vindt plaats in één kosmos, is met alles verbonden en is aan wetmatigheden onderworpen.

Nu is er in de reguliere natuurkunde sprake van nauw omschreven wetten en formules. Zouden we de mystiek ook in die zin kunnen koppelen aan, en vergelijken met strakke formules uit de natuurkunde? Laten we een poging doen, en daarbij de 3 bekende wetten van Newton aanhalen.

De 1e wet van Newton

De omschrijving is: Als er op een voorwerp geen kracht wordt uitgeoefend, is de beweging gelijk aan nul. Een reeds gaande beweging gaat in een rechte lijn met dezelfde snelheid door.

Laten we dit eens toepassen op de mystieke leerling en diens spirituele ontwikkeling. Er zijn drie mogelijke toestanden.
1) Iemand is in het geheel niet spiritueel ontwikkeld en ontwikkelt zich ook niet.
2) Deze persoon is zich aan het ontwikkelen.
3) Deze persoon zet vervolgens zijn ontwikkeling stop.

ad 1) Van de meeste eenvoudige menselijke persoonlijkheid, zouden we kunnen aannemen dat hij volkomen star en in een volstrekte beginsituatie is. Hij doet geen poging zich te ontwikkelen. Dit is natuurlijk zuiver theoretisch. Er is dan geen spirituele vooruitgang. Hij doet ook geen poging om die te beginnen. De beweging is dus nul.

Hier lijkt de situatie een parallel te vinden met het eerste deel van de 1e wet van Newton. Om een lijn te trekken naar die wet moeten we overigens wel een term aanpassen, namelijk dat wij het begrip 'voorwerp' vervangen door 'zielepersoonlijkheid'. Het kan ook nog ruimer, door te spreken over 'entiteit'.

ad 2) Nu kijken we naar een persoonlijkheid die zich spiritueel aan het ontwikkelen is. Dat betekent dat hij mediteert, zich op zijn hogere Zelf afstemt, spirituele onderwerpen bestudeert, et cetera. Kan dit dan worden gekoppeld aan de 1e wet van Newton, en wel aan het tweede deel daarvan? Dat is niet eenvoudig. Want hoe stel je vast dat de reeds gaande ontwikkeling in hemzelf, in een rechte lijn met dezelfde snelheid voortgaat? Feitelijk is zo'n ontwikkeling nooit in een rechte lijn vast te stellen. Want ontwikkeling verloopt langs een volstrekt willekeurige, grillige en chaotische lijn. Op ieder toetsmoment is er immers een andere situatie. Een beweging die op een bepaald moment plaatsvindt, gaat weliswaar door in een rechte lijn met dezelfde snelheid. Maar in het spirituele ontwikkelingsproces vinden voortdurend veranderingen plaats.

De persoon in kwestie heeft soms geen tijd of zin om zich aan zijn studie te wijden. En soms gaat alles in een stroomversnelling, of worden dingen afgeremd. Ieder moment levert dat een nieuw ijkpunt op. Dus als er al sprake zou zijn van een rechte lijn met dezelfde snelheid in de ontwikkeling, is die van onbepaalde en steeds wisselende duur. Er verandert immers voortdurend wat aan de ontwikkeling. Sterker nog, we kunnen niet eens vaststellen waar iemand zich in zijn ontwikkeling precies bevindt.

Samenvattend zouden we kunnen zeggen, dat het tweede gedeelte van de 1e wet van Newton van toepassing is, maar steeds van willekeurig moment tot willekeurig moment een nieuw 'ijkpunt' heeft. Maar wacht eens, dat geldt evengoed bij alles om ons heen waarop die wet van toepassing is.

ad 3. Dit schetst de situatie, dat de persoon uit voorbeeld ad 2), zijn ontwikkeling stopzet. Hij is spiritueel tot op zekere hoogte ontwikkeld, maar gaat daarmee niet langer door. Wat kunnen wij ons voorstellen van zo'n situatie? In elk geval, dat hij niet langer een uiterlijke inspanning levert om zich te ontwikkelen. Hij mediteert niet meer, stemt zich niet bewust af op zijn hoger Zelf, et cetera. Voor zijn ontwikkeling is er dan sprake van een stopzetting. Of dat ook een stilstand inhoudt, is maar de vraag. Want ook wanneer wij in een rijdende auto het contact afzetten, kan die evengoed vooruit blijven gaan.

Hoe is dan de relatie met het eerste deel van de 1e wet, en is er wel sprake van een relatie? In elk geval wordt er geen kracht meer uitgeoefend en was er ook geen absolute beginstilstand. De beweging is dus niet nul, en klopt daarmee met de eerste helft van de 1e wet.

Maar is het ook te rijmen met het tweede deel van de 1e wet? De eerder ingezette ontwikkeling wordt in elk geval niet meer aangevuld. Gaat die dan volgens het tweede deel van de 1e wet wel ongeremd door zoals die was? Is dat in de mystiek of spirituele ontwikkeling in het algemeen, wel mogelijk?

In evolutionair opzicht zou dat natuurlijk buitengewoon interessant zijn. Wat zou dan immers onze conclusie zijn? Dat iemand die zijn ontwikkeling niet langer aanvult, tóch doorgaat met zijn ontwikkeling. Hij kan ook niet terugvallen naar een eerdere staat. De ontwikkeling was immer al ingezet. Er is ook geen actie op gevolgd om terug te keren naar een niet-spirituele toestand.

Vervolgens leidt dit tot de vraag hoe zo'n verdergaande ontwikkeling dan tot stand kan komen. Want als wij spreken over ontwikkeling, hebben wij het per definitie over verandering. En verandering houdt in en vereist, dat er een inwerkende kracht is die deze verandering tot stand brengt. Het is moeilijk om je voor te stellen dat ontwikkeling doorgaat, ook al komt er geen nieuwe inwerkende kracht (meditatie, spirituele oefeningen, afstemming, et cetera) meer aan te pas.

Anders gezegd, als iemand met zijn spirituele ontwikkeling bezig is en er vervolgens niet meer aan werkt, is er dan toch een doorgaande ontwikkelingslijn, die wij binnen de mystiek voor het gemak een opgaande lijn noemen? Misschien is er een oplossing van dit vraagstuk. Iemand die niet bewust aan zijn ontwikkeling blijft werken, kan de resultaten daarvan wel inzetten in zijn leven. Hij heeft immers levenservaring opgedaan. Alleen de gereedschappen waarmee die verkregen is, worden niet meer ingezet.

De 2e wet van Newton

De omschrijving is: Een voorwerp waarop een kracht wordt uitgeoefend, versnelt. Die versnelling hangt af van de kracht en van de massa van het voorwerp.

Van de nu genoemde 3 wetten van Newton lijkt dit wel een lastige wet om aan de mystiek te koppelen. Het gaat hier om een voorwerp, een kracht en een versnelling. We zouden in dit verband kunnen denken aan versnelde ontwikkeling. Wat is in dit opzicht een voorwerp? Dat begrip zouden we weer kunnen vervangen door 'persoon', of 'entiteit'. In alle gevallen gaat het natuurlijk steeds om een symbolische parallel. Maar goed, dat geldt voor alle natuurwetten.

Het gaat in ons voorbeeld weer om de persoon die in voorbeeld ad 1), genoemd is. Als we deze persoon bekijken, kan die onderhevig zijn aan allerlei krachten. Dat kan het beoefenen zijn van meditatie, concentratie, ademhalingsoefeningen of afstemming. Het kunnen ook krachten van buiten zijn, bijvoorbeeld de invloed die medemensen of de omgeving op hem hebben. Er zijn ook innerlijke krachten, zoals het denken, de emotie, het ego, de intuïtie, de wens en inspanning om spiritueel te groeien. Op het moment dat zo'n kracht op de persoon inwerkt, gebeurt er iets in hem. Er is al een uitwerking in de zin van de 1e wet van Newton, zoals we hierboven al zagen. Maar in de 2e wet is sprake van een versnelling.

Misschien dat de persoon in kwestie door de kracht die er op hem inwerkt, zich steeds beter dan voorheen inspant om te groeien. Want 'steeds beter' houdt hier versnelling in. Wat is dan de invloed van de kracht en de massa daarbij? Dat is in onze vergelijking niet zo moeilijk. De massa kunnen we zien als iets dat in ons meewerkt (kleine massa) of log, traag en in verzet is (grote massa). Iemand die beladen is met zorgen, trauma's, ego, torst een grote massa. Wanneer hij lichtvoetig is, zorgeloos, opgewekt, optimistisch, is hij een lichte massa.

De op hem inwerkende kracht, zal groot of klein zijn. En afhankelijk van hoe de persoon zelf is, zal die kracht subtiel kunnen zijn, wanneer de persoon ontvankelijk is. Is hij echter 'zwaar op de hand' om het zo maar eens uit te drukken, dan zal er een grotere kracht nodig zijn om hem 'in beweging' te krijgen.

De 3e wet van Newton

De omschrijving is: Een actie uitgevoerd door A op B, levert een tegengestelde actie (= reactie) op, uitgevoerd door B op A.

Nu eens kijken of hier tevens een link is met de mystiek. Zoals al gezegd is, kunnen we vanzelfsprekend ook spreken over (spirituele) ontwikkeling in het algemeen.

Er zijn wel wat dingen te bedenken. In de mystiek leren we, dat de manier waarop wij in de maatschappij staan, beïnvloed wordt door onze fysieke, mentale en spirituele houding. Maar ook in het gewone leven is dat iets wat gemakkelijk aantoonbaar is. Als wij de ander op een positieve, aardige manier behandelen, is de meest voorkomende reactie er een van gelijke aard. Als wij ons negatief opstellen, hoeven we niet lang te wachten op een vergelijkbare reactie.

Het gaat hier steeds om tegengestelden van een gelijksoortige aard. Het is dus niet zo, dat er een contrast is. Zo van: als iemand zich vriendelijk opstelt, zal de ander altijd negatief op hem reageren. En omgekeerd, dat een negatieve opstelling leidt tot een positieve opstelling. In elk geval zien we ook hier een parallel met het begrip van de dualiteit, en met oorzaak en gevolg.

Alles grijpt op elkaar in. Wel met de kanttekening dat wij in de mystiek geen meetinstrument hebben om te kunnen vaststellen of actie en reactie zich precies als 1:1 tot elkaar verhouden. Want wat betekent daarin precies 'een tegengestelde actie'? In hoeverre is de reactie gelijksoortig aan de ontvangen actie; vergelijken we dan het soort inhoud, of het soort of de sterkte van de aangewende energie?

De wet van karma is ook een mooi punt om te overdenken. De kern van deze wet is, dat iedere actie een overeenkomstige reactie heeft. Ook hier blijft het wel de vraag, welke inhoud het begrip 'overeenkomstig' heeft. Want als karma zich uit, zal de reactie natuurlijk nooit exact de gespiegelde versie zijn van de actie waaruit de reactie voortkomt. Stel dat u zo vriendelijk bent om iemand op straat te helpen oversteken, dan hoeft het karma niet in te houden dat u vervolgens in dit of een volgend leven door iemand anders de straat over wordt geholpen.

En wat te denken van het volgende? We zien, dat iemand die zich op spiritueel niveau ontwikkelt, in bepaalde gevallen weerstand en tegenwerking ondergaat. Er zijn dus negatieve krachten die inwerken op de positieve. Hoe meer iemand zich daarin laat gelden, hoe sterker de tegenkracht kan zijn. Aan de andere kant is het zo, dat een positieve ontwikkeling ook een goede ontwikkeling oproept. Je zendt positieve energie uit en dat roept positieve reacties op bij gelijkgestemden. Dat is dus ook een reactie, maar juist niet eentje die tegengesteld is in de zin van 'positief wordt negatief'.

Het is interessant, dat wanneer je begint met een spirituele ontwikkeling, je ook binnen jezelf een tegenkracht kunt oproepen. Je bent al gevormd door je genen, je opvoeding, je scholing en je levenservaringen. Als iemand daarbij tegen zichzelf ingaat door te trachten verkeerde gewoonten af te leren, zich af te stemmen op een wijze die eerder ondenkbaar of onuitvoerbaar was, dan wordt er energie gebracht in een situatie die zich van nature daartegen verzet, Want elke verandering moet druk uitoefenen op de oude situatie. En die drukt terug.

Dat gebeurt door het ego, misschien door een verstandelijk stemmetje dat een verkregen intuïtie probeert uit te schakelen. Vandaar dat bewandelaars van het mystieke pad al zo vaak hebben gezegd, dat het een moeizame weg is. Met andere woorden, je gaat klimmen, en de zwaartekracht probeert je terug te trekken naar een oude situatie. Ook de wet van de driehoek komt om de hoek kijken. Want de actie tot verandering, die tot tegenactie en een natuurlijk verzet leidt, kan uiteindelijk tot groei en vooruitgang leiden, tegen de verdrukking in: het derde punt van de driehoek.

Heeft het volgen van een mystieke studie ook een relatie met deze 3e wet? Vast wel, want als dat niet zo was, hoefden wij niet met zo'n studie te beginnen. Je verwacht er immers een resultaat van. Wie

zich inspant om spiritueel te groeien, zal ontdekken dat zich ook iets naar hem toe beweegt. Er is een mooie uitspraak over: 'Wanneer de leerling gereed is, verschijnt de Meester'.

Ongetwijfeld zullen er meer natuurkundige wetten zijn die een mooie parallel met de spirituele ontwikkeling te zien geven. Uiteindelijk is het begrip 'natuurwet' slechts een manier om aan te geven, dat wij een vaste lijn ontwaren in gebeurtenissen om ons heen. Bij bepaalde gelijksoortige situaties, zullen andere situaties daar op een stabiele manier aan gekoppeld zijn. Totdat een toenemend inzicht in de natuur het weer nodig maakt om zo'n heilig huisje van een nieuwe fundering te voorzien.

Begrippenlijst

Actualiteit / Realiteit

Wanneer de term 'actualiteit' in de tekst gebruikt wordt, verwijst dat naar datgene wat de uiterste eigenheid van een subject of object is. Nu wij uitgerust zijn met onze vijf lichamelijke zintuigen en met een beperkt vermogen om de dingen waar te nemen met onze innerlijke zintuigen, ontsnapt de 'actualiteit' in zijn geheel ons per definitie. Wij kunnen er slechts een deel van waarnemen. De 'realiteit' verwijst naar dat wat kenbaar is via de menselijke zintuigen, zowel de innerlijke als de uiterlijke. Zij heeft te maken met verschijnselen die alle binnen het bereik van die zintuigen moeten liggen. Zelfs abstracte gedachten, die als zodanig ontsnappen aan het waarnemen door de zintuigen, behoren onder de 'realiteit' te worden gerangschikt.

Afstemmen

Het zich richten op het Hoger Zelf. Daardoor ontstaat harmonie in onszelf, en komen wij in harmonie met alles om ons heen.

Aura

Een elektromagnetisch energieveld rond het lichaam, dat beïnvloed wordt door de conditie van het lichaam, het denkvermogen en de zielepersoonlijkheid. Daarnaast is er een psychisch energieveld. Zowel met als zonder apparatuur is de aura aantoonbaar. Zij manifesteert zich als een kleurige band die het lichaam omhult. De aura heeft een beschermende funktie, en is tevens een middel waarmee levende wezens op een subtiele manier met elkaar kommuniceren. Elke stoffelijke en onstoffelijke bron heeft zijn eigen, kenmerkende uitstraling. De aura is het ware kenmerk en de ware graadmeter van zowel de afstemming als de gezondheid van lichaam en zielepersoonlijkheid. Zij kan niet anders dan de ware aard tonen van het gebied waarvan ze de afspiegeling is. De aura is de katalysator waardoor het karma tot manifestatie komt. Ook is het het zuiverste middel waarmee wij iemands karakter kunnen beoordelen.

Avatar

Binnen de mystiek is dit de naam voor een hoog geëvolueerd wezen dat een sturende rol speelt in de ontwikkeling van het menselijke bewustzijn. Deze benaming wordt gereserveerd voor een mens die deze taak lijkt uit te voeren als de doelbewuste vertegenwoordiger van de allerhoogste mystieke wetten in een bepaald tijdsgewricht. De term 'wereldleraar' komt hiermee overeen.

Esoterische school

Een inwijdingsschool, waar de mystieke leerling onderwezen wordt in de wetten van de natuur en de menselijke persoonlijkheid. Inwijdingen of rituelen hebben ten doel diverse stadia van het leerlingschap symbolisch te markeren; de leerling voor te bereiden op nieuwe fasen van het Werk; en hem de bereikte resultaten voor te houden en te laten overdenken.

De Grote Witte Broederschap

De Traditie, als het totaal van alle bewustzijns en organisaties die gericht zijn op het verspreiden van het licht.

Hoger of Innerlijk Zelf / Innerlijke Meester / Ziel

De goddelijke vonk. De stem van de bewustzijnsvorm die vanuit de hogere gebieden tot de ziele-persoonlijkheid spreekt en met deze verbonden is. Het is daarom juister te spreken van 'het' hoger zelf, dan van 'ons' hoger zelf. Niettemin spreken mystici vaak over 'ons' hoger zelf.

Incarnatie

De periode waarin de zielepersoonlijkheid van een mens verbonden is met zijn stoffelijke lichaam.

Karma

De al of niet in ons bewustzijn gerealiseerde reeks van gevolgen van gedachten en daden. Deze gevolgen geven, wanneer het bewustzijn ze zich realiseert, een aangename, neutrale of onaangename impressie. Het karma is niet autonoom, maar aan de menselijke persoonlijkheid gebonden. Haar manifestaties zijn strikt rechtvaardig, want ze volgen de natuurwetten.

Kosmisch Bewustzijn

Het hoogste bewustzijn in de kosmos, van waaruit al het bestaande is voortgekomen. Het begrip wordt tevens gebruikt om een gewijde staat van psychische verlichting aan te duiden.

Kosmisch Denkvermogen

An aspect of the cosmic consciousness.

Metafysica

Dat wat betrekking heeft op de verschijnselen van het onstoffelijke gebied. Metafysica is dus een onderdeel van de mystiek, die zich met het evenwicht tussen de stoffelijke en onstoffelijke kanten van het bestaan bezighoudt.

Mysterieschool

Een inwijdingsschool, waar de mystieke leerling onderricht ontvangt in de wetten van de menselijke persoonlijkheid en de natuur. Inwijdingen of rituelen hebben ten doel, diverse fasen van het leerlingschap symbolisch te markeren, de leerling op nieuwe fasen van het Werk voor te bereiden, en hem de bereikte

resultaten voor te houden en te laten overdenken.

Mystiek

De wetenschap die de wetmatigheden van de natuur na onderzoek zodanig probeert toe te passen, dat er tussen het innerlijke en uiterlijke Zelf evenwicht ontstaat. Het is de speurtocht van het innerlijk naar de diepe wijsheden van het hoger zelf, en de afstemming op de hogere bewustzijnsgebieden. De leerling maakt gebruik van geestelijke, intellektuele, gevoelsmatige en psychische scholing. De instrumenten om deze scholing gestalte te geven, zijn meditatie, contemplatie en concentratie. Het resultaat is een begripvol, harmonieus en vredig bewustzijn, dat ten volle op de spirituele kanten van het leven is afgestemd. Daarmee wordt recht gedaan aan de behoeften van de duale vorm waarin de mens zich manifesteert. Mystiek is niet hetzelfde als ascetisme, dat door veel mystici wordt afgewezen. De mystiek benadrukt het harmonisch evenwicht tussen de innerlijke en uiterlijke persoonlijkheid, die beide hun plaats hebben en hun eigen voedsel vragen. Als het innerlijk en uiterlijk in evenwicht zijn, is de juiste afstemming op het hoger Zelf binnen bereik. Ascetisme past niet in deze visie, omdat zij de uiterlijke kant van het leven niet volledig tot zijn recht laat komen.

Neofiet

Een leerling. Een smekeling. De term wordt vaak gebruikt voor iemand die net met zijn studie is begonnen.

Objectief / Subjectief

In de gangbare betekenis wordt onder objectief verstaan: zich bepalend tot de feiten, onbevooroordeeld, onbevangen. In de tekst wordt ermee bedoeld: betrekking hebbend op het zintuiglijke gebied.
Onder subjectief wordt verstaan: niet op de ratio gebaseerd, betrekking hebbend op de persoonlijkheid, vooringenomen, afhangend van een persoonlijke zienswijze, bevooroordeeld.
In een mystieke context echter, kan subjectief datgene betekenen wat verband houdt met het onbevooroordeeld, innerlijk waarnemen, betrekking hebbend op het innerlijk leven. Objectief is in mystieke zin dat wat op de zichtbare wereld en de uiterlijke zintuigen betrekking heeft.

Psychisch / Mentaal

Dat wat betrekking heeft op de eigenschappen van het menselijk bewustzijn. Er kan een klein onderscheid zijn tussen beide, omdat de mysticus het psychische aspect vaak relateert aan de meer verheven bewustzijnsgebieden.

Reïncarnatie

Het cyclische proces waarbij de zielepersoonlijkheid van de mens - bij de geboorte - een verbintenis aangaat met een stoffelijk lichaam. Bij de dood wordt deze verbintenis verbroken. Na verloop van tijd gaat de zielepersoonlijkheid met zijn verworvenheden opnieuw een verbintenis aan met een stoffelijk lichaam.

Spiritueel

Dat wat betrekking heeft op het kosmische gebied en op het contact tussen het menselijke bewustzijn en dat gebied.

Het Universum / Het Kosmische / De Natuur

Het geheel van alle stoffelijke en onstoffelijke gebieden, manifestaties, wetmatigheden, denkvermogens, persoonlijkheden, krachten en intelligenties. In striktere zin wordt dit begrip vaak gebruikt om het gebied aan te duiden van waaruit de aarde in hogere zin wordt bestuurd. Wanneer de mysticus spreekt over afstemming op het kosmische gebied, richt hij zich uitsluitend op de positieve aspecten daarvan.

Zielepersoonlijkheid / Innerlijk zelf

Dat deel van de innerlijke persoonlijkheid wat uit de ervaringen van de stoffelijke en onstoffelijke wereld is opgebouwd, en in de kern verbonden is met een hoger bewustzijn: de Ziel. De zielepersoonlijkheid openbaart zich wanneer ziel en lichaam samenkomen. Het is een zelfstandige entiteit. Het behoudt de ervaringen die het in de loop van verscheidene incarnaties heeft opgedaan.